LINDEMANN

CORPUS GRAMMATICORUM LATINORUM

VOL. 1

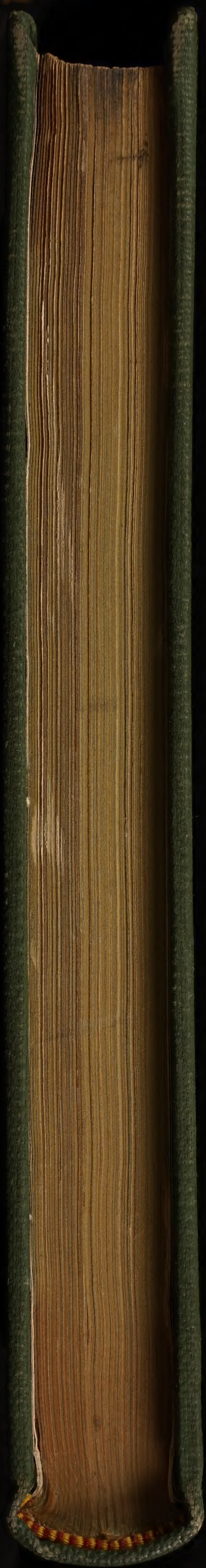

…ren u. d. Hall. A. Lit. Zeit. 1832. N. 116. u. 117.

CORPUS

GRAMMATICORUM LATINORUM VETERUM

COLLEGIT AUXIT RECENSUIT
AC POTIOREM LECTIONIS VARIETATEM
ADIECIT

FRIDERICUS LINDEMANNUS
SOCIORUM OPERA ADIUTUS.

TOMUS I.

DONATUM, PROBUM, EUTYCHIUM, ARUSIANUM MESSIUM,
MAXIMUM VICTORINUM, ASPERUM, PHOCAM CONTINENS.

LIPSIAE,
SUMPTIBUS B. G. TEUBNERI ET F. CLAUDII.

CIƆIƆCCCXXXI.

PRAEFATIO TOMI PRIMI.

Tandem aliquando post varia rerum discrimina multasque interpellationes ac cessationes tendimus in publicum. Qui sero venit, excusationem habeat opus est, ni velit vanus haberi promissor sublestaeque fidei conductor. Quam excusationem habeo duplicem, alteram, quae vix erit ad me purgandum accommodata, sed quae accuset potius, nisi forte culpam suam confiteri, id ipsum habeatur pro excusatione; alteram ea re me satis significare posse puto, si mutatos libri redemptores librarios nuncio, quae res ipsa omni de his Grammaticis edendis suscepto negotio fausta ac tantum non unice salutaris accidit. Igitur primum quidem ipse non eo progrediebar studii ardore, ut cito ad finem perduci posse videretur negotium, neque id vitio dari possit multis et gravissimis muneris publici negotiis distracto et occupato, nisi quod is quoque fidem datam exsolvere debebam. Tum prior librarius rem non ea tractabat cura, qua decebat, si vellet ipse suscepti negotii aliquem capere fructum et sumptuum factorum faciendorumque brevem sperare compensationem. Quibus ego impedimentis eam nunc paravi medicinam, ut, nisi quid subiti acciderit, nulla amplius caussa exsistere posse videatur, quin horum Grammaticorum editio quam citissime fieri poterit absolvatur.

Et primum quidem *Fridericus Vilelmus Otto*, discipulus olim meus, iuvenis doctissimus, mihique amicissimus, editor Catonis Tulliani et librorum de Finibus nuperrimus, exorari se passus est, ut se mihi adiungeret suamque mihi praestare vellet operam in conferendis libris manuscriptis

editisque, atque in colligenda lectionis varietate eademque ita conscribenda, ut nihil nisi emendandi restaret diligentia copiarumque perlustrandarum labor. Quicum ita partitus sum totum opus, ut ipse nihil quidem me inconsulto mutaret, exceptis manifeste corruptis, variarum autem lectionum farraginem in margine inferiori notandarum componeret ordinaretque; ego vero et recenserem scriptoris orationem, et emendarem, quae mihi visa essent emendanda, et illius correctiones, si quae essent, quas fecisset, iudicio meo submitterem; quo facto uterque conveniremus in unum et coniuncta opera sociatoque studio scripta denuo perlustraremus. Atque ita quidem in *Festo* recensendo egimus, qui iam sub prelo est; in hoc autem primo volumine, quod nunc in publicum emittitur, solus ego omnia confeci conscripsique, si excipias collectionem ad *Phocam*, de qua paullo post sum dicturus.

Deinde autem diu agitata de mutandis librariis redemptoribus consilia laetum tandem ac prosperum invenerunt exitum, postquam *Teubnerus* et *Claudius*, bibliopolae consociati, viri optimi, hanc Grammaticorum editionem suis formis exprimendam suisque sumptibus evulgandam receperunt. Ita fieri poterit, ut quotannis *duo* ad minimum volumina huius libri edantur, quod ipsum et nos et librarii honestissimi vehementer optamus. Omnem autem collectionem quindecim voluminibus talibus, quale est hocce primum, absolvi posse non sine caussa speramus.

Iam quid consilii ego in adornanda instruendaque hac nova Grammaticorum Latinorum veterum editione secutus sim, quem modum, quam viam mihi praescripserim, paucis erit aperiendum. Et quod ad scriptores ipsos attinet, quos recensitura est haec editio; haud aliter exspectationi virorum doctorum satisfieri posse credo, nisi si omnes eos, quos Putschius et Gothofredus olim ediderunt, in unum collectos exhibeam, quibus accedent omnes, qui post illorum demum tempora in lucem prodierunt, veluti Mallius Theodorus, Consentius, Arusianus, Pompeius et qui sunt alii. Commentatores autem priscorum Latini sermonis scriptorum et scholiastas excludam omnes, quippe a meo consilio alienos, quorum tamen edendorum operam, quippe vehementer optabilem et optatam, ut primo quoque tempore aliquis recipiat, magnopere cupiam.

In recensenda autem horum scriptorum oratione sic versabor, ut, si fieri possit nullum librum editum sequi, sed ubique codices manu exaratos pro fundamento habere statuam, meum mihi tamen iudicium etiam in optimorum codicum lectionibus aestimandis liberum conservem, certasque coniecturas recipiam, varietatem autem lectionis potiorem tantum subscribam, addita ubi fuerit opus brevi explicatione. Hoc postremum de potiore lectionis varietate quomodo intelligam, dicendum est accuratius. Non enim illud mihi propositum est, ut ex iis, quos nancisci potuero, libris manuscriptis memoratu digniores excerpam varietates, sed potius quem codicem nactus fuerim antiquissimum eundemque optimum, eius omnes exscribam lectiones, etiam manifesto falsas, inprimis iis in locis, ubi fragmenta priscorum scriptorum reperiuntur; reliquos autem libros omnes in subsidium tantum adhibeam; Putschianae vero editionis lectiones omnino omnes accurate enotem ac transscribam. Persuasum enim habeo, illam quam vulgo vocant potiorem lectionis varietatem haud salutarem esse posse scriptoribus eorumque orationi restituendae, propterea quod, ubi codices adhibiti non integri conferuntur accuratissime, nunquam ad exoptatum aliquem finem perduci posse videtur opera critica in scriptore vetusto emendando posita. Neque tamen omnes omnino librorum varietates colligere collectasque exhibere expedit; atque in hac Grammaticorum editione, si omnem, quam colligere possim, lectionis farraginem adnotare velim, in quam immensum volumen excrescat totum opus, quantum inutile pondus habiturum, non est quod viris doctis dicam. — Ceterum in locis doctrinae grammaticae memorabilibus subnotandam credebam esse significationem similium apud alios Grammaticos locorum, nec minus scriptorum citatorum diligentiorem demonstrationem adiungendam, id quod feci faciamque ubicunque fieri potuerit.

Atque ita iam in hoc primo volumine edendo versatus sum. Et *Donatum* quidem, qui agmen ducit, postquam intellexi, codicem Santenianum, qui asservatur in bibliotheca regia Berolinensi, veram scriptoris exhibere manum, neglecta reliqua omni varietate ita instruxi, ut praeter codicis pauca errata integramque Putschianae editionis varietatem locos tantum scriptorum a Grammatico citatorum subnotarem, certissime persuasus, reliquam

omnem varietatem nihil habere, quod vel exiguo usui esse possit. In *Probo* emendando contigit mihi esse tam felici, ut si non unicum, at antiquissimum codicem manuscriptum in iucundissima atque amoenissima peregrinatione Vindobonae conferre possem. Etenim quum *Niebuhrius*, vir donec in vivis erat perillustris, cuius pios Manes hac allocutione consaluto, quem sibi praematura morte ereptum omnis luget Germania, quem nunquam oculis ego vidi, quem tamen fautorem expertus sum benignissimum venerabor-que donec vivam; quum igitur is accepisset, me in suscepta Grammaticorum editione plures iam fecisse sumptus quam pateretur rei familiaris meae ratio, meque a nemine adiuvari opibus intellexisset; haud exiguo me pecuniae munere affecit, quo adiutus Vindobonam profectus in bibliotheca imperiali codices Bobienses, qui olim in coenobio Sancti Columbani Bobiensi asservabantur, utendos accepi, quorum conferendorum opportunitas satis mihi liberaliter oblata est a viris praestantissimis, clarissimis *Kopitario* atque *Eichenfeldio*, custodibus bibliothecae Vindobonensis publicae optime meritis, cuius beneficii gratiae nunc publice illis actae sunto quantae intelligi possunt maximae. Itaque *Probum* sic edere potui, ut ex Codd. MSS. vix quicquam auxilii ad eum emendandum petendi neque exspectari posse neque opus esse videatur. Idem mihi contigit in *Eutychio* et in parte scriptorum *Maximi Victorini*, quorum schedas membraneas etsi non tam vetustas, quam Probi scripta, tamen satis antiquas esse et ad saeculum nostrae aerae nonum pertinere intellexi; erant autem eaedem Bobienses. Atque hoc loco facere non possum, quin commemorem, quae in singulari ad Eutychii libellum praefatiuncula significavi monstra verborum: *ettorondi* et *airect*, ea videri *Mauritio Hauptio*, iuveni praestantissimo, philosophiae doctori clarissimo, philologo non tantum Graece ac Latine doctissimo, discipulo olim meo, *Hibernicas* esse voces sive *Iricas*, ex quo facile quis coniiciat, codices istos Bobienses ex Hibernia in Italiam olim fuisse translatos. Ceterum in *Eutychio* exornando, praeter illius codicis Bobiensis et Putschianae editionis varietates, lectiones etiam principis editionis a Camerario curatae adhibui enotatasque adscripsi, quod beneficium tribuendum esse *Hertelio*, rectori Lycei Zuiccaviensis clarissimo, in singulari ad Eutychium praefatione iam significavi.

Ad *Arusianum Messium*, qui e codice Gudiano plus quam dimidia parte auctus ac nova fragmentorum Salustianorum commendatione beatus humanissimae debetur liberalitati rectorum civitatis Brunsvicensis atque *Eigneri*, tum bibliothecae ducali Guelpherbytanae praefecti, insigni benevolentiae, quibus gratiam me habere summam profiteor; ad *Arusianum*, inquam, adieci omnes Maianae editionis varietates, diligenter notatis etiam iis scriptorum locis, qui a Maio vel non accurate significati, vel non reperti erant; quod quum paucissimis in locis omiserim, in indice hoc emendatum est ac locorum indicatio suppleta.

In *Maximo Victorino*, *Aspero* et *Phoca* emendandis duum virorum benivolentia ac diligentia adiutrix mihi fuit. Codicis enim Gothani lectiones, qui maximam partem opusculorum ab illis Grammaticis conscriptorum et alia quaedam continet, excerpsit *Dübnerus*, vir clarissimus, qui suam mihi operam etiam in reliquis Grammaticis liberaliter est pollicitus; cui promisso nunc quidem stabit eo melius ac facilius, quod publico se munere abdicavit peregrinationes suscepturus ad bibliothecas Europae locupletiores. Ad *Phocam* edendum subsidia mihi excerpsit collegitque collega meus praestantissimus *Carolus Ernestus Langius*, qui codicum Guelpherbytanorum et editionum Venetae principis et Ascensianae collationem diligentissime confecit. In quibus Grammaticis emendandis licet non habuerim praeter Victorini unum libellum, qui est e Bobiensi codice emendatus, libros manu scriptos aetate commendabiles, tamen praestantes lectiones recepi, quibus fere perpolita existimari potest illorum scriptorum oratio.

Indices adieci et in posterum adiiciam locupletissimos et quantum fieri potest absolutissimos. Eorum conficiendorum curam idem recepit, de quo supra dixi, *Fridericus Vilelmus Otto*, qui hortatu meo tali artificio in iis conscribendis est usurus et iam usus est, ut nihil, quod memoratu dignum existimetur, aut omitti possit, aut negligi, aut inter conscribendum amitti. Erunt autem triplices illi indices, quemadmodum in hoc iam volumine praestitimus, unus rerum ac verborum, alter scriptorum citatorum, tertius notarum, cui accedet, ubi opus erit, Graecorum verborum notatio.

Hoc primum volumen proxime sequetur *Festus Pompeius*, ad quem exornandum felici copia sum instructus beneficio multorum virorum doctis-

simorum, quorum nomina in praefatione ad Tomum secundum expromentur. Atque ita hoc omne Grammaticorum Latinorum veterum corpus satis digne exornatum prodibit, cuius rei ea pars, quae externi est splendoris, ad bibliopolas pertinet, quibus gratiam insignem debent viri docti, qui hac nostra opera sunt usuri. Ad internas autem copias quod attinet, aliquot sunt Grammatici, in quibus nobis nondum suppetunt auxilia, in quorum numero vehementissime desidero libros manu scriptos *Attilii Fortunatiani* atque *Plotii.* Qua de caussa humanissimis precibus oratos velim homines doctos, inprimisque bibliothecarum praefectos, ut circumspiciant diligenter, ac si quid ad hos aliosque Grammaticos invenerint, quod salutare esse possit, id mecum communicent, operamque mihi suam liberaliter praestare ne detrectent. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Cal. Mai. cIↄIↄcccxxxi.

AELII DONATI ARS GRAMMATICA

TRIBUS LIBRIS COMPREHENSA

E CODICE SANTENIANO

EMENDATIUS

EDITA.

PRAEFATIO.

Ex quo primum libro manuscripto elegantissimi hi libelli, qui artem Donati grammaticam continent, sint editi, parum constat. An post principem editionem Haarlemensem, de qua cf. Fabricius in bibliotheca Latina tom. III, pag. 742. codices manu exarati adhibiti sint, nescio; credibile est, *Caesarium* in libello de barbarismo, et *Glareanum* in libro de octo partibus orationis, edendis, codices manuscriptos in auxilium vocasse. Cf. Fabricius in biblioth. Lat. tom. I, pag. 788. Horum tamen editiones ad partes vocare non potui. Quas mihi inspicere licuit editiones, eae omnes cum Basileensi magis minusve concordant, ex qua nihil auxilii sperandum esse iam antea sciebam. Edidit tamen Putschius ex hoc Basileensi exemplo suum Donatum, suum dico; nam *Bongarsii* libri quales fuerint, ex quibus Donatum se emendasse indicat, incertum est. Pessime autem interpolatum nobis dedisse elegantissimum Grammaticum, ex hac mea editione abunde, opinor, apparebit.

Praestantissimum ego codicem *Santenianum* nactus, eundem ex quo olim Pompeii commentarium in Donati libellum de barbarismo edidi, statim intellexi, aut hunc librum, aut nullum alium veram et genuinam Donati orationem exhibere. Qua de caussa, et simul quia animadvertebam, paucissimos tantum locos relinqui dubios, alia auxilia frustra circumspecta non

magnopere dolui et Donatum ex isto codice edere non amplius dubitavi. Quae ipse habebam ex antiquis editionibus enotata, ea omnia futilia esse, non sine frustra insumpti laboris poenitentia cognovi. Quare abieci, satis habens, praestantissimum codicem, quem ut denuo conferre possem, precibus impetravi ab humanitate eorum, qui rei litterariae per terras Borussicas summam curam gerunt, curare excudendum, notatis in ima libri ora Putschianae editionis interpolationibus. Sic enim existimabam, invento codice, qui genuinam scriptoris manum manifesto proderet, supervacaneum esse, omnes depravationes, quae in innumeris, quae exstant, editionibus habentur, indicare, hoc solo consilio, ut chartis et emptorum pecuniae parceretur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Kal. Mai. CIƆIƆCCCXXVII.

DONATI ARS GRAMMATICA TRIBUS LIBRIS COMPREHENSA.

LIBER PRIMUS.

SEGM. I. *De Voce.*

Vox est aer ictus, sensibilis auditu, quantum in ipso est. Omnis[1] vox aut articulata [1735] est, aut confusa. Articulata est, quae litteris conprehendi potest; confusa, quae scribi non potest.

SEGM. II. *De Littera.*

1. Littera est pars minima vocis articulatae. Litterarum aliae sunt vocales, aliae consonantes. Consonantium[2] aliae sunt semivocales, aliae mutae. Vocales sunt, quae per se proferuntur et ipsae[3] syllabam faciunt. Sunt autem numero quinque: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Harum duae *i* et *u* transeunt in consonantium potestatem, cum aut ipsae inter se geminantur, aut cum aliis vocalibus iunguntur, ut *Iuno*, *vates*. Hae etiam[4] *mediae* dicuntur, quia in quibusdam dictionibus expressum sonum non habent: *i* ut *uir; u* ut *optumus.* Extra quam formam *u* littera interdum nec vocalis nec consonans habetur[5], cum inter *q* litteram consonantem et aliquam vocalem constituitur, ut *quoniam*, [1736] *quidem.* Huic item digammon[6] adscribi solet, cum sibi ipsa praeponitur, ut *seruus*, *uulgus.* Nam *i* litteram geminari in unam syllabam[7] posse plurimi negant.

2. Latinae vocales omnes et produci[8] et corripi possunt. Atque his solis adspirari[9] quidam existimant. — Semivocales sunt, quae per se quidem proferuntur, sed per se syllabam non faciunt. Sunt autem numero septem: *f*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*. Ex his una duplex est *x*, et liquidae quattuor: *l*, *m*, *n*, *r;* ex quibus *l* et *r* faciunt communem syllabam. Et *s* littera suae cuiusdam potestatis est, quae in metro plerumque vim consonantis amittit[10]. Item ex illis *f*[11] littera superponitur liquidis *l* vel *r*[12], quemadmodum muta quaelibet, et communem syllabam facit.

3. Mutae sunt, quae nec per se proferuntur nec per se syllabam faciunt. Sunt autem numero novem: *b*, *c*, *d*, *g*, *h*, *k*, *p*, *q*, *t*. Ex his supervacuae quibusdam videntur[13] *k* et *q*; [1737]

1) *Omnis autem vox* Putsch. — 2) *C. autem aliae* Putsch. — 3) *per se* Putsch. Haec male repetita e superioribus. — 4) *Hae autem* Putsch. — 5) *nec vocalis habetur nec consonans* Putsch. — 6) *Digamma* Putsch. *Digammos* est apud Pompeium p. 21. Cf. quae ibi notavi. Atque ita fortasse etiam h. l. legendum. — 7) *in una syllaba* Putsch. — 8) *omnes produci* Putsch. Cum Cod. conspirat. Pomp. p. 23, qui hunc locum excitat. — 9) *aspirari* Putsch. — 10) In Cod. est a pr. m. *admittit;* emendatum *ammittit.* Rem declarat Pomp. p. 28. — 11) *Item ex his semivocalibus septem f littera* P. Recentior manus in Codice ita proferendum voluit hunc locum: *Item ex illis septem semivocalibus f littera.* Interpretamentum aperte se prodit. — 12) *L et r* Putsch. — 13) *Ex his duae supervacuae quibusdam imperitis esse videntur* Putsch. Ita etiam glossa in Cod. praeterquam quod *esse* deest. Cf. praeterea, quae apud Pomp. leguntur p. 31 et quae ibi notavi.

qui nesciunt, quotiens *a* sequitur, *k* litteram praeponendam esse, non *c*; quotiens *u* sequitur, per *q*, non per *c* scribendum[1].

4. *H* interdum consonans, interdum adspirationis creditur nota. *Y* et *z* remanent, quas litteras propter Graeca nomina admisimus[2]; altera namque vocalis, altera consonans duplex. Unde fit, ut quidam putent, Latinas litteras non plures esse, quam XVII; si quidem ex XX et tribus[3] una adspirationis nota est, una duplex, duae supervacuae, duae Graecae. — Accidunt unicuique litterae tria: nomen, figura, potestas. Quaeritur enim, quid vocetur littera, qua figura sit, quid[4] possit.

Segm. III. *De Syllaba.*

1. Syllaba est conprehensio litterarum vel unius vocalis enunciatio temporum capax. Syllabarum aliae sunt breves, aliae longae, aliae communes. Breves sunt, quae et correptam vocalem habent et non desinunt in duas consonantes[5], aut in unam duplicem[6], aut in aliquid, quod sit pro duabus consonantibus[7]. Longae aut natura sunt, aut positione fiunt[8]. Natura, cum aut vocalis producitur, ut *a*, *o*, aut duae vocales iunguntur et diphthongon faciunt, ut *ae*, *oe*, *eu*, *ei*, *au*[9]. Positione[10], cum aut correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut *arma*, *arcus;* aut in unam duplicem, ut *axis;* aut in alteram consonantem et alteram vocalem loco consonantis positam, ut *at Iuno*, *at Venus*[11]; aut in *i* litteram solam[12], loco consonantis positam, quam nonnulli geminant, ut:

Aio te Aeacida Romanos vincere posse[13]. [1738]

2. Sunt etiam syllabae, quae communes dicuntur[14], cum aut[15] correptam vocalem duae consonantes secuntur[16], quarum prior aut muta quaepiam est, aut *f* semivocalis, et sequens liquida[17]; aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem sequente *h*, quae plerisque adspirationis videtur[18] nota[19]; aut cum correptam vocalem duae consonantes secuntur, quarum prior *s* littera est[20]; aut cum partem orationis terminat brevis syllaba, quae in unam desinit consonantem[21]; aut cum pars orationis in longam[22], quae diphthongus appellatur, sequente statim vocali[23]; aut cum producta vocalis est, vocali altera consequente[24]; aut cum pronomen *c* littera terminatum vocalis statim[25] subsequitur; aut cum correptas vocales suscipit *z* Graeca duplex[26]; aut cum correpta vocalis in unam desinit consonantem, sequente statim vocali in eadem dictione. — Longa syllaba duo tempora habet, brevis unum. Syllaba aput[27] metricos *semipes* nominatur.

Segm. IV. *De Pedibus.*

1. Pes est syllabarum et temporum certa denumeratio[28]. Accidunt unicuique pedi arsis et thesis, numerus syllabarum[29], tempus, resolutio, figura, metrum. Pedes disyllabi sunt quattuor, trisyllabi octo, duplices sedecim. Ergo disyllabi quattuor hi[30] sunt:

Pyrrhichius ex duabus brevibus, temporum duum[31], ut *fŭgă*[32].

1) Apud Putschium leguntur etiam haec: *excepto cur et cum, quod per c scribendum est, quia inter q et aliam consonantem u sine altera vocali poni non potest.* Indigna haec Donato. — 2) *assumpsimus* Putsch. — 3) *ex his viginti e. tr.* P. — 4) *quidve* Putsch. — 5) addit Putsch. *ut ast.* — 6) addit Putsch. *ut lex.* — 7) addit P. *ut aio.* — 8) *Longae autem sunt natura aut positione* Putsch. Deest *fiunt.* — 9) *faciunt, ae, oe, ue, au, eu, ai, ei* Putsch. — 10) *Positione longae sunt syllabae, quum.* P. — 11) Haec apud Putschium sic habentur: *quum aut correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut ast. Aut cum desinit in unam consonantem et excipitur ab altera consonante, ut arma, arcus. Aut in alteram consonantem et alteram vocalem, loco consonantis positam, ut At Iuno, At Venus. Aut in unam duplicem, ut dux. Aut excipitur ab x, duplici consonante, ut axis.* — 12) Addit P. *inter duas vocales.* — 13) Ennius apud Cic. de Divin. II, 56. — 14) *vocantur* P. — 15) *aut* deest apud P. — 16) Ita saepe in hoc Codice, quam scripturam mutare nolui. — 17) Addit duo exempla P. *Vastosque ab rupe Cyclopas.* Et *vasto Cyclopis in antro.* Sed ego ista multa exempla a commentatoribus adiecta esse puto. — 18) *creditur* P. — 19) Sequuntur exempla apud P.

Huic contrarius est *spondeus*, ex duabus longis, temporum quattuor, ut *aētās*[33].
Iambus ex brevi et longa, temporum trium, ut *părēns.*
Huic contrarius est *trochaeus*[34], ex longa et brevi, temporum trium, ut *mētă.* [1739]

2. Trisyllabi octo hi[35] sunt.
Tribrachys[36], ex tribus brevibus, temporum trium, ut *măcŭlă.*
Huic contrarius est *molossus*, ex tribus longis, temporum sex, ut *Aēnēās.*
Anapaestus ex duabus brevibus et longa, temporum quattuor, ut *Ĕrătō.*
Huic contrarius est *dactylus*, ex longa et duabus brevibus, temporum quattuor, ut *Maēnălŭs*[37].
Amphibrachys[38], ex brevi et longa et brevi, temporum quattuor, ut *cărīnĕ.*
Huic contrarius est *amphimacrus*, ex longa, brevi[39] et longa, temporum quinque, ut *īnsŭlaē.*
Bacchius ex brevi et duabus longis, temporum quinque, ut *Achātēs.*
Huic contrarius est *antibacchius*, ex duabus longis et brevi, temporum quinque, ut *nātūră.*

3. Duplices sedecim hi[40] sunt.
Proceleusmaticus[41], ex quattuor brevibus, temporum quattuor, ut *ăvĭcŭlă.*
Huic contrarius est *dispondeus*, ex quattuor longis, temporum octo, ut *ōrātōrēs.*
Diiambus, ex duobus iambis, temporum sex, ut *prŏpīnquĭtās.*
Huic contrarius est *ditrochaeus*, ex duobus trochaeis[42], temporum sex, ut *cāntĭlēnă.*
Antispastus, ex brevi et duabus longis et brevi, temporum sex, ut *Sălōnīnŭs*[43].
Huic contrarius est *choriambus*, ex longa et duabus brevibus et longa, temporum sex, ut *ārmĭpŏtēns.*
Ionicus minor ex duabus brevibus et duabus longis, temporum sex, ut *Dĭŏmēdēs.*
Huic contrarius est *Ionicus maior*, ex duabus longis et duabus brevibus, temporum sex, ut *Iūnōnĭŭs.*
Paeon primus, ex prima longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *lēgĭtĭmŭs.*
Paeon secundus, ex secunda longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *cŏlōnĭă.* [1740]
Paeon tertius, ex tertia longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *Mĕnĕdēmŭs.*
Paeon quartus, ex quarta longa et tribus brevibus, temporum quinque, ut *cĕlĕrĭtās.*
His contrarii sunt quattuor[44] epitriti.
Epitritus primus, ex prima brevi et tribus longis, temporum septem, ut *săcērdōtēs.*
Epitritus secundus, ex secunda brevi et tribus longis, temporum septem, ut *cōndĭtōrēs.*
Epitritus tertius, ex tertia brevi et tribus longis, temporum septem, ut *Dēmōsthĕnēs.*
Epitritus quartus, ex quarta brevi et tribus longis, temporum septem, ut *Fēscēnnīnŭs.*

4. Exhinc deinceps alii pedes, synzugiaeve[45] nascuntur. Nam quemadmodum pedes disyllabi[46] quattuor geminati sedecim duplices faciunt, ita[47] idem cum trisyllabis coniuncti triginta duo[48]

Terga fatigamus hasta; et, Ibat ovans, Divumque sibi poscebat honorem. — 20) Addit exempla P. *ut Ponite spes sibi quisque, et Unde spissa coma.* — 21) Addita leguntur apud P. *sequente vocali, ut est, Omnia vincit amor et nos cedamus amori.* — 22) *desinit in longam* P. et Glossa in Cod. — 23) addit exempla P. *ut Musae Aonides, et, Insulae Ionio in magno.* — 24) *sequente* P. — 25) *statim* deest P. — 26) *aut quum correptam vocalem suscipit z litera consonans atque duplex* P. Sic fere etiam Glossa Cod., nisi quod glossa v. *litera* omittit. — 27) Ita Codex. — 28) *dinumeratio* P. — 29) *et tempus* P. — 30) Cod. *hii.* — 31) *duorum* P. — 32) Desunt signa prosodiaca apud P. hic et in seqq. — 33) *Aestas* P. — 34) Cod. *trocheus.* — 35) Cod. *hii.* — 36) *Tribrachus.* P. Cod. *tribrachis.* — 37) Cod. *Menalus.* — 38) *Amphibrachus* P. *amphibrachis* Cod. — 39) *et brevi.* P. — 40) Cod. *hii.* — 41) *Proceleumaticus.* Cod. — 42) Cod. *ditrocheus* et *trocheis.* — 43) Cod. a pr. m. *Sălōn'ŭs*, sed emendatum. — 44) *Sunt hi epitriti.* Putsch. — 45) *Pedes syzygiae nascuntur.* Putsch. Nolui mutare scripturam Codicis, quae mihi non a librario profecta videtur. — 46) *disyllabi* deest apud P. — 47) *Iidem* P. *Idem* contracte pro *iidem* saepe in vetustis codicibus. — 48) *triginta et duo* P.

de se reddunt. Trisyllabi vero cum trisyllabis geminati sexaginta quattuor[1] colleguntur. Atque excepto ampibrachi[2] et epitrito[3], quorum alterum tripla, alterum epitrita divisione partimur, universorum pedum trina conditio repperitur. In aliis enim aequa divisio est, in aliis dupla, in aliis sexcupla; et prima dactylica, secunda iambica, tertia paeonica nominatur. Sunt in unoquoque metro pedes legitimi, sunt nothi. Simplices pedes non amplius, quam ternas syllabas, duplices non amplius quam senas habent.

Segm. V. *De Tonis.*

1. Tonos alii accentus alii tenores nominant. Toni igitur tres sunt, acutus, gravis, circumflexus. Acutus cum in Graecis dictionibus tria loca teneat, ultimum, paeneultimum[4] et antepaeneultimum; apud Latinos paeneultimum et antepaeneultimum tenet[5]; ultimum numquam. Circum- [1741] flexus autem, quotlibet syllabarum sit dictio, non tenebit nisi paeneultimum locum. Gravis poni in eadem dictione vel cum acuto vel cum circumflexo potest; hoc illi non est commune cum ceteris. Ergo monosyllaba, quae correptam vocalem habebunt, acuto accentu pronunciabimus, ut *pax*, *pix*, *nux;* quae productam vocalem habebunt, circumflexo accentu pronunciabimus, ut *res*, *dos*, *spes*. In disyllabis, quae priorem productam habuerint et posteriorem correptam, priorem syllabam circumflectimus, ut *meta*, *Creta*. Ubi vel ambae productae, vel posterior syllaba producta fuerit, vel ambae correptae, acuemus priorem syllabam, sive illa[6] correpta fuerit, sive producta, ut *leges*, *reges*, *nepos*, *bonus*[7]. In trisyllabis[8] et deinceps, si paeneultima correpta fuerit, acuemus antepaeneultimam, ut *Tullius*[9], *Hostilius*. Si paeneultima positione longa fuerit, ipsa acuetur et antepaeneultima gravi accentu pronunciabitur, ut *Catullus*[10], *Metellus*, ita tamen, si positione longa non ex muta et liquida fuerit. Nam mutabit accentum, ut *latebrae*, *tenebrae*. Si ultima brevis fuerit, paeneultima vero natura longa, paeneultima circumflectitur, ut *Cethegus*, *perosus*[11]. Si ultima quoque natura longa fuerit[12], paeneultima acuetur, ut *Athenae*, *Mycenae*. In conpositis dictionibus unus accentus est non minus, quam in una parte orationis, ut *malesanus*[13], *intereuloci*.

2. Accentus in integris dictionibus observantur; in interiectionibus et in peregrinis verbis et in barbaris nominibus nulli certi sunt. Accentuum legem vel distinguendi vel pronunciandi ratio vel discernendae ambiguitatis necessitas saepe conturbat. Sane Graeca verba Graecis accentibus[14] efferimus. In Latinis neque[15] acutus accentus in ultima syllaba poni potest, nisi discretionis causa, ut in adverbio *poné*[16], ideo ne verbum putetur inperativi modi; neque circumflexus, nisi in ea particula, quae est *ergo*. [1742]

3. Acutus accentus est nota per obliquum ascendens in dexteram partem, ita[17]: ʹ. Gravis, nota a summo in dexteram partem descendens, ita: ˋ. Circumflexus nota de acuto et gravi facta, ita: ^. Longa linea[18] a sinistra in dexteram partem aequaliter ducta[19], ita: ‒. Brevis virgula similiter iacens, sed panda et contractior[20], ita: ᴗ. Hyphen virgula subiecta versui, ita: ‿; hac nota subter posita duo verba, cum ita res exigit, copulamus, ut:

1) *sexaginta et quatuor* P. — 2) *amphibracho* P. — 3) Post hoc voc. intrudunt editiones haec: *quem metrici informem et incognitum iudicant.* Cod. eadem post v. *partimur* addit, sed pro *incognitum, inconditum* habet. Ego ut serius additamentum eieci, locumque totum rectius distinxi. Consentit mecum Priscianus in libro de figur. numeror. c. 6, ubi verba ista itidem omittuntur. — 4) *penultimum et antepenultimum* P. Atque ita quoque paullo post. — 5) *tenet apud Latinos penultimum et a.* P. — 6) deest *illa* apud Putsch. — 7) *honos* P. — 8) addit P. *tetrasyllabis.* — 9) *nullius* P. — 10) *Catellus* P. — 11) *Berosus* P. — 12) *natura fuerit longa* P. — 13) *in una parte dictionis, ut benesanus* P. — 14) addit P. *melius.* — 15) *nunquam* P. — 16) Diligentissime enotavi signa haec grammatica ex Codice accuratissime scripto. — 17) *Ita* hic et in seqq. deest apud P. — 18) *Longus est linea* P. — 19) h. l. *ita* deest in Cod. — 20) *Panda a superiori et c.* P. —

Ante tulit gressum[21]; et:

Turnus ut ante volans tardum praecesserat agmen[22].

Huic contraria est diastole, dextera pars quaedam circuli ad imam litteram adposita, ita: ͵. Hac nota male cohaerentia discernuntur, ut est:

Ereptae virginis͵ *ira*[23]. Et:

Viridique in littore conspicitur͵ *sus*[24].

Apostrophos circuli item pars dextera, sed ad summam litteram posita[25] ita: '. Hac nota deesse ostendimus parti orationis ultimam vocalem, cuius consonans remanet, ut:

Tanton' me crimine dignum Duxisti?[26]

Caeterum dasian ⊢ et psilen ⊣ apud Latinos H[27] vel addita vel detracta significat.

SEGM. VI. *De Positur is.*

Tres sunt omnino[28] positurae vel distinctiones, quas *θέσεις*[29] Graeci vocant: distinctio, subdistinctio, media distinctio. Distinctio est, ubi finitur plena sententia; huius punctum ad summam litteram ponimus. Subdistinctio est, ubi non multum superest de sententia, quod tamen[30] necessario separatum mox inferendum sit. Huius punctum ad imam litteram ponimus. Media est, ubi fere tantumdem[31] de sententia superest, quantum iam diximus, cum tamen respirandum sit. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione tota sententia periodos dicitur, cuius partes sunt cola et commata[32].

LIBER SECUNDUS.

SEGM. I. *De Partibus orationis.* [1743]

1. Partes orationis sunt octo: nomen, pronomen, verbum, adverbium, participium, coniunctio, praepositio, interiectio. Ex his duae sunt principales[33], nomen et verbum. Latini articulum non adnumerant, Graeci interiectionem.

2. Multi plures, multi pauciores partes orationis putant. Verum ex omnibus[34] tres sunt, quae sex casibus inflectuntur, nomen, pronomen et participium.

SEGM. II. *De Nomine.*

1. Nomen est pars orationis cum casu, corpus aut rem proprie communiterve significans. Proprie, ut *Roma*, *Tiberis;* communiter, ut *urbs*, *flumen*[35]. Nomini accidunt sex, qualitas, comparatio, genus, numerus, figura, casus. Nomen unius hominis[36], appellatio multorum, vocabulum rerum est[37]. Sed modo nomina generaliter dicimus[38].

21) Virg. Aen. VI, 677. — 22) Virg. Aen. IX, 47. — 23) *Tum Danai gemitu, atque ereptae v. i.* P. Locus est Virg. Aen. II, 413. — 24) *Procubuit, viridique* cet. P. Locus est Virg. Aen. VIII, 83. — 25) *adposita* P. — 26) *Omnipotens genitor, tanton' me crimine dignum Duxisti, et tales voluisti expendere poenas?* P. Locus est Aen. X, 668. — 27) *H litera vocali* P. — 28) Deest *omnino* apud P. — 29) Cod. *thesis.* — 30) *tunc* P. — 31) *tantum* P. — 32) Additur in Cod. ex interpretatione: *id est, membra et caesa.* — 33) Addit P. *partes orationis.* — 34) *Verum ex his* P. — 35) *urbs et flumen* P. — 36) *nominis* P. — 37) Pessime est apud P. *appellatio multarum vocabulum rerum est.* — 38) Citantur haec a Prisciano XVIII, 20. p. 180. tom. II., ubi in Krehl. edit. perperam est: *diximus.* Verum tenuit Putsch.

2. Qualitas nominum bipertita[1] est. Aut enim propria sunt nomina aut appellativa. Propriorum nominum secundum Latinos quattuor sunt species: praenomen, nomen, cognomen, agnomen[2], ut *Publius Cornelius Scipio Africanus.* Omnia praenomina aut singulis litteris notantur, ut *G. Caesar*, Gaius Caesar; *L. Catilina*, Lucius Catilina[3]; aut binis, ut *GN.* Gneus[4]; *SP.* Spurius; aut ternis, ut *Sex. Roscius*, Sextus Roscius[5].

3. Appellativorum nominum species multae sunt[6]. Alia enim sunt corporalia, ut *homo*, *terra*, *mare.* Alia incorporalia, ut *pietas*, *iusticia*, *dignitas.* Alia primae positionis, ut *mons*, *schola.* Alia derivativa, ut *montanus*, *scholasticus.* Alia deminutiva[7], ut *monticulus*, [1744] *scholasticulus.* Deminutivorum gradus tres sunt[8], quorum forma quam magis[9] minuitur, crescit saepe numerus syllabarum. Sunt etiam quasideminutiva, quorum origo non cernitur, ut *fabula*, *macula*, *tabula*, *vinculum.* Sunt nomina tota Graecae declinationis, ut *Themisto*, *Calypso*, *Pan.* Sunt tota conversa in Latinam regulam, ut *Polydeuces*, *Pollux*, *Odysseus*, *Ulixes*[10]. Sunt inter Graecam Latinamque formam, quae notha appellantur, ut *Achilles*, *Agamemno*[11]. Sunt alia homonyma, quae sub[12] una appellatione plura significant, ut *nepos*, *acies*, *aries.* Sunt alia[13] synonyma vel polyonyma, ut *terra*, *humus*, *tellus; ensis*, *mucro*, *gladius.* Alia patronymica, ut *Atrides*, *Pelides;* haec et ab avis et a matribus[14] saepe fiunt. In his, quae Graeca sunt, sive masculina fuerint, sive feminina, Graecam magis servavimus[15] regulam. Horum[16] masculina aut in *des* exeunt, ut *Atrides* ab *Atreo*[17]*;* aut in *ius*, ut *Peleius*, a *Peleo;* aut in *ion*, ut *Nerion*, a *Nereo.* Feminina autem aut in *is* exeunt, ut *Atreis;* aut in *ias*[18], ut *Peleias*[19], aut in *ne*, ut *Nerine.* Sunt etiam[20] *κτητικά*, id est possessiva, quae in *ius* exeunt, ut *Evandrius ensis*, *Agamemnoniaeque*[21] *Mycenae.* Sunt alia[22] mediae significationis et adiecta nominibus[23], ut *magnus*, *fortis.* Dicimus enim *magnus vir*, *fortis exercitus.* Haec etiam epitheta dicuntur, id est adiectiva[24]. Sunt[25] alia qualitatis, ut *bonus*, *malus;* alia quantitatis, ut *magnus*, *parvus.* Alia gentis, ut *Graecus*, *Hispanus.* Alia patriae, ut *Thebanus*, *Romanus.* Alia numeri, ut *unus*, *duo.* Alia ordinis, ut *primus*, *secundus;* sed *primus* de multis, de duobus *prior* dicitur, sicut de duobus *alterum* dicimus[26], de multis *alium.* Sunt alia ad aliquid dicta, ut *pater*, *frater;* alia ad aliquid qualiter[27] se habentia, ut *dexter*, *sinister.* [1745] Haec et conparativum gradum admittunt, ut *dexterior*, *sinistrior*[28]. Sunt alia generalia, ut *corpus*, *animal*, alia *specialia*, ut *lapis*, *homo*, *lignum;* alia facta de verbo, ut *doctor*, *lector*[29]*;* alia participiis similia, ut *demens*, *sapiens*, *potens;* alia verbis similia, ut *comedo*[30], *palpo*, *contemplator*, *speculator;* sed illa conparatione discernuntur, haec casibus[31].

SEGM. III. *De Conparatione*[32].

1. Conparationis gradus sunt tres, positivus, conparativus, superlativus; positivus, ut *fortis;* conparativus, ut *fortior;* superlativus, ut *fortissimus.* Sed conparativus gradus generis est semper

1) *bipartita* P. — 2) *et agnomen* P. — 3) *ut C. Caesar*, *L. Catilina* P. — 4) *ut Cn. Pompeius* P. — 5) *ut Sex. Roscius* P. — 6) *multae sunt species* P. — 7) *Diminutiva* P. semper. — 8) *Diminutivorum nominum tres sunt gradus* P. — 9) *Quo magis* P. Pompeius hunc locum p. 106. sic exhibet: *quando sensus minuitur* cet., unde olim legendum conieci: *quanto magis sensus minuitur*, *crescit* cet. Sed verum est, quod a Codice nostro exhibetur. — 10) *Ulysses* P. — 11) *Agamemnon* P. Codex quidem *Agamemnon*, sed aperte contra scriptoris mentem. — 12) Deest *sub* apud P. — 13) *Sunt etiam alia* P. — 14) *a patribus* P. — 15) *Servabimus* P. — 16) *Alia horum* P. — 17) Desunt *ab Atreo* apud P. — 18) *in as* P. — 19) *Pelias* P. — 20) *Sunt alia* P. Tum Cod. pr. m. *theiga*, quod emendatum *thethica.* — 21) *que* deest apud P. — 22) *Et alia* P. — 23) *adiectiva nom.* P. — 24) Desunt *id est adi.* apud P. — 25) Deest *sunt* apud P. — 26) Hic intrudit *ita* P. — 27) *quodammodo* P., quod mihi scioli emendatoris esse videtur. — 28) *non dextrior et sinistrior*, *sed dexterior et sinisterior* P., quo nihil deterius excogitari potuit. — 29) *ut dictor*, *factor*, *lector* P. — 30) In Cod. est *commedo.* Sed in margine a pr. m. sic: *no.* (i. e. nomen) *comedo*, *donis.* — 31) *sed illa — casibus.* Haec et interposita desunt apud P. Eadem non legisse videtur Pompeius, qui p. 120 sic:

communis. Conparantur autem nomina, quae aut qualitatem significant aut quantitatem[33], sed non omnia per omnes gradus exeunt. Aliquando enim positivus gradus tantum invenitur, ut *mediocris;* aliquando positivus et conparativus, ut *senex*, *senior*[34]*;* aliquando positivus et superlativus, ut *pius*, *piissimus*, nam pro conparativo[35] gradu *magis* adverbium ponimus, ut *magis pius;* aliquando conparativus et superlativus, ut *ulterior*, *ultimus;* aliquando superlativus tantum, ut *novissimus.* Extra quam[36] formam est *bonus* et *malus*[37]. Dicimus enim *bonus, melior, optimus; malus, peior, pessimus*[38].

2. Conparatio nominum proprie in conparativo et superlativo gradu est constituta. Nam positivus perfectus et absolutus est. Saepe autem conparativus gradus praeponitur superlativo, ut *stultior stultissimo*, et *maior maximo.* Saepe idem[39] minus a[40] positivo significat, quamvis recipiat conparationem, ut: *Mare Ponticum dulcius quam cetera*[41]. Saepe idem pro positivo positus minus[42] significat et nulli conparatur, ut:

Iam senior, sed cruda deo, viridisque senectus[43]. [1746]

3. Sunt nomina significatione deminutiva, intellectu conparativa, ut *grandiusculus*, *maiusculus*, *minusculus.* Conparativo et superlativo gradui[44] *tam*, aut *minus*, aut *minime*, aut *magis*, aut *maxime* adici non oportet; adiciuntur[45] autem positivo tantum. Dicimus enim *tam bonus*, *tam malus; minus bonus*, *minus malus; minime bonus*, *minime malus; magis bonus*, *magis malus; maxime bonus*, *maxime malus.*

4. Conparativus gradus ablativo casui adiungitur utriusque numeri, sed tunc utimur[46], cum aliquem vel alieno vel suo generi conparamus, ut *Hector fortior Diomede*, vel *audacior Troianis fuit.* Dicimus autem, ut[47] *fortior hic quam ille est*[48]. Superlativus autem genitivo tantum plurali adiungitur, sed tunc utimur[49], cum aliquem suo generi conparamus, ut *Hector fortissimus Troianorum fuit.* Plerumque superlativus pro positivo ponitur et nulli conparatur, ut *Iuppiter optimus maximus;* interdum conparativus gradus nominativo adiungitur, ut *doctior hic quam ille est*[50].

Segm. IV. *De Generibus.*

1. Genera nominum sunt quattuor, masculinum, femininum, neutrum et[51] commune. Masculinum est, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praeponitur *hic*, ut *hic magister;* femininum, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praeponitur[52] *haec*, ut *haec Musa;* neutrum, cui numero singulari casu nominativo pronomen vel articulus praeponitur *hoc*, ut *hoc scamnum.* Commune est, quod simul masculinum femininumque significat, ut *hic et haec sacerdos.* Sed ex his vel principalia vel sola genera duo sunt, masculinum et femininum. Nam neutrum et commune de utroque nascuntur. Est etiam trium generum commune, quod *omne* dicitur, ut *hic* et *haec* et *hoc felix.* Est epicoenon, id est, promiscuum, quod[53] sub una significatione marem et feminam conprehendit, ut *passer*[54], *aquila.* Sunt praeterea alia sono [1747]

Si participium fuerit, non recipit comparationem: nemo dicet legens, legentior, legentissimus. Hoc noluit adiicere Donatus, quod est utile satis. — 32) *De Comparativo.* P. Sed *de comparatione* etiam Pompeius legit. — 33) *aut qualitatem aut quantitatem significant* P. Aliter, sed aperte memoriter, citat Pompeius p. 128. *Quae nomina comparationem recipiunt? Ait, ea, quae sunt qualitatis et quantitatis.* — 34) Addit P. *iuvenis iunior per syncopam.* — 35) *pro secundo gradu* P. — 36) *hanc* P. — 37) *sunt bonus et malus et magnus* P. — 38) Addit P. *magnus, maior, maximus.* Hic et paullo ante manifeste se prodit manus interpolatoris. — 39) *idem* deest apud P. — 40) *a* deest apud P. Sed necessarium est, quia ita solet Donatus. — 41) Sallustio tribuitur a Pompeio, quem vide p. 135. — 42) *minus a positivo* P. — 43) Virg. Aen. VI, 304. — 44) Deest *gradui* apud P. — 45) *adiici — adiiciuntur* P. Citat locum hunc Pompeius, sed ex memoria tantum et carptim, p. 135. — 46) *tum hoc utimur* P. — 47) *ut* deest apud P. rectius fortasse. — 48) *est* deest apud P. — 49) *sed tunc hoc utimur* P. — 50) *est* deest apud P. — 51) *et* deest apud P. — 52) Pro *praeponitur* in Cod. *ponitur.* Vitium ortum ex compendio *p̄ponitur.* — 53) Putschii haec lectio est. Codex exhibet: *Et graecae declinationis epicenon ut promiscuum, que.* — 54) *et* interponit P.

masculina, intellectu feminina, ut *Eunuchus comoedia*, *Orestes tragoedia*, *Centaurus navis*. Alia sono feminina, intellectu masculina, ut *Fenestella scriptor*, *Aquila orator*. Alia sono neutra, intellectu feminina, ut *Phronesium mulier* vel *Glycerium*[1]. Alia sono feminina, intellectu neutra, ut *poema*, *schema*[2]. Alia sono masculina, intellectu neutra, ut *pelagus*, *vulgus*.

2. Sunt praeterea nomina in singulari numero alterius generis, et alterius in plurali, ut *balneum*, *Tartarus*, *caelum*, *porrum*, *cepe*, *locus*, *iocus*, *forum*[3]. Sunt item nomina incerti generis inter masculinum et femininum, ut *cortex*, *silex*, *radix*[4], *finis*, *stirps*[5], *pinus*, *pampinus*, *dies*. Sunt incerti generis inter masculinum et neutrum, ut *frenum*[6], *clipeus*, *vulgus*, *specus*. Sunt incerti generis inter femininum et neutrum, ut *buxus*, *pirus*, *prunus*, *malus*[7]. Sed neutro fructum, feminino ipsas arbores saepe dicimus.

3. Sunt etiam genera nominum fixa, sunt mobilia. Fixa sunt, quae in alterum genus flecti non possunt, ut *mater*, *soror*, *pater*, *frater*[8]. Mobilia autem[9] aut propria sunt et duo genera[10] faciunt, ut *Gaius*, *Gaia*; *Marcius*, *Marcia*[11]; aut appellativa sunt, et tria[12] faciunt, ut *bonus*, *bona*, *bonum*; *malus*, *mala*, *malum*. Sunt item alia nec in toto fixa nec in toto[13] mobilia, ut *draco*, *dracena*; *leo*, *leaena*[14]; *gallus*, *gallina*; *rex*, *regina*. Sunt alia deminutiva, quae non servant genera[15], quae ex nominibus primae positionis adveniunt[16], ut *scutum*, *scutella*[17]; *pistrinum*, *pistrilla*; *canis*, *canicula*; *rana*, *ranunculus*; *statua*, *statunculum*[18].

4. Nomen in *a* vocalem desinens nominativo casu numero singulari aut masculinum est, ut *Agrippa*; aut femininum, ut *Marcia*[19]; aut commune, ut *advena*; aut neutrum, ut *toreuma*, sed tamen Graecum est. Nomen in *e* vocalem desinens nominativo casu numero singulari aut femininum Graecum est, ut[20] *Euterpe*, aut neutrum Latinum, ut *sedile*[21]. Nomen in *i* vocalem desinens [1748] nominativo casu numero singulari aut neutrum Graecum est, ut *gumi*[22], *sinapi*; aut trium generum est[23] et aptoton, ut *frugi*, *nihili*. Nomen in *o* vocalem desinens nominativo casu numero singulari, aut masculinum est, ut *Scipio*; aut femininum, ut *Iuno*[24]; aut commune, ut *pomilio* vel *papilio*[25]. Nomen in *u* vocalem desinens nominativo casu numero singulari tantum neutrum, ut *cornu*, *genu*, *gelu*, *specu*[26], *veru*. Sed haec omnia[27] et quae in consonantes desinunt, et[28] diversas regulas et multiplices habent.

1) *ut Phronesium, Glycerium, Sophronium, quae mulieres sunt.* P. In Cod. vox *Sophronium* supra v. *Glycerium* a rec. m. adscripta. Apud Pompeium pariter haec duo tantum, *Phronesium* et *Glycerium* leguntur. — 2) In Cod. a rec. m. supra lin. additum: *emblema*. — 3) *caepe*, *loca*, *fori navium* P. Codex quidem *locus*, *ioca* exhibet; sed recte Pompeius p. 151. *iocus* habet hunc locum citans. — 4) *cortex*, *radix*, *silex* P. — 5) *stirpis* P. Tum pro v. *pinus* fortasse legendum *penus*. Cf. quae notavi ad Pomp. p. 152. — 6) *frenus* P. Pompeius exhibet *frenus*, *clipeum*. Apud eundem *pecus* pro v. *specus*. — 7) *buxus*, *pyrus*, *pinus*, *malus* P. Cum Codice plane consentit Pomp. p. 153. Ceterum diligentius de hoc genere nominum egit Priscian. lib. V, 1. — 8) *pater*, *mater*, *frater*, *soror* P. — 9) *autem* abest a P. — 10) *ex se* interponit P. quod item inter lineas legitur in Cod. recte fortasse. — 11) *Caius*, *Caia*, *Martius*, *Martia* P. Cum Codicis scriptura consentit Pompeius p. 153. — 12) *genera* interponit P., quod item inter lineas in Cod., sed additum ibi *ex se*. — 13) *in totum* — *in totum* P., quod ex correctione Codex. — 14) Cod. *leena*, quam scripturam etiam Pompeius exhibet. — 15) Codex inter lineas addit: *primitivorum suorum*. — 16) *acceperunt* P., quod idem ex correctione in Cod. — 17) *scutula* Cod. supra lineam. Sed *scutella* etiam apud Pomp. p. 154. seq. Cf. Priscian. III, 7. fin. Consent. p. 2027. — 18) *statunculus* P. et Cod. ex corr. Optime Codex a pr. m. neutrum. — 19) Sequentia ita apud P.: *aut neutrum*, *ut toreuma*, *sed tamen graecum est*; *aut commune*, *ut advena*; *aut epicoenon, ut aquila*. Verba postrema: *aut epikenon ut aquila* sic leguntur in Cod. supra lin., quae serioris esse originis ostendunt Consentius p. 2028. et Pomp. p. 155. — 20) *ut* deest in Cod. — 21) *monile* add. Cod. supra lin., quod idem additur a Pomp., qui tamen etiam *feminile* addit. — 22) *gummi* P. — 23) *est* deest apud P. et in Cod. a rec. man. expunctum. — 24) Addit Cod. inter linn. *virgo*, quod idem deest apud Pompeium. —

SEGM. V. *De Numero nominum*[29].

Numeri[30] sunt duo, singularis et pluralis; singularis, ut *hic sapiens*, pluralis, ut *hi sapientes*. Est et dualis numerus, qui singulariter enunciari non potest, ut *hi ambo*[31], *hi duo*. Sunt etiam nomina numero communia, ut *res*, *nubes*, *dies*. Sunt semper singularia generis masculini, ut *pulvis*, *sanguis* ; semper pluralia[33], ut *Manes*, *Quirites*, *cancelli*[34]. Semper singularia generis feminini, ut *pax*, *lux*; semper pluralia[35], ut *kalendae*, *nundinae*, *feriae*, *quadrigae*, *nuptiae*, *scalae*, *scopae*. Semper singularia generis neutri, ut *pus*, *virus*, *aurum*, *argentum*, *oleum*, *ferrum*[36], *triticum*, et fere[37] caetera, quae ad mensuram pondusve referuntur; quamquam multa consuetudine usurpata sint[38], ut *vina*, *mella*, *hordea*. Sunt[39] semper pluralia eiusdem generis, ut *arma*, *moenia*, *Floralia*, *Saturnalia*[40]. Sunt quaedam positione singularia, intellectu pluralia, ut *populus*, *conventus*, *concio*, *plebs*[41]. Sunt quaedam positione pluralia, intellectu singularia, ut *Athenae*, *Cumae*, *Thebae*, *Mycenae*.

SEGM. VI. *De Figuris nominum*[42].

Figurae nominibus accidunt duae, simplex et conposita; simplex, ut *doctus*[43], *prudens*; conposita, ut *indoctus*, *imprudens*. Conponuntur autem nomina modis quattuor; ex duobus integris, ut *suburbanus*; ex duobus corruptis, ut *efficax*, *municeps*; ex integro et corrupto, ut *ineptus*, *insulsus*; ex corrupto et integro, ut *pinnipotens*, *nugigerulus*[44]. Conponuntur etiam ex pluribus[45], ut *inexpugnabilis*, *inperterritus*.

SEGM. VII. *De connexis nominibus*[46].

In declinatione conpositivorum[47] nominum animadvertere debemus ea, quae ex duobus [1749] nominativis conposita fuerint, per omnes casus declinari[48], ut *equesromanus*, *praetorurbanus*; quae ex nominativo et[49] quolibet alio casu conposita fuerint, ea parte declinari tantum, qua fuerunt nominativi casus[50], ut *praefectusequitum*, *senatusconsultum*. Providendum est autem, ne ea nomina conponamus, quae aut conposita sunt, aut conponi omni modo[51] non possunt.

SEGM. VIII. *De Casibus nominum*[52].

Casus[53] sunt sex: nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Ex his

25) *aut commune*, *ut homo* P. In margine Cod. interpretamentum legitur: *parvus homo*. Post v. *papilio* Cod. inter lineas habet: *aut epikenon*, *ut stelio*. Nihil horum neque apud Pompeium neque apud Consentium. — 26) *specu* deest apud P. Pompeius habet *pecu*. — 27) *nomina* P. — 28) *et* deest apud P. — 29) Deest haec inscriptio apud P. Pompeius habet *De Numeris*. — 30) Cod. supra lin. addit *nominum*. — 31) *et* interponitur a P. et legitur in Cod. inter linn. — 32) Addit Cod. supra lin. *cinis*, quod deest apud Pompeium. — 33) *Sunt semper pluralia* P. In Cod. additur: *eiusdem generis* supra lin. — 34) *cancelli* deest apud P. Idem vocabulum exhibet etiam Pompeius p. 161. In seqq. quoties recurrit *semper*, apud P. *sunt semper*. — 35) Add. Cod. supra lin. *eiusdem generis*. — 36) Add. Cod. supra lin. *plumbum*, quod idem abest apud Pompeium l. c. — 37) *haec et fere* P. — 38) *sunt* P. — 39) H. l. etiam Cod. *Sunt* exhibet. — 40) *Vulcanalia*, *Conpitalia* add. Cod. inter linn., quae etiam desunt apud Consentium p. 2029. — 41) *Multitudo* addunt P. et Codex supra lin. — 42) Deest haec inscriptio apud P. *De Figuris* inscriptio apud Pomp. p. 165. — 43) Additur in Cod. supr. lin. *potens* et paullo post *impotens*. — 44) Emendator Cod. *pennipotens*, *nugigérulus*, sic, accentu notato. — 45) *ex conpluribus* voluit emendator Cod. — 46) Deest haec inscriptio apud P., quae eadem non legitur apud Pompeium p. 188. — 47) *conpositorum* P. — 48) *quod ea*, *quae* — *per omnes casus ex utraque parte declinari possunt* P. et Cod. a rec. m. supra lin. Unde intelligitur, quam foede corruptus sit elegantissimus hic libellus a serioribus magistellis. — 49) *ex* interponit P. et Cod. sup. lin. — 50) *qua fuerit nominativus casus* P. et Cod. ex corr. Fortasse tamen legendum *fuerint*. Cf. infra Segm. XI, 4. — 51) *omnino* P. et Cod. ex corr. Fortasse rectius. — 52) Deest haec inscriptio apud P. Sed legitur bis apud Pomp. p. 169 et p. 194. — 53) *Casus nominum* P. et Codex inter linn.

duo recti appellantur, nominativus et vocativus; reliqui obliqui vel appendices[1]. Ablativum Graeci non habent. Hunc quidam Latinum[2], nonnulli sextum casum appellant. Est autem nominativus *hic Cato*, genitivus[3] *huius Catonis*, dativus *huic Catoni*, accusativus *hunc Catonem*, vocativus *o Cato*, ablativus, *ab hoc Catone.* Quidam absumunt[4] septimum casum, qui est ablativo similis, sed sine praepositione *ab*, ut sit ablativus casus: *ab oratore venio:* septimus casus: *oratore magistro utor.*

Segm. IX. *De Formis casuum*[5].

Sunt autem formae casuales sex, ex quibus sunt nomina alia triptota, alia tetraptota, alia pentaptota, alia hexaptota. Sunt praeter haec[6] aptota, quae neque per casus neque per numeros declinantur, ut *frugi, nihili, nequam, fas, nefas, nugas.* In qua forma sunt etiam nomina numerorum a *quattuor* usque ad *centum;* nam ab *uno* usque ad *tres* per omnes casus numeri declinantur. Item a *ducentis* et deinceps praeter *mille.* Sunt[7] nomina, quorum nominativus in usu non est, ut si quis dicat *hunc laterem* aut[8] *ab hac dicione.* Item per ceteros casus nomina multa deficiunt[9]. Sunt praeterea[10], quorum alia genitivum casum trahunt, ut *ignarus belli, securus amorum*[11]*;* alia dativum, ut *inimicus malis, congruus paribus;* alia accusativum, sed figurate, ut *exosus bella, praescius futura;* alia ablativum, ut *secundus a Romulo, alter ab Sylla*[12]*;* alia septimum casum, ut *dignus munere, mactus virtute.* [1750]

Segm. X. *De ablativo casu*[13].

1. Omnia nomina ablativo casu singulari quinqne litteris vocalibus terminantur, sed ea duntaxat[14], quae non sunt aptota. In illis enim regula non tenetur. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *a* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut *ab hac Musa*, *harum Musarum*, *his* et *ab his Musis.* Necesse est autem contra hanc regulam declinari[15] ea nomina, in quibus genera discernenda sunt, ut *ab hac Dea*, *harum Dearum*, *his* et *ab his Deabus;* ne, si *Diis* dixerimus, *Deos* non *Deas* significare videamur.

2. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *e* littera correpta fuerint terminata, genitivum pluralem in *um* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hoc pariete*, *horum parietum*, *his* et *ab his parietibus.* Contra hanc regulam invenimus, ut *ab hoc vase*, *horum vasorum*, *his* et *ab his vasis.* Si vero *e* producta fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hac re*, *harum rerum*, *his* et *ab his rebus;* et[16] haec regula proprie feminini generis putatur.

3. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *i* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *ium* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hac puppi*, *harum puppium*, *his* et *ab*

1) *reliqui autem obliqui* P. Reliqua desunt ap. P. Codex vero inter linn. exhibet: *nam reliqui obliqui sunt v. a.* Ceterum Cod. *apendices.* — 2) *Hunc quidam Septimum* P. — 3) Cod. hic et supra et ubique constanter *genetivus.* — 4) *assumunt etiam* P. — 5) Inscriptio deest apud P. et apud Pompeium p. 199. — 6) *praeterea haec* P. — 7) *Sunt et* P. *Sunt etiam* corr. Cod. — 8) *aut* deest apud P. Ceterum de industria retinui Cod. scripturam *dicione,* ita scribendum esse existimans. Cf. quae notavi ad Pompeium p. 205. seq. — 9) Addit P. *ut sponte, tabo.* Cod. supra lin. *ut sponte, tabo, natu.* Recte omitti haec videntur, quam suspicionem confirmat Consentius p. 2034. seq. — 10) Addit P. *nomina.* item Cod. corr. — 11) *armorum* P. neque aliter Cod., sed expuncto *r.* Recte. — 12) *alter a Slla* (sic) P. — 13) Inscriptio deest apud P. In Cod. est: *de omnibus nominibus ablativo casu.* — 14) *duntaxat* supra lin. in Cod. legitur. — 15) *contra hanc regulam ut declinentur* P. *ut contra hanc regulam declinentur* Cod. corrector. — 16) *sed* P. et corr. Cod. — 17) Additur in Cod. supra lin. *turris.* Apud Putschium vero sequuntur haec: *quia puppim, navim, clavim et non puppem, navem, clavem,* quae spuria esse sponte apparet. — 18) *genitivo casu plurali.* Ita recte P. Codex mendose accusativum exhibet. — 19) *nominibus singularis* Cod. *nominativo casu singulari* P. Facilis

his puppibus. Huiusmodi nomina casum accusativum pluralem propter differentiam melius in *is*, quam in *es* syllabam terminant, ut *has puppis*, *navis*, *clavis*[17]. Eorum autem nominum, quae genitivo casu plurali[18] in *ium* syllabam exire possunt, trina regula est. Prima eorum est, quae nominativos singularis[19] *n* et *s* litteris terminant[20], ut *mons*, *montium.* Altera eorum, quae, ablativo casu singulari *e* correpto finita, feminina sunt[21], ut *ab hac clade*, *harum cladium*, *caede*, *caedium*[22]. Tertia eorum, quae ablativo casu singulari *i* littera terminantur, ut *ab hac resti*, *harum* [1751] *restium*[23]. Sed[24] haec regula etiam accusativum casum singularem interdum per *i* litteram refert[25], ut *hanc restim*, *hanc puppim.* Horum multa cernimus consuetudine conmutata.

4. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *o* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut *ab hoc docto*, *horum doctorum*, *his* et *ab his doctis.* Contra hanc regulam invenimus, ut *ab hoc domo*, *domorum*, *domibus;* et *ab hoc iugero, iugerorum, iugeribus*[26]. Sed scire debemus, multa quidem veteres aliter declinasse, ut *ab hac domu*, *harum domuum*, *domibus;* et *ab hoc iugere*, *iugerum*, *iugeribus*[27]; verum[28] euphoniam in dictionibus plus interdum valere, quam analogiam vel regulam praeceptorum.

5. Quaecumque nomina ablativo casu singulari *u* littera fuerint terminata, genitivum pluralem in *uum*[29] syllabam mittunt, geminata *u* littera, dativum et ablativum in *bus*, ut *ab hoc fructu*[30], *horum fructuum*, *his* et *ab his fructibus.* Nam nihil necesse est, retinere *u* litteram et *fructubus* dicere, cum *artubus* necessitate dicamus, ne quis nos *artes*, non *artus* significare velle existimet[31].

6. In hanc regulam non veniunt, ut dictum est, aptota nomina, ut est *fas*, *nefas*, *nequam*, *nihili*[32]; non veniunt tantum pluralia, ut *Saturnalia*, *Vulcanalia*, *Compitalia*; non veniunt, quae a Graecis sumpsimus, ut *emblema*, *epigramma*, *stigma*, *poema*, *schema*[33]. Nam huius formae nomina veteres etiam feminino genere declinabant. In his regulis analogia vel ex collatione positivorum[34] nominum vel ex diminutione cognoscitur. Meminerimus autem Graeca[35] nomina ad Graecam formam melius declinari, etsi illa nonnulli ad Latinos casus conantur inflectere. Duodecim autem omnino[36] litteris nominativo casu singulari Latina nomina terminantur[37]; vocalibus quinque *a*, [1752] *e*, *i*, *o*, *u*; semivocalibus sex *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*; muta una *t*; ut *tabula*, *sedile*, *frugi*, *ratio*, *genu*, *mel*, *scamnum*, *flumen*, *arbor*, *os*, *nox*, *caput*[38]. Quidam adiciunt *c*, ut *lac*, *vel alec.*[39].

SEGM. XI. *De Pronomine.*

1. Pronomen est pars orationis, quae pro nomine posita, tantumdem pene significat, personamque interdum recipit. Pronomini accidunt sex; qualitas, genus, numerus, figura, casus, persona[40].

2. Qualitas pronominum duplex est. Aut enim finita sunt pronomina, aut infinita. Finita sunt, quae recipiunt personas, ut *ego*, *tu*, *ille;* infinita sunt, quae non recipiunt personas, ut *quis*,

erat emendatio. — 20) *terminantur* P. — 21) *e correptum finitur feminina sunt* Cod. *e correpto finiuntur et f. s.* P. Emendatio in promptu erat. — 22) *ab hac clade, harum cladium, his et ab his cladibus; et ab hac caede, harum caedium, his et ab his caedibus* P. — 23) Addit P. *his et ab his restibus.* — 24) *Set* Cod. — 25) *interdum per in syllabam terminat* P. Ceterum fortasse legendum *effert* pro *refert;* Codex tamen manifeste *refert.* — 26) *ab hac domo, harum domorum, his et ab his domibus* P. et Cod. corr. et similiter in seqq. — 27) *ab hac domu, harum domuum, his et ab his domibus* P. et Cod. corr. et similiter in seqq. — 28) *verum meminerimus* P. et Cod. corr. — 29) *in um syllabam* P. — 30) *ab hoc fluctu* P. et corr. Cod. et sic in seqq. — 31) *extimet* Cod. — 32) *nugas* add. corr. Cod. — 33) *schema, poema, stemma* P. *stegma, poema, scema* Cod. — 34) *positorum* P. Codex inter linn. *alii appositorum, alii compositorum.* Verum est *positivorum*, quod Cod. a pr. m. exhibet. — 35) *Meminerimus haec Graeca* P. — 36) Deest *omnino* ap. P. — 37) *omnia nomina casu nominativo numero singulari terminantur* P. — 38) *a, ut tabula, e, ut sedile, i, ut frugi, o, ut ratio, u, ut genu, l, ut mel, m, ut scamnum, n, ut flumen, r, ut arbor, s, ut flos, x, ut nox, t, ut caput* P. — 39) *lac et alec* P. — 40) *figura, persona et casus* P.

quae, *quod*[1]. Sunt[2] pronomina minus quam finita, ut *ipse*, *iste*. Sunt praepositiva, ut *quis*, *hic*. Sunt subiunctiva vel relativa, ut *qui*, *idem*[3]. Sunt alia gentis, ut *cuias*, *nostras; cuiates*, *nostrates*[4]. Alia ordinis, ut *quotus*, *totus*. Alia numeri, ut *quot*, *tot*[5]. Alia ad aliquid infinita[6], quae nec personam, nec locum, nec tempus designant, ut *cuius*, *cuia*, *cuium*. Alia ad aliquid finita[7], ut *meus*, *tuus*, *illius*[8]. Haec etiam possessiva dicuntur. Sunt item alia qualitatis, ut *qualis*, *talis;* alia quantitatis, ut *quantus*, *tantus*. Sunt alia[9] demonstrativa, quae rem praesentem notant, ut *hic*, *haec*, *hoc*. Alia relativa, quae rem absentem significant, ut *is*, *ea*, *id*. Sunt alia magis demonstrativa, ut *eccum*, *eccam*, *ellum*, *ellam*[10].

3. Genera pronominibus, ita ut nominibus, accidunt pene omnia; masculinum, ut *quis*, femininum, ut *quae*, neutrum, ut *quod*, commune, ut *qualis*, *talis*, trium generum[11], *ego*, *tu*.

4. Numeri pronominibus accidunt uterque[12]; singularis, ut *iste*, pluralis, ut *isti*. Sunt etiam numero communia, ut *qui*, *quae*. Dicimus enim *qui vir* et *qui viri; quae mulier* et *quae mulieres*. Sunt pronomina tota singularia, ut *meus*, *tuus*, *suus*. Sunt tota pluralia, ut [1753] *nostri*, *vestri*. Sunt[13] ex parte singularia, ut *mei*, *tui*, ex parte pluralia, ut *noster*, *vester*.

5. Figura etiam in pronominibus duplex est. Aut enim simplicia sunt pronomina, ut *quis*, aut conposita, ut *quisquis*. Conposita pronomina[14] secundum formam nominum ea parte[15] declinantur, qua pronomen fuerit casus nominativi, cuius rei exempla sunt haec: *quisquis*, *quisnam*, *quispiam*, *aliquis* et caetera. Nam *idem*, quod constat ex duobus corruptis, cum producitur, masculinum pronomen est, cum corripitur, neutrum; ut *hic*, correptum, pronomen est; productum, adverbium loci[16].

6. Personae finitis pronominibus accidunt tres. Prima, ut *ego*, secunda, ut *tu*, tertia, ut *ille*. Sed persona prima et secunda[17] generis sunt omnis, et persona prima in hoc pronomine, cum est numeri singularis, non habet vocativum, plurali vero habet[18].

7. Casus item pronominum sex sunt, quemadmodum nominum[19]. Nominativus *hic*, genitivus *huius*, dativus *huic*, accusativus *hunc*, vocativus *o*, ablativus *ab hoc*[20]. Sunt pronomina, quae non per omnes casus declinantur, ut *eccum*, *eccam; ellum*, *ellam; cuius*, *cuia*, *cuium; cuiatis*, *nostratis*. Sunt etiam alia sine nominativo et vocativo, ut *sui*, *sibi*, *se*, *a se*. Haec etiam numeri sunt communis. Sunt etiam sine vocativo, ut *ego*, *mei* vel *mis*, *mihi*, *me*, *a me*. Nullum autem pronomen recipit conparationem, quamvis et qualitatem significant et quantitatem[21].

8. Inter pronomina et articulos hoc interest, quod[22] pronomina ea putantur, quae, cum sola sint, vicem nominis implent[23], ut *quis*, *iste*, *ille;* articuli vero, quod[24] pronominibus, aut nominibus, aut participiis adiunguntur[25]: *hic*, *huius*, *huic*, *hunc*, *o*, *ab hoc;* et pluraliter: *hi*, *horum*, *his*, *hos*,

1) *quid* P. — 2) *Sunt etiam* P. — 3) *Sunt subiectiva ut is*, *idem* P. *is* in Cod. supr. lin. — 4) *cuiatis*, *nostratis* P. — 5) Sequuntur in Cod. haec: *Sed si per d scribatur pronomen impersonale est*, *si per t*, *numeri*. Additicia sunt. — 6) *ad aliquid dicta infinita* P. — 7) *ad aliquid dicta finita* P. — 8) *Suus* pro v. *illius* apud P. Quod ipsum expuncta voce *illius* supra lin. legitur in Cod. — 9) Codex importune intrudit *magis*, quod ex seqq. huc receptum est. — 10) *ellam* deest apud P. — 11) additur *ut* apud P. — 12) *Numerus accidit pronominibus uterque* P., quod ex correctione fluxisse videtur. — 13) Deest apud P. Erasum etiam, sed ita ut appareat adhuc, in Cod. *sunt*, sed puto convenire huic loco. — 14) *Nam composita pr.* P. et corr. Cod. — 15) *ex ea parte* P. et corr. Cod. Cf. supra lib. II, segm. VII. — 16) *ut* deest apud P. Totum autem comma, a vocc. *ut hic* ad v. *loci* additicium esse videtur, sed respexit ad id Pompeius p. 253. quapropter retinui. — 17) *prima persona et secunda* P. — 18) *vocativum casum*, *pluralis vero habet* P. et Cod. corr. Ceterum Cod. a pr. m. *verum* pro *vero*. — 19) *Quemadmodum nominum* desunt in Cod. perperam. — 20) Post casuum nomina P. et Cod. corr. ubique *ut* intrudunt. — 21) *quamvis qualitatem aut quantitatem significet* P. — 22) *quae* Cod. ex errore, qui ex ignoratione compendii ortus. — 23) *complent* P. et corr. Cod. — 24) *cum* P. — 25) *ut* interponit P. — 26) Codex hic interposita, sed expuncta habet: *De in-*

o, ab his. Haec eadem pronomina et pro articulis et pro demonstratione ponuntur[26]. *Neuter, uter, unus, omnis*[27], *alter, alius, ullus, ambo, uterque,* sunt qui nomina, sunt qui pronomina [1754] existimant[28], ideo quod[29] articulis in declinatione non indigent.

Segm. XII. *De Verbo.*

1. Verbum est pars orationis cum tempore et persona sine casu[30], aut agere aliquid aut pati aut neutrum significans. Verbo accidunt septem: qualitas, coniugatio, genus, numerus, figura, tempus, persona.

2. Qualitas verborum in modis est et in formis[31]. Modi autem sunt, ut multi existimant, septem: indicativus, qui et pronunciativus dicitur, ut *lego;* imperativus, ut *lege;* promissivus, ut *legam;* sed hunc nos modum[32] non accipimus; optativus[33] *utinam legerem;* coniunctivus[34] *cum*[35] *legam;* infinitivus[36] *legere;* impersonalis[37] *legitur.* Hunc quidam modum[38] pro genere ac significatione verbi accipiunt, cuius verba aut in *tur* exeunt, aut in *it*, aut in *et.* Sed quae in *tur* et in *it* exeunt, haec ab indicativo oriuntur, ut *lego, legitur, contingo, contingit.* Quae in *et*[39] exeunt, duas formas habent; alia enim ab indicativo veniunt, ut *misereo*[40], *miseret;* alia a se oriuntur, ut *pudet, taedet, poenitet, libet*[41]. Qualitas verborum etiam in formis est constituta, quas formas alii verborum generibus vel[42] significationibus admiscent.

3. Formae igitur quattuor sunt: perfecta, meditativa, inchoativa, frequentativa[43]; perfecta, ut *lego;* meditativa, ut *lecturio;* inchoativa, ut *fervesco, calesco;* frequentativa, ut *lectito*[44]. Sed frequentativa[45] semper primae coniugationis sunt; inchoativa non per omnia tempora declinantur, quia quae inchoantur, praeteritum tempus non habent et oriuntur a neutrali verbo[46]. Sunt etiam frequentativa de nomine venientia, ut *patrissat, graecissat.* Sunt quasi deminutiva[47], quae a perfecta forma veniunt, ut *sorbillo, sugillo.* Sunt sine origine perfectae formae, ut *pitisso, vacillo.* Et [1755] frequentativa saepe in tres gradus ducunt[48] verbum, ut *curro, curso, cursito;* saepe in duos[49] tantum, ut *volo, volito.* Sunt verba inchoativis similia, quae inchoativa non esse, temporum consideratione dignoscimus[50], ut *compesco, compescui.* Sunt etiam inchoativa[51], quae a perfecta forma veniunt, ut *horreo, horresco.* Sunt, quae originem sui non habent, ut *consuesco, quiesco.*

4. Coniugationes verbis accidunt tres, prima, secunda, tertia. Prima est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali *a* productum habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti ante novissimam syllabam, ut *voco vocas, vocor vocaris;* et futurum tempus eiusdem modi[52] in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *voco*

certis pronominibus. — 27) hoc expunctum in Cod. — 28) In Codice corr. *existiment.* — 29) *ideoque* P. — 30) Citat hunc locum Pomp. p. 262. seq. sed non verbatim. — 31) *in modis et formis est.* P. — 32) *Sed nos hunc m.* P. — 33) *ut utinam* P. — 34) Codex vitiose: *coniunctatibus.* Apud P. *Subiunctivus.* — 35) *ut cum* P. — 36) *ut* intrudit P. — 37) *ut* intrudit P. — 38) *Sed hunc modum quidam* P. — 39) *Quae autem in et* P. et corr. Cod. — 40) *misereor* P. et corr. Cod. male. — 41) Addit serior manus in Codice: *decet, oportet.* Ceterum P. et corr. Cod. in margine adiiciunt: *quamvis veteres dixerint pudeo taedeo poeniteo.* — 42) *id est sign.* P. — 43) Adduntur apud P. *Nam et in his graeca lingua deficit.* Quae corr. Cod. in margine sic exhibet: *nam et in is deficit graeca lingua.* Insulsum scioli alicuius additamentum aperte se prodit. — 44) Verba haec: *frequentativa, ut lectito* P. et corr. Cod. paullo ante post v. *lecturio* interponunt; male, quod vel ex superioribus intelligitur. — 45) *Frequentativa verba* P. et corr. Cod. — 46) *a neutralibus verbis* P. et corr. Cod. — 47) *diminutiva* P. et Codex. Sed *deminutiva* ubique scribendum. — 48) *deducunt* P. et corr. Cod. — 49) *duas* Cod. Sed *duos* recte P. — 50) Cod. *dinoscimus.* — 51) *Sunt item alia inchoativa* Putsch. *sunt item inchoativa* corr. Cod. — 52) *uiusdem modi* Codex sed emendatum: *huiusdem modi.*

vocabo, *vocor vocabor*. Secunda est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali *e* productum habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti ante novissimam syllabam, ut *moneo mones*, *moneor moneris;* et futurum tempus eiusdem modi in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *moneo monebo*, *moneor monebor*. Tertia est, quae indicativo modo, tempore praesenti, numero singulari, secunda persona, verbo activo et neutrali *i*[1] interdum correptum interdum productum[2] habet ante novissimam litteram; passivo, communi et deponenti pro *i* littera[3] *e* correptum vel *i* productum[4] habet ante novissimam syllabam, ut *lego legis*, *legor legeris; audio audis*, *audior audiris;* et futurum tempus eiusdem[5] modi in *am* et in *ar* syllabam mittit, ut *lego legam*, *legor legar*, *audio audiam*, *audior audiar*. Est et[6] altera species tertiae coniugationis, quae in[7] *i* producto[8] enunciatur. Hanc nonnulli quartam[9] coniugationem putant, quae futurum tempus in *am* et in *ar*, in *bo* et in *bor* syllabam mittit, ut *servio servis*, **[1756]** *serviam*, *servibo; vincior vinciris*, *vinciar*, *vincibor*[10]. Quae[11] quidam refutantes negant in *bo* et in *bor* rite exire posse tertiam coniugationem, nisi in[12] eo verbo, quod in prima persona indicativi modi, temporis praesentis, numeri singularis *e* ante *o* habuerit, ut *eo*, *queo; eam*, *queam; ibo*, *quibo;* et a[13] passivo *queor*, *quear; ibor*, *quibor*, et si qua sunt similia.

5. Genera verborum, quae ab aliis significationes dicuntur, sunt quinque, activa, passiva, neutra, communia, deponentia. Activa sunt, quae *o* littera terminantur et accepta *r* littera faciunt ex se passiva, ut *lego*, *legor*. Passiva sunt, quae *r* littera terminantur et ea amissa[14] redeunt in activa, ut *legor*, *lego*. Neutra sunt, quae *o* littera terminantur et accepta *r* littera Latina non sunt, ut *sto*, *curro*. Sunt etiam, quae neutra *i*[15] littera terminantur, ut *odi*, *novi*[16], *memini*. Sunt item[17], quae in *um* syllabam desinunt, ut *sum*, *prosum;* item[18], quae in *t* litteram exeunt, inpersonalia dicuntur[19], ut *pudet*, *taedet*, *poenitet*[20], *libet*. Sed haec et similia defectiva existimanda sunt[21]. Communia sunt, quae *r* littera terminantur et in duas formas cadunt, patientis et agentis, ut *scrutor*, *criminor;* dicimus enim *scrutor te* et *scrutor a te; criminor te* et *criminor a te*. Deponentia sunt, quae *r* littera terminantur et ea amissa Latina non sunt, ut *convivor*, *colluctor*. Sunt verba extra hanc regulam, quae inaequalia dicuntur, ut *soleo*, *facio*, *fio*, *fido*, *audeo*, *gaudeo*, *vescor*, *fero*, *medeor*, *reddo*, *edo*, *pando*, *mando*, *nolo*, *volo*[22]. Sunt quae declinari rite non possunt, ut *cedo*, *ave*, *faxo*, *sis*[23], *amabo*, *infit*, *inquam*, *quaeso*, *aio*[24]. Sunt etiam[25] mono-

1) *i litteram* P. — 2) *correptam — productam* P. — 3) Verba *pro i littera* desunt apud P. — 4) *correptam — productam* P. — 5) *huiusdem* Cod. sed corr. *eiusdem*. — 6) *et* deest apud P. — 7) *in* deest apud P. — 8) *producta* P. — 9) *esse* intruditur a P. — 10) Totus hic locus ita exhibetur apud P. *quod futurum tempus eiusdem modi in am et in ar — mittit, ut servio servis, serviam servibo; vincio vincis, vinciam vincibo; vincior vinciris, vinciar vincibor.* — 11) *Quod* P. — 12) Codex e corr. *ab*. — 13) *a* deest apud P. in Cod corr. *in*. — 14) *ea admissa* Cod. — 15) *Sunt etiam neutra, quae i* P. — 16) Addit P. *coepi*. — 17) Corr. in Cod. *etiam*. — 18) *prosum, obsum. Sunt item* P. — 19) *et impersonalia d.* P. — 20) Addit P. *oportet;* sic etiam corr. Cod. — 21) Quae inde ab hoc loco apud P. leguntur, partim desunt in Cod., partim in locis rasis leguntur, partim inter lineas adscripta exstant, ita tamen, ut antiquam manum cognoscere non sit difficile. Ea quod scriptum voluit, dedimus. Apud Putschium vero pessime sic legitur totus locus: *Sunt praeterea neutro passiva, ut gaudeo, gavisus sum, soleo solitus sum, audeo ausus sum, fio factus sum, fido fisus sum. Deponentia sunt, quae r littera terminantur, et ea amissa Latina non sunt, ut convitior,* (Cod. *convivor* ut dedimus) *colluctor. Communia sunt, quae r littera terminantur et in duas formas cadunt, patientis et agentis, ut scrutor, criminor. Dicimus enim scrutor te et scrutor a te; criminor te et criminor a te. Sunt verba extra hanc* cet. — 22) Addit P. et corr. Cod. *malo, eo*. — 23) P. *faxo, faxis, infit, inquam*. — 24) Cod. supra lin. *alii aiunt*. — 25) *item* P. — 26) *Quae etiam extra regulam sunt producta* P. *quae etiam extra regulam sola producta sunt* corr. Cod. — 27) *munio, patior, munero, populor, assentior, adulor, luctor, arguor* P. — 28) *Haec enim omnia verba* P.

syllaba, quae sola producta sunt[26], ut *sto*, *do*, *flo*, *nó*. Sunt verba incertae significationis, ut *tondeo*, *labo*, *fabrico*, *punio*, *munio*, *pario*, *populor*, *adsentio*, *adulor*, *luctor*, *auguror*[27]. Haec omnia[28] et in *o* et in *r* litteram finiuntur et his verbis tempora participiorum accidunt [1757] paene omnia. Sunt item verba, quae conponere possumus, ut *pono*, *traho; repono et retraho;* sunt, quae non possunt[29], ut *aio*, *quaeso.*

6. Numeri verbis accidunt duo, singularis et pluralis. Singularis, ut *lego*, pluralis, ut *legimus.* Item secundum quosdam dualis, ut *legere*[30].

7. Figurae verborum duae sunt, simplex et conposita[31]. Aut enim simplicia sunt verba, ut *scribo*, aut conposita, ut *describo*[32]. Conponuntur autem[33] verba IIII[34] modis, sicut ceterae[35] partes orationis. Ex duobus corruptis, ut *officio;* ex duobus integris, ut *obduco;* ex corrupto et integro, ut *alligo;* ex integro et corrupto, ut *defringo.* Sunt verba conposita, quae simplicia fieri possunt, ut *repono*[36], *distraho;* sunt, quae non possunt, ut *suscipio*[37], *conpleo.*

8. Tempora verbis accidunt tria, praesens, praeteritum et futurum. Praesens, ut *lego;* praeteritum, ut *legi;* futurum, ut *legam.* Praeteriti temporis differentiae sunt tres, inperfecta, perfecta, plusquamperfecta. Inperfecta, ut *legebam;* perfecta, ut *legi;* plusquamperfecta, ut *legeram.* Ergo in modis[38] verborum quinque tempora numeravimus[39], praesens, praeteritum inperfectum, praeteritum perfectum, praeteritum plusquamperfectum, et futurum.

9. Personae verbis[40] accidunt tres, prima, secunda, tertia. Prima est, quae dicit: *lego;* secunda est, cui dicitur: *legis;* tertia, de qua dicitur: *legit*[41]. Et prima persona non eget[42] casu, sed admittit plerumque nominativum, ut *verberor innocens*, *liber servio.* Secunda persona trahit casum vocativum, ut *verberaris innocens*, *servis liber.* Tertia trahit nominativum, ut *verberatur innocens*, *servit liber.* Quin etiam[43] verba inpersonalia, quae in *tur* exeunt, casui serviunt[44] ablativo, ut *geritur a me*, *a te*, *ab illo*[45]. Quae vero in *it* exeunt, casui serviunt dativo, ut *contingit mihi*, *tibi*, *illi.* Quae vero in *et* exeunt, ea modo dativo modo accusativo[46] casui serviunt; [1758] dativo, ut *libet mihi*, *tibi*, *illi;* accusativo[47], ut *decet me*, *te*, *illum.* Sunt verba praeterea, quorum alia genitivi casus[48] formulam servant, ut[49] *misereor*, *reminiscor;* alia dativi, ut *maledico*, *suadeo*[50]*;* alia accusativi[51] ut *accuso*, *invoco;* alia ablativi, ut *abscedo*[52], *avertor;* alia septimi casus, ut *fruor*, *potior.*

— 29) Adde *conponi*, quod neque apud P. neque in Cod. exstat, sed necessarium est. — 30) Respexit ad hunc locum Pompeius p. 311., ubi tamen negare dicitur Donatus, hunc numerum admitti posse. — 31) Verba: *simplex et conposita* desunt apud P. In Codice linea subter ducta notantur. — 32) Cod. a pr. m. *discribo.* — 33) *etiam* P. — 34) *quatuor modis* P. — 35) *sicut et c.* P. — 36) *repono* scriptum in loco raso, ubi prius scriptum fuit verbum, quod in *beo* vel *leo* desinit. — 37) *suspicio* P. fortasse recte. — 38) *in declinatione verborum* P. — 39) *numeramus* P. Fortasse legendum *numerabimus.* — 40) Cod. diserte *verborum* exhibet, quod non admittendum putavi. Recte P. *verbis*, quod retinui. — 41) Cod. aperte vitiosa exhibet: *quae dicit legis, — quae dicit legit.* Quapropter correctorem secutus sum, quocum facit P., nisi quod hic ante exempla *ut* intrudit. Statim post *Sed* pro *et* idem P. — 42) *non indiget* P. — 43) Cod. *Sunt etiam*, vitiose. — 44) *dativo et ablativo* P. et corr. Cod. — 45) Addunt P. et corr. Cod.: *dicitur mihi*, *tibi*, *illi.* — 46) Cod. habet *accussativo.* Cf. Niebuhr. ad Fragm. or. Cic. pro Fonteio p. 55. — 47) H. l. unum *s* habet Cod. — 48) Cod. *genetibus casu formolam*, sed corr. — 49) Pessime apud P. *ut misereor mei*, *tui*, *sui. Alia.* — 50) *ut maledico tibi*, *suadeo illi* P. — 51) *accussativi.* Sic rursum h. l. Cod. duplici *s.* Cf. supra. — 52) *accusativi, ut abscedo.* Ita Codex, corrupte quidem eiectis mediis, sed quod veram scripturam ostendat. Locus ita exhibetur apud P.: *Alia accusativi*, *ut accuso illum*, *invoco illum. Alia ablativi*, *ut discedo ab illo*, *avertor ab illo. Alia septimi* cet. Unde patet, lineolam a librario omissam. Accedit, quod in Cod. v. *abscedo* in loco raso scriptum est, ex quo colligitur, *accuso* scriptum fuisse, sed librarium a v. *accuso* ad v. *abscedo* aberrasse.

10. Omnia verba modi indicativi, temporis praesentis[1], primae personae aut *e*, aut *i*, aut *u* ante *o* habent. Si autem vocalem ante *o* litteram non habebunt[2], exceptis *f* et *k* et *q*, ceteras omnes Latinas consonantes recipiunt, ut *sedeo*, *lanio*, *inruo*, *libo*, *voco*, *rado*, *ago*, *traho*, *impello*, *amo*, *cano*, *scalpo*, *curro*, *lasso*, *peto*, *texo*[3]. His accedunt *i*, *u* pro consonantibus, ut *aio*, *adiuvo*. Nam *triumpho* per *p* et *h* scribitur. *K* *o* litterae non potest praeponi[4]. Item *q* sine *u* praeferri *o* litterae non potest.

11. Sunt verba alia defectiva[5] per modos, ut *cedo*, alia per formas, ut *facesso*, alia per coniugationes, ut *adsum*, alia per genera, ut *gaudeo*, alia per numeros, ut *faxo*, alia per figuras, ut *impleo*, alia per tempora, ut *fero*, alia per personas, ut *cedo*, *facesso*, *adsum*, *soleo*, *faxo*, *impleo*, *fero*, *edo*. Verba quoque inpersonalia cum per omnes modos declinari possunt[6], inveniuntur quaedam defectiva, ut *liquet*, *miseret*.

Segm. XIII. *De Adverbio.*

1. Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem eius explanat atque implet; ut *iam faciam* vel *non faciam*[7]. Adverbia aut a se nascuntur, ut *heri*, *hodie*, *nuper;* aut ab aliis partibus orationis[8]. Veniunt a nomine appellativo, ut *doctus*, *docte;* a proprio, ut **[1759]** *Tullius*, *Tulliane;* a vocabulo, ut *ostium*, *ostiatim;* a pronomine, ut *meatim*, *tuatim;* a verbo, ut *cursim*, *strictim;* a nomine et verbo, ut *pedetemptim;* a participio, ut *indulgens*, *indulgenter*. A nomine venientia aut in *a* exeunt, ut *una;* aut in *e* productum, ut *docte;* aut in *e* correptum[9], ut *rite;* aut in *i*, ut *vesperi;* aut in *o* productum, ut *falso;* aut in *o* correptum, ut *modo;* aut in *u*, ut *noctu;* aut in *l*, ut *semel;* aut in *m*, ut *paulatim;* aut in *r*, ut *breviter;* aut in *s*, ut *funditus*. Adverbia, quae in *e* exeunt, produci debent praeter illa, quae non[10] conparantur, ut *rite;* aut conparationis regulam non servant, ut *bene*, *male;* faciunt enim *bene*, *melius*, *optime;* *male*, *peius*, *pessime;* aut ea, quae a nomine verbove non veniunt, ut *inpune*, *saepe*. Ceterum *facile* et *difficile*, quae ut[11] adverbia ponuntur, nomina potius esse dicenda sunt. Nam sunt nomina pro adverbiis[12] posita, ut est *torvum clamat*, *horrendum resonat*. Ergo adverbia, quae in *e* productum[13] exeunt, ab eo nomine veniunt, quod dativo casu singulari *o* littera terminatur[14], ut *huic docto*, *docte;* et *huic sedulo*, *sedule*. Quae in *r* litteram exeunt, ab eo nomine veniunt, quod dativo casu singulari *i* littera terminatur[15], ut *huic agili*, *agiliter*. Contra quam[16] regulam multa saepius usurpavit auctoritas. Nam quaedam, ut diximus, et in dativo casu in *o* permanent, et adverbium similiter[17] faciunt, ut *falso*, *sedulo*. Quaedam[18] contra faciunt, ut *huic duro*, non *dure*, sed *duriter*.

2. Adverbio accidunt tria, significatio, conparatio, figura. Significatio adverbiorum in hoc secernitur, quia sunt adverbia loci, ut *hic*[19]; temporis, ut *hodie*, *nuper*[20]; numeri, ut *semel*,

1) Addit P. et corr. Cod. *numeri singularis.* — 2) *habuerint* P. et corr. Cod. — 3) Haec ita apud P. *e, ut sedeo, i, ut iacio, u, ut ruo, b, ut bibo, c, ut voco, d, ut vado, g, ut ago, h, ut traho, l, ut impello, m, ut amo, n, ut cano, p, ut scalpo, r, ut curro, t, ut peto, x, ut texo.* Exemplum litterae *s* apud P. omissum. — 4) *non praeponitur* P. — 5) *defectiva alia* P. — 6) *possint* P. — 7) Alia exhibet P. et corr. Cod. *aut complet, aut mutat, aut minuit, ut iam faciam vel non faciam, parum faciam;* quae corrupta esse sponte patet. In Cod. rasurae sunt, ut vix intelligi possit, quid scriptum fuerit a pr. m. Sed ea pars Codicis, quae eosdem Donati libros habet, sed in usum scholarum interrogationibus distinctos, exhibet quod dedimus, quod idem cum ductibus non plane erasis in hoc nostro loco, et cum iis, quae Cledonius scripsit p. 1874. optime conspirat. Idem confirmat Fragmentum de adverbio Mss., quod mecum servo, et quod huic tomo adiiciam. — 8) *Veniunt* bis scriptum in P., ut alterum ad praecedentia, alterum ad consequentia referatur. — 9) *productam — correptam* P. et sic etiam in seqq. — 10) *quae aut non* P. — 11) *ut* deest apud P. — 12) *esse dicenda sunt pro adverbiis* P. Excidit versus integer, aberrante librario a v. *nomina* ad alteram eandem, quam lacunam optime explet Cod. noster. —

bis[21]; negandi, ut *non*[22]; adfirmandi, ut *etiam*, *quidni*[23]; demonstrandi, ut *en*, *ecce*; optandi, ut *utinam*; hortandi, ut *eia*; ordinis, ut *deinde*[24]; interrogandi, ut *cur*[25], *quare*, *quamobrem*; similitudinis, ut *quasi*, *ceu*; qualitatis, ut *docte*, *pulcre*; quantitatis, ut *multum*, *parum*; dubitandi, ut *forsitan*[26], *fortasse*; personalia, ut *mecum*, *tecum*, *secum*, *nobiscum*, *vobiscum*; vocandi, [1760] ut *heus*[27]; respondendi, ut *eu*[28]; separandi, ut *seorsum*; iurandi, ut *edepol*, *castor*[29], *hercle*, *medius fidius*; eligendi, ut *potius*, *immo*; congregandi, ut *simul*, *una*[30]; prohibendi, ut *ne*. Eventus, ut *forte*, *fortuitu*[31]; conparandi, ut *magis*, *vel*, *tam*.[32].

3. Sunt etiam adverbia infinita, ut *ubi*, *quando*. Sunt finita, ut *hic*, *modo*. Adverbia loci duas species habent, *in loco* et *ad locum* significantes; in loco, ut *intus*, *foris*; ad locum, ut *intro*, *foras*. Dicimus enim *intus sum*, *foris sum*; *intro eo*, *foras eo*. Adiciunt[33] quidam *de loco*, quod sic dicitur, tamquam[34] *in loco*, ut *intus exeo*, *foris venio*. Adiciunt[35] quidam etiam *per locum*, ut *hac*, *illac*. *Heus* et *eu* interiectiones multi, non adverbia, putaverunt, quia non semper sequitur verbum[36].

4. Conparatio accidit adverbio, quia hic[37] quoque conparationis gradus sunt tres, positivus, conparativus, superlativus; positivus, ut *docte*, conparativus, ut *doctius*, superlativus, ut *doctissime*. Et quoniam adverbia quoque sunt, quae per omnes gradus ire non possunt, ideo his ad augendam significationem pro conparativo et superlativo *magis* et *maxime* coniungimus, ad minuendam *minus* et *minime*.

Quemadmodum conparantur, ita et deminuuntur[38] adverbia; ut *primum*, *primule*[39], *longe*, *longule*; a conparativo, ut *melius*, *meliuscule*, *longius*, *longiuscule*. A superlativo[40] vel nulla exempla, vel perrara sunt.

5. Figurae adverbiorum duae sunt. Aut enim simplicia sunt adverbia, ut *docte*, *prudenter*; aut conposita, ut *indocte*, *inprudenter*. Conponuntur etiam adverbia modis quattuor.

Sunt multae dictiones dubiae[41] inter adverbium et nomen, ut *falso*; inter adverbium et pronomen, ut *quo*; inter adverbium et verbum, ut *pone*; inter adverbium et participium, ut *profecto*; inter adverbium et coniunctionem, ut *quando*; inter adverbium et praepositionem, ut *propter*; [1761] inter adverbium et interiectionem, ut *eu*. Horum quaedam accentu discernimus, quaedam sensu.

Sunt item adverbia loci, quae inprudenter[42] putant nomina; in loco, ut *Romae sum*; de loco, ut *Roma venio*; ad locum, ut *Romam pergo*. His praepositio non praeponitur[43], quae provinciis, locis regionibusve adici solet[44], quia[45] de significatione nominis non recidunt, ut *de Africa venio*, *ad Siciliam pergo*, *in Italia sum*. Praepositio separatim adverbiis non adplicabitur, quamvis legerimus *desursum*, *desubito*[46], et *exinde*, et *abusque*, et *dehinc*. Sed haec tamquam unam partem orationis sub uno accentu pronunciabimus.

13) *productam* P. — 14) *quae — terminantur* Cod. vitiose. — 15) *quae — terminantur* Cod. vitiose. — 16) *hanc* P. — 17) Deest *similiter* apud P. — 18) Cod. addit *multa*. Ex dittographia. Fortasse *multa* pro *quaedam* reponendum. — 19) *hic*, *ubi*, *ibi* P. et Cod. ab altera manu. — 20) Addit altera m. Cod. *tum, cras*. — 21) Addit a. m. in Cod. *ter*. — 22) P. addit: *nihil*; a. m. Cod. *neque*. — 23) Videbatur in Cod. a pr. m. esse: *quidem*. Sed in Donato scholastico clare scriptum *quidni*. — 24) Corr. Cod. addit: *deinceps*. — 25) Apud Don. schol. *quur*. — 26) *Forsan* P. — 27) Uterque Don. Ms. *heos*. — 28) *heu* P. — 29) Lege: *ecastor*. — 30) Addit P. *pariter*. — 31) Sic omnes libri. — 32) *magis et tam* P. — 33) *Adiiciunt* P. — 34) *quasi* P. — 35) *Adiiciunt* P. — 36) *ideo, quia non semper subsequuntur verbum* P. — 37) *huic* P. et corr. Cod. — 38) *Quemadmodum enim comparantur, ita et minuuntur* P. pessime. — 39) *a positivo ut primum, primule* P. et corr. Cod. — 40) *a superlativo autem gradu* P. — 41) *Sunt autem m. d.* P. *Sunt multae dictiones sunt dubiae*. Cod. — 42) *imprudentes* P. — 43) *non anteponitur* P. *non ante praeponitur* Cod. — 44) *solent* Cod. — 45) *ideo quia* P. — 46) *derepente* addunt P. et corr. Cod.

SEGM. XIV. *De Participio.*

1. Participium est pars orationis, dicta quod[1] partem capiat nominis partemque verbi. Recipit enim a nomine genera et casus, a verbo tempora et significationes. Ab utroque numerum et figuram. Participiis[2] accidunt sex, genus, casus, significatio, tempus, numerus, figura.

2. Genera participiis accidunt quattuor; masculinum, ut *lectus*, femininum, ut *lecta*, neutrum, ut *lectum*, commune ut *legens*. Nam omnia participia praesentis temporis generis sunt communis. — Casus totidem sunt participiorum, quot et nominum; nam per omnes casus etiam participia declinantur. — Tempora participiis accidunt tria, praesens, praeteritum et futurum, ut *luctans*, *luctatus*, *luctaturus*.

3. Significationes participiorum a generibus verborum sumuntur. Veniunt enim participia ab activo[3] duo, praesentis temporis et futuri, ut *legens*, *lecturus;* a passivo duo, praeteriti temporis et futuri, ut *lectus*[4], *legendus;* a neutro duo, sicut ab activo, praesentis temporis et futuri, ut *stans*, *staturus;* a deponenti tria, praesentis, praeteriti et futuri, ut *luctans*, *luctatus*[5], *luctaturus;* a communi quattuor, praesentis, praeteriti[6] et duo futura, ut *criminans*, *criminatus*, [1762] *criminaturus*[7], *criminandus*. Inchoativa participia praesentis temporis sunt tantum, ut *horrescens*, *tepescens*, *calescens*. Defectiva interdum alicuius sunt temporum[8], ut *soleo*, *solens*, *solitus*. Interdum nullius, ut ab eo quod est *memini* nullum participium reperitur. Interdum a non defectivo verbo participia defectiva sunt, ut[9] *studeo*, *studens;* et futurum tempus non habet[10]. Ab inpersonali verbo participia, nisi usurpata, non veniunt[11].

4. Numeri participiis accidunt[12] uterque, singularis et pluralis; singularis, ut *hic legens*, pluralis, ut *hi legentes*.

Figura item participiorum duplex est; aut enim simplicia sunt participia, ut *scribens*, aut conposita, ut *describens*. Conponuntur etiam participia modis quattuor[13].

5. Sunt nomina speciem participiorum habentia, ut *tunicatus*, *galeatus*, quae quia a verbo non veniunt, non sunt ad participia applicanda[14]. Ex quibus sunt etiam illa, quae participia videntur[15], verborum tamen significatione privata sunt, ut *pransus*, *coenatus*, *placita*, *nupta*, *triumphata*, *regnata*. Nam *prandeor*, *coenor*, *placeor*, *nubor*, *triumphor*, *regnor* non dicitur. Sunt etiam alia participia, quae accepta praepositione et a verbis et a participiis recedunt[16], ut *nocens*, *innocens;* nam *noceo* dicitur, *innoceo* non dicitur. Sunt veluti participia, quae a verbo veniunt, et quia tempus non habent, nomina magis, quam participia iudicantur, ut *furibundus*, *moribundus*[17]. Sunt multa participia eadem et nomina, ut *passus*, *visus*, *cultus*[18], quae tamen et in[19] casibus discrepant et de[20] temporibus dignoscuntur[21]. Sunt participia defectiva, quae per omnia tempora ire non possunt, ut est *coeptus*, *urguendus*[22]. Sunt participia, quae accepta conparatione fiunt nomina, ut *acceptior*, *incensior*[23]. Adverbia de participiis fieri posse, nonnulli negant; sed hoc[24] plurimae lectionis revincit auctoritas.

1) *dicta eo quod* P. — 2) *Participio* P. — 3) *verbo* addunt P. et corr. Cod. ita tamen, ut in P. *a verbo activo*, in Cod. *ab activo verbo* legatur. — 4) Intruditur *et* in P. — 5) Intruditur *et* in P. — 6) *praesens*, *praeteritum* P. — 7) *et criminandus* P. — 8) *alicuius temporis sunt* P. — 9) *ut ab eo quod est studeo* P. — 10) *non habet in usu* P. Corr. Cod. omnem locum sic dedit: *ut ab eo quod est studeo studens, et cresco crescens; et futurum tempus non habet in usu.* — 11) *fuerint*, *non veniunt* P. et corr. Cod. Ad voc. *usurpata* glossa adscripta est in Cod. supra lin. *contra regulam.* — 12) *Numerus* — *accidit* P. — 13) P. secutus sum. Codex vitiosa haec: *Conponuntur autem participia modis IIII. possunt.* Adduntur a poster. m. supra lin. *ut reponens*, *sufficiens*, *incipiens*, *suspendens.* — 14) *non sunt participia appellanda* P. — 15) *quae cum participia vidantur* P. et emend. Cod. — 16) *recidunt* Cod. a pr. m. — 17) *ludibundus* addit P. et corr. Cod. — 18) *sapiens*, *indulgens* addit P. et post. m. in Cod. — 19) *in* abest a P. — 20) *de* abest a P. — 21) *et comparata mutantur* addit P. et corr. Cod. *Dinoscun-*

SEGM. XV. *De Coniunctione.* [1763]

1. Coniunctio est pars orationis adnectens ordinansque sententiam. Coniunctioni accidunt tria, potestas, figura, ordo[25].

Potestas coniunctionum in quinque species dividitur. Sunt enim copulativae, disiunctivae, expletivae, causales, rationales. Sex[26] copulativae hae sunt: *et*, *que*, *at*, *atque*, *ac*, *ast.* Sex[27] disiunctivae sunt: *aut*, *ve*, *vel*, *ne*, *nec*, *neque*[28]. Undecim expletivae sunt: *quidem*, *equidem*, *saltim*, *videlicet*, *quamquam*, *quamvis*, *quoque*, *enim*, *porro*, *autem*[29], *tamen.* Triginta quattuor[30] causales: *si*, *etsi*, *etiam*, *etiamsi*, *acsi*[31], *tametsi*, *siquidem*[32], *quando*, *quandoquidem*, *quin*, *quinetiam*, *quatenus*, *sin*, *seu*, *sive*, *neve*, *nam*, *namque*, *ni*, *nisi*, *nisisi*[33], *enim*[34], *etenim*, *ne*, *sed*, *interea*, *quamobrem*, *praesertim*, *item*, *itemque*, *caeterum*, *alioquin*, *praeterea.* Quindecim[35] rationales: *ita*, *itaque*, *enim*, *enimvero*, *quia*[36], *quapropter*, *quoniam*, *quoniamquidem*[37], *quippe*, *ergo*, *ideo*, *igitur*, *scilicet*, *propterea*, *idcirco*[38].

2. Figurae coniunctionum duae sunt; simplex, ut *nam*, conposita, ut *namque.*

Ordo coniunctionum in hoc est, quia aut praepositivae sunt coniunctiones, ut *at*, *ast;* aut subiunctivae, ut *que*, *autem;* aut communes, ut *et*, *igitur.*

3. Sunt etiam dictiones, quas incertum est, utrum coniunctiones, an praepositiones, an adverbia nominemus, ut *cum* et *ut.* Haec[39] nisi sententiam consideraverimus, incerta sunt; quae tamen omnes sensu facile dignoscuntur[40]. Nam et coniunctiones pro aliis coniunctionibus positae inveniuntur potestate mutata[41].

SEGM. XVI. *De Praepositione.*

1. Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut mutat, aut conplet, aut minuit. Nam aut nomini praeponitur, ut *invalidus;* aut pronomini praeponitur, ut *prae me*[42], vel subponitur[43], ut *mecum*, *tecum*[44], *nobiscum*, *vobiscum;* aut verbum praecedit, ut *perfero*, aut adverbium, ut *expresse*, aut participium, ut *praecedens*, aut [1764] coniunctionem, ut *absque*, aut ipsam[45], ut *circumcirca.*

2. Praepositiones aut casibus serviunt aut loquelis; aut et[46] casibus et loquelis. Haeque[47] aut coniunguntur aut separantur, aut et[48] coniunguntur et separantur. Coniunguntur[49], ut *di*, *dis*, *re*, *se*, *am*[50], *con;* dicimus enim *diduco*, *distraho*, *recipio*, *secubo*, *amplector*, *congredior.* Separantur, ut *apud*, *penes.* Coniunguntur et separantur caeterae omnes. Ex quibus *in* et *con* praepositiones, si ita conpositae fuerint, ut eas statim *s* vel *f* litterae consequantur, plerumque producuntur, ut *insula*, *infula*[51], *consilium*, *confessio.*

3. Praepositioni accidit casus tantum. Casus namque in praepositionibus duo sunt, accusativus

tur Cod. — 22) *non possunt*, *quae a verbo veniunt*, *ut est ceptus*, *urgendus* P. — 23) *acceptus*, *acceptior*, *incensus*, *incensior* P. et corr. Cod. — 24) *Sed hos* P. et corr. Cod. — 25) *et ordo* P. — 26) *Sex* deest apud P. — 27) *Septem* corr. Cod. Vox plane deest apud P. — 28) *an*, *neque* P. et corr. Cod. — 29) *licet*, *tamen* P. et corr. Cod. — 30) *Triginta quattuor* deest apud P. — 31) *etiam*, *etiamsi*, *acsi* desunt ap. P. — 32) *siquid* P. — 33) *nisisi* deest ap. P. — 34) Male apud P. *nisienim*, una voce. — 35) *Quindecim* deest apud P. — 36) *quia*, *quare* P. — 37) Pro *quoniamquidem* repetit P. *quandoquidem* ex superioribus. — 38) *iccirco* P. — 39) Verba: *ut cum et ut*, *haec* desunt ap. P. — 40) *discernuntur* P. In Cod. est *dinoscuntur.* — 41) *mutatae* P. — 42) *per me* P. Cod. supra lin. *ultra me*, quod glossema. — 43) *supponitur* P. — 44) Addit *secum* P. et corr. Cod. — 45) *semetipsam* P. *seipsam* corr. Cod. Citatur hic locus a Prisciano, lib. XIV, 3. p. 598. tom. I., ubi *profero* pro *perfero* et *se ipsam* pro *ipsam.* — 46) *aut aeque casibus* P. — 47) *Haec* P. — 48) *et* deest apud P. — 49) *Quae loquelis serviunt*, *coniunguntur* P. — 50) *an* P. — 51) *infusa* P.

et ablativus. Aliae enim accusativo casui praeponuntur[1], aliae ablativo, aliae utriusque casus sunt[2]. Accusativi casus praepositiones sunt hae: *ad*, *apud*, *ante*, *adversum*, *cis*, *citra*, *circum*, *circa*, *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *iuxta*, *ob*, *pone*, *per*, *prope*, *secundum*, *post*, *trans*, *ultra*, *praeter*, *propter*, *supra*, *circiter*, *usque*[3], *penes*. Dicimus enim *ad patrem*, *apud villam*, *ante aedes*, *adversum hostes*[4], *cis Renum*[5], *citra forum*, *circum vicinos*, *circa templum*, *contra hostem*, *erga propinquos*, *extra terminos*, *inter naves*, *intra moenia*, *infra tectum*, *iuxta macellum*, *ob augurium*, *pone tribunal*, *per parietem*, *prope fenestram*[6], *secundum fores*, *post tergum*, *trans ripam*, *ultra fines*, *praeter officium*, *propter mercatum*[7], *supra coelum*, *circiter annos*, *usque Oceanum*[8], *penes arbitros*. Ex his *ad* et *apud* cum unius casus sint, diverso modo ponuntur. Dicimus enim: *ad amicum vado*, *apud amicum sum*. Nam neque *apud amicum vado* recte dicitur, neque *ad amicum sum*. *Usque* praepositio plurimis non videtur, quia sine aliqua praepositione proferri recte non potest[9]; unde adiungitur utrique casui pro qualitate praepositionis eius, cui fuerit copulata, ut *usque ad* et *usque ab*.

4. Ablativi casus praepositiones sunt hae: *a*, *ab*, *abs*, *cum*, *coram*, *clam*, *de*, *e*, [1765] *ex*, *pro*, *prae*, *palam*, *sine*, *absque*, *tenus*. Dicimus enim *a domo*, *ab homine*, *abs quolibet*[10], *cum exercitu*, *coram testibus*, *clam custodibus*, *de foro*, *e iure*, *ex praefectura*, *pro clientibus*, *prae timore*, *palam omnibus*, *sine labore*, *absque iniuria*, *tenus pube*. Sed haec praepositio propter euphoniam subicitur[11] et facit *pube tenus*. *Clam* praepositio casibus servit ambobus.

5. Utriusque casus praepositiones sunt hae: *in*, *sub*, *super*, *subter*; quarum *in* et *sub* tunc accusativi casus sunt[12], cum ad locum vel nos vel quoslibet ire, isse, ituros esse significamus; tunc ablativi, cum vel nos, vel quoslibet in loco esse, fuisse, futuros esse significamus; cuius rei exempla sunt haec. *In* accusativi casus, ut

Itur in antiquam silvam[13].

In ablativi casus,

Stans celsa in puppi[14].

Sub accusativi casus, *postesque sub ipsos*[15]
Nituntur gradibus.

Sub ablativi casus,

Arma sub adversa posuit radiantia quercu[16].

Super vero et *subter* cum accusativo casui naturaliter praeponantur, et ablativo[17] plerumque iunguntur, ut

gemina super arbore sidunt[18].

Et: *Ferre iubet*[19] *subter tensa testudine casus.*

1) *Aliae enim praepositiones accusativo casui serviunt* P. et corr. Cod. — 2) *aliae utrique casui* P. et corr. Cod. — 3) *secus* addit P. et corr. Cod. — 4) *inimicos* P. et corr. Cod. — 5) *Rhenum* P. — 6) Post haec leguntur in P. et in Cod. a sec. m. *propter disciplinam.* — 7) *propter mercatum.* Sic videtur legendum esse; nam erasae sunt duae vv. in Codice. — 8) *secus vos* intrudunt et P. et Cod., sed sustuli auctoritate eius librarii, qui scripsit Donati artem in usum scholarum in Cod. Ber., de quo supra. Legitur enim ibi: *secus viam quod non est in Donato.* — 9) Quae sequuntur verba usque ad vv. *usque ab*, desunt in Cod., sed altera manus adscripsit. Non recte videbantur abesse, propterea P. secutus ea recepi. — 10) P. e vitio typographico: *absque quolibet.* — 11) *Subiicitur* P. — 12) *quarum in et sub tunc praepositiones accusativi casus sunt, cum adversum vel ante significant, ut ibat in Euryalum et sub ipsum Arcturum, pro ante. Tunc ablativi casus, cum vim recte retinent, nec pro accusativis praepositionibus ponuntur. Item accusativi casus sunt, cum ad locum vel nos, vel quoslibet ire, isse, ituros esse significamus, cuius rei exempla sunt haec.* Sic interpolata haec sunt apud P. — 13) Virg. Aen. VI, 179. — 14) Virg. Aen. III, 527. VIII, 680. X, 261. — 15) Virg. Aen. II, 442. — 16) Virg. Aen. VIII, 616. — 17) *tamen* addit P. et

Quamquam multi sunt, qui non putant ambiguas[20] praepositiones, nisi duas, *in* et *sub;* caeterum *super* et *subter*, cum locum significant, figurate ablativo iungi[21]. Extra quam formam *super* praepositio, cum *de* significat, hoc est, mentionem de aliquo fieri, ablativi casus est tantum, ut

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa[22].

Hoc est, *de Priamo* et *de Hectore.*

6. Separatae praepositiones acuuntur; coniunctae[23] casibus aut loquelis[24] vim suam saepe [1766] commutant et graves fiunt[25]. Praepositiones aut verba[26], cum conponuntur, corrumpunt, ut *conficio*, aut ipsae corrumpuntur, ut *affero*, aut et[27] corrumpunt et corrumpuntur, ut *suscipio.* Antiqui praepositiones etiam genitivo casui coniungebant[28], ut *crurum tenus.* Item *post* et *ante* et *circum* utrisque casibus[29] iunctas invenimus. Sed scire nos convenit, praepositiones ius suum[30] tunc retinere, cum praeponuntur; suppositas vero et significationem suam[31] et vim nominis et legem propriam non habere. Separatae praepositiones separatis praepositionibus non cohaerent[32] et adverbium faciunt, si quando illas non subsequitur casus. Sunt qui putant, accidere praepositioni et figuram et ordinem; figuram, quia sunt praepositiones[33] conpositae, ut *absque;* ordinem, quia sunt praepositiones praepositivae, ut *sine*, sunt subiunctivae, ut *tenus.* Sed haec nos et similia in his numerabimus[34], quae *inaequalia* nominantur[35].

Segm. XVII. *De Interiectione.*

Interiectio est pars orationis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi adfectus; aut metuentis, ut *ei*, *eu*[36]*;* aut optantis, ut *o;* aut dolentis, ut *heia*, et *heu*[37]*;* aut admirantis, ut *papae*[38]*;* aut laetantis, ut *euax.* Sed haec apud Graecos adverbiis adplicantur[39], quod ideo Latini non faciunt, quia huiuscemodi voces non statim subsequitur verbum. Licet autem pro interiectione etiam alias partes orationis singulas pluresve subponere[40], ut *nefas*, *pro nefas*[41]. Accentus in[42] interiectionibus certi esse non possunt, ut fere in aliis vocibus, quas inconditas invenimus.

LIBER TERTIUS.

Segm. I. *De Barbarismo.*

1. Barbarismus est una pars orationis vitiosa in communi sermone. In poemate [1767] metaplasmus. Itemque in nostra loquela barbarismus[43], in peregrina barbaros lexis[44] dicitur, ut si quis dicat *mastruca*[45], *cateia*, *magalia*[46]. Barbarismus fit duobus modis, pronunciatione et scripto.

corr. Cod. — 18) Virg. Aen. VI, 203. — 19) Lege: *Ferre lubet* P. *Ferre iuvat.* Cf. Pomp. Comm. artis Don. p. 403. Locus est Virg. Aen. IX, 514. — 20) *esse* addit P. — 21) *iunguntur* male apud P. et corr. Cod. — 22) Virg. Aen. I, 750. — 23) *vero* addit P. — 24) *fuerint* interponitur in Codice, sed inductum est. — 25) Citatur hic locus totidem verbis a Prisciano lib. XIV, 1. p. 585. Tom. I. Kr. — 26) *ipsa* addit P. et corr. Cod. — 27) *et* h. l. deest apud P. — 28) *iungebant* P. — 29) *utrique casui* P. et corr. Cod. — 30) *vim suam* P. — 31) *suam* Cod. ab altera m. et P. omittit. — 32) Verba: *Separatae praepositiones separatis praepositionibus non cohaerent* desunt apud P. pessime. — 33) *Simplices ut abs* intrudunt P. et corr. Cod. — 34) *in his adnumeravimus* P. — 35) *numerantur* Cod. perperam. — 36) Pro *ei eu* apud P. *enim*, *atat* P. *atat* ab altera m. adscr. in Cod. Lege: *oiei*, *atat.* — 37) Cod. *eu; heia* erasum. — 38) Verba: *aut admirantis ut papae* ab altera m. Cod. profecta. Exstant apud P. Mihi videbantur necessaria. — 39) *Sed haec Graeci adverbiis applicant* P. — 40) *supponere* P. — 41) *pro* est interiectio, quae vulgo *proh* scribitur. — 42) *in* deest apud P. — 43) *Itemque barbarismus i. n. l.* P. — 44) *barbarolexis* P. et corr. Cod. — 45) *mastruga* P., quod etiam apud Pompeium est. — 46) *acinacis* addit P. et corr. Cod.

His pipertitis[1] quattuor species subponuntur: adiectio, detractio, immutatio, transmutatio; litterae, syllabae, temporis, toni, adspirationis.

2. Per adiectionem litterae fiunt barbarismi, sicut:

Relliquias Danaum[2];

cum *reliquias* per unum *l*[3] dicere debeamus. Syllabae, ut

Nos abiisse rati[4];

pro *abisse.* Temporis, ut

Italiam fato profugus[5];

cum *Italia* correpta[6] prima littera dicere debeamus.

Per detractionem litterae, sicut:

infantibu' parvis[7];

pro *infantibus.* Syllabae, ut *salmentum*, pro *salsamentum.* Temporis, ut

Unius ob noxam[8];

pro *unĭus.*

Per immutationem litterae, ut[9] *olli*, pro *illi.* Syllabae, ut *pernucies*[10] pro *pernicies.* Temporis, ut

Fervere Leucaten[11];

pro *fervēre;*

et Actia bella videbis;

cum, si secundae coniugationis est, producte dici debeat[12].

Per transmutationem litterae, sicut: *Evandre*, pro *Evander.* Syllabae, ut *displicina*, pro *disciplina.* Temporis, ut si quis *Deos* producta prima syllaba et correpta posteriore pronunciet.

3. Toni quoque similiter per has quattuor species commutantur. Nam et ipsi adiciuntur[13], detrahuntur, immutantur, transmutantur; quorum exempla ultro se offerent, si quis inquirat.

Totidem modis etiam per adspirationem[14] deprehenditur barbarismus, quem quidam [1768] scripto, quidam pronunciationi iudicant adscribendum, propter *h* scilicet, quam alii litteram, alii adspirationis notam deputant[15].

4. Fiunt etiam barbarismi per hiatus. Sunt etiam malae conpositiones, id est, κακοσύνθετα[16], quas nonnulli barbarismos putant, in quibus sunt Metacismi, Labdacismi, Iotacismi, hiatus, collisiones, et omnia, quae plus aequo minusve sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cavenda haec vitia[17] praelocuti, controversiam de nomine pertinacibus relinquamus[18].

1) Cod. vitiose: *bipertis.* — 2) *atque immitis Achillis* P. *a. i. Achilli* corr. Cod. Virg. Aen. I, 30. — 3) *per unum l* desunt apud P. — 4) *et vento petiisse Mycenas.* Addit P. et corr. Cod. Virg. Aen. II, 25. — 5) *Lavinaque venit* add. P. et corr. Cod. Virg. Aen. I, 2. — 6) *Italiam correpte* P. — 7) Cf. Diomed. p. 424. Valer. Prob. p. 1438. et Pompeius p. 30. — 8) *et furias Aiacis Oilei* addit solus P. Virg. Aen. I, 41. — 9) *sic, ut* P. et corr. Cod. — 10) Cod. a pr. m. *pernuties*, quod mutatum in *pernities.* Fortasse recte *pernuties.* Nisi forte de una syllaba *ti* h. l. sermo est, de cuius pronunciatione cf. Pomp. Gramm. p. 424. — 11) Addit P. *auroque effulgere fluctus.* Virg. Aen. VIII, 677. — 12) Dedi Codicis scripturam; quae mihi non dubium est, quin veram scriptoris manum servet. Apud P. totus locus ita comparatus est: *Fervere — fluctus. Cum fervere sit secundae coniugationis et producte dici debeat.* Grammaticus memoriae vitio plures Virgilii versus in unum contraxit; quod postea emendarunt librarii. Virgilii versus hi sunt Aen. VIII, 675.

In medio classes aeratas, Actia bella
Cernere erat; totumque instructum Marte videres
Fervere Leucaten auroque effulgere fluctus.

Quos versus ita coniunctos exhibere volebat Gramm.:

Fervere Leucaten et Actia bella videbis;

Segm. II. *De Soloecismo.*

1. Soloecismus est vitium in contextu partium orationis, contra regulam artis Grammaticae factum. Inter soloecismum et barbarismum hoc interest, quod soloecismus discrepantes aut inconsequentes in se dictiones habet; barbarismus autem in singulis verbis fit, scriptis vel pronunciatis. Quamquam multi erunt[19], qui putant, etiam in una parte orationis fieri soloecismum, si aut demonstrantes virum, *hanc* dicamus, aut feminam, *hunc*; aut interrogati, *quo pergamus*, respondeamus *Romae;* aut unum salutantes[20] *salvete* dicamus; cum utique praecedens demonstratio aut interrogatio vel salutatio vim contextae[21] orationis obtineat. Multi etiam dubitaverunt, *scala*, *scopa*, *quadriga*, soloecismus an barbarismus esset, cum scilicet id genus dictionis barbarismus[22] esse vel ex ipsius vitii definitione facile possit agnosci.

2. Soloecismus fit duobus modis, aut per partes orationis, aut per ea, quae accidunt partibus orationis[23]. Per partes orationis fiunt soloecismi, cum alia pro alia ponitur, ut

torvumque repente [1769]
Clamat[24]*;*

pro *torve.* Nomen pro adverbio positum est. Fit etiam in eadem[25] parte orationis hoc vitium, cum ipsa pro se non in loco suo[26] neque ut convenit, ponitur, ut

Cui de te tantum licuit[27].

pro *in te.* Et *apud amicum eo*, pro *ad amicum;* et *intro sum*, pro *intus sum;* et *foris exeo*, pro *foras.*

3. Per accidentia partibus[28] orationis tot modis fiunt soloecismi, quot sunt accidentia partibus[29] orationis. Sed ex his propter compendium exempli causa perpauca monstrabimus. Nam[30] per qualitates nominum fiunt soloecismi, sicut

Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
Dardanus[31]*;*

pro *Dardanius;* proprium pro appellativo posuit. Per genera, sicut: *validi silicis* et *amarae corticis*[32] et *collus collaria caret*[33]. Per numeros, ut[34]

Pars in frusta secant[35]*;*

pro *secat.* Per conparationem[36], sicut

Respondit Iuno Saturnia sancta Dearum[37]*;*

pro *sanctissima.* Per casus, ut[38]

Urbem, quam statuo, vestra est[39]*;*

pro *urbs*, *quam statuo.* Per modos verborum, sicut

Itis, paratis arma quam primum, viri[40]*;*

sed post hemistichium interposuit annotationem grammaticam: *pro fervere*, atque ita versum diremit. — 13) *adiiciuntur* P. — 14) *aspiratione* P. — 15) *putant* P. — 16) Cod. *kako sinteton.* — 17) *haec omnia vitia* P. — 18) Respicit hunc locum Pompeius p. 428 his verbis: *Ait Donatus, nos quidem haec vitia docuimus. Quomodo dicamus ista ipsa vitia, reliquit aliis quaerenda et abstinuit se.* — 19) *errant* P. et corr. Cod. — 20) *resalutantes* P. et corr. Cod. — 21) *connexae* P. — 22) *barbarismum* P. et corr. Cod. — 23) *aut per accidentia partibus or.* P. Sed corr. Cod. *a. p. a. partium or.* — 24) Virg. Aen. VII, 399. — 25) Cod. *Fit et in ea.* — 26) *suo* deest apud P. — 27) Cod. vitiose *elicuit.* Apud P. est: *Cui tantum de te licuit, mihi fama suprema.* — Virg. Aen. VI, 502. — 28) *partium* corr. Cod. — 29) *partium* corr. Cod. — 30) *Nam* deest apud P. — 31) Virg. Aen. IV, 661. — 32) *validi silices et amarae cortices* P. — 33) Plaut. Captiv. II, 2, 107., ubi legendum *collari* pro *collaria.* — 34) *sicut* P. — 35) Virg. Aen. I, 212. — 36) *comparationes* P. — 37) Versus Ennii, ut testatur Servius ad Virg. Aen. IV, 576. — 38) *sicut* P. — 39) Virg. Aen. I, 573. — 40) Incerti poetae. Habet eundem Pomp. p. 435.

pro *ite*, *parate*. Indicativum modum, pro imperativo posuit. Per significationem[1], sicut

Spoliantur[2] *eos, et corpora nuda relinquunt;*

pro *spoliant*. Per tempora, sicut[3]

ceciditque[4] *superbum*
Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troia;

pro *cecidit et fumavit*. Per personas, sicut

Danai, qui parent Atridis, quam primum arma sumite[5];

pro *qui paretis, sumite*. Per adverbia, sicut *intus eo*, pro *intro;* et *foras sto*, pro *foris*[6]; et *Italiam venio* et *ad Romam pergo*[7]. Per praepositiones, cum alia pro alia ponenda sit, aut necessaria[8] [1770] subtrahitur. Alia pro alia ponitur, ut *sub lucem*[9] pro *ante lucem*. Necessaria[10] subtrahitur, ut

Silvis te, Tyrrhene, feras agitare putasti[11];

pro *in silvis*. Per coniunctionem, sicut

subiectisque urere flammis[12];

pro *subiectisve*[13]. Et *non autem fieri debet*, cum dicendum sit: *fieri autem non debet*[14]. Fiunt praeterea soloecismi pluribus modis, quos reprehendendo potius, quam imitando, possumus adnotare. Soloecismus est[15] in prosa oratione, in poemate schema nominatur.

SEGM. III. *De caeteris vitiis.*

1. Cum barbarismo et soloecismo vitia duodecim numerantur[16] hoc modo. *Βαρβαρισμός, σολοικισμός*[17], *ἀκυρολογία, κακέμφατον*[18], *πλεονασμός, περισσολογία, μακρολογία, ταυτολογία, ἔκλειψις, ταπείνωσις, κακοσύνθετον, ἀμφιβολία*[19].

2. *Ἀκυρολογία* est inpropria dictio, ut

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem[20];

Sperare[21] dixit pro *timere*.

Κακέμφατον[22] est obscoena enunciatio, vel in conposita dictione[23] vel in uno verbo, ut

numerum cum navibus aequat[24];

et

Arrige aures Pamphile[25].

Πλεονασμός est adiectio verbi supervacui ad plenam significationem, ut

sic ore locuta est[26];

pro *sic locuta est*.

Περισσολογία est supervacua verborum adiectio sine ulla vi rerum, ut

1) *significationes* P. — 2) *Exspoliantur* P. — Ennii perhibetur hic versus, quem Pomp. etiam exhibet p. 435, qui idem *spoliantur*. — 3) *ut* P. — 4) Addit P. *Immeritam visum superis.* Locus est Virg. Aen. III, 3. — 5) Locus unde depromptus sit, non constat. Ceterum in Codice a pr. m. fuisse videtur: *Atrides*. *Atridi* habet Pomp., qui hunc versum citat p. 436. — 6) *foris exeo, pro foras* P. — 7) Perperam apud P. *Italia venio, pro de Italia et ad Romam pergo, pro Romam. Cum praepositio nominibus separatim addenda sit, non adverbiis. Per praepositiones* cet. Posteriora etiam corr. Cod. — 8) *necessario* P. — 9) *ibant* addit P. — 10) *Necessario* P. — 11) Virg. Aen. XI, 686. — 12) Virg. Aen. II, 37. Ceterum apud P. *Praecipitare iubent* additur. — 13) *pro ve* P. — 14) Plane alia P. et corr. Cod. *Per ordinem coniunctionis, ut autem fieri non debet, cum dicendum sit* cet. — 15) *est* erasit corr. Cod. — 16) *vitia decem nominantur* P. — 17) Verba *Βαρβαρισμός, σολοικισμός* desunt apud P. Ceterum in Cod. omnia latinis litteris scripta. — 18) *κακέφατον* P. — 19) *ἀμφιβολογία* P. — 20) Virg. Aen. IV, 419. — 21) *enim* addit P. et corr. Cod. — 22) *κακέφατον* P. — 23) *vel inconposita dictio* Cod. a pr. manu. — 24) *Corpora fundat humo — aequet* P. Ceterum v. est Virg. Aen. I, 193. — 25) Terent. Andria V, 4, 30. — 26) *Ad quem sic roseo Thaumantias ore locuta est* P. — 27) Incerti poetae locus. Cf. Pompeium in com-

Ibant, qua poterant, qua non poterant, non ibant[27].

Μακρολογία est longa sententia res non necessarias conprehendens, ut: *Legati non impetrata pace, retro unde venerant*[28], *domum reversi sunt*[29].

Ταυτολογία est eiusdem dicti repetitio vitiosa, ut *egomet ipse.*

Ἔκλειψις est defectus quidam necessariae dictionis, quam desiderat praecisa sententia, ut [1771]

Haec secum[30].

Deest enim: *loquebatur.*

Ταπείνωσις est humilitas rei magnae, non id agente sententia[31], ut

penitusque cavernas,
Ingentes[32];

et

Pelide stomachum cedere nescii[33].

Κακοσύνθετον est vitiosa conpositio dictionum, ut

versaque iuvencum
Terga fatigamus hasta[34].

Ἀμφιβολία[35] est ambiguitas dictionis, quae fit aut per casum accusativum, ut si quis dicat: *audio secutorem retiarium superasse;* aut per commune verbum, ut si quis dicat: *criminatur Cato, vadatur Tullius*, nec addat *quem*, vel *a quo;* per distinctionem, ut: *vidi statuam auream hastam tenentem.* Fit et per homonyma, ut si quis *aciem* dicat, et non addat *oculorum* aut *exercitus* aut *ferri*[36]. Fit praeterea plurimis[37] modis, quos recensere omnes, ne nimis longum sit, non oportet.

SEGM. IV. *De Metaplasmo.*

1. Metaplasmus est transformatio quaedam recti solutique sermonis in alteram speciem metri, ornatusve[38] causa. Huius species sunt quattuordecim: *πρόθεσις*[39], *ἐπένθεσις, παραγωγή, ἀφαίρεσις, συγκοπή, ἀποκοπή, ἔκτασις, συστολή, διαίρεσις, ἐπισυναλοιφή*[40], *συναλοιφή, ἔκθλιψις, ἀντίθεσις, μετάθεσις.*

2. *Πρόθεσις*[41] est appositio quaedam ad principium dictionis, litterae aut syllabae, [1772] ut *gnato* pro *nato; tetulit* pro *tulit.*

Ἐπένθεσις est appositio ad medium dictionis[42] litterae aut syllabae, ut *relliquias* pro *reliquias; induperator* pro *imperator.* Et[43] hanc alii epenthesin, alii parenthesin dicunt.

Παραγωγή est appositio ad finem dictionis litterae aut syllabae, ut *magi* pro *magi* et *pote* pro *potest*[44]. Hanc alii *προςπαράληψιν* appellant.

ment. in Donati de barb. et met. p. 441. — 28) P. *venerunt*, quod idem apud Pompeium l. c. — 29) Unde locus depromptus sit, non constat. Cf. Pomp. l. c. — 30) *mene incepto desistere victam?* addit P. Ceterum est locus Virg. Aen. I, 37. — 31) *non id agente sententia, quod demonstrat* P. Locus utrobique corruptus videtur. — 32) Virg. Aen. II, 19. — 33) Locum sic exhibuimus, uti a pr. m. in Codice scriptus legitur. Altera manus emendavit: *Pelides stomacho cedere nescit.* — Ceterum totus de tapinosi locus ita exhibetur a P. *ut: Includunt caeco lateri penitusque cavernas Ingentes, uterumque armato milite complent. Id est multae legiones armatorum militum impleverunt cavernas. Et: Dulichius vexasse rates et gurgite in alto. Et: Pelidae stomachum cedere nescii.* — 34) *Omne aevum ferro teritur, versaque iuvencum terga fatigamus hasta, nec tarda senectus.* P. — 35) *Ἀμφιβολογία* P. Cf. Pompeium p. 443. — 36) *oculorum, exercitus, an ferri* P. — 37) *pluribus* P. — 38) *metri, ornatus, necessitatisve* P. — 39) *πρόσθεσις* P. male. Cf. Pompeius p. 446. — 40) *συναίρεσις* P. et Codex ab a. m. cf. Pompeius p. 446. Episynaloepham pro synaeresi ponit etiam M. Valerius Probus p. 1438. — 41) *Πρόσθεσις* P. — 42) *ad mediam dictionem* P. — 43) *Et* deest apud P. — 44) Dedi Cod. scripturam ad litteram. Apud P. est: *ut mage pro magis et potestur pro potest.* Locus corruptus est. For-

Ἀφαίρεσις est ablatio de principio dictionis, contraria prothesi, ut *mitte* pro *omitte*[1] et *temno* pro *contemno*.

Συγκοπή est ablatio de media dictione, contraria epenthesi, ut *audacter* pro *audaciter*, *commorat* pro *commemorat*.

Ἀποκοπή est ablatio de fine dictionis[2] paragogae contraria, ut *Achilli* pro *Achillis* et *potis* pro *potis est*[3].

Ἔκτασις est extensio syllabae contra naturam verbi, ut

Italiam fato profugus[4];

cum *Italia* correpte dici debeat.

Συστολή est correptio contra naturam verbi[5] contraria ectasi, ut

Aquosus Orion;

cum *Orion* producte dici debeat[6].

Διαίρεσις est discissio syllabae unius in duas facta, ut[7]

Olli respondit rex Albai Longai[8].

Ἐπισυναλοιφή[9] est conglutinatio duarum syllabarum in unam facta, contraria diaeresi, ut *Phaethon* pro *Phaëthon*, *Neri* pro *Nerei*[10], *aeripedem* pro *aëripedem*.

Συναλοιφή[11] est per interceptionem[12] concurrentium vocalium lubrica quaedam lenisque collisio, ut

Atque ea diversa penitus dum parte gerantur[13].

Haec a quibusdam synchysis[14] nominatur.

Ἔκθλιψις est consonantium cum vocalibus aspere concurrentium quaedam difficilis ac dura collisio, ut

Multum ille et terris iactatus et alto[15].

Ἀντίθεσις est litterae pro littera positio, ut *olli* pro *illi*.

Μετάθεσις est translatio litterarum in alienum locum, nulla tamen ex dictione [1773] sublata, ut *Evandre*, pro *Evander*[16].

SEGM. V. *De Schematibus Lexeos.*

1. Schemata lexeos et dianoeas sunt, id est, figurae verborum et sensuum[17]. Sed schemata dianoeas ad oratores pertinent, ad Grammaticos, lexeos, quae cum multa sint, ex omnibus necessaria fere sunt decem et septem[18], quorum haec sunt nomina: *πρόληψις, ζεῦγμα, ὑπόζευξις, σύλληψις, ἀναδίπλωσις, ἀναφορά, ἐπανάληψις, ἐπίζευξις, παρονομασία, σχέσις ὀνομάτων, παρόμοιον*[19], *ὁμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον, πολύπτωτον, εἰρμός, πολυσύνθετον*[20], *διάλυτον*.

tasse legendum: ut *magis* pro *mage*, *potestur* pro *potest*. *Potestur* saltem in eadem caussa pro exemplo ponitur a Pompeio p. 446. Sed quia *mage* non usitatum est, vide, ne potius legendum sit *accingier* pro *accingi*. Cf. M. Valerium Probum p. 1438. — 1) In Codice a pr. m. *demitte*. — 2) Addit P. *litterae aut syllabae*. — 3) et *potes pro potest* P. — 4) Virg. Aen. I, 2. — 5) Verba: *contra naturam verbi* desunt in Cod. — 6) Turbae in Cod. *ut Orion pro Orion producte dici debeat*. Priori tamen *Orion* vox *aquosus* super scripta. Apud P. vero sic: *ut cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion; cum Orion producta dici debeat*. Cf. Pomp. p. 451. — 7) *ut est* P. — 8) Versus Ennianus. Cf. Ennii fragm. ed. Hessel. p. 17. Addit P. *pro eo quod est Albae longae*. — 9) *Συναίρεσις* P. ut supra. — 10) *Neri pro Nerei* desunt apud P. Corrige hinc Pompeii locum p. 449. — 11) Totus hic articulus cum sequente commutatus in P. legitur, ita ut ille prior, hic posterior. — 12) *interiectionem* Cod. a pr. m. — 13) Virg. Aen. IX, 1. — 14) *Synaeresis* P. male. — 15) Virg. Aen. I, 3. — 16) *Thymbre pro Thymber* addit P. et corr. Cod. — 17) Verba: *id est figurae v. e. sensuum* desunt apud P., ubi ita legitur: *Schemata lexeos sunt et dianoeas*. —

2. *Πρόληψις* est praesumptio rerum ordinem secuturarum praecedens[21], ut

Continuo reges ingenti mole Latinus[22];

et caetera.

Ζεῦγμα est unius verbi conclusio diversis clausulis apte coniuncta, ut

Troiugena, interpres divum, qui numina Phoebi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis[23];

et caetera[24].

Ὑπόζευξις est figura superiori contraria, ubi diversa verba singulis quibusque[25] proprie subiunguntur[26], ut

Regem adit et regi memorat nomenque genusque[27];

et caetera[28].

Σύλληψις est dissimilium clausularum per unum verbum conglutinata conceptio, ut

hic illius arma,
Hic currus fuit[29].

Hoc schema ita[30] late patet, ut[31] fieri soleat non solum per partes orationis, sed etiam per accidentia partibus orationis. Item syllepsis, cum singularis dictio plurali verbo adiungitur, ut

sunt nobis mitia poma,
Castaneae molles et pressi copia lactis[32].

Ἀναδίπλωσις est congeminatio dictionis ex ultimo loco praecedentis versus et principio sequentis, ut

sequitur pulcerrimus Astor,
Astor equo fidens[33].

Ἀναφορά est relatio eiusdem verbi per principia versuum plurimorum, ut

Nate meae vires, mea magna potentia solus, [1774]
Nate patris summi, qui tela Typhoëa temnis[34].

Ἐπανάληψις est verbi in principio versus positi in eiusdem fine repetitio, ut

Ante etiam sceptrum Dictaei regis et ante[35].

Ἐπίζευξις est eiusdem verbi in eodem versu sine aliqua dilatatione[36] congeminatio, ut

Me, me, adsum qui feci, in me convertite ferrum[37].

Παρονομασία est veluti quaedam denominatio[38], ut

Nam inceptio amentium, haut amantium[39].

Σχέσις ὀνομάτων est multitudo nominum coniunctorum quodam ambitu copulandi, ut

Marsa manus, Peligna cohors, Festina virum vis[40].

18) *XVII.* P. Codex *decim et s.* — 19) *παροίμιον* P. male. — 20) Cod. polisintheton. Verum est *πολυσύνθετον*. — 21) *ordine secutarum, ut* P. — 22) *Praeterea reges* cet. P. Est locus Virg. Aen. XII, 161. ubi nunc editur: *Interea reges* etc. — 23) Virg. Aen. III, 395. seq. — 24) *et caetera* desunt apud P. — 25) *quibusque* deest apud P. — 26) *proprie* deest apud P. — 27) Virg. Aen. X, 149. — 28) *et caetera* desunt apud P. — 29) *Posthabita coluisse Samo; hic illius arma, hic currus fuit, hoc regnum Dea gentibus esse.* P. Ceterum locus est Virg. Aen. I, 16. — 30) Deest *ita* apud P. — 31) Pro *ut* in Cod. *et.* — 32) Totus hic locus a vv. *Item syllepsis* usque ad *copia lactis* plane deest apud P. — 33) *Urbs Etrusca solo; sequitur pulcherrimus Astur, Astur equo fidens et versicoloribus armis.* P. Locus est Virg. Aen. X, 180. — 34) Virg. Aen. I, 664. seq. — 35) Virg. Ge. II, 536. — 36) *dilatione* P. — 37) Virg. Aen. IX, 427. — 38) *quotiescunque de nomine aliud efficitur nomen, veluti q. d.* P. — 39) Post v. *inceptio* interponunt P. et corr. Cod. *est.* Locus est Terent. Andr. I, 3, 13. — 40) Versus est Ennianus. Cf. Hessel. p. 150.

Παρόμοιον est cum ab isdem[2] litteris diversa verba sumuntur, ut

O Tite tute Tati tibi tanta Tyranne tulisti[3].

Ὁμοιόπτωτον[4] est, cum in similes casus exeunt verba diversa, ut

Moerentes, flentes, lacrimantes, commiserantes[5].

Ὁμοιοτέλευτον est, cum simili modo[6] dictiones plurimae finiuntur, ut: *Eos revehi*[7], *quam relinqui, devehi, quam deseri malui.*

Πολύπτωτον est multitudo casuum varietate distincta, ut

Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis, pugnent ipsique nepotesque[8].

Εἱρμός est series orationis tenorem suum usque ad ultimum servans, ut

Principio coelum ac terras, camposque liquentes
Lucentemque globum Lunae Titaniaque astra
Spiritus intus alit[9].

Πολυσύνθετον[10] est multis connexa[11] coniunctionibus dictio, ut

Acamasque Thoasque[12]
Pelidesque Neoptolemusque[13]

et caetera.

Διάλυτον vel *ἀσύνδετον* est figura superiori contraria, carens coniunctionibus, ut

ite, [1775]
Ferte citi flammas, date tela[14].

Segm. VI. *De Tropis.*

1. Tropus est dictio translata a propria significatione ad non propriam[15] similitudinem ornatus necessitatisve causa. Sunt autem tropi tredecim: *μεταφορά, κατάχρησις, μετάληψις, μετωνυμία, ἀντονομασία, ἐπίθετον, συνεκδοχή, ὀνοματοποιΐα, περίφρασις, ὑπέρβατον, ὑπερβολή, ἀλληγορία, ὁμοίωσις.*

2. *Μεταφορά* est rerum verborumque translatio. Haec fit modis quattuor: ab animali ad animale, ab inanimali ad inanimale, ab animali ad inanimale, ab inanimali ad animale. Ergo ab animali ad animale, ut

Tiphyn aurigam celeres fecere carinae[16];

nam et *auriga* et *gubernator* animam habent. Ab inanimali ad inanimale, ut

Ut pelagus tenuere rates[17];

et *naves* et *rates*[18] animam non habent. Ab animali ad inanimale, ut

1) *παροίμιον* vitiose P. — 2) *ab eisdem* P. — 3) Vulgo versus habetur Ennianus; cf. quae monui ad Prisc. librum de vers. Aen. p. 339. — 4) Sequens articulus ante hunc positus est apud P. — 5) Versus inter Ennii reliquias invenitur. Hessel. p. 137. — 6) *similiter* P. — 7) *reduci* P. et emend. Cod. — 8) *ipsique nepotes* P. In Cod. a pr. m. haec: *ipsique nec potesteque.* Locus est Virg. Aen. IV, 628. seq. — 9) Virg. Aen. VI, 726. seqq. — 10) Cod. *Polisinteton.* cf. supra. — 11) *nexa* P. — 12) apud P. *Athamasque Thoasque.* In Cod. est *Achamasque Th.* Cf. Pomp. p. 463. — 13) P. ut solet versus integros exhibuit. Locus est Virg. Aen. II, 263. — 14) *Diripiantque rates alii navalibus; ite Ferte citi flammas date vela, impellite remos.* P. Verba *impellite remos* in Cod. adiecta sunt ab altera m. Apud Virg. Aen. IV, 592., unde locus petitus est, legitur: *date vela.* — 15) *non ad propriam* Cod. — 16) Incerti poetae versus, quem multi excitant Grammatici tacito auctoris nomine. Cf. quae notavi ad Pomp. p. 464. — 17) Addit P. *nec iam amplius ulla.* — 18) Cod. *et pelagus et nabes* P. ab initio addit *nam.* Cf. Pomp. p. 464. Virg. Aen. V, 8. — 19) *et vento quassatur et imbre* add. P. et corr. Cod. Locus est Virg. Aen. IV,

Atlantis cinctum assidue cui nubibus atris
Pinniferum caput;

et caetera[19]. Nam ut haec animalis sunt, ita mons animam non habet, cui membra hominis ascribuntur[20]. Ab inanimali ad animale, ut

si tantum pectore robur
Concipis[21]*;*

nam ut *robur* animam non habet, sic utique *Turnus* animam habet, cui haec dicuntur[22]. Scire autem debemus, metaphoras alias esse reciprocas, alias partis unius.

Κατάχρησις est usurpatio nominis alieni, ut *parricidam* dicimus, qui occiderit *fratrem*, et *piscinam* quae *pisces* non habet. Haec enim nisi extrinsecus sumantur[23], suum vocabulum non habent[24].

Μετάληψις est dictio gradatim pergens ad id quod ostendit, ut

speluncis abdidit atris;

et

Post aliquot mea regna videns mirabar aristas[25]. [1776]

Μετωνυμία est dictio quaedam, veluti transnominatio. Huius multae sunt species. Aut enim per id, quod continet, id quod continetur ostendit, ut

Nunc pateras libate Iovi[26]*;*

aut contra, ut

vina coronant[27]*;*

aut per inventorem id quod inventum est ostendit, ut

Sine Cerere et Libero friget Venus[28]*;*

aut contra, ut

Vinum precamur, nam hic Deus praesens adest[29].

Haec exempli causa diligentius posita etiam reliqua demonstrabunt[30].

Ἀντονομασία est significatio vice nominis posita, quae fit modis tribus: ab animo, a corpore, extrinsecus. Ab animo, ut

Magnanimus Anchisiades[31]*;*

a corpore, ut

ipse arduus altaque pulsat
Sidera[32]*;*

extrinsecus, ut

Infelix puer atque impar congressus Achilli[33].

Ἐπίθετον est praeposita dictio proprio nomini[34]. Nam antonomasia vicem nominis sustinet, epitheton autem[35] numquam est sine nomine, ut

248. — 20) *membra animantium adscribuntur* P. — 21) Virg. Aen. XI, 368. — 22) *sic Turnus, cui haec dicuntur, animam habet* P. — 23) *sumerent* P. — 24) *non haberent* P. — 25) Haec ita exhibuit P. *ut Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris. Post aliquod mea regna videns mirabor aristas.* Locus est Virg. Ecl. I, 70. — 26) Virg. VII, 133. — 27) Addit P. et corr. Cod. *Crateras magnos statuunt et.* Locus est Virg. Aen. I, 7. — 28) Terent. Eunuch. IV, 5, 6. — 29) Verba: *nam hic Deus praesens adest* a P. non versui ascribuntur, sed verba Donati habentur. Perperam. Cf. Pompeius p. 468. Ceterum in Cod. a pr. m. est: *precatur*, apud Pomp. *precemur.* Locus ascribitur Plauto a Servio ad Virg. Aen. I, 723. — 30) *Haec exempli causa posita addiscentibus sunt, reliqua demonstrabit lectio* P. *Haec e. c. diligentibus posita etiam reliqua demonstrabuntur.* Cod. a pr. m. — 31) *Magnanimusque Anchisiades et pondus et ipsa* P. Locus est Virg. Aen. V, 407. — 32) In P. haec tantum: *ipse arduus.* Locus est Virg. Aen. III, 619. — 33) Virg. Aen. I, 475. — 34) *est superposita d. cum proprio nomine* P. *est superposita dictio proprio nomini.* Corr. Cod. — 35) *autem* deest apud P.

dira Celaeno[1];

et

diva[2] *Camilla.*

Fit etiam epitheton modis tribus. Ab animo, a corpore, extrinsecus. His duobus tropis vel vituperamus aliquem vel ornamus.

Συνεκδοχὴ est significatio pleni intellectus capax, cum plus minusve pronunciet[3]. Aut enim a parte totum ostendit, ut

puppesque tuae pubesque tuorum[4];

aut contra, ut[5]

ingens a vertice pontus[6]
In puppim ferit[7].

Et:

fontemque ignemque ferebant[8].

Meminisse autem debemus, quum fit a parte totum, ab insigni parte faciendum.

Ὀνοματοποιΐα est nomen de sono factum, ut *tinnitus aeris*, *clangor tubarum*[9].

Περίφρασις est circumlocutio, quae fit aut ornandae rei causa, quae pulchra est, aut vitandae, quae turpis est, ut

Et iam prima novo spargebat lumine terras,
Tithoni croceum linquens Aurora cubile[10].

Et:

nimio ne luxu obtunsior usus
Sit genitali arvo[11];

et caetera.

Ὑπέρβατον est transcensio[12] quaedam verborum ordinem turbans, cuius species [1777]
sunt quinque: *ὑστερολογία, ἀναστροφή, παρένθεσις, τμῆσις, σύγχυσις*[13].

Ὑστερολογία vel *ὕστερον πρότερον* est sententiae cum verbis ordo mutatus, ut

Torrere parant flammis et frangere saxo[14].

Ἀναστροφὴ est verborum tantum ordo praeposterus, ut

Italiam contra[15];

pro *contra Italiam.*

Παρένθεσις est interposita ratiocinatio divisae[16] sententiae, ut

Aeneas, neque enim patrius consistere mentem
Passus amor, rapidum ad naves praemittit Achaten[17].

1) *Hos mihi praedixit luctus non dira Celaeno* P. Locus est Virg. Aen. III, 211. — 2) Codex supra lineam habet: *alii dia.* Ceterum P. integrum versum pro more suo exhibet: *Italides, quas ipsa decus sibi diva Camilla.* Virg. IX, 657. — 3) *pronunciat* P. — 4) Virg. Aen. I, 369. Integrum versum exhibet P. — 5) *aut contra, ut* desunt apud P. — 6) Virg. Aen. I, 114. Duo integros versus habet P. — 7) Post haec leguntur in Cod. *et non utique pontus in puppim ferit.* sed deleta. — 8) Apud P. post versum superiorem omisso *et* statim sequitur: *Gramineas alii fontemque ignemque ferebant.* Manifestae omnes hae interpolationes. Locus est Virg. Aen. XII, 119. — 9) In Cod. scr. *glangor.* — 10) Virg. Aen. IV, 585. — 11) Virg. Georg. III, 135. Cf. Pompeium p. 472. et quae ibi notavi. Ceterum hae verba *nimio ne — et caetera* una cum interpositis omnia desunt apud P. — 12) Cod. *transcessio* a pr. m. — 13) In Cod. est *sinthesis.* Cf. infra. — 14) Apud P. praeponitur *Et.* Locus est Virg. Aen. I, 179. — 15) Virg. Aen. I, 13. Integrum versum exhibuit P. — 16) *diversae* P. — 17) Virg. Aen. I, 643. — 18) Virg. Georg. III, 381. — 19) Vulgo Ennio tribuitur. Cf. Enn. Fragm. ed. Hess. p. 151. et quos ibi citatos invenies. — 20) Vitiose apud P. *portant.* Cf. quae notavi ad Pomp. p. 475. — 21) In Codice est *Sinthesis*, sed supra scriptis litteris *cre* emendatum *Sincresis*, quod fortasse corrector *σύγκρασις* voluit. Sed verum est, quod dedi. Cf. Pomp.

Τμῆσις est unius compositi aut simplicis verbi sectio, una dictione vel pluribus interiectis, ut

septem-subiecta-trioni[18];

et:

saxo cere-comminuit-brum[19];

et:

Massili-portabant[20] *iuvenes ad littora-tanas.*

Σύγχυσις[21] est hyperbaton ex omni parte confusum, ut

Tres[22] *notus adreptas*[23] *in saxa latentia torquet,*
Saxa vocant Itali mediisque[24] *in fluctibus aras.*

Est enim hic ordo: tres adreptas Notus in saxa torquet, quae saxa mediis in fluctibus latentia Itali aras vocant[25].

Ὑπερβολή est dictio fidem[26] excedens, augendi minuendive causa; ut *nive candidior;* minuendi, ut *tardior testudine.*

Ἀλληγορία est tropus, quo aliud significatur, quam dicitur, ut

Et iam tempus equum fumantia solvere colla[27].

hoc est, *carmen finire*[28]. Huius species multae sunt, ex quibus eminent septem, *εἰρωνεία, ἀντίφρασις, αἴνιγμα, χαριεντισμός, παροιμία, σαρκασμός, ἀστεϊσμός.*

Εἰρωνεία est tropus per contraria quod conatur extendens[29], ut

Egregiam vero laudem et spolia ampla refertis [1778]
Tuque puerque tuus[30].

Et caetera. Hanc nisi gravitas pronunciationis adiuverit[31], confiteri videbitur, quod negare contendit[32].

Ἀντίφρασις est unius verbi ironia, ut *bellum*, *lucus*, et *Parcae*[33]. *Bellum* hoc est minime bellum; et *lucus* eo quod non luceat et *Parcae* eo quod nulli parcant.

Αἴνιγμα est obscura sententia per occultam similitudinem rerum, ut

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me[34];

cum significet, aquam in glaciem convertere[35] et ex eadem rursus effluere.

Χαριεντισμός est tropus, quo dura dictu gratius proferuntur, ut cum interrogantibus nobis, quis[36] nos quaesierit, respondetur[37]: *bona fortuna.* Exinde intelligitur[38], neminem nos quaesisse.

Παροιμία est accommodatum rebus temporibusque proverbium, ut *adversum stimulum*[39] *calces;* et *lupus in fabula.*

Σαρκασμός est plena odio atque hostilis inrisio[40], ut

En agros, et quam bello, Troiane, petisti,
Hesperiam metire iacens![41]

p. 475. — 22) Sic Cod. a pr. m. Correctum *tris.* — 23) Ita Cod. Apud Virg. Aen. I, 108. est *abreptas.* — 24) Codicis scripturam exhibui. Apud Virg. est *mediis quae.* Cf. Pomp. p. 475. — 25) Huius explicationis haec tantum verba in Cod. restant: *latentia Itali aras vocant.* — 26) In Cod. apparet lacuna, rasura facta, unius quidem voculae. — 27) Virg. Georg. II, 542. — 28) *c. finiri* P. et corr. Cod. — 29) *per contrarium, quod conatur, ostendens* P. et corr. Cod. — 30) In fine versus antec. sigla *etc.* exstat apud P. ita ut verba: *Tuque puerque tuus* non compareant. Melius Codex. Locus est Virg. Aen. IV, 93. — 31) *adiuvet — videtur* P. — 32) Cod. a pr. m. *adiuberit, videbitur quod negare ostendit.* Sed correctum. — 33) Totus locus sic scribitur apud P. *ut bellum, hoc est minime bellum. Lucus, quod minime luceat. Parcae, quod minime parcant.* Quae longe deteriora esse iis, quae Codex exhibet, sponte intelligitur. — 34) Nescitur, cuius poetae sit. Cf. Pomp. p. 477. — 35) *converti* P. quod minime est necessarium. — 36) *Num quis nos* P. Sed corr. Cod. voluit: *numquit nos q. aliquis.* — 37) *responderetur* P. *responditur* Cod. a pr. m. sed corr. ut dedimus. — 38) *intelligetur* P. Ceterum de hoc tropo cf. etiam Pomp. p. 477. seq. ubi idem exemplum. — 39) *adversus st.* P. et corr. Cod. — 40) *irrisio* P. et corr. Cod. — 41) Virg. Aen. XII, 359. Cf. Pomp. p. 479.

Ἀστεϊσμὸς est tropus multiplex, numerosaeque virtutis. Namque *ἀστεϊσμὸς* putatur quidquid simplicitate rustica caret, et faceta satis urbanitate est expolitum[1], ut est illud:

Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Maevi,
Atque idem iungat vulpes[2] *et mulgeat hircos.*

Ὁμοίωσις est minus notae rei per similitudinem eius, quae magis nota est, demonstratio. Huius species sunt tres: *εἰκών, παραβολή, παράδειγμα.*

Εἰκὼν est personarum inter se vel eorum, quae personis accidunt, conparatio, ut

Os humerosque Deo similis[3].

Παραβολὴ est rerum genere dissimilium conparatio, ut

Qualis mugitus fugit cum saucius aram
Taurus[4]*;*

et caetera.

Παράδειγμα est enarratio exempli hortantis aut deterrentis; hortantis[5], ut [1779]

Antenor potuit mediis elapsus Achivis[6]

et caetera; deterrentis, ut

At non sic Phrygius penetrat Lacedaemona pastor,
Ledeamque[7] *Helenam Troianas vexit ad urbes*[8].

1) *expolitum est* P. — 2) Male P. *vulpes iungat.* Ceterum locus est Virg. Eclog. III, 90. — 3) Additum apud P. reliquum hemistichium: *namque ipsa decoram;* quod plane insulsum. Virg. Aen. I, 589. — 4) Addit P.: *et incertam excussit cervice securim.* Locus est Virg. Aen. II, 223. — 5) *deterrentis; ut Ant.* omissa v. *hortantis* P. — 6) P. sequentem versum addit: *Illyricos penetrare sinus atque intima tutus.* Locus est Virg. Aen. I, 242. — 7) *Ledaeamque* P. recte fortasse. — 8) Locus est Virg. Aen. VII, 363.

M. VALERII PROBI

INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBRI II

E CODICE SANCTI COLUMBANI BOBIENSIS

DILIGENTISSIME

EDITI.

PRAEFATIO EDITORIS.

Sequitur iam *Probus*, non ille quidem antiquus *M. Valerius Probus*, quem Suetonius in libello de Grammaticis illustribus „nimis pauca et exigua de quibusdam minutis quaestiunculis edidisse" testatur, sed haud dubie serior quidam eiusdem nominis. Credibile tamen est, ne huius serioris quidem Probi libros ad nos pervenisse integros, quum in antiquissimo illo Codice, ex quo hos libros nunc denuo emendatos edidi, librum Sancti Columbani Bobiensis intelligo, quem in bibliotheca Vindobonensi contuli, inventum sit Fragmentum Grammaticum aliquot plagularum, quod cum huius Probi Catholicis maxime consentiebat iisque persimile esset, sed longe uberiora et amplius exposita continebat, quam quae in his excerptis habentur. Etiam subscriptio libri in Codice haec erat: *Finit de Catholicis Probi.* Sed sequebatur tamen etiam alia subscriptio, ita comparata: *Feliciter ars Probi, Grammatici Urbis, explicit Catholica.* Ut igitur ex his subnotationibus nihil magnopere certi colligi possit. Codex, quem dixi, e Bobiensibus est, diligentissime exaratus, quippe ab eadem, qua scriptus, manu expunctis et correctis tantum non omnibus, quaecumque supervacanea essent vel scriptoris errata, ut videtur, inter primam descriptionem animadverso errore. Nihil habet distinctionis praeter quaedam puncta ad litteras vocabulorum non plene perscriptorum posita; interdum virgulae ad distinguenda singula

verba sub lineam annexae, nam scriptura est continua. Litterae initiales nullae vel admodum paucae, sed ipse ductus litterarum paullum tantum a quadratis sive maiusculis deflectens, ita ut verbi caussa *N* nusquam a maiuscula eadem differat. Membrana tenuis et flava, seu potius fusca. In fine versuum non semper plane perscripta sunt verba, nunc compendio significata, nunc plane omissa vel in margine detrita. Ceterum compendia nulla vel paucissima. Loca poetarum haud raro litteris singulorum vocabulorum initialibus tantum scripta. Codex est seculi septimi vel ineuntis octavi, ut mihi significabat Eichenfeldius, Vir Clarissimus, bibliothecae Vindobonensis publicae Custos. Ceterum nisi unicus, at antiquissimus fons est hic Codex Probi et aliorum scriptorum Grammaticorum, quae in eo servata sunt, atque etiam ex parte est rescriptus, sed scriptura antiquior nihil continet memorabile. Continet idem etiam Sacerdotis Grammatici ingens volumen, quod una cum Probi plagulis superius significatis aliisque fragmentis Grammaticis proxime editurus est Eichenfeldius, cuius erga me benivolentiam summis laudibus efferre debeo.

Ex reliquis, quae mihi praesto erant, auxiliis consulto non nisi *Ascensianam* editionem adhibui. Reliquae editiones deteriores videbantur omnes. Insuper addidi lectiones *Putschii,* ut par erat. Sic factum, ut hi Probi libri in paucissimis adhuc locis tantum corrupti nunc prodeant, quae res maxime illi Codici Bobiensi debetur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Nonis Ian. CIƆIƆCCCXXVIII.

PROBI INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBER PRIMUS.

AD CAELESTINUM.

PRAEFATIO.

Accipe nostra tuis audacius[1] edita iussis, [1386]
Caelestine[2] potens, et mentibus insere dicta.
Quo cumulante mihi semper fortuna favorem[3]
Haud invita dedit sese, comitante benigno,
Quem superi voluere virum, mihi condere famam.
Ausus enim incipio, quoniam tua iussa fatigant,
Tempora vel numeros verborum et commata verbis,
Ut possum, monstrare meis; licet alta subire
Mens humilis vetet, et res metrica fortius artet[4].
Aptius esse tamen conantes iussa fatemur
Arta[5] subire nimis, quam voce animoque silere.

Segm. I. *De elementis litterarum*[6]. [1387]

1. Litterarum[7] elementa tria sunt, quae planius genera memoramus, unum vocalium, alterum semivocalium, postremum mutarum. Elementum vocalium litterarum, quibus ex vocalitate inditum nomen est, aput[8] nos quinque litteris continetur[9], aput Graecos septem. Harum

1) *Audacibus* Asc. — 2) *Caelestine.* Sic Asc. cum Cod. *Coelestine* P. — 3) *fabore* Cod. *favore* P. Quod exhibuimus, iam est in Asc. Ordo autem verborum est: *Quo cumulante mihi favorem, fortuna haud invita sese dedit, mihi condere famam, comitante benigno, quem virum superi voluere*: i. e. eo viro comite, quem superi comitem mihi addere voluerunt. Ceterum locutio ista: *fortuna se dedit, mihi condere famam*, licet contorta, tamen ab huius generis scriptoribus non aliena videri debet. — 4) *arcet* ex errore P. *arctet* Asc. Nos Codicem secuti sumus. — 5) Ita Cod. *Arcta* Asc. P. — 6) Inscriptiones segmentorum in Codice, ut eas exhibuimus. — 7) *literarum* Asc. P. Codex constanter *litt.* — 8) Ita constanter Cod. — 9) *continentium* Asc. —

illi aliquas et corripiunt et producunt; aliquas semper longas, aliquas semper breves habent. Nos vero quoniam numero sumus exigui vocalium litterarum, pro natura uniuscuiusque syllabae easdem corripere et producere possumus. Sunt autem hae: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. His quaecumque[1] syllaba aut singularibus constat, ut:

A virgo infelix[2],

et:

O Dea[3];

aut adhaerentibus ex qualibet parte consonantibus, ut:

Ne pete connubiis[4] *natam*,

et:

En quid ago[5];

aut duplicatis vocalibus, quod Graeci diphthongos[6] vocant; interdum sine aliqua consonante, ut:

Oenotri[7] *coluere viri;*

aliquando praecedentibus[8] consonantibus, ut:

Praeterea genus[9];

aut interdum consequentibus, ut:

Aestatem increpitans seram[10].

2. Elementum semivocalium septem litteris constat, quae per se quidem proferri singulae possunt, sine vocali tamen per se syllabam facere nequeunt. Ideoque semivocales dictae; quod[11] per se proferantur, vocalitatis nomen attingunt; quod per se syllabam non faciant, mutis similes inveniuntur. Sunt autem numero septem: *f*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*. Elementum mutarum litterarum novem litteris constat, quibus ex natura suum vocabulum cessit. Ideo enim mutae dicuntur, quoniam per vocales litteras pronunciantur, neque etiam per se syllabam facere possunt. Sunt autem numero novem: *b*, *c*, *d*, *g*, *h*, *k*, *p*, *q*, *t*. Harum omnium diversi elementi litterarum vim naturamque per ordinem memorabo.

Segm. II. *De vocalibus litteris*[12]. [1388]

1. Vocales litterae quinque sunt. Ex his omnibus *o* littera specialem continet rationem et *ω* Graecam semper productam, non tamen plenius imitatur[13]. Nam etsi naturaliter brevis fuerit, pro longa poni potest; in ultima[14] dumtaxat syllaba saepe contingit quibuscumque partibus orationis. In nominibus masculinis et femininis casu nominativo recte *o* littera producitur, quia et in genitivo singulari producta est, ut *Cato* et *ratio;* ut:

Quis te, magne Cato, tacitum[15];

ut:

Arduus, arma tenens; non te rationis egentem[16].

1) *Quaecumque.* Ita in Cod. — 2) Virg. Ecl. VI, 47. Ubi editur *Ah v.* — 3) Virg. Aen. I, 372. — 4) Cod. *conubiis.* Locus est Virg. Aen. VII, 96. — 5) Virg. Aen. IV, 534. — 6) Cod. *diftongos.* Asc. *diphthongon.* P. *δίφθογγον.* Male. — 7) Ita Cod. Sed Asc. et P. *Oenotrii.* Locus est Virg. Aen. I, 532., ubi nunc recte scribitur *Oenotri*, licet varient Codices. — 8) *Procedentibus* Cod. — 9) Virg. Georg. II, 83. — 10) Virg. Georg. IV, 138. — 11) P. ex emendatione: *quod quum per se.* Nos codicem secuti sumus, quicum consentit Ascensiana. — 12) Haec inscriptio in Cod. continenter scripta, eodem in versu atque reliqua. — 13) *emittatur* vitiose Asc. — 14) *intultima* Cod. sed puncto supposito notatur prius *t* supervacaneum esse. — 15) Virg. Aen. VI, 841. — 16) Virg. Aen. VIII, 299. — 17) Lucan. Phars. II, 285. — 18) *Nocte l. b. r̄.* Cod. Ita non plene perscripta ultima voce. Locus est Virg. Aen. VII, 331. — 19) Virg. Aen. IV,

Lucanus vero brevem posuit *o* syllabam superioris nominis, ut:

Arcano sacras reddit Cato pectore voces[17].

Hic eam, quoniam ultima syllaba pedis est, videtur corripuisse; ille quoniam non solum pedi faciat caput, sed etiam quod manifeste longa sit, produxit. At in hoc nomine: *virgo, virginis*, ubi manifeste brevis est, quoniam genitivo deficit, quemadmodum eam longam poneret Virgilius in hoc versu:

Hunc mihi da proprium, virgo sata nocte, laborem[18],

nisi eam pro longa poni posse secundum eius litterae naturam sciret? Non quod initium pedi faciat, ut quibusdam placet. In verbis quoque licet brevis sit, pro longa ponitur, ut:

En quid ago[19];

Lustra domosque traho[20].

Ne verearis ergo hanc vocalem ultimam verbi, non pedis, in qualibet parte orationis producere.

2. *A* autem et *e* naturam suae vocalitatis, sive correptae, sive productae, custodiunt. Duae vero, *i* et *u*, nunc vocales, nunc pro consonantibus ponuntur, ea ratione, si eas praecedentis[21] aut vocalis aliqua de superioribus consequatur, ut:

Inveni, germana, viam[22];

aut harum duarum, de quibus agimus, alteram praecedentem quaelibet fuerit altera[23] consecuta, ut:

Tum Iuno omnipotens[24];

et:

Altius ad uiuum persedit[25].

Nec inmerito[26] prior a posteriore conprimitur[27], quia facultas obruendi praecedentem a [1389]
tergo insidiantibus exhibetur.

3. Praeterea vim naturamque *i* litterae vocalis plenissime debemus cognoscere, quod duorum[28] interdum loco consonantium ponatur. Hanc enim ex suo numero vocales duplicem litteram mittunt, ut caetera elementa litterarum singulas duplices mittunt; de quibus suo disputavimus[29] loco. Illa ergo ratione *i* littera duplicem sonum designat, una quamvis figura forma sit, si undique fuerit cincta vocalibus, ut:

acerrimus Aiax[30];

et:

Aio te Aeacida Romanos vincere posse[31].

Segm. III. *De semivocalibus*[32].

1. Semivocales litterae septem sunt: *f, l, m, n, r, s, x*. Harum natura generalis ea est, ut omnes consonantum[33] loco ponantur; nam et semivocales mutae consonantes appellantur. Verum tamen istarum quattuor: *l, m, n, r*, liquidae sunt, si consonantibus aliis[34], in una tamen sed posteriore[35] dumtaxat[36] syllaba, postponantur[37]. Idcirco dictae liquidae, quoniam postpositae

534. — 20) Cod.: *lustra domosque domo.* At Asc. et Putsch. ut edidimus. Locus legitur Virg. Aen. III, 647. — 21) Sic Cod. et Asc. *praecedenteis* P. — 22) Virg. Aen. IV, 478. — 23) *alteram* Cod. et Asc. Emendavit P. — 24) Virg. Aen. IV, 693. — 25) *Ad uiuum.* Ita diserte Cod. Locus est Virg. Georg. III, 442. — 26) Sic Cod., a cujus scriptura nolui discedere, etsi non vera videtur. — 27) Ita Cod. *Compr.* Asc. P. — 28) *duorum* diserte Cod. *duarum* Asc. Putsch. — 29) *disputabimus* Putsch. Asc. fortasse rectius. — 30) Virg. Aen. II, 414. — 31) Citatur a complurimis Grammaticis. Est autem Ennii, inveniturque iam apud Cic. de Div. II, 56. — 32) Haec inscriptio in Codice per se versum efficit. — 33) *consonantum.* Ita Cod. *consonantium* Asc. P. — 34) *alis* Cod. — 35) *posterior* Asc. P. ex errore. — 36) Ita Cod. *duntaxat* Asc. P. id quod paullo ante notare omisi. — 37) *postponatur* Cod. Asc. P., sed manifesto errore. —

propriam vim potestatemque deperdunt, dum earum[1] sonus liquescit et tenuatur, et nunc brevem, nunc longam communemque syllabam per positionem eam, quae praecesserit, pro arbitrio scribentis efficiunt; si tamen consonans una praecesserit liquidam, ut:

Phoebe gravis[2] *Troiae;*

et:

Evandrum Evandrique domus[3].

Nam si duae liquidam praecesserint mutae, necessario fiet[4] praecedens syllaba positione longa. Recte igitur liquidae dictae, quod sibi inhaerere non possunt, exceptis duobus nominibus, ut *Mnestheus* et *Mnasylos*[5].

2. *X* quoque specialem vim tenet, quod quamvis una consonans[6] sit, tamen pro duplici semper praecedit et sola facit positione longam, sive in praecedenti syllaba sit[7], sive in consequenti; in praecedenti, ut:

Nox erat[8];

in consequenti, ut:

Axem humero[9] *torquet.*

Hanc ergo semivocales litteram duplicem mittunt.

3. Mutae litterae novem sunt: *b*, *c*, *d*, *g*, *h*, *k*, *q*, *p*, *t*[10]. Hae omnes praeter *c* in [1390] orationem positae[11], simplices sunt, quoniam *c* littera duplex in solis dumtaxat pronominibus invenitur, et una pro duabus consonantibus cedit, quoniam crassum sonum reddit ac duplicem, ut:

Hoc illud, germana[12]*;*

et:

Pro Iuppiter ibit[13]

Hic, ait;

et:

Hoc erat, alma parens[14].

In caeteris autem partibus orationis duplicem non optinet[15] potestatem. Nam si dicas: *Nec erat alma parens; Nec ait;* pro una cedit et vis illa soni deficit crassioris. *H* litteram vero scire debemus consonantis loco poni non posse, quia nota est aspirationis[16], quam[17] solida littera, quam Graeci non tam[18] figura aliqua litterae, quam titulo pronunciationis ostendunt.

4. Graecae litterae duae sunt in oratione Latinitatis: *y* et *z*, quarum diversa natura est. *Y* vocalis est, quae et produci et corripi possit[19]. Producitur in hoc:

Quos neque Tydides[20]*;*

corripitur in hoc:

Sic demum lucos Stygiae[21].

Z[22] autem consonans est. Has Latinitas[23] de Graeco fonte derivavit non tam[24] suorum necessi-

1) *eorum* Asc. P. Codex diserte *earum.* — 2) *graveis* P. *gravis* Cod. et Asc. Locus est Virg. Aen. VI, 56. — 3) Virg. Aen. XI, 140. ubi legitur *domos.* — 4) *fiat.* P. *fiet* Cod. Asc. — 5) Ita Cod. *Mnasylas* Asc. *Mnasylus* P. — 6) *consona* Asc. — 7) *fit* Cod. — 8) Virg. Aen. III, 147. Idem ibid. VIII, 26. — 9) Cod. *umero.* Locus est Virg. Aen. IV, 482. — 10) Hic ordo in Cod. Vulgo: *k, p, q, t.* Atque ita Asc. P. — 11) Cod. *in rationem poni si simplices.* Asc. P. *in oratione positae simplices.* Accusativum e cod. ascivi. — 12) Virg. Aen. IV, 675. — 13) Virg. Aen. IV, 590. — 14) Virg. Aen. II, 664. — 15) Scriptura est Codicis. Vulgo *obtinet.* — 16) Sic scriptum exstat in Cod., non *adspirationis.* — 17) *non solida* pro *quam sol.* exhibent Asc. P. Ego codicem secutus sum. — 18) *tam* deest in Cod., quod recipiendum putavi ex Asc. et P. — 19) Ita Cod. *potest* Asc. P. — 20) Virg. Aen. II, 197. — 21) *Stygiae.* Ita in Cod. *Stygios* Asc. P. Locus est Virg. VI, 154. — 22) Putsch. errore typographi habet *L autem* cet.

tate verborum, quam Graecorum nominum ratione. Sed *z* littera aput Graecos duplex est; ita et aput Latinos invenitur, ut est:

Contemptorque deum Mezentius[25];

et:

At medias inter caedes exsultat Amazon[26].

Segm. IV. *De syllabis naturalibus.*

1. Vocalis littera naturae[27] deservit, consonans positioni. Ex littera syllaba nascitur, ex syllaba pes, ex pede comma, ex commate versus, ex versu colon, ex colo periodos. Comma est[28], ut[29] cum particula versus vim sensus ostendit, ut:

O pater[30];

colon[31], cum in fine versus ex maxima parte sensus concluditur, ut:

O pater, o hominum rerumque aeterna potestas[32].

Periodos est[33], cum protractus per multa sensus sequenti versu plenius explicatur, ut: [1391]

O pater, o hominum rerumque aeterna potestas;
Namque aliud quid sit, quod iam[34] *inplorare queamus?*

2. Natura syllabarum brevium atque longarum in nominibus ceterisque[35] orationis partibus per ordinem nulla potest ratione artis conprehendi[36], sed sola auctoritate investigari potest. Neque enim omnium nominum Graecorum atque nostrorum possumus numerum conprehendere[37] diversorum. Ergo licet profunda sit atque difficilis ratio, syllabarum naturalium vim qualitatemque monstrare, tamen de postremis syllabis regulariter disputabo.

3. Syllaba naturaliter longa est quattuor[38] modis. Ea enim aut constat, aut incipit, aut habet, aut desinit. Constat, dicitur, quando sola vocalis syllabam facit, ut:

O decus[39].

Incipit, cum in principio syllabae fuerit, ut:

En ego victa situ[40].

Habet, cum in medio fuerit, ut:

Vos aeterni ignes[41].

Desinit, quando in fine posita est, ut:

Te quoque, magna Pales[42].

4. Nominativus singularis duodecim litteris terminatur; per has omnis[43] novissimarum syllabarum naturas aperiam. Nominativus singularis *a* littera terminatus in omni genere postremam syllabam brevem facit; masculino, ut:

— 23) *Has latinas* Cod. — 24) *tam* deest in Cod. Exhibent Asc. P. — 25) Virg. Aen. VIII, 1. — 26) Virg. Aen. XI, 648. — 27) Cod. *natura.* — 28) *periodos κόμμα, Comma est* P. Ut nos dedimus, exhibent Cod. et Asc. — 29) *ut* deest in Asc. et P. — 30) Virg. Aen. VI, 719. Id. ibid. X, 18. — 31) *κῶλον, Colon* P. — 32) Virg. Aen. X, 18. — 33) *περίοδος, Periodos est* P. — 34) *Quod iam iam inplorare* Cod. *quod iam implorare* Asc. P. — 35) Ita h. l. Cod. *caeterisque* Asc. P. rectius. — 36) *per ordine nulla — conpraehendi.* Ita vitiose in Cod. — 37) Cod. *conpraehendere.* Asc. *comprehendere.* P. *deprehendere.* — 38) *quattuor.* Haec est scriptura Codicis, id quod supra notare omisimus. — 39) Virg. Georg. II, 14. — 40) Hoc loco Cod. sic: *ut vos aeterni ignes en ego victa situ.* Sed verba *vos aet. ignes* linea traducta deleta sunt. Locus est Virg. Aen. VII, 452. — 41) Virg. Aen. II, 154. — 42) Virg. Georg. III, 1. — 43) Cod. *per hos omnis.* Atque ita plane Asc. *Per has omnes* Putsch.

advena nostri[1];

feminino, ut:

Irim de caelo misit Saturnia Iuno[2].

Neutro quoque in solis nominibus Graecis, quoniam Latina non sunt, brevis est, ut Horatius in arte poetica:

Sic animis natum inventumque poema iuvandis[3].

Et communi genere eadem syllaba brevis est, ne in exemplis diutissime remoremur.

5. Nominativus singularis *e* littera terminatus masculino et feminino genere nominum Graecorum est, et novissimam syllabam semper longam facit, ut:

Praeterea sceptrum Ilione[4];

et:

Non Beroe vobis[5].

Neutro autem genere Latinorum nominum est, et semper brevem recipit, ut:

Tum vero omne mihi visum considere[6];

et:

Nomine quemque vocans[7].

6. Nominativus singularis *i* littera terminatus non fere accidit; tamen si evenerit, [1392] novissimam syllabam longam recipit. Nominativus singularis Latini nominis *o* littera terminatus, ut superius dictum est, semper longam recipit, interdum pro necessitate brevem, ut, si Graeca nomina fuerint, semper longam recipiunt[8], ut:

Alecto torvam faciem[9];

Pyrgo tot Priami natorum[10].

7. Nominativum singularem aptoti[11] nominis, neutri generis, *u* littera terminatum, in poemate aliquo non facilius invenies, ut, si facias[12] *hoc cornu*, et *hoc genu*, vel *hoc gelu*. Nam haec nomina aput Virgilium septimo casu inveniuntur. Verum tamen[13] si nominativum casum conlocare[14] volueris, ultimam hanc syllabam longam ponito, quoniam necesse est, in ablativo eam produci, ut Tullius in Arato:

Iam Tauri laevum cornu dexterque simul pes[15].

Ibidem et corripuit, ut:

Hac propter laevum genu omnis parte locatus[16].

In ablativo tamen sine ambiguitate producitur.

8. Nominativus singularis sex litteris semivocalibus terminatur: *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*. No-

1) *adv. nostris* Asc. P. Ego Cod. scripturam expressi. Locus est Virg. Ecl. IX, 2. *Advena nostri, Quod nunquam veriti sumus, ut possessor agelli Diceret.* — 2) Virg. Aen. IX, 2. — 3) Horat. A. P. 377. — 4) Virg. Aen. I, 653. — 5) Cod. *veroe.* Ita saepe *v* pro *b* in hoc Cod. Locus est Virg. Aen. V, 646. — 6) *considere* deest apud Asc. et P. In Cod. *visum c.* puncto ad extremam *c* litteram notato. Locus est Virg. Aen. II, 624. — 7) Virg. Aen. XI, 731. — 8) Haec verba omnia: *interdum pro n. b. u. s. Gr. n. f. s. longam recipiunt*, apud P. exciderunt. Exhibent ea Cod. et Asc. Pro *ut, si* in Asc. *et, si*, fortasse recte. Ceterum cf. Bondam. Varr. Lectt. II, 14. pag. 351. — 9) In Cod. *Allecto.* Locus est Virg. Aen. VII, 415. — 10) Virg. Aen. V, 645. — 11) In P. *ἀπτώτου nominis aptoti.* — 12) *facies* P. Cum Cod. consentit Asc. Paullo post *et hoc genu* dedi e Cod. *et* deest Asc. P. — 13) Sic semper Cod. *veruntamen* P. Asc. — 14) Sic Cod. Asc. P. — 15) Hic versus in iis, quae hodie exstant, non legitur. Fragmentis igitur est annumerandus. — 16) Ita Cod. et Asc. Vitiose apud P. *genu nisi parte l.* Locus est Cic. Arateor. 27. ubi editur: *At propter laevum genus omni ex parte locatus.* — 17) *Annibal* P. Locus est Lucan. Phars. I, 305., ubi editur *transcenderet.* — 18) *facis* Cod. *facias* Asc. P. — 19) Virg. Aen. VIII, 97. — 20) *non immerito quia et* P. ex prava cor-

minativus singularis *l* littera terminatus masculino et neutro genere, praecedentibus tribus vocalibus *a*, *e*, *u*, novissimam syllabam brevem recipit, ut Lucanus:

quam si Poenus transcenderit Alpes,
Hannibal[17].

Et si facis[18] *mel* et *fel*. Praecedente *o* littera longa est, ut:

Sol medium caeli[19].

Nam natura longa ubique est, non positione; non inmerito[20] et in genitivo producitur, ut:

Solis equi[21].

9. Nominativus singularis *m* littera terminatus semper brevem facit; sed si sola restiterit et in synaloepham[22] non ceciderit, duram structuram metro facit et ideo aput Virgilium in synaloepham[23] semper cadit a vocali excepta, et fit positione longa, ut:

Ilium; et omnis humo fumat[24];

et:

Atque[25] *ubi iam patria perventum*[26].

In hoc ergo vigilantia Virgiliana laudanda est, quod ubique haec littera finalis a vocali excipiatur, aut ab aspiratione, ut sit synaloephae[27] locus, et per se stare non possit.

10. Nominativus singularis *n* littera terminatus, praecedentibus vocalibus varias [1393] naturas syllabarum facit, quas per singulas vocales ostendemus. *An* syllaba nominativi casus singularis, quae masculino et feminino genere in Graecis nominibus invenitur, semper longa est, ut:

quorum alter Acarnan[28];

et Lucanus:

Unde venit Titan[29].

Nominativus singularis *en* syllaba terminatus[30], Graeci nominis est, et masculino sive feminino genere semper longa est; masculino, ut *Hymen*, ut Seneca in Hecuba[31]:

Quicumque hymen funestus inlaetabilis[32].

Neutro vero genere Latina sunt nomina et syllabam brevem semper recipiunt, ut:

Fulmen erat[33];

et:

Fulmen agit[34].

Sunt et masculina, ut[35]:

Et tollens apicem generoso vertice flamen.

Ergo quae Graeca sunt nomina, ultimam syllabam producunt; Latina corripiunt[36].

rectione. *Ubique* est *ubicunque* et notionem habet relativi, ut sensus sit: ubicunque non positione, sed natura longa est, etiam in genitivo producitur. — 21) Virg. Aen. XII, 115. — 22) *synalifam* Cod. *synalipham* Asc. συναλοιφὴν *synaloepham* P. — 23) *synalifam* Cod. *synalipham* Asc. συναλοιφὴν *synaloepham* P. — 24) *Ilium et omnis h. f.* Sic Asc. P. *et* omittit Cod. male. Locus est Virg. Aen. III, 3. — 25) Cod. *Adque*. Tum vulgo omittitur voc. *perventum*; sed exstat in Cod. *per. in hoc.* sic, non plene scripta voce. *ergo* addidi e Cod. — 26) Locus est Virg. Aen. II, 634., ubi est: *Atque ubi iam patriae perventum ad limina sedis.* — 27) *synalifae* Cod. *synaliphae* Asc. συναλοιφῇ *synaloephae* P. — 28) Virg. Aen. V, 298. — 29) Lucan. Phars. I, 15. — 30) *terminatur* vitiose P. — 31) *in aecuba* Cod., quae scriptura orta ex non intellecta littera initiali *H*, quam librarius pro *A* accepit. — 32) *inlaetabilis.* Ita Cod. Asc. P. Locus est Senecae in Troad. 864. — 33) Virg. Aen. VIII, 427. — 34) *Flumen agit* Asc. Haud dubie recte. Intelligitur enim locus Virg. Aen. IX, 814. — 35) Cod. vitiose: *ut et attollens.* atque ita etiam Asc. *Et* omisit P. Sed apud Lucanum I, 604. est: *Et tollens apicem* cet. — 36) *Latina corripunt* errore typ. Asc.

11. Nominativus singularis *on* syllaba terminatus masculino et feminino genere nominum Graecorum longam habet. Masculino genere, ut:

Armiger Automedon[1],

et:

Hunc vehit[2] *inmanis Triton;*

feminino, ut *Calydon, Babylon.* Neutro sane genere ultima brevis est. Nominativus casus[3] singularis *in* vel *un* syllabis terminatus non fere contingit.

12. Nominativus singularis *r* littera finitus omni genere Graecis Latinisque nominibus brevem habet; Graecis, ut:

Hector ubi est[4]*;*

Latinis, ut:

ager ille malus[5]*;*

et:

Hic vir, hic est[6]*;*

et:

ipse doli fabricator Epeos[7]*;*

et:

Nec gemere aeria cessabit turtur ab ulmo[8].

13. Nominativus singularis *s* littera terminatus per naturas vocalium ultimam syllabam per diversa nomina et producit et corripit. Has me necesse est explanare[9] per ordinem vocalium litterarum. *As* syllaba terminatus nominativus in Graecis nominibus masculino dumtaxat genere longam aliquando recipit:

Una ingens Periphas[10]*;*

et:

Filius huic Pallas[11]*;*

interdum brevem, ut:

Arcas eques[12].

Ergo in propria qualitate nominis producitur; at in appellativa corripitur. Feminino autem genere Graeci quoque nominis brevis est, ut Horatius: [1394]

Pallas honores[13]*;*

dipodia dactylice, ut sit dactylus et spondius[14]; ut Virgilius:

Atque Getae atque Ebrus et Actias Orithyia[15].

Latinis vero nominibus masculino genere et feminino semper producitur, ut:

1) Virg. Aen. II, 477. — 2) Cod. *veit inmanis.* Asc. P. *vehit immanis.* Locus est Virg. Aen. X, 209. — 3) *casus* addit Cod., abest ab Asc. et P. — 4) Virg. Aen. III, 12. — 5) Virg. Georg. II, 243. — 6) Virg. Aen. VI, 792. — 7) *Epeos.* Sic Cod. *Epeus* P. Asc. Locus est Virg. Aen. II, 264., ubi editur *Epeos* ex optimis libris. — 8) Virg. Ecl. I, 58. — 9) *Explanarae* P. ex errore typographi. — 10) Virg. Aen. II, 476. — 11) Virg. Aen. VIII, 104. Sed legitur ibi: *Pallas huic filius una.* Alius igitur locus intelligendus est ibid. VIII, 466., qui infra recurrit. — 12) Virg. Aen. X, 239. — 13) Horat. Carmm. I, 12, 20. — 14) Ita Cod. *Spondeus* P. *spondaeus* Asc. — 15) Hic versus sic scriptus legitur in Cod.: *atque getae atque erous et a. c.* sic punctis ad ultimas duas litteras appositis. *Atque Getae atque Hebrus atque Actias Orithyia* Asc. P. Significant autem duae istae ultimae litterae *Actias*, ut nomen *Orithyia* in Cod. deesse existimandum sit. Praeclare Cod. *et.* Ceterum locus est Virg. Georg. IV, 463. — 16) Virg. Georg. IV, 2, — 17) Virg. Aen. II, 430. — 18) Ita Cod. Asc. P. aperte vitiose. Non enim ita solet singula ponere vo-

Hanc etiam Maecenas[16];

et:

Labentem pietas[17],

sive crudelitas[18]. Non frustra ergo producitur, quia eadem *a* littera vocalis genitivo casu longa est, ut *pietatis*, *crudelitatis*. Item neutro longa est genere, ut:

Sit mihi fas audita[19];

et in Lucano:

In commune nefas[20].

14. *Es* producta syllaba in Graecis nominibus nominativus singularis semper explicatur, ut:

Aeneas Anchisiades[21]

et:

Priamides[22].

In Latinis autem nominibus alibi altera corripitur, alteram alibi produci necesse est. Corripitur in his nominibus, quae genitivum singularem in *tis* syllabam mittunt, ut *comes*, *comitis*, ut:

Filius huic Pallas, illi comes ibat Achates[23].

Interdum tamen huius declinationis *es* syllaba longa est, ut Virgilius posuit in Bucolicis:

— *Ipse aries etiam nunc vellera siccat*[24];

et:

Arebant herba et victum seges aegra negabant[25].

Ea vero nomina[26], quae, genitivum *lis* aut *mis*, vel *dis* aut *pis* ceterisque syllabis finiuntur, ultimam syllabam producunt, ut Lucretius in sexto[27] libro de rerum natura:

Sustentata ruet moles et machina mundi;

et Virgilius:

Haec erat illa fames[28];

et:

Ille velut pelagi rupes immota resistit[29].

Illa quoque nomina sine ambiguitate semper producunt ultimam nominativi casus syllabam, quae genitivum singularis in *e* et *i* syllabam mittunt, ut *facies*, *faciei*, ut:

Visa maris facies[30];

et huius declinationis analogia *e* litteram in ablativo casu semper producit, superiores autem corripiunt aliquae; aliae producunt. Corripiunt, ut:

Mole tenet scopuli[31];

producunt, ut Lucanus:

cabula Probus. Igitur aut versus amissi sunt istae reliquiae, aut interposuit librarius ob sequentia, ubi est: *pietatis crudelitatis.* — 19) Aen. VI, 266. — 20) Lucan. Phars. I, 6. — 21) Virg. Aen. VIII, 541. — 22) Virg. Aen. III, 346. — 23) Virg. Aen. VIII, 466. — 24) Virg. Ecl. III, 95. — 25) Haec sic leguntur in Cod. *h arebant herba et — negabant*, ut ex parte edi iussimus. Sed Asc. *et victum seges aegra negabat*, omissis vv. *arebant et herba.* Putsch. *Arebant et iam victum seges aegra negabat.* Piaculum est, huiusmodi versus et allegationes ex auctoribus corrigere, quod saepe a Putschio factum videmus. Locus est Virg. Aen. III, 142. ubi legitur: *Arebant herbae, et victum seges aegra negabat.* — 26) *Nomine* ex errore typ. apud P. — 27) Sic perscripto numero Cod. Asc. *In VI libro* P. Est tamen libri quinti versus 97. — 28) Virg. Aen. VII, 128. — 29) Cod. sic: rupes i. r. ita non plane scriptis duabus ultimis vocibus, unde tamen apparet, quid librarius in suo exemplo, quod describebat, legerit. *Immota manebat* Asc. P. Locus est Virg. Aen. VII, 586. 30) Virg. Aen. V, 768. — 31) Virg. Aen. VII, 589. —

Ubera sicca fame medios mittentur in ignes[1].

15. *Is* syllaba nominativi casus brevis est masculino sive feminino genere, atque communi. Masculino, ut:

Namque suam patria antiqua cinis ater habebat[2].

Feminino, ut Calvus in *Io*[3]:

Frigida iam celeris peragrata Borystenis ora[4]. [1395]

In monosyllabis vero invenitur longa, ut:

Degenerare tamen, ni vis humana quotannis[5].

Os syllaba Graeci nominis masculino genere sive feminino brevis est, si aut nulla consonans vocalem praecesserit, aut *r* littera praecesserit. Masculino, ut:

Chromis et Mnasylos in antro[6];

et:

Scorpios et iusta plus[7];
Aut Tmaros aut Rhodope[8].

Si autem *n* littera vocalem praecesserit, longa est, ut:

Quaesitor Minos urnam movet[9].

Hoc monosyllabo etiam nomine longa est, ut:

Tros, ait, Aenea, cessas[10].

Feminino brevis, ut:

Dulichium Sameque et Neritos ardua saxis[11];

et:

Desuper omnis eo terrore Aegyptos et Indi[12].

Neutro brevis, ut Virgilius:

Et chaos et Phlegethon[13].

Latini nominis saepe producta est, ut:

Mos erat Hesperio in Latio[14];

et:

Vomeris huc et falcis honos[15].

et:

Os humerosque deo similis[16];

et:

Luce sedet custos, aut summi culmine tecti[17].

Et brevis invenitur, ut in hoc nomine *hoc os*, unde fit genitivus *huius ossis*.

1) Lucan. Pharsal. III, 352. — 2) Cod. *cinis a. h.* sic, non plane scriptis vocabulis. Atque ita etiam Ed. Asc. — 3) *Calvus in i. o.* Cod. Asc. *Calvus in i o.* Ridicule P. *Calvus in X.* Infra Cod. *Calvus in io*; unde scripsi in *Io*, epicum Calvi carmen de *Ione* intelligens. — 4) Codex: *celeris uergatur* (hic finit versus) *uistinis ora.* Ita vitiose quidem. P. Asc. *celeri peragrata Borysthenis ora,* aperte emendatius, nisi quod cum Cod. *celeris* scribendum erat. — 5) Virg. Georg. I, 198. Cod. *degeneras e.* Sed *r* et *s* in hoc Cod. saepe simillimae, ut non recte intelligi possit, hoc an illud voluerit librarius. *Degenerasse* Asc. P. — 6) Virg. Ecl. VI, 13. — 7) *Scorpios et coeli iusta pl.* sola Putsch. Locus est Virg. Georg. I, 35. — 8) Cod. *aud maros aut Rhodope.* Virg. Ecl. VIII, 44. *aut Ismaros aut Rhodope* Asc. P. — 9) Virg. Aen. VI, 432. — 10) Virg. Aen. VI, 52. — 11) Virg. Aen. III, 271. Legitur ibi: *Dulichiumque Sameque.* — 12) Virg. Aen. VIII, 705. ubi vulgo legitur *Aegyptus.* — 13) Virg. Aen. VI, 265. — 14) Virg. Aen. VII, 601. — 15) Virg. Aen. VII, 635. — 16) Virg. Aen. I, 589. — 17) Codex: *aut summi c.* sic, puncto ad litteram *c* apposito, sine extrema voce. Ego Asc. et P. secutus sum. Locus est Virg. Aen. IV, 186. — 18) Virg. Aen. VI, 873. — 19) *Hunc inquit f.* Ita

16. *Us* syllaba masculino genere semper et neutro brevis est, ut:

Campus aget gemitus[18];

et:

Hoc nemus, hunc, inquit, fontem[19].

Feminino sane genere ea nomina ultimam syllabam corripiunt, quae aut similem genitivum nominativo habuerint, ut:

At manus interea muris tectisque propinquant[20];

aut quae genitivum littera concluserint vocali. Ea vero producunt, quae vocalem ultimae syllabae nominativi casus in genitivo produxerint, et *tis* vel *ris* syllabam habuerint, ut *virtus, virtutis; tellus*[21], *telluris*, ut Lucanus:

Ne tanta incassum virtus eat[22].

Et Virgilius:

Heu quae nunc tellus, inquit[23].

Etiam si duplex *u* fuerit, paenultima[24] quoque corripitur, ut:

Carduus, et spinis[25];

et:

Arduus arma tenens[26].

17. *Y* Graeca littera vocali et *s* Latina[27] terminatus nominativus longam habet, ut:

Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis[28].

At masculino brevis est, ut: [1396]

At Capys et quorum melior[29].

Eadem in accusativo brevis est, ut:

Aut Capyn aut celsis in puppibus arma Caici[30].

T littera terminatus nominativus, non tantummodo in nomine, sed ubique, novissimam syllabam brevem facit, ut:

Hoc caput o cives[31].

X littera finitus nominativus licet longam semper positione faciat syllabam, tamen naturaliter nunc corripit, nunc producit. Corripit in hoc:

Nox erat[32].

Producit in hoc:

Hic primum nova lux oculis[33];

et:

Si fratrem Pollux[34].

puncto ad initialem extremi vocabuli posito, ut supra aliquoties commemoratum est, in Cod. — 20) *Muris t. p.* sic litteris initialibus tantum notatis in Cod. Unde locus desumptus sit, ignoro. — 21) *virtutis et tellus* Asc. P. — 22) *Virtus erat* Asc. Locus est Lucan. II, 263. — 23) Virg. Aen. II, 69. — 24) Ita Cod. *penultima* Asc. P. — 25) Codex et Asc. hos duos locos ita exhibent: *ut carduus et arduus arma tenens.* Fortasse ita legendus totus locus: *ut carduus et arduus, ut arduus arma tenens.* Locus prior est Virg. Ecl. V, 39. — 26) Virg. Aen. VIII, 299. — 27) *s Latini* vitiose Cod. — 28) Cod. *Tethys hemat om. as masculino* (sic). Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. I, 31. — 29) *Quorum m.* ultimo vocabulo non perscripto Cod. Locus est Virg. Aen. II, 35. — 30) In Cod. est: *aut Capyn aut c.* (hic finit versus) *T littera.* Credibile est, reliqua loci Virgiliani litteris initialibus significata in margine fuisse. Nam Asc. habet: *aut Capyn aut celsis in p. a. c.* sic non perscriptis extremis tribus voc. Locus est Aen. I, 183. — 31) Putsch. et Asc. *Hoc caput*, nihil amplius. Sed addit Cod. litteras *o c*, id est *o cives.* Locus est enim Virg. Aen. XII, 572. — 32) Virg. Aen. VIII, 26. — 33) Virg. Aen. XI, 110. — 34) Virg. Aen. VI, 121. —

Et ea, quae producuntur nominativo casu, eandem vocalem etiam in genitivo producunt paenultimae syllabae, ut:

Intonuit, radiisque ardentem lucis et auro[1];

et:

Talis Amyclaei domitus Pollucis habenis[2].

Hactenus de nominativo. Jam de genitivo disputandum est.

18. Genitivus singularis *ae* syllaba terminatus diphthongum faciente semper longam recipit in omni genere. *I* quoque littera semper longa est. At si duplex *i* fuerit, paenultima syllaba brevis erit, posterior, ut dixi[3], longa:

Dardaniique rogum[4].

Necessarium esse existimo, rationem horum nominum et declinationis exponere, quae genitivi singularis vel nominativi et vocativi pluralium *i* litteram ultimam debeant duplicare. Ea nomina, quae nominativo casu singulari *i* litteram vocalem ante ultimam syllabam habuerint, in omni genere *i* litteram debent necessario geminare, non solum metri gratia, sed etiam propter vitium barbarismi[5], et ut ne sit contra rationem nominativo brevior genitivus ut:

Chaoniique patris[6];

quia dicimus *hic Aonius*[7]. Ergo rite *i* litteram geminavit, ut et[8] *Massylius*, *Massylii*. At[9] si ante ultimam syllabam in nominativo casu *i*[10] littera non fuerit, nullo modo duplicari potest.

19. *O* littera genitivus terminatus Graecus est eamque produci necesse est, ut: [1397]

In foribus letum Androgeo[11];

est enim proprie Graecus genitivus, licet aliqui sic legunt:

In foribus letum Androgei,

Graecae declinationis ignari; et:

Portusque subimus
Chaonio[12],

pro *Chaonii* maris portus; quamvis legatur:

Portusque subimus
Chaonios.

Est ergo genitivus *Chaonio.*

Genitivus singularis *es* syllaba terminatus Graecam declinationem habet et longam recipit, ut Lucanus:

Aestiferae Libyes[13],

ut *Andromaches*, et *Beroes.*

1) In Cod. est: *radiisq. a. l. e. a. et talis* sic litteris tantum initialibus notatis. Asc. *radiis. q. a. l. et talis* pariter litteris his puncto apposito. Virg. Aen. VII, 142. — 2) *Amyclei* Cod. *pollucis h.* sic non perscripto ultimo vocabulo Cod. Virg. Georg. III, 89. — 3) *posterior longa, ut dixi.* Asc. P. — 4) Virg. Aen. IV, 640. — 5) *Vitium βαρβαρισμοῦ* P. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 6) Cod. *haoniique patriis.* Asc. P. *Aoniique patris.* Locus est Virg. Georg. II, 67. — 7) *Hic aonius* sic Cod. h. l. Sic etiam Asc. P. aperte vitiose. Lege *Chaonius.* — 8) *Et* addidi e Cod. — 9) *Ac* Cod. et Asc. Sed recte *At* scripsit P. — 10) *U littera* P. — 11) *Letum* ubique Cod. Asc. *lethum* P. Locus est Virg. Aen. VI, 20. — 12) *Subimus haonio pro haonii paris portus — haonios — haonio.* Cod. Ceterum lectio haec *portusque — Chaonio* orta est ex genuina illa: *portuque subimus Chaonio*, quemadmodum est in melioribus Virgilii libris Aen. III, 292. — 13) Lucan. Phars. I, 206. — 14) *vocalem In eodem.* Sic longa *i* pro duplici posita Cod. — 15) *Ut* deest apud P. — 16) Virg. Aen. XI, 415. — 17) *Fetu* Cod. *foetu* Asc. P. — 18) Cod. *arbutus ho.* sic non perscripto vocabulo. Cf. Virg. Georg. II, 69. — 19) Cod. *inre-*

Tis vel *ris* aut *dis* et similis syllaba qualibet praecedente consonante vocalem *i* in eodem[14] casu genitivo semper brevis est, ut[15]:

Quamquam o si solitae quicquam virtutis adesset[16];

et:

Inseritur vero ex fetu[17] *nucis arbutus horrida*[18];

et:

Evaditque celer ripam inremeabilis undae[19].

et:

Nec non ad templum summasque ad Palladis arces[20].

et:

Aspice ventosi ceciderunt murmuris aurae[21].

20. Genitivus singularis *os* syllaba terminatus in Graeca declinatione inveniri potest et eadem masculino genere et feminino corripitur[22], ut:

Parrhasio dictum Panos de more Lycaei[23].

Feminino, ut Lucanus:

Ut Pagasea ratis peteret cum Phasidos[24].

Et in tertio[25]:

Quaque fretum torrens Maeotidos[26].

Et Virgilius:

Cum Daphnidos arcum[72].

Us syllaba terminatus genitivus Graeci nominis non cito apud poetas Latinos invenitur. Tamen si fuerit, longa est, ut si facias *Didus* et *Allectus*[28]. Latini etiam nominis longa est, ut *huius manus* et *huius currus;* ut discrepet a nominativo genitivus, ut:

Attonitae magna ora domus; *et talia fata*[29].

21. Dativi casus omnis postrema syllaba, quacunqne vocali terminata fuerit, semper longa est in omnibus generibus.

Accusativus singularis[30] *a* littera correpta terminatur in omni genere et est Graecae de- [1398]
clinationis. Masculino, ut:

Hectora circum[31].

Feminino, ut:

Lampada quassans[32].

Neutro sine dubio brevis. Accusativus singularis *e* littera correpta terminatus in generibus neutris invenitur, ut:

meabilis und. et nec, non plane scripto v. *undae.* P. *irremeabilis undae.* Asc. *inremeabilis undae.* Locus est Virg. Aen. VI, 425. — 20) Cod. *Palladis a. et aspice.* Sic non perscripta voce *arces.* Locus est Virg. Aen. XI, 477. — 21) Virg. Ecl. IX, 58. — 22) *Corrumpitur* Cod. sed ab eadem manu emendatum *corripitur.* — 23) *Lycaeo* Cod. *Lycaei* Asc. P. Aen. VIII, 344. Ceterum recte *Lycaei.* — 24) *Pagasea* Cod. *Pagasaea* Asc. *Pegasea* P. Cf. Lucan. Pharsal. II, 715. — 25) P. *in Terentio.* Asc. *in Pu. Terentio Attacino.* Utrumque ex correctione. Lucan. Phars. III, 277. — 26) *Meotidos* Cod. Asc. Lectio apud Lucanum fluctuat inter *Maeotidas egerit undas* et *Maeotidos e. u.* — 27) Hunc locum invenire non potui. — 28) Codex omittit Graeca *Διδοῦς*, *Ἀληκτοῦς*, quae ante Latine scripta haec nomina exhibet P. Codici consentit Asc. Ceterum Cod. *Allectus;* rectius. — 29) *Talia f.* Sic non perscripta extrema voce Cod. Propterea *fata* scripsi e Virgilii Aen. VI, 53. Vulgo *fatur.* — 30) Voc. *singularis* addidi e Cod. — 31) Virg. Aen. VI, 166. — 32) Virg. Aen. VI, 587.

Infelix nati funus crudele[1];

et:

Hoc genus acre virum[2].

Accusativus casus singularis *i* littera terminatus genere neutro in aptotis nominibus invenitur et longam habet ultimam, ut si facias *hoc sinapi.*

O littera terminatus accusativus Graeci nominis et feminini generis invenitur, quam produci necesse est, ut:

Luctificam Allecto[3].

U littera terminatus accusativus singularis in genere neutro tantummodo invenitur et nominativo consentit, cuius de postrema syllaba superius[4] disputatum est. Scire autem oportet, quod in generibus neutris Graecis Latinisque tres casus similes sui, nominativus, accusativus et vocativus, utroque numero, ultimam syllabam brevem habent.

L littera terminatus accusativus genere tantum neutro comprehenditur[5], et semper brevem recipit. *M* littera terminatus accusativus in omni genere semper brevem habet. — *N* littera terminatum accusativum omnibus generibus repperies[6], sed naturae diversae. Etenim masculino et feminino genere Graecorum nominum longa erit ultima, *a* littera praecedente, ut:

Aenean hominum quisquam[7];

e littera praecedente, ut:

Priamiden Helenum[8];
Et patrio Andromachen[9];

o littera praecedente brevis[10], ut Virgilius:

Pelion hinnitu fugiens[11].

Feminino genere, ut Horatius primo carminum: [1399]

Sperne dilectam Cypron[12].

Neutro autem genere Latina syllaba, et ubique, ut supra dixi, brevis.

22. *R* littera terminatus accusativus vel *s* aut *t* in generibus neutris semper brevem habet, ut superius dictum est. — Vocativus casus *a* littera terminatus Latinus[13] quidem brevem syllabam recipit, ut:

Et scelerum poenas[14];

et:

O Dea[15].

In Graecis vero nominibus[16] longa est, ut:

O Lycida[17];

1) Virg. Aen. XI, 53. — 2) Virg. Georg. II, 167. — 3) *Allecto.* Ita Cod. Locus est Virg. Aen. VII, 324. — 4) *Superius* addidi e Cod. — 5) Cod. *compraehenditur.* — 6) Cod. *terminatus accus.* (sic) — *repperies.* Asc. *terminatus accusativus — reperies.* Putsch. *terminatus accusativus — reperitur.* Vitium ortum e compendiis scribendi. — 7) Cod. *aeneam* (sic) *hominum quisquisquam* (sic). Asc. *Aenean hominum quisquam,* ut dedimus. At P. *Aenean num quisquam,* mendose. Fortasse scribendum: *Aenean num hominum q.* Locus est Virg. Aen. X, 65. — 8) Virg. Aen. III, 295. — 9) Virg. Aen. III, 297. — 10) Cod. *breue s.* — 11) Cod. et Asc. *Pelion innitu.* Locus est Virg. Georg. III, 94. — 12) Horat. Od. I, 30, 2. — 13) Cod. *latinuquidem.* Asc. *Latina quidem.* P. *in Latinis quidem.* — 14) Virg. Aen. VIII, 668. Addit P.: *et te, Catilina, minaci;* quae ignorantur a Cod. Asc. — 15) Virg. Aen. I, 372. — 16) Addunt P. Asc. *semper.* — 17) Virg. Ecl. IX, 2. — 18) Virg. Aen. X, 649. — 19) Virg. Aen. I, 97. — 20) Cod. *Longa est, nisi quia et,* atque ita etiam Asc. *longa quia*

et:

Quo fugis, Aenea[18].

E littera vocativi casus longa est, Graeci dumtaxat nominis, ut:

Tydide, mene Iliacis[19].

Nec inmerito longa est, quia[20] et in nominativo singulari producitur. Latina sane si fuerit, brevis est, ut:

Turne, quod optanti[21];

et:

Aeole namque[22].

I littera terminatus vocativus singularis interdum brevem habet, interdum longam. Brevem in hoc:

Tybri pater[23];

et:

O crudelis Alexi[24];

et:

Daphni, quid antiquos signorum suspicis[25].

Item genere feminino, ut:

Iri, decus coeli[26].

Longam in hoc, ut[27]:

Anne lacus tantos te, Lari maxime[28];

recte hic producitur postrema, quia nominativus *ri* et postea *us* syllabis explicatur, hoc est, *hic Larius*, *huius Larii*. Ergo ea nomina producuntur[29] *i* litteram, quae in genitivo duplicaverint. Nam quae[30] *is* syllabam habuerint, eodem casu genitivo corripiunt[31].

O littera terminatus vocativus nominativo congruit. — *U* littera terminatus Graecis nominibus longam habet, ut:

Quo res summa loco, Panthu[32]?

Neutro vero genere nominativo atque accusativo respondit[33] nominum Latinorum.

Vocativus singularis Latini nominis sive Graeci, quacumque fuerit consonante finitus[34], brevem habebit ut nominativus.

23. Ablativus singularis qualibet vocali terminatus, ultimam syllabam longam habet[35], praeter *e* litteram correptam; haec enim sola in isto casu duplex est. Producitur vero specialiter, si nominativus habuerit *es* syllabam longam et genitivum suum *e* et *i* syllabis [1400] explicuerit, ut *macies*, *maciei*, *species*, *speciei*, ut:

Cum subito e silvis[36] *macie confecta*[37];

ut:

et P. — 21) Virg. Aen. IX, 6. *Ut* ante v. *Turne* abest a Cod. — 22) Virg. Aen. I, 65. *Tibi* addunt Cod. et Asc. — 23) Virg. Aen. VIII, 540. — 24) Virg. Ecl. II, 6. — 25) Asc. et P. *Daphni quid antiquos*, nihil praeterea. At in Cod. adduntur duae litterae initiales *s. r.*, fortasse pro *s. s.* nam in hoc Cod. *s* et *r* saepe discerni nequeunt. Nisi forte Grammaticus voluit *signorum respicis*, quod tamen minus est probabile. — 26) Virg. Aen. IX, 18. — 27) *Ut* abest ab Asc. et P. — 28) Virg. G. II, 159. — 29) Sic. Cod. et Asc. *producunt* P. — 30) Asc. *quum*. — 31) Sic omnes, etiam Cod. Sed legendum videtur: *Nam quae is syllabam habuerint eodem casu, vocativo corripiunt.* — 32) Virg. Aen. II, 322. — 33) Ita Cod. et Asc. *respondet* P. — 34) Hic ordo in Cod. At Asc. P. *quacunque consonante finitus fuerit.* — 35) *longam habet ultimam syllabam* Asc. et P. — 36) *silvis* haec scriptura ubique in Cod. *sylvis* P. Asc. Locus est Virg. Aen. III, 590. — 37) *confecta suprema* P. *confectus* Asc. ultima voce def. *conf.* (sic) Cod. omissa ultima v. —

Causa fuit, neque enim specie famave[1].

Potest etiam in his produci nominibus, quae genitivo casu ab hac declinatione desciscunt, ut *haec fames, huius famis;* nam longa est ultima nominativo et ablativo, ut:

Haec erat illa fames[2];

et:

Amissis, ut fama, apibus morboque fameque[3].

In aliquibus nominibus, *es* syllaba ut in nominativo brevis est, ita et in ablativo[4], ut:

Impius haec tam culta novalia miles[5];

et alibi:

Ingentes, uterumque armato milite conplent[6].

Inveniuntur etiam nomina, quae in ablativo postremam *e* litteram vocalem corripiunt, cum in nominativo longa sit, ut:

Rupe sub aeria[7];

et:

Mole tenet scopuli[8];

quare in his ambiguitatibus auctoritas inquirenda est. Verum si in nominibus Graecis ablativum nostrum, quem illi non habent, formaveris; novissimam syllabam brevem esse intelleges[9], ut:

Daphnis me malus urit; ego hanc in daphnide laurum[10];

et:

Postera cum primo lustrabat lampade terras[11].

Latina vero nomina, praesertim ea, quae nominativo *es* et genitivos *tis* syllabas recipiunt, in ablativo casu semper brevem habent.

SEGM. V. *De numero plurali*[12].

1. Plurali numero in ultimis nominum syllabis nullam difficultatem reperies. Etenim nominativus accusativus et vocativus omni in genere, exceptis nominibus Graecis et neutro genere nostro, postremam syllabam semper longam recipiunt. Graeca enim et neutra semper brevem nominativo casu, ut:

Tyrrhenique omnes[13];

accusativo:

Arcadas accensos monitu[14];

vocativo:

Arcades haec inquit[15].

Feminino item genere per nominativum casum, ut:

1) Cod. *specie f.* (sic) *potest.* Asc. et P. addunt *movetur*, quod ignorat Cod. — 2) Virg. Aen. VII, 128. — 3) Virg. Georg. VI, 318. — 4) Haec iusto brevius prolata. Fortasse omissa haec: *brevem* e *facit.* — 5) Additur *habebit* in Asc. P. Sed versum finiri in Cod. et ultimum voc. in margine scriptum esse potuisse, non reticebo. Locus est Virg. Ecl. I, 71. — 6) Ita Cod. *complent* Asc. et P. Locus est Virg. Aen. II, 20. — 7) Virg. Georg. IV, 508. — 8) *tenent* P. Sed cum Cod. consentit Asc. Cf. Virg. Aen. VII, 589. — 9) Ita Cod. vulgo *intelliges.* — 10) Virg. Ecl. VIII, 83. — 11) *lustrabit* Asc. P. *recte lustrabat* Cod. Cf. Virg. VII, 148. Ceterum *primo* Cod. Asc. P. ut dedimus; apud Virg. *prima.* — 12) Haec inscriptio in Cod. extra ceterorum continentem scripturam. — 13) Locus est fortasse apud Virg. Aen. XI, 171. ubi tamen: *Tyrrhenique duces; Tyrrhenum exercitus omnis.* Vel ibid. v. 93. ubi Probus fortasse sic legit: *Tum moesta phalanx Teucrique sequuntur Tyrrhenique omnes et versis Arcades armis.* Nunc vulgo legunt: *Tyrrhenique duces.* — 14) Ita Cod. *Arcades* Asc. et P. Cf. Virg. Aen. X, 397. — 15) Virg. Aen. X, 491. — 16) Add. Asc. et P. *armis*, quod abest a Codice. Locus est Virg. XI, 660. — 17) *Metuenteis* P. *metuentis* Cod. et Asc. Cf. Virg.

Pulsant, et pictis bellantur Amazones[13].

Et tamen Graeca nomina, quae nominativo casu plurali novissimam syllabam longam per diphthongum habent, hanc quoque in accusativo producunt, ut Virgilius: [1401]

Arctos Oceani metuentis aequore tingi[14].

Item *es* syllaba, ut supra diximus, Graeca, brevis est in accusativo:

Cyclades et crebris legimus[15];

et vocativo, ut:

Nymphae noster amor Libethrides[16];

et:

Naides indigno[17].

Neutro genere in casibus supradictis sine ambiguitate brevis est Graecis Latinisque nominibus per nominativum, ut:

Carmina vel caelo possunt[18];

per accusativum, ut:

Arma manu[19];

per vocativum:

O patria, o divum domus[20].

Graeci etiam nominis exempla subiciamus[21].

Ennius in primo:

Nam latos populos res atque poemata nostra
Cluebant[22].

Et in Virgilio:

Arcada piscosae cui circum flumina Lernae[23].

2. Nominativus pluralis *i* littera terminatus duas formas habet, ut:

Cunctique fremebant[24];

aut interdum duplicem, ut:

O socii, neque enim ignari sumus ante malorum[25].

Utraque tamen forma novissimam syllabam longam recipit. Geminata autem *i* littera paenultimam syllabam brevem facit. Huius autem declinationis rationem[26] in genitivo singulari plenissime disputatum est. Nominativus pluralis[27] diphthongo finitus semper longam habet.

3. Genitivus pluralis semper brevem Latino seu Graeco nomine, sed huic aut positio subvenire debet, ut longa fiat, aut a vocali excipi, ut synaloepham[28] faciat, sicut in accusativo singulari[29] diximus. — Dativus et ablativus pluralis[30] duabus tantum, sed diversis, syllabis terminantur, *is* et *bus*. *Is* syllaba[31] semper longa est, sed haec interdum unam *i* litteram habet, ut:

Georg. I, 246. — 15) Virg. III, 127. ubi tamen editur *Cycladas*. — 16) Virg. Ecl. VII, 21. Cod. *Lybethrides*. — 17) *Naiades* P. *naides* Cod. Asc. Locus est Virg. Ecl. X, 10. — 18) Cod. habet: *Carmina uel caelo p. per acc.* Asc. *Carmina vel coelo p. q. Per acc.* P. add. *deducere lunam*. Locus est Virg. Ecl. VIII, 69. — 19) Virg. Aen. VIII, 220. — 20) Virg. Aen. II, 241. Addunt Asc. et P. plura. Illa sic: *diuum domus Ilion inclyta bello Moenia*; haec ita: *Ilium et inclyta bello M.* — 21) Ita Cod. *subiiciamus* Asc. P. — 22) Enn. fragm. ed. Hessel. pag. 11. ubi *cluebat*. Ne ἀκέφαλος sit versus alter, legendum fortasse *Cluuebant*. — 23) Virg. Aen. XII, 218. — 24) Virg. Aen. X, 96. — 25) Cod. habet: *sumus an̄* (sic) deficiente ultimo vocabulo, quod tamen in margine scriptum esse potuit, nam finit versus. Locus est Virg. Aen. I, 198. — 26) Ita Cod. Asc. P. Putabam olim scribendum esse: *Ad — rationem*, sed probabilius est, legendum esse: *ratio — disputata est*, orto errore ex non intellectis ultimarum syllabarum compendiis. — 27) Cod. *Nominativus singul.* (sic) sed falsum est. — 28) Cod. *synalifam*. — 29) *singulari* addit Cod. — 30) *Dativus pluralis et ablativus* P. et Asc. — 31) *Is* ante v. *syllaba* deest in Cod. —

It comes et paribus curis vestigia figit[1];

interdum duplicem secundum singularis genitivi[2] et nominativi pluralis formam, ut:

Correptis subito mediis[3];

ut et[4]:

Saxum ingens volvunt alii[5] *radiisque rotarum.*

Hic quoque casus, ut nominativus pluralis, paenultimam brevem facit. *Bus* autem syllaba semper brevis est, paenultima quoque corripitur. De postremis syllabis[6] nominum, in quan- [1402]
tum voluimus, disputatum est; nunc ad pronomina veniamus.

Segm. VI. *De Pronomine.*

1. Pronomina quoniam non plurima sunt, neque multiplicibus syllabis late distenta, idcirco non tantum de postremis syllabis eorum, sed de omnibus disputabo. Pronomina personalia sunt haec: *ego*, *tu*, *ille.* Primae personae *ego*, duabus brevibus constat, ut:

En ego victa situ[7];

et:

Hic ego namque tuas sortes[8].

Aliquando tamen ultima longa esse potest secundum naturam *o* litterae vocalis, quae frequenter in ultimo quidem[9] produci quam corripi potest. Genitivus huius pronominis ex brevi et longa constat:

Securi pelagi atque mei[10].

Dativus interdum ex duabus brevibus constat, ut:

Est mihi namque domi[11];

interdum ex brevi et longa, ut:

Dic age namque mihi fallax[12].

Hoc autem regulariter accipiendum est, quod haec pronomina: *mihi*, *tibi*, novissimas syllabas et corripiunt et producunt[13]. Longae sunt in his versibus:

Dic age namque mihi[14];

et:

Aeole namque tibi[15].

Breves in his:

Sunt mihi bis septem[16];

et:

Nam tibi Tymbre caput[17].

Accusativus, vocativus et ablativus[18] longam habent; *me*, *o* et *a me*[19], ut:

1) Virg. Aen. VI, 159. — 2) Sic Cod. *genitivi singularis* Asc. P. — 3) Virg. Aen. X, 407. — 4) Ita Cod. et P. *Et* Asc. recte. — 5) Addunt *radiisque rotarum* Asc. P. quae a Cod. ignorantur, sed necessaria esse videntur propter vocem *radiis*, quae exemplum continet. Virg. Aen. VI, 616. — 6) Errore typographi apud P. legitur *syllaba*. — 7) Virg. Aen. VII, 452. — 8) *Sortes* add. Cod. Ceterum apud Virg. legitur *duas*. Cf. Virg. Aen. VI, 72. — 9) *tam produci quam corr.* P. *tam* nesciunt Cod. et Asc. — 10) *securi* Cod. *securus* Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VII, 304. — 11) Virg. Ecl. III, 33. — 12) Virg. Aen. VI, 343. — 13) *Et producunt et corripiunt* Asc. et P. — 14) Virg. Aen. VI, 343. — 15) Virg. Aen. I, 65. — 16) Virg. Aen. I, 71. — 17) *Et* ante versum deest in Asc. et P. Versus legitur Virg. Aen. X, 394. Apud Virgil. in nostris edd. constanter *Thymbre* legitur, atque ita etiam in Putschiana Probi. — 18) Haec in Cod. sic scripta exstant, ut vocabulum

Me, me, adsum qui feci[20];

et:

O decus Italiae[21];

et:

Me duce Dardanius[22].

Item pluralis nominativus et accusativus primae et secundae personae syllabis longis constant: *vos* et *nos*. Genitivus in omnibus personis *m* littera terminatus brevem habet ultimam; *i* littera finitus longam, ut:

Nil nostri miserere[23];

et:

Atque utinam ex vobis unus nostrique fuissem[24].

Dativus et ablativus duabus longis constant.

2. Item secunda persona nominativi singularis longam habet, ut:

Tu quoque[25].

Genitivus ex brevi et longa constat, ut:

O genitor nec te miseret gnatique tuique[26].

De dativo, ut supra dictum est. Accusativus et ablativus longa constant, ut:

Te quoque magna Pales[27].

Tertia persona *ille*, *illa*, *illud* nominativus casus singularis novissimam syllabam brevem [1403] habet in omni genere, ut:

Ille meum comitatus iter[28];

et:

Ille vel intactae segetis[29];

et:

Ver illud erat[30].

Genitivus dactylum recipit, ut:

Illius arma[31];

sed mediam metri causa corripuit, quam in prosa producimus; potest alibi ergo media longa poni. Accusativus trochaeum[32] recipit; dativus et ablativus spondium[33]. Nominativus et accusativus pluralis genere masculino et feminino duabus longis constant; neutro vero genere ex longa et brevi, ut:

Illa manent inmota locis[34].

Genitivus omnium generum ex duabus longis et brevi constat, dativus et ablativus ex duabus longis[35].

vocativus priore parte deletum et pro eo suprascriptum sit *abla;* ita ut videatur librarius scribere voluisse: *accusativus ablativus.* Sed sequentia ostendunt, etiam v. *vocativus* addendam fuisse. *Accusativus et ablativus* Asc. P. — 19) *me et a me* Asc. P. — 20) Virg. Aen. IX, 427. — 21) Hoc totum exemplum abest ab Asc. et P. Legitur Virg. Aen. XI, 508. — 22) Virg. Aen. X, 92. — 23) Cod.: *Nihil nostri miserere.* Locus est Virg. Ecl. II, 8. — 24) Cod. *nostrique.* Virg. Ecl. X, 35. — 25) Virg. Aen. VII, 1. Versum integrum exhibet P. — 26) Virg. Aen. VII, 360. ubi legitur: *nataeque tuique.* — 27) Virg. Georg. III, 1. — 28) Virg. Aen. VI, 112. — 29) Virg. Aen. VII, 808. — 30) Virg. Georg. II, 338. — 31) Virg. Aen. I, 16. 32) Cod. h. l. *trocheum*, sed alibi semper *trochaeum.* — 33) Ita Cod. *Spondeum* exhibent Asc. P. — 34) *Inmota* Cod. *immota* Asc. P. Locus est Virg. Aen. III, 447. — 35) *dativus — longis.* haec verba add. Cod.

3. Infinitae qualitatis pronomina, *quis* vel *qui*, *quae* vel *quod*[1] vocali finitae syllabae longae sunt, consonanti breves, ut:

Sed quis ad Hesperiae[2].

Genitivus omnium, eo quod *i* littera vocalis duplicis consonantis loco ponitur, ex longa et brevi constat, ut:

Cuius Aristaeo quoniam est oblata facultas[3].

Dativus interdum ex duabus brevibus, ut:

Et cui putre solum[4];

interdum ex brevi et longa, ut:

Nunc locus arvorum ingeniis quae robora cuique[5]

in synaloepham longa. Accusativus brevem postremam recipit; ablativus in omnibus pronominibus et generibus longam. Nominativus pluralis longam naturaliter capit ultimam syllabam masculino et feminino genere; neutro autem tribus casibus brevem, ut *illa*[6]. Genitivus ex longa et brevi[7] constat, *quorum* vel *quarum*, ut:

Externi veniunt, quorumque ab stirpe nepotes[8];

et:

Quarum quae fandi doctissima Cymodocea[9].

Accusativus masculino et feminino longam habet, *quos* vel *quas*, ut:

Quas ego[10].

Dativus et ablativus, si *is* syllaba terminantur, iambum recipiunt, ut:

Quis ante ora patrum[11];

si *bus*, pyrrhichium, ut:

Hic quibus invisi fratres[12].

Item *talis* et *qualis*, *tale* et *quale* eiusdem infinitae qualitatis recipiunt nominativo et genitivo singulari trochaeum, ut:

Talis in adversos[13];

et:

Qualis erat[14];

et:

Tale tuum nobis carmen[15];

et:

Quale sopor fessis[16].

1) Ita quidem etiam Cod. Sed non dubium est, quin scribendum sit: *quae*, *quid vel quod.* — 2) Virg. Aen. III, 186. — 3) Virg. Georg. IV, 437. — 4) Virg. Georg. II, 204. — 5) Cod. ita exhibet: *Nunc locus arborum in synalifam longa.* Manifestum est, requiri totum versiculum, quem exhibent Asc. P., quia extremum vocabulum pro exemplo est. Sed etiam reliqua corrupta; et plura excidisse videntur. Locus est Virg. Georg. „II, 177. ‚— 6) Deest *ut* in Cod. — 7) Cod. ex *brevi et longa*; sic lineolis supra scriptis ordinem verborum notavit librarius. — 8) In Cod. est: *Externi veniunt quorumque a. s. p. et quarum* sic verborum initiis notatis. Quid tamen ultima *p.* illa sibi velit, non extrico. Apud Virgilium duo sunt versus: Aen. VII, 98. *Externi veniunt generi, qui sanguine nostrum Nomen in astra ferent, quorumque ab stirpe nepotes* cet. — 9) Cod. habet: *fandi d. c.* sic litteris initialibus tantum scriptis. Cf. Virg. Aen. X, 225. — 10) *Quas ego.* Ita Cod. et Asc. Sed P.: *Quos ego, sed motos.* Haud dubie alium locum in mente habuit Grammaticus, quam qui est Aen. I, 135. — 11) *Quis ante ora.* Non intelligo, quomodo

Accusativo trochaeum recipit. Dativo et ablativo spondium[17], *tali* et *quali*. Plurali numero nominativus masculino et feminino genere spondium recipit, neutro dactylum, ut: [1404]

Talia per Latium[18];

et:

Qualia multa mari nautae[19].

Accusativus masculini et femini generis spondium habet, ut *talis* et *qualis*[20]. Caeteri omnes dactylum recipiunt.

4. Item minus quam finitae qualitatis pronomina: *is*, *ea*, *id*, masculino et neutro genere nominativus singularis brevem syllabam recipit, feminino utrasque brevis[21]. Genitivus omnium trochaeum capit, *eius;* dativus iambum, *ei;* accusativus pyrrhichium, *eum* vel *eam;* ablativus iambum, *ab eo.* Item pluraliter[22] nominativo casu masculino quidem genere longa est et una fit syllaba de duabus vocalibus, ut *ii;* genere feminino iambum recipit, ut *eae;* neutro pyrrhichium. Genitivus casus in omnibus generibus amphibrachym[23]; accusativus masculino et feminino iambum, neutro pyrrhichium; dativus et ablativus iambum.

5. Item pronomina finita: *iste*, *ista*, *istud*. Nominativus singularis omnium generum novissimam brevem recipit. Genitivus palinbacchio[24] constat interdum, ita ut media longa sit, *istius;* interdum dactylus poni potest, ut media syllaba corripiatur, ut:

Illius aram[25];

et:

Ipsius ante oculos[26].

Dativus spondium habet, accusativus trochaeum, ablativus spondium. Item pluralis nominativus masculini et femini generis recipit spondium, neutro trochaeum; genitivus palinbacchium[27]. Accusativus nominativo consentit. Dativus et ablativus spondio constat.

6. Item pronomina possessiva: *noster*, *vester*, *nostra*, *vestra*, *nostrum*, *vestrum*. Nominativus singularis ubique trochaeum recipit, genitivus spondium[28], dativus eundem, accusativus trochaeum, ablativus spondium. Pluralis masculino et feminino genere nominativus spondium habet; neutro tribus casibus similibus trochaeum; genitivus palinbacchium[29], accusativus caeterique spondium.

7. Item triptota pronomina: *sibi*, *se*, *a se*. *Sibi* pronomen dativo casu utroque numero frequenter duabus brevibus constat, ut: [1405]

Hoc sibi pulchra suum[30];

interdum ex brevi et longa, quemadmodum est, *mihi*, *tibi*, quorum de natura supra dictum est, ut Calvus in Io:

Mens mea dira sibi praedicens omnia vaecors[31].

iambum recipere dici possit *quis*. Fortasse scribendum *longam recipiunt*. Locus est Virg. Aen. I, 95. — 12) Virg. Aen. VI, 608. — 13) Virg. Aen. XII, 456. — 14) Virg. Aen. II, 274. *Hei mihi, qualis erat.* — 15) Virg. Ecl. V, 45. — 16) Virg. Ecl. V, 46. — 17) *Spondium* Cod. ut supr. Atque ita semper. *Spondeum* Asc. P. — 18) Virg. Aen. VIII, 18. — 19) Virg. Aen. VII, 200. — 20) Ita Cod. et Asc. *Taleis et qualeis* P. — 21) *Utrasque breves* Asc. *utrasque breveis* P. Ego Cod. secutus sum. — 22) Cod. *item pt nominativo* (sic). — 23) Ita Cod. Asc. P. — 24) Ita Cod. hic et paullo inferius. *palimbacchio* Asc. P. — 25) Virg. Ecl. I, 7. — 26) Virg. Aen. I, 114. — 27) Ita Cod. Vide quae paullo ante notavimus. *Palimbacchium* Asc. P. — 28) Cod. h. l. *spondeum*, et sic paullo post. Nos constantiae caussa *spondium*, ut ante, scripsimus. — 29) *Palinbacchium.* Ita Cod. V. supra. — 30) Virg. Aen. VI, 142. — 31) *Calvus in Io.* Sic iterum h. l. Cod., quicum consentit Asc. quae *io.* Putschius pariter, ut supra *Calvus in X.* Ceterum *vaecors* scripsi e Cod. et Asc. *vecors* P. —

Se, autem et, *a se*, utroque item numero syllaba longa constat.

Item pronomina: *Suus*, *sua*, *suum*, nominativo singulari pyrrhichium recipiunt; et neutro genere *u* littera geminatur, ne sit verbum, ut:

Auguriumque suum[1].

Genitivo, dativo, sive ablativo, iambum; accusativo pyrrhichium. Item pluraliter[2] masculino et feminino iambum recipit; neutro tribus casibus, pyrrhichium. Genitivus amphibrachym[3]; caeteri vero casus iambum.

8. Item pronomina finita atque demonstrativa: *Hic*, *haec*, *hoc*. Nominativo singulari masculino sive neutro genere eadem syllaba brevis est, feminino longa. Genitivus casus omnium trochaeum recipit, non tam natura quam positione, quod *i* littera duplex sit, ut:

Huius odorato radices inquoque[4].

Dativus pyrrhichium *huic*[5]; sed possunt ambae syllabae in synaloepham cadere, ut:

Atque huic responsum paucis ita reddidit[6].

Accusativus et ablativus brevem[7] syllabam recipiunt natura, sed positione longam. Item pluraliter, *hi*, et *hae*, et *haec*, nominativus longam recipit; genitivus ex longa et brevi constat, caeteri omnes syllabam longam recipiunt.

Item pronomina possessiva et ad aliquid referentia: *Meus*, *mea*, *meum*; nominativus singularis sive accusativus et vocativus pyrrhichium recipiunt, genitivus sive ablativus iambum. Pluralis nominativus et accusativus et vocativus, masculino et feminino genere et brevi et longa constat, neutro ex duabus brevibus. Genitivus omnium ex[8] brevi, et longa, et brevi. Dativus et ablativus ex brevi et longa, ut:

Sive meum corpus spoliatum lumine mavis,
Redde meis[9].

9. Item pronomina: *quantus*, *tantus*, nominativo casu singulari, et accusativo, ultimam brevem recipiunt, ut:

Quantus ab occasu[10].
Tantus amor terrae[11].

Feminino et neutro genere supradictis casibus, eadem syllaba brevis est. Genitivo quoque brevis, dativo et ablativo longa. Item pluralis nominativus accusativus et vocativus masculini et [1406] feminini generis longam habent naturaliter ultimam; nam prima positione fit longa. Neutro vero genere his casibus brevis erit ultima; genitivus omnium ex duabus longis et brevi[12] constat, ut:

Miserere laborum
Tantorum[13];

1) Virg. Aen. VII, 260. — 2) Cod. *Item pt masculino*, sic per compendium. — 3) *umfibracym* Cod. *amphibrachym* Asc. et P. — 4) *Huius odorato radices inquoque.* Sic praeclare hunc versum exhibet Cod. Nam Asc. et P.: *Huius odorato radix est.* Ceterum *inquoque* antiqua scriptura pro *incoque.* Locus est Virg. Georg. IV, 279. — 5) *Dativus pyrrhichium huic.* Sic. Cod. et Asc. *Dativus iambum huic* P. Recte pyrrhichius dicitur *huic.* Nam ut in *hic* et *hoc* syllaba brevis est, sic etiam ultima in *huic.* — 6) In Cod. est *adque* pro *atque.* Locus est Virg. Aen. VI, 672. — 7) Cod. *breves* (with *m* written above) (sic) *syllabam.* Ceterum locus mendosus; fortasse legendum: *sed et positione.* — 8) *Ex* addit Cod. Deest in Asc. et P. — 9) *Sive meum.* Ita omnes. Apud Virg. Aen. XII, 935 seq. *Et me seu corpus* cet. Deinde *mavis reddere redde meis* sola Asc. — 10) Virg. Aen. IX, 668. Ceterum in Cod. est *occaso.* Asc. et P. *occasu.* — 11) Virg. Georg. II, 301. — 12) Cod. mendose: *ex duabus brevibus et*

dativo et ablativo extrema longa est.

Non inmerito[14] pleraque pronomina comprehendi, ut aliquantulum patesceret naturalium ratio syllabarum; caetera autem ex his facile colliguntur.

Segm. VII. *De Verbo.*

1. De ultimis syllabis dicam paene ultimisque[15] verborum. Verba omnia cunctis significationibus coniugationibusque, modis, temporibus atque personis decem litteris terminantur vocalibus quinque, consonantibus quinque[16].

A littera vocali semper producta, ut:
Da nunc Tymbre pater[17].
E littera producta, ut:
Tu vatem, tu, diva, mone[18];
e littera[19] correpta, ut:
En age segnis[20].

I littera semper producta, tempore praesenti, ut:
Namque sub Oebalia memini[21].
Praeterito perfecto, ut:
Laeta dedi[22].

O littera frequenter producta, ut:
Lustra domosque traho[23];
aliquando correpta; nam ut superius dictum est, *o* littera postrema vocalis in nominativis casibus nominum sive pronominum, personis quoque verborum, et corripi, et produci potest.

V littera semper longa, sed haec in verbis inpersonalibus invenitur, ut *clamatu* et *monitu*. Cuius declinationis forma apud Virgilium nostrum non facilius invenitur.

2. Item de consonantibus verba *m* littera terminata brevem syllabam recipiunt, cuius rationem supra memoravi, ut aut in synaloepham cadat, aut positione longa reddatur syllaba.

C littera terminata saepe producitur[24], ut:
Duc, age, duc ad nos[25];
et:

longa. Ego Asc. et P. secutus sum. — 13) Virg. Aen. II, 143 seq. — 14) Cod. *Inmerito*, ut semper. *Immerito* Asc. P. — 15) E Cod. scripsi *paene ultimisque.* Asc. P. *penultimisque.* — 16) Asc. et P. *consonantibus totidem.* — 17) Scribitur h. l. in Cod. *tymthymbre.* Locus est Virg. Aen. X, 421. ubi nunc editur: *Da nunc, Thybri, pater.* In Asc. est: *Da nunc Thymbraee pater.* — 18) Virg. Aen. VII, 41. — 19) Omnis hic locus sic legitur apud P.: *E littera modo producta, ut, Tu vatem tu diva mone; modo correpta* cet. Quae nos recepimus, Cod. et Asc. exhibent. — 20) *Segnis* Cod. Asc. P. Locus est Virg. Georg. III, 42. — 21) *Sub Oebalia.* Sic Asc. P. sic etiam Cod. si recte enotavi. *Sub Oebaliae* Virg. Georg. IV, 125. — 22) Virg. Aen. IX, 89. — 23) Virg. Aen. III, 647. — 24) *Producitur* Cod. Asc. *producuntur* P. id quod haud dubie falsum, quum sequatur *corripitur*, ubi nulla varietas. — 25) Virg. Georg. IV, 358. —

Dic age namque mihi fallax[1];

interdum corripitur, ut:

Fac ergo ut fuerit[2].

In aliis personis temporum et modorum eadem syllaba ita ut imperativo modo[3] et corripi et produci pro sua natura potest.

As vel *es* syllabae[4] in omnibus verbis et coniugationibus, praeter, *sum*, et quae ex ipso [1407]
nascuntur, ut *adsum prosum*, quia[5] et defectiva sunt et coniugatione carent, semper producuntur, ut:

Vicinosque ignare paras invadere portus[6];

et:

Formosam resonare doces Amaryllida silvas[7].

At in illis defectivis verbis brevis est, ut:

Huc ades o Galatea[8].

Is syllaba si fuerit tertiae coniugationis productae, producitur; etiam in monosyllabis verbis, quae coniugatione carent, potest syllaba produci, ut:

Vis et Tarquinios[9].

At si fuerit tertiae correptae, corripitur, ut:

His germana malis oneras atque obiicis hosti[10].

Mus vel *tis* syllabae plurali numero inveniuntur, sed semper breves sunt, ut:

Nox ruit, Aenea, nos flendo ducimus horas[11];

et:

Lumina labentem caelo quae ducitis annum[12].

Verba *r* littera terminata, qualibet praecedente vocali, novissimam syllabam brevem recipiunt: *ar* syllaba, ut:

Inferar et quos Sidonia vix urbe revelli[13].

Er syllaba, ut:

magicis invitam accingier[14];

Or, ut:

Testor utrumque caput[15].

Ur syllaba, ut:

Ducitur infelix aevo maturus Acetes[16].

T littera postremam semper brevem syllabam reddit, praecedentibus tribus vocalibus, *a*, *e*, *i*; ut:

Lydorumque manus collectos armat agrestes[17];

et:

1) Cod.: *Dic age namque mihi f.* sic littera initiali notato ultimo vocabulo, quod deest in Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VI, 343. — 2) *Fac ergo ut fuerit.* Ita Cod. et P. *Ergo fac ut fuerit* Asc. Locum apud Virgilium invenire non potui. At solet Grammaticus, si alium poetam intelligit, nomen ponere. Fortasse autem legendum: *fac ergo Ut fuerit*, ut duo priora verba finem versiculi faciant, posteriora versum alterum incipiant. *Fac* enim corripitur. — 3) Sic Putschium secutus dedi. In Cod. est: *ita in imperativo modo* cet. Asc. *ita imperativo m.* — 4) *Syllaba* P. Asc. Cod. diserte *syllabae.* — 5) *Adsum, et, prosum quae et* P. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 6) P. ex errore typogr. *inadere portus.* Cod. *invadere p.* sic puncto ad litteram ultimi verbi initialem posito, ut aliquoties notatum. Locus est Virg. Aen. III, 382. — 7) Virg. Ecl. I, 5. *Silvas* Cod. *sylvas* Asc. P. — 8) Virg. Ecl. IX, 39. Totum locum ita exhibet Cod.: *Et in illis defectivis verbis est, et huc ades, o Galatea.* Prius illud *et* exhibet etiam Asc. Voc. *brevis* ob simile antecedens excidit in Cod. — 9) Virg. Aen. VI, 818. — 10) Cod.: *obicis osti.* Locus est Virg. Aen. IV, 549. — 11) Virg. Aen. VI, 539. — 12) Virg. Georg. I, 6. — 13) *Inferar* scripsi e Cod. et Asc. *Insequar* P. Finis versiculi in Cod. sic legitur: *vix u. u.* Locus est Virg. Aen. IV, 545. — 14) Cod. *magis invita.*

Admonet ira deum[18]*;*

et:

Nec Turnum segnis retinet mora, sed rapit acer[19]*.*

Disputavimus generaliter de postremis syllabis; nunc specialiter disceptabimus per significationes, modos, tempora, atque personas.

3. Prima persona, modo pronunciativo, id est, indicativo, tempore praesenti, activorum neutralium verborum, saepissime[20] longam recipit, ut:

Lustra domosque traho.

Secunda persona primae et secundae vel tertiae coniugationis productae semper producit ultimam syllabam, ut *donas*, *mones*, *audis*. Tertiae autem[21] coniugationis correptae corripit, ut:

Causando nostros in longum ducis amores[22].

Tertia persona omnibus quattuor[23] ordinibus coniugationum ultimam syllabam corripit. Plurali numero, prima et secunda, in tribus ordinibus coniugationum productis, excepta tertia coniugatione correpta, paenultimam syllabam producunt, novissimam corripiunt, ut *donamus*, [1408] *donatis; monemus*, *monetis; audimus*, *auditis*. Tertia vero correpta[24] coniugatione paenultima semper corripitur, ut:

Nos flendo ducimus horas[25]*;*

et:

Labentem caelo qui ducitis annum[26].

Tempore praeterito imperfecto, numero singulari, paenultimam syllabam in omnibus personis utriusque numeri universae coniugationes longam recipiunt, ut *donabam*, *monebam*, *audiebam*, *legebam*. Item pluraliter, *donabamus*, *monebamus*, *audiebamus*, *legebamus*. Novissima syllaba, singulari numero, persona[27] prima semper brevis est, in omnibus coniugationibus, ut *clamabam*[28] et caetera. Secunda persona singularis omnium coniugationum semper producit ultimam, ut *clamabas*, *monebas*, *audiebas*, *rapiebas*. Tertia autem persona singularis et prima vel secunda pluralis semper brevem habent, ut *clamabat*, *clamabamus*, *clamabatis*. Tertia autem pluralis positione longa fit, ut *clamabant*. In defectivis sane verbis si consideres, *sum* et *adsum*, vel *prosum*, paenultima corripitur, ut *eras aderas* vel[29] *profueras*. In caeteris personis similiter. Praeteritum perfectum tempus semper longam recipit ultimam, sive *i* littera postrema simplici prima persona terminatur, ut:

Tityre te patulae cecini sub tegmine fagi[30]*;*

sive geminata, ut:

Locus est Virg. Aen. IV, 493. ubi: *magicas invitam accingier artes.* Ego scripturam Asc. et P. secutus sum. — 15) Virg. Aen. IV, 357. — 16) Cod.: *aevo c. at. littera.* Asc.: *ducitur infelix aevo maturus Acaetes. T litera.* P.: *Ducitur inf. aevo maturus Acetes. T l.* Secundum Codicem *aevo confectus Acoetes* scribendum erat. Locus est Virg. Aen. XI, 85. — 17) Virg. Aen. IX, 11. — 18) Virg. Aen. XI, 233. — 19) Virg. Aen. X, 308. — 20) Cod. *saepisse.* Locus qui sequitur est Virg. Aen. III, 647. — 21) Asc. et P. *vero.* — 22) Virg. Ecl. IX, 56. — 23) *Quattuor* scripsi e Cod. *quatuor* Asc. et P. — 24) *Tertia vero coniugatione correpta* P. Asc. — 25) Virg. Aen. VI, 539. — 26) *Qui ducitis* scripsi cum Cod. *Quae ducitis* Asc. P. Cf. Virg. Georg. I, 6. — 27) *Persona prima.* Ita Cod. *prima persona* Asc. et P. — 28) Cod. *clamabant* sic puncto posito supra *n* litteram. Recte vero *clamabam* Asc. et P. — 29) *Vel* Cod. iubente interposui, quod deest in Asc. et P. — 30) Cod. mendose: *Tityre tu patulae cecinis sive geminata.* Non multum ab hac lectione recedit Asc.: *Tityre tu patulae cecini: sive geminata.* In Codice *cecinis* est *cecini sub*, nam ultimum vocabulum prima initiali notatur, ut saepe. Ego P. secutus sum. Locus est Virg. Georg. IV, fin.

Quo feror? unde abii[1]*?*

Scire autem necesse est, quaenam coniugatio ultimam *i* litteram debeat duplicare. Sola tertia coniugatio producta seu correpta, non tamen in omnibus verbis, geminare potest, ut:

Adpetii et Veneris violavi vulnere dextram[2]*;*

et ut supra dictum est:

Quo feror? unde abii[3]*?*

In tertia quoque persona singularis[4] eandem *i* litteram duplicat, ut *adiit*, *agnovit*, et:

Obstipuit[5]*; subiit cari.*

Sed in tertia persona singularis, in quibus *i* littera duplicatur, paenultima semper corripitur. In prima autem coniugatione producitur, ut *clamavi*, *donavi*. In secunda coniugatione corripitur, ut *monui*, *splendui*. Ac si primae coniugationis declinationem hanc induxeris, quae ex [1409] auctoritate, non ex ratione descendit:

Convincto domui[6]*;*

paenultimam corripies. In secunda persona singularis semper ultima producitur in omnibus verbis. In tertia persona coniugationis primae paenultima syllaba aliquando corripitur, ut:

Intonuit laevum[7]*;*

nonnumquam producitur, ut[8] *armavit*, *ornavit*. In omnibus autem coniugationibus novissima brevis invenitur. Plurali numero prima persona coniugationum omnium paenultimam sive ultimam syllabam semper corripit, ut:

Hac te nos fragili donabimus[9]*;*

et:

Iunximus hospitio[10].

Secunda persona ultimam semper corripit. Tertia persona paenultimam semper ubique producit, ut:

Et socii amissi petierunt[11].

Tertia vero duplex persona, quam alii quartam nominant, paenultimam semper ubique producit et ultimam corripit, ut:

Romanos ad templa deum duxere triumphos[12].

Praeterito plusquamperfecto tempore, numero singulari, prima persona paenultimam ultimamque in omnibus coniugationibus corripit, ut *donaveram*, *splendueram*, *audieram*, *iunxeram*. Secunda persona paene ultimam[13] corripit, novissimam producit, ut:

Audieras et fama fuit[14].

Tertia persona[15] primae consentit, ut:

1) Virg. Aen. X, 670. — 2) Cod. *Adpet* (sic) *et veneris uud.* sic non perscriptis tribus ultimis vocibus. *Appetii et Veneris* cet. Asc. et P. Locus est Virg. Aen. XI, 277. — 3) Virg. Aen. X, 670. — 4) Cod. *singul.* voce non perscripta. Legam *singulari*. Sed *singularis* Asc. P. — 5) *Obstipuit*; *subiit cari. sed in tertia* cet. Ita Cod. quicum consentit Asc. nisi quod haec *obstupuit*. Sed P.: *Obstupuit; subiit chari genitoris imago. Sed in t.*, ita ut prima vox *obstupuit* non ad versum pertineat. Cf. Virg. Aen. II, 560. — 6) *Coniuncto* Asc. P. *convincto* Cod. Versiculus est, nescio cuius. Pro versu non agnovit P. — 7) Cod. *Intonuit levvum* (sic). Locus est Virg. Aen. II, 693. — 8) *Ut* addidi e Cod. — 9) Cod. exhibet: *hactenus fragili donavimus.* Asc.: *hactenus et fragili donavimus.* Cf. Virg. Ecl. V, 85. — 10) Cod. *ospitio.* Cf. Virg. Aen. III, 83. ubi legitur *iungimus.* — 11) Addunt Asc. et P. *aethera pennis*, quae a Cod. ignorantur. Cf. Virg. XI, 272. — 12) Virg. Georg. II, 148. — 13) Cod.: *persona paene ultimam*, sed ita, ut *paene* supra scriptum sit. Vulgo *penultimam.* — 14) Cod.: *et* ^fa^*ma fuit* (sic). Locus est Virg. Ecl. IX, 11. — 15) *personae* Asc. et P. — 16) Cod. *raptaveratectora.* Cf. Virg. Aen. I, 483. — 17) Cod.: *coniugationis nominibus personis* (sic). Asc.

Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros[16].

Plurali numero prima persona secundaque in omnibus coniugationibus paenultimam longam et ultimam brevem recipit, ut *donaveramus*, *donaveratis; splendueramus*, *splendueratis; audieramus*, *audieratis; traxeramus*, *traxeratis.* Tertia persona paenultimam semper corripit, ut *donaverant*, *traxerant.* Tempore futuro primae et secundae coniugationis in omnibus personis[17] paenultima syllaba longa est, ut *clamabo*[18], *monebo.* Postrema quoque *bo* syllaba longa est, sed si necesse fuerit, ut pro brevi ponatur, licebit; secundum quod in prima verbi positione disceptavimus. Caeterae sane personae supradictarum coniugationum utroque numero novissimam [1410] semper corripiunt, ut *clamabis*, *monebis; clamabit*, *monebit.* At in numero plurali etiam paenultima[19] corripitur, ut *clamabimus*, *monebimus; clamabitis*, *monebitis.* Tertiae[20] coniugationis productae seu correptae prima persona novissimam syllabam corripit, ut *audiam*, *rapiam.* Paenultima vero syllaba tertiae productae semper corripitur, ut *sentiam*, *audiam*, ut:

Audiam, et haec Manis veniat mihi fama sub imos[21].

Tertiae autem coniugationis correptae paenultima syllaba, ut[22] fuerit natura syllabae in aliis, ita alia corripitur, alia producitur; corripitur in hac:

Mortalem eripiam formam[23];

producitur in hac: *ducam*, *scribam;* quoniam primae sunt verborum syllabae, nec declinationibus inmutatae[24]. Secundae personae singularis coniugationis tertiae duplicis novissima syllaba[25] semper producitur, ut *audies*, *scribes*, quae syllaba verborum ultima[26] ubique producitur; paenultima sane syllaba[27] primae personae congruit. Tertia quoque persona similiter in ambabus[28] syllabis consentit. Pluralis personae omnes sine ambiguitate paenultimam semper producunt, et ultimam corripiunt, ut *audiemus*, *audietis; rapiemus*, *rapietis*[29]. Tertiae vero personae paenultima syllaba singularis personae consentit.

4. Modo imperativo tempore praesenti, numero singulari, persona secunda, omnes coniugationes productae, praeter tertiam correptam, ultimam syllabam producunt[30], ut:

Litus ama[31];

et:

Tu vatem tu diva mone[32].

Tertiae sane coniugationis correptae persona secunda singularis ultimam corripit, ut:

et P.: *c. in omnibus personis*, ut scripsimus. — 18) *Clamabo* dedi e Cod. *Amabo* Asc. P. — 19) Cod. mendose *paenultimam.* — 20) *Tertiae vero c.* Asc. P. *vero* abest a Cod. — 21) *Manis* scripsi e Cod. *manes* Asc. *maneis* P. Tum Cod. *veniat.* Asc. P. *veniet.* Denique Cod.: *mihi f. si tertiae*, hoc est: *mihi fama sub imos. Tertiae.* Atque ita molestum illud *si*, quod Putsch. post vv. *sub imos* intrusit, commodissime tollitur. Est enim illud *si* nihil aliud nisi duae litterae initiales ultimarum vocc. *sub imos*, quemadmodum semper in hoc Codice. Asc. cum Cod. facit: *mihi fama. Si tertiae.* — 22) *Ut* iubente Cod. interposui. Deest ab Asc. et P. in sequentibus distinctionem mutavi. Vulgo enim distinguitur: *natura syllabae, in aliis ita* cet. — 23) *Eripiat* Cod. et Asc. contra mentem Grammatici. Cf. Virg. IX, 101. — 24) *Inmutatae* scripsi e Cod. Vulgo *immutatae.* — 25) Cod. mendose: *novissimam syllabam.* — 26) *Quae syllabae verborum ultimae — producitur* vitiose Cod. — 27) *Syllabae* Cod. falso. — 28) Cod. *in ambalibus*, sed corr. — 29) Asc. et P.: *ut audiemus, rapiemus, audietis, rapietis.* — 30) *Producit* vitiose Cod. — 31) *Litus ara* P. Sed Cod. et Asc.: *litus ama*, quod scripsimus. Cf. Virg. Aen. V, 163. — 32) Virg. Aen. VII, 41. Asc. ex errore: *Tu autem tu* cet. —

Continuoque greges villis lege mollibus albos[1].

Tertia persona singularis omnium coniugationum ultimam syllabam corripit, ut *donet*, *moneat*, *audiat*, *rapiat*. Secunda persona pluralis in prima et secunda vel tertia coniugatione productis, paenultimam syllabam semper producit et ultimam corripit, ut *donate*, *monete*, *audite;* ultima autem brevis est. In tertia coniugatione correpta[2] ultima et paenultima breves sunt, ut:

Dicite felices animae[3];

et:

Cingite fronde comas[4].

Futuro tempore numero singulari secunda persona in tribus ordinibus coniugationum productis et[5] ultimam et paenultimam syllabam semper producit, ut *clamato*, *moneto*, *audito*. In tertia coniugatione correpta paenultimam corripit, ut: [1411]

Postremas metito[6].

Tertia persona coniugationis primae numero singulari paenultimam producit, si *a* litteram, quae coniugationem ostendit, habuerit; eam et aliquando corripit, ut Lucanus in quinto:

Caesar habet[7];

et si *o* vocalem habuerit, producit, ut *donet*. Quoniam, ut supra diximus, primae verborum syllabae in fundamento, non in declinationis flexubilitate[8] consistunt, merito suam naturam paenultimo loco custodiunt. At in aliis verbis eiusdem primae coniugationis, ubi declinatio inflectitur, paenultima syllaba brevis invenitur, ut *clamitet*, *quaeritet*. Caeterae vero coniugationes huic formae consentiunt, ut paenultimam brevem habeant, ut:

Ire neque ab terra moneat[9];

et:

Audiat haec genitor qui foedera fulmine sancit[10].

Novissima etiam syllaba, quae *t* littera consonante semper finitur, in omnibus brevis est. In omnibus autem coniugationibus numero plurali persona secunda paenultimam syllabam semper longam, et ultimam brevem recipit, ut: *clamatote*, *monetote*, *auditote*, *scribitote*.

5. Optativo modo tempore praesenti et praeterito imperfecto productis coniugationibus prima persona singularis[11] penultimam longam et postremam brevem habet: *utinam amarem*, *docerem*, *audirem;* tertia correpta, corripit paenultimam, ut *arriperem*, *cingerem*. Secunda persona duabus longis terminatur: *utinam amares*, *moneres*, *audires*, *moveres*[12]. Haec enim vocales, quibus coniugatio producta cognoscitur, ubique produci debent, praeter tertiam correptam, quae *e* litteram correptam recipit. Tertia vero coniugatio correpta paenultimam corripit: *utinam cingeres*. Tertia persona singularis primae consentit. Plurali numero prima et secunda persona omnium coniugationum paenultimam longam et ultimam brevem recipiunt, ut *utinam* [1412] *clamaremus*, *clamaretis; moneremus*, *moneretis; audiremus*, *audiretis; raperemus*; *raperetis*.

1) *Villis lege. Tertia* P. *vilis lege. Tertia* Asc. Sed Cod.: *villis lege ma. tertia.* Illud *ma* sunt litterae initiales ultimarum vocum illius versiculi *mollibus albos*, quas igitur voces addidi. Locus est Virg. Georg. III, 386. — 2) *Correptae* Cod. vitiose. — 3) Virg. Aen. VI, 669. — 4) Cod.: *cingite fronde com. futuro*, sic non perscripto vocabulo *comas*. Locus est Virg. Aen. VIII, 274. — 5) *Et ultimam et paen.* Prius *et* addidi e Cod. — 6) *Postremas merito* Asc. Cf. Virg. Georg. II, 410. ubi legitur: *postremus metito.* — 7) Lucan. Phars. V, 31. — 8) *Flexubilitate* dedi e Cod. *flexibilitate* Asc. P. — 9) Cod.: *ut ire iter neque ab terra* cet. Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. I, 457. Vv. *convellere funem* adduntur a P. pro quibus in Asc. litterae *c. f.* leguntur. Ignorantur ea a Cod. — 10) *Foedera f. f.* Sic non perscriptis vocibus in Cod. Cf. Virg. Aen. XII, 200. — 11) *Prima persona singulis. penultimam* Cod. Paullo post idem Cod.: *brevem habuit*, sic suprascripta *e* vocali. — 12) *Moueres audires moneres* Cod. Haud dubie recte scripserunt ultimam vocem *moveres* Asc. et P. Statim post *Haec* pro vulgato *hae* e Cod. scri-

Tertia persona in productis coniugationibus paenultimam producit; in tertia correpta corripit, *utinam cingerent.* Tempore praeterito perfecto et plusquamperfecto omnibus coniugationibus persona prima singularis postremam brevem habet; secunda persona longam; *es* enim syllaba producta terminatur, ut *amasses*, *audisses.* Tertia persona primae congruit. Pluraliter in omnibus coniugationibus prima secundaque persona paenultimam longam, et postremam brevem habet, ut *amassemus, amassetis; rapuissemus*[13], *rapuissetis.* Tempore futuro, prima persona paenultimam syllabam in omnibus coniugationibus corripit, *utinam clamitem*, *moneam*, *audiam*, *eripiam.* Si vero prima verbi syllaba in paenultimo loco fuerit, pro natura sui longa invenitur, *utinam clamem*, *utinam donem*[14]. *A* littera corripitur, ut:

Flumina amem silvasque inglorius[15].

Ultima omnium semper brevis est. In persona[16] secunda eadem erit paenultima syllaba, quae in prima fuerit. Secunda persona, sive *es*, sive *as*, syllabas habuerit, ultimas producit. In tertia persona paenultima syllaba eadem, quae in superioribus erit; ultima vero semper brevis. Pluraliter autem et prima et secunda persona in omnibus coniugationibus paenultimam longam recipit, et ultimam brevem, ut *utinam donemus*, *donetis; moneamus*, *moneatis; audiamus*, *audiatis; legamus*, *legatis.* Tertia tertiae[17] personae singulari in paenultima syllaba similis invenitur.

6. Adiunctivo modo praesens et praeteritum imperfectum et[18] plusquamperfectum tempus optativo modo[19] congruit. Perfectum vero tempus numeri singularis in omnibus personis omnium coniugationum paenultimas ultimasque syllabas breves habet, ut *cum clamaverim*, *clamaveris*, *clamaverit;* ut *cum monuerim*, *monueris*, *monuerit;* ut *cum audierim*, *audieris*, *audierit*, ut *cum scribserim*, *scribseris*, *scribserit.* Plurali autem numero in omnibus quattuor coniugationum [1413] modis personas duas primam et secundam; quae paenultimam semper producunt, ultimam vero corripiunt[20]. Tertia vero persona paenultimam corripit, ut *cum donaverint*, *monuerint*, *audierint*, *legerint.* Tempore futuro alio, (nam duo recipit, quoniam primum futurum tempus futuro tempori modo pronunciativo[21] consentit) prima persona singularis sola novissimam syllabam longam habet, ut *donavero*, *monuero;* caeterae duae singularis, eadem atque prima, paenultimam[22] brevem recipiunt, ut *donavero*, *donaveris*, *donarit.* Plurali numero prima et secunda persona omnium coniugationum paenultimam longam, et ultimam brevem habent, ut *clamaverimus*, *clamaveritis; monuerimus*, *monueritis; audierimus*, *audieritis; dixerimus*, *dixeritis.* Tertia persona omnium, paenultimam brevem habet.

7. Infinitivus modus tempore praesenti productis tribus coniugationibus paenultimam longam habet, ut:

Plausae sonitum cervicis amare[23].

Item *docere*, *monere.* Interdum tamen in secunda coniugatione paenultima syllaba corripitur, ut:

Fervere Leucaten[24];

psi. — 13) *Rapviissemus* Cod. — 14) *Domem* (sic) Cod. — 15) Virg. Georg. II, 486. — 16) *In secunda persona* Asc. P. Nos ordinem, qui est in Cod., praeoptavimus. — 17) Cod.: *Tertiae personae singulari in*, omisso primo voc. *Tertia.* Asc.: *Tertiae personae singularis in.* Recte exhibet Putschiana: *Tertia vero tertiae personae singularis in*, nisi quod cum Cod. *vero* omittendum et *singulari* scribendum. — 18) *Seu* pro *et* Cod. — 19) *Optativi modi* P. *optativo modo* Cod. et Asc. — 20) Locus corruptus. Cod. exhibet: *quae penultimam semper producitur ultima vero corripitur.* Asc. et P. ut scripsimus. Mihi videtur aliquid ante v. *quae* excidisse. — 21) Cod. h. l. *pronuntiativo.* Paullo ante Asc.: *Tempore sunt alio* pro: *Tempore futuro alio.* — 22) Cod.: *Duae sing. eademque primam penultimam*, cui accedit Asc. nisi quod *singularis* perscripto vocabulo. P.: *duae singularis eandem primam atque penultimam*, sensu nullo. Scripsi *eadem atque prima* pro iis, quae in Cod. et Asc. sunt: *eademque primam*, ut *eadem* pro adverbio sit, pro *pariter*, *eadem ratione.* — 23) Virg. Georg. III, 186. — 24) Virg. Aen. VIII, 677. —

et:

Cum litora fervere late[1].

Sed in hoc verbo recte corripitur, quoniam antiqui tertiam coniugationem magis quam secundam esse voluerunt, ut Lucilius:

Fervit nunc, fervet ad annum[2];

et Terentius in Adelphis:

Dum fervit maxime, tam placidum q. r[3].

Ergo errare noscuntur hi, qui Virgilium nostrum longam pro brevi posuisse putant, ut in his versibus longam pro brevi sane posuit:

Illae autem paribus quas fulgere cernis[4];

et:

Auroque effulgere[5].

nam sine dubio huius verbi secunda est coniugatio, quae debet produci. Iam[6] tertiae coniugationis productae exemplum subiiciam[7]:

Et stabulo frenos audire sonantes[8].

Tertia coniugatio correpta tempore praesenti paenultimam brevem recipit, ut:

Tu calamos inflare leves, ego dicere versus[9].

Ultima autem syllaba, in omnibus coniugationibus brevis est. Tempore praeterito postrema semper ubique brevis est, ut:

Superas caeli venisse sub auras[10]. [1414]

Interdum autem praeteritum tempus *i* litteram duplicat paenultimae syllabae, sed in his dumtaxat verbis, quae praeterito perfecto modi pronunciativi *i* duplicaverint, ut supradictum est, non solum metri causa, quam rationis[11], ut:

Nos abiisse rati[12].

Futuro quoque tempore paenultima longa, et ultima brevis est; sed non facilius huius temporis et modi verbum in poematibus invenitur.

Segm. VIII. *De declinatione passivorum, deponentium, communiumque verborum*[13].

1. Modo pronunciativo, id est, indicativo tempore praesenti numero singulari persona prima paenultimam syllabam in aliquibus verbis longam recipit, ut *ducor, clamor*; si tamen prima verbi syllaba fuerit; in aliquibus brevem, ut:

Quo feror? unde abii[14]?

si multarum verbum aliquod fuerit syllabarum, frequenter paenultimam corripit, postrema autem semper brevis est et erit. Secunda tertiaque persona singularis, excepta tertia coniugatione cor-

1) Virg. Aen. IV, 409. — 2) *Lucilius* Cod. Asc. *Lucillius* P. Eundem Lucilii locum multi citant Grammatici, veluti Serv. ad Virg. Aen. IV, 409. Prisc. pag. 868. P. Nonius pag. 503. in v. *Fervit.* — 3) Cod. exhibet: *dum fervit maxime tm placidum. q. r. ergo.* Asc. et P.: *Dum fervit maxime. Ergo.* Locus est Ter. Adelph. IV, 1, 18, ubi est: *Cum fervit maxime, tam placidum, quam ovis est, reddo.* — 4) *In armis* addunt Asc. P. Locus est Virg. Aen. VI, 827. — 5) Cod.: *auroque eff. nam,* sic non perscripta voce. Cf. Virg. Aen. VIII, 677. — 6) Asc. et P. *nam.* Recte Cod. *iam*, quod posui. — 7) Cod. *subiciam.* — 8) Virg. Georg. III, 184. — 9) Cod.: *leves ego d. c. m. ultima.* Quod dedi, exhibent Asc. et P. nisi quod *leveis* apud P. — 10) Virg. Aen. VII, 768. — 11) Codicis lectionem exhibui, licet fortasse falsam. Fortasse, inquam. Nam horum Grammaticorum usus in particulis quid

repta, paenultimam longam et postremam brevem recipiunt. Tertia enim correpta, duabus brevibus postremis terminatur, ut:

Ducitur infelix aevo confectus[15].

Numero plurali persona prima in productis coniugationibus paenultimam longam habet, ut secunda et tertia persona singularis, ut *clamamur*, *monemur*, *audimur*. In tertia autem correpta brevem recipit, ut *legimur*, et:

Ferimur per opaca locorum[16].

Persona secunda paenultimam brevem et ultimam longam admittit, ut *amamini* et *monemini*[17]. Omnis enim syllaba in verbis, ut in aliis partibus orationis *i* littera vocali finita semper producitur. tertia persona postremam[18] brevem habet. Tempore praeterito imperfecto omnibus in coniugationibus personisque, praeter secundam personam pluralis, paenultimam semper longam et ultimam brevem invenies, ut *ducebar*, *ducebaris*, *ducebatur*. Item plurali *ducebamur*. Secundae vero personae pluralis syllaba in tertio ab ultima loco producitur, ut *ducebamini*; tertia persona pluralis ultimam brevem habet. Tempore praeterito perfecto et plusquamperfecto numero [1415] singulari prima et tertia coniugatio producta paenultimam longam et postremam brevem habet, ut *donatus*, *auditus;* secunda autem coniugatio, vel tertia correpta, paenultimam syllabam aliquando brevem[19] recipit, ut *admonitus;* aliquando positione longam, ut *scribtus*[20]. Plurali autem numero ultima longa est, ut *admoniti*[21]*;* paenultima brevis[22]. Tempore futuro prima et secunda coniugatio persona prima numero singulari paenultimam longam habet, ut *amabor* et *docebor;* secunda et tertia persona brevem, ut Horatius in Arte poetica:

Nec semper feriet, quodcumque minabitur, arcus[23].

Scire autem oportet, quod litterae vocales, quae tres coniugationes productas ostendunt, frequenter produci debeant. Numero plurali prima persona postremas breves habet, ut *amabimur*, *monebimur;* secunda persona brevem et longam; tertia persona ultimam brevem recipit. Tertia coniugatio producta vel correpta eiusdem temporis futuri primam personam duabus postremis brevibus explicat, ut *nutriar*, *rapiar*. In dissyllabis autem verbis interdum paenultima longa, et postrema brevis erit, ut in Horat. primo Carminum[24]:

Scriberis Vario fortis.

Plurali numero prima persona, paenultimam longam et postremam brevem habet, ut *audiemur*, et *rapiemur*. Secunda persona tertiam[25] ab ultima longam, paenultimam brevem, postremam longam habet, ut *audiemini*, et *rapiemini*. Tertia persona ultimam brevem habet, ut *audientur*, *rapientur*.

2. Imperativus modus tempore praesenti, numero singulari persona secunda vel tertia in coniugationibus productis paenultimam longam et ultimam brevem habet, ut *amare*, *ametur*; *monere*, *moneatur; audire*, *audiatur*. In tertia autem coniugatione correpta secunda persona

sibi indulserit, nemo facile in numerato habuerit. Asc.: *non solum metri causa, sed rationis.* P.: *non solum metri causa sed et ratione.* — 12) *Nos abiisse rates* [i]; sic correctum in Cod. Cf. Virg. Aen. II, 25. — 13) *Haec inscriptio totidem litteris* in Cod. — 14) Virg. Aen. X, 670. — 15) Cod.: *ducitur infelix aevoc. numero.* Unde patet, vocem *confectus*, quae in versu Virgiliano sequitur, addendam fuisse. Ea abest ab Asc. et P. Cf. Virg. Aen. XI, 85. — 16) Cod.: *ferimur per opacal;* (sic.) Cf. Virg. Aen. II, 725. — 17) *Movemini* Asc. P. — 18) *Postrema* Cod. — 19) Cod. vitiose: *aliquando brevem aliquando recipit.* — 20) *Scribtus;* ita Cod. — 21) *Ut moniti* Cod. *ut admoniti* Asc. P. — 22) Cod. mendose: *penultimam brevis est.* — 23) *Quodcumque* Cod. Locus est Horat. A. P. 350. — 24) *Ut in Horatio primo carminum;* ita plene scriptis vocibus in Cod. *Ut in Hora. primo carminum* Asc. *ut in Horat.* I. *Carminum* P. Locus est Horat. Od. I, 6, 1. — 25) Cod. vitiose: *tertia.*

utraeque postremae breves sunt, ut *scribere*, *legere*. In tertia persona paenultima longa et postrema brevis est, ut *legatur*. Plurali numero persona prima omnium coniugationum paenulti- [1416] mam longam et ultimam brevem habet, ut *amemur*, *moneamur*, *audiamur*, |*scribamur*. Persona secunda[1] tertiam ab ultima longam, paenultimam brevem et postremam longam habet. Tertia persona postremam syllabam[2] semper brevem recipit. Tempore futuro, in omnibus coniugationibus productis, secunda vel tertia persona singularis paenultimam longam habet[3], et ultimam brevem[4], ut:

Contemplator item cum.

Tertia autem coniugatio correpta paenultimam syllabam brevem habet, ut *legitor*, *scribitor*. Pluralis numerus persona secunda coniugatione tertia correptae conpetit[5].

3. Optativo modo tempore praesenti et praeterito imperfecto numero singulari personae omnes in tribus coniugationibus productis paenultimam longam recipiunt, ut *utinam donarer*, *monerer*, *audirer*. Similiter in caeteris personis singularibus. Item pluralis prima persona singulari congruit. Secunda persona tertiam a fine longam habet, paenultimam brevem, et ultimam longam, ut *utinam amaremini*, *moneremini*, *audiremini*. ultima autem syllaba, praeter secundam personam plurali[6] brevis est. Tertia autem coniugatio correpta a superioribus longe discrepat. Nam ut illae litteram vocalem producunt, quae est index coniugationis, ita et ista corripit. Prima tamen persona singularis, ut *utinam scriberer*, *utinam legerer;* secunda autem persona vel tertia singularis paenultimam syllabam[7] producunt, ut *utinam rapereris*, *raperetur*. Numerus pluralis superioribus coniugationibus consentit, *utinam scriberemur*. Praeteritum perfectum et plusquamperfectum tempus modi pronunciativi duobus temporibus congruit. Prima persona futuri temporis in prima coniugatione postrema syllaba brevi explicatur, paenultima autem interdum positione longa[8], ut *utinam contempler;* aliquando brevi, ut *utinam amer;* interdum natura[9] longa, ut *utinam exclamer*. Secunda vel tertia persona singularis in omnibus coniugationibus paenultimam syllabam semper longam recipiunt, sive *a*, sive *e*, vocales[10] habeant. [1417] Prima coniugatio *e* litteram productam habebit, ut *utinam contempleris*, *contempletur;* caeterae vero *a* litteram productam habent, ut *utinam monearis*, *utinam audiaris*, *utinam legaris*. De postrema autem omnium non dubitaveris, quin brevis sit eadem. Litterae vocales, *a* et *e*[11], vim suam etiam numero plurali custodiunt, ut *utinam contemplemur*, *contemplemini; utinam doceamur*, *doceamini; utinam audiamur*, *audiamini; utinam scribamur*, *scribamini*. Secundae personae paenultima brevis est, et ultima longa.

4. Adiunctivus modus tempore praesenti optativi modi futuro tempori conpetit[12]. Praeteritum imperfectum tempus, praesenti tempori modi superioris congruit. Praeteritum autem perfectum et plusquamperfectum superiorum modorum[13] temporibus in sua specie consentiunt. Futurum tempus primum huiuscemodi, pro suis coniugationibus, tempori futuro modi pronunciativi

1) *Secunda persona* Asc. P. Paullo post dedi e Cod. *et postremam longam*, ubi vulgo *et* deest. — 2) *Syllabam* add. Cod. — 3) *Habent* Cod. — 4) Recte abest *habet* a Cod. et Asc. quod in P. legitur: *brevem habet ut* cet. Locus qui sequitur est Virg. Georg. I, 187. Vv. quae addit P.: *se nux plurima sylvis*, absunt a Cod. et Asc. — 5) *Conpetit* scripsi e Cod. *competit* Asc. P. — 6) Cod. siglo *pt*. Asc. *pluralis*. P. *pluraliter*. — 7) *Syllabam* add. Cod. — 8) Cod. mendose: *penultimam autem interdum positione longam*. — 9) *Natura* deest in Cod. et Asc. Et videtur esse emendatoris. — 10) *Vocales* Cod. Asc. *vocalem* P. — 11) Cod. mendose: *a et s*. — 12) *Conpetit* e Cod. qui ita semper in hac voce. — 13) *Modorum superiorum* Asc. et P. Noster ordo est e Cod. — 14) *Consentiunt* Cod. — 15) *Syllabis longis* Asc. et P. — 16) *Moueri* Asc. et P. *moneri* Cod. — 17) Virg. Aen. VI, 614. —

congruit, ut *contemplabor*, *commonebor*, *cum audiar*, *cum legar*. Aliud autem futurum, vel ulterius, praeteritis temporibus perfectis consentit[14].

5. Infinitivus modus, quem et perpetuum quidam vocant, tempore praesenti coniugationibus tribus, quas productas semper esse diximus, paenultima postremaque longis[15] syllabis explicatur, ut *clamari*, *doceri*, *moneri*[16], ut:

Ne quaere doceri[17];

ut:

Mutarive putas bellum[18];

et:

Hinc exaudiri[19].

Tertia autem coniugatione correpta tempore item praesenti si paenultima syllaba ubique producta fuerit, et in capite verbi fuerit, hic quoque producenda est, ut:

Progeniem sed enim Troiano a sanguine duci[20].

At si ubique corripitur, corripienda, ut in Lucano:

Romano spectante rapi[21].

Interdum autem et positione longa est, ut:

Tantane tam patiens nullo certamine tolli[22].

Postrema autem syllaba[23] in omnibus sine ambiguitate longa est. Praeterito tempore, prima et tertia coniugatio producta, paenultimam longam et ultimam brevem semper recipiunt, ut *reclamatum esse*, *auditum esse*. [1418] Secunda coniugatio paenultimam syllabam interdum brevem recipit, ut *monitum esse;* interdum positione longam, ut *doctum esse*[24]. Tertia autem coniugatio correpta semper positione longam efficit, ut *ductum esse*, *direptum esse*[25]. Futurum secundum rationem[26] coniugationum in prima particula verbi simile est praeterito tempori; in postrema particula spondio[27] constat, ut *clamatum iri*, *monitum iri*, *scribtum*[28] *iri*.

6. Verba impersonalia in ratione syllabarum activis et neutralibus verbis tertiae tantum personae in omni declinatione praeter infinitum modum similia sunt, et interdum paenultimam syllabam brevem recipiunt, ut:

Non pudet obsidione iterum[29].

Item trisyllabo brevis est, ut *poenitet*. Aliquando naturaliter longa est paenultima diphthongi ratione, *taedet*[30]; aliquando positione longa, ut *oportet*. Verba sane infinitae declinationis, quae alii impersonali modo vindicant, ut *amatur*, *amabatur; docetur*, *docebatur;* in communi[31] declinatione temporum passivis et deponentibus et communibus verbis cohaerent[32].

7. Participia omnium verborum quattuor formulis syllabarum ultimarum explicantur natura diversis. Prima est, quae[33] praesenti tempore duplex invenitur. Aut enim *ans* syllaba producta finitur, ut:

18) Virg. Aen. X, 627. — 19) Additur v. *voces* a P. quod abest a Cod. et Asc. Locus est Virg. Aen. IV, 460. — 20) Voc. *duci* deest in Cod. Sed legitur in Asc. et P. estque propter exemplum necessarium. Cod. exhibet: *troiano a s. adsi.* Locus est Virg. Aen. I, 19. — 21) Cod. *spectandte.* Locus est Lucan. Phars. I, 484. — 22) Virg. Aen. V, 390. — 23) Cod. vitiose: *Postrema autem in syllaba in omnibus* cet. 24) *Doctum esse* Cod. Asc. *ductum esse* P. — 25) *Deceptum esse* Asc. et P. — 26) *Secundum ratione* P. haud dubie typographi errore. *rationem* recte Cod. et Asc. — 27) *Spondeo* P. *spondaeo* Asc. — 28) *Scribtum* Cod. *scriptum* Asc. P. — 29) Virg. Aen. IX, 598. Statim post *In trisyllabo* Asc. P. — 30) *Ut taedet* Asc. P. — 31) Cod.: *in acomni.* — 32) *Cohaeret* Cod. — 33) *Prima est, qua* P. Asc. —

Ardet amans Dido[1];

aut *ens* eadem quoque producta, ut:

Bella movens[2].

Secunda formula est, quae tempore futuro ex omnibus significationibus veniente verborum uniformis erumpit. Haec semper *rus* syllaba explicatur, paenultimam longam et ultimam brevem syllabam reddens, ut:

Si visurus eum vivo[3].

Ea autem participia huius temporis, quorum verba primam coniugationem recipiunt, etiam tertiam[4] syllabam ab ultima semper producunt, ut *amaturus, contemplaturus;* non immerito, quia et[5] in verbis *a* littera, quae est coniugationis index, necessario producitur. Tertia formula duplex, quemadmodum[6] prima, et temporis praeteriti esse cognoscitur. Interdum enim *tus* syllaba finitur, ut:

Et ductus cornu stabit[7]; [1419]

interdum *sus* syllaba, ut:

Furit mugitibus aether
Concussus[8];

utraque syllaba brevis est. Paenultimarum autem rationem syllabarum in verbis temporis[9] praeteriti perfecti passivi scilicet ostendimus, ne eadem repetita documenta opusculum nimium dilatent. Quarta formula est simplex, et futurum patiendi tempus ostendens; haec *dus* syllaba semper brevi finitur. Horum omnium participiorum postremae syllabae per declinationes casuales secundum rationem nominum ita, seu longae, seu breves, intelleguntur[10]. Duo tamen participiis desunt, quod *e* productam[11] vocalem in fine dumtaxat nunquam recipiunt; et quod nullus casus eorum *t*, *l*, vel *u*, terminatur[12].

SEGM. IX. *De Adverbiis*[13].

1. Quoniam statuimus, per omnes partes orationis decurrere, et de natura postremarum, sive paenultimarum syllabarum, ut fert ratio, disceptare, quae tradi solae regulariter possunt, — nam caeterarum praecedentium docet auctoritas rationem —; idcirco decere existimavi etiam[14] de adverbiis, quae tamen comprehendi possunt, aliquantulum disputare. Ergo per omnes significationes adverbiorum eundum est.

2. Adverbia temporis[15]: *hodie*, *cras*, *mane*, *nuper*, *olim*, *aliquando*. *Hodie* constat anapaesto, ut:

Hodie victor spolia illa superba[16].

Cras constat syllaba longa, ut in Horatio primo Carminum:

Cras ingens[17].

1) Virg. Aen. IV, 101. — 2) Virg. Aen. XII, 333. — 3) Virg. Aen. VIII, 576. — 4) *Tertiam* recte interponit Cod. cui consentit Asc. deest voc. apud P. — 5) *Quia et in verbis.* Sic. Cod. *q. etiam in verbis* Asc. et P. — 6) Cod. vitiose: *quaeadmodum* — 7) Virg. Georg. II, 395. — 8) Virg. Georg. III, 150. — 9) Voc. *temporis* add. e Cod. — 10) *Intelleguntur* e Cod. qui ita: *interleguntur.* — 11) *Quod et productam* Asc. P. — 12) Cod.: *quod nullus casus teorum* (sic) *te. l. vel u terminantur.* — 13) Inscriptio haec in Cod. extra reliquum verborum contextum. — 14) *Etiam* add. Cod. et Asc. — 15) Cod.: *temporib. s. hodie.* Sed *b* in *temporib.* deletum, et *s*, quod sequitur, pro eo ascriptum, quod est *temporis.* Asc.: *Adverbia temporis scilicet hodie.* At P.: *Adverbia temporis sunt hodie.* — 16) *Spolia illa sup. Cras.* Sic Cod., non perscripto vocabulo. Apud Virg. Aen. X, 862. legitur: *spolia illa cruenta.* Quapropter scripsi *superba.* Sed Asc. P. *superbi.* — 17) Horat. Od. I, 7, fin. Addit P. *iterabimus aequor*, quod nesciunt Cod. et Asc. — 18) Virg. Georg. IV, 185. —

Mane constat trochaeo, ut:

Mane ruunt portis[18].

Etiam cum nomen fuerit, eundem recipit, ut:

Dum mane novum[19].

Nuper quoque adverbium trochaeo constat, *Heri* spondio[20] constat. *Vesperi* constat cretico. *Olim* constat trochaeo.

Olim arbos[21].

Adverbium *Ut*, cum temporis fuerit et *posteaquam* significaverit, productam vocalem recipit, licet habeat positionem, ut in octavo[22]:

Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce[23];

at si fuerit similitudinis, brevem vocalem habebit, ut: [1420]

At velut ille canum morsu[24].

3. Adverbia localia: *Hic* adverbium a pronomine distat, quod pronomen corripiatur, et adverbium producatur, ut:

Hic ego namque tuas sortes[25].

Illic vel *Illuc* et *Huc* adverbia postremas longas recipiunt, ut:

Huc illuc media ipsa ingentem sustinet;

et:

Huc atque huc acies circumtulit[26];

et Seneca in Hecuba, hendecasyllabo sapphico versu:

Ilium est illic, ubi fumus alte[27].

Ibi vel *Ubi* sine dubio primas syllabas breves habent. Ultimas autem scire oportet et longas et breves poni posse; longas, ut:

Cernit ibi maestos[28];

breves, ut:

His ubi tum[29];

et:

Atque ubi iam patriae perventum[30].

Inde et *Unde* adverbia postremas syllabas breves recipiunt, ut:

Inde ubi clara dedit[31];

et:

Unde laborum[32].

Quo vel *Qua* et *Hac* adverbia longis syllabis constant, ut:

19) Virg. Georg. III, 325. — 20) Cod. *hērī* (sic) *spondio constat.* Asc.: *heri spondeo constat.* Nec dubito, quin ita voluerit Grammaticus. P.: *Heri iambo constat.* Sed paullo infra *nuper* et *donec* pyrrhichio constare dicuntur, ubi pariter errasse videtur scriptor. — 21) Virg. Aen. XII, 210. Cod. *arvos*, solenni errore. — 22) *Octavo* sic diserte Cod. et Asc. Sed P.: *in VIII.* — 23) Virg. Aen. VIII, init. Statim post: *aut si fuerit* Cod. Asc. — 24) Virg. Aen. X, 707. Cod.: *ad velut ille.* Asc.: *At velut ille.* P.: *Ac velut ille.* — 25) Virg. Aen. VI, 72. — 26) Hic locus sic legitur in Cod.: *ut huc illuc media ipsing.* (sic) *s. et huç adque huc acies circumtulit.* Asc. et P.: *ut huc illuc aciem circumtulit et huc ades.* Ego Codicis lectionem expressi. Prior locus est Virg. Georg. II, 297; posterior Id. Aen. XII, 658. — 27) *In haecuba* Cod. Locus est Sen. Troad. 1056. — 28) P.: *cernit ubi.* Virg. Aen. VI, 333. — 29) Locum non inveni. Similes sunt Aen. V, 816: *His ubi laeta.* et VII, 373: *His ubi nequicquam.* — 30) Virg. Aen. II, 634. *Perventum* addit Cod. quod deest in Asc. et P. — 31) Virg. Aen. V, 139. — 32) Virg. Aen. III, 145. —

Quo fugis Aenea[1]*?*

et:

Qua victrix redit illa[2]*;*

et:

Hac iter Elysium nobis[3].

Item adverbia localia, quae sub imagine nominum latent, cum inciderint, ad rationem nominum referuntur. Item *Eminus* et *Comminus*[4] dactylo constant, ut:

Illum eminus[5]*;*

et:

Totum cui comminus ensem[6].

Procul adverbium pyrrhichio constat, ut:

Aut procul hinc saxo[7].

Nuper adverbium temporis et *Donec* pyrrhichio[8] constant, ut Horatius:

Nuper sollicitum quae mihi taedium[9]*;*

et:

Donec ut aestivis effusus nubibus imber[10].

4. Adverbia numeri, quae *l*, vel *r*, vel *s*, litteris terminantur, breves syllabas ultimas recipiunt, ut in Lucano:

Semel omnia victor
Iusserit[11]*;*

et:

Moenia Dardanidum, quater ipso in limine portae[12].

In dissyllabis autem etiam primae syllabae breves sunt. Illa autem, quae *ens*, vel *es*, syllabis finiuntur, ultimas syllabas longas habent, ut:

Noviens Styx[13].

Constat autem anapaesto. *Iterum* adverbium numeri tribus brevibus constat, ut:

Sublimis animas, iterumque ad tartara[14].

5. Adverbia ordinis: *Denuo* constat cretico. *Deinde* constat palinbacchio[15], ut:

Deinde satis fluvium inducit[16].

Rursus constat trochaeo, ut:

Rursus abundabat[17].

Adverbia negandi: *Non* et *Haut*[18] longis syllabis constant, ut: [1421]

Non ego Myrmidonum[19]*;*

et:

1) Virg. Aen. X, 649. — 2) Virg. Aen. XI, 764. — 3) Virg. Aen. VI, 542. — 4) *Comminus* recte Cod. *Cominus* Asc. P. — 5) Virg. Aen. XII, 343. Add. P. *eminus ambos*, quod non est in Cod. et Asc. — 6) Virg. Aen. IX, 347. *Comminus* Cod. *cominus* Asc. P. — 7) Locum hunc invenire non potui. — 8) *Pyrrhichio* P. *pyrrhicho* Cod. *trochaeo* Asc. Erravit haud dubie Grammaticus. In Cod. scribitur etiam *donhaec*. — 9) Horat. Od. I, 14, 17. — 10) Virg. Georg. IV, 312. Cod.: *donhaec ut haestivis*. — 11) Luc. Phars. II, 143. Editur *iusserat* apud Luc. — 12) Virg. Aen. II, 242. — 13) Virg. Georg. IV, 480. Aen. VI, 439. Cod. *nobiens*. Asc. et P. *novies*. — 14) *Sublimis* Cod. Asc. *sublimeis* P. Locus est Virg. Aen. VI, 720. ubi legitur *in tarda reverti Corpora*. — 15) Cod. *palin bacchio*, ut semper; *palimbacchio* Asc. P. — 16) Virg. Georg. I, 106. — 17) Virg. Georg. III, 484. — 18) *Haut* scripsi e Cod. *haud* Asc. P. — 19) Virg. Aen. II, 785. — 20) Virg. Georg. IV, 415. — 21) *Nequiquam* Ita h. l. et paullo post in Cod. quam scripturam veram arbitror. Videtur enim ex *ne qui quam* compositum et primitus significasse *non*

Haut equidem credo[20].

Item *Nequiquam*[21] et *Nequaquam* constant palinbacchio, ut:

Nequiquam trepidat[22].

Frustra adverbium constat spondio, ut:

Vane Ligus frustraque animis[23].

Etiam adverbium tribrachyn[24] recipit, ut:

Hic etiam inventum Priamon[25].

Utique constat tribus brevibus.

6. Adverbia demonstrandi: *En* longam habet, ut:

En agros[26].

Ecce adverbium constat trochaeo, ut:

Ecce Dionaei processit[27].

Adverbia hortantis: *age*, *eia*. *Age* adverbium constat duabus brevibus, ut:

Te sine nil altum mens inchoat; en age segnes[28].

Item *Eia* constat spondio; ultima sane syllaba in synaloepham cadit duobus his versibus:

Eia age segnes[29];

et:

Hostis adest eia.

Adverbium optandi *Utinam* constat ex tribus brevibus, ut:

Atque utinam ex vobis unus[30].

7. Adverbium interrogativum *Cur* constat syllaba longa, ut:

Cur, inquit, diversus abis[31]*?*

Quare adverbium constat trochaeo, ut:

Quare age et inceptum[32].

Quianam adverbium constat tribrachy, ut:

Heu quianam tanti cinxerunt[33].

Adverbium dubitantis[34] *Fortasse* ultima syllaba brevi finitur. Item *Forsitan* constat dactylo, ut:

Forsitan et Priami[35].

Forte constat trochaeo, ut:

Forte sub arguta[36].

Adverbium vocandi *Heus* longam habet, ut:

aliquorsum, ad nullum finem; qui enim est ablativus, pro eo quod est *quo*. — 22) Virg. Aen. XII, 403. — 23) Virg. Aen. XI, 715. — 24) *Tribrachyn* Cod. *tribrachum* Asc. et P. — 25) *Priamon* Cod. Asc. P. Nimirum legendum est: *Priamo narrabis*, ut apud Virgilium est Aen. IX, 742. Solet enim ita Cod. ultimam vocem littera initiali notare, puncto interdum apposito, interdum omisso. — 26) Virg. Aen. XII, 359. — 27) Cod.: *dionaei proc. adverbia* sic non perscripto vocabulo *processit.* Locus est Virg. Ecl. IX, 47. — 28) *Eia age segnes* male Asc. P.; recte Cod., ut est apud Virgilium Georg. III, 42: *En age segnes.* — 29) *Heia age segnes et hostes adest heia* Cod. Etiam paullo ante *heia* in Cod. Alium locum intellexit haud dubie Grammaticus, qui est Virg. Aen. IV, 569. *Eia age, rumpe moras.* Qui sequitur locus est Virg. Aen. IX, 38. — 30) Virg. Eclog. X, 35. — 31) *Inquid* Cod. Cf. Virg. Aen. XI, 855. — 32) Virg. Aen. XII, 832. ubi tamen editur: *Verum age.* — 33) Cod.: *tanti cinx. adverbium;* sic non plene scripto vocabulo. Locus est Virg. Aen. V, 13. — 34) *Dubitantis* Cod. *dubitandi* Asc. et P. — 35) Virg. Aen. II, 506. — 36) Virg. Ecl. VII, 1. —

Heus etiam mensas[1].

Heu respondentis adverbium longa constat, ut Lucanus:

Heu demens nullum[2].

Adverbium prohibendi *Ne* constat longa, ut:

Ne pete connubiis[3];

coniunctio autem si fuerit, corripitur, ut:

Coniuxne Creusa[4].

8. Adverbium communicationis, ut: *una, simul, pariter.* *Una* adverbium spondio constat, ut:

His ubi tum natum Anchises unaque Sibyllam[5].

Simul constat pyrrhichio, ut:

Illa furens simul arva fuga[6].

Pariter constat tribrachy[7], ut:

Dixerat atque animis pariter certantibus[8]. [1422]

Adverbium separationis *seorsum* et *separatim.* *Seorsum* primam syllabam longam et postremam brevem recipit. Item *Separatim* constat ditrochaeo.

Adverbium similitudinis *Sic* constat syllaba longa, ut:

Sic ait[9].

Veluti constat anapaesto, ut:

Ac veluti magno in populo[10];

etiam separatim *Uti* dicimus, ut Sallustius in Iugurthino: *Utique rem sese habere*[11]. Item *Quasi* constat pyrrhichio, ut Tullius:

Nam quasi bos sibi dedecori genuere parentes[12].

Adverbia comparationis: *Magis*, *Potius*, omnibus constant brevibus, ut:

Tam magis illa fremens[13];

et:

Sive antro potius succedimus[14].

Nam ultima positione fit longa. *Nam* et *Quam* natura breves syllabae sunt.

9. Adverbium eventus *Forte* constat trochaeo, ut:

Forte fuit iuxta tumulus[15].

Adverbia quantitatis: *Parum*[16], *Nimium*, omnibus brevibus constant, ut Lucanus in quinto:

Quid satis est, si Roma parum[17]*?*

et Virgilius:

1) *Heus etiam mens. heus;* sic non perscripto vocabulo *mensas* et ultima *s* in posteriore *heus* deleta Cod. Locus est Virg. Aen. VII, 116. — 2) Cod.: *heu demens n. adverbium*, ut saepe, non perscripto vocabulo versiculi ultimo. Cf. Lucan. Phars. V, 228. — 3) Virg. Aen. VII, 96. — 4) Virg. Aen. II, 597. *Coniunxne* Asc. et P. — 5) Virg. Aen. VI, 898. — 6) Virg. Georg. III, 201. ubi tamen legitur: *Ille volat, simul arva fuga, simul aequora verrens.* — 7) *Tribrachy* Cod. ut ante. *tribracho* Asc. et P. — 8) Virg. Aen. XII, 574. — 9) Virg. Aen. I, 142. — 10) Virg. Aen. I, 148. — 11) Sallust. Bell. Iug. c. 13. ed. Tell. — 12) Hoc versiculo augenda sunt Ciceronis fragmenta poetica; vulgo legitur: *Nam quasi bos sibi dedecor ingenuere.* Atque ita Asc. cui consentit P. nisi quod *ingemuere.* Codex sic: *Nam quasi bos sivi dedocori* (sic) *genuere parentes.* Legerim tamen: *nam quasi quos sibi dedecori genuere parentes.* Ceterum *quasi* etiam ultima longa invenitur, ut Lucret. II, 291. *Et, devicto quasi, cogatur ferre patique.* — 13) *Tam magis* recte Asc. cum Cod. *Tum magis* P. Locus est Virg. Aen. VII, 787. — 14) Virg. Ecl. V, 6. — 15) Virg. Aen. III, 22. — 16) *Rarum* Putsch. *parum* Cod. Asc. — 17) Luc. Phars. V, 274. Ceterum in Cod.

Esse sinent. Nimium vobis Romana propago[18].

Item: *Nimis*[19] et *Satis*, *Minus* et *Amplius*, omnibus brevibus constant, ut:

Sit satis Aenide[20];

et:

Iam minus atque minus[21];

et:

Neque me indecorem germana videbis
Amplius[22].

10. Adverbia qualitatis sive quantitatis pleraque gradus recipiunt, praesertim si a nomine veniant. Nam perpauca sunt adverbia, quae ab se orta gradus recipiant. Et quoniam, quae ex aliis partibus orationis derivantur adverbia, innumerabilia sunt, merito omnia comprehendi non possunt; tamen horum adverbiorum regulariter de postremis syllabis disputabimus[23]. Absolutus gradus, quem alii Positivum vocant, in adverbio sex litteris terminatur, vocalibus tribus, *e*[24], ut *saepe, bene; o* semper producta vocali, ut *raro*, *falso*, ut: *Falso queritur de natura*[25], *u* semper producta, ut:

Anceps pugna diu[26].

Consonantibus autem tribus explicatur: *m* littera correpta, ut: [1423]

Illa levem fugiens partim secat aethera pinnis[27];

et:

Tractimque susurrant[28];

r littera correpta, ut:

Lacerum crudeliter ora[29];

s littera correpta, ut:

Nec funditus omnes[30].

Adverbia *e* littera terminata absoluto gradu pleraque longa syllaba finiuntur, ut:

Ante omnes stupet ipse Dares, longeque recusat[31];

ut[32]:

Et si non alium late iactaret odorem.

Non sine ratione Virgilius eandem productam in *a* litteram correptam vertit, ut:

Et pede terram
Crebra ferit[33].

Pauca brevem habent[34]: *Rite*, *Bene*, *Impune*, et *Saepe*, ut:

Carpebat somnos rebus iam rite paratis[35].

est: *Quit satis est.* — 18) Virg. Aen. VI, 870. — 19) In Cod. est: *Nimis et satis, minus et amplius.* Ceterum quod etiam *amplius* omnibus brevibus constare dicitur, id errori vel excerptoris vel scriptoris tribuendum est, quales errores iam supra aliquot animadvertimus. — 20) Cod. *aenidae.* Locus est Virg. Aen. IX, 653. ubi Codd. etiam *Aencade.* — 21) Virg. Aen. XII, 616. — 22) Virg. Aen. XII, 679. ubi editur *nec.* — 23) *Disputavimus* Cod. et Asc. — 24) Deest *e* illud in Cod. — 25) Sallust. Iugurth. init. Cod. habet: *de n. u semper*, vocabulo *natura* non perscripto. — 26) Virg. Aen. X, 359. — 27) Virg. Georg. I, 406. ubi tamen legitur: *Quacunque illa levem fugiens secat aethera pennis.* Sed paullo post v. 409. *Illa levem fugiens raptim secat aeth. p.* *Pinnis* scripsi e Codice, ubi est: *haethera pin. et tractim.* — 28) Virg. Georg. IV, 260. — 29) Virg. Aen. VI, 495. — 30) Virg. Aen. VI, 736. — 31) Virg. Aen. V, 406. — 32) *Ut* additum e Cod. *et*, *Si non alium* omisso *ut* Asc. P. Locus, qui sequitur, est Virg. Georg. II, 132. — 33) Virg. Georg. III, 500. — 34) *Habent* addunt Cod. Asc. deest in P. — 35) Virg. Aen. III, 555. —

et:

Et bene apud memores veteris stat[1].

et:

Saepe fugam Danai[2].

et:

Et saepe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius[3].

Media vero longa est. Adverbia *o* littera terminata semper longam habent, ut:

Scipiades, cladem Libyae, parvoque potentem
Fabricium[4];

quamvis et nomen esse possit absolute positum. Caetera autem, quae consonantibus finiuntur, adverbia supradicto gradu breves semper ultimas syllabas recipiunt, quorum iam exempla supradicta sunt. Comparativus gradus in omnibus adverbiis, qui semper *ius* litteris terminatur et explicatur, semper brevi syllaba finitur, ut:

Mollius et solito matrum[5].

Postremam enim syllabam in adverbiis omnibus[6] consonanti littera finitam[7], brevem esse oportet. Paenultima quoque syllaba comparativi sive superlativi gradus adverbiorum, ut in omnibus gradibus[8], brevis semper invenitur, ut:

Atque ubi iam breviorque dies et mollior aestas[9];

et:

Maximus agricolis pelagoque parabitur imber[10].

Superlativus gradus adverbiorum, qui uniformi syllaba terminatur, *e* litteram postremam semper longam recipit; eadem enim syllaba in nomine superlativi gradus vocativo casu brevis est, ut:

Optime Graiugenum[11];

et:

Maxime Teucrorum ductor[12].

Ergo in adverbiis necessario *me* syllaba ad discretionem partium producetur.

11. De adverbiis promiscuis plenissime disputandum est ex auctoritate collectis. *Vero* constat spondio, ut:

Si vero viciamque seres[13]. **[1424]**

Sero adverbium constat spondio; at si nomen fuerit, constabit iambo, ut:

Pasce sero pingui[14].

Tamen constat pyrrhichio, ut:

Nos tamen haec[15].

1) Virg. Aen. IV, 539. — 2) Virg. Aen. II, 108. — 3) Virg. Georg. II, 32. — 4) Virg. Aen. VI, 842. ubi editur *Scipiadas.* — 5) Virg. Aen. VII, 357. In Cod. scriptum est sic: *ut mollius et solito m. postremam;* non perscripto voc. *matrum*, quod proinde abest ab Asc. et P. — 6) *In omnibus adverbiis* Asc. P. — 7) *Finitam* Cod. Asc. *finitis* P. — 8) Lege: *ut in nominibus*, vel: *ut in nominum gradibus.* Tale quid postulat sententia. Sic paullo infra: *in nomine superlativi gradus.* Nam quae sequuntur exempla, non adverbiorum, sed nominum. — 9) Virg. Georg. I, 312. — 10) Virg. Georg. I, 429. — 11) Virg. Aen. VIII, 127. — 12) Virg. Aen. VIII, 470. *Doctor* habet Asc. — 13) Virg. Georg. I, 227. Paullo post in Cod.: *ut si nomen.* — 14) Virg. Georg. III, 406. — 15) Virg. Ecl. V, 50. — 16) Virg. Georg. I, 55. — 17) Virg. Aen. V, 1. — 18) Virg. Georg. II, 83. Legitur in Cod.: *genus aut unum.* Asc. P. *haud.*

Alibi constat anapaesto, ut:

Arborei foetus alibi[16].

Interea sive *Praeterea* constat choriambo, ut:

Interea medium Aeneas[17];

et:

Praeterea genus haut unum[18].

Penitus constat tribrachy. *Funditus* constat dactylo. *Nihil* pro *non* positum constat pyrrhichio, ut:

Nihil mea carmina curas[19]?

Dum et *Cum* adverbia breves syllabas habent, sed sine positione poni non possunt. *Satius* constat tribrachy[20], ut:

Nonne fuit satius[21]?

Pridem constat trochaeo, ut:

Iam pridem resides populos[22].

Quotiens vel *Totiens*[23] constat anapaesto, ut:

Quotiens oculos coniecit in hostem[24];

et:

Quid natum totiens crudelis[25].

Certe constat spondio, ut:

Certe sive mihi Phyllis[26].

Paulatim[27] constat palinbacchio, ut:

Paulatim et sulcis frumenti quaereret herbam[28].

Modo adverbium constat pyrrhichio, ut:

Tu modo nascenti puero[29];

at si nomen fuerit, iambo.

12. Sane quoniam adverbia omnia, quae partim ex se oriuntur, partim ex aliis deducuntur, comprehendi non possunt; merito singillatim[30] non existimo persequenda. Sed tamen de postremis syllabis breviter dicam. Adverbia *a* littera finita, quae pro *e* littera ponitur, brevem habent, ut:

Transversa tuentibus hircis[31];

at si ex se oriuntur longam habebunt, ut:

Contra iussa monent[32].

E littera finitum adverbium, ut supradictum est, saepissime longam recipit, interdum brevem, ut:

Rite cavis undam de flumine palmis[33].

L littera finita adverbia semper brevem habent. *M* littera similiter correpta finiuntur. *O* littera producta in gradibus sane finiuntur, ut:

— 19) Virg. Ecl. II, 6. — 20) *Tribracho* P. Asc. Sic etiam paullo superius. — 21) Virg. Ecl. II, 14. — 22) Virg. Aen. VII, 693. — 23) *Quotiens vel totiens* scripsi e Cod. —*es* — *es* Asc. P. — 24) Virg. Aen. XII, 483. — 25) Virg. Aen. I, 411. Codex habet: *Quit natum totiens cru. certe.* Adieci igitur vocem *crudelis*, quae deest in Asc. et P. — 26) Cod.: *certe sibe mihi fyllis.* Locus est Virg. Ecl. X, 37. — 27) *Paulatim* una *l* Cod. Asc. P. Paulo ante Cod. *palimbaccio.* Constantiae caussa etiam h. l. scripsi *palinb.* — 28) Virg. Georg. I, 134. — 29) Virg. Ecl. IV, 8. — 30) *Singillatim* diserte Cod. *sigillatim* Asc. P. quae scriptura falsa est. — 31) Virg. Ecl. III, 8. — 32) *Movent* Asc. P.; recte *monent* in Cod. Locus est Virg. Aen. III, 684. — 33) Asc. et P. hoc loco exhibent: *ut rite. L litera finita.* Uberiora Codex: *ut rite cavis und d f p s l littera finita.* Est versus Virgilianus Aen. VIII, 69. litteris initialibus notatus, quem proinde rescripsimus.

Hic vero victus genitor[1];

alibi enim et brevis invenitur:

Tu modo quos in spem statues submittere gentis[2].

R littera finita adverbia semper brevem habent, ut:

Semper equos, atque arma virum[3];

et:

Lacerum crudeliter ora[4].

S littera finita adverbia semper brevem recipiunt, ut:

Quae totam luctu concussit funditus urbem[5];

et:

Mollius et solito matrum[6].

V littera finita adverbia semper longam recipiunt, ut: [1425]

Namque diu luctans, lentoque in stirpe moratus[7].

Omnium autem praecedentium syllabarum naturas magistra docebit auctoritas.

SEGM. X. *De Coniunctionibus*[8].

1. Copulativae coniunctiones: *Et*, *Que*, *Ac*[9] brevibus syllabis constant, ut:

Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum[10].

Item:

Iamque catervatim[11].

Disiunctivae coniunctiones: *ne*, *nec*, *neque*, *vel*, *sed*[12], omnes correptas syllabas habent. *Ne* coniunctio eo adverbio discrepat, quod haec corripiatur et adverbium producatur, ut:

Ne mihi tum molles[13];

coniunctionis exemplum, ut:

Coniunxne Creusa[14].

Aut coniunctio, quoniam diphthongo valet, longa est, ut:

Nunc manet insontem gravis exitus, aut ego veri[15].

2. Expletivae coniunctiones: *quidem*, *equidem*, *quoque*, *tamen*, *nempe*. *Quidem* duabus brevibus constat, ut:

Ista quidem quia nota mihi[16].

Equidem tribus brevibus constat, ut:

1) Virg. Aen. II, 699. — 2) *Submittere* Cod. *summittere* Asc. P. Locus est Virg. Georg. III, 73. — 3) Virg. Aen. IX, 777. — 4) Virg. Aen. VI, 495. — 5) Virg. Aen. XII, 594. — 6) Virg. Aen. VII, 357. In Cod. est: *mollius et solito mt.* Ergo *matrum* addidi, quod deest in Asc. et P. Vide, quae paullo ante de eodem loco notavi paragrapho 10. huius segm. — 7) Virg. Aen. XII, 781. — 8) Haec inscriptio neque in Cod. neque apud Asc. comparet. — 9) *Ac* addidi e Cod. et Asc. Quod exemplum non subiicitur, ea nulla caussa est, cur omittatur. — 10) Virg. Aen. VIII, 334. — 11) Virg. Georg. III, 556. — 12) *Neque vel. Sed omnes.* Ita P. Verum recte Codex linea supra v. *sed* ducta adnumerat coniunctionibus, quae recensentur. Consentit Asc. — 13) Virg. Georg. III, 435. — 14) Hoc loco *coniunxne* in Cod. quicum faciunt Asc. et P. Cf. Virg. Aen. II, 597. Paullo ante *exemplum* dedi ex Asc. *exempla* Cod. et P. — 15) Virg. Aen. X, 630. — 16) Virg. Aen. XII, 808. — 17) Virg. Aen. XII, 931. *Protendes* Cod. P. Sed *protendens* recte Asc. — 18) Virg. Aen. VII, 1. — 19) Virg. Aen. X, 276. — 20)

Protendens equidem merui[17].

Quoque duabus brevibus constat, ut:

Tu quoque litoribus nostris[18].

Tamen duas breves habet, ut:

Haut tamen audaci[19].

Nempe coniunctio trochaeo concluditur, ut *Quippe*[20], ut:

Quippe vetor fatis[21].

Certe, spondio, ut:

Certe sive mihi Phyllis[22].

3. Causales coniunctiones: *Igitur*, constat tribrachy[23], ut:

Iliacas igitur classes[24].

Si coniunctio producitur, ut:

Si quibus eiectus[25].

Etiam coniunctio tres breves habet, ut:

Hic etiam inventum[26].

Siquidem coniunctio constat dactylo[27]. *Quandoquidem* ex longa et tribus brevibus constat, ut:

Quandoquidem Ausonio .

Quando coniunctio et longam et brevem[29] novissimam potest recipere secundum naturam postremae vocalis. Longa est in hoc:

Meque timoris
Argue tu Drance, quando tot stragis acervos[30];

est enim coniunctio causalis, hoc est, quandoquidem, non adverbium temporis; caeterum dum componitur, brevis est.

Quin coniunctio natura longa syllaba est, ut: [1426]

Quin ego non alio digner te funere, Palla[31].

Sin syllaba longa est, ut:

Sin has ne possim naturae accedere partes[32].

Seu syllaba longa est, ut:

Seu vos Hesperiam magnam[33].

Sive constat trochaeo, ut:

Sive sub incertas zephyris motantibus umbras[34].

Namque[35] ex longa et brevi constat, ut:

Totus hic locus sic exhibetur in Cod.: *ut quippe et certe. ut quippe vetor fatis et certe sive mihi fyllis.* Non dubito hunc errorem ab epitomatore libri profectum esse. Sed Asc. habet: *Nempe coniunctio trochaeo concluditur, ut Quippe vetor fatis. Certe spondaeo, ut certe sive mihi Phyllis.* Quam exhibuimus lectionem, habet Putschiana, fortasse e correctione. — 21) Virg. Aen. I, 43. — 22) Virg. Ecl. X, 37. — 23) *Tribrachy* exhibet Cod. *tribracho* Asc. P. — 24) Virg. Aen. IV, 537. — 25) *Sylvis* addunt Asc. P. quod ignoratur a Cod. Locus est Virg. Aen. I, 582. — 26) Virg. Aen. IX, 742. — 27) Codex et Asc. exhibent, quod dedimus. *Tribracho* P. — 28) *Ausonio*. Ita recte Cod. *Ausonios* Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VII, 547. — 29) *Et longam et brebem* Cod. *et brevem et longam* Asc. P. — 30) Virg. Aen. XI, 384. Codex habet: *quando tot strages acerb. est enim*, non perscripto vocabulo. Apud Virgilium legitur in quibusdam editionibus *tot quando*, qui ordo a Cod. nostro reiicitur. — 31) Virg. Aen. XI, 169. — 32) Cod. habet: *sin assne possim.* Locus est Virg. Georg. II, 483. — 33) Virg. Aen. I, 573. — 34) Virg. Ecl. V, 5. — 35) *Namque* scripsi e Cod. *Nanque* Asc. P.

Namque sub Oebaliae[1].

Ni coniunctio longa est, ut:

Ni fuga subsidio[2].

Nisi coniunctio duas breves habet, ut:

Et nisi me quacunque[3].

Sed brevis est, ut:

Ipsa acie nondum falcis tentanda, sed uncis[4].

4. Rationales coniunctiones: *Praesertim* coniunctio primam syllabam diphthongo[5] longam habet, novissimam brevem, ut:

Praesertim incertis si mensibus[6].

Enim duabus brevibus constat, ut:

Etenim molles tibi[7].

Quia coniunctio constat pyrrhichio, ut:

Nam quia nec fato, merita nec[8].

Quippe[9] primam naturaliter longam, et postremam brevem habet, ut:

Quippe solo natura subest[10].

Quoniam coniunctio brevibus[11] constat, ut:

Nunc vidi tristes, quoniam fors omnia[12].

Quoniamquidem omnes breves habet. *Ergo* coniunctio postremam syllabam longam sine dubio habet, in hoc praesertim versu:

Quae regio Anchisen, quis habet locus? Illius ergo[13];

quamvis *ἀδιάφορος* est[14], cum in fine sit versus, cuius nunquam natura requiritur; tamen longa esse debet. Significat enim: *illius causa venimus.* Haec sane sola coniunctio contra rationem latinitatis ultimam syllabam circumflectit. At si alio intellectu conlocata erit, in synaloepham frequentius apud Virgilium cadit, ut:

Ergo ubi delapsae sonitu[15];

et:

Ergo age care pater[16].

1) Virg. Georg. IV, 125. — 2) Virg. Aen. XII, 733. — 3) Codex: *et nisi me qua sed.* Verum in voce *qua* finitur versus, ut reliquum vocabuli in margine videatur periisse, aut, uti saepe, non perscriptum fuisse. In Asc. est: *et nisi me qua etc. Sed.* (sic.) Cf. Virg. Ecl. IX, 14. ubi *Quod nisi me q.* — 4) Codex: *nondum falcis sed uncis. rationales* cet. Inter vv. *falcis* et *sed* signum est, cui in margine respondet aliud, quod ascriptam habet vocem *temptanda*, sed a recentiori manu. Secutus sum Asc. et P. Locus est Virg. Georg. II, 365. ubi legitur *acies* pro *acie.* — 5) *Diphthongo longam* dedi ex Asc. et P. *difthongum longam* Cod. quod ferri potest. Sed verum videtur illud. — 6) *Praesertim certis* Asc. P. *praesertim incertis* Cod. atque ita est apud Virg. Georg. I, 115. — 7) *Etenim molles tibi.* Ita dedi de coniectura mea, Codice viam monstrante, qui habet: *ut et enim mollib. quia.* Unde Asc.: *ut etenim mollibus. quia.* P.: *ut enim mollibus. Quia.* Utraque perperam. Nam ita scripsisse nequit Grammaticus, qui ubique sic exempla repraesentat, ut versuum metra non turbata inveniantur. Scriptum fuit haud dubie: *mol. tib.* (i. e. *molles tibi*) *quia*, unde librarius fecit *mollib. quia.* — 8) Virg. Aen. IV, 596. Addunt Asc. et P.: *morte peribat*, quae ignorantur a Codice. Non tamen reticeo, in verbis *merita nec* finiri versum in Cod. — 9) *Quapropter* Cod. et tamen exemplum vocem *quippe* astruit, de qua iam supra. — 10) Virg. Georg. II, 49. — 11) *Tribus brevibus c.* P. Prior vox abest a Cod., qui exhibet: *quoniam coniunctio brevis constat. Quoniam c. brevi c.* Asc. — 12) Virg. Ecl. IX, 5. ubi est: *Nunc victi, tristes, quoniam fors omnia versat.* Ultimum vocabulum, quod exhibent Asc. et P., ignorat Cod. *Vidi* Cod. Asc. P.; sed nihil pronius, quam *ct* mutari in *d*, quae permutatio saepe apud librarios re-

Verum tamen in simplici intellectu repetitae rei sine dubio longa posita est in hoc versu:

Ergo non hiemes illam[17].

Ideo coniunctio[18] constat anapaesto, ut:

Atque ideo tauros procul[19].

Scilicet coniunctio constat dactylo, ut:

Scilicet is superis labor est[20].

Propterea constat choriambo. *Quare* constat trochaeo, ut:

Quare age[21].

Quid semper brevis est[22], ut:

Ne quid inexpertum frustra[23].

Segm. XI. *De Praepositionibus*[24]. [1427]

1. Praepositiones duobus generibus constant. etenim aliae sunt loquelares, quae ornandi sensus, aut augendi[25], vel minuendi gratia caeteris partibus praeponuntur; aliae autem casuales vocantur, quod casibus serviant. Loquelares sunt: *an*, *con*[26], *re*, *se*, *di*, *dis*. *An* praepositio[27] brevis est, sed semper positione longa fit, ut:

Obvius ambustum[28];

et:

Quae rapidus flammis ambit[29].

Re praepositio semper brevis est, in quibuscunque partibus orationis fuerit. In nomine, ut:

Is primam ante aciem digna atque indigna relatu[30].

In verbo, ut:

Colla armosque lavant, gemitu nemus omne remugit[31].

Participio, ut:

Nunc rapidus retro atque aestu revoluta resolvens[32].

Se praepositio semper longa est, ut:

peritur. *Tristes* Cod. *tristis* Asc. *tristeis* P. Ceterum Cod. *fors om.* non perscripto voc. *omnia.* — 13) Virg. Aen. VI, 670. — 14) *Quamvis ἀδιάφορος est.* Ita recte Asc. Nam in Cod. et P. perperam est: *quamvis ἀδιάφορος hoc est.* Praeterea notandum, Graecam vocem Latinis litteris scriptam esse in Cod. — 15) Virg. Aen. III, 238. Cod. habet: *Ergo ubi delapsae sonitu ut ergo.* Apud Virg. est *sonitum.* — 16) Virg. Aen. II, 707. — 17) *Hiemes illam* scripsi e Cod. *hyemes illam* Asc. *hyemes illum* P. Cf. Virg. Georg. II, 293. — 18) Voc. *coniunctio* addidi e Cod. et Asc. — 19) Virg. Georg. III, 212. — 20) *His superis* Cod. Asc. mendose. Locus est Virg. Aen. IV, 379. ubi recte *is*, quod dedi. *Hic superis* male P. — 21) Virg. Aen. VII, 429. — 22) Cod.: *semper brevis ecst.* unde fortasse legendum *exstat.* Sed tutius videbatur *est*, quum in hoc Cod. nonnisi exemplorum verba compendio scripta reperiantur. — 23) Cod.: *inexpertum f. praepositio*, sic non perscripto medio vocabulo. Locus est Virg. Aen. IV, 415. — 24) Haec inscriptio neque in Cod. neque in Asc. comparet. — 25) *Augendi* scripsi e Cod. et Asc. *agendi* P. — 26) *An*, *co*, *con* P. Sed media vocula abest a Cod. et Asc. — 27) *An praeposita* Asc. P.; recte Cod.: *praepositio.* — 28) Virg. Aen. XII, 298. — 29) Virg. Aen. VI, 550. — 30) Cod. Asc.: *his primam.* P.: *Hic primam.* Nimirum *Is* scribendum fuit, quod est apud Virg. Aen. IX, 595. — 31) Virg. Aen. XII, 722. Cod. et Asc. exhibent: *labant*, solito errore. — 32) *Resorbens* P. ut est apud Virg. Aen. XI, 627. quod haud dubie verum. Nam quum consueto errore *resorvens* pro *resorbens* scriptum ab aliquo esset, facilis fuit mutatio in *resolvens.* Sed in talibus contra librorum consensum nihil mutandum; aliter enim Grammaticorum libri nullam in re critica fidem habent.

Et cum frigida mors anima seduxerit artus[1].

Di praepositio semper longa est, ut:

Tum vero in curas animum diducitur omnes[2].

Dis praepositio brevem syllabam habet, sed eam positione longam fieri oportet, ut:

Disiecitque rates[3];

et:

Discissos nudis laniabant[4];

non fere enim in vocalem cadit. *Con* et *In* praepositiones loquelares cum fuerint, ita ut per compositionem loquelis inhaereant, ambae unius naturae sunt. Hoc genere, si in *f* vel *s* litteras consonantes ceciderint, naturaliter producentur[5], ut:

Inferretque deos Latio[6];

et:

Insignem pietate[7].

Item:

Considunt tectis[8];

et:

Num vulnus acerbum
Conficit[9].

At si a caeteris consonantibus excipiuntur, positione longae[10] fient, nec produci in praepositione possunt sine vitio barbarismi. *In* vero[11], cum casualis fuerit, brevis est, si a vocali excipiatur.

2. Praepositiones accusativi casus. *Ad* praepositio semper brevis est, sive loquelis, sive casibus serviat, ut:

Eumenidum aspicies[12]*? ripamve iniussus*;

et:

Iuppiter omnipotens si nondum[13] *exosus ad unum*.

Apud praepositio duabus brevibus constat, ut:

Qualis apud gelidi cum flumina[14].

ultima sane positione longa fit. *Ante* naturaliter duabus brevibus constat, sed prior po- [1428]
sitione longa fit, ut:

Ante sinistra cava monuisset[15].

Citra praepositio postremam longam habet. *Cis* praepositio brevem syllabam recipit. *Circa* postremam syllabam longam recipit, ut:

1) *Ut* ante versum deest in Cod. Locus est Virg. Aen. IV, 385. — 2) Virg. Aen. V, 720. ubi legitur *animus*. — 3) Virg. Aen. I, 43. — 4) Virg. Georg. III, 514. — 5) *Producentur* scribendum fuit e Cod. *producuntur* Asc. P. — 6) Virg. Aen. I, 10. — 7) *Virum* addit Asc. et P. *insignem p. item*, sic non perscripto medio voc. Cod. Notandum tamen in littera *p.* finiri versum. Cf. Virg. Aen. I, 14. — 8) Virg. Aen. X, 5. — 9) Virg. Aen. XI, 823. ubi est: *Nunc vulnus acerbum conficit.* Cod. et P.: *Num v. a. c.* Sed *nunc* recte legitur in Asc. — 10) *Longa* Cod. et Asc. Sed refertur ad vv. *litteras consonantes*. — 11) *In verbo cum* Cod. Asc. P. Scribendum esse *vero*, sponte apparet. — 12) *Aspicies* diserte Cod. Locus est Virg. Aen. VI, 375. — 13) *Iuppiter* Cod. Asc. P. *non*, pro *nondum*, exhibent Asc. P. Cod.: *si nondum exosus ad* (finitur versus) *apud*. Recte addunt *unum* Asc. P. Cf. Virg. Aen. V, 687. — 14) Virg. Aen. XII, 331. Cod.: *cum fl.*, sic non perscripto vocabulo; atque ita finitur versus. — 15) Virg. Ecl. IX, 15. — 16) Virg. Aen. VII, 535. — 17) *Eadem etiam*, hoc ordine Cod. Sed *etiam eadem* Asc. P. Est autem *eadem*, ut in seqq. saepe, i. q. *pariter*,

Corpora multa virum circa, seniorque[16].

Contra eadem etiam[17] ultima syllaba longa clauditur, ut:

Contra nulla est oleis cultura[18].

Erga praepositio superiori similis est. *Intra* eadem[19] quoque similis, ut:

Iamque intra iactum[20].

Hoc ergo nobis observandum est, ut omnes[21] praepositiones *a* littera finitas scias ultimas syllabas longas habere. *Inter* postremam brevem recipit, ut:

Inter odoratum lauri nemus[22].

Infra ultimam longam habet, ut supra memoravi. *Iuxta* eadem superiori congruit, ut:

Iuxtaque Creusam[23].

Ob brevis est, ut:

Ne quis ob inceptum[24].

Per eadem quoque brevis est, ut:

Atque per ambages[25].

Penes[26] duabus brevibus constat. *Prope* duas breves[27] habet. *Propter* ultima brevis est, ut:

Propter aquae rivum[28].

Super constat duabus brevibus, ut:

Aut super Idalium[29].

Subter ultima brevi finitur. *Praeter* trochaeo constat. *Pone* trochaeo constat, nam accentu solo ab adverbio[30] discernitur; quoniam interdum in adverbium cadit, ut:

Pone subit coniunx[31].

Secundum primam syllabam et novissimam breves[32] habet, ut:

Saltibus in vacuis pascunt, et plena secundum[33].

Ultra praepositio ultimam longam habet, ut dixi. *Usque* ultimam brevem recipit, ut:

Usque sub extremum brumae intractabilis imbrem[34].

Segm. XII. *De Praepositionibus ablativi casus.*

1. *Ab* praepositio semper brevis est, ut:

Nec non et sterilis quae stirpibus exit ab imis[35].

A sive *E* praepositiones semper longae sunt, sive separatim, seu adhaerentes praepositioni[36] praeponantur; separatim, cum casibus serviunt, ut:

Hic tantum[37] *in tenebris conversum a lumine;*

et:

eadem ratione. Idem supra legimus. — 18) P.: *Contra non nulla est.* Sed *non* omittunt Cod. et Asc. Apud Virg. Georg. II, 420. legitur: *contra non ulla est.* — 19) *Eadem* Cod. et Asc. *eidem* P. De v. *eadem* vide quae paullo ante notavimus. — 20) *Iactum* dedi e Cod. et Asc. *tectum* P. Locus est Aen. XI, 608. ubi recte *iactum.* — 21) *Omnes* Cod. Asc. *omneis* P. — 22) Virg. Aen. VI, 658. — 23) Virg. Aen. II, 666. — 24) Virg. Aen. XII, 566. ubi legitur: *Neu quis.* — 25) Virg. Georg. II, 46. — 26) Male scriptum in Cod. *p a enes.* — 27) *Breveis* P. — 28) Virg. Ecl. VIII, 87. — 29) Virg. Aen. I, 685. — 30) P. et Asc. *a verbo*, quod falsum esse, sequentia evincunt. Recte Cod.: *ab adverbio.* — 31) *Coniunx* Cod. Asc. P. Locus est Virg. Aen. II, 725. — 32) *Breveis* P. — 33) Virg. Georg. III, 143. ubi *pascant.* — 34) Virg. Georg. I, 211. Quae sequitur inscriptio, pariter est in Codice. — 35) Virg. Georg. II, 53. — 36) Omittit hoc v. P. recte haud dubie, sed exhibent Cod. et Asc. — 37) Ita Cod. et Asc. Sed P. *iuvenem.* Cf. Virg. Aen. VIII, 259. ubi: *Hic Cacum in tenebris.* —

At genus e silvis Cyclopum e montibus altis[1]. [1429]

A loquelis adhaerens, ut:

Amovet et fidum capiti subduxerat[2].

Absque postremam syllabam brevem habet, quemadmodum *usque*. *Coram* constat trochaeo, ut:

Coram quem quaeritis adsum[3].

Clam syllaba brevis est. *De* semper longa est, sive loquelaris, sive casualis sit; loquelaris:

Deducunt socii navis[4];

casualis, ut:

At subitae horrifico lapsu de montibus adsunt[5].

Ex praepositio brevis est per naturam, sed positione longa fit.

2. *Pro* praepositio cum casualis fuerit, semper producitur, ut:

Nobis ad belli auxilium pro nomine tanto[6].

At cum loquelaris fuerit, varie ponitur; alibi enim longa, alibi brevis invenitur. Est operae pretium edocere, quando brevis debeat, quando longa constitui. Si hanc praecedentem syllabam secuta fuerit altera syllaba natura longa, necessario[7] prior corripitur, ut in Lucretio:

Omnia veridico qui quondam ex ore profudit[8].

At cum positione syllaba longa fuerit consecuta, frequenter producitur, in verbis sive participiis, ut:

Procurrunt Laurentum; hinc densi rursus inundant[9].

Alibi autem brevis, alibi longa est in nominibus; brevis est in hoc, ut:

Ni faciat, maria ac terras, coelumque profundum[10];

longa in hoc, ut:

Procursu rapido coniectis eminus hastis.

Haec autem syllaba[11] in ultimo verbo brevis ponitur. In his sane varietatibus quam maxime auctoritas quaerenda est. *Prae* sine dubio producta[12] est, quod diphthongum habeat. *Palam* constat duabus brevibus, ut:

Luce palam[13].

Sine duas breves[14] habet, ut:

Nam sine vi non ulla dabit responsa[15].

Tenus praepositio, quae ablativo et interdum genitivo casui pulchre coniungitur[16], ut est:

Crurum tenus[17],

duabus brevibus constat. *Sub* praepositio semper brevem syllabam habet, ut:

Hasta sub exsertam donec perlata papillam[18].

1) *E montibus* Cod. *et montibus* Asc. P. cum Virgilio. Cf. Aen. III, 675. Ceterum Cod. habet *ad genus*. — 2) Virg. Aen. VI, 524. ubi tamen editur *emovet*. — 3) Virg. Aen. I, 599. — 4) Virg. Aen. III, 71. *naveis* apud P. — 5) Virg. Aen. II, 225. — 6) Virg. Aen. VIII, 472. — 7) Recte P. h. l. interposuit vv. *natura longa*. Nam in Cod. et Asc. oratio sic procedit: *altera syllaba necessario.* Veram esse P. lectionem e seqq. patet, ubi *positione longa*. — 8) Lucret. de R. N. VI, 6. Cod. *verbidico*, sed corr. — 9) Virg. Aen. XII, 280. — 10) *Ut* additum e Codice et Asc. Deest inP. Locus est Virg. Aen. I, 58. — 11) Integer versus in Asc. et P. excidit, quem servavit Cod. *profundum. longa in ultimo verbo* P. *profundum. longa. In ultimo v.* Asc. Locus est Virg. Aen. XII, 711. — 12) Ita Cod. *Longa* Asc. P. — 13) Virg. Aen. IX, 153. — 14) *Brebes* Cod. *breves* Asc. *breveis* P. — 15) Virg. Georg. IV, 398. ubi editur *praecepta* pro v. *responsa*. — 16) *Coniungitur* est e Cod. *iungitur* Asc. P. — 17) Virg. Georg. III, 53. — 18) Virg. Aen. XI, 803. — 19) Haec inscriptio uno tenore in texta oratione scripta in Codice. — 20) Verba: *interdum enim — ostendunt* iam in Asc. recte parenthesis signa adiecta habent, quae in P. de-

SEGM. XIII. *De Interiectione*[19].

1. Interiectiones, quae adfectum animi vario motu designant[20], (interdum enim gaudium, aliquando dolorem mentis ostendunt,) quoniam multae sunt, ex his paucas ostendam. [1430] Interiectio composita syllabis tribus, *Hahahae*[21], longas recipit, verum in comico carmine solo collocari potest, leni scilicet et humili, vel iucundo. In lyrico autem, quamvis et ipsum lene sit, quod nunquam[22] possit tumidioribus cothurnatisque verbis ornari, nunquam tamen haec interiectio aput Horatium repperitur[23], quanto magis ut heroico tragicoque carmini necessaria habeatur, fortia tumidaque verba quaerenti.

2. Item *Vah*, sive *Vaha*, ex brevi et longa constat, sed huius vis interiectionis superiori congruit. *Heu*, sive *Eheu*[24], interiectiones, productas syllabas habent, ut:

Heu quae nunc tellus inquit[25];

et:

Eheu quam pingui macer est[26].

Sed haec omni genere poetarum aptari potest; etiam liberae a numeris orationi, quam maxime historicae, ut Sallustius in bello Iugurthino: *Heu me miserum, Heu me infelicem*[27]. Item interiectio admirationis, *Papae*, duabus longis constat; prima per unam productam vocalem, postrema per diphthongum: sed et haec lenioribus apta videtur esse carminibus. Item hortationis interiectio, *Eia*[28], constat trochaeo, et quia Virgilius ultimam sciebat esse brevem, ubique ei vocalem subiecit, ut:

Eia age rumpe moras[29];

et:

Hostis adest eia, ingenti[30].

Potest tamen in necessitate pro longa poni. *Nefas*, cum fuerit interiectio, eandem naturam, quam habet in nomine, reservabit, constat autem ex brevi et longa, ut:

Bactra vehit sequiturque (nefas) Aegyptia coniunx[31].

Cum aliae vero interiectiones inciderint, auctoritatis fide poterunt reserari.

SEGM. XIV. *De positionibus syllabarum*[32].

1. Positionis ratio decem modis comprehenditur in his syllabis[33], quae cum breves [1431] natura sint[34], tamen eas necessario fieri longas oportet. Saepe tamen invenitur positio in syllabis

siderantur, ubi post v. *ostendunt* plena distinctio legitur. Male. — 21) *Hahahae.* sic recte in Cod. *Hahahe* Asc. P. — 22) *Quod non possit* Asc. P. *q. nunquam p.* (sic) Cod. — 23) *Aput Horatium repperitur.* Ita Cod. Vulgarem scripturam exhibent Asc. P. — 24) Cod.: *heu sive est heu.* — 25) Virg. Aen. II, 69. — 26) Virg. Ecl. III, 100. ubi Iahnius nuper, e Codd. ut videtur, edidit: *heu heu.* Ceterum ultima duo versus verba in Cod. scribuntur: *m a e*, non additis, ut plerumque, punctis. — 27) Sallust. Iug. 14. ubi editur *eheu*; multi tamen Codd. *heu* exhibent. Verba: *Heu me infelicem* apud Sall. invenire non potui. — 28) Cod.: *interiectio· eia* (h supra scripta); sic supra scripta littera *h.* Pariter *heia* bis legitur paullo post. — 29) Virg. Aen. IV, 569. — 30) Virg. Aen. IX, 38. In Cod. male *hostes* legitur. — 31) Virg. Aen. VIII, 688. In Cod. est: *vactra.* Tum *coniunx* Cod. Asc. P. — 32) Inscriptio in Cod. extra lineas. — 33) Vulgo: *in his enim syllabis.* Sustuli *enim* auctoritate Cod. coniunxique orationem, commate ante vv. *in his* sublato. — 34) *Sint* scripsi e Cod. qui exhibet *sunt* (i supra scripta) (sic), ut videatur *sint* voluisse librarius. *Sunt* Asc. P. —

natura longis; sed si naturaliter producuntur, positionem superfluam habebunt. Illic enim est quaerenda positio, ubi longitudo naturae defecerit, ut, quod natum non fuerit, excludatur[1]. Nam quemadmodum vocales naturae deserviunt; ita positioni consonantes. Primus modus positionis est, si correpta vocalis desinat in consonantem, et excipiatur ab altera consonanti, ut:

Arma virumque ferens[2].

Desinit autem vocalis, cum in se, hoc est, in consonantem suae syllabae ceciderit. Excipitur, cum in consonantem consequentis syllabae transierit.

2. Secundus modus est, si correpta vocalis desinat in duas consonantes, ut:

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates[3].

Tertius modus est, cum correpta vocalis excipiatur[4] a duabus consonantibus, ut:

Acrisioneis Danae fundasse colonis[5].

Quartus modus est, cum correpta vocalis desinit in duplicem litteram *x*, ut:

Nox erat[6].

Quintus modus est, cum excipitur[7] a duplici, ut:

Axem humero torquet.

Hanc rationem et in *z* observabis; sive enim dum in eam vocalis desinit[8], sive ab ea excipiatur; quoniam duplex est[9], facit positione longam. Et sane in hac est aliquid obscurum, quod in Latino[10] non est, quia illa diducunt[11], syllabae inhaereat[12]; haec autem ita duplicem efficit sonum, ut cui accommodata sit ignoretur, ut:

Mezenti ducis exuvias[13].

Ergo illi errare noscuntur qui hanc dupliciter scribunt.

3. Sextus modus est, cum correpta vocalis desinit in consonantem, et excipitur a vocali vice posita consonantis, ut:

Nec veni ni fata locum sedemque dedissent[14].

Septimus modus est, cum correpta vocalis desinit in unam consonantem, in qua pars orationis finitur, quemadmodum fert opinio multorum, ut:

Omnia vincit amor[15].

ut:

Muneribus tibi pampineo gravidus auctumno[16].

Octavus modus est, cum correpta vocalis finem verbo fecerit, ut: [1432]

1) Hoc est: *ut quod natura non effecerit, arte efficiatur.* Mira translatione usus est Grammaticus, sumpta a pullis, qui vivi non nascuntur, sed ex ovis excluduntur. — 2) Virg. Aen. XI, 747. Pro v. *ferens* unus P. exhibet *cano*, prave traductum ex Aen. I, 1. — 3) Virg. Georg. IV, 387. Ultima duo verba in Cod. scripta sunt: *g. v.* — 4) *Excipitur* Asc. P. Infra tamen aliquoties in simili structura indicativus etiam in Cod. — 5) Virg. Aen. VII, 410. Ultima versiculi vox in Cod. scripta est: *c. l.* — 6) Virg. Aen. III, 147. Idem ibid. VIII, 26. — 7) Cod.: *explicitur*, sed correctum. — 8) Ita Cod. *Dum* omittitur in Asc. P., fortasse recte. *desinat* exhibet P. — 9) Vv. *quoniam duplex est* in Asc. et P. sine caussa parenthesis signis includuntur. — 10) *In latina* exhibet P. *in latino* Asc. et Cod. quod dedimus, non quod pro vero habeamus, sed ut in hoc obscuro loco omnia ad fidem librorum exhiberentur. — 11) *Diducunt* Asc. Cod. *diiudicatur* P. unde haec profecta sit emendatio, qua nihil iuvatur sensus, non reperio. Ceterum pro v. *illa* Cod. *ila*, qui etiam *cui* omittit, quod Asc. et P. ante v. *syllabae* intrudunt. — 12) *Inhaereant* Asc. *inhaereat*, ut dedimus, Cod. P. Totus locus est corruptissimus, et fortasse plura exciderunt, vel saltem versus integer. Fortasse lucis aliquid affundatur, si similem e Pompeio locum apponimus. Pomp. Comm.

Horresco referens[17];

et:

Liminaque laurusque[18];

quae tamen syllabae communibus syllabis possunt inseri. Nonus modus est, cum vocalem brevem secuta fuerit *i* littera, vice posita consonantis, ut:

Harpyiaeque colunt[19];

non immerito fit positione longa *py* syllaba, nisi quia, ut supra diximus, *i* littera cum fuerit in medio vocalium, ita ut consonans sit, duplicem[20] sonum reddit.

4. Decimus modus est, si post vocalem subiecta sit consonanti vocalis, vel *u*, et correptam vocalem habeat consequentem, ut:

Parietibus textum caecis[21].

In hoc versu quoniam prima pars orationis correptam habet, hoc genere positionis primam syllabam longam efficimus; secundam namque[22] syllabam resecamus per medium, et praecedentem consonantem primae syllabae conglutinamus, vocalem autem ad tertiam revocamus, et loco consonantis defigimus. Hic sane modus positionis apud Virgilium non in[23] superiori exemplo tantum, sed in multis versibus invenitur, ut:

Arietat in portas[24];

et:

Transtra per et remos et pictas abiete puppes[25].

Item:

Genua labant, vastos quatit aeger anhelitus artus[26];

et:

Tenuis ubi argillae dumosis calculus arvis[27].

Segm. XV. *De communibus syllabis per naturam.*

1. Communes syllabae naturales duobus modis incurrunt; aut in singulis vocalibus, aut duabus coniunctis, quas Graeci diphthongos[28] vocant. Communis syllaba per singulam vocalem[29] sic intelligitur, si producta vocalis excipiatur a vocali correpta[30]. Est enim longa in hoc versu:

art. Don. pag. 33. *Sed hoc interest inter z et x, quod x nostra semper duplex et pro duabus consonantibus habetur; z non, sed aliquando pro duplici habetur, aliquando pro simplici.* cet. — 13) Virg. Aen. XI, 7. — 14) Virg. Aen. XI, 112. Cod. habet: *ni fata locum s. d. d. d. s. Septimus.* — 15) Cod. *vicit.* Asc. P. *vincit,* ut est apud Virg. Ecl. X, 69. — 16) Voc. *Muneribus* addidimus e Cod. Locus est Virg. Georg. II, 5. *Autumno* Asc. P. *auctumno* Cod. — 17) Virg. Aen. II, 204. — 18) Virg. Aen. III, 91. — 19) Cod.: *arpyiaeq.* (sic) *colunt.* Locus est Virg. Aen. III, 212. — 20) *Duplicem.* Sic recte una Ascensiana. Cod. si recte enotavi ac nisi quid negligens fui, cum P. consentit *decimum* exhibentes, quod nihili. — 21) Virg. Aen. V, 589. — 22) *Namque.* Ita Cod. constanter. — 23) Praepositio *in* addita e Cod. et Asc. in P. deest. — 24) Virg. Aen. XI, 890. — 25) Virg. Aen. V, 663. — 26) Cod.: *aeger hanelitus.* Locus est Virg. Aen. V, 432. Adde Eundem ibid. XII, 905. — 27) Virg. Georg. II, 180. — 28) Sola Putschiana διφθόγγους, Graece scriptum. — 29) *Per singulas vocales* Asc. P. Singularem tuetur Cod. — 30) *A vocali correpta.* Sic Asc. P. Sic in Cod. legitur: *a vocali producta* (sic), ut videatur librarius scripsisse *producta,* correxisse autem *correpta*, emendatione subscripta (*correp*). Nullum tamen signum docet, utram vocem voluerit deletam.

Glauco et Panopeae et Inoo Melicertae[1];

in isto autem brevis[2] eadem producta, ut:

Te Corydon o Alexi[3].

Communis syllaba per diphthongum sic intelligi potest, si geminae vocales a vocali excipiantur. Etenim in hoc longa est:

Ulla moram fecere, neque Aonie Aganippe[4].

In isto autem brevis est: [1433]

Insulae Ionio in magno[5].

Sed tamen contemplanda est poetae nostri diligentia. Superiore etenim versu recte longam posuit, quia consequens vocalis brevis est; in isto autem *lae* syllabam brevem posuit[6], quoniam eadem syllaba producta a longa vocali excipitur; ergo recte consequentis longitudo naturam prioris oppressit[7].

Segm. XVI. *De communibus syllabis positionum*[8].

1. Syllaba desinens in vocalem brevem, si excipiatur a duabus consonantibus, ita tamen, si praecessit[9] liquidam muta, communis[10] est. Namque longa in hoc:

Inmemores[11] *socii vasto Cyclopis in antro*[12];

haec eadem brevis est alibi:

Lustra domosque traho vastosque ab rupe Cyclopas[13].

Et in aliis nominibus deficit ratio positionis hoc ordine consonantium, ut:

Phoebe gravis Troiae[14].

At si liquida praevenerit mutam, obtinebit vim suam positio.

2. Possunt etiam videri communes eae syllabae, quae *c* littera terminantur, *hic*, vel *hoc*; quarum de natura disputatum est. Hae enim syllabae apud Virgilium et longae et breves ponuntur; si a vocali excipiantur, longae sunt in his[15]:

Pro Iuppiter ibit
Hic, ait[16];

et:

Hoc illud germana fuit[17];

alibi autem breves[18]:

Hic vir, hic est, tibi quem promitti saepius audis[19].

Haec tamen ratio in pronominibus tantum, non etiam in coniunctionibus invenitur. Nam *nec*,

1) Virg. Georg. I, 437. — 2) *Brevis* sic Asc. *breveis* P. *bréves* Cod. Quod sequitur *producta* e Cod. est; *productae* Asc. P. Sensus obscurus est. Hoc voluisse videtur Grammaticus. Communis syllaba longa manet in hoc versu: *Glaūcō ēt* cet. Eadem producta brevis fit in hoc versu: *Te Corydon ŏ Alexi.* — 3) Virg. Ecl. II, 65. — 4) Virg. Ecl. X, 12. *Aoniae Aganippae* Asc. *Aoniae Aganippe* P. Ceterum Cod. corrupte: *Ullam moram;* media *m* duplicata. — 5) Virg. Aen. III, 211. — 6) Quod dedimus, Asc. et Cod. exhibent *Superiore etenim versu recte longam posuit, quoniam eadem* cet. P., unde intelligitur, apud P. duos versus excidisse integros. — 7) *Oppraessit* Cod., sed puncto notata litt. *a.* — 8) Inscriptio continuo versu cum reliquis scripta in Cod. — 9) *Ita tamen si praecessit.* Sic Cod. et Asc. *ita tamen ut praecedat* P. — 10) Voc. *communis* omissum in Cod. exhibetur recte ab Asc. et P. — 11) *Namque — inmemores* Cod. — 12) Virg. Aen. III, 617. Adde Eundem ibid. VIII, 424. — 13) Virg. Aen. III, 647. — 14) Virg. Aen. IV, 56. *Gravis* Cod. Asc. *graveis* P. — 15) *In his versibus* Asc. P. — 16) Virg. Aen. IV, 590. *Pro* et *Iuppiter* hac scriptura Cod. Asc. P. — 17) Virg. Aen. IV, 675. — 18) *Alibi autem brevis, ut*

coniunctio, communis esse non poterit, quia in pronomine solo *c* littera reddit duplicem sonum, in coniunctione simplicem; merito ergo brevis est. Scire autem oportet[20], pronomen *hic* apud Virgilium duobus tantum locis pro brevi esse positum; nam ubique longa syllaba[21] est non solum apud Virgilium, sed etiam apud alios.

SEGM. XVII. *De productione vel correptione syllabarum*[22].

1. Sunt aliquae syllabae apud Virgilium, quae necessitate metrica, cum vitio barbarismi, qui apud poetas metaplasmus[23] appellatur, contra rationem corripiuntur[24]. Sunt aliquae, [1434] quae cum breves sint[25], necessario producuntur. Corripiuntur in his:

Matri longa decem tulerunt fastidia menses[26].

Item:

Illius arma[27];

et:

Ipsius ante oculos[28].

Mediam syllabam pronominum, cum sit longa, corripuit. Item:

Obstipui steteruntque comae[29];

te[30] syllabam longam in verbo corripuit. Item:

Egerimus, nosti, et nimium meminisse necesse est[31];

ri syllabam longam corripuit[32]. Item:

Urbemque Fidenam[33];

fi syllaba, cum sit longa, hoc loco brevis est. Item:

Cum subito adsurgens fluctu nimbosus Orion[34].

O syllabam corripuit, quae alibi longa est, ut:

Armatumque auro circumspicit Oriona[35].

2. Deinde[36] de brevibus dicam, quae pro longis sunt positae.

Italiam fato profugus[37];

primam syllabam, cum sit brevis, longam posuit, quamvis caput pedis faciat; alibi enim brevis est, ut:

Antiqua e cedro, Italusque paterque Sabinus[38].

Item:

Exercet Diana choros[39];

di syllabam produxit, quia longa est; nam alibi eam brevem posuit, ut:

Asc. P. *breves* recte Cod. qui idem *ut* om. — 19) Virg. Aen. VI, 792. Cod. *audes*, sed corr. — 20) *Oportet quod* male in Cod. quum etiam ibi sequatur infinitivus. *Quod* recte om. in Asc. P. — 21) *Longa syllaba est* Cod. Asc. Voc. *syllaba* om. P. — 22) Inscriptio in versu continuo scripta Cod. — 23) *Barbarismi — metaplasmus.* Ita Cod. Asc. βαρβαρισμοῦ — μεταπλασμὸς P. — 24) Cod. *corripiantur*, sed corr. — 25) Cod. *sunt*, sed corr. — 26) Virg. Ecl. IV, 61. — 27) Virg. Aen. I, 16. — 28) Virg. Aen. I, 114. — 29) Virg. Aen. II, 774. III, 48. *Obstipui* Cod. *obstupui* Asc. P. — 30) *Ste syllabam* male P. *te syll.* recte Cod. Asc. — 31) Virg. Aen. VI, 514. — 32) Nam syllaba *ri* in praeterito pf. coni. producta etiam reperitur, quae productio h. l. pro regula ponitur a Grammatico. Cf. Grotef. Gr. L. mai. tom. II. §. 29. a. — 33) Virg. Aen. VI, 773. — 34) Virg. Aen. I, 535. *Adsurgens* Cod. *assurgens* Asc. P. — 35) Virg. Aen. III, 517. — 36) *Deinde de brevibus* Cod. *Dein de br.* Asc. P. — 37) Virg. Aen. I, 2. — 38) Virg. Aen. VII, 178. *Antiqua cedro* Asc. P. *Antiquaec aedro* (sic) Cod. — 39) Virg. Aen. I, 499.

Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianae[1].

Etiam positione longas de brevibus facit, ut:

Relliquias Troiae[2];

et:

Relligione sacrae[3];

l, litteram consonantem, contra rationem geminavit. Ideo haec intelligenda esse arbitror, ut caveri possint. Virgilius enim propter operis magnitudinem et auctoritatem sui, qua multum valet, non sine necessitate metrica naturam syllabarum convertit diverso genere.

3. Sunt praeterea syllabae, quae in una specie positae, cum intellectu mutantur, ita ut nunc produci nunc corripi possint, ut est *sinus*. *Sinum* enim, cum pro gremio[4] vel recessu positum intellexerimus, prima syllaba brevis erit, ut:

Hinc sinus Herculei[5];

et:

Ipse sinu prae se portat[6];

cum pro vase *sinum* intellexerimus dictum, primam syllabam producamus, ut:

Sinum lactis, et haec te liba Priape[7].

Item, *malum* pro pomo et arbore mali et *malas* pro genis cum[8] accipimus, prima syllaba longa erit, ut: [1435]

Malo me Galatea petit lasciva puella[9];

et:

Adversique infigitur arbore mali[10];

et:

Tu quoque flaventem prima lanugine malas[11]:

at si pro pernicie vel labore dictum fuerit, brevis erit, ut:

Quae prima malorum
Causa fuit[12];

et:

Adsuetumque malo Ligurem[13].

Alia, cum intellexerimus[14] nomen esse, primam syllabam longam esse existimamus, ut:

Alia serpyllumque herbas contundit olentes[15];

cum vero pronomen est, brevis erit, ut:

Perque nives alium perque horrida castra secuta est[16].

Vobis[17] pronomen a nomine et scriptura et accentu discernitur.

1) Virg. Aen. IV, 511. Paullo ante vulgo: *alibi eam*, omisso *nam*, quod e Cod. addidi. — 2) Virg. Aen. VII, 244. Ibi tamen legitur: *Relliquias Troia ex ardente receptas.* Ceterum Cod. *reliquias*, *l* simplice. — 3) Virg. Aen. VII, 608. Cod. *religione*, *l* littera non geminata. — 4) Cod. *gemino*, sed corr. — 5) Virg. Aen. III, 551. — 6) Virg. Aen. XI, 541. ubi tamen legitur *portans.* — 7) Virg. Ecl. VII, 33. Dedi Codicis scripturam. *Sinum lactis et haec tibi liba, Priape, quotannis* Asc. P. Ceterum in supp. Cod. *producemus*, sed corr. — 8) Ita e Codice dedi. Vulgo: *Item cum Malum pro pomo — genis accipimus.* Ceterum in Codice vitiose: *pro pomo et arboris malo.* — 9) Virg. Ecl. III, 64. — 10) Virg. Aen. V, 504. *Adversique* Cod. *Adversaeque* P. *Adversaque* Asc. — 11) Virg. Aen. X, 324. *Flaventes* P. *Flaventem* Cod. Asc. — 12) Virg. Aen. VII, 482. ubi tamen nunc editur: *quae prima laborum Caussa fuit.* Fortasse in mente habuit Gramm. locum Virg. Aen. IV, 170: *Ille dies primus leti primusque malorum Caussa fuit.* —

4. Item *Notus*, cum pro cognito ponitur, ut sit participium, primam syllabam longam habebit, ut:

Nota tibi[18];

at cum pro vento intelligitur, brevis erit, ut:

Tendunt vela Noti[19].

Item *plaga*, cum pro verbere[20] posita fuerit, primam syllabam longam habebit, ut:

Dant animos plagae[21];

cum vero pro zona coeli, id est circulo, brevem, ut:

Et si quem extenta plagarum[22].

Item *arbos* in omnibus casibus *bo* syllabam brevem habet, et per *b* litteram scribitur, ut:

Arboris aut ullae[23];

et:

Adversique infigitur arbore[24];

et:

Arboribus positis[25];

si autem ab *arvo* feceris genitivum, pluralis *vo* syllaba longa erit, et per *v* litteram scribenda est, ut:

Hactenus arvorum cultus[26].

5. Sunt alia nomina, quae in uno intellectu per casus syllabae naturam vertunt, ut, *propago;* in nominativo prima syllaba brevis est, ut:

Esse sinent; nimium vobis Romana propago[27].

At in ablativo longa est, ut:

Melius propagine vites
Respondent[28].

6. In verbis quoque similiter eadem syllaba, cum tempore immutatur, ut est *moveo*, tempore praesenti et futuro prima syllaba corripitur, ut:

Hinc movet Euphrates[29];

et:

Longius et volvens fatorum arcana movebo[30];

tempore praeterito producitur, ut:

Venit amor, subitaque animum dulcedine movit[31].

In participiis quoque praesens tempus brevem habet, ut:

Bella movens immittit equos[32].

Praeteritum tempus longam habet, quemadmodum nomen, unde oritur, ut: [1436]

13) Virg. Georg. II, 168. — 14) Miro consensu Cod. et Asc. *intellegerimus.* — 15) Virg. Ecl. II, 11. *Alia* Cod. Asc. P. idque voluisse Gramm. abunde patet. *Serpillumque* Asc. P. — 16) Virg. Ecl. X, 23. — 17) *Vobis* a *bovis* discerni voluit. In seqq. Codex: *a nomine est et scribtura.* — 18) Virg. Aen. I, 669. — 19) Virg. Aen. III, 268. — 20) Cod. vitiose: *pro verbero.* — 21) Virg. Aen. VII, 383. Codex exhibet: *Dant animos plagae at cum vero.* Ex superioribus *at* additum. — 22) Virg. Aen. VII, 226. — 23) Virg. Georg. II, 124. ubi tamen legitur et legendum est: *Arboris haud ullae.* In scriptura *aut* pro *haud* consentiunt Cod. Asc. P. — 24) Virg. Aen. V, 504. *Adversaeque* P. *adversique* Cod. Asc. *Mali* in fine versus addunt Asc. P., omittit Cod. — 25) Virg. Georg. II, 278. In seqq. sic est in Codice: *si autem ab arbore* (sic) *feceris genetivum pt vo.* — 26) Virg. Georg. II, 1. — 27) Virg. Aen. VI, 470. — 28) Virg. Georg. II, 63. — 29) Virg. Georg. I, 509. — 30) Virg. Aen. I, 262. — 31) Virg. Aen. XI, 538. — 32) Virg. Aen. XII, 333.

Stagna refusa vadis, graviter commotus[1];

et:

Hi motus animorum[2].

Futuri vero temporis participium a verbo dissentit, nam longam recipit, ut Lucanus:

Tentandasque ratus moturi militis iras[3].

Item *fugio* tale est; primam enim syllabam praesenti tempore et futuro corripit, ut:

Quo fugis Aenea[4]*?*

et:

Vox quoque Moerim
Iam fugit ipsa[5];

praeterito producit, ut:

Qualis ubi abruptis fugit praesepia vinclis[6];

et:

Subitoque omnis de corpore fugit[7].

In utroque[8] tempore participiorum, ut in nomine, semper brevis est, ut:

Dimitte fugam[9];

et:

Ille simul fugiens[10].

In omnibus ergo modis et temporibus haec diversa syllabarum natura servanda est. Item verbum *video* syllabam primam tempore praesenti ubique corripit, ut:

Sed si quis quae multa vides[11];

et:

Post aliquot, mea regna, videns[12];

praeterito perfecto et plusquamperfecto producit, ut:

Vidit ab adverso venientis[13];

et Lucanus:

Viderat inmensam tenebroso[14];

tempore futuro brevis est modis omnibus, ut:

Laurentisne iterum muros, aut castra videbo[15]*?*

Infinito modo tempore praesenti et participio eius temporis prima corripitur, ut:

Iuvat arva videre[16];

et:

Cui vates horrere videns[17].

Tempore praeterito infiniti modi producitur, ut:

Nec vidisse semel[18];

1) Virg. Aen. I, 126. — 2) Virg. Georg. IV, 86. — 3) Lucan. Phars. II, 529. Ceterum Cod.: *temptandasque rates.* Asc.: *tentandasque rates.* Vitium ortum, quod putabant librarii, proximum nomen, non remotius, ad participium *tentandas* struendum esse. *Moturi*, non *morituri*, ut quidam Codd. apud Lucanum exhibent, Cod. Asc. P. — 4) Virg. Aen. X, 649. — 5) Virg. Ecl. IX, 53. In Cod.: *mox fuit*, sed corr. Tum *Moerim*, non *Moerin*, Cod. Asc. P. — 6) Virg. Aen. XI, 492. Cod. *adruptis.* — 7) Virg. Aen. XII, 421. — 8) *In utroque et tempore* solus P. — 9) Virg. Aen. XI, 706. — 10) Virg. Aen. XII, 758. — 11) Virg. Aen. IX, 210. — 12) Virg. Ecl. I, 69. Cod. vitiose: *aliquod me regna.* — 13) Virg. Aen. XII, 446. *Venientis* Cod. Asc. P. — 14) Lucan. Phars. II, 79. *Tenebroso* additur e Cod. qui *ten* in fine versus more suo exhibet. Ignorant hoc voc. Asc. P. Ceterum *inmensam*, non *immensum*, ut Codices Lucani habent,

futuro tempore, sive infiniti modi sive participiorum producitur, ut:

Si visurus eum vivo[19];

et:

Casus abies visura marinos[20].

7. Item participium *nitens*, si a neutrali verbo venerit, quod est *niteo*, primam syllabam corripit, ut:

Altera candenti perfecta nitens elephanto[21].

Si a passivo verbo venerit, quod est *nitor*, quemadmodum in verbo, producit; ut:

Impressoque genu nitens terrae[22].

Passiva ergo significatione in verbis et in participiis omnibus eadem syllaba semper producitur, in nominibus quoque propriis et appellativis eadem est appellatio, ut:

Stat gravis Entellus nisuque immotus eodem[23];

proprio, ut:

Nisus ait[24].

Item verbum *venio*, tempore praesenti et futuro syllabam[25] primam corripit, ut:

Pelagine venis erroribus actus[26]; [1437]

et:

Iam venit aestas
Torrida[27];

et:

Et terram Hesperiam venies[28].

Tempore praeterito imperfecto in omnibus verbis eadem illa syllaba, ut in praesenti fuerit, invenitur, ut:

Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras[29].

Praeterito perfecto et plusquamperfecto producitur, ut:

Venisti tandem[30];

et:

Venerat antiquis[31].

Item verbum *cogo* superioribus verbis diversum est; nam tempore praesenti et futuro primam syllabam producit, ut:

Cogit hiems[32];

et:

Cogitur, inque sinus[33].

Praeterito autem tempore eandem corripit, ut Lucanus:

manifeste legitur. — 15) Virg. Aen. X, 671. ubi editur *Laurent e sne.* — 16) Virg. Georg. II, 438. — 17) Virg. Aen. VI, 419. — 18) Virg. Aen. VI, 487. Cod. pro v. *semel* exhibet *sem.*, ut solet. — 19) Virg. Aen. VIII, 576. — 20) Virg. Georg. II, 68. — 21) Virg. Aen. VI, 895. Cod. vitiose: *perfect o.* — 22) Virg. Aen. XII, 303. — 23) Virg. Aen. V, 437. *Immotus* h. l. in Cod. qui alibi *inm*- exhibere in talibus solet. — 24) Virg. Aen. IX, 184. — 25) *Primam syllabam* Asc. P. — 26) Virg. Aen. VI, 532. — 27) Virg. Ecl. VII, 48. Codex habet: *aestas horrida*, sic corr. — 28) *Ad terram Hesp.* P. *Ad* abest a Cod. et Asc. Nimirum *Et* bis scribendum erat: *et: Et terram Hesp.* Locus est Virg. Aen. II, 781. — 29) Virg. Georg. IV, 486. — 30) Virg. Aen. VI, 687. — 31) Virg. Aen. X, 719. — 32) Virg. Georg. IV, 36. — 33) Virg. Georg. IV, 420. —

Ad mortem Sylla felicior ire coegit[1];

et:

Cornuque coacto[2].

Harum sane varietatum rationes, exempla, quoniam legenti atque disceptanti[3] occurrere facilius possunt, pauca de multis ostendimus. Illud sane nobis est plenius[4] observandum, ut orthographia[5] nunquam nostros oculos sensusque deludat.

Segm. XVIII. *De Metaplasmis.*

1. Quamvis supra dixerim esse poetis[6] licentiam, metaplasmorum rationibus naturas sive litteras invertere syllabarum; tamen superfluum esse non iudico, specialiter[7] de ipsis metaplasmis, qui necessarii huic arti valde sunt, disputare, sine quibus exitus faciles, cum in artem venerint poemata[8], inveniri non possunt.

2. Prosthesis est metaplasmus, verbi principio adiciens[9] litteram syllabamve. Litteram, ut:

Gnatique patrisque[10].

Si enim *n* litteram consonantem brevis syllaba praecedat verbi superioris, quae vocali correpta terminetur, accedente *g* littera, positione poterit longa fieri, licet mutam liquida consequatur, quae semper communem syllabam facit, ut si facias:

Rura gnate colis[11].

Aliquando syllabam adicit, non tam sensus causa quam metri, ut:

Cornuque recurvo[12];

et:

Aut altis referens[13]; [1438]

et:

Nunquam tetulissem pedem[14].

3. Parenthesis est, quando inseritur medietati syllaba[15] litterave. Littera, ut:

Hac casti maneant in relligione nepotes[16].

Syllaba, ut Lucretius:

Indugredi sceleris; quod contra saepius illa[17].

Indugredi enim dixit, pro *ingredi*. Interdum diducta syllaba immissae litterae syllabam adiciunt, ut:

Mavortis in antrum[18];

et:

Navita tum stellis[19].

4. Prosparalepsis[20] est, cum ultimae syllabae superflua syllaba adicitur, ut:

Magicas invitam accingier artis[21].

1) Lucan. Phars. II, 582. ubi tamen legitur: *ire coegi.* — 2) Lucan. Phars. I, 537. — 3) *Disceptanti* Cod. *discenti* Asc. P. — 4) *Plenius est* P. Asc. — 5) Graece scriptum in P. *Nunquam* h. l. Cod. — 6) *Dixerimus poetis esse* P. *diximus poetis esse* Asc. — 7) *Specialiter* addidi e Cod. Deest in Asc. et P. — 8) *In artem — poeticam* Asc. P. Sed Cod. ita: *poeticam* [mata] quae emendatio certissima. — 9) *Adicies* Cod. *adiiciens* Asc. P. Verba a *iaciendo* composita fere semper una *i* in nostro Cod. scripta. — 10) Virg. Aen. VI, 116. — 11) In Cod. est: *rure* [a] *gnate colis.* — 12) Virg. Aen. VII, 513. — 13) Virg. Aen. X, 766. ubi editur: *Aut, summis ref.* — 14) Terent. Andr. IV, 5, 13. ubi legitur: *numquam huc tet. pedem.* Ceterum *tetulissem* Cod. Asc. P. — 15) Cod. vitiose: *mediaetati syllabae.* — 16) Virg. Aen. III, 409. Cod.: *acasti* [h] et *religione.* — 17) Lucret. de R. N. I, 83. Ceterum Cod. vitiose: *indugressi.* — 18) Virg. Aen. VIII, 630. ubi editur: *in*

5. Aphaeresis est metaplasmus cum principio verbi syllaba subtrahitur, ut:

Et non temnere divos[22];

pro contemnere. Et in nominibus invenitur, ut Plautus dixit a Praenestinis *coneas*, pro *ciconeas*[23] appellari.

6. Syncope est, medio syllabam subtrahens verbo, ut:

Extinxti[24];

et:

Vixet cui vitam deus[25].

7. Apocope est, interdum aliquid ultimae parti auferens, ut:

Nanque suam do[26];

hoc est, *suam domum:* ut Lucretius in primo:

Nam fierent iuvenes subito ex infantibu' parvis[27];

sic enim versus scandi potest. Aliquando imminuens, ut Virgilius:

Aspice num mage[28];

mage pro *magis.*

8. Ectasis est, cum per licentiam brevis producitur, ut:

Exercet Diana choros[29].

9. Systole est e contrario, quando syllaba longa corripitur, ut:

Aquosus Orion[30].

Cum prima produci debeat, corripitur.

10. Diaeresis est, sive Diazeuxis, cum in duas syllabas una diducitur, ut:

Dives pictai vestis et auri[31].

Quam declinationem Virgilius quatuor locis tantum posuit in Aeneidis:

Aulai medio[32];

et:

Atque aurai simplicis ignem[33];

et:

Furit intus aquai ;

et:

Dives pictai vestis et auri[35].

11. Episynaloephe est una syllaba ex duabus facta, ut:

antro. — 19) Virg. Georg. I, 137. Putsch. vitiose: *dum.* — 20) *Prosparalempsis* Cod. Asc. — 21) *Artis* Cod. *artes* Asc. P. Locus est Virg. Aen. IV, 493. — 22) Virg. Aen. VI, 620. — 23) *Coneas* — *ciconeas*, ut dedimus, Cod. *Coneas* — *ciconias* Asc. *conias* — *ciconias* P. Locus apud Plaut. est Trucul. III, 2, 23. *Ut Praenestinis coniast ciconia.* — 24) Virg. Aen. IV, 682. *Exstinxti me teque, soror.* — 25) Virg. Aen. XI, 118. — 26) Cf. Enn. Fragm. ed. Hessel. pag. 146. Cf. etiam Sosip. Charis. lib. IV, in doctrina de metaplasmo, ubi *Endo suam do* legitur. — 27) Lucret. de R. N. I, 187. Idem in simili re exemplum citant Diom. et Pomp. pag. 30. — 28) Virg. Aen. X, 481. — 29) Virg. Aen. I, 499. — 30) Virg. Aen. IV, 52. — 31) Virg. Aen. IX, 26. Ceterum de toto hoc loco conf. Pomp. pag. 449. — 32) *Aulai in medio* P. Asc. *in* om. Cod. Idem Cod. et Asc. exhibent *in Aeneidis*, quod dedi. *In Aeneide* P. — 33) Virg. Aen. VI, 747. Ceterum *et* quod duo haec exempla, hoc et superius intercedit, in Cod. desideratur. — 34) Virg. Aen. VII, 464. — 35) Virg. Aen. IX, 26. —

Fixerit aeripedem[1]*;*

pro *aëripedem;* tetrasyllabon ex pentasyllabo fecit.

12. Synaloephe est, cum inter duo verba in concursu duarum vocalium, nulla [**1439**] intercedente consonante, unius fit vocalis elisio, ut:

Atque ea diversa penitus[2].

Fiunt autem synaloephae his modis. Interdum enim brevis in brevem cadit[3]:

Obsedere alii telis angusta viarum[4].

Interdum brevis in longam, ut:

Taenarias etiam fauces alta ostia Ditis[5].

Interdum longa in brevem, ut:

Oppositasque evicit gurgite moles[6].

Interdum diphthongus[7] in simplicem longam, ut:

Dardanidae e muris[8].

Aliquando brevis in diphthongum, ut:

Arva neque Ausoniae semper[9].

Interdum diphthongus in diphthongum. Operae pretium[10] est scire dactylicum versum synaloephas ubique posse recipere. Interdum sane vocales in[11] se concurrentes synaloepham [**1440**] fieri vetant, et, si versus impleri nequiverit, nulla eliditur, ut:

Et sucus pecori, et lac subducitur agnis[12].

13. Ecthlipsis[13] est, cum inter se aspere concurrentium syllabarum, intercedente sola *m* littera consonante, et vocalem et consonantem, quam diximus, elidi necesse est, ut:

Multum ille et terris[14]*;* etc.

Antithesis est litterae pro littera immutatio, ut:

Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis[15].

Metathesis est litterarum ordo immutatus, ut:

Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis[16].

1) Virg. Aen. VI, 803. Constans est Grammaticorum opinio, voc. hoc *aeripedem* ex *aëripedem* contractum esse. Cf. supra Donat. III, segm. IV, 2. Pompei. pag. 449. aliique multi. Sed vide Heynium ad hunc Virg. loc. — 2) Virg. Aen. IX, 1. — 3) Cod.: *in vrevem* [cad] *habet;* sic corr. — 4) Virg. Aen. II, 332. — 5) Virg. Georg. IV, 467. — 6) Virg. Aen. II, 497. — 7) Graece scriptum apud P. — 8) Virg. Aen. X, 263. — 9) Virg. Aen. III, 496. — 10) Cod. corrupte: *opere praecium. Pretium* an *precium*, *spatium* an *spacium* scribendum sit, hodie non dubitatur, licet diversa eorum sit ratio. *Pretium* a *pres*, *pretis*, unde *interpres*; *spacium* cognatum cum v. *specere*, unde *conspicere* et *species*. — 11) *In se concurrentes* scripsi e Cod. *inter se conc.* Asc. P. quod mihi correctoris esse videbatur. — 12) Virg. Ecl. III, 6. *Sucus* una littera *c* scribitur in Cod. — 13) Cod. *eclipsis.* Asc. *ectlipsis.* — 14) Virg. Aen. I, 3. Cod. exhibet: *multum ille* [et] *in terris;* sic corr. — 15) Ovid. Metam. III, 79. — 16) Virg. Aen. X, 394. Cod. *tymbrae.* —

PROBI INSTITUTIONUM GRAMMATICARUM

LIBER SECUNDUS.

De Catholicis Probi[1].

Segm. I.

1. Quoniam[2] instituta artium sufficienter tractavimus, nunc de catholicis nominum [1439]
verborumque rationibus doceamus. Quidam sic esse nominum declinationes[3] numero quinque voluerunt, sicut verborum coniugationes tres, et omnem[4] declinationem ex genitivo casu numeri singularis posse cognosci. Et primae quidem declinationis genitivum singularem *ae* diphthongo terminant, generis masculini et feminini, ut hic poeta huius poetae, haec Musa huius Musae. Nam prima declinatio neutrum nomen non habet, id est, *ae* diphthongo genitivus singularis[5] terminatus generis neutri non invenitur; exceptis quibusdam generis omnis, *hic* et *haec* et *hoc verna; hic* et *haec* et *hoc advena*[6]. Dicimus enim *verna puer*, *verna puella*, *verna man-* [1440]
cipium. Lectum est et unum hac declinatione nomen generis neutri apud Sallustium: *Et dextrum flumen Thuria*[7]*;* huius Thuriae. Nam *e* sola, sive correpta, sive producta, nullius generis casus genitivus reperitur terminatus, nisi antique[8], ut Virgilius:

Libra die somnique pares ubi fecerit horas[9].

Et Sallustius: *Dubitavit acie pars*[10].

2. Secundae declinationis genitivus singularis *i* littera terminatur in omni genere, ut *hic Plautus*, *huius Plauti; haec fraxinus*, *huius fraxini; hoc bellum*, *huius belli.*

1) *DE CATHOLICIS PROBI.* Ita hic liber in Codice inscriptus est. Ascens. finit superiora his verbis: *Finis Artium Probi;* et sequentia ita habet inscripta: *PROBI GRAMMATICI CATHOLICA.* Apud P. est: *M. Valerii Probi Grammaticarum institutionum Liber II. qui est de Catholicis nominum et verborum*; quorum omnium nihil in Cod. — 2) *Quoniam instituta artium.* Sic recte et ex regula scriptum in Cod. et Asc. a quo ordine cur recesserit P. non intelligo. — 3) *Sic esse nominum decl.* Ordinem e Codice adoptavi. — 4) *Omnem decl.* Ita Cod. *omnium decl.* Asc. P. — 5) Cod.: *sing.* (sic) *genitivi*; male. — 6) Quae h. l. apud P. et Asc. sequuntur: *huius vernae et huius advenae*, non leguntur in Cod. et Asc. — 7) Idem Sallustii locus citatur a Prisc. V, 2, 6. et VI, 3, 12. et a Vibio Sequestre v. *Turia.* Apud Prisc. tamen legitur *Turiam.* — 8) Cod. *antiquae*, ut paullo post *aciae.* — 9) Virg. Georg. I, 208. — 10) Locus Sallustii legitur etiam apud Serv. ad Georg. I, 208. et apud Prisc. VII, 19. —

3. Tertiae declinationis genitivus singularis *is* syllaba terminatur in omni genere: *hic orator*, *huius oratoris; haec virgo*, *huius virginis; hoc carmen*, *huius carminis.* [1441]

4. Quarta declinatio genitivum singularem *us* syllaba terminat in genere masculino et feminino, ut *hic fluctus*, *huius fluctus; haec manus*, *huius manus.* Nam generis neutri genitivus singularis quartae declinationis *u* producto[1] terminatur, ut *hoc cornu*, *huius cornu.* Quoniam genitivus singularis *us* syllaba terminatus in genere neutro numquam reperitur.

4. Quintae declinationis genitivus singularis *ei* separatis terminatur, et regit genus tantummodo femininum, ut *haec species*, *huius speciei;* excepto uno communi, duum[2] generum, masculini et feminini: *hic* et *haec dies*, *huius diei. E* autem, quae ante *i* est in genitivo, et producitur, et corripitur: tunc producitur[3], cum nominativus singularis *es* pura producta syllaba terminatur, ut *haec series*, *huius seriei;* tunc corripitur, cum *es* syllaba habet ante se aliquam consonantem pariter copulatam, ut *fides*, *fidei; res*, *rei; spes*, *spei.*

5. Prima declinatio dativum singularem similem genitivo faciat necesse est, *ae* diphthongo terminatum: *huic poetae*, *huic Musae*[4]. Accusativum *am*[5]*: hunc poetam*, *hanc Musam.* Vocativum *a: o poeta*, *o Musa*[6]. Ablativum *a*, sed producto, *ab hoc poeta*, *ab hac fortuna*[7]. Nominativum et vocativum pluralem *ae* diphthongo: *hi*, *o poetae*[8]. Genitivum *rum*, *horum poetarum.* Dativum et ablativum[9]: *his* et *ab his poetis.* Accusativum[10] *hos poetas.*

6. Secunda declinatio dativum et ablativum singularem *o* terminat in omni[11] genere: *huic* et *ab hoc grammatico*, *huic* et *ab hac fraxino*, *huic* et *ab hoc regno.* Accusativum *um: hunc*[12] *grammaticum*, *hanc fraxinum*, *hoc regnum.* Vocativum, generis quidem masculini, aut *e* correpta, aut *i*, vel similem nominativo[13], ut *o magne*, *o Salusti*[14], *o puer.* Invenies antiquitus et *us* syllaba terminatum vocativum singularem secundae declinationis, ut Virgilius: [1442]

Corniger Hesperidum fluvius[15]*;*

pro *fluvie.* Feminini generis secundae declinationis vocativus singularis semper *e* correpto terminatur, ut[16] *o fraxine;* neutri *um*, ut *o regnum.* Nominativum et vocativum pluralem generis masculini et feminini *i* facit secunda declinatio[17]: *hi* et *o magistri*, et *o fraxini*[18]. Neutri *a*, *haec* et *o regna.* Genitivum in omni genere *rum: harum fraxinorum*[19]. Dativum et ablativum *is* in omni genere: *his* et *ab his magistris*, *fraxinis*, *regnis.* Accusativum generis masculini et feminini[20] *os: hos grammaticos*, *fraxinos;* neutri vero *a: haec regna.*

7. Tertiae declinationis dativus singularis in omni genere *i* finitur: *huic sacerdoti*, *huic carmini.* Accusativus generis quidem masculini et feminini *em: hunc* et *hanc sacerdotem.* Neu-

1) *U producta* Cod. sed supra scr. *o*, ut sit *producto* quemadmodum infra saepius. *Producta* Asc. P. — 2) Cod.: *conmuni duum gen.* Asc.: *cōi duum gen.* P.: *communi duorum gen.* — 3) Vv. *et corripitur tunc producitur* supra ascripta sunt in Cod. ab eadem manu. — 4) Vv. *huic musae* supra versum scripta ab ead. m. — 5) *Accusativum in am* Asc. P. Sed Cod. *accusativum h am*, deleta *h* littera, unde alii *in* fecerunt. — 6) Vv. *o Musa* desunt in Cod. — 7) Haec ita exhibet Cod.: *ablativum ā ab hoc poeta sed producto. ab hac fortuna.* — 8) *Hi*, *o poetae.* Sic Cod. a prima manu. Ab altera post v. *hi* supra scr. *poetae*, sed a recentiore manu. — 9) *Ablativum in is*, *his* Asc. P. *in is* om. Cod. — 10) *Accusativum in as hos* P. *As acc. hos* Asc. *in as* om. Cod. — 11) *Terminat omni* Asc. P. *in* interponit Cod. — 12) *Accusativo* (supra scr. *um*) *hunc;* sic Cod. — 13) Vv. *vel similem nominativo* inter versus leguntur in Cod. — 14) Post vv. *o Salusti* (sic enim Cod.) inserenda videntur, quae in margine Cod. leguntur: *o puer feminini semper ē correpto o fraxine neutri ūm o bellum.* Sed haec a librario addita; leguntur enim plane similia vel potius gemina paullo post. — 15) Virg. Aen. VIII, 77. — 16) Additum *ut* e Codice, quemadmodum paullo post: *ut o regnum.* — 17) Ordo est e Cod. ubi etiam est: *secunda declinatione.* Asc. P.: *masculini et fem. generis.*

tri vero similis erit nominativo et vocativo: *hoc carmen.* Vocativus generis omnis similis erit nominativo: *o sacerdos*, *o carmen.* Ablativus in genere masculino vel feminino, aut *e* correpta[21] terminabitur, ut *ab hoc* et *ab hac sacerdote*, aut *i*, ut *ab hoc* et *ab hac agili;* in genere neutro semper *e* correpto[22], ut *ab hoc carmine*, *ab hoc suave.* Nominativum, accusativum et vocativum plurales generis masculini et feminini *es* producta syllaba terminabit[23] tertia declinatio: *hi* et *hae*, *hos* et *has* et *o sacerdotes.* Interdum accusativum *is*[24], ut *hos* et *has agilis.* Neutri vero *a*, ut *haec* et *o carmina*[25]. Genitivum in omni genere *um: horum* et *harum sacerdotum*, *horum carminum.* Dativum et ablativum in omni genere *bus: his* et *ab his sacerdotibus.*

8. Quarta declinatio dativum singularem generis masculini et feminini *ui* separatis faciet, *huic senatui*[26], *huic manui;* neutri[27] *u* sola: *huic cornu*, accusativum generis masculini et feminini *um*: *hunc senatum*, *hanc manum;* neutri *u*, *hoc cornu.* Vocativum in omni genere similem faciet nominativo: *o senatus*, *o manus*, *o cornu.* Ablativum *u* terminabit in omni [1443] genere: *ab hoc senatu*, *ab hac manu*, *ab hoc cornu.* Nominativum, accusativum et vocativum plurales in genere masculino et feminino *us* syllaba terminabit, ut *hi* et *hae*, *hos* et *has* et *o senatus*, *manus;* neutri vero *a: haec*, *o cornua.* Genitivum in omni genere *um*, *horum senatuum*, *harum manuum*[28], *horum cornuum.* Dativum, et ablativum in omni genere, *bus*, ut *ab his senatibus*, *manibus*, *cornibus.*

9. Quintae declinationis dativus singularis similis erit genitivo, *ei* separatis, aut producto aut correpto *e* ante *i: huic speciei*, *huic rei.* Accusativus *em*, *hanc speciem*[29]. Vocativus similis erit nominativo: *o species.* Ablativus *e* producto: *ab hac specie.* Unde *dies* genere feminino declinanda est, quoniam nullum nomen Latinum invenitur generis masculini, ablativo singulari *e* producto terminatum. Nominativus, accusativus, plurales, similes erunt nominativo et vocativo[30] singulari, et *es* terminabuntur: *hae*, *has*, *o species*[31]. Genitivus indifferenter et *rum* et *um* accipiet[32], ut *harum specierum*, vel *specieum.* Dativus et ablativus *bus*, *his* et *ab his speciebus.*

10. Ergo, quoniam genitivo singulari reperto facillime omnium declinationum nomina declinantur, docendum est, qualis nominativus qualem faciat[33] genitivum. Tractemus igitur per[34] singulas litteras, vel syllabas nominativum singularem, ex quo genitivus trahitur, quo cognito utriusque numeri casus facillime declinabuntur[35]. Sed ante de nominativo quinque declinationum

— 18) Cod.: *et h o fraxini;* sed littera *h* inducta. *Hae et o fraxini* Asc. P. — 19) *Horum magistrorum, harum fraxinorum* Asc. P. Priora duo vv. absunt a Cod. — 20) Vv. *et feminini* in Cod. supra scripta sunt. — 21) Fortasse etiam h. l. scribendum, ut supra: *e correpto.* In Cod. non satis discerni poterat. — 22) *Semper e correpto.* His addunt Asc. P. *terminatur*, quod recte abest a Cod. — 23) *Terminabit.* Ita Asc. P. *terminatur* (*vit* supra scr.) Cod. Saepe, ut vidimus, *v* et *b* confunduntur in Codice. — 24) *Accusativus is* P. *actūs os is* Asc. *accusativum is* Cod. id quod dedimus. — 25) *Ut haec et o carmina.* Ita Cod. Vv. *et o* omittunt Asc. P. — 26) *Facit, ut huic sen.* Asc. P. — 27) *Neutri vero generis u sola* Asc. P. Vv. *vero generis* om. Cod. — 28) *Manum* ex errore typographi habet P. Ceterum Asc. paullo ante: *in omni genere uum.* — 29) Hic adduntur vv. *hanc rem* in Asc. et P. — 30) Vv. *et vocativo* in Cod. supra versum leguntur. — 31) *Hae, has, o species.* Sic P. Asc. In Cod. *hae ecas e o sp.* (sic) quod fortasse erit: *hae et has et o sp.* Sed correctum ab eadem manu: *has o species.* — 32) Cod. vitiose: *accipient.* — 33) Cod. corrupte: *faciet.* — 34) *Per* inter versus ascriptum in Cod. — 35) Cod. *declinantur* (*bu* supra scr.) (sic). —

breviter tractemus, quibus litteris, vel syllabis, vel modis unaquaeque declinatio nominativum terminat singularem.

11. Primae declinationis nominativus singularis fit modis tribus: *a*, *as*, *es* producta[1]; *poeta*, *poetae; Aeneas*, *Aeneae; Anchises*, *Anchisae.*

Secundae declinationis nominativus singularis fit modis quinque[2]: *um*, *eus*, *ir*, *us*, *er; regnum*, *regni; puer*, *pueri; vir*, *viri; magnus*, *magni; Tydeus*, *Tydei.* [1444]

12. Tertiae declinationis nominativus singularis fit modis quadraginta uno: *a*, *e* correpta; *o*, *c*, *t*, *al*, *el*, *il; ol*, producta; *ul*, *an* producta; *en* correpta, *en* producta; *on* correpta, *on* producta; *ar*, *er* correpta; *er* producta; *or*, *ur*, *as*, *es* producta, *es* correpta; *is*, *os* correpta, *os* producta; *us* correpta, *us* producta; *ax*, *ex* correpta, *ex* producta; *ix*, *ox* correpta, *ox* producta; *ux* correpta, *ux* producta[3]. Toreuma toreumatis[4], dulce dulcis, ordo ordinis, Dido Didonis, lac lactis, caput capitis, tribunal tribunalis, mel mellis, Tanaquil Tanaquilis, sol solis, Suthul Suthulis, Titan Titanis, crimen criminis, lien lienis, Memnon Memnonis, Sinon Sinonis, instar instaris, cadaver cadaveris, ver veris, livor livoris[5], Tibur Tiburis, facultas facultatis, seges segetis, strages stragis, suavis suavis, os ossis, os oris, Venus Veneris, virtus virtutis, tenax tenacis, grex gregis, rex regis, nix nivis, nox noctis, vox vocis, nux nucis, lux lucis. Terminatur etiam duabus consonantibus copulatis n et s, et dividitur[6] in modos quinque. Nam aut *a* ante *ns* habet, infans infantis. Aut *e* productam, Ufens Ufentis. nam correpta ante ea[7] nullum nomen reperitur, sicut nec *i.* Aut *o* correptam, ut insons insontis. Aut productam, ut fons fontis. Aut *u*, ut Arruns Arruntis[8]. Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina *n* et *s* terminata, *tis* genitivo faciant necesse est, exceptis duobus, quae *dis* faciunt genitivum et *tis*, ut frons, pars capitis, frontis; et frons, quod est folium, frondis; et lens, animal, lendis; legumen lens lentis. Quidam addunt glans glandis, sed haec glandis[9] nominativo posuit Virgilius.

ā.

1) Cod. *ā. as. es. producta* (sic). — 2) *Fit modis sex* P. Sed *quinque* recte Cod, Asc. In seqq. Cod. et Asc. lectionem dedimus. Aliter et ex arbitrio, ut videtur, P.: *er*, *ir*, *ur*, *us*, *eus*, *um*, *puer pueri*, *vir viri*, *satur saturi*, *magnus magni*, *Tydeus Tydei*, *regnum regni.* — 3) In recensendis his tertiae declinationis terminationibus magnopere turbant libri nostri, Codex ita exhibet totum locum: *a.* [c] *e correpta. o. c. t.* (c tamen perscriptum) *al. el. il. producta. ul. an. producta. correpta ēn producta. on correpta. on producta. ar er correpta er producta. or. ur. as. es. producta es. correpta. is. os. producta os correpta. us producta ax. ex correpta. ex producta ix ox correpta ox producta ux correpta ux producta toreuma* cet. Ab hac lectione Asc. non nisi paucis discedit: *a. c. e. correpta — el. il. ol producta.* Quae si compares cum exemplis, quae sequuntur, vera lectio facillima opera restitui potest. Primum scribendum *a*, *e*, *correpta*; exempla enim sunt *toreuma, dulce.* Tum post terminationem *il* plenius interpungendum est, ita ut nihil de correptione vel productione addatur; *c* autem ante *t* addendum, ut Codex habet; quod verum esse, ordo exemplorum docet. *Ol* ex Asc. addendum, quod Cod. omisit. Dein *en correpta en producta* scribendum esse, exempla *crimen* et *lien* docent, Porro *is*, *os correpta*, *os producta; us correpta*, *us producta* sic plene scribendum, et res ipsa clamat, et exempla ostendunt: *suavis*, *os oris*, *os ossis*, *Venus*, *virtus.* Aberravit autem facillime librarii oculus in his: *is os — producta*, ubi vv. *os correpta* omisit; et in his; *os correpta*, *us producta*, ubi *us correpta*, *us pr.* scribendum erat. Putschii emendationes prorsus sunt alienae: *a*, *c*, *e correpta*, *e producta; o*, *t*, *al*, *el*, *il*, *ol*, *ul*, *an*, *en correpta*, *en producta — us producta*, *ax*, *ex*, *ix*, *ox*, *ux*, *ut toreuma.* Nostram autem emendationem probabilem reddit etiam terminationum numerus, quae cum sequentibus quinque in *ns* computata, illas XLI efficiunt. — 4) His interponit P. *Euterpe, Euterpis;* quod exemplum ignoratur a Cod. et Asc. Recte, nam plane fictum est et insulsum, neque unquam *Euterpe* aliter, nisi ad primam declinationem, inclinari potuit. — 5) *Livor*, *livoris*, e Cod. est, ubi scriptum *libor*, *liboris. Labor laboris* Asc. P. — 6) *Terminatur — dividitur.* Scil, tertiae declinationis nominativus. Sic recte in Cod. *Terminantur — dividuntur* P. *terminatur — dividuntur* Asc. — 7) *Nam correpta ante ea.* Sic recte Cod. et Asc. *N. c. ante ns* P. Paullo ante *ut*

13. Quarta declinatio nominativum singularem terminat modis duobus, *us* et *u*, hic fluctus, huius fluctus; hoc cornu, huius cornu; hoc genu, huius genu[10].

Quintae declinationis nominativus singularis fit modo uno *es* semper producta, dies diei; res rei.

14. Hucusque de nominativo, nunc de genitivo doceamus, per[11] singulas litteras vel [1445] syllabas nominativi decurrentes, unde genitivus qualis sit, poterit declarari. Quo patefacto, poterimus scire, quo modo omnis casus utriusque numeri secundum rationes supra positas declinatur[12].

15. *A* littera terminatus nominativus singularis, sive pura, sive aliqua consonanti iuncta, generis masculini et feminini tantummodo Latinorum nominum reperitur, qui genitivum *ae* diphthongo terminans docebit nos, quomodo totos casus utriusque numeri declinemus secundum rationem primae declinationis, quam paulo ante monstravi. Inveniuntur generis neutri *a* littera terminata, sed peregrina, quae declinantur ratione tertiae declinationis, quae, sicuti docui, genitivo *is* syllaba terminantur[13], ut *hoc toreuma*, *huius toreumatis; schema*, *schematis.* Nam cum[14] Plautus in Amphitryone posuit:

Cum servili schema[15]*;*

non neutri generis declinationem subvertit, sed genus. Haec enim schema declinavit, ab hac schema, sicut haec fortuna ab hac fortuna[16]. Primae declinationis, non tertiae *hoc schema*, genere neutro; nam ab hoc schemate posuisset. *A* enim terminatum nomen generis neutri Latinitas non habet, exceptis tribus, hic et haec et hoc verna, advena; et *hoc Thuria*, nomen fluminis, lectum in secunda historia Sallustii.

16. *C*[17] littera unum nomen reperitur terminatum generis neutri, declinationis tertiae; *is* enim facit genitivo, *hoc lac*, *lactis.* Quidam putant *hoc lacte*[18] debere dici; sed non legi[19], nisi in Varrone de lingua Latina[20]. Virgilius:

Lac mihi non aestate novum, *non frigore defit*[21].

Plautus *hoc lacte* declinavit ubique:

Sicut lacte lacti simile est[22]*;*

Ufens P. — 8) *Arruns Arruntis.* Sic duplici r littera Cod. *aurus auruntis* Asc. *Aruns Aruntis* P. — 9) *Sed et haec gl.* Asc. P. *Sed* haec *et gl.* Cod., deleto *et.* Recte. Locus Virgilii alius non esse potest, nisi Georg. IV, 81. *Nec de concussa tantum pluit ilice glandis*; ubi tamen genitivus est, quem male pro nominativo accepisse videtur Probus. — 10) *Hoc genu*, *huius genu* in Cod. inter versus scripta sunt. — 11) *Per singulas litteras.* Ita Cod. Asc. Excidit *per* apud P. — 12) *Declinare* mendose Cod. sed in fine versus, unde coniicio legendum *declinari possit*, vel tale quid. — 13) Cod. mendose: *terminato.* — 14) *Nam cum Plautus* Cod. *N. quod Pl.* Asc. P. In Cod. diverso atramento et a rec. manu supra scr. *quod.* — 15) Locus Plauti est Amphitr. prol. 107. citaturque idem a multis Grammaticis in eadem caussa, veluti a Prisc. VI, 2, 7. quem cf.; a Pompeio XVII, 25. pag. 229. aliisque. — 16) Inde ab hoc loco turbae in Cod. Sequuntur enim haec: *historia Sall.* (finit versus) *e ergo nomina terminata.* cet. Reliqua desunt. Sed partim in suprema, partim in ima libri ora, signo illuc monstrante, leguntur, quae deinceps apud Putsch. leguntur: *E litera unum nomen* cet. Legendum autem *C littera unum* cet. res ipsa docet. Locus Sallustii, inter fragmenta reponendus, iam supra a nobis indicatus. Cf. Sall. fragmm. apud Gerlach. p. 226. fragm. 12. — Pariter apud Asc. omnis ille locus: *C littera unum nomen* — usque ad vv.: *in intestinis pinguissimae*, desideratur. Illa tamen, quae inde a vv.: *Primae declinationis* — usque ad vv.: *historia Sallustii* apud P. leguntur, etiam in Ascensiana assunt integra. — 17) Apud P.: *E litera.* Sed vide quae statim monuimus. — 18) *Hoc lacte.* Ita diserte Cod. *hoc lact* P. Male. — 19) *Legi* Cod. *legimus* P. — 20) Quae hodie Varronis exstant, non habent hoc praeceptum. Sed Non. pag. 483. ex Varronis Andabatis affert: *Candidum lacte papilla quum fluit.* Sed cf. Pompei. pag. 233. — 21) In Cod. haec tantum leguntur: *Lac mihi non aestate novum;* sed finit versus, et amplius librarium perscribere voluisse locum Virgilii, ex lineola appicta, sed deleta, apparet. Virg. Ecl. II, 22. — 22) *Sicut lacte lacti simile est.* Ita diserte Cod. *Sic lacte lactis s. e.* Putsch. Ceterum locus Plauti, ab huius Editoribus inter fragmenta relatus, citatur e Bacchidibus a Pompeio pag. 233., ubi tamen *lactis simile* Sed in Bacchidibus hodie non comparet. Cf. Lamb. ad Plauti Menaech. V, 9, 30. Adde Milit. gl. II, 2, 85. —

numero tantummodo[1] singulari; nam quod Plautus posuit *lactes*, id non a[2] nominativo, *hoc lac*, vel *hoc lacte*, sed *hi lactes*, genere masculino numero semper plurali. Sunt autem *lactes*, partes corporis in intestinis pinguissimae. *D* hac littera nullum nomen repperi terminatum; doceat declinationem, qui potuerit reperire[3]. *E* littera terminata nomina generis masculini et femi- [1446] nini non inveni Latina, sed Graeca, *E* producta terminata, quae aut Graeca ratione Latinitatis, ut haec Danae, huius Danaes, qua syllaba nullus genitivus Latinus terminatur; aut *e* in *a* mutans nominativo declinabitur[4] ratione primae declinationis, *ae* diphthongo faciens genitivum, Danaa[5] Danaae, Helena Helenae. Generis neutri Latina nomina repperi *e* terminata, sed correpto, quae *is* facientia, genitivo declinabuntur[6] secundum rationem tertiae declinationis, *hoc suave*, *huius suavis; hoc monile*, *huius monilis*; *hoc praesepe*, *huius praesepis.* Hoc enim genere[7] declinatur. Nam quod Plautus:

Haec praesepes mea est[8];

genere feminino sicut apud Graecos; auctoritas est, non ratio. *Pes* enim terminata nomina, sive correpta, sive producta, aut *tis* facient[9] genitivum, aut *dis; praepes*, *praepetis; pes*, *pedis.* Nam *dapes* numero semper plurali declinantur; *dapem* tantummodo legi numero singulari, sicut multorum nominum aliqui casus inveniuntur, ut *sponte*, *tabo*, *Iuppiter*, *o Iuppiter.* Nam qui declinat *hic Iuppiter*, *huius Iovis*, potest et *hic Phoebus*, *huius Apollinis* declinare; et *haec Minerva*, *huius Palladis;* et *hic Hercules*, *huius Alcidae.* *E* ergo nomina terminata Graeca sunt, ut haec Danae, Euterpe, Circe, Agave. Et si qui voluerit declinare, hoc modo faciet secundum Graecos. Immo addat in genitivo *es* et in accusativo *en*, et faciet *huius Danaes*, unde est illud:

Aestiferae Libyes[10].

hanc Danaen. Ablativum enim, quia Graecum est, non habet. Et convertuntur sic: ex *e* littera *a* facit et dicitur *Circa*[11], unde est illud Horati[12]:

Volente Circa.

Ergo in genitivo:

1) *Tantummodo* Cod. *tantum* P. — 2) Apud P. hic locus male sic legitur: *nam quod Plautus posuit lacte, nominativo hoc lac* cet. Quae dedi, licet in Cod. paullo obscurius leguntur, tamen et ab *Eichenfeldio*, V. Cl., et a me manifestissime inventa sunt. Cf. Plaut. Curc. II, 3, 40. Pseud. I, 3, 84. Adde Non. p. 331. — 3) Verba: *D hac littera — reperire*, desunt apud Asc. et P. Ego e Cod. addidi, sic demum manum Grammatici restituisse ratus, quum per singulas litteras procedere se velle supra dixisset. Quae autem nunc apud P. sequuntur: *E ergo nomina* — usque ad v. *Cyrenes*, in Cod. et Asc. statim supra post vv. *in secunda historia Sallustii* sequuntur, ut diximus. Sed falso id fieri, partim res ipsa docet, quum illa non poni possint, nisi ubi de terminatione in *E* iam sermo fuerit, partim Codex ostendit, qui, quum supra posita illa de *C* littera in margine habeat, in eodem margine sic pergit: *pinguissime. d hac littera nullum nomen repperi terminatum doceat declinationem qui potuerit reperire. E littera terminata*; atque ita pergit usque ad vv. *mutans nominativo declinabitur.* Reliqua in ima ora abscissa sunt, sed restantes adhuc lineolae docent, saltem unum etiam versum affuisse. Eadem tamen omnia in ipso textu recurrunt infra post v. *Cyrenes.* Non dubito tamen, quin, postquam librarius errorem suum, quo verba *E ergo — Cyrenes*, anticipaverat, intellexit, omissa in margine ponere voluerit, sed membrana deficiente, partem in ipso textu retractaverit. Igitur sic ordinavi disiecta membra, ut primum quae de littera *C*, tum quae de littera *D*, deinde quae in universum de terminatione *E*, postremo quae de *E* Graeca tractata sunt, ponerem. — 4) *Declinatur* Asc. P. *Declinavitur* Cod. in margine et in textu. — 5) *Danaa, Danaae* ita Cod. *huius Danaae* Putsch. Asc. omisso nominativo. — 6) Cod. in textu *termina-*

Aestiferae Libyes:

Lucanus[13]. Sallustius: *Apollinis filia et Cyrenes*[14].

17. *F*, *G*, *H*, his litteris nomen non repperi terminatum.

I littera terminata nomina quattuor[15] tantummodo repperi sine aliqua declinatione. Nam monoptota sunt duo generis omnis, *hic* et *haec* et *hoc nihili*, *frugi;* et duo generis neutri, numero tantummodo singulari *hoc gummi*, *hoc sinapi;* quamvis Plautus in Pseudulo *haec* [1447] *sinapis*[16] declinaverit. Inveni et duo in numero plurali masculina, in numero singulari neutra, *hi Argi*, *hoc Argos; hi porri*, *hoc porrum.*

18. *K* hac littera nullum nomen terminatur[17].

L littera terminata nomina Latina generis masculini et feminini, exceptis quattuor, nulla reperies, *hic sol*, *haec Tanaquil. Tanaquil* enim uxor fuit Tarquini Prisci; appellativum quidem est, sed pro proprio habetur[18]; *hic consul*, *hic* et *haec* et *hoc exsul.* Generis vero neutri plurima nomina reperies[19] hac littera terminata, quae si erunt monosyllaba, in genitivo *l* littera duplicabitur, *mel*, *mellis; fel*, *fellis.* Excipitur unum *sal*[20], *salis*, unde quidam[21] *hoc sale* declinant. Omnia tamen ratione tertiae declinationis flectuntur, nam *is* syllaba genitivum proferunt. Si qua alia inventa fuerint, exceptis supra positis, generis masculini barbara sunt, ut *Hannibal*, *Hasdrubal*, *Hamilcar*, *Hiempsal*, *Adherbal*[22]. Inveniuntur et generis neutri barbara *l* littera terminata, *hoc Muthul*, *hoc Suthul.*

19. *M* littera terminatum nomen[23] generis masculini vel feminini, excepto uno generis omnis monoptoto, Latinitas non habet, *hic* et *haec* et *hoc nequam.* Neutri generis[24] plurima reperies, quae genitivo casu aut una *i*[25] aut duabus terminabuntur. Tunc una, si ante *um* syllabam nominativus *i* non habuerit, ut *hoc bellum*, *regnum*, *sceptrum; belli*, *regni.* Si habuerit, genitivus duabus *i* terminabitur, ut *hoc sacrificium*, *huius sacrificii;* sicut etiam[26] quae ante *us* syllabam habent *i*, ut *Terentius*, *Terentii.* Ex quibus una syllaba sublata fit vocativus, si sint nomina propria, ut *o Terenti;* sin appellativa, novissimam *us* in *e* correptam[27] mutabunt in vocativo, *o egregie.* Omnia tamen nomina *m* terminata[28] secundae sunt declinationis; nam *i* faciunt genitivo, excepto *nequam*[29], monoptoto.

buntur; sed eadem manus in margine, id quod raro fit, *declinabuntur.* — 7) Vv. *Hoc genere*, omisso *enim*, supra versum. Ego Asc. et P. secutus sum. — 8) *Haec praesepes mea est.* Cod.: *hoc praesepes meus est*, sed ab eadem manu emendatum, ut dedi cum P. *haec praesepis in ea est* Asc. Locus Plauti a Bothio inter fragmenta relatus. Idem Bothius suadet, in seqq. scribatur: *sicut apud Graecos φάτνη*, quod veri est simile. — 9) *Facient* Cod. *faciunt* Asc. P. — 10) Lucan. Phars. I, 206. — 11) *Et dicitur C.* Cod. Asc. *Et d. circa*, sic non perscripto vocabulo *dicitur* P. — 12) *Horati* Cod. Locus est Epod. XVII, 17. ubi post Bentleium scribitur *Circa*, quum antea esset *Circe.* Ceterum in Cod. est: *volente circa*, *elena. ergo* cet. — 13) Phars. I, 206. — 14) Locus Sallustii inter fragmm. legitur apud Gerlach. p. 247. fragm. 38. — 15) *Quattuor* ita Cod. — 16) *Plautus in Pseudulo* III, 2, 28. ubi *sinapis scelerata.* Ceterum Cod.: *haec senapis.* — 17) Ita Cod. *nullum reperi terminatum* Asc. P. — 18) Vv. *Tanaquil enim* — *proprio habetur* hoc loco in Codice et apud Asc. interponuntur, omissa a Putschio. Si revera a Grammatico profecta sunt, satis sunt memorabilia. Haberemus enim vocem Etruscam, quae ad linguae Etruscae indagationem conferre multum posset. — 19) *Reperias* P. — 20) *Excipitur hoc sal* P. male. — 21) *Quidem* P. ex errore typographi. — 22) *Iempsal*, *aderbal* Cod. — 23) *M litera terminata nomina* P., fortasse melius. — 24) *Generis neutri* Asc. P. — 25) *Aut una i.* Ita Cod. *aut una aut duabus* omissa littera *i* Asc. *aut una aut duabus i* P. — 26) *Etiam* deest in Asc. et P. — 27) *Correptam* deest in Asc. et P. — 28) *M litera terminata* Asc. P., fortasse melius. — 29) *Excepto uno nequam* Asc. P. —

20. *N* littera terminata nomina tertiae sunt declinationis; nam omnia genitivo *nis* faciunt[1]. Latina quidem generis masculini et feminini rara habentur; duo figura simplici, *hic rien*, [1448] *huius rienis; hic lien*, *huius lienis;* composita generis omnis, *hic* et *haec* et *hoc tibicen*, *cornicen*, *fidicen; tibicinis*, *cornicinis*, *fidicinis;* quamvis Terentius fidicinam et tibicinam[2] posuerit. Neutri generis multa reperiuntur *n* in nominativo correpta, in genitivo *e* in *i* mutata, ut *hoc pollen*, *pollinis; carmen*, *carminis; lumen*, *luminis; gluten*, *glutinis; crimen*, *criminis; limen*, *liminis.* Sed quoniam multa Graeca vel barbara nomina reperiuntur generis masculini vel feminini (nam Latina, exceptis supra positis, et uno altero proprio, *hic Idmon*, *Idmonis*[3], *o* et in nominativo et in genitivo correpta, alia non inveniuntur); observandum est, ut tunc producamus Latine, si apud illos producuntur[4], ut *Sinon*, *Sinonis; Rubicon*, *Rubiconis;* tunc corripiamus, si apud illos corripiuntur[5], ut *Memnon*, *Memnonis; hic* et *haec Sason*, *Sasonis*[6]*; hic Titan*, *Pan*, *Titanis*, *Panis*, vel *Titanos*, *Panos;* ut Virgilius:

Panos de more Lycaei[7]*;*

sine alicuius declinationis ratione. Nulla enim declinatio genitivo, *nos* syllaba terminatur. Excipitur unum[8], *tis* faciens genitivo, *Laocoon*, *Laocoontis.* Posuit Lucretius *hoc sanguen*[9], novo more, cum sit *hic sanguis*, *huius sanguinis*, contra rationem *guis* terminatorum, quae genitivum similem nominativo faciunt, *hic anguis*, *pinguis; huius anguis*, *pinguis*,

21. *O* littera pura terminata nomina, genitivo *o* producant necesse est, et tertiae sint declinationis, nam *is* terminant genitivum, *leo*, *leonis; Pollio*, *Pollionis.* Excipitur unum, quod in genitivo *o* in *e* correptam mutat, *hic Anio*, *huius Anienis*[10], nomen fluminis. Cum aliqua vero consonanti praeposita et corripiuntur, et producuntur. Ideoque per singulas litteras doceamus, iunctas *o* litterae, *Bo*[11] terminata producuntur in genitivo, *Libo*, *Libonis; Carbo*, *Carbonis; Narbo*, *Narbonis.* Hoc tamen scire debemus, quod omnis nominativus *o* littera terminatus, sive pura, sive aliqua consonante praeposita et iuncta corripitur; exceptis Graecis, quae [1449] producuntur, ut *Dido*, *Manto;* ideoque indifferenter declinantur[12], Latina ratione, *huius Didus*, *Mantus*, ut Virgilius:

Fatidicae Mantus, *et Tusci*[13].

Co syllaba si inventa fuerint, producentur; barbara audivi, *Sico*, *Siconis; Franco*, *Franconis.* *Do* omnia in genitivo *o* in *i* mutant, *ordo*, *ordinis; hirundo*, *hirundinis; cardo*, *cardinis;* ex-

1) *Omnia nis faciunt genitivo* Asc. P. — 2) Terent. Eun. III, 2, 4. Ibid. V, 5, 15. Ad. V, 7, 7. et 9. — 3) *Idmon*, *Idmonis.* Ita praeclare Cod. *Ligmon*, *Ligmonis* Asc. *Ligmo*, *Ligmonis* P. — 4) *Si aput illos producitur idos producitur* Cod. quod nihil est, nisi iteratio duarum vv. *Producuntur* scripsi sensu postulante; *producitur* Asc. P. — 5) *Corripiuntur.* Sic recte Cod. Asc. *corripitur* P. — 6) *Saxon*, *Saxonis* Asc. P. pessime. *Sason* manifeste exh. Cod. Scribendum *Sasson* pro *Saxo.* — 7) Virg. Aen. VIII, 344. — 8) *Excipitur unum.* Ita scripsi, sic volente emendatore Cod., cuius tamen manus eadem est librarii. *Unum excipitur* Asc. P. — 9) Lucret. I, 837. ibid. 860. — 10) Non corripitur penultima in *Anienis;* erravit Grammaticus, ut saepe; fortasse suae aetatis vitium secutus. — 11) Hunc locum Cod. ita exhibet: *iunctas o terminata;* sed supra scr. *littera bō.* Recte Asc. ut edidimus. Male P.: *iunctas o literae.* *Per Bo.* — 12) *Declinantur.* Hoc v. in Cod. supra versum scr. — 13) *Tusci.* Ita Cod. in quo versus non est perscriptus. Addunt Asc. P.: *filius amnis.* Virg. Aen. X, 199. — 14) *Duobus* Asc. P. — 15) *Si qua talia.* Asc. P. — 16) *O inmutant genetivo* Cod. *O in i mutant in gen.* Asc. Recte P., nisi quod *in* delevimus: *o in i mutent in gen.* — 17) *Quod in genitivo ante o*, *syllaba producta* Asc. P. male. Recte Cod.: *quod in genit. ante nis* (o supra scr.) *syllabam o producta*, nisi quod Cod. *in genetivum* (sic). — 18) Hunc locum Cod. corrupte ita exhibet: *instrumentum rusticum mango latinum non est. nam ambages* cet. Pro v. *mango* Asc. et P. exhibent *ambago*,

ceptis duabus[14] quae *o* habent in genitivo productam, ut *pedo*, *pedonis; cerdo*, *cerdonis;* nam *Dido* Graecum est. *Fo* terminata producuntur in genitivo, *bufo*, *bufonis; Gorfo*, *Gorfonis*, et si qua alia[15]. *Go* finita, *o* in *i* mutent genitivo[16] necesse est, et sint generis feminini, *virgo*, *virginis; Carthago*, *Carthaginis; uligo*, *uliginis.* Excipitur unum, quod in genitivo ante *nis* syllabam *o*[17] producta terminatur, et generis est masculini, *ligo*, *ligonis*, instrumentum rusticum; *mango. Ambago*[18] Latinum non est; nam *ambages*, et *compages*, nominativo utriusque numeri declinantur, sicut *strages.* Lucanus:

Sicut conpage soluta[19]*;*

non *conpagine*, a nominativo singulari, *haec conpages*, non *haec conpago;* nam *conpaginis* et *conpagine* faceret. Virgilius:

Laxis laterum compagibus;

et non *compaginibus.* Et:

Multae ambages;

non *ambagines*[20]. Omnia tamen, sicut docuimus, nomina *o* terminata, sive pura, sive aliqua consonanti anteposita[21], tertiae sunt declinationis, id est, genitivum singularem[22] *is* syllaba terminant; exceptis Graecis, quae et Graeca ratione *us* faciunt genitivo, et Latina *nis*[23], *Dido*, *Didus; Dido*, *Didonis*, et si qua talia.

22. *Ho* finita producentur[24] in genitivo, ut *lurcho*, *lurchonis*, lectum nomen in Plauto[25], significans ganeonem, nepotem, devoratorem. Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina post c litteram habentia *h*, peregrina sunt, chorus, Anchemolus[26], charta, Charon, Chrysus, Chalybes; exceptis tribus, quae Latina sunt, lurcho, pulcher, Orchus, sic enim in antiquioribus reperies, non Orcus. *Ko* non invenies, ideo quoniam *k* non scribitur, nisi ante *a* litteram puram in principio nominum; vel cuiuslibet partis orationis consequentis syllabae consonans principium sit, sicut docui in libro primo[27]. *Lo* terminata Latina producuntur, *Milo*, *Milonis; calo*, *calonis;* Graeca in *i* mutabunt[28], *Apollo*, *Apollinis. Mo* producuntur, *temo*, *temonis; Sulmo*, *Sulmonis*[29]. Excipitur unum, quod *o* in *i* mutat, *homo*, *hominis;* quamvis antiqui *homonis*[30] declinabant. *No* terminatum nullum nomen repperi; qui invenerit, doceat rationem. *Po* syllaba[31] terminata producuntur, *vappo*, *vapponis;* animal est volans, quod vulgo *animas* vocant; lectum est apud Lucretium, *hos vappones*[32]. [1450]

recte; sed *mango* abiiciendum non erat. Igitur restitui. — 19) *Sicut strages. Lucanus sicut conpage soluta.* Ita Codex, recte, nisi quod, ut est apud Lucanum, *sic quum comp. s.* scribendum fuit. Lucan. Phars. I, 72. *Sicut Lucanus compage soluta* Asc. P. — 20) Hunc omnem locum Codex ita mutilum et corruptum profert: *Non haec conpago conpaginis et conpaginis et conpagine faceret Vergilius ambages non ambagines omnia tamen* cet. Recte Asc. et P. quae dedimus. Virg. Aen. I, 122. et ibid. I, 342. ubi tamen: *Longae Ambages.* — 21) *Anteposita et iuncta* Asc. P. — 22) Deest v. *singularem* apud Asc. et P. — 23) *Et Latina nis.* Deest v. *Latina* in Asc. et P. — 24) *Producunt in* Asc. P. *producent^ur in* (sic) Cod. — 25) Plaut. Pers. III, 3, 16. — 26) *Archemorus* Asc. P. et Cod. a prima manu, sed corr. ab eadem; recte. Est Graecum Ἀγχέμολος. Cf. Virg. Aen. X, 389. — 27) Nihil huiusmodi primo libro tractatum memini. — 28) *Graeca in i mutabunt.* Ita Cod. Asc. *Graeca o in i mut.* P. — 29) *Salmo Salmonis* Cod. — 30) *Homonis* Asc. P. *hominis* (o supra i) Cod. De hac prisca forma cf. Priscian. VI, 3, 15. ed. Krehl. — 31) *Polysyllaba producuntur* Asc. male. — 32) Vocabulum nunc non invenitur apud Lucretium, nisi forte Grammaticus intellexit locum lib. III, 387. *nec plumas avium papposque volantes.* Miror autem ne nuperrimum quidem Lucretii editorem ad hunc locum Probi animum advertisse. Verisimile mihi est, formas h. v. plures in usu fuisse, ita ut *pappus*, *pappo*, *vappus*, *vappo* dicerent. A *pappo papilio* descendit. Ceterum *vappo* lexicis addendum. —

23. *Quo*, hac syllaba ideo nulla pars orationis terminatur, quoniam *q* littera numquam scribitur, nisi quando *u* littera et alia vocalis sequens iuncta fuerit, sicut docui in libro primo. *Ro* terminata producuntur in genitivo, *Cicero*, *Ciceronis; Varro*, *Varronis; tiro*, *tironis.* Unum *o* litteram in genitivo et in omnibus casibus utriusque numeri perdit, *haec caro*, *huius carnis;* excepto vocativo singulari, *o caro.* *So*, producuntur, *Naso*, *Nasonis; Piso*, *Pisonis.* *To*, Latina quidem nomina hac syllaba terminata in genitivo corripientur[1], *Britto*, *Brittonis*[2]*; Santo*, *Santonis;* nomina sunt gentium[3]. Nomina mulierum Graeca aut producuntur, aut *u* habebunt in genitivo, *Manto*, *Mantonis*, vel *Mantus; Leto*, *Letonis*, vel *Letus.* *Vo*, non inveni hac syllaba nomen aliquod terminatum. *Xo*, nec hac syllaba inveni finitum nomen nisi barbarum, quod audivi, *Brixo*, *Brixonis.* *Zo*, hac quoque syllaba nullum nomen repperi terminatum, nisi unum barbarae civitatis, lectum in Sallustio: Vizzo, Vizzonis[4].

24. *P*, hac littera nullum nomen finitum[5] potuit reperiri, quia nec hac littera nomen aliquod terminatur, ratione supra monstrata.

R littera nomina terminata multa sunt. Hoc tamen scire debemus, quod generis omnis nomina, *r* littera terminata, et neutri, solius tertiae sunt declinationis. Nam *is* syllaba finient genitivum, *hic* et *haec* et *hoc par*, *huius paris; impar*[6], *imparis; cadaver*, *cadaveris;* [1451] *iecur*, *iecoris;* excepto uno, quod monoptotum est, *hoc ir*, significans[7] medietatem palmae, quae etiam vola dicitur, Graece *θέναρ*[8]. Generis vero masculini et feminini solum, incerta sunt an secundae sint[9] declinationis et genitivo *i* finiantur, an tertiae declinationis, ut[10] *is* syllaba terminentur genitivo, ideoque per singularum litterarum *r* litteram antecedentium syllabas decurrentes doceamus, quae sint declinationis secundae, quae tertiae.

25. *Ar* pura nullum nomen repperi terminatum. *Er* pura terminata masculina, secundae sunt declinationis, *puer*, *pueri*; feminina[11], *mulier*, *mulieris*, tertiae sunt declinationis, et si qua alia; omnia tamen corripientur. *Ir* pura unum indeclinabile vel monoptotum repperi, *hoc ir*, contra rationem neutrorum[12] nominum *r* littera terminatorum, quae omnia, sicut ante docui, tertiae sunt declinationis, id est, genitivo *is* syllaba terminantur. *Or* pura inventa generis masculini et feminini, tertiae sunt declinationis, *ris* terminantia genitivum, *o* in nominativo correpta, in genitivo producta, *hic* et *haec melior*, *huius meliōris.* *Ur* pura nullum nomen repperi terminatum. *Bar* terminata[13] tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivum, *hoc iubar*, *iubaris*; splendorem diei significat; Virgilius:

Iubare exorto[14];

numero semper singulari. *Ber* terminata omnia[15] et corripiuntur et secundae sunt declinationis.

1) *Corripiuntur* Asc. P. — 2) *Britto.* Ita Codex. *Brito* Asc. P. — 3) Omnis hic locus in Cod. sic exhibetur: *brittonis. v͞o non inveni.* His supra ascripta sunt haec: *Sancto Sanctonis nomina sunt gentium graecarum aut producuntur* cet. Sed in Asc. et P.: *Britonis*, *Santo Santonis.* *Nomina mulierum graeca aut producuntur* cet. Apertum est, in Cod. excidisse vv. *nomina mulierum*, in Edd. vero verba: *nomina sunt gentium*, desiderari. — 4) *Vizzo*, *Vizzonis* Cod. *Vizo Vizonis* Asc. P. — 5) V. *finitum* deest in Asc. et P. — 6) *Huius par inpar* Cod. vitiose. — 7) *Excepto uno*, *quod monoptotum est*, *hoc ir*, *significans.* Ita recte Cod. In Asc. vv. *quod monoptotum est* omittuntur. *excepto uno*, *hoc ir*, *quod monoptoton est*, *et significans* corrupte P. — 8) Ita, maiusculis tamen Graecis litteris, Cod. — 9) *Sint* addidi e Cod. — 10) *Ut* addidi e Cod. — 11) *Feminina is syllaba finiunt genitivum ut mulier* P. unde tamen hauserit P. hanc ubertatem, ignoro. — 12) *Nominum neutrorum* P. V. *neutrorum* omittit Asc. — 13) Voc. *terminata* omittit P. — 14) Virg. Aen. IV, 130. — 15) *Nomina* Asc. P. — 16) *Facient* Cod. *faciunt* Asc.

Nam aut *bri* facient[16] genitivum, ut *Calaber*, *Calabri; Cantaber*, *Cantabri; Insuber*, *Insubri;* aut *ri*, ut *liber*, *liberi*, vel *libri.* Tum *ri*[17], si deum, vel ingenuum significamus, quamvis in metro *Liber* deus, et *liber* ingenuus producitur, ut est:

Liber et alma Ceres;

in alio significatu corripitur *li*, ut:

Alta liber aret in ulmo[18].

Sed rationabiliter cum *li* corripitur, genitivo *bri* facimus, *liber*, *libri.* Excipiuntur duo *Ber* terminata, quae tertiae sunt declinationis, *imber*, *imbris;* Terentius[19]:

Imbrem aureum;

em enim syllaba terminata accusativo tertiae sunt declinationis, non secundae, id est, genitivo *is* terminato veniunt, non *i*, ut Virgilius: [1452]

Tres imbris torti radios[20]*;*

hic suber, *suberis;* Virgilius:

Raptus de subere cortex[21]*;*

a genitivo *is* terminato. Nam si *i* terminaretur genitivus, ablativus *a subero*[22] diceret. *Liberi*, filii, numero semper plurali declinantur.

26. *Bir*, hac syllaba nullum nomen repperi terminatum; qui invenerit, etiam declinationis doceat rationem. *Bor* terminata tertiae sunt declinationis; nam *ris* faciunt genitivo, ut *labor*, *laboris.* Omnia tamen nomina *or* syllaba pura terminata, et cum alia consonante praeposita et iuncta, in nominativo quidem corripiuntur; in genitivo vero si fuerint appellativa, producuntur[23], *orator*, *oratoris; praeceptor*, *praeceptoris*[24]*;* exceptis quattuor, quae quamvis sint appellativa, tamen corripiuntur[25], *arbor*, *arboris; marmor*, *marmoris; aequor*, *aequoris;* hic et haec *memor*[26], *memoris.* *Actor* si appellativum fuerit veniens ab agendo, *o* producitur in genitivo *actōris*[27]*;* si sit hominis nomen proprium, corripitur, sicut Virgilius:

Actoris Arunci spolium[28].

Omnia enim propria, *or* syllaba finita, in genitivo corripiuntur, ut *Nestor*, *Nestoris; Hector*, *Hectoris; Castor*, *Castoris;* et si qua talia. Quidam putant Virgilium contra rationem propriorum produxisse:

Herculis Antorem comitem[29]*;*

sed errant, nam *hic Antores* declinavit, non *Antor:* sicut *hic*[30] *Diores.* Et hoc tamen scire debemus, quod appellativa *or* terminata, si tracta fuerint a verbo, genus femininum *trix* terminant, *ultor*, *ultrix*, *ulciscor; praeceptor*, *praeceptrix*, *praecipio.* *Auctor*, si sit tractum a verbo

P. — 17) *Tum ris si deum* Cod. Sed ultimam litteram eradere voluisse videtur librarius. *Tunc eri si deum* Asc. *Tunc beri si deum* P. — 18) Cod. h. l. turbat: *Quamvis in metro liber deus li et producitur ut est liber et alma ceres et corripitur li ut alta liber aret in ulmo.* Ut nos exhibuimus, praebet recte Asc. quacum consentit Putschiana, nisi quod haec: *producitur li, ut est.* Loci Virgiliani sunt: Georg. I, 7. Ecl. X, 67. — 19) Terent. Eunuch. III, 5, 37. — 20) Virg. Aen. VIII, 429. — 21) Virg. Aen. VII, 742. Paullo ante *huius suberis* Asc. P. Pronomen abest a Cod. — 22) *A libero diceret* vitiose Cod. — 23) *Producuntur, ut orator* P. — 24) Addit P.: *labor laboris, amor amoris,* quae ignorant Cod. et Asc. — 25) *Corripiuntur, ut arbor* P. — 26) *Hic et haec memor memor memoris* Cod. *hic et haec et hoc memor memoris* P. Nos Asc. secuti sumus. — 27) *O producit in genitivo et facit ris; si sit* P. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. Productionis nota in *actōris* e Cod. est. — 28) Virg. Aen. XII, 94. — 29) Virg. Aen. X, 779. ubi editur: *Antoren.* — 30) *Hic* additum e Cod. —

augeo, *auctrix* facit; si non venit a verbo, sed significat principem, quod nomen non venit a verbo, etiam[1] feminino genere *auctor* facit, sicut Virgilius ex persona Iunonis:

Auctor ego audendi[2]*;*

princeps, non quae augeam[3]; nam *auctrix* diceret. Sed excipitur unum quod quamvis non veniat a verbo, tamen feminino *trix* facit, *genetrix;* nam *balneatrix*, *defensatrix*[4] rationabiliter debet dici, nisi quoniam male sonant. Et nonnunquam quamvis veniat[5] a verbo, tamen [1453] feminino *or* facit, *memini*[6], *hic* et *haec memor*. *Bur* terminata tertiae sunt[7], nam *ris* facient genitivo[8], *u* ante *ris* habentia, *Tibur*, *Tiburis*. Unum in genitivo *u* in *o* correptam mutat[9], *ebur*, *eboris*.

27. *Car*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *Bomilcar*, *Bomilcaris*[10]. *Cer* terminata, si sint generis omnis, tertiae sunt[11], et *cris* facient genitivo[12], *hic* et *haec* et *hoc acer*[13]; quamvis Horatius:

Solvitur acris hiemps[14]*;*

huius acris[15]; quamvis Virgilius:

Alacris palmas[16]*.*

Sin aliter, secundae erunt[17], *ri* terminabunt genitivum. Aut signum caeleste aut fluviale animal, *cancer*, *cancri; sacer*, *sacri; macer*, *macri;* exceptis duobus, quae quamvis non[18] sint generis omnis, tamen tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *hoc cicer*[19], *ciceris; hic carcer*, *carceris*. Omnia tamen nominativo *Cer*, corripiuntur. Ergo breviter hoc observandum praecipiamus. *Cer* terminata generis neutri, *cris*[20] faciunt; masculini vero *cri*[21], excepto uno *carcer*, *carceris*. Ergo generis feminini solum *Cer* terminatum non reperitur. *Cir*, hac syllaba nullum nomen repperi terminatum. *Cor* terminatum unum monosyllabum repperi tertiae declinationis, *dis* faciens genitivum[22], *hoc cor*, *huius cordis*, et si qua ab eo deducuntur, *s* littera addita *concors*, *concordis; secors*, *secordis* facit. Caetera omnia genitivo *ris* faciunt. *Cur* terminata tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *u* in *o* correptam mutata[23], *iecur*, *iecoris;* et si qua talia inveneris.

28. *Dar* syllaba nullum nomen repperi terminatum; qui invenerit, etiam rationem declinationis demonstret. Audivi[24] nomen oppidi barbari, *hoc Zidar*, *Zidaris*[25]. *Der* syllaba terminata[26] et corripiuntur in nominativo, et Graeca sunt, et *e* in genitivo perdunt, secundae declinationis, *ri* faciunt genitivo[27], *Menander*, *Menandri; Alexander*, *Alexandri; Leander*, *Lean-*

1) *Et* Cod. Ceterum Cod. plerumque *autor autrix*, detracta *c* littera. Sed in seq. Virgilii loco *c* supra scripta est sic: *autor* (c) *ego audendi.* — 2) Virg. Aen. XII, 159. — 3) *Quae augeam.* Recte sic Cod. Asc. *quae augeat* P. — 4) Hunc locum Cod. ita exhibet: *tamen feminino genetrix balneatrix nam defensatrix* cet. Apud P. non minus corrupte legitur: *tamen feminino trix facit, genetrix, balneatrix, nam defensatrix.* Veram lectionem exhibet Asc. quam dedimus. — 5) *Veniant* unus P. — 6) *Memini* addidi e Cod. — 7) *Tertiae sunt declinationis* P. — 8) *Genitivum* P. Asc. — 9) *Unum invenitur in gen. — mutans* P. — 10) Cod.: *vomilcar vomilcaris.* — 11) *Tertiae sunt declinationis* P. *tertiae sunt tris* Cod. Ego Asc. secutus sum. — 12) *Faciunt genitivum* P. *faciunt genitivo* Asc. — 13) *Hic et haec et hoc acer.* Ita omnes. Non tamen dubito quin scribendum sit: *hic et haec acer.* — 14) Horat. Carmm. I, 4, 1. *Hiemps* scripsi e Cod. — 15) Hoc loco intrudit P.: *acer acris, vel alacer alacris*, quae vv. absunt a Cod. et Asc. propterea omisi. Puto tamen scribendum esse: *Hic et haec alacer, alacris; quamvis* cet. — 16) Addit P.: *utrasque tetendit*, quae vv. absunt a Cod. et Asc. Virgilii locus est Aen. VI, 685. — 17) Addit P.; *declinationis.* — 18) *Non* male omissum apud P. Exhibent illud Asc. Cod. — 19) *Ris faciunt genitivum, ut cicer* P. *ris faciunt genitivo Cicer* Asc. Ego Cod. secutus sum. — 20) *Ris faciunt* Asc. P. *generis neutri:s maciunt* (:cri f) Cod. hoc est: *generis neutri cris faciunt*, ut edidi. — 21) *Cri* e Cod. *ri* Asc. P. — 22) *Genitivo* P. Asc. — 23) *Correpta mutata* Cod. —

dri; Evander, Evandri; Thersander, Thersandri[28]; quamvis Thersandrus et Evandrus lectum [1454] est. *Dir* unum nomen repperi tertiae declinationis *ris* faciens genitivum, *hoc Gadir, huius Gadiris;* nomen est oppidi. *Dor* terminata tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in genitivo in propriis, si inventa fuerint, correpta, secundum rationem supra positam. In appellativis vero *o* genitivo producunt, *nidor, nidōris; splendor, splendōris*, et si qua alia[29] appellativa *or* syllaba fuerint terminata, *o* in genitivo producent[30], exceptis supra positis, quae quamvis sint appellativa, tamen *o* in genitivo corripiunt, sicut propria *or* terminata, ut *arbor, arboris; aequor, aequoris; marmor, marmoris. Dur* terminatum[31] unum legi in Plauto, accusativo[32] casu, *magadur;* est ergo tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo. Sed vide ne melius sit nominativo non *magadur* dicere, sed *magaduris;* aut si rationabiliter quaeramus, placebit, ut monoptotum sit, vel indeclinabile; quoniam nullus accusativus *ur* syllaba terminatur[33], *magadur* ergo per totos casus declinandum est.

29. *Far* terminatum unum repperi nomen monosyllabum neutrum tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *r* duplicata[34], *hoc far, huius farris*, numero semper singulari. Nam quod Virgilius numero posuit plurali:

Robustaque farra[35],

poetice posuit, non rationabiliter, sicut, *aera, mella, vina.* Quippe omnia nomina[36] deorum, vel elementorum, vel earum rerum, quae aut ad pondus, aut ad mensuram pertinent, singulariter declinantur, sicut etiam in primo docui libro.

Fer terminata corripiuntur, et secundae sunt declinationis, *ri* terminant genitivum, *Lucifer, Luciferi; frugifer, frugiferi; signifer, signiferi;* et si qua a ferendo fuerint derivata, habebunt in genitivo *e* correptam ante *ri;* sin aliter, *e* perdunt in genitivo, *Afer, Afri*[37]. *Fir, For*, his syllabis nullum nomen repperi terminatum. *Fur*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt [1455] genitivo, hic et haec et hoc *fur, huius furis*, et si qua talia sunt[38].

30. *Gar*, non inveni nomen hac syllaba[39] terminatum. *Ger* terminata corripiuntur, et omnia secundae sunt declinationis, nam aut *gri* faciunt genitivo, aut *ri.* Tum *ri*, si a gerendo nomen fuerit derivatum, ut *armiger, armigeri; aliger, aligeri.* Sin aliter, *gri*, ut *ager, agri; piger, pigri; niger, nigri.* Excipitur unum quod *ris* facit genitivo[40], ut *agger, aggeris*[41]. *Gir*, non repperi nomen hac syllaba terminatum. *Gor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo

24) *Audi nomen* Cod. — 25) *Hoc digar digaris* Cod. sed corr. *zidar zidaris.* — 26) Hoc loco P. interponit vv. *secundae declinationis,* quae in Cod. et Asc. infra leguntur post v. *perdunt*, ubi ea reposuimus. *Et* ante v. *corripiuntur* add. e Cod. — 27) *Genitivum* P. Asc. — 28) Cod.: *Thessander thessandri — thessandrus.* — 29) *Si qua talia* P. Asc. Signa prosodica in *nidōris* cet. e Cod. sunt. — 30) *Producunt* Asc. P. — 31) *Terminata unum* P. ex errore typ. — 32) *Accusativo casu* addita e Cod. *magudur — maguderis* Asc. *Magadur — Magaderis* P. Haud dubie in mente habuit Gramm. locum Plauti in Rud. III, 2, 19. ubi tamen: *Sanun' es? seu tibi confidis fore multam magudarim;* sic etiam apud Priscian. VII, 10. pag. 325. tom. I. e Codd. scripsit Krehl. Atque ita etiam mei Codd. quorum unus *magúdarim*, sic accentu notato. Cod. Plauti Lipsiens. *maguderim*, ut ceteri Mss. Pravo Plauti Codice usus videtur esse Probus. — 33) *Terminaretur* Cod. vitiose. — 34) *Faciens genitivum litera r duplicata ut hoc far* P. — 35) Virg. Georg. I, 219. — 36) Vv. *Quippe omnia nomina* in Cod. supra versum scripta. — 37) Cod.: *afer, afri, faber, fabri;* sed duo postrema deleta. — 38) *Fur et si qua alia sunt* P. *fur et si qua talia sunt* Asc. Cod. addit *huius furis;* idem exhibet *ᵗalia* (sic). — 39) *Hac syllaba nomen.* Hoc ordine Asc. P. — 40) *Quod ris faciat genitivo* Cod. — *facit genitivum* Asc. P. — 41) Post hanc vocem interponenda videntur, quae in margine Cod. intricata scriptura leguntur, a V. Cl. Eichenfeldio extricata: *Et liger ligeris* (sic) *vaesano talia dicta v.* (lege: *volant*) *ligeri. Verg.* Cf. Virg. Aen. X, 583. Sed haec a seriore manu addita puto.

o in nominativo correpta, in genitivo producta, *frigor*, *frigoris*[1]; *fulgor*, *fulgoris*; *algor*, *algoris*; et si qua talia. *Gur*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo[2], hic et haec et hoc *augur*, huius *auguris*; *Ligur*, *Liguris*; et si qua talia.

31. *Har*, non invenies nomen terminatum. *Her* pura syllaba non invenies, adiecta *c* ante *h* inveni unum, *e* correpta in nominativo, in genitivo vero pereunte, *hic*[3] *pulcher*, *huius pulchri*; hoc solum Latinum[4] repperi secundae declinationis; nam genitivum *i* littera terminat[5]. Inveni et *Her* producta finitum, *t* litteram ante se habens, sed Graecum, *e* in genitivo corripiens, declinationis tertiae, *is* genitivo terminatum[6], *aether*, *aetheris*. Hoc tamen scire debemus, quod post *c* litteram, *h* Latinitas non habet, exceptis *pulcher*, *Orchus*, *lurcho*. Sic in antiquis. Nam chalybes Latinum non est: *y* enim litteram habet, quae in peregrinis adhibetur, in Latinis nunquam. *Hir*, *Hor*, *Hur*, *Iar*, *Ier*, nulla nomina repperi terminata; qui invenerit, doceat rationem. *Ior*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo correpta, in genitivo producta, hic et haec *maior*, *maioris*; *peior*, *peioris*. *Iur*, *Kar*, *Ker*, *Kir*, *Kor*, *Kur*, his syllabis nullum nomen terminatur[7].

32. *Lar*, tertiae declinationis est, *ris* facit genitivo, *hic Lar*, *huius Laris*. Plautus:

Ego sum Lar familiaris[8].

Virgilius:

Pergameumque larem[9].

Multi numero semper plurali declinant. Quidam dicunt, *hic hilar*[10], debere dici; sed barbarismus est. *Hilaris* legi et *hilarus* in Terentio[11]. *Ler*, hac syllaba duo nomina terminantur, *siler* [1456] et *celer*, quae tertiae sunt declinationis. *Lir*, nullum nomen repperi hac syllaba terminatum[12]. *Lor* tertiae sunt declinationis, *o* in[13] nominativo correpta, in genitivo producta *ris* syllaba terminato, *hic calor*, *pallor*; *caloris*, *palloris*; *color*, *coloris*; quamvis Sallustius: *Igitur colos exsanguis*[14]; sicut *labos* et *labor*. *Lur*, *Mar*, *Mir*, his syllabis nulla nomina terminantur. *Mer*, correpta terminatum repperi[15] nomen tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *hic*[16] *vomer*, *huius vomeris*, *er* ubique correpta[17]; dicitur et vomis, sic et faciens[18] genitivum. *Mor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo[19] semper correpta, in genitivo, si appellativa fuerint, producta, ut *amor*, *amoris*; exceptis duobus, quae quamvis sint appellativa, tamen in

1) *Frigor, frigoris,* producta penultima veri simile est, eodem modo in usu fuisse, atque *decor*, *decoris.* Male a quibusdam scribitur *frigdor*. Cf. Gesn. thes. sub h. v. — 2) *Genitivum ut hic* P. — 3) *Pereunte, ut hic p.* P. *pereunte hoc pulcher* Asc. — 4) *Hoc latinum solum* Asc. P. — 5) *Reperies secundae declinationis, genitivo i litera terminatum* P. *Repperi secundae declinationis. nam genitivum i litera terminatum* Asc. atque ita etiam Cod. nisi quod *declinationis* omittit et *littera* scriptum habet. Hanc lectionem recepi, mutato tantum ultimo voc. *terminatum* in *terminat*, et retenta voce *declinationis.* — 6) *Terminatur* P. errore typ. — 7) *Invenitur* Asc. P. *terminatur* Cod. — 8) Plaut. Aulul. prol. 2. — 9) Virg. Aen. V, 744. — 10) *Hic hilar.* Recte sic Asc. et P. *hilar* (sic; c supra scr.) Cod. — 11) Terent. Ad. IV, 7, 38. Id. ibid. V, 3, 56. — 12) *Terentio. Lēr. līr. nullum nomen repperi his syllabis terminatum.* Ita Cod. uno tenore. Sed supra scripta post v. *ler* haec leguntur: *hac littera duo nomina terminantur.* Quae iam sequuntur, in margine sunt: *siler et celer quae tertiae sunt declinationis.* — 13) *In* deest in Cod. — 14) *Exsanguis.* sic in Cod. *exanguis* Asc. P. Locus Sallust. in Cat. c. 15. fin. — 15) *Repperi nomen terminatum* Asc. P. — 16) *Genitivo ut vomer* P. *Genitivo hic vomer* Cod. Asc. — 17) *Er ubique correpta.* Sic rescripsi certissima coniectura. *ubique correptum* P. *et ubique correpta* Cod. Asc. — 18) *Sic faciens* P. omisso *et.* — 19) *O in nominativo.* Haec in Cod. supra scripta. — 20) Vv. *in genitivo* a Cod. adduntur. — 21) Vv. *sed dis* alio atramento in Cod. supra scripta. — 22) *Numeri — singulari* Cod. *numero — singulari* Asc. P. —

genitivo[20] corripiuntur, *marmor*, *marmoris; memor*, *memoris*, sicut supra docui. *Or* terminata nomina, si fuerint appellativa, in genitivo producuntur; exceptis quattuor, *arbor*, *arboris; marmor*, *marmoris; aequor*, *aequoris; memor*, *memoris*. Propria ubique corripientur semper, nullo excepto. Unum contra omnium rationem *or* terminatorum, et aliqua consonanti praeposita, genitivo *ris* non facit, sed *dis*[21], *discors*, *discordis*. *Mur*, et ipsa tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo casu, *murmur*, *murmuris*, numeri semper singularis[22].

33. *Nar*, tertiae sunt declinationis, *ris* facient genitivum[23], *Nar*, *Naris*, nomen fluminis. Virgilius:

Sulfurea Nar albus aqua[24];

numero semper singulari. Nam hae *nares* numero semper plurali. Virgilius:

Cum genere et truncas inhonesto vulnere nares[25].

Ner, *Nir*, *Nur*, his syllabis nomen nullum repperi terminatum. Unum repperi, *Ner* correpta terminatum, declinationis tertiae, *ris* faciens genitivo, hic et haec et hoc *degener*, huius *degeneris*[26]. Virgilius:

Degeneres animos[27].

Lucanus:

Degener o populus[28]; [1457]

et aliud unum *gener*, secundae declinationis, *gener generi*[29]. *Nor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in nominativo semper correpta, in genitivo vero in appellativis producta, ut[30] *hic honor*, *huius honoris;* minor[31], minoris; et honos.

Hic pietatis honos[32].

Propria corripiunt *o*, etiam in[33] genitivo, *Antenor*, *Antenoris; Agenor*, *Agenoris; Helenor*, *Helenoris*[34].

34. *Par* tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *hic* et *haec* et *hoc par* vel *inpar;* paris vel inparis[35]*; dispar*, *disparis; compar*, *comparis*. *Per* terminata corripiuntur, et sunt secundae, nam *pri* faciunt genitivum, *caper*, *capri; aper*, *apri;* excepto uno generis omnis declinationis tertiae[36], *e* correptam in genitivo[37] ante *ris* habente, hic *pauper;*

pauperis Evandri[38];

23) *Nar tertiae sunt ris facient Nar naris* Cod. *Nar tertiae sunt ris facient genitivo singulari. Nar naris* Asc. Hoc loco Putschium secutus sum, nisi quod *facient* scripsi pro *faci u nt.* — 24) *Sulpurea* Cod. *Sulfurea* Asc. P. Virg. Aen. VII, 517. — 25) *Plurali cum genere. Virgilius, et truncas inhonesto vulnere nares.* P. Verba *cum genere* absunt ab Asc. Quem exhibui ordinem, tuetur Cod. Virg. VI, 497. ubi tamen: *Auribus et truncas*, cet. Ego puto locum alium Virgilii periisse h. l., qui est Georg. IV, 300: *huic geminae nares.* Scribendum igitur censeam: Virgilius: *huic geminae nares. Et: truncas inhonesto vulnere nares.* — 26) Hunc locum ita exhibet P.: *Ner correpta terminatum, declinationis secundae, ri faciens genitivo, ut gener generi, et unum generis omnis declinationis tertiae, ris faciens genitivo* cet. Nos Cod. et Asc. secuti sumus. — 27) Virg. Aen. IV, 13. — 28) Lucan. Phars. II, 115. Cf. Prisc. VII, 13, 67. et Id. XVII, 27, 207. — 29) Vv. *et aliud unum* — *generi* omisit P., in margine exhibet Cod. — 30) *Ut* addidi e Cod. — 31) *Minor huius minoris.* Sic Asc. P. Sustuli v. *huius* auctoritate Cod. — 32) Nomen *Virgilius* versiculo praemissum, omisit Cod. Locus est Virg. Aen. I, 253. — 33) *In* addidi e Cod. — 34) Cod.: *haelenor haelenoris.* P.: *Elpenor Elpenoris.* Asc. quod dedimus. Desumtum nomen ex Virg. Aen. IX, 544. — 35) *Hoc par vel inpar, paris vel inparis.* Ita Cod. et Asc. Male correxit P.: *hoc par paris, vel impar imparis vel dispar.* — 36) *Tertiae declinationis* Asc. P. — 37) Vv. *in genitivo* addidi e Cod. — 38) *Pauperis Evandri* scripsi e Cod. qui exhibet *pauperis Euan.* Sed Asc. *hic pauper pauperis*, nihil amplius. P. vero: *hic et haec et hoc pauper pauperis.* Locus est Virg. Aen. VIII, 360. —

haec pauper.

Quam honeste in patria pauper vivere[1].

Et:

Paupere terra;

dicitur et *haec paupera.* Plautus:

Haec res est paupera[2];

et *hoc pauper.* Virgilius:

Pauperis et tuguri[3].

Et *hoc piper*, *piperis*[4]. Persius:

Rugosum piper[5].

Pir, *Pur*, his syllabis nullum nomen terminatur. *Por* tertiae sunt declinationis, corripiuntur in nominativo, in genitivo appellativa producuntur, *vapor*, *vaporis; sapor*, *saporis.* Legi unum novo modo figuratum apud Sallustium: *Publipor*, *Publiporis*[6]; nam quasi proprium est.

35. *Quar*, *Quer*, *Quir*, *Quur*, non reperiuntur his syllabis nomina terminata. *Quor* terminata nomina tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* in genitivo appellativorum producta, *hic*[7] *liquor*, *liquoris;* excepto uno, et in genitivo correpto, *aequor*, *aequoris;* sicut *marmor*, *marmoris*, quae, sicut saepius docui, de appellativorum ratione excepta sunt, *or* syllaba terminatorum, *o* in genitivo productam habentium. *Rar*, *Rer*, *Rir*, *Rur*, his syllabis nulla nomina terminata inveni. *Ror* tertiae sunt, *ris* faciunt in genitivo[8], *o* producta in appellativis, *moeroris*, *erroris*, *terroris*[9], *sororis*. *Sar*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *Caesar*, *Caesaris*, et si qua talia. *Ser* terminata omnia[10] corripiuntur, et sunt tertiae declinationis, id est[11] [1458] *ris* faciunt genitivo, si aliud genus ex se[12] non fecerint, ut *anser*, *passer; anseris*, *passeris.* Si fecerint aliud genus, secundae erunt declinationis, *ri* facient genitivo, *hic*[13] *miser*, *huius miseri*[14]. *Sir*, *Sur*, his syllabis nulla nomina terminantur. *Sor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o* producta in appellativis, *messor*, *messoris; fossor*, *fossoris; caesor*, *caesoris*, et si qua talia.

36. *Tar* pura non inveni nomen aliquod terminatum. *s* littera vel alia consonanti[15] antecedente iuncta facit nomen tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo[16], *instar*, *instaris; nectar*,

1) In Asc. et P. versiculo praemittitur nomen *Terentius*, quod abest a Cod. Locus est Terent. Andr. IV, 5, 3. ubi Bentl. e Codd. edidit *viveret.* Quae sequuntur *Et: Paupere terra* e Cod. adieci omissa in Asc. et P. Cf. Virg. Aen. VI, 812. — 2) Citat hunc Plauti e Vidularia locum Prisc. V, 3, 18. hoc ordine: *Paupera haec res est.* Similem Plauti locum citat Serv. ad Virg. Aen. XII, 519. ubi: *Paupera est haec mulier.* Nec absimilis locus in Rud. I, 5, 25. *Sed haec pauperes sunt inopesque res, puellae;* ubi fortassis legendum: *Sed haec pauperae sunt, inopes res, puellae;* quo etiam Codd. ducunt. — 3) Virg. Ecl. I, 68. — 4) Omisi *huius* ante v. *piperis* auctoritate Cod. — 5) Pers. Sat. V, 55. — 6) Cf. Priscian. VI, 9, 48. ubi fragmentum ex Historiarum lib. III. citatur: *Unus constitit in agro Lucano, gnarus loci, nomine Publipor.* Adde Gerlach. pag. 230. — 7) *Hic* Cod. *ut* Asc. P. — 8) Mendose Cod.: *ris faciunt genetivo in eo producta.* — 9) Cod.: *terroris terroris.* — 10) *Omnia* ita Cod. *nomina* Asc. P. — 11) *Id est* dedi e Cod. ubi sic diserte scriptum; *et* Asc. P. — 12) *Aliud ex se genus* Asc. P. — 13) *Ut hic miser* P. Abest *ut* ab Asc. et Cod. — 14) Hic intruduntur a P.: *facit enim, haec misera huius miserae*, quae vv. ignorantur a Cod. et Asc. — 15) *Consonantium* P. *Consonanti a e ntecedente* Cod. — 16) *Genitivum ut instar* P. *Genitivo, instar* Cod. Asc. Paullo post *Ter pura si non f.* Cod. Asc. Sed verius P. quod dedi. — 17) *Ut mater* P. Om. *ut* Cod. Asc. — 18) *Lynter lyntris* Cod. — 19) *Ut hic later*, *huius lateris* P. Om. *ut* Asc. Cod. Om. *huius* Cod. — 20) *Terentius: Pugnem lateremque lavem* P. pessime. Cod. et Asc. ut

nectaris. *Ter* terminata, si non fecerint aliud genus ex se, tertiae sunt declinationis, *mater*[17], *pater; matris, patris;* linter, lintris[18]. Unum in genitivo *e* correptam ante *ris* habet, *hic later*[19], *lateris.* Terentius:

Laterem lavem[20].

Si fecerint aliud ex se genus, secundae erunt declinationis, *i* genitivo facientia[21], *dexter, dextri;* facit dextra, dextrum. Excipitur unum, quod nominativo solum casu et vocativo declinatur, *hic Iuppiter, o Iuppiter;* nam qui declinant, *hic Iuppiter*[22], *huius Iovis;* declinent *hic Phoebus, huius Apollinis.* *Ster*, secundae sunt declinationis, *stri*[23] faciunt genitivo[24], *magister, magistri; Auster, Austri; noster, nostri.* Quidam excipiunt duo *ris* facientia genitivo, non *ri*[25], *equester, equestris; pedester, pedestris;* sed *equestris, pedestris*[26], melius dicitur. *Tor* sive pura, sive aliqua consonanti[27] praecedente iuncta, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *orator, oratoris; quaestor, quaestoris; Castor, Hector* . . . . . .[28] in genitivo, sicut saepissime docui; in appellativis producta est; exceptis illis quattuor supra positis, *arbor, arboris; aequor, aequoris; marmor, memor.* In propriis vero semper correpta, nunquam producta sunt, sive pura, sive aliqua consonanti praecedente, et iuncta. *Tur*[29] terminata nomina tertiae declinationis *ris* faciunt genitivo, *turtur, Astur; turturis, Asturis.* [1459]

37. *Var*, hac syllaba nomen nullum reperies terminatum. *Ver*, sive producta, sive correpta terminatum nomen tertiae declinationis, *ris* facit genitivo, *ver, veris*[30]*; cadaver, cadaveris.* *Vir* terminata nomina secundae sunt declinationis, *ri* faciunt genitivo, *vir, viri; Trevir, Treviri*[31]. *Vor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *livor, livoris*[32], *o* in nominativo correpta, in[33] genitivo producta, ratione quam saepe docui. *Vur, Xar, Xer, Xir*, his syllabis nulla nomina repperi terminata. *Xor*, tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo, *o*[34] ante eam in appellativis producta, *uxor, uxoris.* *Xur, Zar, Zer, Zir, Zor, Zur*, his syllabis si quis nomen aliquod invenerit, doceat rationem declinationis. *Xyr*, inveni Graecum tertiae declinationis, *ris* faciente[35] genitivo, *Anxyr, Anxyris:*

Anxyris ense sinistram[36].

38. *S* littera terminata nomina omnibus declinationibus reguntur[37], id est, quinque; nam

edidi. Locus est Terent. Phorm. I, 4, 9. ubi: *Purgem me? laterem lavem.* — 21) *Facientis* P. *facientia* Cod. Asc. — 22) Vv. *hic Iuppiter* addidi e Cod. — 23) *Stri faciunt.* Ita Cod. *tri* Asc. P. — 24) *Genitivum ut magister* P. Ego Cod. et Asc. secutus sum. — 25) *Non i* Cod. Asc. — 26) *Equestris et pedestris* P. Asc. *Et* om. Cod. — 27) *Consonante praecedente iuncta.* Ita Cod. *iuncta* om. P. Asc. *Consonanti* Asc. P. quod retinui. Sic paullo ante. — 28) *Castor, Hector* . . . . *in genitivo.* Sic lacuna versum unum excidisse significatum volui. Nam in Codice est: *quaestoris. castor. ector. in genitivo.* Pro his in Asc. habetur: *quaestoris. Castor corripit in genitivo.* Sed apud P.: *quaestoris, Castor Castoris, et corripit in genitivo.* Quas lectiones falsas esse, sequentia ostendunt. Putem scripsisse Grammaticum: *Castor, Hector, Actor*, (fortassis exciderunt plura similia) *o correpta in genitivo.* — 29) Hic locus in Cod. sic legitur: *siue aliqua consonante praecedente et iuncta terminata nomina.* Excidit syllaba *Tur.* *Consonanti* scripsi secundum Asc. et P. ut supra. — 30) Cod.: *facit gen'. verver, verberis, cadauer.* Asc.: *facit genitivo. Ver veris: cadaver.* P.: *facit genitivum, ut ver veris, cadaver.* Recte Ascensiana. — 31) *Trevir triviri* Cod. — 32) *Libor liboris* Cod. — 33) *In* addidi e Cod. et Asc. — 34) *O ante eam.* Ita necessario scribendum fuit. *U ante eam* omnes mei. In Cod. tamen *o* et *u* saepe confusae. — 35) *Faciens genitivo* Asc. P. — 36) Versiculum hunc adieci e Cod. Locus est Virg. Aen. X, 545. — 37) Ita Cod. *regunt* Asc. P. —

et *ae* diphthongo[1] faciunt genitivum, ut *Aeneas*, *Aeneae;* et *i*, ut *magnus*, *magni;* et *is*[2], ut *Venus*, *Veneris;* et *us*, ut *fructus*, *fructus;* et *ei*, ut *dies*, *diei; fides*, *fidei.* Ergo per syllabas nominativi[3] doceamus, qualis eveniat[4] genitivus, unde declinationes singulae declarantur[5]. *As* pura terminata paene tota Graeca sunt. Ergo si fecerint apud Graecos genitivum *ου*, erunt apud nos primae declinationis, id est, genitivum *ae* diphthongo terminabunt, ut *Λυσίας*, *Λυσίου*[6], *huius Lysiae; Αἰνείας*, *Αἰνείου*, *huius Aeneae.* Si apud Graecos fecerint genitivo[7] *τος*, apud nos erunt tertiae declinationis, *is* syllaba terminantia genitivum, ut *Θόας*[8], *Θόαντος*, *huius Thoantis*[9]. Feminini generis si erunt, et[10] ipsa tertiae sunt declinationis, sed *dis* terminabunt genitivum, ut *Θυάς*, *Thyas*, *Thyadis*[11], et omnia talia, quae contra rationem Latinitatis secundum Graecos ultima syllaba acuuntur, ut Thaumantias, Thaumantiadis. Nam si non[12] acuerimus, erit nomen generis masculini, et faciet genitivum *ae* diphthongo terminatum primae declinationis, ut *Pelias*, *Peliae*, et *Thaumantias*, *Thaumantiae.* *Es* pura inventa nomina La- [1460]
tina, si producta fuerint, quintae erunt declinationis, nam genitivo *ei* facient separatis, ut *species*, *speciei; dies*, *diei*, et omnia talia; excepto uno tertiae declinationis *tis* faciente genitivo[13], *quies*, *quietis.* Ex hoc compositum producta *ei* faciet genitivo[14] quintae scilicet declinationis, *requies*, *requiei.* Correpta vero *es* tertiae sunt[15] declinationis, genitivo *tis* faciunt, *miles*, *militis; inquies*, *inquietis.* Omnia tamen in genitivo ante *is* vel ante *ei* producuntur. Graeca vero *es* pura terminata omnia producuntur, et tertiae sunt declinationis; nam *is* genitivo[16] faciunt, ut *Gobryes*, *Gobryis*[17], et si qua talia. *Es* correpta terminata tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivo, ut *aries*, *arietis*, et si qua talia[18]. *Aes* terminata Latina sunt omnia tertiae declinationis *ris* vel *dis* facientia genitivo[19], ut *aes*, *aeris; praes*, *praedis.* Quidam, *hi praedes*, numero semper plurali putant, sed errant. Nam Cicero: *Pro praede litis vindiciarum*[20]. *Is* pura terminata et Graeca sunt, et *dis* faciunt genitivo, *Lais*, *Laidis; Thais*, *Thaidis; Nais*, *Naidis.* Virgilius poetice *Naias*, *Naiadis*, posuit:

Aegle Naiadum pulcherrima[21];

non *Naidum.* Excipiuntur duo, quae *is* vel *tis* faciunt genitivo, *Calais*, et nominativo et genitivo; *hic Simois*, *huius Simois*, vel *Simoentis.* Omnia tamen tertiae sunt declinationis.

39. *Os* pura terminata Latina[22] duo inveniuntur monosyllaba, unum productum, *ris* fa-

1) *Diphthongo faciunt.* Sic emendavi Cod. scripturam *diphongon.* Male in Asc. et P. *diphthongum.* — 2) *Et is* h. l. desunt in Cod. — 3) *Nominativi* Cod. Asc. *nominatim* P. — 4) Ita Cod. *evenit* Asc. P. — 5) *Declarantur.* Sic recte Cod. *declinantur* Asc. P. — 6) Haec et sequentia Graeca Graecis litteris sunt scripta, sed sine accentt. et spiritt., in Cod. Ceterum Cod. *αινιας αινιου.* — 7) *Fecerit genetivo* Cod. *fecerint genitivo* Asc. *fecerint genitivum* P. — 8) *Is syllaba terminant ut Θόας*, ita Cod. mendose. Graeca omittit hic et in supp. Asc. — 9) *Thoas, huius Thoantis* Asc. P. Primam voc. om. Cod. — 10) *Et ipsa* Cod. Asc. *ut ipsa* P. — 11) Haec ita in Cod., ut voluisse videatur librarius: *ͰΥΑϹ ͰΥΑΔΟϹ Hyadis.* Sed haec traducta lineola delevit, et supra scripsit: *hyas thyas thyadis*, pro quibus tutissimum existimavi scribere, quae dedi. Nec tamen dubito, vera esse haec: *Ὑάς*, *Ὑάδος*, *huius Hyadis*, ad normam eorum quae superius leguntur. *Troas Troadis* Asc. *Τρωὰς*, *Τρωάδος*, *Troas Troadis* P. — 12) Negandi particulam adieci ex Asc. *Nam si acuerimus* Cod. *Nam si ti acuerimus* P. — 13) Vv. *tis faciente genitivo* in Cod. supra versum scripta. *tis faciens genit.* Asc. Tum *ut quies* P. *ut* om. Cod. Asc. — 14) *Producta ei faciet in genitivo.* Legendum haud dubie: *producta e.* Tum *facit* P. Asc. *genitivum* P. *Facient in genetivo* Cod. *in genitivo* etiam Asc. — 15) *Sunt* addidi e Cod. et Asc. Paullo post: *tis faciunt genitivo* Asc. *tis faciunt genitivum* P. Ordinem ex Cod. recepi. — 16) V. *genitivo* h. l. om. Cod. — 17) Cod.: *gobrues* *oi* *gobris* (sic). — 18) *Et si qua sunt talia* P. *sunt* om. Cod. Asc. — 19) *Genitivum* P. *genitivo* Cod. Asc. — 20) Cic. in Verr. I, 45. In Cod. *praedae.* — 21) Virg. Ecl. VI, 21. — 22) *Latinitatis duo* P. Quod dedimus, est in Cod. et Asc. —

ciens genitivo, *os*, *oris;* et aliud correptum, *sis* faciens genitivum[23], *os*, *ossis*. Quidam *hoc ossum* dicunt, sed errant. Nam omnia *um* terminata dativo et ablativo pluralibus *is* faciunt[24], hoc autem *bus*, *ossibus*, secundum rationem tertiae declinationis, *is* genitivo singulari terminatae[25]. Graeca secundae erunt declinationis, *Lageos*, *Lagei*. Virgilius:

Tenuisque Lageos[26].

Virgilius: *Androgeos*, *Androgei;* hoc producitur, illa corripiuntur omnia; haec in genitivo [1461] ante novissimam litteram, aut corripient, aut eam in *i* mutabunt. *Us* pura terminata, si *i* ante se habuerint, genitivo facient duas *i*, secundae scilicet declinationis, *Virgilius*, *Virgilii; Terentius*, *Terentii;* sin alteram vocalem, una *i*, ut *arduus*, *ardui; carduus*, *cardui*. *I* ergo ante *us* habentia, si propria fuerint, vocativo *i* terminabuntur, ut *o Virgili*, *o Terenti;* sin appellativa[27], *e* correpto, *o egregie;* exceptis comparativis, quae tertiae sunt declinationis, *ris* genitivo facientia, ut *hoc carius*, *huius carioris*, *melioris*[28]. Omnia tamen comparativa *us* syllaba terminata generis sint[29] neutri necesse est. *Aus* terminata, tertiae erunt declinationis, *dis* faciunt genitivo, *laus*, *laudis*; *fraus*, *fraudis*. *Eus* secundae sunt declinationis, *i* faciunt genitivo, *Tydeus*, *Tydei; Peleus*, *Pelei*. *Vos* vel *Vus*[30] secundae sunt[31] declinationis, *i* faciunt genitivo, *hic cervus* vel *cervos*, huius cervi; *nervus* vel *nervos*, *huius nervi*[32], et si qua talia.

40. *Vas* terminata, tertiae sunt declinationis, *sis* vel *dis* faciunt genitivo[33], *vas*, *vasis;* Terentius:

Nec vas, *nec vestimentum*[34]*;*

Vas, *vadis;* Cicero: *Tanquam vade*[35]*;* et si qua talia. *Ves* omnia corripiuntur et sunt[36] tertiae declinationis, *tis* facientia genitivo, ut *dives*[37], *divitis* et si qua talia. *Vis* tertiae sunt declinationis, *is* genitivo[38] facientia, *haec navis*, *huius navis;* nominativo plurali *ves* producto faciunt, *hae naves;* excepto uno[39], quod facit *res* nominativo plurali, *haec vis*, *huius vis*, *hae vires*. Lucretius tamen numero plurali *hae vis* et *has vis*[40], ut sit plurali et *hae vis*, *has vis*, o *vis*, casus habens in numero plurali tres. Excipitur unum, quod *ris* facit genitivo, *hic pulvis*, *huius pulveris*, numero semper singulari. *Bas* terminata Graeca sunt, unde si apud illos genitivo τος

23) Cod.: *Et aliu m t ri correptum sis faciens genetivu m.* Sed *ri* deletum. *Et aliud correptum s i s f. genitivo* Asc. P. — 24) Cod.: *pluralib. his faciunt.* — 25) Cod.: *terminat a.* Asc.: *terminatu m.* P.: *terminatorum.* Quod scripsi, res ipsa postulat. — 26) Virg. Georg. II, 93. Omnem hunc locum Cod. ita exhibet: *lageus lagei* (quae iam seqq. supra scripta sunt) *vergi' tenuisque lageos. Vergilius androgeus androgei.* Tum Cod.: *n a m illa corr.* In Asc. et P.: *tenuisque Lageos Androgeos* cet. Nomen *Virgilius* bis putavi scribendum, emendatore Codicis iubente. — 27) *Sin appellativa.* Ita recte Cod. Deest *sin* in Asc. P. — 28) *Huius carioris, melioris.* Cod. Asc. *huius carioris, huius melioris* P. — 29) Cod. mendose: *sunt.* — 30) *V u s vel v o s* Asc. P. — 31) *Sunt* add. Cod. Asc. Abest P. — 32) *Cervus vel cervos huius cervi, nervus vel nervos huius nervi.* Cod. *Cervus vel cervos, nervus vel nervos, huius nervi* Asc. P. — 33) *Genitivum* Asc. P. — 34) Ter. Heaut. I, 1, 89. — 35) Cod. *tamquam* (sic). Locus est a me non inventus. — 36) *Sunt tertiae* Cod. *tertiae sunt* Asc. P. — 37) *Ut dives* Cod. Asc. *ut* deest apud P. — 38) *Genetivo facientia* Cod. *facientia genit.* Asc. P. — 39) *Excepto uno* Cod. *uno* deest in Asc. et P. — 40) Totus hic locus ita exhibetur in Cod.: *Hae vires lucetius tamen numero plurali hae v i r e s* (sic duabus mediis litteris *re* traductis) *et has vis* (sic clare) *ut sit plurali et hae vis has vis o vis.* Alia sunt in Asc. et P.: *hae vires. Lucretius tamen numero plurali hae vires et has vis, ut sit nomen vires numero semper plurali; et haec vis, hae vis, has vis, o vis* cet. Quae quam male se habeant, sponte intelligitur. Lectio Cod. nostri omne vulnus persanat. Ceterum respicitur Lucretii locus Lib. III, 266. *Sed quasi multae vis unius corporis exstant.* Adde Eund. II, 587. Cf. quae ad priorem Lucretii locum nuper notavit Forbiger. —

fecerint, apud nos *tis* tertiae declinationis, *hic Abas, huius Abantis;* nam apud illos *Ἄβαντος.* Si apud illos *βου*, apud nos *bae*, primae scilicet declinationis, Iarbas Iarbae[1]; *Ἰάρβου* enim facit. *Bes* terminata producta, sunt semper tertiae declinationis, nam *bis* faciunt genitivo, *haec labes*, huius labis, nubis[2]. Unum correptum repperi, et ipsum tertiae declinationis, et *ris* [1462] faciens genitivo, *hic* et *haec* et *hoc pubes*, *huius puberis.* Sic Aquila[3] rettulit Tullium dixisse, quam declinationem secutus Sallustius in Iugurtha: *Puberes interfecit*[4]. *Bis* tertiae sunt declinationis, nam *bis* faciunt genitivo, *hic Anubis*, vel *Ucurbis*, *huius Anubis*, vel *Ucurbis*[5], nomen civitatis lectum in Salustio, *hic scrobis*, *huius scrobis*, genere masculino; sic Plautus:

Sexagenos scrobes[6].

haec Saetabis, huius Saetabis[7]. hic et haec inpubis, huius inpubis. Virgilius:

Comitemque inpubis Iuli[8].

poterit et inpubis, inpuberis, sicut Tullius: *Filiumque eius inpuberem*[9]. *Bos* terminata producuntur et tertiae sunt declinationis, *vis* etenim faciunt genitivo, *hic* et *haec bos*, *huius bovis.* Horatius:

Intactas boves[10];

his et ab his *bubus*, non *bovibus.* Quidam hic labos et haec arbos declinaverunt, sed melius *or* terminabuntur, *labor*, *arbor.* Lectum est *Stobos* in Salustio[11], numero semper plurali, *hi Stobi*, nomen civitatis. *Erebos* Graecum est, quod poterit Latine *Erebus*[12] dici. *Bus* omnia secundae sunt declinationis, *bi* faciunt genitivo, *nimbus*, *cibus*, *albus; nimbi*, *cibi*, *albi*, et si qua talia.

41. *Cas* unum repperi terminatum tertiae declinationis, *dis* faciens genitivo, *Arcas*, *Arcadis.* *Ces* omnia producuntur, sed Latina *dis* faciunt genitivo, *haec*[13] *merces*, *mercedis;* Graeca *cis*, *Drances*, *Drancis*, vel *tis*, *Drancetis*[14]; *Saces*, *Sacis*, vel *Sacetis*; omnia tamen decli-

1) *Ut Hiarbas Hiarbae* Asc. P. *ut* abest a Cod. Ceterum Graeca desunt in Asc. sed in Cod. partim Graecis partim Latinis litteris scripta sunt. Paullo ante *primae scilicet declinationis* e Cod. scripsi; *scilicet* abest ab Asc. et P. — 2) *Labes*, *nubes*, *huius labis*, *nubis*; *vel haec nubs huius nubis. unum.* Ita P. Sed in Asc.: *Labes nubes: huius labis nubis. unum.* Brevior etiam ratio in Cod. quam praetuli: *labes*, *huius labis nubis. Unum.* Ita enim saepe exempla accommodat Probus. — 3) *Aquila.* Fuit is fortasse *Aquila*, libertus Maecenatis, quem testatur Isidorus Hisp. Origg. lib. I, 21. notas quasdam adinvenisse. *Iulium* quendam *Aquilam* librum reliquisse *de Etrusca disciplina*, auctor est Plin. H. N. II, 11. *Aquilam* laudat etiam Chalcidius in Tim. p. 373. ed. Meurs. Ab his diversus *Aquila Romanus*, rhetor, qui in collectionibus antiquorum rhetorum habetur. Quid noster hic *Aquila*, quem memorat Probus, de Cicerone scripserit, ignoratur. — 4) *Puberes interfecit.* Sic Cod. *Puberes*, *ait*, *interfecit* Asc. P. Male. Locus Sallust. est Iug. 54. ubi tamen *interficit* editur. Alius locus est Iug. 26. ubi: *Dein omnis puberes Numidas et negotiatores promiscue, uti quisque armatis obvius, interfecit*, ubi tamen novissimus Editor *Gerlachius* ultimam vocem uncis inclusit. — 5) Pessime utrobique *Curubis* Asc. P. *Ucurbis* diserte Cod. Est civitas illa Hispaniae Baeticae, inter flumen Salsum et Atteguam sita, quae apud Caes. de bello Hisp. c. 7. dicitur *Ucubis*, quemadmodum vulgo ibi legitur. Utra scriptura verior sit, non possum decernere. Recensetur hoc fragm. Sallust. a Gerlachio p. 247. — 6) *Plautus.* Exemplum apud Plautum non legitur, nisi inter fragmenta. Priscianus citat bis lib. V, 7, 41. et lib. VII, 8, 40. ex Plauti Amphitruone sic: *Ibi scrobes effódito duplos séxagenos in dies.* Cf. tamen Forcellini lex. sub v. Adde Serv. ad Virg. Georg. II, 50. et 288. Priori loco Prisciani ad hunc Probi locum respicitur. — 7) *Saetabis* ab Asc. et P. tanquam nomen appell. scribitur. Est autem nomen fluvii et oppidi in Hispania. Cf. Mannert. tom. I, pag. 425. Ceterum Cod. bis *raetabis.* — 8) Virg. Aen. V, 546. *Inpubis* ubique e Cod. dedi. — 9) Cic. in Cat. IV, 6. Cod. *inpuberisicut tullius* $\overset{m}{\textit{filiusque}}$ (sic). — 10) Horat. Epod. IX, 22. Cod. in supp. *genetivo ic et haec et hoc bos huius bobis.* — 11) *Stobos* habetur

nationis tertiae. *Cis* tertiae sunt declinationis, nam *cis* faciunt genitivo, *hic* et *haec dulcis*, *huius dulcis*. Quidam putant, *haec calcis*, debere dici, non *haec calx*, sed errant. Nam *cis* terminata, si non fuerint generis communis, Graeca sunt, *hic Acis*, nomen fluvii in Sicilia. *Cos* nullum nomen Latinum repperi[15] terminatum; inventor sit etiam doctor[16] rationis declinandi. Unum repperi Graecum secundae declinationis, *ci* faciens genitivo, *Damascos*, *Damasci*, sicut Lucanus:

Ventura Damascos[17];

nomen civitatis. *Cus*, hac syllaba terminata masculina quidem omnia secundae sunt decli- [1463]
nationis, nam *ci* faciunt genitivo[18], *Marcus*, *saccus*, *porcus*, *truncus; Marci*, *porci*, *sacci*, *trunci*. Excipiuntur tria quartae declinationis, *arcus*, *lacus; acus* deminutivo genus non servat[19], *hic aculeus*, non *haec aculea*. Feminina vero *cus* terminata quartae, *cus* facientia[20] genitivo, *quercus*, *huius quercus; haec ficus*, *huius fici*, pomum[21]; sic Martialis[22]:

Dicamus ficos quas constat in arbore natas;

et *huius ficus:*

Dicemus ficus Caeciliane tuos[23].

Neutra nomina *cus* terminata tertiae sunt declinationis, *ris*[24] facientia genitivo, *pecus*, *ulcus; pecoris*, *ulceris*. *Secus*[25] duas res significat, adverbium separandi:

Haud secus ac iussi faciunt[26];

et sexum, Salustius: *Virile ac muliebre secus*[27]. Omnia autem nomina neutra *us* terminata tertiae sunt declinationis, *ris* faciunt genitivo; exceptis quattuor, *vulgus*, *pelagus*, *pus*, *virus*. Sed *vulgus* et *pelagus* secundae sunt declinationis, *gi* faciunt genitivo, *pelagi*, *vulgi*, numero semper singulari. *Vulgus* neutro et masculino[28] genere declinatur. Virgilius:

Ignobile vulgus[29];

et:

inter fragmm. Sall. apud Gerlach. pag. 256. Sed Cod.: *arbor. bos. lectum stobos lectum in Salustio.* Quae dedi, exhibent Asc. P. — 12) *Erebos — Erebus* Asc. *Herebos — Herebus* P. et Cod. — 13) *Genctivo*, *haec merces* Cod. *genitivo ut merces* Asc. P. — 14) *Drancis vel tis Drancetis.* Ita Cod. *Drancis vel Drancetis* Asc. P. — 15) Hoc ordine Cod. *Nomen repperi latinum* Asc. P. — 16) *Inventor sit etiam doctor rationis declinandae declinationis ci faciens.* Ita Cod. uno versu omisso. Idem in Asc., nisi quod ibi: *declinationis. graeca ci facient.* P. ita correxit: *inventor doceat rationes declinandi. Unum repperi graecum secundae declinationis, ci faciens*, quae ex parte ascivi. — 17) Lucani Phars. III, 215. ubi *ventosa Damascos.* Sic etiam apud Probum legendum puto; nam in Cod. Bobiensi *s* et *r*, *u* et *o* saepenumero dignosci non possunt. — 18) Ita Cod. *Genitivum ut* P. In Asc. desunt vv. *nam ci faciunt genitivo ut.* Abest *ut* in Cod. ergo omisi. Sequentia ita in Asc.: *Marcus, saccus, porcus, truncus. Marci, porci, sacci, trunci.* In P.: *Marcus*, *porcus*, *saccus*, *truncus*, ceteris omissis. Dedimus Cod. lectionem, nisi quod *trunci* ex Asc. addidimus. — 19) Cod. Asc.: *deminutivo genus servat*, nisi quod *diminutivo.* P.: *genus non servat diminutivo.* Negationem ex P. ascivimus. — 20) Ita Cod. Asc. *Feminina vero cus terminata quartae sunt declinationis, cus faciunt genitivo* P. — 21) Ita Cod. Asc. *haec quercus*, *huius — huius ficus et fici*, *pomum* P. — 22) Martial. Epigr. I, 66. Valde exercuit hoc epigr. Grammaticos et Criticos. Cf. Prisc. VI, 14, 76. ubi Codd. plerumque bis *ficus.* Rem, puto, Probus dirimit. Apud Martialem vulgo *ficus* superiori versu pro feminino, *ficos* inferiore pro masculino, quod mihi falsum videtur. Praeterea apud Prisc. *quas scimus in arbore nasci;* quod etiam apud Martialem vulgo editur. — 23) Vv. *Caeciliane tuos* desunt in Cod. — 24) *Ris* deest in Cod. — 25) Male scriptum in Cod. *pecus.* — 26) *Haud s. ac iussa et sexus.* Ita corrupte in Cod. Locus est Virg. Aen. III, 236. 561. — 27) Sallust. Fragmm. Hist. lib. II, fr. 41. cf. Edit. Gerl. pag. 220. — 28) Male Cod.: *Vulgus et masculino genere d.* — 29) Virg. Aen. I, 149. Ceterum Cod. *ignovile.* —

Hinc spargere voces
In vulgum ambiguas[1].

Pus et *virus* tres casus tantum recipiunt, in numero tantummodo singulari declinantur, hoc *pus* vel *virus*, *o pus* vel *virus*.

42. *Das*, primae sunt declinationis, *dae* faciunt genitivo, *Lycidas*, *Midas*, *Lycidae*, *Midae*[2]; et si qua talia. *Des* omnia sunt producta et paene Graeca omnia, unde arbitrio nostro declinabuntur, et tertiae declinationis ratione *dis* facientia genitivo, et primae *dae* terminata casu genitivo, *Pelides*[3], *Tydides; Pelidis* vel *Pelidae*, *Tydidis* vel *Tydidae*. Unum nomen Latinum repperi, *des* syllaba finitum[4] declinationis quintae, *ei* separandis faciens genitivo[5], *fides*, *fidei*, *e* in genitivo correptam. Rationem supra docui. Legi *hic Oedipodes*, *huius Oedipodae*. Nam si *hic*[6] *Oedipos* declinaverimus, genitivo faciet *dis*[7], sicut *Melampos*, *Melampodis; Lysipos*, *Lysipodis*. Nam si ante *pus* syllabam nominativus *p* litteram[8] habuerit, *pi* faciet genitivo [1464] declinationis secundae[9], *Lysippus*, *Lysippi; Chrysippus*, *Chrysippi; Philippus*, *Philippi*. *Dis* terminata tertiae sunt declinationis, *dis* faciunt genitivo, *hic* et *haec rudis*, *huius rudis; haec fidis*[10], *huius fidis:*

Fidibusque canoris[11];

haec glandis, sicut Virgilius[12]. *Dos* producta tertiae sunt, *tis* faciunt genitivo, *dos*, *dotis; sacerdos*, *sacerdotis*. *Dos* correpta Graeca sunt, secundae sunt[13] declinationis, *di* faciunt genitivo, *Tenedos*, *Tenedi;* potest tamen *Tenedus* dici. *Dus* omnia masculina secundae sunt, *di*[14] faciunt genitivo, *nidus*, *nidi; tardus*, *nardus*, *haec Aradus*, *nardi*, *Aradi*[15]. Sed melius *nardos* et *Arados* dicuntur, sicut *Tenedos*, nam Graeca sunt. Excipitur unum[16] quartae declinationis, *dus* faciens genitivum, ut *hic gradus*, *huius gradus*. nam neutra nomina *dus*[17] terminata *ris* faciunt genitivo, *pondus*, *ponderis; sidus*, *sideris;* ratione neutrorum *us* terminatorum, quam supra docui. Nam feminina *dus* terminata non repperi Latina.

43. *Fas* tertiae est declinationis, Graecum *tis* faciens genitivo[18], non ante *a n* habens, *elefas*, *elefantis;* dicitur et *elefantus*, huius[19] *elefanti*, secundae declinationis. Latina duo repperi indeclinabilia, *hoc fas*, *hoc nefas*. Nam *fandi* atque *nefandi*, a nominativo venit *hoc fandum* et hoc *nefandum*. *Fes*, *Fis*, *Fos*, his syllabis non repperi nomina terminata; doceat, qui reppererit[20]. *Fes* inveniuntur, sed vulgaria. *Fus* secundae sunt declinationis, *fi* facient genitivo,

1) Virg. Aen. II, 99. Hic locus in Cod. om. ubi legitur: *ignovile vulgus. pus. et virus.* — 2) *Lycidas Lycidae, Midas Midae* Asc. P. — 3) *Genitivo ut Pelides* P. — 4) *Des syllaba terminatum* Asc. P. — 5) *Genitivum* P. — 6) Additum *hic* e Cod. — 7) *Genitivo dis faciet* Asc. P. — 8) *Litteram* add. e Cod. deest in Asc. P. — 9) *Secundae declin.* Asc. P. — 10) *Haec fides* P. ex errore typ. — 11) Virg. Aen. VI, 120. — 12) Virg. Georg. IV, 81. *Nec de concussa tantum pluit ilice glandis;* ubi *glandis* genitivum esse non perspexit Probus. — 13) Add. *sunt* e Cod. — 14) *Et di faciunt* Asc. P. — 15) *Tardus*, *nardus*, *haec Aradus*, *nardi*, *Aradi*. Ita dedi Codicem secutus. Asc.: *tardus tardi: nardus haec aradus nardi aradi*, fortasse recte. P.: *tardus tardi, nardus nardi, haec Aradus Aradi.* — 16) *Nam graeca sunt. Excipitur unum.* Recte sic P. In Cod. est: *Nam graeca excipiuntur unum.* Asc.: *nam graeca. excipitur unum.* — 17) Male in Cod. *dis.* — 18) *Genitivum* P. — 19) *Huius* add. e Cod. Ceterum littera *f*, quacum scripsimus hoc nomen, in Cod. est. — 20) *Qui repperiet* Cod. sed corr. — 21) *Sunt declinationis* P. — 22) *Gis*, *stragis* Cod. Asc. *gis*, *ut strages stragis* P. Retinui *strages*, licet desideretur in Cod. Asc. — 23) *Gae gyges vel gygetis* Cod. male. — 24) *Gos* in Cod. supra scriptum. — 25) *Quidem* add. Cod. — 26) *Hoc Argi*, *ut hoc porrum* P. A. Cod. ignorat *ut*, male. — 27) *Secundae declinationis sunt* P. Statim post *g faciunt* ex errore typ. P. — 28) *Omnia tertiac sunt* P. *sunt* om. Asc. — 29) *Facientia* P. Asc. — 30) Virg. Georg. II, 86. — 31) Relatum inter Sallustii fragmm. a Gerl. pag. 243. Recurrit hoc idem voc. infra. — 32) *Ut* interposui sententia flagitante, licet

rufus, *rufi;* et si qua talia. *Gas* unum Latinum monoptotum repperi, generis omnis, *nugas.* Graeca tertiae sunt declinationis, *tis* facientia genitivo, *n* ante eam habentia, *Gigas*, *Gigantis.* *Ges* correpta tertiae sunt[21], *tis* faciunt genitivo, *seges*, *segetis;* producta vero *gis*[22], *strages*, *stragis.* Graeca vero *gis* vel *tis* vel *gae*, *Gyges*, *Gygis*, vel *Gygetis*[23], vel *Gygae; Ganges*, *Gangis*, vel *Gangetis*, vel *Gangae.* *Gis*, non inveni hac syllaba nomen terminatum. *Gos*[24] et corripitur, et Graecum est, hoc *Argos*, *huius Argi*, declinationis secun- [1465]
dae. Hoc tamen nomen numero quidem[25] singulari, genere neutro dicitur, plurali vero, masculino, *hi Argi*, ut[26] *hoc porrum*, *hi porri.* His contraria sunt numero singulari masculina, plurali neutra, *hic Tartarus, haec Tartara; hic Gargarus, haec Gargara; hic Maenalus, haec Maenala.* *Gus*, secundae sunt[27], *gi* faciunt genitivo, *mergus*, *mergi.* Neutra, sicut supra docuimus, *us* terminata, omnia sunt tertiae[28] declinationis, *ris* genitivo facientia, *frigus*, *frigoris;* exceptis quattuor, *vulgus*, *pelagus*, *pus*, *virus*, de quibus paulo ante tractavi.

44. *Has*, tertiae sunt Graeca, *dis* genitivo faciunt[29], *Orchas*, *Orchadis.* Virgilius[30]:

Orchades et radii.

Unum inveni barbarum monoptotum, *Naphthas;* Sallustius[31] posuit. *Hes* producta Graeca sunt tertiae declinationis, *chis* vel *tis* facientia genitivo, *Laches*, *Lachetis*, vel *Lachis;* ut[32] *Chremes*, *Chremis*, vel *Chremetis; Dares.* Terentius:

Puerum conveni Chremis[33].

His, tertiae sunt[34], *dis* faciunt genitivo, *Bacchis*, *Bacchidis.* *Hos*, non inveni nisi unum barbarum numero semper plurali, *Tarrhos*[35], nomen civitatis lectum in Sallustio. *Hus* anteque[36] *c*, *Orchus Orchi*, secundae declinationis. *Ias*, Graeca, *dis* faciunt genitivo, declinationis tertiae, *Thyias*, *Thyiadis*[37]. *Ies*, *Iis*, his iunctis nullum nomen repperi terminatum. *Ios* productum, unum inveni, sed numero plurali[38], *Veios*, civitatis nomen[39]. *Ius* monosyllabum, *u* ante *ris* habebit in genitivo, *ius iuris;* disyllabum[40] vel amplius, comparativa, et ipsa *ris* faciunt genitivo[41], sed ante eam *o* productam, *maius*, *maioris; peius*, *peioris.* *Kas*, *Kes*, *Kis*, *Kos*, *Kus*, his syllabis nullum nomen terminatur, ratione *K* litterae, quam supra docui, quod nunquam nisi *a* solum post se habet, nulla altera littera secum iuncta.

45. *Las*, si vocalem ante se habuerit, *t* vel aliam[42] consonantem praeter *l*[43], primae

desit in Cod. Asc. P. Supra in simili re: *ut hoc porrum.* — 33) Terent. Andr. II, 2, 31. Cf. Priscian. VI, 11, 60. — 34) *His, tertiae declinationis sunt, graeca* P. *His tertiae sunt, dis* cet. Cod. Asc. quod scripsi. — 35) Cod. *t[h]arros* (sic). Hoc si verum est, scribendum *Tharrhos*, ut sit Graecum Θάῤῥος. Intelligitur fortasse oppidum Cretense, quod tamen apud Mannert. tom. VIII, pag. 700. scribitur *Tarros.* Sed vid. infra 50. — 36) *Hus ante c* contra mentem Grammatici et sine sensu A. P. Sed Cod. qui pariter habet *ante c* supra litteram *c* scriptum habet *que*, unde intelligitur *anteque c* voluisse librarium. Omnia tamen haec: *Hus anteque — secundae decl*, in margine Cod. scripta sunt. — 37) *Tertiae declinationis*, *Thias*, *Thiadis* Asc. P. Non est vox Graeca ϑιάς. Cod.: *declinationis tertiae thyas thyadis.* Scripsi igitur *Thyias*, quod est Graecorum ϑυιάς. — 38) *Unum inveni numero semper plurali* Asc. P. *Un. inveni sed numero pl.* Cod. — 39) His addit P.: *dicitur sicut Tarrhos*, quae recte absunt ab Asc. et Cod. — 40) *Dissyllabum* Asc. P. *disyllabum* Cod. — 41) *Genitivo* additum e Cod. — 42) *Si vocalem ante habuerit, e, vel aliam.* Ita corrupte Asc. P. *Si voc. ante habuerit[se]* (sic) *t vel aliam* Cod. Scribendum tamen potius videtur: *c vel aliam; c* et *t* aliquoties confunduntur in Cod. — 43) *Praeter l, r, primae.* Ita falso Asc. P. In Cod. est: *praeter [l] r* (sic), unde intelligitur *r* plane esse delendum, id quod vel sine Cod. ex seqq. intelligi poterat. Paullo post *asilas asilae* (sic) in Cod. supra scr. —

erunt declinationis, *Hylas*, *Hylae; Asylas*, *Asylae; Amyclas*, *Amyclae*, nomen lectum in Lucano:

Molli consurgit Amyclas, [1466]

Quem dabat alga, *toro*[1].

Si *l* habuerint, tertiae erunt declinationis, nam aut *dis*, aut *tis*, faciunt genitivo, ut *Pallas*, *Palladis*, vel *Pallantis*. Quidam putant tunc *t*[2] debere dici, *Pallantis*, si nominativus *n* habuerit[3]; tunc *Palladis*, si non habuerit *n* nominativus; sed errant. Nam nullum de his nominibus *n* habet. Sed differentia genitivi ab accentu nominativi cognoscitur; *Pallas* in *pal* habens acutum *Pallantis* facit; Pallas in *las*[4] habens acutum *Palladis* facit. Excipitur unum, quod quamvis *l* habeat ante *las* in nominativo, tamen genitivo nec *tis* facit nec *dis*, sed *lae*[5], ratione primae declinationis, non tertiae, *Achillas*, *huius Achillae*[6], nomen lectum in Lucano. *Les* correpta Latina *tis* faciunt genitivo, *miles*, *militis; e* in *i* mutata. Excipitur unum, quod in genitivo *e* producit, *locuples*, *locupletis*. Producta Latina *lis* faciunt[7], *Hercules*, *Achilles; Herculis*, *Achillis*[8]. Unum legi *Les* terminatum generis neutri, sine aliqua ratione declinationis, *Cales*[9], nomen oppidi. Graeca *Les* terminata omnia producuntur, et aut *lis* faciunt genitivo, vel *tis*, ut *Thales*, *Thalis*, vel *Thaletis; Eteocles*, *Eteoclis*. Ergo omnia tertiae sunt declinationis. *Lis* terminata omnia tertiae sunt declinationis, nam *lis* terminant genitivum, *hic facilis*, *huius facilis; hic mollis*, *huius mollis;* excipitur *tis* faciens genitivo[10], *haec lis*, *huius litis*. Graeca *lis* terminata aut *lis* facient genitivo[11], aut *dis* ut *Damalis*, *huius Damalis*, vel *Damalidis*, nomen meretricis Horatianae[12]. Hoc tamen scire debemus, quod omnia nomina Latina *lis* terminata communia sunt generum duorum[13], ut *hic* et *haec facilis*, *difficilis*, *mollis* (excipitur unum *lis*)[14] *hic* et *haec gracilis*, *hic* et *haec imbecillis*. Sed Terentius nove:

Ut gracilae sient[15];

nominativo singulari, *haec gracila*, *haec imbecilla*. Nam si a nominativo *lis* terminato posuisset nominativum pluralem, *les* terminabat, *graciles*. Tale est Salustianum: *Imbecilla aetas*[16], non *imbecillis*. Hoc tamen scire debemus, quod *lis* terminata Latina communia sunt duum [1467]
generum, neutrum facientia[17] *e* correpto, excepto *lis*, *litis*. *Los* producta unum nomen repperi terminatum; et correptum unum[18], apud Lucanum lectum, *haec Mallos*, *huius Malli*, secundae declinationis, nomen civitatis; nam producta, *colos*, *coloris;* Salustius: *Igitur colos exanguis*[19]; sed melius *color* dicitur. *Lus* terminata omnia secundae sunt declinationis, *li* facient genitivo,

1) *Dabat alta toro* Cod. sed *t* et *c* in Cod. saepe confunduntur, scripturae ductibus similes. Unde coniicio, in archetypo lectum esse *alca* pro *alga*. *Alga* Asc. P. Locus est Lucan. Phars. V, 520. — 2) *Tunc t* Cod. recte. *tunc* omisso *t* Asc. *cum t* P. — 3) Cod.: *Si nominativum* (s) *non habuerit* i. e. *si nominativus n habuerit.* — 4) *Pallas in las habens.* Ita recte Cod. *In las* desunt in Asc. et P. — 5) *Nec dis illa ratione* Cod. a pr. m.; correctum sed alio atramento *nec dis sed illae ratione.* Atque ita P. *Sed illa ratione* Asc. Scribendum esse: *nec dis, sed lae, ratione* etiam sine Cod. intelligitur. — 6) *Achillas huius achillae*, sed una *l* expuncta, Cod. — 7) Hunc locum sic ditavit P.: *Producta latina Les, proles, soboles, lis faciunt genitivum. Graeca Les, lis faciunt genitivum, Hercules* cet. Quae omisimus, recte omittuntur in Cod. et Asc. id quod seqq. docent. — 8) *Herculis achillis* supra scr. in Cod. sed ita ut interposita voluisse scriptorem appareat. — 9) *Cales* Cod. Asc. *Kales* P. — 10) *Excipitur unum tis faciens genitivum* P. *unum* abest a Cod. Asc. *genetivo* Cod. — 11) *Faciunt genitivum* P. Asc. — 12) Horat. Od. I, 36, 13. 17. 18. — 13) *Generum duorum.* Sic h. l. Cod. non, ut alibi, *duum*. *Duorum generum* Asc. P. — 14) Vv. *excipitur unum lis* in parenthesi erant ponenda. Respicit Gramm. ad superiora, ubi *lis litis* iam posuerat. — 15) Cod.: *terentius novae ut gracile|sieint.* Ita Cod. Lineola perpendicularis supra scripta notat, ibi voces dirimendas esse. *I* ante *nt* in voce ultima deletum. Locus Terentii est Eunuch. II, 3, 23. —

malus, *mali; populus*, *populi; Romulus*, *Romuli;* exceptis neutris, quae, sicut frequentissime docui, *ris* faciunt genitivo, *vellus*, *velleris*, ratione neutrorum *us* terminatorum; et uno feminino *ris* faciente genitivo, *u* et in nominativo et in genitivo producta. *U* enim[20] ante novissimam syllabam, habentem consonantem, continentia producuntur. ut *tellus*, *telluris; iuventus*, *iuventutis; senectus*, *senectutis. Anus*, *anuis* et *sus*, *suis*[21], ideo corripiuntur, quoniam novissima syllaba sine consonante est. *Haec colus* secundae est declinationis, *li* faciens genitivo, *huius coli.* Nam Virgilius:

Cui tolerare colo vitam[22]*;*

qui dativus a genitivo *i* terminato venit: et quartae declinationis, *us* terminans genitivum, sicut Statius Thebaidos libro III:

Nigraeque sororum
Iuravere colus[23]*;*

qui nominativus pluralis a genitivo singulari *us* terminato deducitur.

46. *Mas* Latinum unum[24] monosyllabum repperi tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *mas*, *maris.* Virgilius accusativum pluralem:

Solve mares[25].

Graeca indifferenter declinabuntur[26], et primae declinationis, *ae* diphthongo terminato genitivo, et tertiae *tis*[27] terminato genitivo, *Mimas*, *Mimae*, vel *Mimantis; Gyas*, *Gyae*, vel *Gyantis*[28]*; Athamas*, *Athamae*, vel *Athamantis*, in nominativo sine *n* littera, in caeteris casibus cum ea; sic Pallas Pallantis. Nam *mimas*, in *mas* acutum, *dis* facit genitivo, *mimas*, *mimadis;* et melius pereunte *s*[29] littera de nominativo, fit nomen Latinum primae declinationis, *ae* genitivum terminans, haec *mima*[30], *huius mimae. Mes* correpta, faciunt genitivo *tis*, *limes*, *trames;* [1468] *limitis*, *tramitis.* Producta, semper *mis*, *fames*, *famis.* Graeca semper producuntur et aut *mis* faciunt genitivo aut *tis*, hic *Chremes*[31], *Chremis*, et[32] *Chremetis.* Terentius:

Etiam inde abiens puerum conveni Chremis[33]*;*

et:

Iubeo Chremetem[34].

Omnia igitur tertiae sunt declinationis, quoniam *is* faciunt genitivo. Et inveni genitivo *Chremi*,

16) Sallust. Catil. 3. prooem. — 17) *Communia sunt — facientia.* Ita recte Cod. Abest *sunt* A. P. *Facient* exhibent A. P. Nimirum *sunt* in Cod. compendio scriptum, ita ut oculos paene fugiat, unde orta corruptio. — 18) *Et correptum unum*, *apud Lucanum lectum.* Ita distinxi. In Asc. deest distinctio. P. comma posuit ante v. *unum.* Fortasse tamen scribendum: *et correpta unum.* Lucan. Phars. III, 227. — 19) Sallust. Cat. 15. fin. Vc. *igitur* apud P. ad Gramm. verba trahitur. — 20) *Producta* in Cod. supra scr. Tum *vī ante*, quod putavi legendum esse: *U enim;* tale quid saltem requiritur. — 21) Turbat Cod. *anus* [i] *anum.* [|uis] *ɀs* (sic lineola traducta) *sus suis ideo* cet. *Anus anuis sus suis ideo* Asc. P. Traductum illud pro compendio v. *et* habui; poterat saltem ita videri. — 22) Virg. Aen. VIII, 409. — 23) Statius Theb. III, 241. seq. — 24) *Unum* addidi e Cod. et Asc. — 25) Virg. Georg. III, 64. — 26) *Declinantur* P. Asc. — 27) *Dis* fortasse operarum errore P. — 28) *Gras Grae vel Grantis* Asc. P. ex non intellecta scriptura Cod., ubi *y* sic exaratum est: ϒ, ut fere simile sit Graeco initiali Υ. — 29) *S* desideratur in Asc. et P. Ceterum Asc. *praeeunte.* In supp. fortasse scribendum: *sed melius pereunte* cet. — 30) *Hic Mimas* P. *haec Mimas* Asc. Sed recte Cod.: *haec mima huius mimae.* — 31) *Ut Chremes* Asc. P. *hic Chr.* Cod. — 32) *Vel Chr.* Asc. P. *et Chr.* Cod. — 33) Terent. Andr. II, 2, 31. ubi *conspexi* de suo reponendum iussit Bentl. Eodem loco *Chremi* Donatum legisse, ex eius observatione apparet. — 34) Terent. Andr. III, 3, 1. —

et antiqua est ratio declinationis[1], dativo uti pro genitivo:

Infelicis Ulixi,

pro *Ulixis*[2], *Achilli* pro *Achillis*. *Ad bellum Persi Macedonicum*[3], pro *Persis*. *Mis* communia quidem duum[4] generum *mis* faciunt genitivo, *unanimis*, *exanimis*, *huius unanimis*, *exanimis*. Dicimus et *hic exanimus* et *unanimus*. Unius ergo generis nomina[5] *mis* syllaba terminata *ris* faciunt genitivo, *hic vomis*, *huius vomis*, *huius vomeris*, et *cucumeris*. Martialis cum genere, *cucumerem rectum*[6]. Ergo omnia *mis* terminata tertiae sunt declinationis. *Mos* producta unum monosyllabum tertiae declinationis legi[7] *ris* faciens genitivo, hic *mos*, *huius moris;* correpta, nullum legi. *Mus* paene omnia secundae sunt declinationis, *mi* facientia genitivo, *humus*, *humi; almus*, *almi*; neutro vero tertiae[8] *ris* facient genitivo, *nemus*, *nemoris;* secundum rationem neutrorum *us* terminatorum, de qua frequenter docuimus. Unum masculini generis legi tertiae declinationis, *ris* faciens genitivo, *hic mus*, *huius muris;* ut Horatius:

Parturient montes; nascetur ridiculus mus[9]*;*

et unum secundae declinationis et quartae, *us* finiens genitivo, *haec domus*, *huius domus* et *domi*[10]. Terentius:

Domi focique fac[11] *vicissim memineris.*

Memini illius rei:

Nec meminisse viae media Palinurus in unda[12].

47. *Nas* Latina indifferenter declinabuntur, aut primae declinationis *ae* facientia genitivo, ut *Maecenas*, *Maecenae;* aut tertiae *tis* facientia[13], ut *Maecenatis*. Graeca tertiae sunt, acuto in novissima syllaba contra rationem Latinae linguae, sed *dis* facientia genitivo, *Maenas*, *Maenadis*, nomen Bacchae; sic Persius et Horatius. *Nes* correpta non legi; producta vero, [1469] si Latina fuerint, indifferenter primae, vel tertiae declinationis ratione flectuntur, ut *Noranes*[14], vel *Nolanes*, *Nolanae*, vel *Noranae*, *Noranis*, vel *Nolanis*. Graeca vero tunc primae erunt declinationis apud Latinos, si apud Graecos *ου* fecerint genitivo, ut *Hostanes* Ὀστάνου, *huius Hostanae; Δημοσθένης*, *Δημοσθένους*[15], *huius Demosthenis*. *Nis* tertiae sunt declinationis, similem genitivum[16] nominativo facientia, ut *canis*, *inanis;* excepto uno, quod *ris* facit genitivo *cinis*, *cineris;* et haec Latina. Graeca *nis* terminata aut *nis* faciunt genitivo, aut *dis*, *haec Philenis*, *Philenis*,

1) *Antiqua est ratio decl.* Ita Cod. Asc. *antiquae est declinationis* P. — 2) Cod.: *infelicis ulixi pro ulicis.* Asc. P.: *inf. Ulyssi pro Ulyssis.* Male. Ubique meliores libri *Ulixes*. Locus est Virg. Aen. III, 613. 691. — 3) Locus est Sallustii inter fragmenta Historiarum relatus. Cf. Gerlach. pag. 213. et Gramm. qui ibi citati inveniuntur. — 4) *Duum* Cod. *duorum* Asc. P. — 5) *Nomina* Cod. *omnia* Asc. P. — 6) Non satis integer hic locus in Cod.: *uomeris martialis cum genere cucumerem rectum*, quibus in margine adiecta leguntur: *et cucumeris.* Asc.: *vomeris. Martialis. Cum genere et cucumis rectum.* Unde coniicio legendum esse: *vomeris; cucumis, huius cucumis et cucumeris. Martialis cum genere* (sc. protulit) *cucumerem rectum.* Putschius de suo, vel ex Bongarsii schedis: *vomeris, cucumis huius cucumeris, vel cucumis. Martialis masculino genere, In quo nec cucumis iacere rectus.* Locus Mart. est Epigr. XI, 19, 10. — 7) Hoc ordine Cod. *legi tertiae decl.* Asc. P. — 8) *Tertiae* addidi e Cod. — 9) Horat. De A. P. 139. ubi *parturiunt* Bentl. scribendum censuit. *Parturiens* Cod. — 10) *Haec domus huius domi* Cod. Non recte. — 11) *Ut* interponunt h. l. Asc. P. Recte abest a Cod. Locus est Terent. Eun. IV, 7, 45. ubi editur: *vicissim ut memineris.* — 12) Virg. Aen. III, 202. — 13) Hic interponit v. *genitivo* P. Ignorant Cod. Asc. — 14) *Ut roranes* Cod. sed corr. Paullo post P. Asc.: *facient genitivo.* — 15) *Δημοσθένεος* P. In Asc. Graeca desunt, lacunis relictis. Cod. recte *ΔΗΜΟϹΘΕΝΟΥϹ*. 16) *Similia genitivo* P. — 17) Alio ordine P. Asc.: *Dardanis, Dardanis, vel Dardanidis.* Paullo post: *sunt declinationis, is pura* Asc. P. — 18) *Producto* Asc. P. — 19 *Ut* addidi e Cod. — 20) *Haec anuis, huius anuis*

vel *Philenidis;* Dardanis, Dardanidis, vel Dardanis[17]. *Nos* tertiae sunt, *is* pura facientia genitivo, *o* in nominativo producta[18], in genitivo correpta, ut[19] *Minos*, *Minois.* *Nus* omnia secundae sunt declinationis, nam *ni* faciunt in genitivo, *Linus*, *Lini; canus*, *cani; sanus*, *sani*; *Ianus*, *Iani; annus*, *anni; Severianus*, *Severiani; asinus*, *asini; vannus*, *vanni; alnus*, *alni; pinus*, *pini;* exceptis duobus tertiae declinationis, uno *ris* faciente genitivo, *Venus*, *Veneris;* altero *is* nova ratione, *haec anus*[20], *huius anuis.* Terentius:

Huius anuis causa opinor, *quae erat mortua*[21]*;*

et duobus quartae declinationis, *nus* facientibus genitivo, *haec manus*, *hic sinus*, *huius manus*, *sinus*[22]. Nam neutra nomina[23] *nus* terminata omnia *ris* faciunt genitivo, secundum rationem, quam frequentissime ante monstravi. Hoc tamen scire debemus, quod omnis nominativus *nus* terminatus corripitur; excepto eo, qui in genitivo *u* habet ante novissimam syllabam habentem duntaxat consonantem. Nam *anus* et *sus*, *anuis* et *suis*, habent quidem in genitivo *u* ante novissimam syllabam, tamen corripiuntur, quoniam ipsa novissima syllaba genitivo consonantem non habet.

48. *Gnas* tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivo, *praegnas*, *praegnatis*[24]. *Gnes* similiter tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivum, *magnes*, *magnetis*, *e* ubique producta[25]. *Gnis* tertiae sunt, similem facientia genitivum nominativo, *ignis*, *huius ignis*, et si qua [1470] talia. *Gnos*, non inveni hac syllaba nomen finitum. *Gnus* omnia secundae sunt declinationis, *gni* facientia genitivo, *agnus*, *agni; magnus*, *magni;* et si qua talia.

49. *Pas* Graeca sunt tertiae declinationis, *dis* faciunt genitivo, *lampas*, *lampadis*, et similia. *Pes* producta Latina vel Graeca tertiae sunt declinationis, *pis* facient genitivo, *puppes*, *puppis; valles*, *vallis*[26]*; rupes*, *rupis; vulpes*, *vulpis;* excepto uno monosyllabo, quod *dis* facit genitivo, *pes*, *pedis;* ex eo figurata corripiuntur, et *dis* faciunt genitivo, *alipes*, *alipedis; sonipes*, *sonipedis.* Unum excipitur ab eo tractum, quod in nominativo producitur, in genitivo *pis* facit, *haec apes*, *huius apis.* Nam ab eo dictae *apes*, quod sine pedibus nascuntur, sicut Virgilius de his:

Trunca pedum[27].

Nam *apes*, si *pes* corripueris, barbarismus erit; *apaes* Graece significat hominem sine filiis[28]. *Pes* correpta Latina, non tracta a pede, *tis* faciunt genitivo, ut *praepes*, *praepetis; hospes*, *ho-*

Cod. contra mentem Gramm. — 21) Terent. Heaut. II, 3, 46. ubi tamen editur *eius* pro *huius.* — 22) *Huius sinus* P. *huius* abest a Cod. Asc. — 23) *Neutra in nus terminata* Asc. P. — 24) Cod.: *pregnas, pregnatis. gens* (sic; e suprascr.) *similiter tertiae sunt declinationis. gens gentis magnes* cet., sed vv. *gens gentis* lineola traducta deletae. — 25) *E ubique producta.* Ita recte Cod. *Et ubicunque producta e* P. Quae quomodo orta sint, docet Asc. ubi est: *et ubique producta.* — 26) Non intelligitur, quomodo inter haec exempla nominum in *pes* desinentium *valles* poni potuerit. Ergo puto legendum esse: *puppes, puppis*, *ut valles*, *vallis.* Ceterum in Cod. locus ita est comparatus: *puppes*^is, *valles*^is *rupes*^is *vulpes*^pis affpes *excepto uno.* Videtur librarius terminatione supra scripta totius vocabuli repetitionem evitare voluisse. Ceterum illud *affpes* legendum esse *allpes* h. e. *Alpes* Prisciani loco adducor, ut credam Lib. VII, 10, 51. *Alpes cum semper plurale sit, quomodo Syrtes* (ita enim e Cod. Luth. legendum pro vulg. *Alpis* — *Syrtis*), *tamen singulariter hoc, quomodo illud, invenitur a poetis prolatum et in em terminans accusativum Alpem, cum illud Syrtim faciat.* Haud dubie Probus inter nomina in *pes* desinentia *Alpes* posuit, licet nimio brevitatis studio de singulari numero nihil dixerit. In Asc. est: *Vulpes vulpis. Afpes afpis. excepto uno.* Longe alia P.: *vulpes vulpis, Satrapes satrapis, Hydaspes Hydaspis; excepto uno.* Quae e coniectura sunt. — 27) Virg. Georg. IV, 310. — 28) *Apes graece significans hominem sine filiis dicunt pes correpta* Cod. ex manifesta interpolatione. Fortasse totus locus: *Apaes — filiis* eruditului est additamentum. Asc. *apaes.* P. *apes.* —

spitis; excepto uno, quod *pis*[1] facit, non *tis*, *aucupes*[2], *huius aucupis;* nam qui *auceps* declinat, errat. Omnia *ceps* terminata *tis* faciunt genitivo, *praeceps*, *praecipitis; anceps*, *ancipitis.* Praeterea nominativo plurali Terentius *aucupes* dixit:

Piscatores, *aucupes*[3];

unde docuit nominativo singulari *aucupes* debere dici, non *auceps.* Nam *aucupetes* dixisset numero plurali. *Pis* Latina, *dis* faciunt[4], *lapis*, *lapidis.* Graeca aut *dis* aut *pis*, *aspis*, *aspidis; iaspis*, *iaspidis*[5]*; Serapis*[6], *Serapis*, vel *Serapidis;* omnia declinationis tertiae; *haec sinapis*, *huius sinapis*, sicut[7] Plautus in Pseudolo[8]. Alii melius genere neutro indeclinabile *hoc sinapi*, sicut *hoc gummi. Pos* producuntur, et sunt declinationis tertiae; si sint[9] generis communis, *tis* faciunt genitivo, ut *hic* et *haec nepos*, *huius nepotis;* quamvis multi *haec neptis* dicant, non *haec nepos.* Unius vero generis *pos* terminata, *ris* faciunt genitivo, *hic lepos*, *huius leporis.* Nam quod *Arpos* legimus, numero semper plurali declinatur[10]. *Pos* correpta, si [1471] inventa fuerint, Latina non sunt, et secundae declinationis, *pi* facientia genitivo[11]. *Pus* Latina secundae sunt[12] declinationis, *pi* faciunt genitivo, *lupus*, *lupi; campus*, *campi; lippus*, *lippi.* exceptis duobus, uno monosyllabo indeclinabili *hoc*[13] *pus*, et uno tertiae declinationis *ris* faciente genitivo, *lepus*, *leporis*, *o* correpta; nam erit *leporis*, significans[14] elegantiam, a nominativo *lepos.* Graeca *pus* terminata tertiae sunt declinationis, *dis* facientia genitivo, *Melampus*, *Melampodis; Oedipus*, *Oedipodis;* quamvis

Hic domus Oedipodes[15],

lectum est. *Pys* Graeca sunt, nam *y* litteram Latina nomina nunquam habent; sunt autem tertiae declinationis *ys* pura terminata genitivo[16], *hic Capys*, *huius Capyis*[17]. *Pans* tertiae[18] declinationis, *tis* faciunt genitivo, *stipans*, *stipantis.* Hoc tamen teneamus, quod omnia nomina *ns* terminata, *tis*[19] faciunt genitivo; exceptis duobus quae *tis* faciunt et *dis*, *frons*, *frondis*, et *frons*, *frontis*[20]*; lens*, *lendis* et *lentis.* Quidam putant, *haec lentis* debere dici, et *haec lendis;* sed errant, quia non inveni hac syllaba nomen aliquod terminatum.

50. *Ques* correpta *tis* faciunt genitivo, *eques*, *equitis;* nam *quies* et *inquies* producto[21] *es* terminantur; de his ante tractavi. Et sunt tertiae declinationis, *is* faciunt genitivo. *Quis*, pronomina reguntur, non nomina. *Quos*, *Quus*, secundae sunt declinationis, *qui* faciunt genitivo, *equus*, *equi. Ras* primae sunt declinationis, *rae* faciunt genitivo, *hic*[22] *Hieras*, *huius Hierae.*

1) *Quod genitivo pis facit* P. — 2) *Aucupis huius aucupis* Cod. — 3) Terent. Eunuch. II, 2, 26. *Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores;* ubi in quibusdam Codicibus additur hoc *aucupes*, quod ignorant meliores libri et Cic. de Off. I, 42. itemque metrum excludit. Nescit etiam Donatus. Videtur igitur iam Probus corrupto Codice usus esse. — 4) *Genitivo* intrudunt hic Asc. P. — 5) Ita recte Cod. Alia in Asc. et P.: *Graeca aut pis aut dis, ut, iaspis huius iaspis, vel iaspidis.* — 6) *Huius Serapis* Asc. P. *huius* ignorat Cod. — 7) *Sicut* ignorant Asc. P. — 8) *In pseudologo* Cod. *in Pseudu.* (sic) Asc. *in Pseudulo* P. Est locus Pseud. III, 2, 28. Ceterum Cod. *senapis*, ut paullo post *hoc senapi.* — 9) *Sint* e Cod. dedi. *sunt* Asc. P. — 10) *Declinantur* vitiose Asc. P. *declinatur* Cod. — 11) Ita e Cod. dedi. Asc. totum hunc locum: *Pos correpta — — facientia genitivo* omisit. Apud P. ita male correcta leguntur: *Correpta pos si inventa fuerint latina non sunt, et sunt secundae declinationis;* reliqua omisit. — 12) *Pus Latina secundae sunt.* Ita Cod. *Pus correpta latina sunt et secundae decl.* Asc. P. — 13) *Hoc* add. e Cod. — 14) *Nam erit leporis, significans elegantiam, a* cet. Cod. *nam si erit leporis, significat elegantiam, a* cet. Asc. P. — 15) *Quamvis domus Oedipodae* Asc. P. quod fortasse verum, sed videtur ad locum Statii expressum, quem fortasse respexit Grammaticus. Quare putabam duo in unum confusos esse in Cod. locos Statii, atque ita legendum: *Quamvis domus Oedipodae et hic Oedipodes lectum est.* Cf. Stat. Thebaid. I, 17. ibid. 48. — 16) Ita de coniectura dedi, quum Cod. habeat: *terminata gen*ᵓ (sic). *Terminata genitivum* Asc. P. — 17) *Huius Capys* vitiose Cod. — 18) *Sunt* h. l. intrudunt Asc. P.

Cicero: *Hieras et Blaesamius et Antiochus;* in Caesarianis[23]. *Res* correpta, *tis* faciunt genitivo, *teres*, *teretis;* producta, *ris*, *Antores*, *Antoris; Seres*, *Seris.* Lucanus:

Sub iuga iam Seres[24]*;*

verres, *verris;* exceptis duobus, uno monosyllabo quintae declinationis, *e* in genitivo correpta, *res*, *rei*[25]*;* et uno disyllabo, quod genitivo ante *ris* una syllaba correpta plus crescit, *Ceres*, *Cereris*, in nominativo *e*[26] littera producta, in genitivo utraque *e* correpta. Ergo omnia *res* terminata, sive producta, sive correpta, tertiae sunt declinationis, excepto uno monosyllabo [1472] quintae declinationis, *res*, *rei.* *Ris* tertiae sunt declinationis, *ris* vel *dis* faciunt genitivo, *Iris*, *huius Iris*, vel *Iridis; Paris*[27], *huius Paris*, vel *Paridis.* Unum *ris* solum facit, *Liris*, *huius Liris*, nomen fluminis. *Ros* omnia producuntur et sunt tertiae declinationis, *ris* faciunt genitivo. monosyllabum *ris* facit, *ros*, *roris.* Graeca secundum rationem suam, si apud illos *ος*, apud nos *is*[28]*;* si apud illos *τος*, apud nos *tis*, *ἔρωτος* erotis[29]. *Tarrhos* nomen est numeri semper pluralis. *Rus* terminata si aliud ex se genus fecerint, secundae declinationis sunt, *ri* faciunt[30] genitivo, *carus*, *cari*; *austerus*, *austeri*; *mirus*, *miri*[31]. hac ratione id est[32] secundae declinationis etiam Graeca nomina declinantur, quamvis non faciant aliud genus, ut *Tartarus*, *Tartari; Gargarus*, *Gargari.* Haec tamen numero singulari sunt[33] masculina, pluraliter neutra, sicut *Maenalus*, *Maenala.* Quae vero Latina aliud genus non faciunt, *rus* terminata, quartae sunt declinationis et *rus* faciunt genitivo,[34] *hic currus*, *huius currus.* Excipiuntur quattuor, unum *ri* faciens genitivo, quamvis aliud genus ex se non faciat, *hic murus*, *huius muri;* alterum, indifferenter declinatum[35], secundae declinationis, *ri* faciens genitivo, et quartae *rus*, *haec laurus*, *huius lauri*, et *huius laurus:* altera duo monosyllaba, quae tertiae sunt declinationis, *is* vel *ris* facientia genitivo, *haec grus*, *gruis*[36]*; hoc rus*, *ruris*[37]. Hoc tamen teneamus, omnia monosyllaba tertiae esse declinationis, *is* facientia genitivo, exceptis duobus quintae declinationis, *ei* separatis genitivo facientibus, *e*[38] in genitivo correpta, *spes*, *spei; res*, *rei;* rationem supra docui.

51. *Sas*, hac syllaba nullum nomen repperi. *Ses* terminata Graeca sunt, indifferenter declinantur, et primae declinationis, *sae* genitivo, et tertiae *sis*, ut *Cambyses*, *Cambysae*, vel *Cambysis; Perses*, *Persae*, vel *Persis.* Nam quod Sallustius ait: *Ad bellum Persi Macedonicum*[39]*;* non declinationem mutavit, sed antiqua usus est consuetudine; dativum posuit pro [1473]

— 19) Cod. vitiose *dis.* — 20) Cod. mendose: *frons frontis et frons frontis.* — 21) Hunc locum ita corruptum Cod. exhibet: *aeque aequestris* (sic perscripto *a* et voce illa supra scripta *equitis*) *namque producto es.* Unde facile restitui veram lectionem. Illud *que* enim reliquias vocum *quies et inquies* continet, quas suggerunt Asc. et P. In his enim legitur: *eques equitis. nam quies inquies, es terminantur, non ques, et de his* cet. Vv. *non ques et* absunt plane a Cod. — 22) *Hic* additum e Cod. — 23) *Cicero in Caesarianis, Hieras* cet. Hoc ordine Asc. P. Intelligitur oratio pro Deiotaro ad Caesarem, ubi legitur locus cap. 15. Sic tamen editur: *Hieras et Blesamius et Antigonus.* — 24) Lucan. I, 19. — 25) Cod.: *correptares res et uno.* Asc. P.: *correpta, res, et uno.* Scribendum *res, rei,* ipso sensu postulante. — 26) Cod. *a littera*, mendose. — 27) *Paris* deest hic nominativus in Cod. — 28) Mire Cod.: *apud nos is· pulcher si aput illos.* Quod non extrico. — 29) Cod. exhibet: *aput nos tis. ΕΡΩΤΟϹ erotis. tartaros nomen est num*5 (finit versus) *ēper pluralis.* Asc. lacunas Graecis reliquit, ceterum *aetotis Tharros* habet. P.: *apud nos tis ἔρως ἔρωτος erotis. Tharros.* Recte *Tarrhos* nisi quod fortasse scribendum *Tharrhos.* Vide supra quae docuimus. — 30) *Facient* P. — 31) *Murus muri* Asc. P. — 32) *Id est s.* diserte Cod. *i. secundae* Asc. P. — 33) Hoc ordine Cod. *masculina sunt* Asc. P. — 34) *Ut* h. l. intrudunt Asc. P. — 35) *Indifferenter declinatum* Cod.; posteriorem vocem om. Asc. P. — 36) *Haec grus huius gr.* P. — 37) *Hoc rus huius r.* Asc. P. — 38) *Ei in gen.* Asc. P. — 39) Sallust. Fragmm. 7. pag. 213. ed. Gerlach. —

genitivo; et Cicero: *Filiumque Verri*[1], pro *Verris*, et Virgilius:

Immitis Achilli[2],

pro *Achillis*, et:

Infelicis Ulixi[3],

pro *Ulixis*. *Sis* omnia tertiae[4] declinationis terminata, *is* faciunt genitivo, Latina quidem *sis*[5], *hic ensis*, *huius ensis*. Peregrina *sis* vel *dis*, *haec Isis*, *huius Isis*, vel *Isidis; haec basis*, *huius basis*, vel *basidis; cassis*, *cassis*, vel *cassidis*, quamvis Virgilius *haec cassida*[6] declinavit. *Sos* pura Latinum nullum repperi terminatum, unum Graecum legi in Sallustio secundae declinationis, *si* faciens genitivo, *haec Camisos*, *huius Camisi*[7]. *Sons* correpta in medio habens *n*, *tis* faciet[8], *insons*, *insontis*, sic Horatius. *sons*[9] non legi. Salustius numero plurali utrumque: *Insontis sicuti sontis*[10]. De *n* et *s* terminatis frequentissime docui. *Sus* terminata propria, vel aliud genus ex se facientia[11], secundae sunt declinationis, *si* faciunt genitivo, *Nisus*, *Nisi*, proprium et participium. Appellativa vero non facientia aliud[12] genus, quartae erunt[13] declinationis, *sus* faciunt genitivo, *hic occasus*, *huius occasus*. Nam *plausus*, si sit participium, *huius plausi;* si nomen appellativum non faciens aliud ex se genus, *huius plausus;* sicut *nisus* participium *nisi*, appellativum unius generis, *nisus*. Excipitur unum monosyllabon[14], *is* faciens genitivo, *sus*, *suis*, ratione monosyllaborum[15], de qua frequenter tractavi.

52. *Tas* omnia tertiae sunt declinationis, *tis* faciunt genitivum, *facultas*, *facultatis*[16]. Hoc *Naphthas* primae, *tae* genitivo faciens, *huius Naphthae*, nomen barbarum contra rationem neutrorum, quae Latina genitivum *ae* diphthongo non terminant[17]; exceptis quattuor, *hic* et *haec* et *hoc verna*, *huius vernae; hic* et *haec* et *hoc*[18] *advena*, *huius advenae; hoc Thuria*, *huius Thuriae*, flumen[19], et *hoc Naphthas*, *huius Naphthae*, genus olei cedro simile, sicut Salustius Historiarum libro quarto[20]. Sed melius erit indeclinabile. *Tes* Latina *tis* faciunt genitivum,[21] *rates*, *ratis*. Graeca autem[22], si apud illos *του*, apud nos *tae*, Achates, Achatae, *Ἀχά-* [1474] *του*[23]; aut *tis* crescente syllaba, si apud illos *τος*, Crates, Cratetis, *Κράτητος*[24], ut Bibaculus de Catone grammatico:

iecur Cratetis[25].

Tis omnia sunt tertiae declinationis, *tis* faciunt genitivo Latina, *hic mitis*, *huius mitis; haec neptis*, *huius neptis*. Graeca *tis* vel *dis*, *hic Atthis*, *huius Atthis*, vel *Atthidis; haec amystis*,

1) Hic Ciceronis locus reperiri non potuit. — 2) Virg. Aen. I, 30. — 3) Virg. Aen. III, 613. — 4) Hoc loco *sunt* intrudunt Asc. P. — 5) *Sis* additum e Cod. ignoratur ab Asc. et P. — 6) Virg. Aen. XI, 775. *Aureus ex humeris sonat arcus et aurea vati Cassida.* Quare intelligitur, recte legi in Cod. et Asc. *haec cassida*. *Haec* abest a P. — 7) Inter fragmm. Sallust. pag. 247. ed. Gerlach. — 8) *Facient* Cod. male. — 9) *Vero* interponunt Asc. P. *Insons* apud Horat. legitur Carmm. II, 19, 29. Serm. I, 6, 69. — 10) *Sicuti* Cod. *sicut* Asc. P. Locus est Sall. Cat. 16. Ceterum *insontis — sontis* in Cod. Asc. P. — 11) Cod. habet: *propria prc* (sic) *vel aliut genus ex is facientia.* Asc.: *propria vel aliud genus ex iis facientia.* V. *genus* ignorat P. *ex se* ex P. recepi. Quid vero illud *prc* sibi velit nescio. — 12) *Ex se* h. l. interponit P. quae absunt a Cod. et Asc. — 13) *Erunt* Cod. *sunt* Asc. P. — 14) *Unum monosyllabon* sic h. l. Cod. *unum monosyllabum* Asc. P. — 15) *Monosyllabarum* male Cod. — 16) *Et si qua talia* intrudit P. Ceterum *naptas* in Cod. *Napthas* P. *Naphthas* Asc. Similiter variant etiam in seqq. — 17) *Terminat* male Cod. — 18) *Vernae et haec et hoc advena* Cod. om. *hic*. — 19) *Thuriae flumen* 5 *hoc* (sic) Cod. Siglam illam pro *et* accipere debui. *nomen fluminis hoc* P. *flumen hoc* Asc. — 20) Inter fragmm. Sallust. numeratur 40. pag. 243. ed. Gerlach. Ceterum Cod. *caedro*. — 21) *Haec* interponit P. — 22) *Graeca autem ae* P. *ae* om. Asc. Cod. — 23) *Apud nos tae, Achates, Achatae, Ἀχάτου.* Ita e Cod. scripsi. Graeca desunt in Asc. Sed apud P. ordo est: *apud nos tae Ἀχάτου, hic Achates, Achatae.* — 24) Ordo apud P. turbatus: *si apud illos τος Κράτητος hic Crates.* Cod. ignorat *hic* et ordinem exhibet, quem dedimus. — 25) *Iecur Cratetis.* Haec e Cod. reduxi. Desunt in Asc.

huius amystis, *amystidis*, nomen lectum in Horatio[26]. *Tos* omnia corripiuntur et Graeca sunt, et secundae declinationis, *ti* faciunt genitivo, *Berytos*, *Beryti; Pontos*, *Ponti*[27], quae poterunt Latine melius dici, si *o* in *u* mutaverint. *Tus*, exceptis istis[28] Graecis venientibus a syllaba *του*[29], caetera facientia aliud genus, secundae sunt[30] declinationis, *ti* faciunt genitivo, *stultus*, *stulti; venatus* participium, *venati; hic artus*, *huius arti*, *angustus* quod redditur[31], nam *artus*, membra, numero semper plurali declinantur, non facient *i*[32], ut *vestitus*, *huius vestitus*, res ipsa. Terentius:

Vestitu nimio indulges[33];

qui ablativus a[34] genitivo venit *tus* syllaba terminato. Nam participium *hic vestitus*, *huius vestiti;* facit enim aliud ex se genus. Excipiuntur duo *tis* facientia genitivo, *virtus*, *iuventus; virtutis*[35], *iuventutis*. Nam hoc *tus* neutrum ratione *nus*[36] finitorum *ris* facit genitivo, *huius turis*. Virgilius:

Ture calent arae[37];

praeterea monosyllabum est.

53. *Ctus*, si fecerint aliud ex se genus, *cti* faciunt genitivum, *rectus*, *recti; lectus*, *lecti; erectus*, *erecti:* non facientia aliud[38] genus, quartae erunt declinationis, *hic rictus*, *huius rictus; hic luctus*, *huius luctus*. Excipitur unum, quod quamvis non faciat ex se genus, tamen *cti* facit genitivo, *lectus*,[39] *lecti*, non, ut quidam imperiti[40], *huius lectus*. Nam Cicero[41]: *me in meo lecto*, qui ablativus[42] ab *i* littera terminato genitivo venit, non *us*. Et Terentius:

Et lectos sterni iube, *et parari caetera*[43];

accusativus *os* terminatus a genitivo venit *i* littera terminato, non *us*. Unum excipitur tertiae declinationis, *tis* faciens genitivo, *senectus*, *senectutis*. *Ptus*, si fecerit[44] aliud ex se genus, [1475] secundae sunt declinationis, *pti*, *hic raptus*, *huius rapti; sumptus* quartae *ptus* facit genitivo[45], *hic sumptus*, erogatio, *huius sumptus*. Terentius:

Sumptus quos faciunt[46];

sumptus, acceptus significans, *huius sumpti*, facit enim *haec sumpta*. *Stus*, si fecerint aliud[47] genus vel propria[48] sint, secundae sunt declinationis, *hic castus*, *huius casti; hic Augustus*, *huius Augusti;* non facientia aliud genus, quartae erunt declinationis, *stus* facient genitivo, excepto uno *mustus*, *musti; hic aestus*, *huius aestus; hic quaestus*, adquisitio, *huius quaestus;* si participium sit, *huius quaesti;* si non faciens aliud[49] genus, *huius questus*[50]. Virgilius:

Questuque cruentus[51].

et P. Est versiculus Bibaculi, quem servavit integrum Sueton. de illustr. Gramm. XI. Ceterum Cod.: *uiuaculus*. — 26) Horat. Carmm. I, 26, 14. Male apud P. *Amystis*, tanquam esset nomen proprium. — 27) Cod.: *vervtus veruti pontos pontos*. Asc.: *Beritos beriti. Paltos Palti*. P.: *Berytos Beryti*, *Paltos Palti*. — 28) *Ipsis* P. Deest voc. apud Asc. — 29) *A syllaba τους* P. Graeca syllaba deest in A. — 30) *Sunt* add. e Cod. et Asc. — 31) Vv. *quod redditur* adieci e Cod. — 32) *Non facient is* Cod. *Non facientia us* Asc. P. Scripsi, quod sententia postulat. — 33) Terent. Adelph. I, 1, 38. — 34) *A* deest in Cod. sed in fine versus. — 35) Hoc ordine Cod. *virtus virtutis*, *iuventus* Asc. P. — 36) *Ratione tus* Asc. P. male. V. *ratione* in Cod. supra scr. — 37) Virg. Aen. I, 417. — 38) Vv. *ex se* h. l. intrudit Asc. P. *Non facienti a e aliud genus* Cod. — 39) *Huius* h. l. interponunt Asc. P. — 40) *Putant* h. l. intrudunt Asc. P. — 41) Ciceronis hic locus a me non repertus fortasse inter fragmenta reponendus. — 42) *Ablativ o* male Cod. — 43) Cod.: *Non us. Et Terentius: Et* cet. Apud P. est: *ut Ter. Lectos*. Etiam Asc.: *Et Terentius*. Ceterum Cod. *parar e*. Locus est Ter. Adelph. II, 4, 21. ubi est: *Et lectulos iube sterni nobis et parari caetera*. — 44) *Si fecer i t* Cod. *si fecerin t* Asc. P. — 45) Codex turbate: *sint* *facient gene* *minus* (corr. *sumptus*) *quartae ptus hic sumptus*; sic inter versus scripta. — 46) Terent. Ad. V, 3, 21. ubi legitur: *sumptum filii quem faciunt*. — 47) Hoc loco vv. *ex se* intrudit P. — 48) *Vel si propria* solus P. — 49) Hoc iterum loco vv. *ex se* intrudit P. cui assentitur Asc. Ceterum in Cod. semper *aliu t*, etiam in supp. — 50) Cod. ubique *qua e stus*. — 51) Virg. Aen. VII, 501. —

Excipitur unum, quod et *sti*[1] facit genitivo, hic *cestus*, tunica Veneris, *huius cesti; hic caestus*, pugilum[2], *huius caestus*, Virgilius:

Quid si quis caestus ipsius[3]*;*

et orthographia distant et declinatione. Ergo omnia *tis*[4] faciunt genitivo, exceptis quattuor, *caestus*, *aestus*, *quaestus*, *questus*, querela[5].

54. *Thas* unum nomen barbarum generis neutri legi, hoc *Naphthas*, huius *Naphthae;* de hoc et supra docui, sed melius indeclinabile est. *Thes* productum Graecum inveni aput Ovidium[6], *Ianthes, huius Ianthes*, vel *Ianthidis. This*, et hoc tertiae est declinationis, *this* vel *dis* facit[7] genitivo, *Atthis*, *Atthidis*; sic Ovidius. *Thos* non inveni hac syllaba nomen terminatum; qui repperit, doceat rationem. *Thus* secundae sunt declinationis, *thi* faciunt genitivo, *hic Parthus*, *huius Parthi; hic acanthus*, *huius acanthi*; Virgilius:

Croceo velamen acantho[8]*;*

Xanthus, *Xanthi. Thus* vel *Tys*[9] terminata tertiae sunt declinationis, *thus* vel *thys*[10] faciunt genitivo, *hic Panthus, huius Panthus; hic Atys, huius Atys*[11]*; hic Othrys, huius Othrys. Vas* terminata et *sis* faciunt genitivo, et *dis*, *hoc vas*, *huius vasis*, utrumque Varro[12] ait de lingua Latina, *hic vas*, *huius vadis.* Cicero: *Vultu tanquam vade*[13]. *Ves* corripiuntur omnia, [1476] et tertiae sunt declinationis, nam *tis* faciunt genitivum[14], *hic dives*, *huius divitis;* ut[15] *miles*, *militis*, et si qua talia. *Vis*, et ipsa tertiae sunt declinationis et similem nominativo faciunt genitivum, *civis; huius civis; haec vis*, *huius vis*, et plurali *hae vis*, sicut Terentius Varro[16]; nam *hae vires* numero semper plurali declinantur. *Vos*, *Vus*, supra docui, quod secundae sunt declinationis, *vi* faciunt genitivum, *cervus*[17], *cervi; servus*, *servi.*

55. *Xas*, nullum repperi nomen hac syllaba terminatum. *Xes* vero producuntur et tertiae sunt declinationis, *xis* faciunt genitivum, *Araxes*, *Araxis; Xerxes*, *Xerxis. Xis* Latina, sic terminabuntur et genitivo, *hic axis*, *huius axis;* Graeca et *xis* et *dis*, *hic Alexis*, *huius Alexis*, vel *Alexidis*, tertiae declinationis. *Xos* corripiuntur, et Graeca sunt, secundae declinationis, *xi* faciunt genitivo, *haec Naxos*, *huius Naxi;* Virgilius:

Bacchatamque iugis Naxon[18]*;*

potest *haec Naxus*, *huius Naxi*, *hanc Naxum* dici. *Xus* omnia secundae sunt declinationis, *xi* faciunt genitivo[19], *laxus*, *laxi; fluxus*, *fluxi; taxus*, *taxi; buxus*, *buxi.* Excipitur unum quar-

1) *Quod et sti.* Ita Cod. *quod et stus et sti* P. Asc. — 2) *Hic cestus tunica veneris huius caesti — pugilium* Cod. — 3) Addit P.: *et Herculis arma Vidisset*, quae absunt a Cod. et Asc. Locus est Aen. V, 410. — 4) *Tis* Cod. *is* Asc. P. — 5) Cod.: *cestus aestus quaestus quaerella.* Asc.: *caestus aestus qu e stus querela*, cui assentitur P. nisi quod *qua e stus.* Scribendum erat ex mente ipsius Grammatici *quaestus, questus*, *querela.* — 6) Cod.: *aput ovoedium.* Ceterum erravit Grammaticus. Est enim apud Ovid. Met. IX, 714 et 796. *Ianthe*, virgo; nisi forte alius est Ovidii locus, ubi *Ianthes* nominativo invenitur. Ceterum Cod. et P.: *huius Ianthes.* Asc.: *huius Ianthis.* — 7) *Faciens* Asc. P. *facit* Cod. Ovidii locus est Heroid. XV, 18. — 8) Virg. Aen. I, 649. 711. — 9) *Thus vel tys* ita Cod. *thus vel thys* Asc. P. quod probabile est. — 10) *Declinationis hic vel thys* Cod. quod quid sit non extrico. Fortasse scribendum *thi vel tys.* — 11) *Hic Atys, huius Atys* addidi e Cod. — 12) Varro de L. L. VI, 7. pag. 250. ed. Sp. — 13) Hic idem Cic. locus, quem supra non reperimus. — 14) *Genitivo* P. Asc. — 15) *Ut* deest in Cod. male. — 16) Cod. *sicutrencus et varro*, sic, c ita perscripto. *sicut Terentius Varro* Asc. P. Varronis locus fortasse est Lib. VII, 2. p. 396. ed. Sp. Paullo ante apud P.: *pluraliter hae vis.* In Cod.: *plu hae vis*, in Asc. ut edidi. — 17) Cod.: *cervos cervi.* — 18) Virg. Aen. III, 125. — 19) *Genitivum* Asc. P. — 20) Cod.: *haec luxus.* — 21) *Scilicet* addidi e Cod. et Asc. — 22) Terent. Adelph. IV, 7, 42. — 23) *Huius* addidi e Cod. — 24) Sallust. Fragmm. p. 253. ed. Gerlach. Ceterum in Cod. est: *Sal* (sic) *luxo pede* (*ablativo* sic supra script.). — 25) Vv. *zae faciunt genitivo* e Cod. adieci. — 26) *Et ipsa barbara* (*e* sic) Cod. — 27) *Syl-*

tae declinationis, *xus* faciens genitivo, *hic*[20] *luxus*, *huius luxus;* luxuriam scilicet[21] significans. Terentius:

Adulescens luxu perditus[22]*;*

nam *luxus*, vacillans, *huius*[23] *luxi* facit. Salustius ablativo: *Luxo pede*[24]. *Zas*, barbara sunt primae declinationis, *zae* faciunt genitivo[25], *hic Ormizas*, *huius Ormizae*. *Zes* et ipsa barbara[26] producta primae declinationis, *Artabazes*, *Artabazae*. *Zis*, *Zos*, *Zus* syllabis[27] nulla nomina repperi terminata.

56. *T*, hac[28] littera duo nomina tantummodo Latina terminata reperiuntur, unum indeclinabile, hoc *git*[29], genus seminis nigri, quo panis conditur, et unum tertiae declinationis, *tis* faciens genitivo, *caput*, *capitis*, et si quid ab eo nascitur, *sinciput*, *sincipitis*. Varro posuit in Actia[30].

U littera nomina terminata omnia neutra sunt quartae declinationis, *u* terminantia genitivum et dativum et ablativum, sed producto; nominativum[31], accusativum et vocativum *u* terminant, sed correpto, ut *hoc cornu*, *gelu*, *genu*[32], *veru*, et si qua talia. Docueram tamen [1477] quod quarta declinatio genere quidem masculino et feminino *us* genitivo[33] terminaretur, in genere vero neutro *u*, *huius cornu*, *gelu*, *veru*, *genu*.

57. *X*, hac littera terminata omnia tertiae sunt[34] declinationis, nam *is* faciant[35] genitivo necesse est, ante eam *c* vel *g* posita, ut *pix*, *picis; arx*, *arcis; nux*, *nucis; crux*, *crucis; rex*, *regis; grex*, *gregis*. Excipiuntur quattuor, quae nec *cis* faciunt genitivo, nec *gis: nix*, *nivis; nox*, *noctis; senex*, *senis; supellex*, *supellectilis*. Terentius:

Supellectile opus est[36]*;*

unde *x* littera supervacua est[37], sicut quibusdam placet.— *Y*, *Z*, his litteris nulla nomina terminantur.

58. Omnia nomina monosyllaba tertiae sunt declinationis, nam *is* faciunt genitivo; exceptis quinque, tribus indeclinabilibus, *git*, *ir*, *pus;* et duobus declinationis quintae, *ei* separatis genitivo terminatis, *res*, *rei; spes*, *spei; e*[38] contra rationem quintae declinationis in genitivo correpta, quoniam nominativus ante *es*[39] consonantem habet iunctam, ut *fides*, *fidei*[40]. Ergo brevite doceamus enumerando, quot modis singuli casus utriusque numeri terminentur.

59. Nominativus singularis fit modis quindecim, *a* et *e* utraque; *i* et *o* utraque; *u*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*, *c*, *t*[41]*; poeta*, *monile*,[42] *gummi*, *Varro*, *Dido*[43], *genu*, *mel*, *bonum*, *carmen*,

labis add. e Cod. — 28) *Hac* additum e Cod. — 29) Cf. Priscian. V, 7, 40. et VI, 5, 22. ed. Kr. — 30) Legendum *in Aetia*. Cf. Varron. Fragmm. Ed. Bip. tom. I, pag. 254. Citatur tamen a Servio ad Virg. Ecl. VIII, 29. *Varro in Aetiis*. Apud Charisium autem pag. 144. ed. Fabr. legitur *in Asia*. Ceterum in h. l. vv. *in Actia* inter versus scripta in Cod. Latet fortasse sub vv. *Actia*, *Aetiis*, *Asia* titulus libri Varroniani alius. — 31) Cod. corrupte: *sed producto nominatibo.* — 32) *Gelu*, *genu* hoc ordine Cod. *genu gelu* Asc. P. — 33) *Feminino us genitivo.* Ita Cod. secutus dedi, quum in Cod. id scribendi compendium legatur, quod vocem hanc notat. *Feminino genere us term.* Asc. P. — 34) *Tertiae sunt* Cod. *sunt tertiae* Asc. P. — 35) *Faciunt gen.* Cod. *genitivo faciant* Asc. P. Retinui coniunctivum. — 36) Terent. Phorm. IV, 3, 61. — 37) *Supervacua non est* Cod. sed *non* punctis impositis deletum. — 38) *E contra rat.* Sic et sententia ipsa et Cod. postulante scripsi. In Cod. enim *ēt* littera ultima erasa legitur. *et contra rat.* Asc. P. — 39) Male Cod.: *ante s cons.* — 40) *Fides, fidei.* Sic Cod. Asc. *fides res* P. Paullo post Cod. corrupte: *quod modis singulis casus.* — 41) *A et e utraque; i et o utraque; u, l, m* cet. Sic scripsi ex certa emendatione, quam Cod. praestitit. In Cod. enim sic: *a. ėt ae* (supra scr. *utraque*) *i. o* .. *~~vis~~* (supra scr. *: utraque*) (sic perscriptum hoc) *ė*l. (ita et puncto notatum et perscriptum *e*) *m. n. r. s. x. c. t.* In margine autem leguntur haec: *ā et ē utraque i et o utraque* ab antiqua manu. In Asc. est: *a e i o utraque u l m n* cet. P. autem: *a*, *e*, *utraque i*, *o*, *utraque u*, *l utraque m*, cet. — 42) Desideratur exemplum productae *e*. — 43) *Barro dido* Cod. sed posterius supra scr. —

orator, *sacerdos*, *vertex*[1], *lac*, *caput*. Genitivus singularis fit modis quattuor, *ae*, *i*, *is*, *u*[2]; *huius formae*[3], *huius grammatici*, *huius oratoris*, *huius genu*. Dativus singularis fit modis quattuor, *ae*, *i*, *o*, *u*; *huic Aeneae*, *huic sacerdoti*, *huic docto*, *huic genu*. Accusativus singularis fit modis quattuor[4], *m*, *n*, *u*, *s*[5]; *hunc sacerdotem*, *hoc carmen*, *hoc cornu*, *hoc pectus*[6]. Vocativus singularis tot modis fit, quot et nominativus[7]. Ablativus singularis fit modis novem, *a*, *e* utraque, *i*, *o*, *u*, *m*, *s*, *t*; *ab hoc poeta*[8], *ab hoc sacerdote*, *ab hac specie*, *ab hoc suavi*, *ab hoc docto*, *ab hoc genu*, *ab hoc nequam*, *ab hoc nugas*, *ab hoc git*[9]. Nominati- [1478]
vus pluralis fit modis quinque, *a*, *ae*, *i*, *m*, *s*[10]; *haec regna*, *hae Musae*, *hi docti*, *hi nequam*, *hi sacerdotes*. Genitivus pluralis fit modis tribus, *m*, *s*, *i*; *horum oratorum*, *horum nugas*, *horum nihili*. Dativus et ablativus pluralis fiunt modis tribus, *i*, *m*, *s*; *his* et *ab his nihili*, *nequam*, *nugas*. Accusativus pluralis fit modis quattuor, *a*, *s*, *m*, *i*[11]; *haec sceptra*, *hos nugas*, *hos nequam*, *hos nihili*. Vocativus pluralis fit modis[12] quinque, *a*, *ae*, *i*[13], *m*, *s*; *o sceptra*, *o fortunae*, *o nihili*[14], *o nequam*, *o nugas*. Hoc tamen notemus quod in quibus casibus cuiuslibet numeri aliquem praetermisimus[15] modum, de his est monoptotis, *nequam*, *nihili*[16], *nugas*.

Segm. II. *De formis Casuum*[17].

Formae casuum sunt sex. Prima forma unaria nuncupatur, quae sola nomina regit in utroque numero uno modo omnes casus terminantia[18], *nequam*, *nugas*, *nihili*. Secunda forma binaria dicitur, et ipsa sola nomina regit[19] in numero tantummodo singulari, duobus casibus variatis, *hoc cornu*; nominativus, accusativus, vocativus corripiuntur; genitivus, dativus, ablativus producuntur. Tertia ternaria[20] dicitur; haec nomina quidem in utroque numero regit, ut *hoc*[21] *bellum*, *huius belli*, *huic bello*, *haec bella*, *horum bellorum*, *his bellis*. Pronomina vero in numero tantummodo plurali, *haec ista*, *horum istorum*, *his istis*. Quarta, quam quaternariam nuncupamus[22], et nomina et pronomina regit in utroque numero. Nomina sic[23]: *hoc carmen*, *huius carminis*, *huic carmini*, *ab hoc carmine*; et pluraliter, *hi docti*, *horum doctorum*, *his doctis*, *hos doctos*. Pronomina sic: *illud*, *illius*, *illi*, *ab illo*; pluraliter, *hi isti*, *horum istorum*, *his istis*[24], *hos istos*. Quinta forma est, quae[25] quinaria nuncupatur, in numero tantummodo singulari, et nomen regit et pronomen, *hic sacerdos*, *huius sacerdotis*, *huic sacerdoti*, *hunc sa-*

1) Cod. *verx*, sed in fine versus. — 2) *Ae.* $\overset{\text{II}}{is}$. $\overset{\text{I}}{i}$. *v.* (sic) Cod. numerorum signis ordinem notans. *ae*, *is*, *i*, *u* Asc. P. — 3) *Formae* Cod. ab antiqua manu; corr. recentiori atramento *fortunae*, quod exhibent Asc. P. — 4) *Fit modis quinque* ex emendatione P. *F. m. quattuor* Cod. Asc. — 5) Terminationem *e* h. l. addit P. — 6) Vv. *hoc altare* hic interponit P. — 7) *Tot modis fit quod et nominativus*; haec verba sic scripta Cod. inter versus scripta exhibet. *fit tot modis*, *quot nominativus* Asc. P. Paullo ante *sacerdotem hoc sacramen* Cod. sed correctum. — 8) *M. s. c. ab hoc poeta* Cod. *m. s. t. ut ab h. p.* P. *m s ab hoc poeta* Asc. — 9) Vv. *ab hoc git* absunt a Cod. et Asc. Videntur tamen recte poni, quia novem modos vult Grammaticus. — 10) Codex habet: *a. e.* $\overset{\text{II}}{m}$. $\overset{\text{I}}{i}$. *s.* *ės.* *haec regna* (sic notatis litteris). Igitur scribendum *i*, *m*, et *es* ultimae delendae. — 11) *A*, *s*, *m*, *i* hoc ordine Cod. *a*, *m*, *i*, *s* Asc. P. — 12) Post h. v. Asc. et P. interponunt: *quot nominativus eiusdem numeri id est*, quae absunt a Cod. — 13) Cod.: *a. e. i.* cet. — 14) P. errore typographi *nihil*. — 15) *Aliquem praetermisimus modum*; hoc ordine Cod. *praeterm. aliq. modum* Asc. P. — 16) *Nequam*, *nihili* hoc ordine Cod. *nihili*, *nequam* Asc. P. — 17) Haec inscriptio continente versu exarata in Cod. — 18) Cod.: *terminans.* Asc. P.: *terminantia.* — 19) *Sola nomina regit* hoc ordine Cod. *sola regit nomina* Asc. P. — 20) *Ternaria forma d.* Asc. P. — 21) *Regit inoc b.* Cod. — 22) Cod.: *quarta quamquam quaternariam nuncupamus.* P.: *Quarta forma Quaternaria nuncupatur.* Asc. ut edidimus. — 23) *Nomina ut sit hoc carmen* Cod. male. — 24) Cod.: *hii histi. horum istorum hiis istis.* — 25) *Quinta forma est quae*

cerdotem, *o sacerdos*, *ab hoc sacerdote*. Pronomen sic: *iste*, *istius*, *isti*, *istum*, *ab isto*[26]. Quinaria forma in numero plurali, nec nomen continet nec pronomen. Sexta forma senaria est in numero singulari, pronomina sola regit, in plurali nulla[27]; *nullus*, *nullius*, *nulli*, *nullum*, *nulle*[28], *a nullo*. [1479]

Segm. III. *De catholicis Verborum*[29].

1. In hoc libro etiam de verbis tractabo, sicut ante promisi, quorum rationem per singularum litterarum syllabas primae verbi personae, qualem faciat secundam, unde modi imperativi secunda persona cognoscitur[30], ex qua coniugatio cognoscetur[31], diligentissime docebo; atque interim de vocalibus tractemus positis ante novissimam litteram primae verbi personae. Inveniuntur autem vocales ante novissimam litteram tres, consonantes multae, de quibus postea docebimus.

2. Prima coniugatio tres habet vocales ante novissimam litteram primae verbi personae: *e*, *i*, *u*. Recipit *E* correptam[32], *commeo*, *commeas*, *commea*; *I*, *lanio*, *lanias*, *lania*; *U*, *fluctuo*, *fluctuas*, *fluctua*. Secunda coniugatio *E* solum recipit productam, *doceo*, *doces*, *doce*[33]. Tertia correpta duas, *I*, *rapio*, *rapis*, *rape*; *U*, *ruo*, *ruis*, *rue*. Tertia producta, quam quidam quartam dicunt, *E*, *redeo*, *redis*, *redi*; *I*, *munio*, *munis*, *muni*.

3. Sed quoniam tota vis verborum in tempore perfecto modo indicativo[34] continetur, sicut in secunda persona modo imperativo[35] tempore praesenti declinatur, per singulas litteras primae personae verbi doceamus secundam personam eiusdem temporis praeteriti perfecti, et modi imperativi temporis praesentis secundam personam, quae fit litteris quidem tribus, modis vero quattuor, sicut exemplis paulo ante monstravi. *A*, *ama*[36]; *E* producta, *docē*; *E* correpta, *lege*. *I*, *muni*[37]. Extra hos modos si quod verbum terminaverit alia littera secunda persona[38] modi imperativi temporis praesentis, nullius coniugationis continet rationem, ut est: *Sis*, *Velis*[39], *Cedo*, et si qua talia.

E, hanc litteram ante *o* habentia verba, aut primae sunt, aut secundae, aut ter- [1480]
tiae productae. Si primae sint, *avi* facient[40] temporis praeteriti primam personam[41] modi indicativi, ut *commeo*, *commeas*, *commeavi*. Si secundae, aut *ui*[42], *arceo*, *arcui*, aut *di*, ut *prandeo*, *prandi*; interdum crescente una syllaba in principio, ut *mordeo*, *momordi*; *pendeo*, *pependi*; aut *xi*, *lugeo*, *luxi*; aut *gui*, *langueo*, *langui*; aut *si*, *ardeo*, *arsi*. Tertiae productae,

Cod. Asc. *Quinta forma Quinaria nunc*. P. — 26) *Istum o ab isto* Cod. — 27) Vv. *in plurali nulla* addidi e Cod. — 28) Cod.: *nulli* (*nullum* supra scripto) *nullāe a nullo* (sic). Asc. et P.: *nulli*, *nullum*, *o nulle*, *a nullo*. — 29) Haec inscriptio extra versuum compagem in Cod. — 30) Vv. *unde* — — *cognoscitur* addidi e Codice; omissa sunt a librario, cuius oculus aberrabat a v. *cognoscitur* ad seq. v. *cognoscetur*. — 31) Cod.: *coniugatione cognosceretur* (*declina* supra scripto) *adque interim de vocalibus*; ubi male omissa sunt verba: *diligentissime docebo*, pro quibus in Asc. et P. legitur: *diligentissime hoc docebo*. Ortum *hoc* ex initiali syllaba vocabuli sequentis male repetita. — 32) Cod.: *personae recipit ē* (*iv* supra scripto) *correptam* (sic), unde scribendum erat, quod dedi: *e*, *i*, *u*. *Recipit E correptam*. Breviora habent Asc. et P.: *personae*. *E correptam*. — 33) Male Cod.: *e solum recipit doceo*. *doces*. *producta tertia*. — 34) *Modi indicativi* P. In Asc. locus sic legitur: *Sed q͞m tota vis verborum in tempore praesenti declinatur: per singulas* cet. Excidit integer versus. Ceterum in Cod. hoc segm. ita incipit: *Scire debemus* (*Sed* supra scripto) *quoniam*; ita supra scripto *sed*. Error profectus a librario, qui voc. *sed* pro compendio verborum *sc. d.* hoc est *scire debemus* acceperat, sed postea intellexit. — 35) *Modi imperativi* P. — 36) Cod.: *monstravi. āma. ē. producto docē*. — 37) Asc. P.: *I audi*. — 38) *Secundam personam* Asc. P. — 39) Cod. corrupte: *ut est dici velis*. — 40) *Si primae sint avi fient* Cod. *S. pr. sunt*, *vi facient* Asc. P. — 41) *Prima persona* Cod. — 42) *Si secundae acui arceo* Cod. —

aut *vi*, *audivi*[1]; *intereo*, *interivi;* vel *ii.* Ergo breviter per singulas litteras ante *eo* positas decurramus, ut facilius cognoscamus, *e* ante *o* posita, cuius sit coniugationis, vel quomodo faciat[2] speciem perfectam.

4. *A*, hanc litteram ante *eo*[3] habens verbum nullum repperi; inventor doceat rationem. *B* ante *eo* posita, aut secundae sunt coniugationis, aut tertiae correptae aut productae. Secundae, *bui* faciunt, ut *rubeo*, *rubui; sorbeo*, *sorbui;* nam *sorbsi* barbarismus est; tertiae productae, *i*, vel *ii*, *subeo*, *subi*, vel *subii.* Inveni unum primae coniugationis, *beavi*, faciens tempore perfecto, *beo*, *beas*, *beavi.* Terentius:

Ecquid beo te[4]*?*

C ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem perfectam aut *cui*, aut *xi*,[5] *arces*, *arcui;*[6] *luces*, *luxi.* *D*, et haec ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem vero perfectam aut *di*, aut *si*, *prandeo*, *prandi; ardeo*, *arsi.* Interdum addit syllabam in principio, ut *momordi*, *pependi*[7]. Exceptis duobus defectivis genere, quae incipientia quasi neutra, tempus faciunt perfectum quasi passiva, id est, quasi *r* littera finita, ut *gaudeo*, *gavisus sum; audeo*, *ausus sum.* Aut *dui*, ut *studeo*, *studui; strideo*, *stridui.* Sed videndum, ne magis dicendum sit *strido*, *stridis.* Virgilius:

Stridunt silvae;

non *strident*[8]. *E* ante *eo* posita tertiam productam regit, tempus perfectum *ivi*, vel *ii* facit, ut *anteeo*, *praeeo; anteivi*, *praeivi*[9]; vel *anteii*, *praeii.* *F*, hanc litteram ante *eo* habens nullum repperi verbum. *G* ante *eo* posita secundam regit coniugationem; speciem vero perfectam aut *xi*[10], aut *gui*, aut *si*, *lugeo*, *luxi*, *egeo*, *egui*, *tergeo*, *tersi;* dicimus et *tergo*, *tergis*, [1481] tertiae correptae; legimus enim *et tergent*[11], quod venit a verbo *tergeo,* et *tergunt*, ab eo quod est *tergo.* *H*, *I*, *K* ante *eo* positas verbum regere non inveni.

5. *L* ante *eo* posita secundam regit coniugationem, speciem perfectam *lui* vel *levi*, ut[12] *caleo*, *compleo*, *calui*, *complevi*, *delevi*,

Relevi dolia omnia,

Terentius[13]. Excipitur unum ab utraque ratione defectivum genere, faciens speciem perfectam

1) Corrupte Cod.: *productae autvi avduas intereo intereo. ivi vel ii.* — 2) *Faciet* Asc. P. Ut edidi, Cod. — 3) Cod. *ante o* contra mentem scriptoris. — 4) Hunc totum locum valde mutilum Cod. sic exhibet: *aut tertiae correptae aut productae i vel ii ut subeo subi vel subii. c̄ ante eo.* Manifestum est, librarium oculis aberrasse a superiori v. *productae* ad inferiorem eandem. Sed quomodo vv. *Inveni — beo te* excidere potuerint, non extrico. Retinui igitur lectionem Asc. et P. nisi quod in his supra: *aut tertiae productae. Secundae* cet. et tum: *tertiae productae iui*, *vel ii*, *subeo subiui*, *vel subii.* Locus Terent. est Eunuch. II, 2, 48. — 5) Interponunt Asc. P. *arceo.* — 6) Interponunt Asc. P. *luceo.* — 7) *In principio*, *mordeo momordi*, *pendeo pependi* Asc. P. — 8) Haec omnia a vv. *Exceptis duobus* usque ad vv. *non strident* desiderantur in Codice, haud dubie culpa negligentis librarii. Virgilii locus est Aen. II, 418. — 9) *Ut anteeo*, *praeeo; anteivi; praeivi;* ita Cod., alio ordine Asc. P.: *anteeo*, *anteivi*, *praeeo*, *praeivi*, omisso etiam *ut.* — 10) Hoc loco *facit* intrudunt Asc. P. — 11) *Legimus enim*, *et spicula lucida tergent* Asc. P. Vv. *spicula lucida* non exstant in Cod. Recte. Nam apud Virg. Aen. VII, 626., unde is locus est desumptus, melius legitur *tergunt.* Cf. Heynius ad loc. Virg. cit. De duplici coni. verbi *tergere* adeas Prisc. lib. IX, 9, 50. *Terget* est apud Lucret. VI, 118. — 12) *Ut* interposui iubente Cod. — 13) Terent. Heaut. III, 1, 51. Mire Grammaticus huc traxit v. *relevi*, quum potius a *relino* descendat, ut notum est. Cf. interpp. ad Terent. l. c. Sed fuit haud dubie antiquum verbum *leo*, unde etiamnum *deleo* exstat. Cf. Prisc. IX, 10, 45. ed. Kr. — 14) *Quasi passivum* Asc. P. — 15) *Specie perfecta*

quasi passivam[14], *soleo*, *solitus sum*. *M* ante *eo* posita primam regit coniugationem, speciem perfectam[15] *avi* faciens, ut *remeo*, *commeo*, *remeavi*, *commeavi*. Hoc tamen scire debemus, quoniam[16] omnia verba *e* ante *o* habentia secundae sint declinationis[17] necesse est, excepto *eo*, *is*, *it*, et illis quaecunque ab hoc verbo fuerint tracta, quae omnia tertiae productae, id est quartae coniugationis sunt, praeter duo primae coniugationis, quae supra posui, *remeo* et *commeo*. *N* ante *eo* habentia verba[18] si venerint a verbo *eo*, sicut supra posui, tertiae sunt productae, id est quartae coniugationis, specie perfecta facient *vi* vel *ii*, ut *ineo*, *inis*, *inivi*, vel *inii*; si non venerint, secundae erunt coniugationis, *nui* facientia in specie perfecta, *moneo*, *mones*, *monui*. *O* ante *eo* habentia tertiae productae, id est quartae sunt coniugationis, *vi* vel *ii* facientia in specie perfecta, ut *coeo*, *cois*, *coivi*, vel *coii*. *P* hanc litteram ante *eo* verbum habens[19] non repperi. *Q* hanc quoque litteram ante *eo* nusquam repperi. *R* haec littera ante *eo* posita secundae coniugationis verba regit[20], *rui* faciunt in specie perfecta, *careo*, *cares*, *carui*. Tertiae productae, *vi* vel *ii*[21], ut *pereo*, *peris*, *perivi*, vel *perii*. *S* ante *eo* posita unum repperi verbum tertiae productae, *ivi* vel *ii* faciens in specie perfecta, *transeo*, *transivi*, vel *transii*. *T* hanc litteram ante *eo*[22] inveni, sed verba secundae coniugationis regentem, et facientem speciem perfectam *tui*, ut *lateo*, *latui*; *pateo*, *patui*. Tertiae productae, id est quartae coniugationis[23], si inventum fuerit, veniet a verbo *eo*, *is*, et faciet *ivi*[24] vel *ii* in specie perfecta. Nam [1482] sicut ante docui, *e* ante *o* verba habentia omnia secundae sunt coniugationis, excepto verbo[25] *eo*, *is*, et si quid ab eo nascitur. Nam tertiae sunt productae coniugationis, praeter duo verba primae coniugationis, quae ante posui, *commeo*, *commeas*; *remeo*[26]. Tertia enim[27] correpta coniugatio *eo* non terminatur, sicut supra monstravi. Hoc tamen scire debemus, quod tertiae productae coniugationis, id est quartae, praeter duo verba ab *eo* venientia[28], species perfecta duobus tantum modis terminatur, *ivi* vel *ii*. *V* hanc litteram ante *eo* positam verbum habens secundae repperi[29] coniugationis, speciem perfectam faciens *ivi*, *conniveo*, *connives*, *connivi*[30]. Cicero: *Si qui exire velint, connivere possum*[31], et *ceveo*, *ceves*, *cevi*[32]. Persius:

An, *Romule*, *ceves*[33]*?*

X, *Y*, *Z*, has litteras ante *eo* verba[34] habentia nusquam repperi.

6. Quoniam sufficienter, ut arbitror, de verbis *e* ante *o* habentibus docui, consequens

Asc. P. Ceterum Cod. habet: *speciem perfectam ut remeo*, omm. vv. *avi faciens*. — 16) *Quoniam* diserte Cod. *quod* Asc. P. — 17) *Coniugationis* Asc. P. — 18) *N ante eo posita si* Asc. P. — 19) *Habens verbum* Asc. P. — 20) Cod. corrupte: *regens verba*. — 21) *Tertiae vero productae id est quartae* Asc. P. — 22) *Positam* intrudunt h. l. Asc. P. — 23) Vv. *id est quartae coniugationis* addidi e Cod. — 24) *Vi vel ii* Asc. P. *ibi vel ii* Cod. — 25) *Verbo* addit Cod. — 26) *Remeas* h. l. add. Asc. P. — 27) *Semper* h. l. male interponit P. — 28) Hunc omnem locum ita exhibet Cod.: *quod tertiae productae coniugationis id est* (praeter duo verba) *quartae ab eo veniens sciens perfecto duob. tantum mododissiibi vel ii. V hanc litteram* cet. Supra scripta illa putavi collocanda esse post v. *quartae*. Pro v. *ab eo veniens* scribendum esse *ab eo venientia* sententia docet. Intelliguntur enim verba ab *eo* composita *subeo*, *abeo*; ad quae tamen tertium *adeo* annumerandum erat. De *subeo* supra dixit §. 4. ubi e Cod. *subi vel subii* scribendum vidimus. *Sciens* ortum videtur ex *scies* compendio pro *species*. Monstrum illud *mododisiibi* videtur significare id quod in Asc. et P. legitur: *modis t.* (hoc est *terminatur*) *ivi*; nisi forte scriptor voluit: *tantummodo modis t.* In Asc. et P. haec omnia sic leguntur: *quod tertiae productae coniugationis species perfecta duobus tantum modis terminatur iui, ii* cet. — 29) *Repperi secundae* Asc. P. — 30) Cod. *connibeo, connibes, connibui*. — 31) Ciceronis locum non inveni, ne inter fragmenta quidem. — 32) Cod. *ceveo, cebes, cebui*. Cf. paullo infra §. 7. huius segm. — 33) Persius I, 87. — 34) *Has* addidi e Cod. et Asc. Tum *ante eo posita verba habentia* Asc. P. *Posita* abest a Cod.

puto de his tractare, quae *i* ante *o* habent per singulas litteras ante[1] positas, quae regunt primam coniugationem, vel tertiam utramque. Nam secunda coniugatio *eo* tantummodo terminatur. *A* ante *io*, habens verbum tertiae correptae inveni, *ai* faciens in specie perfecta, *aio*, *ais*, *ait*; *ai*, *aisti*, *ait*. *B* ante *io* habentia tertiae productae, id est quartae coniugationis inveni, *vi* vel *ii* facientia[2] speciem perfectam, *ambio*, *ambis*, *ambivi*, vel *ambii*. *C* ante *io* habentia tertiae productae[3], *vi* vel *xi* facient specie perfecta, *sarcio*, *sarcivi*; *vincio*, *vinxi*. Tertiae vero correptae *ci*, ut *inicio*, *inieci*. *D* ante *io* non inveni. *E* hanc quoque litteram[4] non inveni. *F* ante *io* habentia verba tertiae sunt productae, *vi* vel *fii*[5] faciunt specie perfecta, *suffio*, *suffivi*, vel *suffii*[6]. Unum repperi[7] eiusdem coniugationis, defectivum genere, sicut *soleo*, *solitus sum*, sic *fio*, *fis*, *fit*, *factus sum*. *G* ante *io* habens verbum non inveni. *H* ante *io* verba habentia primae repperi coniugationis, *avi* facientia specie perfecta, *hio*, *inhio*, *hiavi*, *inhiavi*. *I*, *K*, his litteris ante *io* verba terminata non inveni. Uno *i*[8] inveni, tertiae correptae, *xi* faciens [1483] perfecto, *meio*, *meis*, *mexi*. Persius modo infinito:

matronae immeiere vulvae[9].

L ante *io* verba tertiae productae sunt, *vi* vel *ii* facient perfectum, *polio*, *polivi*, vel *polii*. Participium passivum posuit Virgilius:

Iam parte polita[10];

et modi indicativi activitatis speciem imperfectam, *polibant*[11]; *salio*, *salis*, *salivi*, vel *salii*[12]. *M* ante *io* habens verbum non inveni. *N* ante *io* habens verbum si primae fuerit coniugationis, *vi* faciet specie perfecta, *lanio*, *lanias*, *laniavi*; si tertiae productae, id est quartae, *vi* vel *ii*, ut *munio*[13], *munivi*, vel *munii*. *O* ante *io* positam in verbis non inveni. *P* ante *io* posita[14] tertiae correptae inveni, *ui* facientia perfectam speciem, *rapio*, *rapui*; vel *ii*[15], *cupio*, *cupivi*, vel *cupii*. *Q* ante *io* nusquam inveni, et rationabiliter; quia *q* littera non scribitur, nisi ante *u* et aliam quamcunque vocalem iniunctam[16]. *R* ante *io* positam tertiae correptae inveni, *ri* faciens speciem perfectam, et *pe* syllaba correpta in principio addita, *pario*, *peperi*. Quidam putant hoc verbum tertiae productae, id est quartae, esse, sed errant; nam infinitum[17] modum perfectum Terentius posuit:

Parere hic divitias;

quod si esset tertiae productae, *ri* habuisset syllabam ante *re*, *parire*[18]. Praeterea *re* utraque cor-

1) *Litteras ante positas* Cod. *ante io pos.* Asc. P. — 2) *Inveni vi vel ii facientia* Cod. *Inveni* omm. Asc. P. et pro *facientia* exhibent *facient.* — 3) *Productae* deest in Cod. non recte. Paullo post *inicio* Cod. — 4) Hoc loco *ante io* interponunt Asc. P. — 5) *Fii* Cod. *ii* Asc. P. — 6) *Vel suffii.* Haec addidi e Cod. Paullo ante *sunt* ante *productae* addidi ex eodem. — 7) *Repperi.* Ita Cod. *reperies* Asc. P. — 8) *Uno i inveni.* Ita Cod. recte. *Unum inveni* Asc. P. — 9) Non reperitur hodie hic locus apud Persium. Similis tamen est Sat. VI, 73. *Patriciae immeiat vulvae*; qui locus non intelligitur a Grammatico, quum exemplum infinitivi voluerit. Ceterum cf. Prisc. X, 1, 1. — 10) Virg. Aen. VIII, 426. — 11) Virg. Aen. VIII, 436. — 12) Cod. *Silio. silis. silivi. vel silii*; quod non plane displicet, licet nusquam alibi memoretur. Sed pari iure, atque *spicio*, etiam *silio* pro eo quod est *salio*, aliquando in usu esse potuit. Ceterum cf. Prisc. X, 9, 51. — 13) *Munis* interponunt Asc. P. — 14) Vv. *in verbis non inveni. P ante io posita* in Cod. inter versus scripta sunt, a librario male omissa, oculo a v. *positam* ad v. *posita* aberrante. — 15) *Rapio rapiui vel rapii* Asc. Male. *Rapio rapui vel rapii* P. Haud melius. In Cod. est: *Rapio rapui vel ii*, unde orta corruptio. Non enim intellexerunt, *ii* ad seqq. pertinere. Tollendum igitur monstrum illud perfecti *rapii*. — 16) *Iniunctam* Cod. *iunctam* Asc. P. — 17) Importune h. l. v. *perpetuum* intrudunt Asc. P. quam nescit Cod. Locus est Terent. Andr. IV, 5, 2. ubi olim legebatur: *parare hic divitias*, iam a Bentleio correctum. — 18) *Ante re syllabam parire* Asc. P. Errat autem Grammaticus; nam *parire* antiqua forma est, quam testatur Priscian. X, 9, 50. — 19) Cod. *utraque* *correpta est* *producta est.* Ita plane, supra scripta vera lectione. — 20) Asc. et P.

repta est[19]. Nam si produxeris, erit secundae coniugationis, *parere*, veniens a verbo, *pareo*, *pares:*

Paret amor dictis carae genitricis[20].

S ante *io* habens verbum primae repperi coniugationis; *vi* faciens specie perfecta, *basio*, *basiavi*, sic Martialis[21]. *T* ante *io* habens, si tertiae productae fuerit, *vi* faciet specie perfecta, *partio*, *partivi*, sic Cicero: *Partiverunt*[22]. Dicimus et *partior*[23] sub eodem intellectu activitatis, vel verbi communis, *partior*. Virgilius:

petit, et socios partitur in omnes[24];

sicuti *obsono*, *obsonor;* si primae fuerit, *vi* faciet specie perfecta, *satio*, *satias*, *satiavi*. *V*, *X*, *Y*, *Z*, ante *io*, nulla de his litteris inveni terminata verba; qui invenerit etiam declinandi doceat rationem.

7. *A* ante *uo* posita primae coniugationis verba regit, et tertiae correptae. Nam [1484] secundae coniugationis, vel[25] tertiae longae, id est quartae, verba *u* ante *o* nunquam habent, sed secunda *e* solam; tertia producta[26], id est quarta, et *i*. Ergo *A* ante *uo*[27] posita si primae fuerit coniugationis, *vi* facit[28] specie perfecta, *lavo*, *lavavi;* si tertiae, *vi*, *lavo*, *lavis*, *lavi*. Dicimus et *lavor*, *lavaris*, sub uno intellectu. *B* ante *uo*[29] tertiae correptae repperi, *bui* faciens specie perfecta, *imbuo*, *imbuis*, *imbui*. Primae non inveni; inventor doceat rationem. *C* et hanc litteram ante *uo*[30] tertiae correptae regentem verba repperi, *cui* facientem in specie perfecta, ut *acuo*, *acuis*, *acui*. *D* nec hanc litteram ante *uo* positam regentem verba primae coniugationis inveni, sed tertiae correptae, *dui* facientem in specie perfecta, *induo*, *induis*, *indui*. Nam sicut ante docui, *v*[31] ante *o* posita, aut primae coniugationis verba regit, aut tertiae correptae; secundae vero vel tertiae productae hoc est quartae **[32]. *E* huius litterae ante *uo* positae verbum tertiae correptae repperi, *vi* faciens[33] specie perfecta, *cevo*, *cevis*, *cevi*[34]. Persius tempore futuro posuit:

An, Romule, ceves[35]*?*

Significat autem cum turpitudine cedere, vel turpiter incurvari[36]. Primae coniugationis verbum *e* ante *uo* habens[37] non inveni. *F* hanc litteram ante *uo* positam verba regere non inveni; novo more unam declinationem ex hac quasi descendentem legi aput Terentium:

Fors fuat pol;

in Hecyra scilicet[38]. *G* huius litterae ante *uo* positae verbum primae coniugationis non inveni. Sed tertiae correptae, *gui* faciens specie perfecta, ut *arguo*, *arguis*, *argui;* et *unguo*[39], *unguis*, *unxi;*

ut Virgil. praeponunt, quae Cod. ignorat. Locus est Virg. Aen. I, 689. Ceterum Cod. *cari*. — 21) Apud Martialem saepissime. Velut VII, 94. XI, 97. XII, 59. — 22) Ciceronis locum non inveni. — 23) *Partitur* Asc. P. Ceterum cf. Priscian. VIII, 7, 32. — 24) Virg. Aen. I, 194. Ceterum e Cod. adieci *petit*, quum ibi *p. et socios* legatur. — 25) *Et* pro *vel* habent Asc. P. — 26) Male Cod. *solam tertiam productam* — 27) Cod.: *Ergo ante uo*, omisso *a*. — 28) *Faciet* P. *avi faciet* Asc. — 29) *Posita* h. l. intrudunt Asc. P. — 30) Cod.: *litteram ante o tertiae*. Asc. P. interponunt *positam*. — 31) *Vi ante o posita*. Ita quidem Cod. Asc. P. sed non recte. Nam paullo ante §. 6. negaverat, se *v* ante *io* verba terminata invenisse; et supra hac ipsa §. dixerat: *Nam secundae coniugationis vel tertiae longae, id est quartae, verba u ante o nunquam habent*, ad quem locum hic respicit. Scribendum igitur *V ante o posita;* id quod etiam seqq. ostendunt. — 32) Hic locus corruptus est, omisso fortasse uno vocabulo. In Asc. et P. legitur: *aut tertiae productae, hoc est, quartae*. Plura habet Cod., quae exhibui, adiectis asteriscis, lacunam significantibus. Excidit fortasse *nunquam*. — 33) *In* add. Asc. P. — 34) *Caevo caevis caevi* Cod. — 35) *Caeves* Cod. Locus est Persii I, 87. Cf. supra §. 5. huius segm. — 36) Cod.: *turpiter incu*$\overset{\text{r}}{\text{b}}$*are* *incupari primae* (sic). — 37) V. *habens* om. Cod. Videbatur necessarium. — 38) *Aput Terentium fors* $\overset{\text{rtuna}}{\text{foat}}$ *pol in ecyra s. cl̄i.* (sic.) Sic Cod. Male sedulus emendator *fortuna* voluit pro isto *foat*, et ultimum compendium vocis puto notare *scilicet*. Ceterum Asc. P.: *apud Terent. in Hecyra, Fors fuat pol.* — 39) *Unguo*. Ita scripsi, sententia ipsa postulante; assentitur Asc. *Ungo* Cod. P.

nam *ungueo* non legi. *H* hanc litteram ante *uo* positam regentem verba[1] non inveni. *I* ante *uo* posita primam regit coniugationem, et speciem perfectam[2] *avi* facit, *derivo*, *derivas*, *derivavi*. *K* ante *uo* posita[3] nullum verbum regit. *L* ante *uo* posita tertiam correptam regit, *lui* facit[4] in specie perfecta, *diluo*, *diluis*, *dilui*. *M* ante *uo* positam non inveni. *N* haec littera posita[5] ante *uo* tertiam coniugationem[6] correptam regit, et speciem perfectam facit *nui*, *innuo*, *innuis*, *innui; annuo*, *annui;*[7] *renui*. *O* ante *uo* posita primam regit coniugationem, et speciem [1485] perfectam *vavi* terminat, ut[8] *novo*, *renovo; novavi*[9], *renovavi*. *P* ante *uo* posita tertiam coniugationem correptam regit, et speciem perfectam *spui* facit, ut *spuo*, *respuo; spui*, *respui*. *Q* ante *uo* posita et primam coniugationem regit et tertiam correptam; primae[10] *quavi* facit speciem perfectam[11], *aequo*, *aequas*, *aequavi; exaequo*[12], *exaequavi*. Tertiae vero correptae[13] *qui*, ut *relinquo*, *relinquis*, *reliqui*. *R*, et haec littera ante *uo* posita, et primam coniugationem regit et tertiam correptam; primae specie perfecta *avi* terminatur[14], tertiae *ui*, ut *servo*, *servas*, *servavi*[15]; *ruo*, *ruis*, *rui*. *S* ante *uo* posita tertiam correptam regit, *suo*, *suis*, *sui; consuo*, *consui*. *T* ante *uo* posita primam coniugationem regit et speciem perfectam *vi* facit[16], *fluctuo*, *fluctuas*, *fluctuavi*.[17] *X*, *Y*, *Z*, has litteras ante *uo* positas[18] verba regere non inveni. Hoc modo declinabuntur omnia verba *o* terminata, ante eam habentia vocales illas, quas supra memoravi, exceptis defectivis.

8. Nunc ad syllabas consonantium veniamus[19], quae consonantes si sint ante novissimam litteram *o*, aut primae coniugationis facient verbum, aut tertiae correptae. Nam secunda coniugatio vel tertia producta, id est quarta, consonantem ante *o* litteram nunquam habent[20], sicut frequenter docui. Secunda quidem *e* solam, ut *doceo*, *doces*. Tertia vero producta, id est quarta, duas, *e* et *i*[21], ut *redeo*, *redis*, *redii*, et *munio*, *munis*, *munii*[22].

Bo terminata, primae si sint, *bavi* facient specie perfecta, ut *libo*, *libas*, *libavi;* tertiae vero correptae, *psi*, ut *nubo*, *nubis*, *nupsi*[23]; aut *bui*, ut *sorbeo*, *sorbes*, *sorbui;* quamvis et *sorbsi*[24] lectum sit.

9. *Co* primae si sint, *cavi* facient perfectam speciem[25], ut *sicco*, *siccas*, *siccavi; dico*, *dicas*, *dicavi*. Virgilius:

Propriamque dicabo[26].

1) *Verba* add. e Cod. — 2) *Specie perfecta* Asc. P. — 3) *Posita* recte sic Asc. *positam* Cod. P. — 4) *Lui facies* Asc. *lui faciens* P. *lui facit in* Cod. — 5) *Litera ante uo posita* P. Asc. — 6) *Correptam coniugationem* Asc. P. — 7) Interponunt Asc. P. *renuo*. Cod.: *annui rennui* (sic). — 8) *Vavi terminat, ut.* Ita Cod. *aui facit, novo* Asc. P. — 9) *Novavi* in Cod. supra scr. — 10) *Primae* adieci e Cod. — 11) *Speciem perf* (reliqua adesa) *aequo* Cod. *specie perfecta aequo* Asc. P. — 12) *Exaequas* h. l. interponunt Asc. P. — 13) *Correpta* P. errore typorum. — 14) *Primae specie* ... (adesa) ... *terminatur tertia vi ut servo* Cod. *Pr. sp. perfecta avi terminatur, servo* Asc. P. — 15) Interponunt h: l. Asc. P.: *tertiae rui ut;* quae hic absunt in Cod. — 16) *Regit specie perfecta avi faciens* Asc. P. Ut dedimus, exhibet Cod. a pr. manu. Recentior ex syllaba *vi* fecit *avi*. — 17) Praeponunt Asc. P. *V*, quod legitur quidem etiam in Cod. sed expunctum; recte. — 18) *His literis — positis* Asc. P. Male. Recte Cod. quod dedimus. — 19) *Deveniamus* Asc. P. — 20) *Habet* Asc. P. — 21) *Duas e et i.* (*ii* supra scr.) Ita Cod.; otiosae illae *ii* supra scr. — 22) *Redii — munii* Asc. Cod. *redi — muni* P. — 23) Cod. *nubsi* sed e corr. — 24) Ita Cod. Asc. P. — 25) *Specie perfecta* Asc. P. — 26) Virg. Aen. I, 73. — 27) *Crevi, et pasco pascis pavi* P. Asc. Recte fortasse. Cod. alterum exemplum hic om. sed paullo infra *senui aut vi pasco pascis pavi*, quod mutare nolui. *Ut* ante *senesco* interponunt Asc. P., quod om. Cod. — 28) *Facit* add. e Cod. — 29) *Caedo* Cod. male. — 30) *Repperitur* Cod.

Aut *cui*, ut *mico*, *micas*, *micui*. Tertiae vero correptae, aut *ci*, ut *vinco*, *vincis*, *vici;* aut *xi*, ut *dico*, *dicis*, *dixi; duco*, *ducis*, *duxi*. Aut *vi*, ut *cresco*, *crescis*, *crevi*[27]. Aut [1486] *nui*, *senesco*, *senescis*, *senui*. Aut *vi*, *pasco*, *pascis*, *pavi*.

Do primae si sint, aut *di* facient in specie perfecta, ut *do*, *das*, *dedi;* aut *davi*, ut *laudo*, *laudas*, *laudavi*. Tertia vero correpta aut *didi* facit[28], ut *addo*, *addis*, *addidi; credo*, *credis*, *credidi;* aut *si*, ut *cedo*, *cedis*, *cessi;* aut *cidi*, ut *cado*, *cadis*, *cecidi;* nam *cedo*[29], quod significat *da*, sine verbi totius substantia solum repperitur[30] numero singulari, *cedo;* numero plurali, *cette*[31]*;* sic Plautus et antiqui comoediographi; sicut et *salve*, *salvete*[32]. Nam quod Plautus in Truculento:

Non salveo[33]*;*

inridenter[34] posuit pro persona rustici. *Fo*, non inveni.

10. *Go* primae *gavi* facit, ut *rogo*, *rogas*, *rogavi*. Tertiae vero correptae aut *xi* reddit, ut *pingo*, *pingis*, *pinxi; sugo*, *sugis*, *suxi;* aut *si*, ut *tergo*, *tergis*, *tersi*. Lectum est et *tergeo*, unde in Virgilio utramque declinationem indifferenter invenimus:

et spicula lucida tergunt[35]*;*

a *tergo*, *tergis;* et: *tergent*, ergo *terges*[36]*;* et *vergo versi* facit. Aut *gi*, ut *tango*, *tetigi;* et in principio syllabam adiecit, ut *pungo*, *pupugi; pango*, *pepigi*. Quidam *pepigi* defectivum[37] tempore putant esse, ut *odi*, *novi*, *memini;* alii praesentis, alii praeteriti aestimant.

11. *Ho* primae est, *havi* facit, ut *incoho*, *incohas*, *incohavi*[38]. Quidam putant *inchoare* debere[39] dici, imperitissime. Nam neque post c litteram, *h* Latina verba regunt, exceptis nominibus tribus, quae supra posui, *pulcher*, *orchus*[40], *lurcho;* neque *o* littera ante *o* alterum[41] Latinorum verborum prima persona repperitur; sed illas[42] tres vocales, quas ante docui *e*, *i*, *u;* nam nec *a*, nec *o*. Igitur quod Plautus posuit *reboo*[43], non Latine, sed Graece posuit, *βοῶ βοᾷς*, unde derivativum *reboo*, *reboas*[44]. Nam Latinum verbum *o*, ante *o* habens non, inquam[45], repperitur. Tertiae vero coniugationis correptae verba *ho* terminata, *xi* faciunt speciem perfectam[46], *traho*, *traxi; veho*, *vexi*[47].

12. *Ko*, non invenitur verbum hac syllaba terminatum rationabiliter. Nam *K* littera

ut semper; *reperitur* Asc. P. — 31) *Cette;* sic recte Cod. *cedite* Asc. P. Ceterum *cette* Plauto restituendum Merc. V, 4, 4. ubi editur *certe dextras nunc iam*. Aliud exemplum citatur ex eodem Plauto a multis Gramm., inter quos etiam Pompeius Comm. p. 325. *Cette patri meo;* ubi vide quae notavi. — 32) *Sicut et salvete salvere* Cod. *sicut salve*, *salvete*, *salvere* Asc. P. Haud dubie voluit Gramm. id quod dedimus. — 33) Plaut. Truc. II, 2, 4. — 34) *Inridenter* Cod. *irridenter* Asc. P. — 35) Locus Virg. supra iam §. 5. huius segm. indicatus legitur Aen. VII, 626. — 36) Totus hic locus in Cod. sic legitur: *Et spicula lucida tergunt aut tergo tergis et tergent ergo terges et vergo versi;* quae licet corrupta existimo, retinui tamen, nisi quod *a tergo tersi* pro *aut t. t.* scripsi. Fortasse scribendum *et tergent a tergeo terges*. — 37) Cod. *Pupugi defectivum* omissis intermediis. Male. — 38) *Inchoo*, *inchoas*, *inchoavi* Cod. contra mentem Grammatici, ut seqq. docent. Paullo ante *Ho si primae est* Asc. — 39) *Debere* adieci e Cod. Sed in Cod. verbum *inchoare* adesum est, proque eo in ora superiori a recentiori manu scriptum *inchoere dici*, quod falsum esse patet. — 40) In Cod. *horcus* sed corr. — 41) Cod. *in alteram* sed corr. — 42) *Illas* Cod. *illae* Asc. P. Ceterum pauca exesa hic in Cod. *tres voca . . . . . . as ante* cet. — 43) In Cod. pauca attrita *Plautus po . . . . . boo*. Vv. *non Latine* supra scr. — 44) *Unde deribativum bow* (sic) *reboas*. Cod. — 45) Recte Cod. *non inquam*. Asc. P. *nunquam*. — 46) *Facie perfecta* Asc. P. — 47) Cod. *traho* (*his* supra scr.) *traxi. veho* (*his* supra scr.) *vexi;* sed supra scr. a rec. manu. *traho trahis tr. veho vehis v.* Asc. P.

non scribitur, nisi *a* littera[1] in principiis nominum vel verborum consequentis syllabae, et [1487]
consonans principium sit[2], sicut in[3] Institutis artium, hoc est in libro primo, monstravi, Kamenae, kaleo, kareo, et si qua talia[4]. *Lo* primae si sint, *lavi* facient ut[5] *caelo*, *caelavi*. Tertiae vero correptae aut *lui*, ut *excello*, *excellis*, *excellui*, aut *li*, ut *tollo*, *sustollo*, *sustuli*[6], de utroque verbo; nam *tuli* ab eo venit, quod est *fero*, *tuli*.

Mo primae aut *mavi* facit, ut *amo*, *amavi*; *clamo*, *clamavi*; aut *mui*, ut *domo*, *domui*. Tertiae vero correptae aut *psi*, ut *sumo*, *sumis*[7], *sumpsi*; aut *mui*, ut *tremo*, *tremis*, *tremui*. *No* primae *navi* facit, *sano*, *sanas*, *sanavi*. Tertiae vero correptae *ni*, sed in principio syllaba adiecta[8], *cano*, *canis*, *cecini*. Aut *vi*, *cerno*, *cernis*, *crevi*; *sino*, *sivi*. *Po* primae *pavi* facit, ut *stipo*, *stipas*, *stipavi*. Tertiae vero *pi*, *rumpo*, *rumpis*, *rupi*.

13. *Q*, haec littera ideo non invenitur regens verbum, quoniam nullam litteram antecedere potest nisi *u* et aliquam vocalem cum ea antecedentem iunctam, unde supra, cum de vocalibus antecedentibus *o* litteram tractaremus[9], posuimus, *relinquo*, *relinquis*, *reliqui*[10]. *Ro* primae *ravi* facit, *oro*, *oras*, *oravi*. Tertiae vero correptae aut *vi*, ut *sero*, *seris*, *sevi*; aut *sivi* mittit[11], ut *quaero*, *quaeris*, *quaesivi*; aut *rui*, ut *insero*, *inseris*, *inserui*. *So* primae, *savi* praeterito facit, *penso*, *pensas*, *pensavi*. Tertiae vero *vi*, *quaeso*, *quaesivi*. Tale est *cerno*, *cresco*, *crevi*. *To* primae *tavi* facit, *muto*, *mutas*, *mutavi*. Tertiae vero *si*, *mitto*, *mittis*, *misi*; aut *ti*, ut *verto*, *vertis*, *verti*; aut *ui*, ut *sterto*, *stertis*, *stertui*. Persius:

Postquam destertuit esse[12].

Si *c* ante *to* habuerit prima verbi persona, prima coniugatio *ctavi* facit in specie perfecta, *macto*, *mactas*, *mactavi*. Tertia vero correpta *xui*, *necto*, *nectis*, *nexui*; *flecto*, *flectis*, *flexui*. *Xo* primae *xavi* facient[13], *elixo*, *elixas*, *elixavi*; aut *xui*, *enixo*, *enixas*, *enixui*. Tertiae vero *xui*, ut *nexo*, *nexis*, *nexui*.

14. Quoniam, sicut arbitror, sufficienter tractavimus de verbis *o* littera terminatis, [1488]
veniamus ad ea quae *or* syllaba terminantur. *Or* syllaba terminata sive pura sive vocali, vel consonante praecedente, si primae sint coniugationis vel secundae, vel tertiae productae, id est quartae, ante novissimam litteram secundae personae activitatis, *ri* syllabam accipientia facient secundam personam passivitatis, ut *amo*, *amas*, *amor*, *amaris*; *doceo*, *doces*, *doceor*[14], *doce-*

1) *Nisi a littera in pr.* Recte ita Cod. propter seqq. *principium sit. Nisi ante a literam in* Asc. P. — 2) *Principium sit* Asc. P. *principium et* Cod. quod fortasse fuit *pr. est*; nolui tamen inferre, quod dubium esse videretur. — 3) *In* abest a Cod. non recte. — 4) Vv. *kareo et si qua talia* desunt in Cod. In primo autem libro nihil legitur tale, quod h. l. innuitur. Quare intelligitur, non integros ad nos devenisse hos Probi libellos. — 5) *Ut* adieci e Cod. — 6) Uberiora habet Cod. nec tamen meliora: *tollo tuli. sustollo sustuli. tuli sustuli de utroque* cet. Secutus sum Asc. et P. — 7) *Sumis* addidi e Cod. — 8) *Addita* Asc. P. — 9) *Tractaremus* Cod. *tractavimus* Asc. P. — 10) Male Cod. *relinqui*. — 11) *Mittit* addidi e Cod. — 12) Pers. VI, 10. Ceterum Cod. *destertui esse* (*sic ante*) : *aut et o. c. habuerit* (: *si. c.*); correctum *aut* et pro eo *ante* et litterae *si. c.* in marginem excurrunt. Illa supra scripta *sic ante* lineola traducta deleta sunt. — 13) *Faciet* Asc. P. — 14) Codex habet: *doceo doceris* (*es doceor*) sic corr. ab alia manu. — 15) Cod.: *munio muniris* (*r*); hoc ab antiqua manu. Altera addidit: *munio munis*. — 16) *Mutat* Asc. P. Sed Cod.: *mutavit tempus autem.* Ad v. *mutavit* signo monstrante in ima ora ab alia manu adiecta sunt: *et sic cum .e. ri. ante. s. accipit ut lego legis legor geris et si qua talia*; quae dedi, quum Asc. et P. consentiant, nisi quod *legeris* habent. — 17) *Finient* Cod. a pr. m. *facient* corr. rec. m. atque ita Asc. P. — 18) *Litteram es amo* Cod. a pr. m. sed rec. m. correxit: *litteram s ut amo*; atque ita Asc. P. — 19) *Pereunt e littera* Cod. sed corr. — 20) Cod.: *est tu ante s* sed corr. — 21) *Et su.* Ita rectissime Cod. Sed male corr. a rec. man. quae eadem hic et antea plura attrita

ris; munio, *munis*, *munior*, *muniris*[15]. Tertiae vero correptae *i* litteram in *e* correptam mutavit[16], et sic cum *e ri* ante *s* accipit, ut *lego*, *legis*, *legor*, *geris*, et si qua talia.

15. Tempus autem perfectum finient[17] omnes coniugationes participio masculino temporis praeteriti addita *sum* syllaba, *hic amatus*, *amatus sum; hic doctus*, *doctus sum; hic scriptus*, *scriptus sum; hic munitus*, *munitus sum.* Fit autem participium temporis praeteriti generis masculini ex secunda persona activitatis in prima quidem coniugatione et tertia producta, id est quarta, accepta syllaba *tu* ante novissimam litteram *s*, ut[18] *amo*, *amas*, *hic amatus; munio*, *munis*, *hic munitus.* In secunda vero, et tertia correpta pereunte *e* littera[19] penultima secundae personae activitatis, et *tu*[20] ante *s* posita, ut *doceo*, *doces*, *hic doctus; dico*, *dicis*, *hic dictus;* aut pereuntibus duabus litteris penultimis, et *su*[21] ante novissimam litteram *s* reposita[22], ut *necto*, *nectis*, *necsus sum*[23]*;* quamvis posteriores pro *c* et *s*, *x* posuerunt[24], *nexus sum*[25].

16. Imperativus modus passivitatis *re* syllaba addita imperativo activitatis fiet, ut *ama*, *amare*, *doce*, *docere; scribe*, *scribere*, *muni*, *munire.* De[26] hac tamen ratione, et de modo infinito[27] plenius in Institutis artium, hoc est in libro primo, docuimus. Illorum verborum, *r*[28] terminatorum et non venientium ab *o* littera, species perfecta notetur de participio temporis praeteriti.

SEGM. IV. *De Structura.* [1489]

1. Quoniam[29] de pedibus disyllabis et trisyllabis, necnon et quattuor syllabarum in primo docuimus libro; de nominum vero ratione verborumque in hoc; consequens arbitratus sum de terminationibus placentibus nostro tempore paucis admodum demonstrare, quas multi credunt metro debere constare, quorum opinioni non libenter consentimus; quoniam et Tullius et caeteri oratores monosyllabo struxere[30] verbo, cum una syllaba metrum non sit.

Est autem structura verborum compositio, dicta a struendo, id est componendo, unde structores compositores[31] alicuius rei dicuntur. Hae quamvis in omni oratione servari debeant, tamen maxime in verbis duobus, novissimo et penultimo, sunt delectabiliter componendae.

2. Antiqui quidem oratores, in quibus maxime Tullius, nunquam necessariis sensibus praeposuerunt orationis structuram; sed magis fortiter[32] et gravi compositione, quam molliter vel laxe dicere maluerunt, ut cum haberent occasionem sic struendi, quemadmodum nostri temporis ho-

rescripsit. — 22) Cod.: *litteram. s. rep. . .* (adesa) *ut necto.* Quibus rec. m. male substituit: *litteram s. post tu ut necto.* — 23) Cod. *nexus sum.* Rec. manus *nectus sum;* male. Sententia scriptoris requirit *necsus sum*, quod dedimus. Neque quisquam unquam Latinorum dixit *nectus sum.* — 24) Cod. Asc. P. *pro c et t.* Male. Quid voluerit Gramm., ex antecc. patet. Ex *c* et *s* factum postea *x* significat. Hoc ita cum omni nexu orationis cohaeret, ut nemo quisquam aliud h. l. scriptum esse ne somniare quidem possit. — 25) Male Cod. *nexum* omisso *sum.* — 26) *Ut amare docere De.* Ita Cod. a pr. m. Sed rec. m. Asc. et P. ut dedimus. — 27) *Infinitivo* P. solus. — 28) *Illorum vero verborum id est r term.* Asc. P. Ceterum post v. *praeteriti* sequitur subscriptio haec: FINIT DE CATHOLICIS PROBI. Tum post breve intervallum unius lineolae: ARS SERVI GRAM⁵ EXPLICIT FELICITER. Reliqua pagina supra dimidium vacua. Versa sequuntur reliqua Probi quae in Edd. habentur, sed sine inscriptione et ita, ut verba: *de participio temporis praeteriti*, praecedentis paginae extrema, initium faciant sequentis, uno tenore cum seqq. scripta. Deest igitur in Cod. inscriptio: *De Structura.* — 29) Totus hic locus in Cod. sic legitur: *Quoniam de pedibus disyllabis ct tris ....* (haec attrita) *et quattuor syllabarum de nom ...... vero ratione verborumque in hoc de .... placentibus nostro tempore* cet. Ex quibus voc. *pedibus* ante v. *disyllabis* adieci, ordinemque paullo post immutavi, ubi Asc. et P. exhibent: *nominum vero verborumque ratione.* — 30) Male Cod. *struere.* — 31) *Structores compositores.* Ita recte Cod. *Structurae compositurae* Asc. P. Paullo post *dicuntur* deest in Cod. — 32) *Forti* Asc. P. male, ut seqq. ostendunt. —

mines delectantur, tamquam de industria usi sunt structura forti, potius quam delectanti; sicut exemplis Tullianis probare breviter potuerimus[1].

Quod in primis est nostro tempore vitiosum, Tullius ille[2] non dubitavit verbo monosyllabo finire structuram, ut est: *Ab istius petulantia conservare non licitum est; quae cum is*[3] *civitatibus G. Verri*[4] *communicata sunt*[5]. Et: *Id quod populus Romanus iam flagitat, extincta atque deleta sit*[6]. Hae compositiones demutatae[7] facient nostri temporis structuras sic: ex tribrachy[8] et ditrochaeo: *Ab istius petulantia non est lĭcĭtŭm cōnsērvārē;* ex trochaeo et dactylo, *Quae sunt G*[9]. *Verri cum is*[10] *civitatibus communicata;* ex ditrochaeo et bacchio a longa: *Id quod populus Romanus iam diu efflagitat, extincta sit atque deleta*[11]. Disyllaba[12] structura, quae non valde quibusdam placet, antiquos viros vehementissime delectabat. Est enim [1490] fortis admodum, vitansque etiam nostri temporis barbarismos[13], si non fuerit spondeo vel trochaeo post dactylum finita, ut: *Prīmŭs ăb ōrīs*[14]; et: *In quo meam voluntatem populus Romanus perspicere possit*[15]. Sic enim versum heroici metri facient; quae sola versificatio est oratoribus devitanda. Nam si omnem fugere voluerint, tacebunt, quoniam nulla oratio sine metro constat.

3. Trisyllaba structura nostro tempore caute ponenda est, ne aut versum, stichum[16], faciat ex trochaeo composita et bacchio a brevi, ut: *capta fuissent;* aut, ut quibusdam placet, barbarismum, si ex spondeo vel iambo, vel quovis pede, cuius sit novissima syllaba natura longa, componatur ex aliquo verbo trisyllabo, qui positus bene sonet. Nam si plausibilis non fuerit, barbarismum nostri temporis vitans, nec structuram faciet nobis placentem, ut illud inter multa alia similia[17] Tullianum: *sententia sua liberaverant*[18]; et: *cuius ego causa laboro*[19].

4. Quattuor syllabarum structura sic vitabit nostri temporis barbarismum, sicut disyllaba, quamvis multi[20] non sapienter et in tali compositione barbarismos esse dixerunt, si penultimum verbum habeat novissimam syllabam natura longam, ut: *Ad meam capsam admisero*[21]; et: *Industriaeque meae contenderem*[22]. Ergo si nos ad huiusmodi structuras aliqua necessitas detulerit, poterimus reprehendentis[23] imperitissimos comprobare, si nostrum nosmet officium fecerimus corripientes syllabas breves[24] et producentes longas: *Causa laboro; sa* producentes; *Capsas admisero; as* producentes. In istis enim tantummodo syllabis, si correptae fuerint, erit barbarismus, non in tota compositione structurae: *Capsas admisero;* quoniam barbarismus una parte orationis fit, pluribus nunquam. Nam si hoc ita esset, non in tantum doctrina latuisset, ut eam Tullius [1491] ignoraret; vel tantum potuisset, ut ea post illum, et multos ante alios[25] nostris temporibus disceretur[26]; quorum obscuram peritiam devitavo[27] illorum nobilissima negligentia decoratus.

1) *Tullianis provare brebiter potuerimus* Cod. *Tull. breviter probare poterimus* Asc. P. — 2) *Ille* addidi e Cod. — 3) *Cum is* ita Cod. *cum iis* Asc. P. — 4) *G. Verri* Cod. *C. Verri* Asc. P. — 5) Prior locus Cic. legitur in Verr. act. I, 5. ubi editur: *non licitum sit.* Alter Cic. Div. in Verr. c. 4. ubi: *cum his civitatibus.* — 6) Cod.: *extincta adq. deleta sint.* Asc.: *extincta atque dcleta sint.* P.: *extructa atque deleta sint.* Et *sit* quidem dedi, quia infra in Cod. *sit.* Locus legitur apud Cic. Div. in V. c. 8. ubi tamen: *exstinguenda atque delenda sit.* — 7) *Demutatae* Cod. *mutatae* Asc. P. — 8) *Tribracho* Asc. P. Signa prosodica, quae in proximis sequuntur, e Cod. sunt. — 9) Pro praenomine *G.* quod est in Cod., *C.* habet Asc. *igitur* P. — 10) *Cum iis* Asc. P. — 11) *Extincta sit atque deleta.* Sic recte Cod. *extincta sint* Asc. *deleta sit* P. — 12) *Disyllaba* simplici *s*, ut semper, Cod. — 13) *Barbarismum* Asc. P. — 14) Signa prosodica e Cod. Locus est Virg. Aen. I, 1. — 15) Haec, si Ciceronis sunt, multum quaerendo non repperi. — 16) *Heroicum* Asc. P. fortassis recte. — 17) *Similia* addidi e Cod. — 18) Hunc Ciceronis locum nunc non possum ostendere. — 19) Cic. Div. in V. c. 7. — 20) *Quamulti* Cod. Fortasse legendum *quamquam multi.* — 21) Cic. Div. in Verr. c. 16.

5. Nunc[28] quoniam docuimus haec, quae a nobis stultissime reprehenduntur, indifferenter a prioribus posita, structuras nobis delectabiles componamus.

Amphibrachys[29] et molossus: *probāre dēbērēs*[30].
Amphibrachys et bacchius a longa: *dolōre dētrūsus*[31].
Anapaestus et paeon tertius: *fierī potuīsset.*
Anapaestus et Ionicus minor: *modicīs*[32] *coluērūnt.*
Antispastus et molossus: *cohǣrēdem dētrāxī*[33].
Amphimacrus et hippius secundus: *optimē nāvigāvī.*
Bacchius a longa geminatus: *dētrūdit hǣrēdem.*
Bacchius et molossus: *cāntāre fecerunt.*
Bacchius a brevi et hippius secundus: *dolores detulerunt.*
Choriambus et hippius primus: *condidimus sepūltūrā*[34].
Chorius id est trochaeus et bacchius a longa: *esse delectum.*
Trochaeus et paeon tertius facient illam structuram, Tullio peculiarem[35]: *esse videatur.*
Dactylus et ditrochaeus: *hostibus*[36] *temperare.*
Dactylus et Ionicus a minore: *omnia placuerunt.*
Ditrochaeus et bacchius a longa: *vindicatur electus.*
Dactylus et paeon tertius: *curiam renovare*[37].
Dactylus et dispondius: *lumina deponebant.*
Epitritus quartus et bacchius a longa: *deducentes*[38] *abducunt.*
Epitritus quartus et molossus: *inpellente devincens*[39].
Epitritus tertius et ditrochaeus: *piratica liberasset.* [1492]
Hippius tertius, id est tertius epitritus, et hippius secundus: *dilexerant Caepiones, praedonios vindicasti*[40].
Ionicus maior et Ionicus minor: *contagia doluerunt*[41].
Ionicus maior et ditrochaeus: *depellere castitatem.*
Paeon primus et hippius quartus: *decipere contendebant.*
Paeon secundus et dispondeus: *pericula devitavi.*
Trochaeus et bacchius a longa: *sume decretum*[42].
Tribrachys et ditrochaeus: *Cererem decanamus.*

ubi: *ad meas capsas adm.* — 22) Cic. In V. act. I, 12. — 23) *Reprehendentes* Asc. P. — 24) *Breves* addidi e Cod. — 25) *Alios* Cod. *Tullium* Asc. P. Sententia est: *post illum et post multos alios, qui ante eum vixerunt.* — 26) *Disceretur* Cod. *nosceretur* Asc. P. — 27) *Devitavo.* Ita Cod. more suo. *devitare constitui* Asc. P. — 28) H. l. *vero* interponunt Asc. P. — 29) *Amphibrachys* Cod. et ita semper etiam in seqq. *Amphibrachus* Asc. P. — 30) Signa prosodica appinxi, ut ea in Cod. scripta inveni. — 31) *Dētrūsus* Cod. *derisus* Asc. P. — 32) *Modicis* Cod. *modicos* Asc. P. — 33) *Dētrāxī* Cod. *detraxit* Asc. P. — 34) *Sepūltūrā* Cod. *sepulturam* Asc. P. Signum prosodicum ultimae syll. pro litterae *m* signo habitum est. — 35) *Peculiarum* P. errore operarum. — 36) *Hostibus* recte Cod. *hospitibus* Asc. P. — 37) *Renovare* Cod. *revocare* Asc. P. — 38) *Deducentes* haud dubie falsum. Cod. videtur exhibere *deducenter.* Latet haud dubie adverb. in — *enter* desinens. — 39) *Inpellente devincens* Cod. *imp. devinxit* Asc. P. — 40) *Praedonios vind.* Cod. *praedones v.* Asc. P. — 41) *Doluerunt* Cod. *diluerunt* Asc. P. — 42) Male Cod. *decertum.*

6. Has quidem a nobis[1] repertas componamus, quae possint auditores nostri temporis delectare.

Amphimacrus et antispastus: *maxima laboraret*[2]. Bacchius a longa et paeon tertius: *pudentem exitum quaesisse videatur.*

Trochaeus et bacchius a longa: *securi esse percussum; suus iste vexarat*[3]*; stare non posse.*

Proceleusmaticus et ditrochaeus: *Populus Romanus voluerit vindicare.*

Bacchius a longa et molossus: *causamque cognovit.*

Trochaeus et molossus: *ipsa*[4] *delegit.*

Amphibrachys et molossus: *probare deberent.*

Antispastus et bacchius a longa: *voluptate concedam*[5].

Choriambus et ditrochaeus: *ingenio sustinere.*

Dactylus et antispastus: *corpora*[6] *perhorresco.*

Paeon primus[7] et ditrochaeus: *iudicium sustinebit.*

Bacchius a longa et molossus: *subscriptor*[8] *addatur.*

Diiambus et hippius secundus: *iniuriis commoveri.*

Tribrachys et hippius quartus: *cuius quaestor fueris accusare.*

Dactylus et hippius quartus: *procellam temporis devitare.* [1493]

Iambus et ditrochaeus: *diu machinatur.*

Choriambus et paeon tertius: *composuit rationem.*

7. Sed ut brevissime de structuris delectantibus doceamus, observandum est, ne aut[9] versum heroici metri faciamus, aut in natura longam[10] syllabam paenultimo[11] verbo terminato trisyllabo finiamus; caeteris paene omnibus auditorem possumus delectare[12].

ARS PROBI EXPLICIT.

---

8. Item alio modo. Compositio prima a trochaeo et molosso, ut: *vadit armatus;* a trochaeo et choriambo, ut: *magnus incutiens*[13].

1) *A nobis* adieci e Cod. Ceterum Cod. prave *reperitas.* — 2) *Laboraret* Cod. *laborare; et* Asc. P. — 3) *Suus* — *vexarat* Cod. *sus iste vexaret* P. *Suus* etiam in Asc. — 4) *Ipsa* Cod. *ipsum* Asc. P. — 5) *Concedam* Cod. Asc. *conceptam* P. — 6) *Corpora* Cod. *corpore* Asc. P. — 7) Cod. *Paeon I.* Numeri signum deest in Asc. et P. — 8) Cod. *susscribtor.* — 9) Cod. *ne* $\overset{v}{ad}$ (i. e. aud) *versum.* — 10) *Longa syllaba* Asc. P. — 11) *Paenultimo;* ita Cod. quemadmodum paullo post *paene.* — 12) Hic finit liber Probi. Sequitur enim subscriptio in Codice talis: FELICITER ARS PROBI GRAMMATICI URBIS EXPLICIT CATHOLICA. Deinde sequitur ab alia manu: *Theodosius Macrobius de g* $\overset{o}{mg\bar{r}}$ (sic) *coniugationibus sic ait.* Iam sex versus sequuntur, quos iam descripserat V. Cl. Eichenfeldius et proxime editurus est. Tum leguntur aliquot glossae Graecae, quae extremam libri oram ambiunt. In interiori autem paginae parte sequuntur, quae apud Putschium Probi librum terminant, sed longe recentiori manu scripta, ut Probi esse non credam, sed, quia similis argumenti sunt, ex alio Grammatico excerpta et huc translata statuam. Quum optime e Cod. etiam haec emendari posse viderem, totum locum subiungere non dubitavi. — 13) *Magnus incutiens* Cod. *Incutiens magnos* P. *magnos*

Ex trochaeo et Ionico minore, ut: *doctus imitatur;* ex trochaeo et Ionico maiore, ut: *victus incesserat*[14].

Ex trochaeo et quinque syllabis, quarum tertia sit longa, ut: *ille repugnabilis.*

Ex tribrachy et isdem[15].

Compositio secunda[16] ex amphimacro et spondeo, ut: *dixerat magnus.*

Ex amphimacro et anapaesto, ut: *maximus Fidius*[17].

Ex amphimacro et dactylo, ut: *Mulcifer fecerat*[18].

Compositio tertia[19] ex spondeo et paeone quarto, ut: *doctis*[20] *facilitas.*

Ex spondeo et bacchio, ut: *magnae repulsus*[21].

Ex spondeo et paeone secundo, ut: *ultis*[22] *recesserat.* [1494]

Ex anapaesto et isdem.

Quarta[23] ex palimbacchio et spondeo.

Ex palimbacchio et anapaesto.

Ex palimbacchio et dactylo.

Ex paeone tertio et isdem.

Ex amphibrachy[24] et isdem.

Quinta[25] ex spondio et iambo.

Ex spondio et tribrachy.

Ex anapaesto et isdem.

Sexta ex spondio et iambo et spondio.

Ex spondio, iambo[26] et dactylo.

Ex duobus iambis et spondeo.

Ex duobus iambis et dactylo.

Ex disyllabis[27] iambo et spondeo; in trisyllabis trochaeo et trochaeo[28].

Septima ex spondeo[29] et epitrito secundo.

Ex spondeo et epitrito tertio.

Ex iambo et isdem.

Ex trisyllabo et isdem.

incutiens Asc. — 14) Integer versus excidit in Asc. et P. quae hunc locum ita exhibent: *Ex Trochaeo et Ionico minore, ut, victus incesserat.* Asc. etiam *victas.* — 15) Cod. hic et ubique in seqq. *hisdem;* atque ita etiam Asc. P. — 16) Putsch. in fine versus *Composit. II.* Rectius Asc. eadem tanquam titulum scripta exhibet. — 17) Cod.: *maximus difidus.* Asc. P.: *maximus diffidus.* Certissima coniectura rescripsi *Fidius.* — 18) *Fecerat* ad latus inferius Cod. appositum huc pertinere, res ipsa docet. Deest h. v. in Asc. et P. qui signum vocis ex margine arcessendae pro numero II. habuerunt. Ceterum Cod. scripturam *Mulcifer* non sine caussa retinui. — 19) *Compositio tertia* in Asc. pro titulo supra scripta. — 20) *Doctis* Cod. *doceat* Asc. P. male, ex non intellecto compendio. — 21) Cod.: *magnae herso repulsus.* Sed v. *herso* punctis deletum, quapropter vox nihili eiicienda fuit. *magno errore repulsus* male P. Asc. — 22) *Ultus* Asc. P. — 23) Numeri signum in Asc. pro titulo. In P. in fine versus, importune. — 24) Cod.: *ex amphibrachi.* Asc. P.: *ex amphibracho.* — 25) Numeri signum et in Asc. et in P. in fine versus. In Cod. hic et in supp. omnia continenter scripta. — 26) *Iambis* male P. — 27) Cod. Asc. P. male *ex disyllabo.* Sequentia docent. — 28) *In trisyllabis trochaeo et trochaeo* Cod. *et in tris. trochaeo* Asc. P. Latet vitium. — 29) Quod nunc *spondio*, nunc *spondeo* scripsi, in eo Cod. secutus sum.

Octava ex spondeo et quinque syllabis, quarum duae primae breves sint.
Ex spondeo et pentasyllabo[1], cuius duae secundae breves sint.
Ex iambo et isdem.
Ex trisyllabo et isdem[2].

1) Cod. *ex V. syllabo* pro quo fortasse scribendum fuit: *ex quinquesyllabo.* — 2) Nulla in Cod. subscriptio.

EUTYCHII GRAMMATICI

DE DISCERNENDIS CONIUGATIONIBUS

LIBRI II.

E CODICE SANCTI COLUMBANI BOBIENSIS

RESTITUTI.

PRAEFATIO EDITORIS.

Qui sequitur Grammaticus, non *Eutyches*, ut est apud Putschium, sed *Eutychius* est appellandus, uti antiquissimus Codex Bobiensis nomen diserte scriptum exhibet. Fuit is *Eutychius*, quemadmodum ipse de se testatur, Prisciani discipulus. Sic enim de illo (pag. 2154 ed. P.): *De quibus omnibus terminationibus et traductionibus quia Romanae lumen facundiae, meus imo communis hominum praeceptor in quarto de nomine summa cum subtilitate copiosissime, Grammaticus Priscianus, disseruisse cognoscitur; ideo contentus haec ad renovandam tantummodo legentium memoriam perstrinxisse, reliquae parti promissionis meae satisfacere tentabo* cet. — Ex *Eutychis* cuiusdam libro de orthographia decerpsit quaedam de aspiratione Cassiodorus de Orthogr. c. IX., quorum nihil in his nostris libellis legitur. Idemne fuerit, certo dici nequit, sed fuisse credibile est. Quare fortasse etiam apud Cassiodorum scribendum: *Eutychii de aspiratione.*

Hos igitur Eutychii libellos nunc item ex antiquissimo Codice Sancti Columbani Bobiensis emendatos damus, qui Codex in bibliotheca Vindobonensi publica asservatur. Atque haec quidem tertia est Grammatici huius editio. Primus eum ediderat Io. Camerarius, cuius liber hunc titulum ostendit:

Continentur hoc libro optima et praeclarissima scripta, quod ipsa scilicet ostendent. Marii Victorini Grammatici et Rhetoris de orthographia et ratione carminum libri IIII. Servii Honorati de pedibus versuum libellus. Eutychi, auditoris Prisciani, de discernendis verborum coniugationibus. Servii Marii Honorati de syllabarum quantitate. Quaedam nunc primum, quaedam secus, quam prius, in lucem edita, cum assidua cura et studio diligenti. Quod si non male positum fuisse intellexerimus, dabimus operam, ut etiam posthac officina nostra quasi robustioris eruditionis, non uulgares foetus producat atque edat. Ab Vlrico Morhardo Tubingae, An. M. D. XXXVII. Prid. Calend. Septemb. Liber est forma quadrata minori excusus. Hunc librum e bibliotheca Zuiccaviensi accepi; quare facere non possum, quin *Hertelio*,

V. Cl., Lycei rectori et bibliothecario, gratias hoc loco publice agam atque eius benivolentiam grato animo agnoscam.

In praefatione pag. A. III. recta testatur Camerarius, se e Codice scripto *Ioannis Sichardi* edidisse *Eutychium*, si nimirum, quod credibile est, idem fuit Codex, ex quo Victorinum edidit; certe non reperio antiquiorem editionem, quare principem hanc esse statuo. Ubique *Eutychi* genitivo scriptum exhibuit nomen Camerarius, id est *Eutychii*. Codex Bobiensis aliquoties *Eutycii* genitivo pariter citat. Quid Putschium adduxerit, ut *Eutychem* diceret, non reperio, nisi si Cassiodori auctoritas eum moverit. Sed dubito lectionem sanam esse apud Cassiodorum, ut dixi, in cuius antiquissimis editionibus *Euticis* de aspiratione citatur, quod fortasse in Codice fuit *Euticii*.

Putschius quum suae collectioni interponeret hos libellos, ex scripti Codicis lectionibus, quas suppeditaverat Ioan. Wower, utiliter eos auxit atque emendavit, ut in praefatione scriptum est. Qui fuerit iste Wowerii Codex, nescio, hoc tantum scio, paucissimas emendationes esse veras, additamenta autem permulta insulsa atque aliena.

Codicis Bobiensis ea pars, in qua habetur *Eutychius*, recentiori scriptura est, quam *Probus*. Membranae non aequali forma, ut videantur pluribus aliis libris detractae et in hunc conglutinatae. Quaedam plagulae sunt rescriptae; prior scriptura Latinam bibliorum interpretationem habuisse videtur; interdum tamen etiam Graecae litterae quadratae dignoscuntur. Scriptura serior, qua perscriptus est *Eutychius*, aliquot habet scribendi compendia, sed intellectu facilia et aliunde satis nota. Interpretamenta quoque et variae lectiones inter versus notantur. Comparent in his aliquot monstra verborum, quae ad quem mortalium sermonem pertineant, non habeo dicere. Sic vox *baritona* (ita enim scribitur) glossam habet supra scriptam *ettorondi;* vox *curia* supra scriptum habet *airect*, si recte legi. Manus correctrices dignoscuntur tres, quarum una est eiusdem, qui librum scripsit; altera ab hac non litterarum ductu, sed atramento tantum differt; tertia valde est recens. Ceterum licet hic illic corrupta reperiatur huius Codicis lectio; tamen longe meliora exhibet, quam quae in Editione Putschiana habentur; ut hi quoque libelli ex hoc antiquissimo fonte nunc demum paene perpurgati ac perpoliti prodire videantur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Id. Mart. CIƆIƆCCCXXIX.

EUTYCHII

DE DISCERNENDIS CONIUGATIONIBUS

LIBER PRIMUS[1].

AD CRATERUM.

Praefatio.

Cum semper novas quaestiones doctoribus auditorum acutiora commovere solent ingenia, et curiositas humanae familiaris naturae quotidie[2] desiderat aliquid recens; inexcusabilis quodammodo respondendi necessitas praeceptoribus iure videtur imponi. Tuis itaque petitionibus satisfaciens, meorum dilectissime discipulorum, Cratere, quem in omni Graecorum facundia tuos aequiperantem[3] maiores, in sapientia et maxime laudibus excellentes , etiam gaudebam doctrina superavisse[5] Romana, opusculum hoc ad discernendas pertinens coniugationes duobus libellis inclusi, quorum prior observationibus instruitur generalibus, alter indicio finalitatis speciales exsequitur regulas.

Explicit Praefatio[6].

Segm. I.

1. Tres quidem sunt[7] apud Graecos coniugationum species. Una, quae[8] carens tenore in fine βαρύτονος[9] ab eis appellatur, quae ex consonantibus, ante finalem ο[10] inventis, ordinem sex coniugationum significat. Alia, quae circumflexo accentu prolata, apud eos iure περισπωμένη[11] nominatur, et ex vocalibus in secunda persona inventis ordinem trium coniugationum ostendit. Et tertia, quam ex finali terminatione in μι desinentem dicunt; licet in paucis verbis quartam habent coniugationem[12]. Latini vero sicut in aliis multis nec prorsus omnia videntur habere

1) Codex h. l. inscriptionem habet a manu recentissima: *Incipit liber primus coniuntionum sive declinationum grammaticalium.* Melius insignitur liber ab ipso auctore paullo post sub finem praefationis. — 2) *Quotidie* Cod. sed *cotidie* P. Cam. — 3) *Aequiperantem* Cod. *aequiparantem* P. Cam. Paullo ante pro *dilectissime* in Cod. et C. est *diligentissime*, quod recte emendatum puto a P. — 4) Ita Cod. et P. Verum haud dubie est scribendum: *in sapientiae maxime laudibus e.* Nam *et* ante *maxime* plane otiosum. Cam. peius etiam: *in sapientia, etsi maxime* cet. — 5) *Superasse* Cod. sed ab eadem manu emendatum. — 6) Haec subscriptio e Cod. — 7) *Tres sunt quidem* P. *Tres quidem s.* Cod. Cam. — 8) *Quae* addidi è Cod. et Cam. — 9) Cod. *baritonos.* Fortasse Latinis litteris scribendum. — 10) Male P. *ante finalem os.* — 11) Codex h. l. Graecas initiales habet. Tum *et ex v.* e Cod. et Cam.; om. *et* P. — 12) Locus mihi videtur corruptus. Cam. P. non dis-

coniugationum indicia, nec iterum carere penitus omnibus. Nam in *o* terminationem ex parte videntur imitari, *o* terminalem primae personae in plerisque temporibus habentes. Cumque sint omnia verba linguae natura[1] Romanae βαρύτονα[2], hoc est tenore prorsus[3] in fine carentia; nec tamen proprietate circumflexorum carent, ex vocali secundae personae coniugationum ordinem[4] ostendentia. Sed cum secundae personae observatio syllabae terminalis, ex qua [2144] dinosci[5] coniugationes artium scriptores voluerunt, apud Romanos penitus est incerta, quia non ratione cogimur aliqua *scribo* verbum, *scribis* tertiae magis, an[6] *scribas* primae, et *cubo bas*[7] in secunda persona, an *cubis* enuntiare; conabor ex prima, sicuti possum, persona differentias[8] coniugationum quasdam ostendere, tam vocales quam consonantes ante *o* vel *or*[9] finalem positionis verbi considerans, notatis scilicet anomalis vel defectivis, in quibus plerumque ratio deficit analogiae, ut *sum*, *possum*, *prosum*[10], *inquam*, *edo*, *cedo*, *faxo*, *sodes*, *ave*, *ferit*, *infit*[11] et similibus; licet in his ipsis quaedam sunt, quae ex ipsa similitudine finalitatis possunt ceterorum regulis obedire[12] verborum. Ante specialium tamen expositionem regularum prius aliquid[13] de hac ambiguitate coniugationum definire tentabo[14].

2. Quod inchoativa quidem, quae semper derivativa sunt, nec a verbis tantummodo, sed etiam a nominibus derivantur, et in *sco* solum desinunt, et unius tantummodo sunt, omnibus [2145] artigraphis[15] in hoc consentientibus, tertiae coniugationis, ut *hebesco*[16], *calesco*, *pertimesco*, *evanesco*[17], *horresco*, *patesco*, *notesco*, *fervesco*, *labasco*, *tremisco*, *dormisco*[18], *vesperasco*, *purpurasco*, *inveterasco*[19], *senesco*, *iuvenesco*, *glisco*, et reliqua[20]. Quomodo meditativa in *urio* solum desinunt, et quartae tantummodo sunt coniugationis, ut[21] *lecturio*, *dicturio*, *micturio*, *esurio*. Frequentativa vero, quae similiter inchoativis et meditativis derivativa sunt, in *ito*, vel *to*[22], praecedente consonante, vel in *so*, vel etiam in *xo* desinunt, et primae sunt tantum[23] coniugationis, ut *lectito*, *dictito*, *cantito*, *cursito*, *visito*, *canto*, *dicto*, *merso*[24], *curso*, *nexo*. *Viso* enim *visis*, quod et Virgilius Aeneidos libro VIII refert[25]:

has forte invisitis aras;

et in eodem:

cedunt a recepta lectione, nisi quod post v. *quartam* vocem Graecam ὀξύτονον interponunt, quae in Cod. non est, et Cam. *habeant;* Cod. P. *habent.* Neque tamen potuit Grammaticus ὀξύτονον coniugationem apud Graecos memorare, quae nulla est. Tum desideratur subdivisio, quam in superioribus duabus coniugationum speciebus posuerat. Ergo scribendum censeo: *Et tertia, quam ex finali terminatione in μι desinentem dicunt, licet in paucis verbis, quattuor habet coniugationes.* Intelligit Gramm. notissimas coniugationis in μι formas τίθημι, ἵστημι, δίδωμι, δείκνυμι. Errori occasionem dedit numerus non perscriptus in archetypo, sed signo *IIII.* notatus. — 1) *Naturae* P. male. Cam. hoc ordine: *cumque sint linguae Romanae omnia verba natura βαρύτονα.* — 2) *Baritona* Cod. sed fortasse rectius Latine scribitur. Supra hanc vocem legitur in Cod. monstrum verbi ab alia manu glossematis instar *ettorondi* (sic). — 3) *Prorsus* in Cod. supra scr. sed ab ead. manu. — 4) *Ordinem coni.* P. — 5) *Dinosci* Cod. Cam. P. quod retinui. — 6) Memorabile est *an* post comparativum, pro *quam.* — 7) Cod. *cubo. bas.* P. *cubo cubas.* — 8) Cod. *deferentias.* — 9) Male P. *ante o vel o s.* — 10) Cod. *sum prosum inquam.* Cam. et P. *sum*, *possum*, *prosum*, *inq.* quod retinui. — 11) Cod. Cam. et P. *ave ferit infit*, idque retinui, licet sit corruptum. Scribendum putem: *ave fit infit.* — 12) *Oboedire* Cod. — 13) Cam. P. *aliquid generale.* Atque ita etiam recentissima manus in marg. Cod. Non recte. — 14) Cod. *temptabo.* — 15) *Artigraphis* Cod. *orthographis* P. ὀρθογράφοις Cam. — 16) *Hebesco.* Post hanc vocem pessime intrusa leguntur apud P.: *id est, hebes fio*, *stultesco*, *incipio stultus esse;* quae recte absunt a Cod. Ceterum haec et seqq. aliter exhibet Cam. *ut hebeo hebesco: albeo albesco* et sic porro. — 17) *Terresco* h. l. intrudit Cam. P. quod in Cod. quidem scriptum, sed ab antiqua manu correctum *horresco.* Paullo post pro *labasco* Cam. *lavo*, *lavesco.* — 18) Hic sequuntur in P. *a nomine vespera vel verbo vespero*, quae recte a Cod. ignorantur. In Cam. est: *a nomine vespera vesperasco.* Ceterum Cod. *tremesco dormesco.*

Protinus Arcadiae gelidos invisere fines;
Et Horatius carminum libro primo:
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes[26];
quia sensu caret frequentativorum, ideo coniugationem illorum non servat[27]. Perfectae autem formae verba, quae non sunt[28] anomala scilicet vel defectiva, in quattuor[29] inveniri coniugationibus video; quibusdam tamen ea differentiis arbitror posse discerni, et vocalibus quidem antecedentibus facilior est observatio, quam consonantibus. Tres enim[30] vocales ante *o* vel *or*, verbi finalis repperiuntur, *e*, *i*, *u;* quia nec *a* penitus, nec *o*, ante *o* invenitur, nisi in[31] verbo *reboo*, quod factum est a *βοῶ*[32] Graeco verbo, et secundum primam coniugationem declinatum reperitur apud Virgilium in tertio libro Georgicon, ut:
Reboant silvae, et magnus Olympus[33];
Et *inchoo*, *as* quod a *χόω*[34] Graeco verbo traductum.

3. Omnia igitur verba ante *o* vel *or* finalem *e* vocalem habentia, unius tantum sunt, et secundum veteres artium scriptores, secundae coniugationis, quae sola etiam in primitivis hoc habuit proprium, quod vix aliae in derivativis. Nam quomodo prima coniugatio fre- **[2146]** quentativa, tertia inchoativa, quarta meditativa verba, sic secunda, in *eo* terminationem quasi specialem, ipsa tamen non in[35] derivativis solum, sed etiam in primitivis possidet[36], ut *habeo*, *taceo*, *maneo*, *moneo*, *stupeo*, *scabeo*, *squaleo*[37], *areo*, *censeo*, *candeo*, *timeo*, *egeo*, *doleo*, *pateo*, *caveo.* Eodemque modo in *eor* quoque desinentia, non solum passiva, sed etiam deponentia, vel communia, secundae sunt semper coniugationis, ut est *polliceor*, *licueor*[38], *medeor*, *reor*, *mereor*, *vereor*, *misereor*, *fateor*, *profiteor*, *tueor*, *intueor.* Notantur primae quidem[39] coniugationis, *beo*, *creo*, *meo*, *commeo*, *nauseo*[40], *enucleo*, *laqueo*[41], *screo*[42]. Quartae vero, *eo*,[43] *queo*, et quae tam ex his quam ex illis componuntur sicut *veneo*, *nequeo*[44].

4. *U* quoque vocalem ante *o* vel *or* finalem habentia verba primitiva, tertia sibi sola

sed Cam. *tremeo*, *tremesco: dormio*, *dormisco.* — 19) Male P. *inveteresco.* Idem paullo post *invenisco.* — 20) Hunc locum P. ita exhibet: *a glis gliris venit glisco. Quomodo.* Meliora Cod. quae dedimus. Longe alia habet Cam. ubi ita: *dormio*, *dormisco. A nomine vespero vesperasco. A purpura purpurasco. A calvus calvisco. Invetero*, *veterasco. Senex*, *senesco. Iuvenis*, *Iuvenisco. Glis*, *glisco.* — 21) *Ut est* P. — 22) *Vel in To* P. — 23) *Tantummodo* P. Cam. — 24) *Merso* addidi e Cod. et Cam. — 25) Cod. habet: *aeneidos libro VIIII.* Sed quod citatur hemistichium, neque in octavo neque in nono, immo ne in ullo quidem Virgilii libro legitur. Alter vero versus qui additur, Aen. lib. VIII, 159. invenitur. — 26) Horat. Od. I, 2, 7. Cod. male *invisere montes.* — 27) *Ideo nec coni. illorum servavit* P. Cam. — 28) *Sunt* Cod. Cam. *sicut* male P. — 29) Post numerum *quattuor* Cod. supra scriptum habet *tm̄* i. e. *tantum*, quod incongruum est. — 30) Cod. *facilior est observatio* (iam sequitur novus versus) *Tres quidem.* Sed *quidem* correctum est. Vv. *quam consonantibus* omittit etiam Cam. — 31) *Nisi in eo verbo* P. — 32) *A βοᾶν Graeco v.* Cam. Paullo post *declinatur et reperitur* P. — 33) *Reboantque silvae et* Cod. *reboant silvaeque et* Cam. P. Rectius omittitur *que*, quod sede vaga ostenditur esse additicium. Atque ita etiam apud Virg. Georg. III, 223. legendum censeo. Ceterum apud Virg. etiam Codd. quidam *longus Olympus.* — 34) Cod. *κοο̣* (ω supra scr.) (sic). Cam. *χάω.* — 35) *In* desideratur in Cod. — 36) *Possedet* Cod. — 37) *Scabeo squaleo* in Cod. sunt supra scripta. Tum in margine a rec. manu adduntur: *immineo lugeo deleo*, quae Cam. sic interponit: *pateo*, *lugeo*, *caveo*, *immineo.* — 38) Male Cam. et P. *liqueor.* — 39) *Quidem* addidi e Cam. et P. — 40) Pessime hic interponit P. *enauseo nucleo.* — 41) Male intrudit P. *inlaqueo.* — 42) *Sereo* quod apud Cam. ex errore typ. legitur, retinuit P. In Cod. *screo* cum glossa *sternuto.* — 43) *Et* interponitur a Cam. et P. Tum in Cod. *etiam* pro *tam* sed corr. — 44) Cod. corrupte: *sicut .u. quoque vocalem;* om. v. *veneo nequeo.*

coniugatio vindicat, ut[1] *inbuo*, *tribuo*, *acuo*, *induo*, *arguo*, *fluo*, *pluo*[2], *polluo*, *adluo*, *innuo*, *minuo*, *spuo*, *ruo*, *suo*, *metuo*,[3] *fuluo*, *liquor*, *loquor*[4], *fruor*, et ab omnibus his conposita[5]; exceptis paucis, quae ad primam coniugationem derivationis ratio trahit, de qua postea dicetur, ut[6] *vacuo*, *viduo*, *tenuo*, *sinuo*, *insinuo*, *continuo*, *fluctuo*, *aestuo*,[7] *mutuor*.

5. *I* vero ante *o* habentia, trium sunt coniugationum, id est primae, tertiae, quartae; confusionis enim discernendae causa melius mihi videtur[8], quartam nominare, licet quidam eam quoque tertiam solam sed productam appellaverunt. Sed illa primae sunt, quae adhaerent[9] nominibus non minus trisyllabis (absque *pio pias* et *hio hias*) *I* penultimam[10], nulla sequente consonante, semper habentibus in omni genere, ut *nuntius*, *nuntio*, *as; socius*, *socio*, *as; saucius*, *saucio*, *as*[11]*; curia*, *decurio*, *as; fiducia*, *fiducior*, *aris; repudium*, *repudio*, *as; tripudium*, *tripudio*, *as; radius*, *radio*, *as; consilium*, *consilior*, *aris; concilium*, *concilior*, *aris; folium*, *defolio*, *as; spolium*, *spolio*, *as; somnium*, *somnio*, *as*[12]*; linea*, *delineo*, *as*[13]*; auxilium*, [2147] *auxilior*, *aris; corium*, *decorio*, *as; furia*, *furio*, *as*[14]*; varius*, *vario*, *as; basium*, *basio*, *as; spatium*[15], *spatior*, *aris; pretium*, *depretio*, *as; initium*, *initior*, *aris*; *vitium*, *vitio*, *as*. Omne itaque verbum[16] in *Io* desinens, et nomen habens appositum[17], *I* puram penultimam terminans, primae coniugationis invenitur, ut dictum est, excepto *hio*, *as*[18], quod licet primitivum est in *Io* desinens, primae tamen est coniugationis. *Amplio* enim *amplias*, ab *amplior* nomine, vel *amplius* adverbio; sicut *satio*, *as*[19], a *satias* nomine, quo utebantur antiqui, pro eo quod est *satietas*, ut Terentius in Eunucho:

Ubi satias fieri coepit, commuto locum[20];

potest venire. *Lanio* quoque verbum a nomine *lanius*, quod idem Terentius in eadem[21] Eunucho pluraliter per apocopam posuit:

Coci et lani, fartores[22];

quod non est dubium fieri. Quodcunque[23] igitur verbum in *Io* desinens, et praedicta carens observatione, id est, sive penitus origine nominis privatum est, sive a nomine derivatum non habet adhaerens sibi nomen omnibus modis, et ultra duas syllabas, et penultimam syllabam in *I* puram desinens, quartae esse coniugationis sine dubio cognoscitur[24]. Cuius rei exempla sunt haec: *ambio*, *ambis; superbio*, *superbis; sancio*,[25] *sarcio*, *farcio*, *expedio*, *impedio*, *fastidio*, *condio*, *custodio*, *erudio*, *obedio*, *vagio*, *praesagio*, *salio*, *sepelio*, *stabilio*, *micturio*, *prurio*, *partu-*

1) *Ut est* P. *Inbuo* dedi e Cod. — 2) *Polluo pluo* Cam. P. — 3) *Statuo* h. l. interponunt Cam. P. — 4) *Loquor*, *liquor* P. — 5) *Ab omnibus eis comp.* Cam. P. — 6) *Ut est* P. — 7) *Tumultuor* h. l. interponunt Cam. P. — 8) *Mihi videtur melius* P. Ceterum *causa* una *s* Cod. — 9) *Adhaerentia* Cod. sed corr. — 10) *I puram penultimam* P. et Cam. in emendationibus, e coniectura, ut videtur. *Puram* om. Cod. — 11) Hoc ordine Cod. Cam. *saucius* — *socius* P. Ceterum Cod. et Cam. semper in his et seqq. *nuntius*, *nuntio*, *as*, ultima verbi forma non perscripta; quam Putsch. semper integrum ascripsit, velut: *nuntius*, *nuntio*, *nuntias* cet. — 12) *Somnior*, *somniaris* P. *somnio*, *as*, *vel somnior aris* Cam. Sed Cod. ita: *somnio*. *as*. (supra scr. *or aris*) sic male correctum. — 13) *Linia delinio as* Cod. atque ita etiam P. nisi quod ille *delinias*. Secuti sumus Cam. — 14) *Furior*, *furiaris* P. *Furiae*, *furio*, *as* Cam. — 15) *Spacium*, *spacior* P. Cam. littera *c*. Codicem sum secutus, licet scripturam per *c* unice veram existimo. Statim *precium* cet. P. Cam. *pretium* cet. Cod. — 16) V. *verbum* abest a Cod. sed supra scr. — 17) Hoc loco *sibi* intrudit P. — 18) Sequitur hic in P.: *et pio*, *pias*. In Cam. est: *excepto pio*, *as et hio as*. — 19) Syllaba *as* desideratur in Cam. et P. — 20) Terent. Eunuch. V, 5, 3. *commoto loco* supra scriptis in fine prioris vocabuli litteris *ta*. Duo haec verba plane desunt in Cam. — 21) *In eadem Eunucho;* sic recte Cod. *in eodem E.* Cam. P. — 22) Terent. Eun. II, 2, 26. ubi est: *Cetarii*, *lanii*, *coqui*, *fartores*, *piscatores*. Cod. ita scriptum locum exhibet: *coci o lani fartores*, (supra *o* scr. *et*) sic *et* supra scr. Quare cum

rio, *haurio*, *inretio*, *sentio*, *gestio*, *effugio*[26], *mollio*, *bullio*, *dormio*[27], *redimio*, *exinanio*, *insanio*, *venio*[28], *lenio*, *insignio*, *finio*[29], *hinnio*, *tinnio*, *grunnio*, *munio*, *punio*, *saepio*[30], *sopio*, *ferio*, *operio*,[31] *aperio*, *garrio*, *ligurrio*[32], *esurio*, *nutrio*, *servio*, *saevio*, *blandior*, *ris*, *ordior*, *diris*, *largior*, *giris*, *sortior*, *iris*, *partior*, *iris*. Haec enim[33] omnia vel primitiva sunt, et carent origine nominum[34], vel aliunde derivata, non a nominibus non minus trisyllabis *i* puram penultimam semper habentibus veniunt[35]. Tamen notantur pauca, quae speciem habentia[36] [2148] supradictorum, cum similiter deberent esse quartae coniugationis, ad tertiam correptam solam coniugationem pertinent[37]. Sunt autem alia *a* vel *i* breves[38] ante *cio* solum, et[39] *a* vel *u* ante *pio*, similiter habentia, ut[40] *iacio*, *facio*, *aspicio*, *elicio*, *inlicio*[41], *pellicio*, *interficio*, *officio*, *capio*, *sapio*, *cupio*. Et praeterea sunt[42] *fodio*, *fugio*, *pario*, *quatio*, *concutio*, *morior*, *patior*, et interdum *orior* et *potior*, et omnia ex his singulis composita. Alia vero omnia[43], quae vocali carent, ante *o* finalem duarum sunt tantummodo coniugationum, id est primae et tertiae; sed plerumque primae sunt quae derivantur a nominibus. Omne enim verbum a nomine derivatum, si non sit meditativum, vel inchoativum, vel frequentativum, quae quasi speciales habent coniugationes proprias, et nec in *eo* desinens, ut secundae, vel[44] in *uo* primitivum, ut tertiae, vel in *io*, sine praedictis observationibus ut quartae sit, primae est[45] plerumque coniugationis.

6. Sed quia sunt et a nominibus verba et a verbis nomina derivata, quae possunt in dubium venire, prius mihi videtur de hac aliquid ambiguitate, si possim, disserere. Itaque sciendum est, quod sicut rerum, quaequae sint, sic etiam ubertati[46] vocum studens natura, tam verba de nominibus, quam de verbis nomina procreavit; et multa quidem pene de singulis nominum terminationibus genuit, quae primae coniugationi dedit verborum, de quibus postea dicetur. Pauciores vero nominum terminationes, nec ab omni motu verborum, nec eas ipsas semper in multis nominibus a verborum derivatione traduxit; quas qui perceperit, intellegere[47] facilius potest adhaerentia verbis nomina, utrum ipsa verborum sint origines, an deducantur a verbis[48]. A tribus enim quasi fontibus verbalia[49] nomina deducuntur, id est aut ab indicativo praesenti, aut a praeterito perfecto, aut ab infinitivo futuro, sive participiis; et singulis eorum certae sunt derivationum clausulae, tam generales quam speciales destinatae[50]. Sunt enim[51] generales quidem nominum derivationes, venientes a praesenti tempore verborum. Terminationes hae enim sunt[52]: in [2149] *ium*, in *iculum*, in *bulum*, in *imen*, in *or*, in *es*, tam brevem quam longam, in *is*, in *bilis*, in *ilis*, in *uus*,

Cam. *et* interposui, quod om. P., rectius forsitan. — 23) Cod. *Quidquid igitur verbum*, quod fortasse rescribendum fuit. — 24) *Quartae esse sine dubio coniugationis agnoscitur.* Sic P. quicum sentit Cam. nisi quod etiam hic *cognoscitur*, ut Cod. — 25) H. l. *sancis* interponit P. — 26) Exempla quae hoc loco ponuntur *micturio* — *effugio* et interposita, desunt h. l. in P. et Cam. sequuntur tamen paullo infra post v. *nutrio*, ita quidem ut *gestio*, *effugio* legantur *gestio*, *vestio*, *effutio*. — 27) *Dormio* h. l. e Cod. et Cam. addidi; plane desideratur in P. — 28) *Venio*, *lenio* hoc ordine Cod. — 29) Pro v. *finio* apud P. est *venio*, male repetitum. — 30) *Saepio* Cod. *sepio* Cam. P. — 31) *Cooperio* addit h. l. P. — 32) *Ligurrio* duplici *r* scr. Cod. — 33) *Enim* deest in P. — 34) V. *nominum* male deest in Cod. — 35) *Venirent* male P. — 36) *Habentia* Cod. Cam. *habent* P. — 37) Hoc ordine Cod. et Cam. *Pertinent solam coni.* P. Statim post *Sicut* male P. pro *Sunt.* — 38) V. *breves* addidi e Cod. et Cam. Paullo ante v. *alia* deest in Cam. — 39) H. l. *alia* interponit P. — 40) *Ut est* P. — 41) *Inlicio* Cod. *illicio* Cam. P. — 42) *Sunt* addidi e Cod. — 43) *Verba* addunt Cam. P. — 44) *Nec* pro *vel* habent Cam. P. — 45) *Est* desideratur in Cod. *Primae plerumque coniugationis invenitur* Cam. — 46) *Ubertate* Cod. sed correctum videtur. — 47) *Intellegere* Cod. *intelligere* Cam. P. — 48) Post v. *verbis* supra scr. in Cod. *q ē et quart:* (sic) quae non concoquo. — 49) Male Cod. *verbialia*. Tum idem *diducuntur*. — 50) Cod. *distinatae* i. e. destinatae; ita enim solet. *distinctae* Cam. P. — 51) *Sunt autem* P. — 52) *Terminationes hae enim sunt.* Ita Cod. Locum aliter exhibet Cam.: *derivationes a praesenti tempore verborum quorum terminationes septemdecim sunt. Hae enim exeunt in* cet.

in *bundus*, in *cundus*, in *idus*, in *ulus*, in *ax*, in *ex*, in *eps*[1]; illo scilicet observando, quod consonans positionis ante *o* vel[2] *eo* vel *io* inventa, servatur in omnibus terminationibus nominum a vocali incipientibus. Et ante *ium* quidem[3], ut *litigo*, *litigium; mercor*, *commercium; obsono*, *obsonium; vestigo*, *vestigium; aedifico*, *aedificium; sacrifico*, *sacrificium; participo*, *participium; mancipo*, *mancipium; impero*, *imperium; convivor*, *convivium; prandeo*, *prandium; gaudeo*, *gaudium; praesideo*, *praesidium; medeor*, *remedium; nubo*, *connubium; iuro*, *periurium; fastidio*, *fastidium*[4]*; exsulo*[5], *consulo*, *u* penultima in *i* conversa, *exsilium*, *consilium; obsequor*, *obsequium; eloquor*, *eloquium; domicilio*, *domicilium*[6]*; solsto*, *solstitium; iusto*, *iustitium*[7]*; cerno*, *silicernium*. Item ante *iculum*, *rideo*[8], *ridiculum; perpendo*, *perpendiculum; everro*, *everriculum; deverto*, *deverticulum; veho*, *vehiculum; pereo*, *periculum; fero*, *ferculum*, absque *i; vinco* vero[9] *vinculum; cingo*, *cingulum*, et *iacio*[10], *iaculum*, finalitatem non in *iculum*, sed in *ulum* converterunt. Item in *imen*[11], ut *rego*, *regimen; tego*, *tegimen*. Et ante *cundus*, *i* vel *e* praeeuntibus[12] etiam, ut *rubeo*, *rubicundus*, *vereor*, *verecundus*[13], quod *e* pro *i*[14] servavit. Ante *or* quoque, quorum pauca ex aliis, pleraque ex secunda veniunt coniugatione et neutralibus[15] maxime verbis; quae quia non possunt ad passivam transeuntia[16] significationem in *or* desinere, verbaliter[17] nomen, a verbo secundae praesertim coniugationis derivatum[18], in *or* desinens, quasi incorporalis rei fecere vocabulum, ubique servata scilicet positionis[19] consonante absque *s* et *t;* quae solae ante *or* inventae[20] solent ostendere nec incorporalia nomina, nec a praesenti, sed ab infinitivo futuri deducta, ut[21] *censor*, *defensor*, *consolator*, *amator*, *venator*, *lector*, *petitor*[22]. Unde *censor* quoque, licet a praesenti[23] *censeo* pote- [2150]

1) Totus hic locus apud P. sic legitur: *in ium*, *in itium*, *in iculum*, *in culum*, *in ulum*, *in men*, *in cundus*, *in or*, *in idus* cet. *In es tam breuem quam longam*, *in is*, *in bulis*, *in bilis*, *in bundus*, *in ilis*, *in uus*, *in idus*, *in ax*, *in ex*. In his vel sine Codice plura corrigenda fuissent, ut *idus* quod bis legitur, *bulis*, quod nihili cet. Cam. sic: *Hae enim exeunt in ium. In bulum. In iculum. In or. In es. (Tam brevem quam longam.) In is. In bilis. In ilis. In uus. In bundus. In cundus. In idus. In ulus. In ax. In ex. In eps.* Quae cum Codice plane consentiunt, nisi quod is *in iculum in bulum*, Cam. ordine inverso. — 2) *Vel* addidi e Cod. *ante o et e o* Cam. — 3) Post haec sequuntur in Cod. duo laterculi sive columnae vocabulorum, exempla ad superiores regulas sistentium, in uno latere paginae; in altero ex adverso primum lati versus, tum duo, tum tres laterculi, sive columnae. — 4) Addit h. l. P. *iusto iustitium*, quae ignorant Cod. Cam. — 5) *Exsulo* scripsi e Cod. *exulo* Cam. P. Similiter paullo post *exsilium* Cod. *exilium* Cam. P. — 6) *Et domunculo domicilium* P. *a domicilio vel domunculo domicilium* Cam. Recte Cod. *domicilio* verbum tantum agnoscit, procusum ut *conciliare*. — 7) Ita quidem scripsi, Cod. et Cam. secutus, sed persuasum habens, falsam esse lectionem. Lege: *sto, solstitium, iustitium.* Nam ita Gramm. composita deducit, ut paullo ante *medeor*, *remedium*, *nubo, connubium*, *iuro*, *periurium;* et statim post *cerno*, *silicernium*. — 8) *Rideo* interposui e Cod. et Cam. Paullo post pro *everro*, *everriculum* Cod. *everto*, *everticulum*. — 9) *Vero* interposui e Cod. *Absque i vero vincio* Cam. Ceterum Cod. *ut vinco*, quorum posterius dedi, licet verius existimo *vincio*, quod Cam. et P. exhibent. — 10) *Et iacio*. Ita Cod. *et* abest a Cam. et P. — 11) *Men* male P. Tum *ut rego* Cod. Cam. *ut* deest in P. — 12) Ita dedi e Cam. *E vel i praecedentibus* P. *I vel e pereuntibus* Cod. — 13) Inverso ordine P.: *vereor*, *verecundus*, *rubeo rubicundus*. In Cam. est: *rubeo rubicundus*, *vereor vel veritus*, *verecundus*. — 14) *I pro e* P. et Cam. — 15) *Neutris* P. et Cam. Paullo ante supra verba *pauca ex aliis* in Cod. scriptum legitur: *coniugationibus*. — 16) *Transire* Cod. — 17) Cod. *verbialiter*. — 18) Cod. *derivatur*. — 19) *Positionis consonante* P.; ordinem mutavi e Cod. et Cam. — 20) Mire h. l. P. exhibet *interea* pro *inventae*, quod recte est in Cod. et Cam. — 21) *Tonsor* intrudit P. — 22) *Auditor* in Cod. additur a recentissima manu supra versum. Adiungunt tamen etiam Cam. et P. — 23) Cod. vocem *tempore* a rec. m. h. l. supra scriptam habet. — 24) Interponuntur h. l. *sono sonor* a Cam. et P. — 25) *Caleo*, *timeo*, *teneo*, *tepeo*. Ita Cod. Tria priora absunt a P. qui idem proxima sic exhibet: *tepeo*, *stupeo stupor*, *horreo horror*, *ferueo feruor*, *strideo vel strido stridor*, *tremeo vel tremo tremor*, *cano*, *sapio*, *furio furis*, *licet* cet. Alia et peiora etiam habet Cam.: *algeo algor*, *oleo*

rat traductum videri, tamen quia rem corporalem significat, non a praesenti magis illud, quam ab infinitivo futuri, qui est *censum ire*, factum comprobamus. Sunt autem in *or* desinentium nominum, consonantem positionis servantium, exempla haec: *sudo*, *sudor; amo*, *amor; clamo*, *clamor*[24]*; erro*, *error; rubeo*, *rubor; marceo*, *marcor; candeo*, *candor; algeo*, *algor; caleo*, *timeo*, *teneo*[25], *tepeo*, *horreo*, *ferveo*, *strideo* vel *strido*, *tremo*, *cano*, *sapio*, *furo*, *furis*, *furit*, licet deficiat[26] prima persona, *furor; liquor*, *liqueris* verbum, *liquor*, *liquoris* nomen; *sopio*, *sopor;* quorum duo posteriora notantur, quod penultimam verborum longam corripiunt in nominibus. Item ante *idus* consonans positionis invenitur,[27] *madeo*, *madidus; splendeo*, *splendidus; sordeo*, *algeo*[28], *frigeo*, *caleo*, *timeo*, *tepeo*, *stupeo*, *areo*, *torreo*[29], *ferveo*, *rapio*, *rapidus; cupio*, *cupidus*[30]*; vivo*, *vividus; fluo*, interposita *v*, *fluvidus.* Ab *invideo* et *prandeo* minus una syllaba proferuntur, *invidus*, *prandus*[31]. *Trepidus* enim nomen non a *trepido* verbo, sed a *tremo tremidus* et *trepidus* mihi videtur magis venire, et ex eo facere verbum *trepido*, *trepidas*[32], sicut a *sordidus* nomine, *sordido*, *das*[33] verbum. In *es* quoque tam brevem quam longam, *is*, vel *ilis*, vel *uus*, vel *ulus*[34], sic inveniuntur nomina derivata[35], positionis litteram ante clausulam servantia, *tego*, *teges; mercor*, *merces*[36]*; caedo*, *caedes; luo*, *lues; struo*, *strues; fido*, *fides*, penultima correpta, ut[37] *sopio*, *sopor;* item *torqueo*, *torques.* Item *doceo*,[38] *docilis; nubo*, *nubilis; facio*, *facilis; utor*, *utilis; effutio*, *effutilis*[39]. *Occido* item *occiduus*[40]*; praedo*, *praeduus; cerno*, *cernuus*[41]*; caedo*, *incaeduus; perspicio*, *perspicuus; divido*, *dividuus.* Item *bibo*, *bibulus*[42]*; pendo*, *pendulus; credo*, *credulus; strido*, *stridulus; gero*, *gerulus; lego*, *legulus*, unde *murilegulus*[43]*; tremo*, *tremulus; cerno*, *cernulus; queror*, *querulus; adopto*, *ad-*

olor, *timeo timor*, *teneo tenor*, *tepeo tepor*, *stupeo stupor*, *horreo horror*, *ferveo fervor*, *strideo vel strido stridor*, *tremeo vel tremo tremor*, *cano canor*, *sapio sapor*, *furio furis furiae licet* cet. In quibus omnibus, modo magis modo minus, mala librariorum sedulitas agnoscitur. In Cod. unum *caleo* serius, sed ab eadem manu, interpositum. — 26) *Deficiat* Cod. *deficit* Cam. P. — 27) *Ut* interponitur h. l. a Cam. P. In Cod. margini a recent. manu ascr. — 28) *Algeo* addidi e Cod. ubi serius, sed ab eadem manu interpositum. — 29) *Stupeo*, *areo*, *torreo;* ita Cod. sed *stupeo* a secunda manu interpositum, id quod atramenti docet diversus color. Pro *torreo* P. ex typorum mendo *terreo.* — 30) *Rapio*, *rapidus; cupio*, *cupidus* Cod. Cam. *rapio*, *capio*, *vivo* P. — 31) *Prandus.* Retinui Cod. et Cam. lectionem licet falsam. P. *pransus*, aperte contra mentem Grammatici. Scribendum haud dubie: *Ab invideo et pando — — invidus*, *pandus.* Paullo post *a trepido verbo* Cod. Cam. *verbo* deest apud P. — 32) *Trepido*, *trepidas* Cod. *trepido*, *as* Cam. P. — 33) *Sordido*, *das* Cod. *sordido*, *as* Cam. *sordido*, *sordidas* P. — 34) *Is vel ilis vel uus vel ulus* Cod. *vel in is vel bilis vel ilis vel uus vel ulus* Cam. *vel Is*, *vel Ibilis*, *vel Ilis*, *vel Vus*, *vel Vlus* P. — 35) *Inveniuntur nomina derivata*, *positionis* Cod. et Cam., nisi quod Cam. *derivativa.* Sed *Inveniuntur*, *derivativae positionis* P. Male. — 36) *Mergo merges* P. Cam. et Cod. a prima manu. Sed correxit antiqua manus *mercor*, *merces*, quod dedi. Nam *merges* i. q. spicarum manipulus, non facile a mergendo dictus, licet Servius ad Virg. Georg. II, 517. ita deducat. — 37) *Ut sopio* Cod. *ut est sopio* Cam. *et sopio* P. Statim legitur in Cod. *item torqueo*, *torques*, pro quibus a recenti manu correctum: *item in is torqueo torquis*, quemadmodum exhibet Cam. *sopor*, *torqueo torquis. Item in Ibilis vel Ilis*, *doceo* P. Pro his posterioribus habet Cod. simpliciter: *Item doceo.* Sed recens manus correxit: *Item in ilis doceo.* — 38) Hoc loco addit P. *docibilis*, quod abest a Cod. et Cam. recte. — 39) Cod.
t t
effutio effutilis (sic). Additum a rec. manu *effugio*, *effugilis.* Pessime. Intelligitur ex hoc et multis similibus locis, quantum sensim depravata sit a librariis Grammatici oratio. — 40) *Occido item occiduus.* Sic cum Cod. exhibere debui. *Item occido occiduus* Cam. *Item in Vus*, *occido occiduus* P. — 41) *Praedo*, *praeduus; cerno*, *cernuus.* Ita Cod. Duo postrema serius interposita, sed ab antiqua manu. Ante v. *praedo* interposita in Cod. *praedico praedicuus*, sed a rec. manu. Cam. *praedo praeduus* om. *cerno cernuus.* P. *praedor praeduus* item omissis illis. Quo referam *praedo praeduus*, non video, nisi statuam, fuisse aliquando apud priscos Latinos in usu, ut *dividuus*, sic *creduus*, *praeduus*, *perduus* et similia, quae tamen voces hodie non inveniuntur. Plura habet talia Eutychius, ut infra *adoptulus.* — 42) *Item bibo* Cod. Cam. recte. *Item in ulus*, *ut* P. — 43) *Murilegulus* Cod. Cam. *murilegus* P.

optulus. Ante *ax* quoque vel *ex*, ut *voro*, *vorax; audeo*, *audax; tumeo*, *contumax*[1]; [2151] *teneo*, *tenax; dico*, *dicax; capio*, *capax*[2]; *rapio*, *rapax; perspicio*, *perspicax; efficio*, *efficax; fallo*, *fallax; emo*, *emax; vivo*, *vivax; sagio*, unde *praesagio*, *sagax*[3]; *salio*, *salax;* unde:

Caudamque salacem[4].

Horatius Sermonum lib. I.[5]; *mentior*, *mendax*[6]; *lateo*, *latex; verto*, *vertex.* In terminationibus autem incipientibus a consonante, consonans antecedens[7] ipsam positionem verbi, invenitur praecedens nominis clausulam, in prima quidem coniugatione, *a* sequente; in reliquis autem[8] *i*, in[9] *bulum* vel *bilis*, ut *sto*, *stas*, *stabulum*, item *stabilis*[10]; *voco*, *vocas*, *vocabulum; pateo*, *pates*, *patibulum; infundo*, *infundis*, *infundibulum*[11]. Item in *bundus*, *erro*, *erras*, *errabundus; ludo*, *ludis*, *ludibundus; morior*[12], *moribundus; furo*, *is*, *furibundus.*

7. Sunt et aliae clausulae nominum a praesenti verborum[13] tempore venientes, non tam generales, nec sic in multis inventae nominibus, ut in *a*, vel in *ela*[14], vel in *erna*, vel in *ina*, vel in *ile*[15], vel in *o*,[16] vel in *io*, vel in *us*,[17] desinentibus, consonante positionis antecedente, ut *scribo*, *scriba; nubo*, *pronuba; fugio*, *fuga; perfugio*, *perfuga; refugio*, *refuga*[18]; *advenio*, *advena; convenio*, *convena; lenio*, *lena; sequor*, *assecula*[19]; *colo*, *caelicola; gigno*,[20] antique *geno*, *terrigena; vivo*, *conviva.* Sic *insideo*, *insidiae*, pluraliter[21]. Item *candeo*, *candela; suadeo*, *suadela*[22]; *luceo*, *lucerna*, vel etiam *lucina; lateo*, *laterna; ruo*, *ruina; rapio*, *rapina; cubo*, *concubina*, *cubile*[23]; *sedeo*, *sedile.* Item in *o* masculina, ut *epulor*, *epulo; lateo*, *latro; lenio*, *leno; comedo*, *palpo*, *verbero*, *incubo*, licet in eadem voce, tam verba sunt, quam nomina. Feminina quoque in *edo* vel *ido*[24], ut *torpeo*, *torpedo*; *cupio*, *cupido; libet*, *libido; formido* item et *caligo*, *propago*, et similiter *comedo*[25], in eadem voce tam verba quam nomina sunt[26]. Item in *io* quoque, ut *opinor*, *opinio; suspicor*, *suspicio.* In *us* quoque [2152] fiunt antecedente consonante positionis, ut *parco*, *parcus*[27]; *ludo*, *ludus; coquo*, *coquus*[28]; *fido*,

1) Cod. *tumeo*, *contumax*, recte. *tumeo*, *tumax*, *contumeo*, *contumax* Cam. P. *tumeo tumax contumax* recentior man. in Cod. — 2) *Capio capax* Cod. *careo carax* P. utramque lectionem coniunxit Cam. *careo carax*, *capio capax*, pessime. — 3) *Sagio*, *unde praesagio*, *sagax.* Sic optime Cod. *sagio sagax*, *unde praesagio* Cam. P. — 4) Horat. Sat. I, 2, 45. — 5) *Horatius in libro primo Sermonum* solus P. — 6) *Mentax* (sic) Cam. P. Sed Cod. recte *mendax.* — 7) Vv. quae exinde sequuntur: *ipsam — prima*, in Cod. exciderunt, versu uno deficiente, qui tamen in margine ab antiqua manu additus legitur. — 8) *Autem* addidi e Cod. et Cam. — 9) *In* h. l. desideratur in Cod. — 10) Vv. *item stabilis* addidi e Cod. — 11) Addit h. l. P.: *insto instas instabilis*, male. Cam.: *Item sto stas stabilis.* — 12) *Moreris* h. l. interponit P. — 13) *Verborum tempore;* hoc ordine Cod. Cam. — 14) Cod. *vel in ella vel in ena vel in erna*, mediis tribus illis expunctis. — 15) *Vel in le* Cod. *vel in ma vel in ile* Cam. *vel in ile* P. Nimirum in Cam. *ma* errore typorum pro syllabis *ina* exhibetur. — 16) Addunt Cam. P. *vel in Edo, vel in Ido*, quae non sunt in Cod. — 17) Hic in P. sequuntur: *vel in Ius, vel in Vus*, *vel in Vm*, *vel in Rum*, quae omnia absunt in Cod. et Cam. — 18) *Refugio*, *refuga* addidi e Cod. — 19) *Assecula* Cod. *assecla* Cam. *adsecula* P. — 20) *Vel* interp. P. *vel ut antiqui* Cam. In Cod. *vel* supra scr. a rec. m. — 21) Cod.: *insideo*[ir] (sic, ut sit *insidior*) *insidiae pluraliter.* Cam.: *insideo vel insidior insidiae plurale tantum.* P.: *insideo insidiae pluraliter tantum.* Non est in Cod. *tantum.* — 22) Cod. *candela* (sed corr. *candella*) *suadeo suadella* (sed expuncta altera *l*). — 23) *Concubina et cubile* Cod. *Concubina vel etiam cubile* Cam. *concubina; item cubo cubile* P. — 24) *In edo vel ido* Cod. *In edo vel in ido* Cam. P. — 25) *Et similiter comedo* Cod. a pr. m. *Similiter ut comedo* Cam. P. et Cod. ab altera m. — 26) *Sunt* addidi e Cod. — 27) Hoc loco adiungit P. et Cam. *coco cocus.* — 28) *Coquo coquus* additum hic e Cod. — 29) *Fluo fluus* pr. m. Cod. sed corr. *refluus* — 30) *Laetificus*, *terrificus*, *luctificus.* Hoc ordine Cod. *Luctif. terrif. laetif.* Cam. P. — 31) *Venificus* Cod. *veneficus* P. *venefificus* Cam. — 32) *Naledicus* vitium typogr. apud P. — 33) *Unde* addidi e Cod. et Cam. Locus est Virg. Aen. I, 224. — 34) *Naufragus vel naufra-*

fidus; pando, pandus; luceo, lucus; arceo, arcus; metuo, metus; gradior, gradus; scio, scius, multiscius, inscius, praescius; fluo, refluus[29], *septemfluus.* Sic *invideo, invidus; profugio, profugus.* A *facio* item *laetificus*[30], *terrificus, luctificus, beneficus, maleficus, venificus*[31]. A *dico, fatidicus, veredicus, maledicus*[32]. A *volo, vis, benivolus, malivolus.* A *volo, volas, velivolus,* unde

Mare velivolum[33].

A *frango, naufragus* vel *navifragus*[34]. In *um* quoque[35], ut *vado, hoc*[36] *vadum,* vel *hic vas, huius vadis; scalpo, scalprum; fulcio, fulcrum; iungo, iugum*[37]. Fiunt et *o* finali tantum reiecta de verbis nomina in *er* desinentia, ut a *fero* vel *gero* composita, *lucifer, corniger*[38]. Item, quamvis rara, fiunt tamen a verbis nomina, quae inceptivam penultimae syllabae verbi consonantem ante clausulam habent nominum, ut in *en* et *os*[39], et in *ex*, et in *eps*[40] desinentia, ut *cano, cornicen; tubicen*[41], *liticen, tibicen.* A *pono compos, impos*[42]*;* ab *aspicio auspex,* a *facio artifex, opifex;* a *capio municeps, particeps, auceps;* ab *obicio, obex,* sic *praesideo praeses, resideo reses, desideo deses, quiesco quies.* A praeterito quoque perfecto, vel magis ab infinitivo futuro, derivantur generales quidem terminationes hae: in *culum,* in *mentum,* in *men,* in *sio,* in *tio*[43], in *tor* vel[44] in *trix,* in *sor*[45], in *tivus,* in *bilis*[46], in *silis,* in *ilis,* in *icius*[47], et ante *tum* quidem infinitivi[48], posita vocalis vel consonans, servatur etiam in derivationibus, in *culum,* in *mentum,* in *men*[49], in *bilis* desinentibus nominibus, mutatione *um* vel *tum*[50] syllabae in eas facta, ut *oraculum, miraculum, propugnaculum, fundamentum, ornamentum, sacramen-* [2153] *tum, munimentum, alimentum, momentum*[51], *solamen, foramen, purgamen, flamen, liquamen, certamen, numen, flumen*[52]. Sic *amatum ire*[53], *amabilis, laudatum, laudabilis, statum, stabilis, motum, mobilis, notum, nobilis, auditum, audibilis.* In reliquis autem, in *tio,* vel in *tor,* vel in *trix,* vel in *tivus,* et in *sio,* et in *sor;* in *ibilis,* in *silis* et in *ilis,* et in *icius*[54] desinentibus nominibus, ante clausulam nominum invenitur vocalis vel consonans, quae ante *tum* vel *sum* in futuro infinitivi verbi erat, mutatione *um* syllabae in praedictas facta terminatio-

gium P. *naufragus vel naufragus* Cod. Verum habet Cam. *naufragus vel navifragus.* — 35) Addit P. *vel Rum.* Cod. a rec. m. supra scr. exhibet: *sive in rum.* Cam. *In ium quoque vel rum.* — 36) *Hoc* in Cod. ab antiqua m. supra scr. — 37) *Iugo iugum* Cod. a pr. m. P. Sed *iungo, iugum* Cam. et Cod. corr. ab antiq. m. — 38) Adduntur *ignifer, dapifer, lignifer, fructifer, aurifer* a Cam. et P. — 39) *Ut in en et os.* Cod. a rec. m. corr. *ut in cen et pos et in fex et in ceps.* — 40) Hic interponuntur: *et in Es, et in Cen, et in Pos, et in Pex, et in Fex, et in Ceps, et in Bex, et in Ses* a P. Totum locum sic exhibet Cam.: *Ut in en et in os et in ex et in ceps et in ses et in es desinentia.* — 41) *Tubicen* hic interposui e Cod. *Liticen tubicen* Cam. Tum post v. *tibicen* P. addit: *fidicen tubicen,* quae absunt a Cod. *fidicen* statim post *tubicen* add. Cam. — 42) *Impos* interposui e Cod. Tum *aspicio* Cod. *auspicio* Cam. P. Fortasse legendum: *a specio auspex.* — 43) *In sio, in tio* Cod. Cam. Syllabae *in sio* des. in P. — 44) *Vel* add. e Cod. et Cam. — 45) *In sor, in tivus* Cod. Cam. *In tuus, in sor* P. — 46) *In bilis, in silis* Cod. Cam. *In Sibilis* P. omisso priori. — 47) *In ilis, in icius* Cod. *in lis in itius* Cam. *in Tilis, in Ticius* P. Addit his: *in ibilis, in ar* Cam. — 48) *Infinitivi* Cod. *infinitivi verbi* Cam. *infinitivo* P. — 49) *In men* Cod. Cam. *in En* P. — 50) *Mutatione um vel tum* Cod. *mutatione Tum* Cam. P. — 51) V. *momentum* addidi e Cod. Tum P. exhibet: *solamentum, incrementum foramen* cet. Cod. *solamen foramen,* ut v. *incr.* plane desit. — 52) *Certamen, numen, flumen.* Ita Cod. Sed P. *certamen, agmen, fragmen, acumen, munimen, flumen.* Apud Cam. totus hic locus tanta verbositate laborat, ut a vero non aberrare mihi videar, si statuam, male sedulum librarium istius ubertatis auctorem esse. Et sic fere habet: *Mutatione tum syllabae in eas facta, ut oro as, oratum ire, oraculum miro, miras* (sic) *miratum ire miraculum, propugno as, atum, ire,* (sic) *propugnaculum, fundo as, tum ire, fundamentum, orno ornas, atum, iré, ornamentum* et sic porro. Pudet enim insulsa describere. — 53) *Amatum ire* Cod. posterius v. deest in Cam. et P. — 54) *Vel in tivus et in sio et in sor; in ibilis, in silis et in ilis et in icius desinentibus.* Ita scribendum fuit cum Cod. *Vel in tivus, vel in sio, et in sor, ante clausulam nominum invenitur* Cam. mediis omissis. *Vel in Tivus vel in Sio vel in Sor, in Sibilis et in Tilis et in Ticius des.* P.

nes[1], ut *elevatio*, *susurratio*[2], *aequatio*, *observatio*, *exhibitio*, *munitio*, *dictio*, *lectio*, *auditio*. Item *bellator*, *bellatrix; venator*, *venatrix; fultor*, *fultrix; victor*, *victrix; petitor*, *petitrix; auditor*, *auditrix*[3]*; nutritor*, *nutrix;* minus una syllaba propter euphoniam; *doctor*[4] item *doctrix*, et ab eo *doctrina*; [5]*tonsor*, *tonstrix*, *tonstrina; textor*, *trix*, *textrina*. Item *optativus*, *derivativus*, *deminutivus*, *subditivus*. Nec non et in *sio*, et in *ibilis*, et in *icius* desinentibus[6] nominibus, quae mutatione *um*, in has terminationes fiunt, ut *iussio*[7], *visio*, *mersio*, *missio*, *iussor*, *suasor*, *risor*, *pransor*, *sponsor*, *tonsor*, *defensor*, *lusor; visibilis*, *passibilis*[8], *sensibilis*, *sessibilis*, *missilis*, *flatilis*, *fictilis*, *textilis*, *altilis*, *scriptilis*, *tortilis*. Sic *adventicius*, *advecticius;* sic *commendaticius*[9]. Sic *statum ire*, *status*, *statio*. Sic ab eo quod est *caedo*, *caesum ire*, *Caesar*. Et praeteriti perfecti consonans licet raro, tamen in verbalibus[10] nominibus invenitur, ut *rexi*, *rex*; *duxi*, *dux; luxi*, *lux; rupi*, *rupes; ambegi*[11], *ambages*. Et participiorum quoque vel similium participiis nominum, per omnia genera eodem modo, per singulas tam coniugationes, quam significationes verborum, inveniuntur derivatae terminationes, ut *amans*, *docens*, *legens*[12], *audiens*[13]*; amandus*, *docendus*, *legendus*, *audiendus*, *metuendus*[14], *furibundus*, [2154] *ludibundus*[15]*; vocatus*, *doctus*, *scriptus*, *auditus; vocaturus*, *docturus*, *scripturus*, *auditurus*. Non solum in accidentibus nominibus, sed etiam in fixis vocabulis, vel participiis, et maxime femininis in *ura* desinentibus, ut *pictura*[16], *scriptura*, *litura*, *natura*, *censura*.

8. Licet autem[17] observationem non inutilem tradere, qua cognoscitur, quasdam rerum differentias[18] natura, frequentius artis adminiculo, reperiri[19]; quippe nomina verborum origine deducta[20], et gemino quasi fonte manantia, diversa litterarum divisione separavit. Nam ab indicativo modo[21] praesenti venientibus nominibus ante clausulae casualis vocalem omnes consonantes positionis verborum significativas praeposuit, duabus exceptis tantum, id est *s* et *t;* quibus solis permisit, ut non solum verbis praecedant frequentativis, quae derivativa sunt, sed ut item ante omnes terminationes[22] luceant, quae de praeterito; vel infinitivo futuri[23] descendant, ut exempla nominum declarant ante lata. De quibus omnibus terminationibus et traductionibus, quia Roma-

1) *In praedictas facta terminationes* Cod. Cam. nisi quod Cod. *terminatione* (sic) scriptum habet. Unde intelligitur, quo potuerit modo vitium lectionis oriri in P. *in praedictas syllabas facta terminatione*, quod nihili. — 2) Pro v. *susurratio* in P. est *usurpatio* quod Cod. addit a rec. man. Ceterum ante v. *elevatio* leguntur in P. *probatio*, *invocatio*, *laudatio*, *obiurgatio;* in Cam. vero: *probas*, *probatum ire*, *probatio*, *invocatio*, *laudatio*, *obiurgatio*. — 3) *Auditor*, *auditrix* addunt Cod. et Cam. — 4) *Doctor item*. Hoc ordine Cod. Cam. *item doctor* P. — 5) Sequuntur h. l. apud P. et Cam. *textor textrix textrina*, quae exhibet Cod. post v. *tonstrina* sic ut eas dedimus. — 6) *Nec non et in sio et in ibilis et in icius desinentibus;* ita Cod. *in sor* addita a rec. m. *Nec non et in sio, et in sor, et in ibilis et in ilis, et in icius* Cam. *Nec non et in Sio*, *et in Sor*, *et in Sibilis*, *et in Tilis*, *et in Ticius* cet. P. — 7) *Ut iussio*, *visio*, *mersio* cet. Cod. *ut iussio*, *visio*, *incisio*, *laesio*, *missio* Cam. *ut visum*, *visio*, *iussio*, *mersio* cet. P. — 8) *Passibilis*, *sensibilis*, *sessibilis*, *missilis*, *flatilis* Cod. *Possibilis*, *pransibilis*, *plausibilis*, *sensibilis*, *sonabilis*, *missibilis*, *sessibilis a sedeo*, *flatilis* Cam. P. nisi quod apud P. vv. *a sedeo* desunt. — 9) *Adventicius*, *advecticius; sic commendaticius* Cod. *Adventicius*, *adtracticius*, *commendaticius* P. *Adventicius commendaticius*, media v. omissa, Cam. Tum in Cod. *Sic statum ire*. In Cam. et P. *Sic steti statum ire*. — 10) *Verbialibus* Cod. P. *verbalibus* recte Cam. — 11) *Ambigi* Cod. *ambaegi* Cam. *ambigui* P. Fortasse scribendum *ambegi*. — 12) *Sapiens* additum h. l. in Cam. P. et Cod. a rec. m. delevi. — 13) P. ex errore operarum *audiensi*. — 14) Cod. *audiendus metuendus*. Quod his duobus interponunt Cam. P. in Cod. post illa additum a rec. m. igitur omisi. — 15) *Ludibundus* addidi e Cod. et Cam. — 16) *Pictura* Cod. Cam. *pistura* P. — 17) *Licet autem et obs*. P. *et* abest a Cod. et Cam. — 18) *Deferentias* male in Cod. — 19) *Reperire* P. et, si recte enotavi, etiam Cod. Sed verum tenet Cam. *reperiri*, quod reposui. — 20) *Diducta* male Cod. — 21) *Modo* addidi e Cod. — 22) Pro v. *terminationes*, quod habent Cam. et P., in Cod. est a pr. m. *vocales*, sed ab antiqua item m. correctum *terminationes*. Ceterum pro v. *luceant* in Cam. est *iaceant*. — 23) *De praeterito vel*

nae lumen facundiae, meus, immo communis hominum[24] praeceptor, in quarto de Nomine libro[25] summa cum subtilitate copiosissime, Grammaticus Priscianus, disseruisse cognoscitur, ideo contentus haec ad renovandam tantummodo legentium memoriam perstrinxisse, reliquae parti promissionis meae satisfacere tentabo, id est, suprapositis observationibus nominum de verbis traductorum exceptis, quidquid[26] verbum appositum nomini repperiatur, non solum[27] a verbo nomen, sed etiam verbum a nomine deductum ostendere[28], quod ipsum verbum a nomine tractum[29], *o* finalem[30] praecedente consonante, non ad aliam[31] nisi ad primam verborum pertinere coniugationem, idque manifestius apparebit, si per singulas unicuique declinationum attributas terminationes exempla decurrant; nisi forte vel mere Graecae sint, quae plerumque in nominibus inventae propriis, [2155] carent huiusmodi verbis: vel nisi aut a propriis[32], aut etiam[33] ab accidentibus derivatae nominibus corporalibus, rerum vocabula significent incorporalium, ut eis merito videatur traductio verbi supervacua[34] rem significantis, quam in nominis ipsius etiam[35] pronuntiatione designabant[36]. Qualia sunt[37] *iustitia*, *pigritia*, *miseria*, *clementia*, *solertia*, *inertia; longitudo*[38], *latitudo*, *fortitudo*, *pulchritudo*, *dulcedo*, *acredo*, *pinguedo*[39]; *claritas*, *severitas*, *honestas*, *libertas*, *paupertas* et similia, de quibus haud facile derivata verba reperies.

Segm. II.

1. Ex primae itaque declinationis in *a* desinente[40] terminatione nominum, maxime fixorum, verba veniunt ad primam coniugationem, pene consonantibus universis praecedentibus, ut *turba*, *turbo*, *bas*[41]; *spica*, *inspico*, *cas; praeda*, *praedor*, *daris; fuga*, *fugo*, *gas; stilla*, *stillo*, *las; stipula*, *stipulor*, *laris; spuma*, *spumo*, *mas; trutina*, *trutino*, *nas; machina*, *machinor*, *naris; pugna*, *pugno*, *pugnas; nundinae*, *nundinor*, *naris; culpa*, *culpo*, *pas; aqua*, *aquor*, *aquaris*[42]; *mora*, *moror*, *raris; quadra*, *quadro*, *quadras; cura*, *curo*, *ras; causa*, *causor*, *aris; rota*, *roto*, *tas; multa*, *multo*, *tas; rixa*, *rixo*, *xas; lixa*, *elixo*, *elixas; conviva*, *convivor*, *varis; baccha*, *bacchor*, *charis*.

infinitivo futuri. Ita recte Cod. *de praet. perfecto vel infinitivo futuro* Cam. P. — 24) *Immo communis omnium hominum.* Sic in Cod. a pr. m. sed voc. *omnium* superinductum est, idemque recte abest a P. sed exhibet Cam. Ceterum *immo* scripsi e Cod. *imo* Cam. P. In Cod. margine glossa legitur: *nota de prisciano.* — 25) *Libro* addidi e Cod. et Cam. — 26) *Quidquid verbum* Cod. *quodcunque verbi* Cam. *quicquid verbum* P. — 27) *Repperiatur, non solum.* Ita Cod. *reperitur.* (*Nam non solum* Cam. P. ita quidem ut a voc. *Nam* parenthesin incipiant, quae extenditur in P. ad vv. *a nomine tractum*). Verum ita plane perturbatur locus et sensus corrumpitur. Cod. non agnoscit *nam.* — 28) Pendet infinitivus a sup. *tentabo*, quod hoc loco repetit Cam. Statim post pr. v. *quod* in Cod. a pr. m. est *quam*, sed corr. ab antiqua m. *quod.* Ceterum haec omnia: *quod — tractum* desiderantur in Cam. qui ita locum exhibet: *ostendere tentabo*) *Et o finalem.* Structura *quod — pertinere* pendet a supp. *ostendere*, tanquam si dixisset: *atque id ipsum verbum — pertinere.* — 29) P. *traductum.* — 30) *O finale* P. — 31) *Ad alia* P. — 32) *Romanis* addunt h. l. Cam. P. — 33) *Nisi* h. l. intrudunt Cam. P.; ceterum *sint* in Cod. supra v. *nisi* scriptum. Statim post *accedentibus* Cod. male. — 34) Cam. et P. hoc ordine: *merito supervacua videatur — verbi rem significantis.* — 35) *Ipsius etiam.* Ita Cod. *etiam ipsius* Cam. P. — 36) *Designabat* Cod. a pr. m. Sed corr. *designabant.* — 37) *Qualia sunt.* Inde ab h. l. quae sequuntur nomina columnatim posita sunt in Cod. — 38) *Longuitudo* Cod. — 39) *Dulcido*, *acrido*, *pinguido* Cod. — 40) *Declinatione in a desinente.* Ita Cod. sed correctio a rec. manu. Cam. sic: *Ex prima itaque declinationis in a desinente.* Retinui Putschianam, quae sana videbatur. — 41) *Ut turba*, *turbo bas.* Ita Cod. et Cam. Sed in P. *ut*, *B*, *turba turbo turbas.* Atque ita semper litteram characteristicam apponit P. velut *C*, *spica* — *D*, *praeda* cet. quae littera ubique omittitur in Cod. et Cam. Ceterum ubique in his exemplis Codicis scripturam diligenter exhibui, modo plenas, modo truncatas verborum formas exhibentem. — 42) *Aqua*, *aquor*, *aquaris.* Ita Cod. ex emendatione, sed veteri; prius fuit *aqua aquo aquas*, neque a vero absimile est, ita voluisse Grammaticum. *Aquor aquaris* etiam Cam. P.

2. Ex secunda similiter declinatione nominum per singulas terminationes, tam accidentibus [1] quam fixis, derivantur verba omnibus consonantibus pene antecedentibus, ut [2] *probus, probo, probas; opacus, opaco, cas; amicus, amico, cas; nudus, nudo, das; foedus, foedo, das*[3]*; vagus, vagor, garis; pius, pio, pias; solus, desolo, as*[4]*; sanus, sano, nas; alienus, alieno, nas; serenus, sereno, nas; unus, aduno, nas; hibernus, no, nas*[5]*; crispus, po, pas; aequus, aequo, as; obliquus, obliquo, as; propinquus, propinquo, as; ignarus, naro,* [2156] *ras*[6]*; lassus, lasso, sas; latus, dilato, tas; laetus, laetor, taris; aptus, aptor, taris*[7]*; sollicitus, sollicito, tas; cruentus, cruento, tas; laxus, laxo, xas; viduus, viduo, as; mutuus, mutuor, aris.* A fixis[8]: *locus, loco, cas; focus, suffoco, cas*[9]*; Graecus, Graecor, caris; vulgus, vulgo, gas; stimulus, stimulo, las; fumus, fumo, mas; terminus, termino, nas; annus, perenno, nas*[10]*; sonus, sono, nas; numerus, numero, ras; rivus, dirivo, vas; stomachus* etiam Graecum, *stomachor, charis.* Item a neutris *um* terminatis: *libum, libo, bas; velum, velo, las; colum, percolo, las; collum, decollo, las; peculium, depeculor, laris.* A plurali nomine[11]: *arma, armo, mas; stagnum, stagno, nas; regnum, regno, nas; signum, signo, nas; donum, dono, nas.* In *er* quoque desinentia nomina secundae similiter declinationis[12] faciunt verba, ut *liber, libero, ras; sacer, sacro, cras; ager, agri, peragro, ras; integer, integro, ras; miser, miseror, raris; misereor* potest[13] esse ab impersonali *miseret; satur, ri, saturo, ras; minister, stro, stras*[14].

3. A tertiae quoque declinationis nominibus, supradictis exceptionibus omnibus observatis[15], eodem modo faciunt derivationes verborum per singulas terminationes, *concio, concionis*[16]*, concionor, concionaris; ordo*[17]*, ordino, nas; virgo*[18]*, devirgino, nas.* In *ac* quoque[19], ut *lac, lactis, lacto, lactas.* In *il, vigil, lis, vigilo, las; exsul, exsulo, las*[20]. In *en, semen*[21]*, semino, nas; fulmen, fulmino, nas*[22]. In *er, verber*[23]*, verbero, ras; uber, exubero, ras; agger, aggero, as; iter, itero, iteras.* In *or, labor, laboro, as; honor, ro, ras*[24]*; memor, memoro, memoras*[25]. In *ur, robur, roboro, roboras; fur, furor, furaris*[26]*; murmur,*

1) *Accedentibus* male Cod. — 2) *Ut probus* Cod. Cam. Sed P. *ut est: B, probus.* Idem paullo post: *C, opacus* et sic porro; quae litterae singulae absunt a Cod. et Cam. — 3) Ita Cod. In Cam. exemplum *foedus, foedo, das* deest. In P. sic est scriptum: *D, fedus fedo fedas, nudus nudo as.* — 4) Interponit h. l. P.: *M, firmus firmo firmas, infirmus infirmo infirmas;* quae absunt a Cod. et Cam. — 5) Cod. *hibernus no. nas proximus adproximo mas crispus* cet. Sed medium exemplum a seriori manu additum. — 6) Cod. *ignarus. naro ras*, sic, ut corrector *noro* voluisse videatur. Cam. *ignarus, ignoro as.* P. *ignarus ignaro as.* Equidem legendum puto: *gnarus, narro, ras.* Cf. Varro de L. L. VI, 7, 64. *Narro cum alterum facio narum* (l. gnarum). — 7) *Aptor, taris.* Ita Cod. *apto as* Cam. P. Statim post idem Cod. *sollicitus. tor. taris* sed correcta ab antiqua manu. — 8) *A fixis: locus.* Sic Cod. et Cam. Sed P. *A fixis: C, locus;* atque ita in seqq. littera notabili semper praeposita, quam ignorant Cod. et Cam. — 9) *Focus, suffoco, cas.* Ita Cod. et Cam. *Fucus fuco fucas* P. Certum est, *suffōco* non a *fŏco* sed a *faucibus* repetendum esse; sed errasse ita Grammaticum credibile est. — 10) *Per anno as* P. Cam. Recte Cod. *perenno, nas.* — 11) *A plurali nomine: arma.* Cod. *A pl. n. quod est haec arma* Cam. *A plurali nomine quoque, M, haec arma* P. — 12) V. *declinationis* addidi e Cod. — 13) *Etiam* h. l. intrudit P. — 14) Alio ordine apud P. *minister ministro as, satur ri, saturo as.* — 15) *Supradictis exceptionibus omnibus observatis.* Ita Cod. a pr. m. et Cam. Sed in Cod. antiqua corr. manus pro *observatis observationibus* voluit, et apud P. pro *exceptionibus* legitur *exceptis.* Quare legendum quis coniiciat: *supradictis exceptis omnibus observationibus.* Similiter enim paullo ante Segm. I, 8. *suprapositis observationibus nominum de verbis traductorum exceptis.* — 16) *Terminationes, contio, contionis* Cod. *terminationes in, o, desinentia nomina ut concio* cet. Cam. *term. In Io, ut concio* P. Scripturam Cod. *contio* mutandam esse putavi, quando nemo mihi persuadebit, *concionem* non a *conciendo* esse dictam. — 17) Intrudit P. *ordinis.* — 18) Intrudit P. *virginis.* — 19) *In ac quoque ut lac* Cod. suprascr. habens vocem a rec. m. *desinentia.* Cam. *In, c, quoque ut lac.* P. contra: *In C quoque, lac* omisso *ut.* — 20) *In il, vigil, lis, vigilo, las; exsul, exsulo, las.* Ita dedi e Cod. *In il, ut uigil lis, vigilo uigilas. In ul, exul exulo as* Cam. et P. nisi

murmuro, as; augur, auguris, auguro, auguras. In *as* quoque, *nugas*, indeclinabile, *nugor, nugaris; vas, vadis, vador, vadaris.* In *es*, *aries, arieto, arietas; miles, milito, militas; comes, comitor, comitaris; sedes, sedo, sedas; locuples, locupletis, locupleto, locuple-* [2157] *tas; heres, heredis, exheredo, exheredas.* In *is*[27], *turpis, turpo, turpas; tenuis, tenuo, tenuas; tristis, contristor, contristaris; testis, testor, testaris.* In *os, os, oris, oro, oras; ros*[28], *roro, roras; dos*[29], *doto, dotas.* In *us*, *decus*[30], *decoro, decoras; ulcus, ulcero, ulceras; pondus, pondero*[31]; *onus, onero*[32]; *munus, munero*[33]. In *aes, aes, aeris, adaero*[34]. *Laus*[35], *laudo; fraus, fraudo.* [36]*Pax, paco; nex, neco*[37]; *vindex*[38], *vindico*[39]; *remex, remigo; lex, lego*[40]; *radix, eradico; cornix, cornicor, aris. Vox, voco; pernox, pernocto*[41]; *merx, cis*[42], *mercor, aris. Hiems, is*[43], *hiemo; praeceps, praecipito, tas*[44].

4. A quarta etiam declinatione[45] et quinta: *aestus, aestuo; fluctus, fluctuo, as; tumultus, tumultuor, aris*[46]; *gelu, gelo, as.* In *es*[47], *rabies, biei, rabio, as; macies, macio*, vel *macero*[48]; *luxuries, luxurio, as; glacies, glacio;* licet[49] pauca sint harum duarum declinationum exempla, quia pleraque[50] nomina quartae declinationis incorporalium sunt rerum vocabula, et ipsa magis a verbis derivata cognoscuntur, ut *visus, nisus*[51], *motus, nutus.* Idemque[52] potest etiam in quinta[53] deprehendi, ut *acies, facies, fides, res*[54].

Segm. III.

1. Ex omnibus itaque supra scriptis exemplis manifeste monstratum[55] est, de nominibus facta verba primae esse coniugationis. Hoc quoque idem e contrario potest observari, ut si quid verbum[56] nomini appositum[57] consonante praecedente, non sit primae coniugationis, non ex nomine deductum, sed nominis esse principium[58], ut *scribo, scriba; advenio,*[59] *advena; per-*

quod in P. *lis* genitivi significatio deest. — 21) *Seminis* h. l. intrudit P. — 22) Cod. *flumen no nas*; male. — 23) *In Er quoque, verber* P. — 24) Pro vv. *honor, ro, ras* in Cam. est *vaporo vaporas*, in P. *vapor vaporo vaporas.* — 25) H. l. Cam. et P. interponunt: *honor honoro honoras.* — 26) *Furaris* h. l. addidi e Cod. Statim post Cod. *mormur mormuro as.* — 27) *Quoque* h. l. intrudit P. — 28) *Roris* adiungit P. — 29) *Dotis* addunt Cam. P. — 30) *Decoris* addunt Cam. P. — 31) *Ponderas* interponunt Cam. P. — 32) *Honus honero* Cod. sed expuncta bis *h* littera, ut legendum sit *onus, onero.* Cam. et P. *holus holeror.* — 33) *Munero* Cod. *muneror* Cam. et P. — 34) H. l. interponunt Cam. et P. *adaeras. In Aus*, quae absunt a Cod. — 35) *Laudis* intrudit P. — 36) *In ax* addunt Cam. P. Tum post *paco* addunt iidem *as.* — 37) *In ex, nex necis neco necas* Cam. P. — 38) *Vindicis* addunt Cam. P. — 39) *Iudex iudico* interponuntur apud Cam. et P. — 40) Sequuntur apud Cam. et P. *legas. In ix quoque.* Tum post *eradico* addunt iidem *as.* — 41) *In ox, vox voco pernox pernocto* Cam. *In Ox, vox voco, nox pernocto* P. *pernoctas* addit solus P. — 42) *In x merx mercis* Cam. P. — 43) *In ems hiems hiemo as* Cam. *In Ems hiems hiemis, hiemo as* P. — 44) *In Eps praeceps praecipitis praecipito as* P. *In eps praeceps praecipito as* Cam. — 45) *Declinatione* addidi e Cod. — 46) Syllabas *aris* addidi e Cod. — 47) *In es.* His subiungit P. *ut maceries macerior*, quae recte absunt a Cod. et Cam. — 48) *Macio as — macero as* P. Cam. Contra syll. *as* deest in Cam. et P. post *luxurio*; post *glacio* vero additur *as* in Cam. et P. — 49) *Tamen* hic interponitur a P. — 50) *Plerumque* P. male. — 51) *Ut video visus, nitor nisus* Cam. P. Vv. *motus nutus* in Cod. supra scripta, sed ab ant. m. — 52) Cod. *Itemque.* Cam. P. *Idem quoque.* Scribendum fuit *Idemque*, sententia ita efflagitante. — 53) *Declinatione* hic interponunt Cam. P. — 54) *Spes* adiungunt Cam. P. — 55) *Demonstratum* Cam. P. — 56) *Ut si quod simile verbum* Cam. P. Dedi Cod. lectionem, licet veram praestare nolim. — 57) Cod. *obpositum*, sed corr. *appositum.* — 58) H. l. interponit *cognoscatur* P. Sed Cam. ignorat verbum et in Cod. nihil legitur nisi *videtur*, quod a rec. m. supra scriptum est. Infinitivus *esse* pendet a superioribus: *Hoc quoque — potest observari.* Id si recte statuo, particula *ut* post v. *observari* aut eiicienda, aut pro *veluti* habenda est, quod tamen h. l. minus aptum videtur. — 59) *Advenis* h. l. interponunt Cam. et P.

fugio, perfuga; molo, molis, mola; consulo, consulis, consul; vado, dis, hic vas[1]; *mergo, mergis, haec merges, gitis; quiesco, quiescis, haec quies; caedo, caedis, haec caedes; luo, luis, haec lues; struo*[2], *haec strues; metuo, metuis, metus; tribuo, tribuis, tribus;* [2158] *parco, parcus; gradior*[3], *gradus; fido, fidus; pando, pandus; coquo, coquus*[4]; *ludo, ludus, curro*[5], *currus; vivo, vivus.* Et reliqua verba, quae sunt enumerata, cum monstrabantur nomina, quae de indicativo praesenti tempore verborum derivativa[6], non generalibus clausulis terminata, nec in multis adeo nominibus inventa probantur.

2. Quia omnia verba quae non[7] sunt primae coniugationis, quamvis adhaereant nominibus, non ab illis duci monstrantur, sed[8] e contrario nominum esse primordia. *Formido* quoque, et *caligo*, et *propago*, et *palpo pas*, et *indago as*[9], verba, licet primae sunt coniugationis et habent[10] adhaerentia sibi nomina, *formido, caligo, propago, palpo*[11], *indago;* tamen quia non respondent syllabis genitivi nominum, merito mihi videntur magis nomina de verbo tulisse, quam de nominibus ipsa producta[12]. Nam et si quis velit attendere perspicacius, artis[13] subtilitatem mirabitur. Quae coniugationum distinguens confusionem a positione verborum traducta verbalia[14] nomina paucissima quidem, et ea ipsa vix in duabus aut tribus terminationibus ex prima, ex aliarum vero coniugationum verbis multa, et a[15] pluribus clausulis, progenuit nomina. Et ceterarum quidem coniugationum praesens indicativum[16], quia nominum[17] traductiones in verbi finalitatem non suscipit, et maxime e tertia[18]; indesinenter[19] non prohibuit multa de se nomina facere. Primae vero coniugationis positio, quia multas nominum suscipit ab omnibus tam declinationibus quam[20] clausulis traductiones in verbo, merito de se nomina non adeo concessit proferre. Secunda enim et quarta licet interdum a nominibus derivata verba suscipiunt; tamen de genitivo nominum per incrementa syllabarum, quibus utraque coniugatio cognoscitur, id est, per *eo* secunda, per *io* quarta, derivatae, carent huiusmodi confusione. Unde potest etiam illa quaestio solvi[21], quam quidam ex supervacuo [2159] proponunt dubitantes, ea verba quae superius a singulis tam declinationibus quam finalitatibus nominum derivata primae coniugationis[22] esse monstravimus, utrum verba de nominibus, an nomina de verbis procreantur. Nam si de verbis essent nomina, non diversas et quasi singulares ex uno fine verborum haberent clausulas, sed ut[23] participia vel nomina verbalia, deberent eodem modo plura sub una eademque terminatione finiri, quod e contrario cernitur. Nominum enim, de verbi positione traductorum, absque paucis generalibus, quas superius ostendimus, reli-

1) *Vado vadis vadum, et hic vas* Cam. P. — 2) *Struis* adiungunt Cam. P. — 3) *Graderis* intrudunt Cam. et P. — 4) *Coquus* scripsi e Cod. *Cocus* Cam. et P. — 5) *Curris* et paullo post *vivis* addunt Cam. et P. — 6) *Praesenti tempore verborum derivativa.* Ita Cod. *praesentis temporis — derivata* Cam. et P. — 7) *Non* addidi e Cod. et Cam. Ceterum vera mihi videtur Cam. lectio: *Quae omnia verba quia non sunt* cet. quae eo est probabilior, quod in nostro Cod. compendiis scribuntur *quae, quia, quod, quam, quas* cet. quare fit, ut saepe confundantur istae voculae. — 8) *Possunt* h. l. addunt Cam. et P. Male. Pendet infinitivus e superioribus. — 9) *Indago r ris* Cam. P. Ego Codicem sum secutus. — 10) *Sint — habeant* Cam. P. *Sunt — habent* Cod. sed posterior emendatio est a recentissima manu. Scriptum igitur voluit librarius *sunt — habent*, quod dedi. — 11) *Palpo* interposui e Cod. — 12) *Ipsa producta.* In Cod. supra scr. *esse* a rec. m. — 13) *Artis* addidi e Cod. pro quo *naturae* exhibet Cam. Ignorat P. — 14) *Verbialia* Cod. P. *verbalia* Cam. — 15) *In* Cam. P. *a* Cod. quod edidi. — 16) *Indicativum* Cod. *indicativus* Cam. et P. — 17) *Multas* interponunt Cam. et P. — 18) *Maxime tertia* P. *maxime a tertia* Cam. Recte Cod. *e tertia.* Sed distinctio mutanda fuit; nam in his demum verbis finit protasis. — 19) *Indesinenter* Cod. *Indifferenter* Cam. P. — 20) *Quam de clausulis* P. Cam. male. — 21) *Solui quaestio* Cam. P. *quaestio solvi* Cod. — 22) *Primae coniugationis.* Hoc ordine Cod.; inverso Cam. P. — 23) *Ut*, quod exhibent Cam. et P., deest in Cod. — 24) Hic interponunt Cam. P. *e contrario*, quae Cod. eo iubente omisi. — 25) *Ex eo quoque* Cam. P. *Ex q. quod*

quas speciales, et tam clausulis quam declinationibus divisas, et in rarioribus exemplis inventas terminationes; verborum vero [24] de nominibus factorum et generales finalitates, et ad unam tantum pertinentes coniugationem, et in exemplis innumerabilibus apparentes videmus, ex eoque[25] quod uniformiter et sibi congrue[26], ab omni terminatione nominum plura verba consonantibus praecedentibus traducta primae sunt solius coniugationis, syllabarum etiam genitivi rationem et in verbo servantia, manifestissime probantur verba de nominibus esse traducta. Ut enim feminina nomina masculinis adhaerentia, et ab illis gigni dicuntur, et pares eis semper habere syllabas coguntur[27], ut *ater*, *atri*, *atra; tener*, *teneri*, *tenera; longus*, *longi*, *longa; arduus*, *ardui*, *ardua:* sic haec verba de nominibus fieri dicimus[28], quod genitivorum syllabis positio verbi respondet[29], ut *sacer*, *sacri*, *sacro*, *sacras; liber*, *liberi*, *libero*, *liberas; vigil*, *vigilis*, *vigilo*, *vigilas; semen*, *seminis*, *semino*, *seminas; memor*[30], *memoro; miles*[31], *milito; index*, *indico*[32]; *manceps*, *mancipo.* Et sic semper ex certis incerta, ex manifestis regulantur ambigua[33]; nemoque dubitat, quod [34] priora[35] verbis sunt[36] quaedam nomina, in quibus naturaliter substantia nominis antecedit actum, qui spectatur[37] in verbis.

3. Exempli[38] caussa de multis licet proferre pauca, ut *esca*, *inesco; unda*, [2160] *inundo; pax*, *paco; radix*, *eradico; pisces*, *piscor; cor*, *concordo*[39], *discordo*, *recordor; odor*, *odoror*[40]*;* Horatius in Epodo:

Proiectum odoraris cibum[41]*;*

radius, *radio*, *as*; *humus*, *humo; fumus*, *fumo*[42]*; concio*, *concionor; limen*, *elimino; cacumen*, *cacumino;*

— summasque cacuminat aures;

Ovidius Metamorphoseon libro I.[43]; *rumen*, *ruminis*, *rumino*[44]*;*

Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas;

Virgilius in Bucolico[45]; *aurum*, *inauro;* Horatius Epistolarum libro I.:

— ut te
Confestim largus imber inauret[46]*;*

scortum, *scortor; gurges*, *ingurgito*[47]. Cicero in Pisonem: *Nunquam te in tot flagitia ingurgitasses*[48]. *Cras* adverbium, *crastinus* nomen, et ab eo verbum *crastino*[49]. *Dies* item nomen[50], *perendie* adverbium, *comperendino* verbum. Praeterea de verbis etiam derivata verba consonante praece-

(sic) Cod. i. e. *ex eoque quod.* — 26) Glossa interlinearis in Cod. haec duo adverbia ita interpretatur: *i. e. inↄsb.* (consonantibus?) *observatis. i. e. in numero syllabarum*, quorum interpretamentorum illud ad v. *uniformiter*, hoc ad v. *congrue* spectat. — 27) Inde ab h. l. columnatim scripta leguntur singula exempla in Cod. — 28) *Fieri dicimus* Cod. *Dicimus fieri* Cam. P. — 29) *Responderet* Cod. male; *respondet* Cam. P. — 30) *Memor oris memoro as* Cam. *memor memoris*, *memoro memoras* P. — 31) *Miles militis*, *milito militas* solus P. — 32) *Indico indicas — mancipo mancipas* solus P. — 33) Cod. exhibet: *ex certis incerta et manifestis regulantur ambigua*, quod levi mutatione correxi *et* in *ex* mutato. Cam. P. *ex certis et manifestis incerta regulantur et ambigua.* — 34) *Quod* certissima sigla legitur in Cod. quapropter in eodem paullo post *sunt*, quare ita rescripsi. *Quin — — sint* Cam. P. — 35) H. l. *prorsus* intrudit P. — 36) H. l. *etiam* interponunt Cam. P. — 37) *Exspectatur* Cod. et Cam. quod recte emendatum puto a P. — 38) *Ut exempli caussa* Cam. P. *ut* ignoratur a Cod. — 39) *Concordor* Cod. a pr. m. sed expuncta ultima littera. — 40) *Odoror, aris* Cam. P. — 41) Horat. Epod. VI, 10. — 42) *Humo as — fumo as* Cam. P. — 43) Ovid. Met. III. 195. — 44) *Rumen nis*, *rumino as* Cam. P. — 45) Virg. Ecl. VI, 54. Ceterum *palantes* pro v. *pallentes* corr. in Cod. a rec. m. — 46) Horat. Epist. I, 12, 9. ubi Codd. sine varietate: *Confestim liquidus fortunae rivus inauret.* Ceterum Cam. et P. *largus fortunae rivus*, pro quibus Cod. habet, quae dedimus; ut manifeste appareat, Grammaticum memoriter citasse. — 47) *Gurges gurgitis*, *ingurgito as* Cam. et P. nisi quod in Cam. syllaba *as* abest. — 48) Cic. in Pison. c. 18. — 49) *Verbum procrastino nas* P. *Est ab eo verbum procrastino* Cam. — 50) V. *nomen* deest in Cod.

dente primae semper sunt[1], ut omnis frequentativa forma[2]. Nec ad aliam potest huiuscemodi verborum derivatio venire coniugationem, nisi forte incidat in clausulam[3], iam ante cuidam coniugationum generaliter deputatam. Ut in *urio* desinentia meditativa quartae; quod facit ipsa forma finalitatem[4]. Et inchoativa tertiae etiam; quae in *sco* desinentia[5], quod proprium est illis primitivis, quae habent consonantem ante se perfecta, si tamen non sint a nominibus, quasi in possessionem tertiae solius concesserunt[6]. Singulisque formis derivativorum verborum singulas accipere coactis ad differentiam sui coniugationes, iure meditativa quidem quartam in *io* terminatione[7] meruerunt; sicut in *co* desinentia, sive[8] primitiva seu derivativa essent, solam secundam etiam in forma perfecta habeant[9]; frequentativa vero et inchoativa, carentia vocali[10] ante *o*, primam et tertiam invicem necessario sortiuntur; meritoque utraque forma derivativorum ad eam maxime venit coniugationem, in qua suae finalitatis inveniebat[11] etiam primitiva.

4. Et sic alias similiter traductiones verborum antecedente consonante prima [2161] sibi tantum coniugatio vindicat, seu a verbis, seu a nominibus veniant. Qualia sunt in *co*, vel in *to*, vel in *lo*, vel in *cinor*, vel in *cito*[12], vel etiam in alias quasdam terminationes desinentia; in quibus etiam illud est observandum[13], quod per earum[14] clausularum incrementa, derivatio verbi solet provenire, ut *vello*, *vellis*, *vellico; fodio*, *fodis*, *fodico*[15]*; nutrio*, *nutrico; albus*, *albico; claudus*, *claudico; faber*, *fabrico; alter*, *altercor*[16]*; communico*, *frondico*, *debilito*, *nobilito*, *oscito*, *periclitor*, *ventilo*, *pullulo*, *gratulor*, *latrocinor*, *febricito*[17]. Parique modo etiam *commissor*, *sarcino*, *opem tuli*, *opitulor*[18]*; praesto*, *praestolor*. In *go* quoque desinentia *i* brevi antecedente, ut *navigo*, *remigo*, *litigo*, *mitigo*, *fumigo*, sive a nominibus figurantur in verba, sive inest eis verbis ab eo verbo, quod est *ago*, compositio[19], quia cum nomine componuntur, ad primam iure veniunt[20] coniugationem. Eodem modo etiam ab adverbio *intus* vel *intro* verbum fit *intro*, *intras;* et *penitus* item *penetro*[21]*;* et ab eo quod est *temere*, *temero*, *as.*

1) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 2) *Ut omnis frequentativa forma.* Ita recte Cod. *Et omnia frequentativae formae* Cam. P. — 3) Interponunt h. l. Cam. et P. *ut viso visis*, quae ignorat Cod. Ceterum Cod. *in clausulam iam ante cuidam* (supra scr. *dictam*), sic, ut librarius voluisse videatur: *iam ante dictam*, pessime. — 4) Ita quidem Cod. a pr. m.; sed correctum est: *quartae solius*, *quod facit ipsa formae finalitas*, quae lectio non displicet. *Quartae solius esse facit ipsa forma finalitatis* Cam. *quartae coniugationis esse facit ipsa forma finalitatis* P. — 5) In Cod.est: *quae in sco desinentia perfecta si tamen non sint* cet. In Cam. contra: *Et inchoativa tertiae etiam in sco desinentia perfecta. Quae si non sint tamen a nominibus* cet. Retinui Putschianam, quum in Cod. versus excidisse videatur, quem explet P., vereor tamen ut satis recte. — 6) *Quasi in possessionem tertiae solius concesserunt.* Ita recte Cod. et Cam. *quasi in positione*, *tertiae solius censuerunt* P. depravate. — 7) *Terminatione* recte Cod. *terminationem* Cam. P. V. *meruerunt* in Cod. supra scr. — 8) *Sive* in Cod. supra scr. — 9) *Habeant.* Ita Cod. Cam. P. neque dubito, quin ita voluerit Gramm., quasi copiam rei faceret et concederet. Statim post in Cam. *Sicut frequentativa vera et inchoativa.* — 10) *Carentes vocali u ante o* P. Cam. vitiose. — 11) *Inveniebat* Cod. Cam. *veniebat* P. Legendum puto: *in qua suae finalitatis inveniebat praerogativam.* — 12) *Qualia sunt in co vel in to vel in lo vel in cinor vel in cito.* Ita Cod. nisi quod prima terminatio sic scripta est: *in* ᶜ*bo.* Alia exhibet Cam.: *qualia sunt in co*, *vel to*, *in tor*, *vel lo*, *vel lor*, *vel in do*, *vel in imor*, *vel in cito.* Non multum differt P.: *qualia sunt in Co*, *vel To*, *in Tor*, *vel Lo*, *vel Lor*, *vel in Do*, *vel in Cinor*, *vel in Cito.* — 13) *Illud observandum est* Cam. P. — 14) *Ipsarum* h. l. interponit Cam. et P. — 15) Cod. sic: *vellico fido fidis fodico nutrio;* (supra scr. *o i o*) recentissima tamen manus subscripsit: *fido fidis fidico*, quod monstrum verbi recepit P. ita scribens: *fodio fodis fodico as*, *vel fido fidis fidico*; *nutrio.* Recte Cam. ut edidimus. — 16) *Altercor* Cod. *alterco* Cam. P. — 17) Hunc omnem locum ita exhibent Cam. et P.: *communis communico*, *frondes frondico*, *debilis debilito*, *nobilis nobilito*, *os oris oscito*, *periculum periclitor*, *ventus ventilo*, *pullus pullulo*, *gratis vel grates gra-*

Segm. IV.

1. **Et ne diutius in isdem[22] rationibus immorer, tempus enim me citius quam exempla deficient; si omnes huiusmodi traductiones verborum primae solum[23] coniugationis existant, sic esse potest aliquis contentiosus, ut non alia[24] quoque verba, quibus adhaerent nomina, si non primae sint[25] coniugationis, fateatur[26] de nominibus esse deducta[27]. Ut totam igitur regulam recolligere videar, illud etiam addam supra dictis. Quod a quacunque declinatione nominum[28] traductum sit verbum, siquidem in *eo* desinat, eius est[29] coniugationis, cuius et alia sunt in *eo* desinentia, quae primitiva sunt et a nulla deducuntur origine, id est, secundae solius coniugationis, ut *canus*, *cani*, *caneo; calles*, *callis*, *calleo; flos*, *floris*, *floreo; lux*, *lucis*[30], *luceo; frons*, *dis*, *frondeo; census*, *sus*, *censeo*[31]. In *uo* vero principalia tertiae[32] quidem** [2162] **solius inveniuntur, ut *imbuo*, *acuo*, *induo*, *arguo*, *luo*, *nuo*, *spuo*, *suo*, *ruo*, *statuo*, *futuo; vacuo* autem, *viduo*, *insinuo*, *tenuo*, *fluctuo*, *aestuo*, *mutuor*, *infatuo*, *tumultuor*[33], quia ex nominibus *vacuus*, *viduus*, *sinus*, *tenuis*[34], *fluctus*, *aestus*, *mutuus*, *fatuus*[35], *tumultus*, derivata sunt, iure sibi prima vindicat coniugatio. Nam tribus et metus et lues et strues magis ipsa deducuntur a verbis, *tribuo*, *metuo*, *luo*, *struo*, quam faciunt verba. Si autem in *io* desinat, tum considerabimus, ut, si nomen[36] quidem habeat appositum ultra duas syllabas, et penultimam in *i* desinentem[37] sequente vocali secundum datas in antedictis observationes, primae erit coniugationis. Hoc autem non consecuto[38] verbum in *io* desinens a nomine derivatum, a quacunque venerit[39] declinatione, paucis illis exceptis, quae superius ad tertiam pertinentia notavimus, quartae erit sine dubio coniugationis. Cuius etiam primitiva sunt in *io* desinentia, idque his confirmatur exemplis. A prima quidem declinatione: *bulla*, *ebullio; poena*, *punio*. A secunda: *superbus*, *superbi*, *superbio; blandus*, *blandior; largus*, *largior; insanus*, *insanio; murus*, *murio*[40] et *munio*, sive a nomine, quod est *moenia*, *moenio*[41] et *munio; saevus*, *sae-***

tulor, *latro latrocinor*, *febris febricito*. Codicis brevitas non una de caussa praeferenda erat. — 18) Cod.
b n
Parique modo etiam commisor sarcino opem tuli opitulor; ut appareat, librarium vel potius correctorem voluisse *combino*, quod fortasse reponere debebam. Cam. *commesor*, *farcino*, *opitulor;* P. *commessor*, *farcino*, *opitulor*. Non dubito, vv. *opem tuli* esse e glossa. — 19) *Sive inest eis verbis ab eo verbo, quod est ago, compositio*. Ita Cod. nisi quod post v. *verbis* supra scriptum cernitur: *quaedam compositio*. Cam. et P. *sive inest eis verbi, quod est ago, compositio*, quae lectio mihi vera videtur. — 20) *Veniunt* Cod. Cam. *perveniunt* P. — 21) *Penitro* Cam. — 22) *In isdem.* Cod. *in hisdem.* Cam. P. *iisdem* om. *in.* — 23) *Primae solius* Cam. P. — 24) *Ut non alia quoque* Cod. *ut alia quoque* P. — 25) *Si primae non sint* Cam. P.; ordinem e Cod. mutavi. — 26) *Non fateatur* Cam. P. — 27) Cod. *nominibus diducta; esse* supra scr. — 28) *Declinatione nominum.* Inter haec duo vv. in Cod. legitur nota sive sigla, quam extricare non possum. Habet ea supra scriptas litteras: *epitho*. Sigla ipsa typis exprimi non potest. — 29) *Est* desideratur in Cod. — 30) *Lucis* addidi e Cod. — 31) *Frons frondeo*, *census censeo.* Cam. P. — 32) *Tertiae quidem* Cod. sed inverso ordine Cam. P. — 33) *Ut imbuo*, *arguo*, *induo*, *luo*, *nuo*, *ruo*, *spuo*, *suo*, *statuo*, *futuo; vacuo autem et viduo — mutuor*, *tumultuor*, *infatuor*, *quia* cet. Cam. P. Ordinem dedi qui est in Cod.; *infatuor* nihili est, nam activum tantum in usu est. Ceterum pro *nuo* in Cod. *buo*, sed supra scr. *nuo*; pariter suprascr. *statuo*. — 34) *Tenuis*, *sinus* Cam. P. Ordinem praebet Cod. — 35) *Fatuus*, *tumultus*. Hoc ordine Cod.; inverso Cam. P. — 36) *Tum considerabimus*, *ut si nomen* Cod. *Tunc considerabimus*, *utrum nomen* Cam. *Tunc considerabimus*, *nomen* P. — 37) *In i puram desinentem* Cam. P. Ceterum locus laborat structura et fortasse aliquid excidit. Legerim: *sequente vocali; id secundum datas* cet. — 38) *Consecuto* Cod. *secuto* Cam. P. — 39) *Venerit* Cod. *venit* Cam. P. — 40) Verbum *murio* nisi fallor nusquam enotatum legitur. Fortasse a Gramm. est fictum. — 41) *Quod est maenia maenio* P. Ceterum totum hunc locum ita in brevius contractum exhibet Cam. *Murus murio*, *et munio*, *saevus saevio*.

vio; servus, servio; lascivus, lascivio. Hisque[1] similiter a nomine *balbus* verbum fit *balbutio*, licet non servavit[2] omnem observationem clausulae. A tertia quoque: *rete, retis, inretior*[3]*; pes, pedis, impedio*[4]*; moles, molis, molior; mollis, mollio; stabilis, stabilio; finis, finio; inanis, exinanio*[5]*; saepes, saepio*[6]*; sitis, sitio; vestis, vestio; custos, custodio*[7]*; mens*[8]*, mentior; pars, partior; sors, sortior.* A quarta item: *gestus, gestio.* Notatur *crux, crucio*[9], cum carens observationibus primae, debuit esse quartae coniugationis. *Calcio* enim *calcias* non a *calx, calcis*, sed a *calceus*[10] derivatum, quia penultimae non infertur[11] consonans, iure videtur esse primae. Consonante vero praecedente semper verba de nominibus derivata praedictis modis [**2163**] primae sunt solius coniugationis. Adeoque vera videtur[12] esse observatio clausularum, quod ex una terminatione nominis duae verbi factae derivationes diversam, pro qualitate finalitatis, coniugationem[13] meruerunt; ut ab eo quod est *meta, metor*[14] quidem, *metaris*, primae, et[15] *metior, iris*, quartae est[16] coniugationis; *servus, servo* primae, *vas*[17], *servio* autem, quod in *io* desinit, quartae est; et a *sanus, sano* quidem, *sanas, insanio*[18] autem, *insanis*, quartae fit; et ab eo quod est *aptus, apto, aptas*, fit verbum, ab eo autem, quod est ex eo compositum nomen *ineptus, ineptio, ineptis* verbum fit. Ut enim in *io* desinentia, nisi habeant adhaerentia nomina[19] trisyllaba *i* penultimam puram habentia, primae esse coniugationis non possunt, sed ad quartam perveniunt, paucis illis exceptis, quae sola sibi tertia vindicat; sic quacunque antecedente consonante ex nominibus facta verba[20], siquidem servent[21] consonantem nominis, primae sunt coniugationis. *I* vero quam non habuit nomen[22] in verbo addentia, respuuntur a prima coniugatione, et ad quartam plerunque redeunt, et una syllaba crescunt a genitivo nominis, ut *punio, superbio, custodio, gestio*[23], *impedio;* quod in verbis primae coniugationis a nominibus deductis[24] non solet evenire. Nam positio verbi, sive quaelibet consonans sit ante *o*, sive *i* vocalis, a quacunque nominis veniat terminatione, syllabas solet genitivi nominis servare, ut *turba, turbae*[25], *turbo, bas; nuntius, tii, nuntio, as*[26]*; ulcus, ris, ulcero, ras; spes, spei, spero, ras;* tantum quartae declinationis nomina, parem nominativo genitivum habentia, ut *u* non amittant, crescunt una syllaba, ut[27]

1) *Hisque* Cod. *Itemque* Cam. P. — 2) *Servavit* Cod. Cam. *servet* P. — 3) *Inretior* dedi e Cod. *irr.* Cam. P. — 4) *Impedior* Cam. P. — 5) Hoc ordine Cod. Sed Cam. P. *inanis exinanio, finis finio.* — 6) *Saepes saepio* Cod. Cam. *sepes sepio* P. — 7) Sequuntur in Cam. et P. *insignis insignio*, quae ignorat Cod. — 8) *Mentis* addunt Cam. et P. — 9) *Crucias* subiungunt Cam. et P. — 10) *A calcius nomine* Cam. P. *Calceus* Cod. om. v. *nomine.* — 11) *Non* in margine a rec. manu in Cod. quod videtur esse necessarium. — 12) *Esse videtur* Cam. P. — 13) *diversam — coniugationem* Cod. Cam. *diversas — coniugationes* P. — 14) Hoc loco addit *deponens* Cam. et P. — 15) Cod. *est metior*, solenni errore; *metior*, om. *et*, Cam. P. — 16) *Est* addidi e Cod. ignorant Cam. P. — 17) Ita Cod. Plura sunt apud Cam. et P. *servo quidem quia ante o caruit i primae est servas, servio* cet. Tum pro v. *quod* Cam. P. *quia.* — 18) *Sano quidem as primae, insanio* P. Sed cum Cod., quem secutus sum, facit Cam. — 19) *Nomina non minus trisyllaba* Cam. P. Tum Cod. *i. e. penultimam* cet. usitato errore. — 20) *Ex nominibus facta verba.* Ita recte, ni fallor, Cam. P. In Cod. est: *nomina facientia ex se verba*, quae si vera sunt, negligentiae arguunt Grammaticum. — 21) *Servent* Cod. *servant* Cam. P. — 22) *Quam nomen non habuit* Cam. P. — 23) *Ineptio* interpp. Cam. P. — 24) *Diductis* Cod. *traductis* P. *deductis* recte Cam. — 25) *Turbae* interposui iubente Cod. — 26) *Nuntius, tii, nuntio.* Ita Cod.; litterae *tii* desunt in Cam. P. Ceterum nomen hoc cum *t* scripsi, Cod. scripturam secutus, licet *c* verum esse credam. Ut enim *nuncupo* est *nomine capio*, nomine, verbo concipio, sic *nuncio* est *nomine cio, nuncius*, qui *ciet nomine*, vel qui *nomen ciet.* — 27) *Ut* Cod. habet in marg. Vv. antecc. sic exhibent Cam. P. *crescunt in verbis una syllaba.* In Cod. abest: *in verbis.* — 28) *Ante o habentia.* Hoc ordine Cod. *habentia ante o* Cam. P. Tum *derivativa* sola P. — 29) *Aegri* addidi e Cod. et Cam. — 30) *Miseri* Cam. et P. — 31) Cod. *deferentiam coniugationum a*

fluctus, *fluctuo; aestus*, *aestuo; tumultus*, *tumultuor; sinus*, *sinuo* et *insinuo*. *E* quoque ante *o* habentia[28] derivata verba, quae iure secundam coniugationem sequuntur, una syllaba genitivum nominis vincunt, ut *aeger*, *aegri*[29], *aegreo; miser*[30], *misereor; census*, *censeo*. Eademque diversitas clausularum differentiam coniugationum a nomine venientium solet facere, ut a [2164] nomine[31] venientia verba, siquidem non in *eo* desinant, primae sint[32] coniugationis. In *eo* vero desinentia modis omnibus ad secundam perveniunt, ut *albo*, *albas*[33], et *albeo*, *albes*, ut Virgilius Aeneidos libro XI.:

— *campique ingentes ossibus albent*[34].

Duro[35], *duras*, et *dureo*, *dures*, unde *duresco*[36]; *denso*, *as*, et *denseo*, *es; miser* quoque, *miseri*, *miseror*, *miseraris*, primae; *misereor*[37] vero secundae. Sicut in aliis quoque verbis primitivis idem[38] evenit, quae in *eo* quidem desinentia secundae coniugationis, *e*[39] autem carentia, tertiae sunt, ut *ferveo*, *ves*[40], et *fervo*, *fervis;* unde Virgilius in VIII. libro:

Fervere Leucaten[41]

dixit; *strido*, *stridis*, ut Virgilius Georg. libro IIII.:

Stridere apes utero[42];

strideo, *strides*, ut Lucanus VI. libro:

Auribus incertum feralis strideat umbra[43].

Et *tueor*, quod apud Statium in libro III. *tuor* legimus, ut[44]:

Nonne ego complexus genitrix, haec oscula nati
Vestra tuor? sic vos extremo in fine ligavit.

Ex quo compositum etiam *intuor*, idem in eodem libro[45] dixit:

Armigeras summi Iovis exultante caterva
Intuor, Inachii sunt hi tibi, concipe, reges.

Idem etiam aliud ab eo compositum in VIII. libro Thebaidos extulit *contuor*, ut:

Namque modo infensos utero mihi contuor enses[46].

nomine evenientium solet facere ut a nomine cet. Sed prius illud *a nomine* supra vers. scr. et prima *e* in *evenientium* expuncta. Cam. et P. plura: *differentias coniugationum a nominum etiam derivatione, in secunda solet facere coniugatione, ut a nomine;* nisi quod in P. postrema *Et a nomine*, posita ante plena interpunctione. — 32) *Sunt* Cam. P. et nisi fallor etiam Cod. Mihi videbatur *ut* h. l. vim habere consecutivam, quare *sint* scripsi. — 33) *Ut albo*, *albas* Cod. *ut albus albo as* Cam. P. Paullo ante *modis omnibus* dedi e Cod. Vulgo *omnibus modis.* — 34) Virg. Aen. XII, 36. — 35) *Durus duro* Cam. P. — 36) *Unde et duresco* sola P. Statim post *densus denso* Cam. P. — 37) *Misereo* Cod. sed ab antiqua m. corr. *misereor.* — 38) *Idem* in Cod. supra versum scr. exhibent Cam. P. — 39) *Coniugationis*, *e autem*. Pessime a rec. m. in Cod. *e* expunctum et *st* i. e. *sunt* supra scriptum. — 40) *Ut ferveo*, *ves.* Ita Cod. *Ut est ferveo et fervo fervis* Cam. *ut est ferveo ferves*, *et fervo fervis* P. — 41) Virg. Aen. VIII, 677. — 42) Virg. Georg. IV, 556. — 43) Lucan. VI, 623. *Ferali — umbra* Cam. P. Recte Cod. ut apud Lucanum editur *feralis — umbra.* — 44) *Ut* addidi e Cod. statim post *Hosne ego* Cam. P. sed Codicem sequutus dedi *Nonne ego*. Correctum tamen a rec. m. *vel hosne ego*. Locus est Statii Thebaid. III, 151. Ceterum Cod. a pr. m. *si quos* sed corr. ab antiqua manu *sic vos.* Tum Cod. *extrema in fine*, pro quo *extremo* corr. ant. m. ut videtur. — 45) Statii Theb. III, 532. Cod. *armigeras — exultantes catervas*, sed recte editur apud Stat. *Armigeros.* Cam. habet: *Armigeras — exultante catervas.* Sequutus sum Putschianam. Tum Cod. *Inachii sunt tibi*, supra scripta voce *hi*, quae in margine iterum correcta est *qui.* Deinde Cod. *conciperegres us idem*, sic notatis quattuor litteris; supra scriptum etiam: *gessideme*, quae litterae ostendunt, librarium revera legisse in Cod. continenter scripto: *reges idem etiam.* — 46) *Utroque mihi contuor esse* Cod. cum correctione *utrosque.* Locus est Statii non ex Thebaide, sed ex Achilleidos lib. I, v. 131. citaturque idem a Prisciano

Non sic in omnibus verbis deponentibus h. videtur praeter haec, quae non ab activis verbis aut neutralibus derivantur [1].

2. Sola itaque prima coniugatio syllabas genitivorum nominis [2] custodire solet in verbi traductione, notatis illis paucis terminationibus in *co*, vel in *to*, vel in *cito*, et in *uo* [3] a quarta declinatione traductis [4], et si quae sunt tales derivationes, quas quasi praeter aliarum [5] morem crescentes superius observavimus. Illo quoque generaliter, ut omnis ambiguitas tollatur, addendo, quod licet duplex sit terminatio Latinorum in positione verborum, id est aut *o* aut *or* indica- [2165] tivo praesenti desinens, absque corruptis, quae regulis analogiae carent, ut *sum*, *es*, *est; possum*, *prosum*, *edo*, et similibus [6]; sciendum est in *or* quidem desinentia verba, si passiva sint suorum activorum coniugationem servare, id est, sive vocalis seu consonans sit ante *o*, addita *r* littera, non mutatur coniugatio [7] si permaneat eadem verbi significatio; ut *curo*, *curor; doceo*, *doceor; scribo*, *scribor; audio*, *audior*. Mutato vero genere et significatione verbi, licet nihil aliud nisi *r* tantum adsumat [8], non observat eandem coniugationem, ut *sperno* [9], *spernor*, *sperneris*, *aspernor*, deponens, *aspernaris; conspicio*, *conspicis*, *conspicior*, *conspiceris*, *aspicio*, *aspicis*, *aspicior*, *aspiceris; conspicor*, deponens, *conspicaris; sterno*, *sternis*, *sternor*, *sterneris*, *consternor* autem, deponens, *consternaris; facio*, neutrum, *gratificor* [10], *caris*, *ludificor*, *caris; sentio* item, *sentis*, *adsentio* et *adsentior*, *adsentor*, deponens, *adsentaris; gero*, *ris* [11], *morigeror*, *morigeraris*.

Et *e* quidem habentia ante *or*, secundae sunt coniugationis [12], ceu ante dictum est, ut *liceor* [13], *polliceor*, *mereor* [14], *reor*, *medeor*, *vereor*, *fateor*, *tueor*, et quae ex his singulis componuntur. *I* autem ante *or* habentia observationibus primae carentia, coguntur ad IIIItam venire coniugationem [15], ut *amicior*, *blandior* [16], *ordior*, *largior*, *molior*, *opperior* [17], *metior*, *sortior* [18], *par-*

VIII, 17, 95. Paullo aliter legitur apud ipsum Statium: *Namque mihi infestos utero modo contuor enses. Infestos* etiam e Prisc. Codd. tanquam varians lectio enotatur a Krehlio, quem vide. Ceterum cf. quae de omni hac fluctuatione inter secundam et tertiam coni. dixi ad Prisciani lib. de vers. Aen. pag. 344. seqq. ubi Grammaticorum locos collegi. — 1) Vv. *Non sic* — — *derivantur* et interposita e Codice adieci. Nolo tamen diffiteri, mihi glossema videri. Litteram *h.* expleas *habere*. In Cod. est *dirivantur*. — 2) Sic Cod. a pr. m. Cam. P. Correctum in Cod. *nominum*. — 3) *In co vel in to vel in cito et in uo*. Ita e Codice dedi. *In co vel to vel cito vel innuo* Cam. P. nisi quod P. *vel in Uo*. — 4) Hoc loco interponit sola P. *et in Io a quinta*, quae a Cod. et Cam. absunt. — 5) *Aliarum* Cod. a pr. m. *aliorum* Cod. e corr. et Cam. P. — 6) *Et his similibus* Cam. P. *his* abest a Cod. — 7) *Coniugatione* Cod. sed expunctae duae ultimae litterae. — 8) *Nisi r tantum adsumat*. Ita Cod: *nisi r assumat* Cam. *nisi r assumat*, *tantum non* P. quae lectio aperte contra mentem scriptoris. — 9) In his et seqq. exemplis Codicem etiam in plene perscribendis formis verborum secutus sum. In Cam. et P. plerumque secundarum personarum ultimae tantum syllabae leguntur. — 10) Vocabulum *deponens* add. Cam. P. — 11) Voc. *deponens* add. Cam. P. — 12) *Secundae sunt coni.* Ita Cod. *Sec. con. sunt* P. Cam. — 13) *Liqueor* male Cam. P. — 14) *Mereor reor medeor vereor* Cod. *medeor*, *reor*, *mereor*, *misereor vereor* Cam. P. — 15) *Coguntur venire ad quartam coni.* Cam. P. Ut dedi, exhibet Cod., quem ne in talibus quidem derelinquere volui. — 16) *Partior* h. l. interpp. Cam. P. Recte omittit Cod. — 17) *Operior morior* P. *Operior melior* Cam. — 18) *Assentior* intrudunt Cam. P. — 19) *Sequor*, *ris* in Cod. supra scripta. Ceterum terminationes diligenter e Cod. correxi. — 20) Ita Cod. quicum consentiunt Cam. P. non *loquutus*, *sequutus*, id quod ipsa Grammatici verba ostendunt. — 21) *Seu* Cod. et Cam. *sive* P. Paullo ante in Cod. est *derivantur*, sed coniunctivum servat etiam Cam. — 22) *Secuta* Cod. Cam. *sequuntur* P. — 23) *Precor preces*, *vador vas*, *vagor vagus*, *suffragor suffragiis* P. Sed Cod. et Cam. substantiva omittunt. — 24) *Grator* scripsi, quum Cod. habeat *gratior*, sed *i* expuncto et ab alia manu correcto *gratulor*. *Gratior* Cam. Alio ordine *negotior*

tior; exceptis *gradior* et *morior* et *patior*, quae tertiae sunt correptae solius. *Orior* autem et *potior* tam tertiae quam quartae quosdam motus habent. In *uor* quoque desinentia primitiva tertiae sunt, ut *fruor*, *ris*, *liquor*, *ris*, *loquor*, *ris*, *sequor*, *ris*[19]. Quorum posteriora ad consonantium regulam pertinere videntur, et in *cor* desinentium verborum habere praeteritum, *locutus sum*, *secutus sum*[20]. Consonantibus vero solis antecedentibus in *or* desinentia, si passiva non sint, nec [2166] deriventur ab activis ut illorum sequantur coniugationes, sive deponentia sint, seu[21] communia, uniformis illa regula vindicat; ut primae tantummodo sint ipsa quoque coniugationis observationem secuta[22] generalem, quia pleraque sunt a nominibus derivata, ut *precor*[23], *vador*, *vagor*, *suffragor*, *grator*[24], *negotior*, *auxilior*, *opitulor*, *rimor*, *peregrinor*, *dignor*, *miror*, *adversor*, *testor*, *testificor*, et similia[25]. Exceptis paucis, quae sunt tertiae correptae, ut *labor*, *fungor*, *liquor*, *sequor*[26], *loquor*, *queror*, *revertor*, *nitor*[27], *utor*, et quae ab his singulis componuntur, quae ideo excepta iure sunt tertiae coniugationis verborum, quia nullam videntur originis occasionem[28] monstrare. Idemque hoc etiam in superius relatis[29], id est in *ior*, vel in *uor* desinentibus verbis observari potest, quod[30] ad tertiam illa pertinent coniugationem, quae quasi primitiva nominum carent communione[31] ut *gradior*, *morior*, *patior*[32], *orior*, *potior*, *fruor*, *liquor*, *sequor*, *exsequor*[33]. A nominibus derivata[34], *i* quidem penultimam[35] puram habentia, primae sunt, hoc autem privata IIIItae coniugationi[36] necessario deputantur, quod et[37] in *io* desinentibus verbis, id est, activis vel neutralibus, fieri praediximus[38]; paucis illis, superius[39] notatis, ad tertiam redeuntibus primitivis[40], exceptis etiam in *cor*[41] desinentibus, vel deponentibus, *as* vel *is* ante *cor* habentibus, quae sive primitiva sunt seu[42] derivativa, solius tertiae sunt, ut *nascor*, *irascor*, *vescor*, *ulciscor*[43], *nanciscor*, *expergiscor*, *comminiscor*, *adepiscor* vel *indepiscor*[44], *obliviscor*. Meritoque haec quoque verba, licet quaedam ex his derivativa[45] sunt a nominibus, tertiam coniugationem non ef-

negotium, *gratior gratia* P.; nomina omittunt itidem Cod. et Cam. quemadmodum in supp. — 25) *Auxilior auxilium*, *opitulor opem tuli*, *rimor rima*, *peregrinor peregrini*, *miror*, *dignor dignus*, *adversor adversus*, *testificor testificus*, *et sim.* P. In omittendis nominibus consentiunt Cod. et Cam.; in reliquis dissentiunt paullum. Cam. *rimor vel eregrinor*, haud dubie ex errore operarum. *Testor* om. Cam. — 26) *Loquor*, *sequor* Cam. P. Tum *quaeror* ex err. Cam. qui error ad calcem editionis a Cam. corr. — 27) *Nitor* abest a Cod. absorptum haud dubie a seq. voc. — 28) *Originis nominum occ.* Cam. et P. *nominum* in Cod. ab alia m. ascr. — 29) *Idem autem in superioribusque relatis* Cam. *Idemque etiam hoc in superioribus relatis.* Optime Cod. uti dedimus. — 30) *Quia* Cam. P. *quod* diserte Cod. — 31) *Communione carent* Cam. et P. — 32) *Patior e* ex typ. errore apud P. — 33) *Sequor*, *exsequor*, *loquor* Cod. sed expuncta voce ultima, quam ignorant Cam. et P. *exequor* Cam. P. — 34) *A nominibus derivata* Cod. a rec. m. *autem* supra scr. *Ex nominibus autem der.* Cam. et P. — 35) *Penultimam nominis* Cam. et P. — 36) Cod. a pr. manu, ut dedimus. Altera m. corr. *primae sunt coniuḡ hoc autem primitiva*, quod secutus est P. nisi quod *coniuḡ.* omisit. Cam. cum pr. m. Cod. facit. — 37) *Et* addidi e Cod. et Cam. — 38) *Neutralibus fieri praediximus.* Ita Cod. et Cam. nisi quod Cam. *neutris.* Plura exhibet P. *neutris*, *derivata Io terminata quartae primitiva*, *fieri pr.* — 39) *Superioribus* P. Ceterum verba ista omnia: *paucis illis — desinentibus* et interposita desunt in Cod. sed ab eadem manu in margine scripta reperiuntur. Eadem desiderantur apud Cam. praeter vv. *exceptis etiam in cor communibus des.* quae leguntur. — 40) *Ut ab tertia redeuntibus exceptis* P. *ad tertiam redeuntibus primitivis exc.* recte Cod. — 41) *Communibus* h. l. interponunt Cam. et P. quod abest a Cod. — 42) *Sunt seu* Cod. *s. sive* Cam. *sive* omisso *sunt* P. — 43) *Paciscor* addunt Cam. et P. quod in Cod. a ser. m. ascr. — 44) *Adepiscor vel indepiscor.* Ita scripsi e Cod. ubi *adaepiscor ū indepiscor* expunctis litteris *ind* et suprascripto v. *antiqui.* Male. Nam *ū* non est *ut*, neque *vel ut*, seds impliciter *vel Adipiscor*, *vel ut antiqui apiscor* Cam. et P. — 45) *Derivata* Cam. et P.

fugerunt, quae unam in *sco* terminationem, tam in [1] derivativis, quae formae sunt inchoativae, quam primitivis, quae formae sunt perfectae, sola possidet; semelque [2] hoc generaliter est [2167]
observandum, quod in *io* seu in *ior* desinentia verba, vel primae sunt, cum sint [3] tantum derivativa, sed observatione primae coniugationis carentia; consonantem vero ante *o* vel *or* habentia verba, prima quidem coniugatio vindicat, quamvis [4] plerumque derivata [5], tamen habet interdum et primitiva. Tertia vero, absque in *sco* desinentibus inchoativis et communibus, vel deponentibus in *scor* desinentibus; in quibus solis terminationibus habet derivativa [6]. In omnibus reliquis finalitatibus non facile derivativa, sed primitiva tantum verba habere reperitur. Sed quia in omnibus iam ante dictis sunt tam primitiva, de quibus aliquid potest ignorari, quam derivativa [7], quorum dubia est originatio; ne quid [8] restet ambigui, placet etiam specialiter singulas ter- [2168]
minationes verborum [9] scrutari. Quoniam autem [10] de verbis in *eo* vel in *eor*, in *io* vel in *ior*, in *uo* vel in *uor* [11], desinentibus iam ante dictis nihil, ut opinor, addi potest, nisi hoc quod nec secunda, quae semper in *eo* desinit, verbum potest [12] habere dissyllabum, absque *neo*, *nes*, *net* et *fleo*, *fles*, *flet* verbis, quod *nevi* et *flevi* fecerunt [13] in praeterito; unde et *beo*, *creo*, *meo*, licet in *eo* desinentia secundae deberent esse, tamen primae sunt; *eo* quoque et *queo* quartae sunt [14] coniugationis. Nec in *io* desinentia, cuiuscunque sint coniugationis [15], minus tribus syllabis esse possunt; notatis primae quidem *hio*, *hias* [16], *pio*, *pias*; quartae vero, *fio*, *fis*, *scio*, *scis*, et interdum *cio cis*, unde componitur, *excio excis* [17]; quod et *cieo* secundae coniugationis invenitur. Reliquas terminationes verborum consonantibus praecedentibus per [18] ordinem in sequenti libello contemplabimur.

1) *In* addidi e Cod. — 2) Inde a v. *semelque* novum in Cod. incipi segmentum, scriptor notavit in margine his verbis: *aliud epithoma*, quod verum non esse sponte patet. — 3) Vv. *cum sint* male desunt apud P. — 4) Ita recte Cod. *Primae quidem coniugationis ratio plerumque.* Cam P. sine commodo sensu; nam verbum finitum deesse non potest. — 5) *Derivata* Cod. *derivativa* Cam. P. — 6) *Habet derivata* Cod. *habet et derivativa* Putsch. *habet et derivata* Cam. — 7) V. *verba* addunt Cam. et P. — 8) *Forte* h. l. interponunt Cam. et P. — 9) Addunt h. l. *in secundo libro* Cam. et P. — 10) *Quoniam vero* Cam. et P. — 11) *In eo vel in eor, in io vel in ior, in uo vel in uor.* Sic recte Cod. Male dissentiunt Cam. et P.: *in Eo vel in Eor, in Vo, vel in Vor, vel Io, vel Ior* exhibentes. — 12) *Habere potest* Cam. P. — 13) Cod. *absque neo nes net et fleo fles flet verbo quod nevi et flevi fecerunt in pr.* Altera manus correxit *facit.* Ego puto nihil discedendum esse a pr. m. nisi quod *verbo* in *verbis* mutandum, qui error eo ortus, quod particulam *quod* pro pronomine haberent. Cam. et P. *absque neo, nes, net verbo quod nevi facit in praeterito, et fleo, fles, flet.* Haec ex corr. — 14) *Sunt* deest apud P. — 15) *Coniugationis* addidi e Cod. — 16) *Et pio pias* Cam. et P. Copula abest a Cod. — 17) *Excio excire* Cam. et P. Paullo post *cieo cies* P. *cies* abest a Cod. et Cam. — 18) *Secundum ordinem* Cam. et P. Tum *tamen* post v. *ordinem* interponit Cam. et Cod. post v. *sequenti* suprascr. habet. Nos cum P. omisimus.

EUTYCHII GRAMMATICI

LIBER SECUNDUS[1].

1. **O**mnia in *bo* vel in *bor* desinentia verba quacunque vocali seu consonante praecedente, primae sunt coniugationis, ut *libo*, *libas; probo*, *probas; orbo*, *orbas; titubo*, *titubas; cubo*, *cubas; excubo*, *as*[2]*; subo*, *subas.* Horatius dixit[3] in Epodo:

Iamque subando.

Excipiuntur pauca quae ad tertiam coniugationem correptam perveniunt[4]. *A* quidem antecedente longa unum deponens invenitur, ut[5] *labor*, *laberis*, unde

Labitur uncta vadis abies[6]*;*

apud Virgilium VIII. libro Aeneidos legimus; a quo et participium *lapsus* fit, quamvis sub eodem sensu etiam primae coniugationis activum vel neutrum invenitur antecedente *a*, sed brevi, ut *labo*, *as*, *at*, unde in II.[7] libro Virgilius dixit:

Labat ariete crebro
Ianua.

Scaberet etiam[8], quod tertiae personae imperfecti temporis subiunctivi modi[9] quandam speciem servans, apud Horatium in libro primo Sermonum[10] reperitur, ut:

Saepe caput scaberet vivos et roderet ungues;

notavimus[11] quasi tertiae coniugationis, licet nullum eius alium motum apud aliquem interim cognovimus; nisi infinitivum *scabere* apud Menippeum[12] Varronem in Catamito; quod venire [2169] a positione verbi, quod est *scabio* vel *scabo*, unde *scabies* nomen est derivatum[13], verisimile potest existimari[14]. *I* vero antecedente[15], haec sunt tantum tertiae coniugationis, brevi quidem ut *bibo*, *is;* longa vero ut *scribo*, *is.* Item vocali longa antecedente unum est tertiae[16], *nubo*, *is. M* vero[17] antecedente duo sunt, ut *lambo*, *bis*, unde Virgilius II. libro Aeneidos dixit:

Lambere flamma comas[18]*;*

et a[19] verbo *cumbo*, quod simplex in usu non est, composita[20], ut *incumbo*, *bis*, *procumbo*, *bis*,

1) Codex uno tenore ad superiora adiungit: *Explicit lib. I. incipit. II.* Praeterea inscriptio nulla in Cod. *Liber secundus Eutychis de indicatione finalitatis specialium regularum* Cam. et P. quae sunt a male sedulo adiecta. — 2) *Succubo succubas* addit h. l. P. — 3) *Horatius in Epodo — refert* Cam. et P. Locus Horatii est Epod. XII, 11. — 4) *Quae ad tertiam perveniunt coniugationem* Cam. et P. In Cod. vulgata a ser. manu est restituta. — 5) *Ut* adiectum e Cod. — 6) Virg. Aen. VIII, 91. Tum *in libro VIII. Aen.* Cam. et P. — 7) *Unde II. lib. Virgil.* Cam. et P. Locus Virg. est Aen. II, 492. — 8) *Scaberet etiam.* Pro his in Putschiana ex interpretatione leguntur: *Excipitur scabere ex prima coniugatione, ne quis putet primae coniugationis; sed etiam*, quae ignorant Cod. et Cam. — 9) *Est* intrudit h. l. P. — 10) *In I. libro Serm.* Cam. et P. Locus Hor. est Sat. I, 10, 71. — 11) *Notamus* Cam. — 12) *Menippaeum* P. Deest h. v. in Cam. *Menippeum* recte Cod. Hunc locum fragmentis Varronis adnumerato. — 13) *Derivatum et* Cod. Cam. *et* abest recte a P. — 14) *Existimari potest* Cam. P. Ordo noster e Cod. — 15) *Antecedente bo* Cam. P. Porro Cod. *haec tamen sunt tertiae.* — 16) *Coniugationis ut* addunt Cam. P. — 17) *Consonante* intrudunt Cam. P. — 18) Virg. Aen. II, 684. In Cod. et Cam. est: *libro V. Aeneidos.* — 19) Deest praepositio in Cod. — 20) *Sunt* additur in Cod. et Cam.

accumbo, *bis*, *succumbo*, *bis*, quorum [1] primitivum sine *m* enuntiatur [2], tamque [3] simplex, quam compositum sine *m* prolatum, primae coniugationis est, ut *cubo*, *bas; incubo*, *bas; procubo*, *bas; excubo*, *bas* [4].

2. In *co* desinentia verba, primitiva seu derivativa, quacunque vocali antecedente, primae sunt coniugationis, ut *placo*, *as; vaco*, *as*, *neco*, *seco* [5], *plico*, *mico*, *dimico* [6], *emico*, *frico*, *dico* penultima brevi, cuius futurum in I. lib. [7] Virgilius posuit:

Connubio iungam stabili propriamque dicabo.

Unde *dedico*, *indico*, *abdico* componuntur. *Albico*, *cas*, item [8] Horatius carminum libro I.:

Nec prata canis albicant pruinis [9].

Vellico, *as*, item Sermonum libro [10] primo:

Vellicat absentem Demetrius.

Claudico, *claudicas; vindico*, *cas; duplico*, *cas; eradico.*

Terentius in Andria:

Dii te eradicent, *ita me miseram territas* [11].

Mendico, *suffoco*, *loco*, *voco* [12], quod penultimam nominis longam in verbo corripuit. Notatur tertiae, *coco*, *cocis*, et quae ab eo componuntur, *decoco*, *percoco*, *incoco* [13], cui verbo licet nomen adhaeret *cocus*, tamen non ab eo verbum, sed a verbo nomen deduci monstratum in supradictis sufficienter existimo. Excipiuntur pauca etiam, quae tertiae [14] sunt coniugationis, differentiae caussa. *I* quidem vocali longa antecedente, *dico*, *cis*, id est *narro*, ut distet ab eo [15] [2170] cui brevis *i* antecedit, et sensu et coniugatione et tempore. Unde merito suis respondent primitivis ab utroque composita, ut *edico*, *cis*, *praedico*, *cis;* longitudinem primitivi servans, tertiae est coniugationis [16], praeteritum perfectum tempus in *xi* faciens, ut *praedixi*, quando, quod Graece *προλέγω* [17], monstrat. *Praedico* autem, *praedicas*, item brevitatem primitivi servans, a prima [18] est, praeteritum perfectum tempus in *avi* faciens, ut *praedicavi*, cum, quod Graece *κηρύσσω*, significat, et *indico* tam *indicis* longa *i* antecedente, ut [19] apud Virgilium lib. I.:

Et divum templis indicit honorem [20];

apud eundem libro VII.:

Hoc et tum Aeneadis indicere bella Latinus [21];

ex quo [22] perfectum *indixi* fit, ut Lucanus lib. II.:

1) Pro v. *quorum* in Cod. *cu'* (*cuius*) sed correctum in ora libri *quorum.* In Cam. desideratur pronomen. — 2) *Enuntiatur* Cod. *enuntiatum* P. Omnis locus in Cam. ita se habet: *succumbo*, *is*, *primitivum sine m prolatum;* omissis reliquis. — 3) Cod. *tamq.* (sic) i. e. *tamque*, quod dedimus; *tam* P. — 4) *Excubo*, *bas* addita e Cod. — 5) *Plico*, *seco* hoc ordine P. *plico sero* Cam. — 6) *Demico* Cod. a pr. m. sed corr. *dimico.* — 7) *Aeneidos* add. P. Cam. Locus est Virg. Aen. I, 73. — 8) *Albico item cas* Cod. male. — 9) Horat. Od. I, 4, 4. Ceterum Cod. *haec prata* cet. — 10) *Lib. I.* P. Locus est Horat. Serm. I, 10, 79. ubi editi exhibent *vellicet.* — 11) Terent. Andr. IV, 4, 22. In Cod. insulsum interpretamentum supra vocem *Andria: virili arte.* Tum Cod. *miserum.* — 12) *Mendico as*, *suffoco as*, *loco as*, *voco as* Cam. P. — 13) *Notatur tertiae coniugationis coquo coquis — decoquo is*, *percoquo is*, *incoquo is.* Cam. et P. nisi quod in Cam. *praecoquo*, pro *percoquo.* — 14) Cod. *tertiae quae sunt*, sed signis appositis ordo correctus. — 15) *Verbo* addunt Cam. et P. — 16) *Coniugationis* additum e Cod. — 17) *Quod graeci dicunt* προλέγω Cam. P. Graecum verbum in Cod. satis clare scriptum. — 18) *A prima est;* ita Cod. *primae est* Cam. P. — 19) *Legimus* addunt Cam. et P. — 20) Virg. Aen. I, 632. — 21) Virg. Aen. VII, 616. Vv. *et tum* in Cod. supra versum scripta. — 22) *Praeteritum* addunt Cam. P. — 23) Lucan. Phars. II, 4. — 24) V. *uvida* a rec. m. ascriptum in Cod. Locus est Hor. Od. I, 5, 14. seqq. — 25) Cod. a pr.

Indixitque nefas [23];

quam *indicas*, ut apud Horatium Carminum lib. I.:

— *Me tabula sacer*
Votiva paries indicat, uvida [24]
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

et apud Ovidium in XI. libro Metamorphoseon:

Omnia servavit, lapidis color indicat illum [25].

Apud eundem in XII. [26]:

Cornua fronte gerit; quem vobis indicat auctor [27];

ex quo [28] perfectum fit *indicavi*. *Duco* quoque *u* longa antecedente, tam in simplici [29], quam in omnibus compositionibus tertiae coniugationis est [30], *abduco*, *cis*; *adduco*, *cis*; *subduco*, *cis*, *educo*, *educis*, id est, extraho. In una tantum [31] compositione *educo u* brevi profertur, differentiae caussa, significans nutrio, et tum [32] solum primae est coniugationis, ut apud Virgilium [33] libro X.:

Quatuor hic iuvenes, totidem quos educat Ufens.

Tamen videtur *educo*, *educas*, verbum rationabilius a nomine [34] verbali, quod est *dux*, *ducis*, derivatum, iure primae esse coniugationis, ut tempus etiam nominis in penultima verbi servatum significat.

3. Consonante quoque quacunque absque *s* antecedente in *co* finita verba, primae [2171]
sunt coniugationis, ut *pecco*, *as*; *calco* [35], *sulco*, *mulco*, *trunco* [36]; Lucanus in libro VI. [37]:

— *Caesorum* [38] *truncare cadavera regum;*

ex quo componitur *obtrunco*, *obtruncas*. Sic etiam verbum *inesco*, *cas*, quod Terentius in Adelphis ponit [39]:

Nescis inescare homines Sannio;

primae est coniugationis, licet *s* habeat ante *co* [40], quia a nomine *esca* deductum, tam nominis servavit [41] scripturam in verbo, quam regulam a nomine derivatorum verborum. Notatur tertiae, *vinco*, *vincis*, et ab eo composita, *convinco*, *convincis*; *devinco*, *devincis*; *parco* quoque quod solum *r* ante *co* habens tertiae coniugationis est. *S* vero antecedente, si quidem sint inchoativa, tertiae sunt sine dubio, ceu praedictum est, coniugationis, ut *borresco* [42], *tepesco*, *calesco*, *erubesco*, *is*,

m. *indicat et illud*; sed rasura corr. *illum* extrita *et* coni. Locus est Ovid. Met. XI, 405. — 26) *Libro* addunt Cam. P. — 27) Ovid. Met. XV, 596. In Cod. a pr. m. est *geritq.* (sic) *vobis ille indicat*; sed correctum *gerit quem*, ut est apud Ovidium, et v. *ille* expunctum. *Quae* Cam. P. Ceterum in editis apud Ov. *augur*, pro *auctor*. — 28) *Praeteritum* addunt Cam. et P. — 29) *Simplicitate* solus P. — 30) *Ut* interponunt Cam. P. — 31) *Tamen* P. *in unam tamen* Cam. Ceterum Cod. vitiose: *educo inde educis ex*^*tra* *hoc* (sic) *in una tantum*. — 32) P. Cam. *et cum solum*. In Cod. *et m̈* (sic) *tum solum*. Recipiendum erat *tum*. — 33) *In* add. Cam. P. Locus Virg. est Aen. X, 518. — 34) *Deductum* intrudit solus P. *A nomine verbi* Cam. *verbiali* etiam Cod. quod corrigendum putavi. — 35) *Calcas* add. in Cam. P. — 36) *Truncas* add. in Cam. P. — 37) *Libro VII.* Cam. P. Recte Cod. numerum exhibet. Est enim libri VI, v. 584. — 38) Male v. *bello* hic interponunt Cam. P. quam vocem ignorant Cod. et Edd. Lucani, ubi versus sic legitur: *Sanguine; caesorum truncare cadavera regum.* — 39) In Cod. supra v. *Adelphis* insulsa legitur glossa: *fraternis scripturis*. Ceterum *posuit* exhibet solus P. Tum in Cod. v. *Nescis* voci *inescare* a rec. m. suprascriptum; idem deinde porro *homines insanio* exhibet. Locus est Terent. Ad. II, 2, 12. ubi Bentleius *non scis*. — 40) *Licet habeat s ante co* hoc ordine Cam. P. — 41) V. *servavit* in Cod. suprascr. — 42) *Timesco* interponit solus P.

quae non solum a verbis secundae coniugationis, sed etiam a verbis primae coniugationis, ut[1] *labo*, *labas*, quod est primae, *labasco*, et, licet raro, a nominibus etiam derivata inveniuntur, ut *vesperasco*, *iuvenesco*, *glisco;* et si non sint a verbis, tamen inchoativa sunt. *S* ante *co* habentia, si non[2] a nominibus derivantur, tertiae sunt similiter[3], *pasco*, *pascis*, *pavi; cresco*, *crescis*, *crevi; compesco*, *compescis*, *compescui; disco*, *discis*, *didici; adsuesco*, *adsuevi*[4]; *posco*, *poposci; quiesco*[5], *quievi;* unde nomen derivatum[6], *quies*, *quietis*, quod *inquieto*, *inquietas*, verbum primae coniugationis facit[7], rationabiliter syllabis genitivi nominis respondens. Praedicta autem verba non esse inchoativa praeteritum perfectum tempus ostendit; *inesco* vero, *inescas*, ut[8] nec inchoativum, nec primitivum, sed a nomine *esca* deductum, iure primae coniugationis est[9]. In *cor* desinentia, cuiuscunque sint generis vel significationis, nisi *as*, vel *es*, vel *is*, ante *cor* inveniatur, primae sunt coniugationis, quacunque vocali seu consonante antecedente, ut *precor*, *caris; suspicor*, *ris; ludificor*, *ris; iocor*, *mercor*, *graecor*[10]; Horatius in Sermonum libro secundo:

— *Vel si Romana fatiget*
Militia adsuetum graecari[11].

Bacchor quoque *baccharis*, ut Virgilius Aeneidos libro IV.:

Bacchatur qualis commotis excita sacris [2172]
Thyas[12].

Est et[13] *stomachor*, *stomacharis*, ut Terentius in Eunucho:

Id equidem adveniens mecum stomachabar modo[14].

Licet in *chor* aspiratum desinunt, ut a nominibus *Baccha*, *stomachus*, derivata; tamen huic regulae sunt imputata[15], et ad primam iure pertinent coniugationem. *As* autem vel *es*, vel *is*, ante *cor* inventa, etiamsi a nominibus deducantur, sine dubio tertiae sunt, ut dictum est, coniugationis, ut *nascor*, *irascor*, *vescor*[16], *ulciscor*, *nanciscor*, *paciscor*, *comminiscor*, *adipiscor*, *obliviscor*, *expergiscor*[17].

1) Vv. *verbis primae coniugationis*, *ut*, ab antiqua manu in Cod. suprascripta, necessaria sunt et recipienda erant. In Cam. et P. locus ita est mutilatus: *sed etiam a labo as*, *quod est labasco.* Recte etiam Cod. *quod est primae*, *labasco.* — 2) Hunc totum locum ita exhibet P. *Et si non sint tamen inchoativa s ante co habentia si non a verbis sint*, *sed a nominibus deriventur*, cet. Cam. sic: *Et si non sint inchoativa*, *s*, *habentia*, *si non a nominibus deriventur.* Codex sic: *Et si non sint* [*a verbis*] *tamen inchoativa* [*st*] *.s. ante .co. habentia si non a nominibus derivantur.* Omnia, quae sic supra scripta sunt, ab antiqua sunt manu. Quae recte collocata et intellecta, optimam praestant lectionem. — 3) *Ut* add. a Cam. et P. — 4) *Adsuesco*, *adsuevi* ita Cod. *asuesco*, *asuevi* Cam. *assuesco*, *assuevi* P. — 5) *Quiescis* intrudit sola P. — 6) *Derivativum* P. Cam. — 7) *Facit* Codex. *fecit* Cam. P. — 8) Cod. *ut nec est inchoativum.* Cam. *ut nec inch.* recte idque dedimus. P. omittit *ut* et *est.* — 9) *Coniugationis est* Cod. *est coniug.* Cam. P. — 10) Glossa in Cod. *luxurior.* — 11) *Adsuetum* Cod. *assuetum* Cam. P. Locus est Hor. Serm. II, 2, 11. Ceterum in Edd. Horatii plerumque *fatigat* indicativo. Glossae in Cod. ad v. *graecari* etiam h. l. ascriptae: *iocari*, *ludere*, *luxoriari.* — 12) Virg. Aen. IV, 301. Ceterum *Thyas*, non *Thyias*, in Cod. — 13) *Est et* haec desunt apud Cam. et P. — 14) Terent. Eunuch. II, 3, 31. *Id* in Cod. deest, sed pro eo *idem* supra versum scriptum. — 15) *Imputanda* Cam. P. *imputata* Cod. — 16) *Irascor*, *vescor*, *ulciscor*, *nanciscor*, *paciscor* ita Cod. *irascor*, *ulciscor*, *vel paciscor* Cam. P. — 17) Addunt h. l. *nanciscor* Cam. P. Ceterum in Cod. *adaepiscor.* — 18) *Verba* deest in Cam. P. — 19) *Subiacebunt* Cod. Cam. *subiacent* P. — 20) Codex sic: *Cicero pro .VI. roscio*, ita ut supra numeri signum legatur *p̄ n̄ n̄* i. e. *praenomen*, et supra v. *roscio*, *cog̅* i. e. *cognomen.* Est locus Cic. pro Rosc.

4. In *do* desinentia verba[18] vocali praecedente, siquidem sint a nominibus derivata, generali regula, primae subiacebunt[19] coniugationi verborum, ut *sedes*, *sedis*, *sedo*, *as; nudus*, *nudo*, *as; foedus*, *foedo*, *as; tardus*, *tardo*, *as; heres*, *exheredo*, *as;* Cicero pro Sexto Roscio[20]: *Exheredare filium pater cogitabat. Lapis, lapido, as;* ex quo componitur *dilapido*, *das*; Terentius in Phormione[21]:

Priusquam dilapidet nostras triginta minas.

Fraus, *fraudo*, *as; laus*, *laudo*, *das; cor*, *concordo*, *as; udus*[22], *udo*, *das*; et ab eo videtur quasi subudo per syncopam *sudo*, *sudas*, factum, unde *sudor* nomen derivatur[23]. In *do* autem desinentia, nec a nominibus deducta, naturaliter longa vel brevi syllaba antecedente, tertiae sunt coniugationis[24], *vado*, *vadis*, *invado*, *invadis; rado*, *cedo*, *incedo*, *incedis*[25]; *pedo*, *pedis*; Horatius Sermonum lib. I.[26]:

Nam displosa sonat quantum vesica, pepedi.

Fido, *fidis; strido*, *is; laedo*, *caedo*, *inlido*, *occido*[27], quae a *laedo* et *caedo* composita longitudinem diphthongi observaveruut. *Rodo* item *rodis*[28]; *prodo*, *dis; cudo*, *dis; ludo*, *dis*[29]; Terentius in Heautontimorumeno[30]:

— *argentum cudo.*

Excudo, *dis; procudo*, *dis;* Virgilius Aeneidos libro I.:

Ac primum silici[31] *scintillam excudit Achates.*

Item in VI.[32]:

Excudunt alii spirantia mollius aera.

Item Georg. lib. I.:

— *durum procudit arator*[33]
Vomeris obtunsi dentem, *cavat arbore luntrem.*

Trudo, *trudis*, *detrudo*, *detrudis*, *abstrudo* et *rudo*, cuius apud Persium legimus infi- [2173]
nitivum, rudere:

Am. c. 19. — 21) Comoediae titulo in Cod. suprascr. *commentariolo.* Locus est Terent. Phorm. V, 7, 4. Cod. exhibet: *nostras stringit animas* pro vv. *nostras triginta minas*, ut sit memorabile exemplum male distinctorum verborum. — 22) *Udi* addunt Cam. P. — 23) *Derivatur* in Cod. supra versum scriptum. — 24) *Ut* h. l. interponunt Cam. P. — 25) *Caedo*, *incido*, *pedo* male P. *caedo*, *incaedo*, *pedo* Cam. ut dedimus recte exhibet Cod. — 26) *Horatius lib. 1. Sermonum* Cam. P. Locus est Horat. Serm. I, 8, 46. — 27) Cod. *inlído occîdo* (sic). Addit *incido incidis* sola P. — 28) *Rodo item rodis* ita Cod. *Item rodo rodis* Cam. P. — 29) *Cudo cudis* addunt Cam. P. — 30) Cod. *inauton-*
m
torumenom causam tim: e non argentum cudo excudo. Verba tamen haec: *causam tim* — *non* a scriptore deleta sunt linea supra et subter ducta. Locus est Terent. Heautont. IV, 4, 18. — 31) *Silicis* Cam. P. *silici* recte Cod. Locus est Virg. Aen. I, 174. — 32) *Idem libro VI.* P. Recte Cod. *Item in VI.* Cam. *Item lib. VI.* Tum *Excudent* Cam. P. Locus est Virg. Aen. VI, 847. ubi recte editi futurum exhibent. Nos tamen Codicis lectionem sequendam duximus. — 33) Omnis hic locus in Cod. ita est comparatus: *vomeris*
:canat
obtonsi dentem: arbore.q. aduntem (correctum *lun-*
glaidim
trem). *trudo trudis detrudo abstrudo et rudo* (sic) *et* (sic) *cuius apud Persium legimus infinitivum rudere* cet. Alterum illud suprascriptum vocabulum potest etiam *gluidim* legi, quod puto esse barbaram glossam ad v. *rudere*, cuius tamen patriam non habeo dicere. Cam. et P. ita haec praebent: *Vomeris obtusi dentem*, *cavat arbore lintres. Trudo trudis*, *deturdo deturdis* (ita P. ex typographi errore; recte Cam.) *abstrudo*, *obtrudo*, *et rudo cuius apud Persium legimus infinitivum rudere* cet. Edendum igitur e Cod. *obtunsi*, *luntrem*, omittenda vv. *obtrudo* atque *et* ante v. *cuius.* Virg. Georg. I, 261. seq.

Findor ut Arcadiae pecuaria rudere credas [1].

ut est ex participio eius, quo Virgilius utitur, suspicari [2]. Aeneidos enim libro III. dicit:

— primusque rudentem
Contorsit laevas proram Palinurus ad undas [3].

Item [4] lib. VII.:

Hinc exaudiri gemitus iraeque leonum,
Vincla recusantum, et sera sub nocte rudentum.

Item Georgic. lib. III.:

Comminus obtruncant ferro, graviterque rudentes
Caedunt [5].

5. Nomen quoque, quo navis funes significantur, id est rudentes, non aliunde nisi a *rudo* [6] reor deductum, ut idem docet Virgilius in I. libro [7] dicens:

Insequitur clamorque virum stridorque rudentum [8].

Plaudo, *dis*, *cludo* vel *claudo* [9], *dis; cado* quoque *cadis*, licet antecedens *a* corripitur [10], tertiae coniugationis. Et *occido*, *occidis*, *incido*, *incidis*, *decido*, *decidis* etiam, quando a *cado* sunt [11], *i* tantum penultima correpta [12]. *Edo* quoque *es* [13] licet anomalum est per personas, et *divido*, *dividis*, quamvis penultimam corripit [14], tamen nihil discrepat a coniugatione. Notantur primae coniugationis duo verba producentia *i* [15], *trucido*, *as*, *formido*, *as*, quod in eadem voce tam verbum quam nomen significat; et unum *i* corripiens, *trepido*, *as*, quod a *trepidus*, *trepidi* [16] nomine veniens iure primae est [17]. *N* quoque ante *do* habentia tertiae sunt similiter coniugationis, ut *scando*, *dis; ascendo*, *dis; pando*, *dis; pendo*, *tendo*, *prehendo*, *incendo*, *offendo*, *findo*, *scindo*, *condo*, *dis; tundo* [18], *mando*, *fundo*. Nisi tamen [19] eiusmodi verba de nominibus derivantur [20]; tunc enim sine dubio primae coniugationis erunt, ut *unda*, *undo*, *as; inundo*, *as; abundo*, *as; exundo*, *as;* Virgilius Aeneid. lib. XII.:

Ad coelum undabat vertex [21]. [2174]

1) Pers. Sat. III, 9. ubi nunc plerumque editur: *Finditur; Arcadiae pecuaria rudere dicas.* Post vocem *credas* in Cod. a recentiori manu suprascripta: *ab eo nempe potest, quod est rudo dis*, quae in Cam. et P. ita leguntur: *Et ab eo verbo venire potest, quod est rudo dis*, quae apertissime interpretamentum serius additum produnt. Tum *ut est ex* Cod. *est* deest in Cam. et P. — 2) *Suspicari potest* Cam. P. Sed Cod. sic: *suspicari* (tur potest) *aeneidos*; quae suprascripta, a seriori manu sunt. Nimirum librarius sive emendator Codicis non intelligens formulam *est — suspicari* varie aggressus est locum mutare, unde omnis corruptio huius loci orta. — 3) Virg. Aen. III, 561. seq. — 4) *Item* Cod. Cam. *Idem* P. Tum Cam. *libro quarto*. Cod. et P. *lib. VII.* Est locus Virg. Aen. VII, 15. — 5) Virg. Georg. III, 374. — 6) Vv. *nisi a rudo* addidi e Codice. Desunt in Cam. P. — 7) *In libro I.* P. *in libro primo* Cam. — 8) Virg. Aen. I, 87. — 9) *Cludo vel claudo* Cod. *Claudo claudis, vel clodo dis* Cam. *Claudo claudis, vel cludo dis* P. — 10) *Corripiatur* Cam. P. Paullo post *tertiae est coni.* Cam. P. *Est* ignorat Cod. — 11) *Quando a cado sunt:* sic Cod. a pr. manu, recentior manus: *si quando composita a cado sunt*, vv. *si* et *composita* suprascriptis. *Quando composita a cado sunt* Cam. P. — 12) *Est* addunt Cam. P. — 13) *Vel edis* addunt Cam. P. Tum *anomalon sit* Cam. P. *anomalum est*, ut dedimus, Cod. — 14) *Penultima corripitur* P. *penultimam corripuit* Cam. et Cod. a rec. man. *penultimam corripit* Cod. a pr. m. — 15) *Ut* interponit P. *verba procedentia, id est, trucido* Cam. — 16) *A trepidus trepido* Cod. *a trepidus, trepidi* recte Cam. P. — 17) *Coniugationis* addunt Cam. et P. — 18) *Condo distundo* cum glossa *tero* Cod. *Condo tundo* P. *Tundo* om. Cam. Tum *mado* typographi errore P. — 19) *Nisi tamen* Cod. P. *nisi cum* Cam. Tum pro *eiusmodi*, quod Cod. exhibet a pr. m., correctum in eodem *huiusmodi*. Sed *eiusmodi*

Idem in eodem:

— hinc densi rursus inundant[22].

Idem in IIII. lib. Georgicon:

Ergo apibus fetis idem[23], *atque examine multo*
Primus abundare, et spumantia cogere pressis
Mella favis.

Foecundus, foecundo, as. Idem in eodem:

Et viridem Aegyptum[24] *nigra foecundat arena.*

Secundus, secundo, as. Idem Aeneidos lib. III.[25]:

Rite secundaret visus, omenque levaret.

Ab eo quoque[26], quod est *menda* vel *mendum*, nomine[27] (utramque enim terminationem veteres usurpant; Cicero in Praetura Siciliensi[28]: *Quod mendum ista litura correxit.* Ovidius artis amatoriae lib. I.:

Nocte latent mendae vitioque ignoscitur omni[29].

Idem eiusdem[30] lib. II.:

Eximet ipsa dies omnes ex corpore mendas);

verbum fit[31] *emendo, as;* ut Iuvenalis lib. V.:

— Et tamen uno
Semodio scobis haec emendat servulus unus[32].

et Statius Thebaid. lib. I.:

— quo tempore tarde
Terrarum furias abolere, et secula retro
Emendare sat est[33].

Sed etiam differentiae significationis caussa tam primae quam tertiae quaedam ex his inveniuntur,

etiam Cam. P. — 20) *Derivantur* Cod. *deriventur* Cam. P. — 21) Virg. Aen. XII, 673. ubi plerumque editur *vortex.* — 22) Virg. Aen. XII, 280. In Cod. est *inundabant*, sed correctum. Ibidem pro interpretamento a seriori manu supra versum scriptum *fluctus*, relatum ad adi. *densi.* — 23) Cod. ab antiqua manu: *Ergo apium atque examine* cet. (p suprascriptum) sed a rec. m. illa *p* suprascripta puncto apposito deleta, et haec ascripta: *apibus fetis idem.* Est locus Georg. IV, 139. seqq. — 24) Cod. *Idem in eodem virilem etus secundus* cet. Sic ab antiqua manu; sed correctum: *Et viridem aegyptum nigra fecundat harena.* Est locus Virg. Georg. IV, 293. — 25) *Aeneid. lib. IV.* P. *aeneidos libro IIII.* Cam. Recte Codex, ut dedimus. Tum *secundarent — levarent* Cam. P. quemadmodum apud Virgilium legitur. Sed Cod. diserte *secundaret — levaret* singulari numero. Locus est Aen. III, 36. — 26) *Ab eo quoque.* Ita Cod. Cam. *Et, sive ab eo quoque* male P. — 27) *Nomine.* Ita Cod. et Cam. *nomen* P. — 28) Cicero Act. II. in Verr. lib. II, cap. 42. In Cod. est *litora*, i. e. *litura*, quod dedi. *Littera* Cam. *litera* P. — 29) Ovid. A. A. I, 249. — 30) *Idem in eodem* male Cod. *Eiusdem* Cam. P. quod retinui. Locus est Ovid. A. A. II, 653. *Et eximet* Cod. — 31) *Verbum ex eo fit* Cod. — 32) Iuvenal. Sat. XIV, 66. seq. Lectio apud Iuvenalem fluctuat inter *scrobis* et *scobis.* Cod. noster *scobis* atque ita etiam Cam. P. „Iuvenalis satirae sedecim in multis Codd., tam scriptis quam editis, distribuuntur in quinque libros, quorum primus quinque priores, secundus sextam, tertius septimam, octavam et nonam, quartus decimam, undecimam et duodecimam, quintus tres ultimas complectitur. Hi libri laudantur iam a Prisciano et a vetere Scholiasta ad Sat. III, 240.“ *Rupert. in Ed. Iuv. tom. I, pag. CLXXV.* — 33) Statius Theb. I, 268. *Tarde* Cod. *tandem* Cam. P. et libri apud Statium. Tum in Cod. est: *Emendare facta* supra scriptis his: *en sat*

ut *mando*, *mandis*, id est manduco [1], ut primitivum, tertiae [2]; *mando* [3], *mandas*, quasi [4] *manum do*, id est *permitto*, quasi derivativum vel compositum, primae ; unde etiam *amendo* [6], *as*, *commendo*, *as*, facta sunt. Idem quod ad fusionem quidem attinet, *fundo*, *is*, ut primitivum, tertiae, unde *fundus* nomen, id est ager, derivatur, quod fundit nobis fructus; et est aliud [7] nomen *fundus*, quod altitudinem significat; *fundo* [8], *das* verbum, id est, fundamenta pono, quod a nomine quod est *fundus*, id est, πυθμήν, derivatur, unde et *profundus* componitur, a quo [9] *fundamenta* dicuntur, iure primae coniugationis est.

6. Verbum vero monosyllabum *do*, *das* simplex quidem, primae [10] est, et si [2175] cum adverbiis vel dissyllabis praepositionibus componatur, servat [11] coniugationem, ut *circumdo*, *circumdas*; *pessumdo*, *as*; cum monosyllabis autem praepositionibus, vel cum nominibus [12] compositum, tertiae fit coniugationis, ut *trado*, *dis*, *reddo*, *dis*, *dedo* [13], *dis*, *perdo*, *dis*, *prodo*, *dis* [14]. Sic etiam *credo*, *vendo*, a *cretum do* et *venum do* [15], ut quidam putant, conposita sunt. Sed quamvis praeter consuetudinem sit Latinorum verborum [16], ut eadem manente finalitate, compositio sola mutet coniugationem; videtur tamen hoc imitatione Graeca mutatum, apud quos simplex quidem verbum circumflexum *ὁρκῶ*, *ὁρκοῖς* tertiae, compositum autem *εὐορκῶ*, *εὐορκεῖς*, *ἐπιορκῶ*, *ἐπιορκεῖς*, primae est; simplex Graecum *συλῶ*, *συλᾷς* secundae; compositum vero *ἱεροσυλῶ*, *εῖς* [17] primae circumflexorum est coniugationis. Quod perspicaciores Graecorum rem tuentes [18] adfirmant huiusmodi verborum declinationes non a verbis simplicibus, sed magis a nominibus compositis, *εὔορκος*, *ἐπίορκος*, *ἱερόσυλος*; inde [19] composita verba [20] facta, verbis in declinatione non respondere primitivis. Ex quo mihi [21] videtur *do* verbum in simplicitate praeter regulam declinatum, suam in compositione cepisse [22] proprietatem. Primitivum enim [23] existens tertiae debuit esse coniugationis, quia in *do* desinentia verba tunc tantummodo primae sunt coniugationis, cum a nominibus derivantur; primitiva vero tertiae solius, ut [24] ante lata demonstrant exempla. Quod igitur, cum circumflexum esset et monosyllabum [25], perdidit, ut non esset tertiae, sed primae coniugationis, more scilicet aliorum monosyllaborum, sicut *no*, *nas*, *nat*; *flo*, *sto*; *for*,

laborat, quae quid sibi velint nescio. *Emendare sat est* Cam. P. et libri Statiani. — 1) Vv. *id est manduco* in Cod. a ser. manu suprascripta sunt. — 2) *Coniugationis est* addunt Cod. et Cam. — 3) *Autem et* male intrudunt Cam. et P. — 4) *Quasi in manum do* Cam. et P. Praepositionem ignorat Cod. — 5) *Est* addunt Cam. P. — 6) Male *emendo* Cam. P. *amendo* Cod. i. e. *amando*. Nisi forte eodem modo recte dicitur *amendo*, ut *commendo*, in qua sententia est Heinrich. ad Cic. orat. pro Scauro Fragmm. pag. 205. ed. Beier. — 7) *Et est aliud nomen fundus* rectissime Cod. *At aliud est n. f.* Cam. P. — 8) *Vero* intrudunt Cam. P. — 9) *A quo fund.* Cod. *a quo et f.* Cam. P. *Et* suprascr. in Cod. a ser. m. — 10) *Coniugationis est* P. *Est coniugationis* Cam. — 11) *Suam* interponunt Cam. P. — 12) Codex mendose: *vel communibus*. — 13) *Dedo* in Cod. suprascr. sed ab antiqua manu. — 14) *Tendo* addit Cam. *tendo*, *is* P. — 15) Haec ita in Cod. *vendo ac redundo et venundo ut quidam* cet. Cam. *vendo a cretum et do ut quidam p.* Iam vide quanto mendosiora haec apud P. *vendo redundo et venundo a cretum ac venum et do ut quidam putant.* Apertum enim est, una litterula mutata verissimam esse codicis scripturam eamque retinendam: *vendo*, *a cretum do et venum do ut q. p.* cet. — 16) Hoc loco, ut videtur ante vv. *ut eadem* haec in Cod. suprascripta leguntur: *non nisi in verbo quod edo tantum videtur*, quae quo referam non habeo dicere. Item paullo post, ante v. *finalitatem* ab alia manu additum *interim*, quod pariter alienum esse videtur. — 17) Graeca haec omnia satis clare scripta in Cod. omissis tamen spiritibus et accentibus. Ante v. *συλῶ* e Cod. interposui *Graecum*. — 18) *Rem tuentes* ita scripsi e Cod., ubi est *renituentes*, ut puto; nam quia punctum supra *i* deest, etiam *rem tuentes* voluisse potest librarius, id quod dedi. Correctum tam *refutantes* a rec. m. idque exhibent P. Cam. — 19) *Inde* Cod. Cam. *unde* P. *inde videntur* Cam. — 20) *Verba graeca* sola P. — 21) *Quoque* addunt Cam. P. — 22) *Cepisse* Cod. *accepisse* P. *recepisse* Cam. — 23) *Enim* deside-

faris, *fatur*; id in compositione recipit, ut ad tertiam solam pertineat coniugationem, absque duabus compositionibus id est *circumdo*, *as*; *pessumdo*, *as*, in quibus videntur integra servari, cum naturaliter his in unitatem non [26] cohaeret. In *dor* desinentia primae sunt coniugationis [27], *vador*, *praedor*, *verecundor*. [2176]

7. In *go* vel in *gor* desinentia verba ex antecedentibus litteris dinoscuntur. *A* igitur ante finalem habentia syllabam, primae sunt coniugationis, ut *propago*, *as*, *vagor*, *vagaris* [28], *refragor*, *garis*. Notatur [29] tertiae [30], *ago*, *agis* ut primitivum, et ab eo composita, sive servent *a* in compositione, ut *perago* [31]; seu mutent eam, ut *exigo*, *subigo*; seu penitus excludant, ut [32] *cogo*. *E* ante *go* praecedente tertiae sunt, ut *lego*; *dego* [33] etiam *degis* ab *ago* compositum. Excipiuntur [34] *nego*, *negas*, *lego* [35], *legas*, *e* longam habens, ad differentiam primitivi [36], et a nomine, quod est *lex*, *legis*, derivatum. *Lego* enim [37] legitime et iure servans *e* longam nominis, primae est coniugationis [38]. *Allego* [39] quoque et *ablego* [40] et *relego*, licet aliud significare videntur, eiusdem sunt coniugationis, ut a *lego*, quod penultimam longam habet, derivata. Ut Virgilius [41] in III. lib. Georgic.:

Atque ideo tauros procul atque in sola relegant
Pascua.

Terentius in Andria:

Ne [42] *a me credas allegatum hunc senem.*

Cicero Verrinarum IV. lib.: *Causam sese dimisso atque ablegato consilio defensurum negavit* [43]. Lucanus:

— *dum bella relegem*,
Extremum Scythici transcendam frigoris axem [44].

Statius Achilleidos I. lib. [45]:

ratur in Cod. — 24) *Haec ante lata* P. abest pronomen a Cod. et Cam. — 25) *Circumflexum esset et monosyllabum* Cod. Cam. *circumfl. esset, d o i p s u m u t monos.* P. — 26) *Non sic coheret* Cam. *Non sic cohaeret* P. *Sic* abest a Cod. — 27) *Ut* addunt Cam. P. — 28) *Indagor* h. l. additum in Cod. a ser. m. a Cam. et P. receptum est. Male; est enim activum *indago*, neque inveniri videtur *indagor* deponens. — 29) *Notatur* Cod. *notantur* Cam. P. — 30) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 31) *Circumago* Cam. P. *perago* Cod. Statim post *sive* Cam. P. *seu* Cod. — 32) *Ut dego*, *cogo*. Cam. P. *Dego* in Cod. a ser. manu ascr. quod recte omittitur, quia paullo post commemoratur. — 33) *Dego etiam degis* Cod. *dego is etiam* Cam. P. — 34) *Excipitur* Cam. P. *excipiuntur* Cod. — 35) *Enim* male additur in Cam. P. et, si recte enotavi, etiam in Cod. Sed omittendum esse, docet verbum *excipiuntur* omnisque orationis tenor. — 36) *Lego is* intrudunt Cam. P. — 37) Lego *enim legitime et iure servans e longam nominis* ita rectissime Cod. Cam. nisi quod Cam. *longam e* ordine inverso. Pro quibus haec in P. *Lego enim legas longitudinem legitime et iure servans nominis*, cuius corruptionis fontem monstrat Cod. ubi post v. *enim* litterula quaedam legitur quae esse videtur *ē*, sic, lineola supra ducta. Sed eadem magno puncto *imposito* deleta est. — 38) *Est coni.* Cod. *Coni. est* Cam. P. — 39) *Allego quoque* cet. Haec desunt in Cod. usque ad vv. *a lego*, aberrante librario ab *allego* ad *a lego*; ita ut oratio ita manca procedat: *allego quod penultimam.* — 40) Hoc loco rursum *quoque* intrudit P. quod recte ignorat Cam. — 41) *Ut Virgilius* Cod. *ut* om. Cam. P. Locus Virg. est Georg. III, 212. — 42) *Ne* abest a Cod. tuentur tamen Cam. P. Locus est Terent. Andr. V, 3, 28. ubi tamen ordo est: *Ut ne credas a me allegatum hunc senem.* — 43) Cic. Act. in Verr. II, lib. II, 30. Ceterum *caussam* P. *caussam esse* Cam. *causam sese i p s o atque* Cod. *dimisso* recte cum libris Ciceronis Cam. et P. — 44) Lucan. Phars. VI, 324. seq. ubi plerumque editur: *frigoris o r b e m.* — 45) *Achilleidos I. lib.* Cod. *Achilleid. I.* P. *Achil-*

Peleus te nato socerum et Thetis hospita iungunt,
Allegantque suos utroque a sanguine divos.

Ovidius in Ibide [1] participium ponit:

Ille relegatum gelidas Aquilonis ad oras
Non sinit exilio delituisse suo.

I ante *go* antecedente, siquidem sint ex praepositione et *ago* verbo composita, tunc enim servant primitivi coniugationem, et tertiae sunt, ut *exigo*, *ambigo*, *subigo*, *abigo*, *prodigo* [2], sicut etiam *perago*, *circumago*. Carentia vero praepositionis observatione, brevi quidem *i*, primae sunt coniugationis, ut *ligo*, *as*, *rigo*. *Litigo* quoque *as*, *remigo*, *as*, *navigo*, licet [2177] quibusdam videntur ab *ago* verbo composita, tamen quia cum nominibus sunt composita, iure primam coniugationem meruernnt. Longam *i* ante *go* habentia, siquidem trisyllaba sunt, primae sunt similiter [3]; ut *instigo*, *as*, *vestigo*, *fatigo*, *caligo*. Disyllaba [4] vero tertiae sunt [5], ut *figo*, *gis* [6], *fligo*, *gis*, unde *affligo*, *confligo* sunt composita [7]. *O* antecedente primae [8] sunt, ut *rogo*, *interrogo*. *Cogo* enim ab *ago* compositum, quod et ostendit [9] in praeterito perfecto suo *coegi* [10], servat coniugationem primitivi. *U* antecedente primae sunt, ut *fugo*, *iugo*, *conrugo* [11], *rugor*, *garis*, *nugor*, *garis*; quae a nominibus [12] *fuga*, *iugum*, *ruga*, *nugae* facta, iure sunt primae [13]. Notatur tertiae, *sugo*, *sugis*, ut primitivum. Item *n* vel *r* vel *l* [14] antecedentibus ante *go* [15], nisi sint a nominibus [16], quacunque vocali anteposita, tertiae sunt omnia [17] coniugationis, ut *tango*, *frango*, *pango*; Horatius in epistular. [18] lib. I.:

Ne cum venari volet ille, poemata pangas [19].

Plango, *fingo*, *mingo*, *ningo*, *tingo*, *extingo*, *restingo*, *cingo*, *pingo*, *stringo*, *lingo*, *ringo*,

leidos primo Cam. Est autem locus Achilleid. II, 224. seq. ubi tamen editur: *Te Peleus nato.* Tum *suos utrosque* Cam. P. sed recte Cod. ut apud Statium est *suos utroque.* — 1) *In Ibide* Cam. P. *in I. lib.* Cod. Legitur locus Ovid. Ibid. v. 11. ubi editur: *gelidos aquilonis ad ortus.* Tum pro vv. *non sinit exsilio* prima manus in Cod. *non ausus sit exliso* (sic) sed corr. ab alt. m. non *sinit exilio*, quae ipsa exhibent Cam. P. — 2) *Exigo*, *subigo*, *ambigo*, *transigo*, *adigo*, *abigo*, *prodigo.* Cam. P. Ego Codicem sequi malui. Etiam post v. *prodigo* Cam. addit *dirigo redigo*, et P. *colligo*, *dirigo*, *redigo.* — 3) *Coniugationis* add. Cam. P. — 4) *Disyllaba* Cod. Cam. *dissyllaba* P. — 5) *Sunt* interp. Cod. om. Cam. P. — 6) *Frigo* addunt Cam. et P. — 7) *Sunt composita* Cod. *composita sunt* P. *sunt* om. v. *composita.* Cam. — 8) *Coniugationis* add. Cam. P. — 9) *Compositum est, quod ostendit et* Cam. P. *compositum*, *quod et ostendit* dedi e Cod. — 10) *Perfecto suo coegi* Cod. *perfecto coegi suo* P. omittit *coegi* Cam. Statim sequitur *et servat* in Cam. P. Recte *et* om. Cod. — 11) Cod. a pr. m. *confugo*, *coniugo*, *conrugo*; sed *conrugo* suprascr. ab antiqua tamen m. et praepos. in duabus prioribus expuncta. *Fugo*, *iugo*, *corrugo* Cam. et P. — 12) Hic v. *venientia* male addunt Cam. P. quae recte ignoratur a Cod. — 13) *Coniugationis* add. Cam. P. — 14) *Vel l* addita e Cod. — 15) *Ante go* ita Cod. praepos. om. Cam. P. Statim sequitur in P. *ut primitiva*, quod recte abest a Cam. et Cod. — 16) *Deducta* addunt h. l. Cam. et P. — 17) *Tertiae sunt omnia coni.* Hoc ordine recte Cod. e correctione et Cam. P. *tertiae sunt om. con.* Cod. a pr. m. — 18) *Epistular.* Ita clare Cod. *Epist.* Cam. P. — 19) *Ne — pangas* Cod. *Nec — panges* Cam. P. Apud Horat. Epist. I, 18, 40. *Nec — panges* editur. Ceterum Cod. mendose: *cum venerati* (one) (sic) *volet.* — 20) *Extingo*, *stringo*, *restringo*, *cingo*, *pingo*, *singo quod nunc singultio dicimus*, *iungo* cet. P. *Extingo*, *restringo*, *cingo*, *pingo*, *stringo*, *singo quod nunc singultio dicimus*, *iungo* cet. Cam. *Extingo restingo cingo pingo stringo lingo singo sungo iungo* Cod. a pr. m. sed *singo* correctum *ringo*, unde probabili coniectura etiam sequens verbum *rungo* rescripsi, quod verum esse, interpretamentum illud: *quod nunc singultio dicimus*, certissime comprobat. Est nimirum *rungo* primitivum vetus, unde *ructus*, *ructare*, *ructitare* deducta sunt. Tum Cod. *spungo* expuncto *s*; *fungo*, sed littera *r* supra ascripta. — 21) Cod. a pr. m. *derivatur et i ante o adsumens.* Sed correcta a ser. m. *derivatur ex*

rungo, *iungo*[20], *ungo*, *emungo*, *pungo*, *spargo*, *mergo*, *tergo*, *surgo*, *invergo*, *fungor*. *Purgo* enim *purgas* à *purus* nomine derivatur; et *i*[21] ante *u* adsumens *iurgo*, *iurgas*, ab eo quod est *iure urgeo* traductum; et *mulgo* etiam, a quo *promulgo*, *as*[22], componitur, a *mulga*[23] nomine deductum, merito primae sunt coniugationis.

8. Adspirationem ante *o* habentia Latina duo sunt, quae nullam occasionem derivationis[24] monstrantia, tertiae sunt coniugationis, ut *traho*, *veho*, et quae ex his componuntur, *retraho*, *subtraho*, *adveho*, *proveho*, *subveho*. Nam *triumpho*, *bacchor*, *stomachor* et Graeca sunt, et a nominibus derivata, iure primae sunt coniugationis.

Aio et *meio*, quod et *mingo* dicitur, *i* pro consonante ante *o* habentia, tertiae [2178] sunt, ut primitiva, et licet defectiva[25] sint, habent tamen quaedam signa tertiae. Tertia enim persona pluralis *aiunt*, et infinitivum *meiere*, apud Iuvenalem in I. lib. lectum:

Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est[26],

indicant[27] coniugationem praedictam. Nam *scio*, *fio*[28], quae sunt quartae, et *hio*, quod primae est, *i* vocalem ante *o* habent, de quibus abunde dictum esse in antelatis[29] existimo.

In *lo* desinentia, *a* vel *e* vel *i* vocalibus antecedentibus, primae sunt coniugationis, ut *halo*, *as*, *exhalo*, *exhalas*, *anhelo*, *gelo*, *as*, *protelo*, *vigilo*, *sibilo*, *ventilo*; excepto *alo*, *is*, id est *nutrio*, intellectus caussa, ut carens gravi spiritu etiam coniugatione differat[30] ab eo quod aspiratum est primae[31] coniugationis, *halo*, *halas*, significans *spiro*, unde:

Exhalat opaca mefitim[32],

Virgilius in VII.[33] protulit. Similiter *o* etiam vel *u* antecedentibus primae sunt, ut *volo*, *as*, *dolo*, *ambulo*, *ululo*, *maculo*, *pululo*, *simulo*, *cumulo*, *exsulo*, *vapulo*[34]; excepto *colo*, *is*, quod

quo et r ante go adsumens. Cam. et P. *derivatur et r vel l ante go assumens.* De litteris *r* et *l* ante *go* iam supra dictum; quod repetere h. l. insulsum. Scripsi igitur antiquam Cod. manum secutus: *i ante u adsumens;* quam veram esse scripturam, ipse Cod. ostendit, qui statim post a pr. m. *iorgo iorgas*, sed corr. — 22) *Et mulgo etiam promulgo as componitur.* Ita Cod. a pr. m. quae correcta: *Et vulgo etiam provulgo as comp.* Cam. P. *Et vulgo etiam, a quo provulgo as comp.* Ex qua lectione retinui *a quo*, quae in Cod. exciderunt; ceterum primam Cod. manum exprimendam duxi. — 23) Cod. a pr. m. *a mulgo nomine*, corr. *a uulgus nomine.* Atque ita Cam. P. Non dubitavi, quin legendum esset *a mulga nomine.* Est enim *mulga* sive *mulca* vetus vocabulum, unde *mulgare* sive *mulcare* i. e. *verberare.* Saltem apud Plaut. in Casina Argum. v. 5. omnes Codd. *mulgat* pro eo quod est *mulcat.* Hoc diversum a *multa*, a quo *multus*, *multare*, quod proprie significat *numerare.* Cf. Scalig. Etymm. Varronn. pag. 172. Est igitur *promulgare* idem quod *proponere*, nostrum *vorschlagen*, *öffentlich anschlagen.* *Leges* enim *promulgabantur*, quum scriptae prius proponerentur, ut populo esset legendi potestas, quam ad concionem ferrentur. Festus: *Promulgari leges dicuntur*, *quum primum in vulgus eduntur*, *quasi provulgari.* Quam usitatam originationem huic Eutychii loco offuisse puto. — 24) *Derivationis occasionem* Cam. P. — 25) *Defectativa* Cod. mendose. — 26) Iuvenal. Sat. I, 131. ubi alii Codd. *mingere.* Praelatum tamen *meiere* ab Edd. — 27) *Indicant* de coniectura scripsi. *Indicat* Cod. Cam. P. — 28) *Scio et fio* Cam. P. Tum *et hio et pio quae sunt primae* P. *et hio quod est primae* Cam. *et hio quod primitivum est* Cod. sed corr. — 29) *Exemplis* intrudunt Cam. P. — 30) *Coniugationem deserat* Cod. quod ortum ex prave scripto v. *deferat* pro *differat.* — 31) *Quod aspiratum habet et primae est* P. *Quod aspiratum primae est* Cam. Cod. — 32) *Fonte sonat*, *saevamque exh. o. m.* Cam. P. In Codice haec ita habentur: *spiro Virgil. in VII protulit unde exhalat opaca mefitim anima mea Similiter* Sic a prima manu; sed signis positis vulgatus ordo restitutus. Verba autem *anima mea* lineola traducta deleta sunt. — 33) *In VII. libro* Cam. P. Locus est Virg. Aen. VII, 84. — 34) *Pullulo*, *simulo as*, *exulo*, *vapulo*, *cumulo*, *as* P. *pululo simulo*, *as*, *exulo*, *vapulo* Cam. om. *cumulo.* In Cod. *cumulo* in margine ascriptum, sed signo indicatum, ubi sit interponendum. Tum in Cod. *exceptis colo lis.*

etiam *o* brevem habet, quod ad culturam pertinet; nam *percolo*, id est *defaeco*, quod longam *o* habet[1] primae est coniugationis, et a nomine, quod est *colum*, compositum, quod significat instrumentum rusticum, unde Virgilius pluraliter:

Colaque praelorum,

in lib. I. Georgic.[3] dixit. Excipiuntur similiter, *occulo*, *lis*, *consulo*, *lis*, ex quo consul nomen derivari praediximus; et ad differentiam verbi, quod est primae coniugationis, *volo*, *as*, verbum anomalum, *volo*, *vis*, tertiae; et ab eo composita *malo*, *mavis*, *nolo*, *non vis*[4], et *molo*, *molis*, unde Horatius compositum dixit[5] in lib. Sermonum I.:

non alienas
Permolere uxores.

Licet *immolo*, *immolas*, primae[6], ut Virgilius[7] lib. X.:

— *lapsumque superstans*
Immolat ingentique umbra tegit[8] —. [2179]

Sed a *molo*, *is*, verbo primitivo, unde compositum *permolo*, *is*, *permolere*, nomen derivatur *mola*, ut est:

Ipsa molam manibusque piis[9] —

Virgilius libr. IV. Et a nomine *mola* fit verbum primae coniugationis compositum vel derivativum[10] a nomine, servans coniugationem, ut *immolo*, *immolas*. Consonante quacunque antecedente vel duabus *l*[11], tertiae magis inveniuntur, cum primitiva sint, coniugationis, ut *fallo*, *vello*, *tollo*, *procello*[12], *excello*, quod etiam *excelleo* antiqui dixerunt, *psallo* Graecum *psallis*, ut Salustius in Catilinaria[13]:

Psallere et saltare elegantius, quam necesse erat probae.

Horatius Epistularum libr. I.:

Psallimus et saltamus Achivis doctius unctis[14].

Pello, *pellis*, id est *trudo*, unde componitur, *appello*, *appellis*. Nam quod ad salutationem pertinet, licet simplex non facile invenitur, tamen in compositione differentiae sensus caussa, pri-

1) *Quod longum o habet* Cod. *quod o longam habet* Cam. P. — 2) *Primae coni. est* Cam. P. — 3) *In libro I. Georgic.* ita Cod. *In I. lib. Georgicon* Cam. *Georgicorum* P. Est e libro secundo v. 242. — 4) *Non vis*, *excipitur et molo* Cam. P. nisi quod in P. post v. *non vis* plena distinctio ponitur. — 5) *Dixit* additum e Cod. om. Cam. P. Locus est Horat. Sat. I, 2, 34. seq. Ceterum Codex numerum libri om. — 6) *Primae est coniugationis* Cam. P. — 7) *Virgilius lib. X.* Cod. *In lib. X.* Cam. P. — 8) Virg. Aen. X, 540 seq. Cod. *superstant* et *immolant*, sed utrumque correctum. — 9) Virg. Aen. IV, 517. Cod. a pr. m. *ipsam molam manibusq. molebant piis in Virg. lib. IIII.* sed *molebant* expunctum. *Virgilius libro quarto* Cam. — 10) *Vel derivativum a nomine.* Ita rectissime Cod. *Derivatum a nomine* om. *vel* Cam. P. — 11) *Vel duabus ll* Cod. *vel antecedentibus duobus l* Cam. P. — 12) *Tollo tollis procello* Cam. P. Codex om. *tollis*; idem tamen *procello*, quod fortasse legendum *percello*. — 13) *Salustius in Catelinaria* Cod. *Sallustius in Catilinario* Cam. P. nisi quod Cam. etiam *Salust.* Locus est Sal. Cat. c. 25. ed. Gerlach. ubi editur *est probae.* In Cod. *erat probe.* — 14) Horat. Epist. II, 1, 33. Ubi editur *luctamur* pro *saltamus*, et pro *doctius* in plerisque codd. est *scitius.* Codex noster a pr. m. praestat: *achivis dictionibus unctis*, cum varia lectione vel correctione a ser. m. *citius.* Haud dubie prima manus *doctius*, altera *scitius* reddere volebat. *Saltamus* Cod. Cam. P. *scitius* Cam. P. — 15) *Est* deest in Cod. — 16) *Stillo*, *as* add. e Cod. — 17) *Et* pro *ut* in Cam. et P. *et* in Cod. sed ab antiqua manu corr. *ut*, rectissime. — 18) *Stilla* add. e Cod. — 19) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 20) *Dixit* addidi e Cod. Ceterum idem Cod. paullo ante *pallor* et h. l. *pallantes.* Locus est Virg. Aen. V, 265. — 21) *Praestulor* Cod. Cam. — 22) *Epulor et populor* P. Cam.

mae est[15] coniugationis, ut *appello, as. Bello* autem *bellas, vallo, scintillo, vacillo, stillo, as*[1], ut[17] a nominibus *bellum, vallum, vacillum, scintilla, stilla*[18], derivata, generali regula iure primae sunt[19]. In *lor* quoque desinentia primae sunt omnia, ut *palor*, unde in V. libr. Virgilius dixit[20]:

palantes Troas agebat.

Praestolor[21], *fabulor, osculor, adulor, regulor, aemulor, epulor*[22], *gratulor, iaculor.*

9. In *mo* desinentia, quacunque vocali seu consonante praeposita, primitiva seu derivativa primae sunt coniugationis[23]: *amo, clamo, aestimo, domo, humo, autumo, hiemo, fumo, spumo, flammo, armo, lacrimo, firmo*, nisi sint primitiva *e* brevem habentia; tunc[24] tertiae sunt coniugationis, ut *emo, is, gemo, is, premo, tremo*[25]. Notatur primae[26] *cremo, cremas. I* quoque brevi[27] ante *mo* habentia primae sunt, ut *aestimo*[28], *lacrimo, exanimo*[29], nisi composita sint, ex his quae *e* ante *mo* habent in simplicitate, et in compositione eam etiam [2180] in *i* mutaverunt[30]; tunc[31] enim solius tertiae sunt coniugationis, ut *comprimo, is, exprimo, mis, interimo, mis, adimo, dirimo*[32]. In quibus notantur *demo, demis; promo, mis*, quae[33] ab eo quod est *emo*, secundum quosdam composita, longitudinem praepositionis servaverunt, sicut *perimo, perimis* brevitatem[34]; quibusdam non ab eo videntur composita[35]. *Sumo* item solum tertiae coniugationis invenitur *u* longam servans, sicut *vomo o* brevem ante *mo* habet[36]; et *como* penultima longa a *compono* concisum[37], ut est apud Statium Thebaid. lib. IIII.:

Implet amore sui; comunt furor iraque cristas[38].

Apud eundem lib. VIII.:

Hunc toto capies pro corpore crinem,
Comere quem frustra me dedignante solebas[39].

In *mor* pauca quidem, primae tamen[40] inveniuntur, quippe a nomine derivata, ut *rimor, rimaris*, a rima[41]; *racemor, maris*, a *racemo.*

10. In *no* desinentia vocali quacunque antecedente, brevi vel longa, primae sunt solius coniugationis, ut *no, nas, nat*, monosyllabum; Ovidius in lib. I. Metamorpho[42]:

— 23) *Ut* addunt Cam. P. Paullo ante vv. *seu derivativa* in Cod. supra scripta sunt. — 24) *Tunc enim tertiae sunt* Cam. P. — 25) *Fremo* addit sola P. — 26) *Coniugationis* addunt Cam. P. — 27) *Brevi* in Cod. supra scriptum. Paullo post pro v. *habentia*, quod est in Cod., *inventa* Cam. P. — 28) *Aestimas* addunt Cam. P. — 29) Codex: *exanimo examino*; posterius contra sententiam Grammatici additur. Cam. *exanimo exanimas.* P. *examino.* — 30) *Mutaverunt* Cod. *mutaverint* Cam. P. Praeterea Cam. *compositione etiam, e, in i, mut.* — 31) *Tum enim* Cam. P. — 32) *Comprimo, interimo, adimo, dirimo, exprimo* Cam. P. — 33) *In quibus notatur demo demis, promo mis quod ab eo* Cod. *In. q. notantur demo is, promo is quia ab eo* P. *In q. notantur — quae*, ut edidi, praebet Cam. — 34) *Servat* addunt Cam. P. — 35) *Esse* addunt Cam. P. In Cod. a rec. m. ascriptum. — 36) *Habet* Cod. a pr. m. *habuit* Cod. ab altera m. et Cam. P. — 37) *Penultimam longam ut a compono et compositum conscissum* Cam. P. nisi quod in Cam. vv. *et compositum* absunt. In Cod. est: *penultima longa a compono concessum* (i supra scriptum); i. e. *concisum*, idque dedi. Recentior manus ascripsit: *como as ut at illud enurio comat.* Tum supra v. *compono* scriptum: *ut est como.* — 38) *Libro III.* Cam. P. *lib. IIII.* Cod. Locus est Stat. Theb. III, 424. — 39) *Me me dignante* P. *me vel dignata* Cam. *me dedignante* Cod. Locus est Stat. Theb. IX, 901. seq. — 40) *In mor pauca quidem desinentia, primae tantum* Cam. P. — 41) *A rima nomine* P. Cam. Tum *a racemo racemor* Cam. *A rima racimor maris a racimo* Cod. — 42) *In libro I. Metamorpho.* Cod. *in Metamorphoseon libr. I.* P. *in Metamorphoseon libro primo* Cam. Locus est Met. I, 304.

Nat lupus inter oves [1].
Sano, *as*, *mano*, *ceno*, *alieno*, *sereno*. *I* longa antecedente [2], *declino*, *as*, *popino*, *festino*, *divino*, *propino*. Iuvenalis lib. I.:
quando propinat
Virro tibi.
I brevi antecedente, *gemino*, *termino*, *attamino*, *contamino*, *fascino*, *inquino*, *destino*, *nomino*, *procrastino*, *conglutino*. Item longa *o obsono*, *as*. Terentius in Adelphis:
Obsonat, *potat*, *olet unguenta* [3];
dono, *as*. Item brevi *o*, *sono*, *as*, *tono*, *as*. Item *u* longa [4] antecedente, ut *ieiuno*, *as*. Exceptis paucis, quae tertiae sunt coniugationis, ut primitiva, cum pleraque praedictorum derivativa sint [5], et unum quidem exceptorum *a* brevem ante *no* habeat, ut *cano*, *nis*, quam in *i* mutant [6] ex eo composita, *accino*, *concino*, *succino;* Persius:
cui verba? quid istas
Succinis ambages [7]*?*

Duo vero *i* ante [8] *no* habentia, *lino*, *is*, *sino*, *is*, et unum *o*, *pono*, *is*, et quidquid [2181]
ab his componitur [9], ut *oblino*, *desino* [10], *compono*, *repono*, et [11] similia. Consonante quacunque antecedente, primae sunt similiter coniugationis, quippe a nominibus pleraque traducta, ut *damno*, *as*, *pugno*, *regno*, *signo*, *verno*, *hiberno* [12]. Exceptis item primitivis et ad tertiam iure venientibus coniugationem [13], *temno*, *nis*, *cerno* [14], ex quo *decerno* et *discerno;* et omnibus quae ab eis singulis componuntur. In *nor* desinentia, communia vel deponentia similiter primae sunt solius coniugationis, ut *opinor*, *aris*, *conor*, *criminor*, *dignor*, *peregrinor*, *patrocinor*, *vaticinor*, *venor*, *minor*. *Consternor* quoque et *aspernor*, ut deponentia, primae sunt coniugationis, licet *sperno* et *sterno* [15] activa, ex quibus quantum ad vocem videntur fieri, tertiae, ceu praediximus. Tamen *consterno* etiam *consternas* differentiae significationis caussa primae invenitur, ut Statius lib. VIII.[16] Thebaidos:
Adiurat, *turmasque metu consternat inani*,
Cuius participium passivum [17] praeteriti temporis Ovidius in V. lib. Fastorum refert:

1) Post locum Ovidii ita pergit P. *Brevi ut mano manas. Longa, ut sano as*, quae omnia absunt a Cam. et Cod. praeter duo ultima *sano sanas.* — 2) Haec et seqq. in Cod. ita leguntur: *I longa antecedente declino as .i. brevi antecedente gemino termino attamino contamino fascino inquino distino nomino procrastino conglutino propino iuvenalis lib. I. quando propinat viro* (sic, with *r* written above) *tibi popino festino divino. Item longa .o.* cet. Quae male traiecta esse, apertum est. *I longa anteposita ut declino as supino supinas festino divino. Quando propinat. Varro tibi. I brevi antecedente gemino*, *termino*, *attamino as*, *contamino*, *fascino*, *inquino*, *destino*, *nomino*, *procrastino*, *conglutino. Item o longa* Cam. *I longa anteposita ut declino*, *as*, *supino supinas*, *festino*, *divino*, *propino. Iuvenalis lib. I. quando propinat. Varro tibi. I brevi antecedente*, *gemino*, *termino*, *attamino*, *as*, *contamino*, *fascino*, *inquino*, *destino*, *nomino*, *procrastino*, *conglutino. Item o longa* cet. P. Quae Putschiana habet, sine Codicis auxilio correcta esse, patet. Mihi Codicis lectionem exputanti, *supino supinas*, quod Cod. ignorat, spurium esse videbatur, quapropter pro eo *popino*, *popinas* reposui, quod Cod. licet alieno loco exhibet. Iuvenalis locus est Sat. V, 127. seq. ubi Codd. omnes *Virro*. — 3) Terent. Adelph. I, 2, 37. In Cod. est *obsonat et potat olet*, sed ad v. *et* suprascr. *optat*, quod mihi videtur esse *opsonat*, ut sit emendatio vulgatae orthographiae. — 4) Addit h. l. P. *pro consonante I*, quae insulsa ignorat Cam. In Cod. est: *tono as. ieiuno item iermus exceptis* cet. Quid illud sit *iermus* extricare non possum. — 5) *Derivata sunt* Cod. Tum *a brevem* Cod. Cam. Vocalem *a* omittit P. — 6) *Quam in i mutant;* ita Cod. nisi

Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
Cum consternatis deripereris equis.

11. In *po* verba primitiva vel derivativa primae sunt coniugationis, ut *crepo, as, discrepo, dissipo, culpo, usurpo, turpo, nuncupo, mancipo, occupo;* Horatius Sermon. lib. II.:

Quaedam, si credis consultis, mancipat usus [18].

Participo, as, anticipo. Ovidius Metamorphoseon, lib. II.:

Tardius exierant; sed per compendia montis
Anticipata via est [19].

Palpo, as, quod in eadem voce tam nomen quam verbum [20] significat. Tertiae pauca primitiva reperiuntur, et sunt haec: *scalpo, is, sculpo, carpo, repo, serpo, strepo, rumpo;* et quae ex his componuntur. In *por* quoque desinentia communia vel deponentia primae sunt, ut *aucupor, aris.*

12. In *quo* vel in *quor*, primitiva quidem, quae et pauca sunt et tertiae [21], ut [2182] *linquo, quis, relinquo, quis, delinquo, quis, inquam* vel *inquo,* defectivum, *inquis,* cuius plurale Horatius Sermonum lib. I. refert:

Communi sensu plane caret, inquimus [22] ---

Et imperativum Terentius in Phormione:

Tum autem video filium ab sese amittere
Invitum, inque [23].

Sequor, eris, loquor, eris, liquor, eris, deponens prima syllaba producta, ut Virgilius in I. lib. Georgic.

Vere novo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, et Zephyro putris se gleba resolvit [24].

Quamvis neutrum sive activum primae coniugationis invenitur, prima tamen syllaba correpta, *liquo, as, eliquo, as;* Lucanus lib. VII.:

Excussit cristas galeis, capulosque solutis

quod *motant.* Male *quam immutant* Cam. P. — 7) Persius Sat. III, 19. seq. In Cod. legitur a pr. m. *Quid verba,* sed corr. a rec. m. *Cui v.* — 8) *Duo vero i ante no.* Ita recte Cod. *I vero ante no* P. *Duo verba, i, ante no.* Cam. Intelliguntur *duo verba,* sed *vero* coniunctio transitum facit, nec desiderari potest. — 9) *Et quidquid ab his componitur* Cod. *Et quae ab eis componuntur* Cam. P. — 10) *Desinis* add. Cam. P. — 11) *His* addunt Cam. P. — 12) *Pugno pugnas, signo signas, regno as, hiberno as* Cam. P. Meliora Cod. *pugno regno signo verno hiberno,* quae dedimus. — 13) *Sperno spernis, sterno sternis* addit sola P. — 14) *Cernis* intrudit sola P. — 15) *Sterno et sperno* Cod. sed signis oppositis ordo mutatus. — 16) *Libro VIII. Thebaidos.* Ita Cod. *lib. VII. Theb.* Cam. P. Est autem lib. VII, 130. — 17) Cod. mendose: *inani. refert hippolite infelix vela coloni* (sed vv. *refert — coloni* cum interpositis lineola traducta deleta sunt) *cuius passivum cuius participium praeteriti temporis Ovidius in .v. lib. fastorum ipse* (*refert hippolite infelix vellim*) *dionen cum consternatis deripereris equis.* Sic omnia turbata. Rescripsi, quae in Cam. et P. habentur, paucis mutatis. *Dionem* Cam. P. sed recte *Dionen* apud Ovid. et in Cod. nostro. *Diripereris* Cam. P. et apud Ovidium. Puto rectius legi *deripereris.* Locus est Ovid. Fast. V, 309. seq. — 18) Horat. Epist. II, 2, 159. — 19) Ovid. Metam. III, 234. seq. — 20) *Tam verbum, quam nomen* Cam. P. — 21) *Tertiae sunt* Cam. P. *Sunt* om. Cod. — 22) Horat. Sat. I, 3, 66. — 23) Terent. Phorm. V, 7, 25. *Video patrem filium* Cam. P. *patrem* om. Cod. Apud Terent. est: *Tum autem Antiphonem video ab sese amittere invitum eam, inque.* Tum in Cod. nostro *invitium inque* corr *invidum inq.* — 24) Virg. Georg. I, 43. seq.

Perfudit gladiis, ereptaque pila liquavit[1].

Persius:

Phyllidas, Hypsipylas, vatum aut plorabile si quid,
Eliquat, ac tenero supplantat verba palato[2].

Ovidius Fastorum IIII. lib.[3]:

Nec pigeat tritum niveo cum lacte papaver
Sumere, et expressis mella liquata favis.

Cum vero sint a nominibus, tunc iure primae sunt coniugationis, ut *aequus, aequo, aequas; propinquus, propinquo, as; obliquus, obliquo, obliquas; antiquus, antiquo, as; aqua, aquor, aris.* Virgilius in libr. IIII.[4] Georg.:

Sed circum tute[5] *sub moenibus urbis aquantur.*

13. In *ro* desinentia *e* antecedente, omnia primae sunt coniugationis[6], *libero, as, lacero*[7], *desidero, considero, genero, impero, blatero.* Horatius libro Serm. II.[8]:

Magno blateras clamore.

Itero, as, idem[9] lib. I. Carminum:

Nunc retrorsum
Vela dare atque iterare cursus
Cogor relictos[10].

Excipiuntur pauca primitiva, et quae ab eis singulis componuntur, tertiae[11] coniugationis, ut *gero, ris, digero, aggero*, unde:

Aggeritur terrae tumulo;

in II. lib. Aeneidos apud Virgilium legimus[12], ex quo verbo nomen fit *agger*, et ab eo verbum derivatum *aggero, as;* et est primae coniugationis, ut idem Virgil. refert in libro X.[13]: [2183]

Aggerat et longo praedam iubet ordine duci.

Tero item *teris*[14], *detero, protero; sero*[15] item *seris*, ex quo componuntur *insero, dissero*[16], *prosero, desero;* nam *obsero, as*, iure primae coniugationis a nomine, id est haec *sera*, huius *serae*, compositum est[17]. *Queror* item deponens[18] est correpta penultima, *quereris.* *Fero* etiam,

1) Lucan. Phars. VII, 158. seq. — 2) Pers. Sat. I, 34. seq. — 3) *Ovid. Fastorum lib. IV.* Cam. P. *Fastorum IIII. lib.* Cod. Versus est 151. seq. Mirum est, in Cod. legi: *nigro cum lacte.* — 4) *In quarto libro geor.* Sic Cod. *Virg. libr. III. Georgicorum* Cam. P. Locus est Georg. IV, 193. — 5) *Tute* Cod. Cam. *tutae* P. ut apud Virg. editur. — 6) *Ut* intrudit Cam. et P. — 7) *Lacero* h. l. additum e Cod. Tum post v. *considero* in Cam. et P. sequuntur haec: *as lacero, as, aggero, as, numero*, quae absunt a Cod. — 8) Horat. Sat. II, 7, 35. — 9) *Idem* Cod. *item* Cam. P. — 10) Horat. Od. I, 34, 3. seqq. Cod. *nc retrorsum.* — 11) *Tertiae sunt* P. Cam. *sunt* om. Cod. — 12) Ita Cod. Sed in Cam. et P. *unde Aggeritur tumulo tellus, in II. lib. Aeneidos Virgilii legimus.* Est Aen. III, 63. ubi editur, quod apud P. et Cam. legitur: *tumulo tellus.* — 13) *Virgil. refert in libro X.* Ita Cod. *Virgil. in libro refert XI.* P. *in libro refert X.* Cam. Est locus Aen. XI, 79. *Longa* apud P. ex errore typ. — 14) *Tero item teris* Cod. *Item tero is* Cam. P. — 15) *Sero item seris* Cod. *Item sero is* Cam. P. — 16) Cod. *desero* sed corr. *disero.* Idem post v. prosero addit *desero.* Utrumque *dissero* et *desero* a Cam. om. — 17) *A nomine, id est haec sera, huius serae, compositum est.* Ita recte Cod. *A nomine quod est haec sera, huius serae, et ab eo compositum est resero, as.* Cam. P. nisi quod Cam. vv. *quod est* omittit. — 18) *Queror item deponens est* Cod. *Item queror deponens* (om. *est*) Cam. P. — 19) *Quod* additum e Cod. et Cam. — 20) *Perfero* P. Cam. *praefero* Cod. — 21) *Autem* additum e Cod. et Cam. — 22) *Ut tertiae coni. verb. notavimus* Cod. *notavimus tertiae coni. verborum* Cam. P. — 23)

quod [19] licet anomalum est, tertiae tamen coniugationis esse ex quibusdam eius motibus ostenditur, et ab eo similiter derivata, ut *infero*, *suffero*, *praefero* [20]. *Vociferor* autem [21], quod est a *fero*, et *morigeror*, quod est a *gero*, compositum, vel quia cum nominibus componuntur, iure primae sunt coniugationis verborum. Observandum est tamen, quod quae superius ut tertiae coniugationis verborum notavimus [22], omnia dissyllaba sunt, quod in aliis *e* ante *ro* habentibus raro reperitur. Et quacunque alia vocali antecedente *ro* syllabam, similiter verba sunt primae coniugationis, ut *aro*, *as*, *paro*, *as*, *spero*, *spiro*, *deliro*, *voro* [23], *ploro*, *roboro;* Horatius Carminum lib. IV.:

Rectique cultus pectora roborant [24]*;*

laboro, *obscuro*, *instauro*, *inauro*, *figuro;* Horatius Epist. lib. II.:

Os tenerum pueri balbumque poema figurat [25].

Exceptis *uro*, *uris*, et *quaero* activo [26] *quaeris*, ex quo composita, licet *ae* diphthongum in *i* longam convertant, coniugationem tamen servant, ut *inquiro*, *is*, Lucanus lib. VII. [27]:

Inquire nefanda nefandi
Caesaris;

conquiro, *is.* Consonante etiam quacumque [28] antecedente primae sunt, ut *celebro*, *celebras*, *tenebro* [29], *consecro*, *obsecro*, *quadro*, *migro*, *latro*, *lustro*, *narro*, *erro.* Notantur tertiae coniugationis, *curro*, *is*, *verro*, *ris;* Statius Thebaidos lib. VII. [30]:

— sat dubium coetu solante timorem
Fallere, et incultos aris adverrere crines.

In *ror* desinentia deponentia vel communia, primae sunt, ut *exsecror* [31], *morigeror*, *feneror*, *miror*, *moror*, *odoror*, *furor*, *lucror;* excepto *queror*, ut ante dictum est, tertiae. [2184]

14. In *so* similiter primae sunt coniugationis, quia derivativa [32] sunt; nam vel a nominibus pleraque derivantur, vel certe frequentativa sunt, ut *lapso*, *as*, *penso*, *spisso*, *denso*, quod et *denseo* secundae coniugationis, ut in *eo* terminatum, licet raro lectum, invenitur, ut extulit in primo lib. Georgic. Virgilius:

Denset, erant quae rara modo; et quae densa relaxat [33].

Item in XII. lib. Aeneidos:

Delibero voro Cod. *deliro iuro* Cam. P. Retinui *deliro*, quod verum sine dubio. Tum *ploro* in Cod. supra scriptum est, ab antiqua tamen m. ut videtur. — 24) Horat. Od. IV, 4, 34. Tum *laboro obscuro* hoc ordine Cod. *obscuro*, *laboro* Cam. P. — 25) *Poema figurat* Cod. *poeta figurat* Cam. P. Locus est Hor. Epist. II, 1, 126. ubi recte *poeta* editur. — 26) *Activo* Cod. *activum* Cam. P. — 27) *Lucanus lib. VII.* Ita Cod. *Lucanus lib. VIII.* Cam. P. Tum *nefanda nefandi* Cod. a pr. m. Correctum tamen a rec. manu: *in fata nefandi.* Cam. *in facta nefandi.* P. *in fata nefandi.* Locus est Phars. IX, 558. ubi editur *in fata nefandi*, sed in Codd. aliquot: *inquirere fata nefandi.* — 28) *Quacumque* Cod. *qualicunque* Cam. P. — 29) *Tenebro* a Cod. supra scriptum; sed ab ant. m. ut videtur. Eodem modo paullo post vv. *lustro*, *narro*, *erro* supra scripta sunt. — 30) *Statius Thebaidos lib. VII.* Cod. *Statius Thebaid. IV.* Cam. P. Locus est Theb. lib. IV, 201. seq. Ceterum Cod. a pr. m. *sat dubium coctos solent et in morem fallere*, verbis ab alia manu suprascriptis his: *coetus solvant cibos*, absurdissime. — 31) *Exseror* Cod. sed corr. Tum in eodem legitur *feneror* hac scriptura, quam expressi. *Foeneror* Cam. *faeneror* P. Deinde Cod. *miror*
moror
odoror
execror
soporor
furor lucror; sed vv. *execror* et *soporor* punctis superimpositis deleta sunt. — 32) *Derivata* Cod. Cam. *derivativa* P. quod retinendum censui. — 33) Virg.
t q̄ m̄o — et a
Georg. I, 419. Cod. *dense terant q̄. rara mo q̄. dense relaxat;* sic varie correcta.

Vela dabit, vos unanimes densete catervas [1].

Cuius infinitivum Salustius [2] historiarum libro II. refert [3]: *Ille festinat subsidiis principes augere et densere frontem. Convaso, convasas* [4]. Terentius in Phormione:

aliquid convassem [5].

Accuso, accusas, merso, curso [6], *cesso.* Excipitur *accesso, lacesso, arcesso* [7], *facesso, incesso, capesso, cesso*, cuius impersonale infinitivum Virgilius duodecimo libro dixit:

Incessi muros, ignis ad tecta volare [8].

Statius quoque in primo lib. Thebaidos [9] extulit eius activum vel neutrale [10] infinitivum:

— hanc etiam poenis incessere gentem
Decretum est —.

Idem libro III [11]:

Nec tua cara fides, nec falsa incessere gaude.

cuius idem imperativum lib. XI.:

— solumque quod ante vocasti
Invideo, ne incesse moras [12] *—;*

licet in eodem libro participium, quasi frequentativum, ut a prima coniugatione veniens, lectum est:

Tecta incessantem [13] *—.*

Viso quoque *visis* [14], et *pinso, is*, tertiae coniugationis sunt, ut Persius:

O Iane, a tergo quem nulla ciconia pinsit [15].

Et defectivum *quaeso, sis*, cuius infinitivum *quaesere* Salustius in primo posuit historiarum libro [16]. In *sor* quoque [17] deponentia vel communia similiter primae sunt coniugationis [18], *caussor, commissor, grassor, conversor, diversor;* licet a *verto, vertis*, vel [19] *vertor, verteris*, [2185]

1) Virg. Aen. XII, 264. Cod. *densate catervas*, sed corr. ab eadem m. *densete*, id quod Grammaticum voluisse patet. Codd. apud Virg. pariter fluctuant inter *densate* et *densete*, sed verum est *densete.* Praeterea apud Virg. *unanimi* pro *unanimes* plerumque editur. — 2) *Salustius* scripsi e Cod. — 3) *Libro tertio refert* Cam. P. In Sallustii verbis *festinat* additum e Cod. *Principes* Cod. P. *princeps* Cam. Ceterum hoc fragmentum Sallustii nondum a quoquam enotatum inveni. — 4) *Convaso — sas* Cod. *Convasso convassas* P. *convasso* Cam. — 5) *Convasem* Cod. *convassem* Cam. P. Locus est Terent. Phorm. I, 4, 13. Apud Terentium Codices variant *convasassem*, *convasissem* et *conrasissem* deditque Bentleius *conrasissem. Convasavissem* non est librorum scriptura, ut negligenter retulit Reinhardtus ad h. l., sed Hermanni coniectura. Locus omnis sic est legendus:

Récte ego mihi vidíssem, et senis essem últus iracúndiam;
'Aliquid conrassem, átque hinc me coniícerem prótinam in pedes.

Protinam ultimam non elidit. *Conrassem* pro *conrasissem*, ut *exstinxem* pro *exstinxissem*, quum non intelligerent librarii, pro suo quisque captu immutarunt. Retinui igitur apud Grammaticum *convassem*, quod genuinae lectionis vestigium servaret. — 6) *Incurso* add. Cam. P. — 7) *Accesso lacesso arcesso.* Ita scripsi vestigia Cod. secutus, qui sic: *acerso lacesso facesso;* (supra *acerso*: c; supra *facesso*: arcesso) voc. suprascr. ab antiqua manu. Primum verbum haud dubie *accesso* scribendum, quod lexicis nostris addendum esse videtur, procusum ut *incesso.* Desideratur etiam in lexicis *cesso, cessere*, simplex, quod paullo post legitur. In Cam. locus sic legitur: *arcesso, lacesso, facesso, incesso, capesso, cesso.* In P. *accerso, accesso, lacesso, cesso, facesso, incesso, capesso, cesso.* — 8) Virg. Aen. XII, 596. *Ignesque* Cam. P. *ignis* Cod. *ignes* editur apud Virg. — 9) *In primo lib. Thebaidos* Cod. *libro Thebaidos* omn. *in primo* Cam. *libro I. Thebaidos* P. Locus est v. 245. seq., ubi in editis omittitur *est.* — 10) Cod. *neutralem infinitivum.* — 11) *Libro III.* Cod. *lib.*

simplici, quod est tertiae coniugationis, componuntur, tamen ut deponentia primae sunt coniugationis.

15. In *to* desinentia, quotcunque sint syllabarum, quacunque vocali vel consonante antecedente, primitiva seu derivativa, primae sunt coniugationis, ut *sto*, *stas*, *praesto*, *resto*, *obsto*, *nato* [20], Virgil. IIII. Aeneidos libro [21]:

Natat uncta carina.

Veto, *as*, *vito*, *dubito*, *cogito*, *noto*, *porto*, *muto*, *puto*, *reputo*, *refuto*. Virgilius lib. XII.:

Fors dicta refutet [22].

Confuto, *as;* Terentius in Phormione:

Confutavit verbis admodum iratum patrem [23].

Occulto, *exsulto*, *ausculto* [24], *vasto*, *gesto*, *manifesto;* Statius Thebaid. lib. II.:

Ramus manifestat olivae
Legatum [25] *—;*

Ovidius Metamorphoseon lib. XIII. [26]:

Insidias prodet manifestabitque [27] *latentem.*

Eructo, *as*, *lacto*, *rapto*, *capto*, *salto*, *canto*, *arto*; Lucanus lib. IIII.:

Continuos multis subitarum tractus aquarum
Artavit clausitque animum [28].

Lacto; Terent. in Andria:

Eorum animas lactas [29].

Idem in eodem:

Nisi me lactasses amantem [30].

Marito, *as*.

IV. P. *libro quarto* Cam. Locus est libri tertii v. 301. Tum Cod. *nec falsa.* Cam. P. *ne falsa* cum editis Statii libris. — 12) Cod. *nec incesse mores* cum duplici correctione *moram* ab antiqua manu, et *moras* a rec. Locus est Stat. Theb. lib. XI, 389. seq. ubi legitur *ne incesse moras.* — 13) Stat. Theb. XI, 361. ubi legitur *incessentem.* Cod. a pr. m. mendose *tactam incessantem*, sed corr. — 14) *Viso quoque visis* Cod. *quoque* om. Cam. P. — 15) Persius I, 58. — 16) *In primo posuit hist. libro* Cod. *in I. lib. posuit historiarum* Cam. P. Locum a Gerlachio non video enotatum. — 17) *Quoque* addidi e Cod. — 18) *Ut* h. l. interponunt Cam. P. Sequentia sic leguntur in Cod. *causor*, *commisor*, *grassor*, *conversor*, *diversor; licet* cet. Sed Cam. exhibet: *accusor*, *commessor*, *grassor*, *conversor*, *discissor*, *diversor licet.* In P. sic: *caussor*, *commissor*, *grassor*, *versor*, *diversor*, *aversor*, *adversor; licet.* — 19) *Vel a vertor* sola P. — 20) *Sto*, *stas*, *obsto*, *obstas*, *praesto*, *resto*, *nato* hoc ordine sola P. — 21) *Virg. IIII. Aeneidos libro* Codex. *Virgil. IV. lib. Aeneid.* Cam. P. Est versus 398. — 22) Virg. Aen. XII, 41. — 23) Terent. Phorm. III, 1, 13. ubi Bentl. e Cod. Bemb. reposuit *senem* pro v. *patrem.* — 24) Cod. *asculto* i. e. *ausculto*, quod dedi. *Exulto*, *as*, *culto* male Cam. P. — 25) Stat. Theb. II, 389. seq. — 26) *Metamorphos. lib. IV.* P. *Metamorphoseon libro IIII.* Cam. *Metamorphoseon lib. XIII.* recte Cod. Est lib. XIII, v. 106. — 27) *Prodit manifestavitque* P. *prodet manifestabitque*, Cod. Cam. ut est apud Ovid. In Cod. *prodit* ser. m. — 28) *Lucan. lib. IX. Continuus — amnem.* Cam. P. Lucan. lib. IIII. *continuos — amnem* a pr. m. Cod. sed corr. ab antiqua manu *animum.* Est locus Lucan. IV, 368. qui ita se habet: *Continuus multis subitarum tractus aquarum Aera non passus vacuis discurrere venis Artavit clausitque animam.* Ceterum retinui *continuos*, quod fortasse masculino et nominativo non minus bene aliquando dicebatur, quam neutro *continuom*, et accusativo. — 29) *Animas* dedi e Cod. Vulgo ut apud Terent. *animos. Lactas* Bentleius apud Terentium scribi iussit, quum ibi vulgo legeretur *lactans.* Locus est Ter. And. V, 4, 9. — 30) Terent. Andr. IV, 1, 24.

Dum Pelea dulce maritat
Pelion;

Statius II. Achilleidos [1]. Horatius in Epodo:

Altas maritat populos [2].

Leto, as; Ovidius in Ibide [3]:

Quique Lycurgiden letavit et arbore natam.

Idem in III. [4] Metamorph.:

Letataque corpora vidit.

Exceptis paucis tertiae coniugationis, quae et disyllaba [5] sunt, et primitiva. *A* quidem antecedente, *scato, scatis;* licet non sit eius frequens usus. Cuius infinitivum [6] Lucretius in VI. lib. protulit:

Largifluum fontem scatere atque erumpere lumen [7].

Ex quo Horatius participii praesentis accusativum in III. lib. Carmin. protulit [8]:

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Beluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.

E autem vocali, ut *meto, peto*, et *c* consonante antecedente, ut *flecto, tis, necto, tis, pecto, tis, r* similiter antecedente, ut *verto, tis, sterto, tis. I* antecedente, ut *sisto, tis, mitto,* [2186] *tis* [9]. In *tor* quoque desinentia deponentia, vel communia, primae sunt [10], *scrutor, testor, antestor;* ut Horatius Sermonum lib. I.:

Licet antestari [11].

Notantur tertiae coniugationis, *plector, amplector, complector, nitor, utor*, et ab his [12] composita; *vertor* quoque et *revertor.*

16. In *vo, v* vocali pro consonante ante *o* posita, omnia primae sunt coniugationis, pleraque enim sunt derivata, ut *levo, as, servo, as, curvo.* Notantur tertiae duo, *vivo, vivis,* unde nomen est derivatum *vivus*, et *lavo, is,* ut Virgilius in X.:

1) Stat. Achill. II, 342. seq. Cod. exhibet: *Dum pellidulci maritat peleon*, sed corr. *pelea* et *pelion.* — 2) Recte Cod. *Altas.* Cam. P. *altos.* Tum *maritas* Cod. a pr. m. *marito* corr. *maritat* Cam. P. Horat. Epod. II, 9. — 3) *In Ibin* Cam. P. Recte *in Ibide* Cod. Tum in Codice mendose *licorciden* et mendosius corr. *ligorciden.* Deinde *natum* pro *natam* est apud Ovid., sed *natam* Cod. Cam. P. Ceterum Cod. *Leto* et *letavit.* Cam. P. *Laeto — laetavit.* Ov. Ibid. 503. — 4) *Idem in III. Metam.* Cod. *Idem in IV. libr. Metamorph.* Cam. P. Ovid. Met. III, 55. Cod. recte *letata.* Cam. P. *laetata.* — 5) *Disyllaba* Cod. *dissyllaba* Cam. P. — 6) *Etiam* addunt Cam. P. — 7) Lucret. De R. N. VI, 598. — 8) *Protulit* Cod. *Refert* Cam. P. Est Horat. Odar. III, 27, 25. seqq. — 9) Turbae h. l. in Cod. quas male correctas apud Putschium vides: *E autem antecedente vocali, pecto, necto, flecto, et plecto antique. E brevi antecedente duo, peto ac meto. R antecedente, similiter duo, verto et sterto. Geminata vero t ante o, unum, mitto. Et S antecedente, similiter unum, sto.* In quibus plura absurda inesse, patet. Codex ita: *E autem consoñ antecedente* .c. *te tertiae coniugationis ut flecto tis necto tis plecto tis. r. similiter antecedt ut verto tis, sterto tis. sisto tis mitto tis. In tor quoque* cet. In his primum illud *consoñ* mendi originem prodit. Tum verba *tertiae coni.* supervacanea sunt, quoniam id supra iam notatum. Et ante v. *sisto* quaedam omissa esse, intelligitur. Proxime ad veritatem accedit Cam. *E autem vocali, ut meto, peto, et c antecedente. flecto is, necto is, pecto is, r. similiter antecedente, ut verto, sisto, sterto is, immitto.* Fert aliquid auxilii recentior manus in Cod. quae post vv. *sterto, is* haec addit: *S. antecedente ut mesto* (sic) *.i. antecedente ut,* e quibus *i antecedente ut* recepi et lectioni Camerarianae intexui. Iam Camera-

Lavit improba teter
Ora cruor [13].

Horatius Carmin. lib. I.:

Villaque, flavus quam Tiberis lavit [14].

Idem Sermon. lib. I.:

Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha [15].

Quod et primae coniugationis invenitur; Iuvenalis lib. I.:

Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur [16].

Cuius supinum [17] Horat. in lib. I. Sermon. protulit:

Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit [18].

L vero ante *vo* antecedente, tertiae coniugationis primitiva inveniuntur [19], *volvo, volvis; solvo, solvis; calvo*, id est decipio, ut est apud Salustium in historiarum libr. III. *Contra ille calvi ratus, quaerit extis, ne somnio ostenderetur thesaurus* [20].

In *vor* desinens deponens, unum est, *convivor*, quod primae [21] est, generali regulae deponentium serviens, cum non respondeat [22] suo primitivo, id est *vivo, is*, vel quia de nomine, quod est conviva, derivatur.

17. In *xo* desinentia pauca sunt, primae quidem coniugationis, ut *laxo, as, luxo, vexo, taxo.* Sed tertiae non inveni [23], nisi *pexo, pexis, texo, xis, nexo, is*, et *faxo, faxis* [24], defectivum [25]. *Nexo* enim tam *nexas* invenitur, ut ostendit Virgilius [26] participium dicens: [2187]

Nexantem nodis;

quam *nexis* [27], ut Accius [28] in Deiphobo:

Nos continuo ferrum eripimus, omnibus manicas neximus;

licet et *nexui* [29] lectum est, quod etiam a *necto, nectis*, sicut a *pecto, pectis, pexui* [30] potest esse. In *xor* similiter desinentia deponentia [31] primae sunt coniugationis, ut *rixor, amplexor.*

rius locum mendosum esse suspicabatur; melior medicina e Codice exspectanda. — 10) *Ut* add. Cam. P. — 11) Horat. Sat. I, 9, 76. — 12) *Ab eis* Cam. P. *ab his* Cod. — 13) Virg. Aen. X, 727. seq. — 14) Odar. II, 3, 18. Cod. *lib. I.* Cam. P. *lib. II.* Tum Cod. *vellaque* sed corr. — 15) *Lympha* Cod. *limpha* Cam. P. Horat. Sat. I, 5, 24. — 16) Cod. *Haec pueri* sed corr. Locus est Iuv. Sat. II, 152. ubi etiam Codd. aliquot *Haec. Nisi* abest a Cod. sed in margine ascr. — 17) *Vel participium* add. Cam. P. *sopinum* Cod. — 18) *Libro Sermon.* omisso numero Cam. P.; eum supplet Cod. Locus est Horat. Sat. I, 6, 124. seq. — 19) *Ut* add. P. Eadem addit *volvo, volvis*, quod licet desideratur in Cod. et Cam., retinui tamen, quia facile excidere poterat. Tum *calvis* add. P. quod ignoratur a Cod. et Cam. — 20) *Salustium* scr. e Cod. Tum *calvi ratus q. retextis* (sic) *ne somnio* [os] *tenderetur* (sic) Cod. quod expressi. *An somnio portenderetur* P. *quaerebat ex me an somnio portenderetur.* Cam. In Fragmm. Sallustii recte legitur *num som.* Ceterum prior pars huius fragmenti citatur etiam a Nonio pag. 7. — 21) Vv. *convivor quod primae* in Cod. supra scr. — 22) Cod. *cum non respondens* sed corr. *respondet.* Verum est *respondeat*, quod exhibent Cam. P. — 23) *Inveniuntur* Cam. P. — 24) *Nexo is. Faxo enim faxis* P. *nexo, is, faxo, is, nexo enim* cet. Cam. Turbat Cod. *nexo xis faxo xis defectivum tamen* [nexis enim et] *nexas* (sic). Ex quibus facile intelligitur, quae vera manus scriptoris fuerit. — 25) *Defectivum est* haec plane desunt a Cam. *Est* abest a Cod. — 26) *Virgilius in V.* Cam. P. *in V.* abest a Cod. Est locus Aen. lib. V, 279. — 27) *Nectis* male P. — 28) *Ut Accius in D.* Cod. P. *Ut dicit Actius in D.* Cam. — 29) *Nexui* Cod. *licet et nexuimus a nexui lectum sit* Cam. *licet et nexi lectum est* P. — 30) *Pexui* Cod. Cam. *pexi* P. — 31) *Deponentia* additum e Cod.

In *or* passiva, quacunque praecedente vocali vel consonante, coniugationem suorum sequuntur activorum, ceu ante diximus.

18. Composita quoque in omnibus terminationibus simplicium suorum coniugationes, eadem scilicet manente finalitate, sequuntur; si tamen cum verbis vel cum praepositionibus, cum quibus frequentius solent iungi [1], componantur. Cum verbis, ut *tepefacio*, *calefacio*, *madefacio*, *patefacio* [2], *liquefacio*. Cum praepositionibus, ut *capio*, *praecipio*, *decipio; facio*, *inficio*, *efficio* [3], *deficio; fero*, *praefero* [4], *infero*, *aufero* [5], *suffero*, *defero* [6]; *turbo*, *proturbo; scribo*, *describo*, *conscribo* [7]; *neco*, *eneco*, *vinco*, *convinco; fraudo*, *defraudo; fundo*, *infundo; cedo*, *discedo*, *concedo; ligo*, *inligo* [8]; *ago*, *perago*, *subigo*, *exigo*, *circumago*, *cogo; traho*, *subtraho; halo*, *exhalo; fallo*, *refello; clamo*, *reclamo; emo*, *coemo*; *no*, *adno; pono*, *expono*, *repono*, *depono*, *impono* [9]; *crepo*, *discrepo; repo*, *adrepo*, *inrepo* [10]; *aro*, *exaro; curro*, *incurro*, *discurro*, *concurro* [11]; *penso*, *dispenso*, *compenso* [12]; *viso*, *inviso; canto*, *decanto; mitto*, *immitto*, *submitto; curvo*, *incurvo; solvo*, *desolvo* [13]; *duco*, *diduco* [14], *educo*, nisi sensus caussa mutetur coniugatio, producta quidem penultima tertiae, ut [15] *educo*, *cis;* correpta autem [16], *primae*, ut [17] *educo*, *cas*, id est *nutrio* [18], ut Virgilius in lib. X.:

Quatuor [19] *hic iuvenes totidem quos educat Ufens;*

quod a nomine *dux*, *ducis* posse fieri praediximus. Et *manduco*, *as*, licet a *duco*, *is*, verbo videtur componi, tamen cum nomine compositum, quasi manum ad os duco, iure primae est coniugationis [20].

19. Intellectus autem differentia solet interdum [21] in simplicitate verborum mutare [2188] coniugationes [22], ut *dico*, *is*, et *dico*, *dicas; mando*, *is*, *mando*, *as; fundo*, *is*, *fundo*, *as;* sicut *sero* [23] quidem a nomine, quod est haec *sera* [24], licet correpta simpliciter penultima [25], et *lego*, *as* producta [26], primae sunt, ut a nominibus *sera* et *lex* venientia; *sero* autem *seris*, correpta similiter [27] penultima, ex quo *dissero*, *prosero*, *insero* [28] fiunt, et *lego*, *is*, unde *dilego* [29], *sublego*, componuntur, differentiae caussa, ut primitiva, tertiae sunt; *pello* quoque *pellas*, quod simplex in usu non est, unde *appello* [30], *as*, primae est; *pello* autem *is*, *expello* [31], *impello*, *depello*, tertiae sunt; sicut *volo*, *as*, et *volo*, *vis*, intellectus caussa diversas coniugationes meruerunt. *Sono* [32] au-

1) *Coniungi* P. — 2) *Madefacio*, *patefacio* Cod. *patefacio*, *madefacio* Cam. P. — 3) *Efficio* Cod. *officio* Cam. P. Tum in Cod. suprascr. *afficio*, quod omisi. — 4) *Perfero* h. l. add. Cam. P. — 5) *Aufero* Cod. *affero* Cam. P. — 6) *Differo* Cam. P. *defero* Cod. — 7) *Conscribo* additum e Cod. — 8) *Inligo* Cod. *illigo* Cam. P. — 9) *Depono*, *impono* addita e Cod. — 10) *Inrepo* ita Cod. et P. In Cam. desunt *repo*, *adrepo*, *inrepo*. Tum in P. *rado*, *arrado*, *inrado*, quae absunt a Cod. et Cam. — 11) *Concurro* add. e Cod. — 12) *Compenso* add. e Cod. — 13) *Dissolvo* P. sed *desolvo* Cam. Cod. — 14) *Diduco* Cod. *deduco* Cam. P. — 15) *Ut* additum e Cod. — 16) *Penultima* intrudunt Cam. P. In Cam. deest *autem*. — 17) *Ut* add. e Cod. — 18) *Nutrio non extraho* Cam. P. Vv. *non extraho* recte desunt in Cod. — 19) *Quatuor* deest in Cod. Locus est Virg. Aen. X, 518. — 20) *Coniugationis* add. e Cod. — 21) *Et* interponunt h. l. Cam. P. In Cod. a ser. m. ascr. — 22) *Coniugationem* Cam. P. — 23) *Sicut et sero quidem seras, a n.* Cam. P. In Cod. abest *et*, suprascriptis his: *tardo seras* a rec. m. — 24) Add. *huius serae* Cam. P. — 25) *Simpliciter* add. e Cod. Est *sine dubio*, ἀτεχνῶς. — 26) *Penultima* additur a Cam. et P. abest a Cod. — 27) Cod. mendose *simpliciter*. Idem ignorat h. l. v. *penultima*. — 28) *Insero* in Cod. a ser. m. ascriptum. — 29) *Dilego* dedi e Cod. i. e. *diligo*. Cam. *deligo*. P. *delego*. — 30) *Appello* Cod. *Compello* Cam. P. In Cod. tamen *conpello* corr. — 31) In Cod. est *ex : pello* (*: quom* suprascr.), ut videatur voluisse librarius *ex-compello*. Cam. P. *expello*. Paullo post *sunt* deest in Cod. — 32) *Etiam* P. pro quo *enim* exh. Cam. *Autem* Cod. ubi *enim* suprascr. a rec. m. — 33) *Et sono is* Cam. P. — 34) *Infinitivus* Cod. *infinitivum*

tem *sonas*, et *sonis*[33], unde sonere infinitivus[34]; *crepo*, *as*, et *crepo*, *is*, unde et *crepere; fulgeo* et *fulgo*, unde et *fulgere; ferveo* et *fervo*, unde et *fervere; oleo* et *olo*, unde *olere*[35], penultima correpta; *strido*, *is*, et *strideo*, *es;* sicut *albo*, *as*, et *albeo*, *es; denso*, *densas*, et *denseo*, *denses; duro*, *as*, et *dureo*, *es; maturo*, *as*, et *matureo*, *es*; ex quibus *induruit* et *maturuit*[36] praeterita perfecta veniunt, auctoritate sola vetustatis[37] tradidit ratio, unde nec omnes motus haec eadem verba tritos et usitatos in utraque coniugatione habere noscuntur.

20. Cum nominibus autem composita verba mutant plerumque coniugationem. Nam generali[38] regulae subiecta et quasi a nominibus derivata, iure ad primam veniunt coniugationem verborum, ut *litigo*[39], *gas*, *remigo*, *gas*, *vociferor*, *aris*, *morigeror*, *aris;* et maxime excludentia *i*, quam in simplici verbo ante[40] *o* habuerunt, etiamsi cum praepositione componantur, mutant coniugationem, ut *aedifico*, *significo*, *sacrifico*, *laetifico*, *amplifico*, *terrifico; mancipo* quoque, *aucupo*, *participo*, licet possunt haec[41] quasi a nominibus *manceps* et *anceps* et *particeps;* sicut *vindico*, *as*, *iudico*, *as*, *indico*, *auspicor*, *aris*, a nominibus *vindex*, *iudex*, *index*, *auspex* venientia, iure primae esse, idemque etiam de superioribus potest intelligi, ut a *lae*-[2189] *tificus*, *sacrificus*[42], *amplificus*, *terrificus*, nominibus, quae sunt in usu, verba deducantur[43], hisque similiter excurrisse *aedifico* et *significo* verba[44], licet careant positione[45], ad aliorum similitudinem compositis nominibus. Et cum solis tantum praepositionibus verba composita, si in compositione careant *i*, quod habuerunt in simplicitate, mutant[46] coniugationem, ut a *capio*, *capis*, quod est tertiae, primae fiant coniugationis; ut *anticipo*, *occupo*[47]. Ut enim[48] a nominibus verba derivata, *e* vel *i* addentia, una syllaba genitivum primitivi solent vincere, ut *canus*, *cani*, *caneo; insanus*, *insani*, *insanio; sors*, *sortis*, *sortior;* et[49] e contrario a verbis in *eo* vel in *io*[50] desinentibus traducta nomina, id est quae *e* vel *u* vel *i* vocales excludant[51], minus una syllaba proferuntur, ut *arceo*, *arcus; profugio*, *profugus*[52]; *advenio*, *advena; gradior*, *gradus; tribuo*, *tribus; metuo*, *metus*: sic etiam in ipsis verbis solet evenire, ut in *io* verba desinentia, si in compositione *i* excludant, omnibus modis unam minuentia[53] syllabam, coniugationem quoque mutare[54] cogantur; *facio*, *facis; aedifico*, *aedificas; capio*, *capis; occupo*, *occupas.* Sic[55] a *nomine* et *capio nuncupo*, *nuncupas;* eodemque modo a *fugio*, *fu*-

Cam. P. — 35) *Olere penultima* (sic) Cod. *olere* [.e.] *penultima* Cam. P. — 36) *Induruit et maturuit* Cod. Cam. *induravit et maturavit* P. male. — 37) *Auctoritate sola vetustatis tradidit ratio.* Sic recte Cod. *Ratio vetustatis* est *usus*, *modus*, quo utebatur vetustas. Et artificiosior sic clauditur periodus, quod amant Grammatici huius aetatis, maxime Eutychius eiusque praeceptor Priscianus. *Auctoritas sola vetustatis*, *non artis ratio tradidit.* Cam. P. — 38) Add. *nominum* Cam. P. male. In Cod. ascr. a ser. m. Eadem tamen rec. m. ascripsit *subiecta*, quod abesse nequit. — 39) Cod. a pr. m. *lego gas* cum corr. *ł litigo* i. e. *vel litigo.* Correctio tamen videtur ab antiqua m. quare retinui, etiam sententia postulante. — 40) Cod. *ante o.* cui consentit Cam. *Antecedente o* P. — 41) *Licet possunt haec* Cod. *licet haec* Cam. P. in quibus infra post v. *esse* additur *videntur.* — 42) *Sacrificus, laetificus* Cam. P. — 43) *Deducantur* Cam. P. *diducuntur* Cod. — 44) *Verba videntur* P. V. *videntur* om. Cam. et Cod. — 45) *Licet careant appositis ad aliorum* cet. Cam. P. Pro v. *appositis* Cod. exhibet *positione*, quod dedi. Nam quae sequuntur *ad aliorum similitudinem compositis nominibus* in appositione addita sunt, et ἐπεξήγησιν continent. Ceterum *carent* Cod. a pr. m. — 46) *Motant* Cod. V. supra. — 47) *Anticipo anticipas, occupo occupas.* Cam. P. — 48) *Ut etenim* sola P. — 49) *Et e contrario* ita recte Cod. *Ita e contr.* Cam. P. — 50) *Vel in uo* interponunt Cam. P. — 51) *Id est* add. e Cod. Tum *excludentia* in Cod. corr. a ser. manu. — 52) *Perfugio perfuga* Cam. P. In Cod. est e corr. *refugio refuga*, sed recte prima manus: *profugio profugus.* — 53) *Minuentia unam* Cam. P. — 54) *Motare* Cod. V. supra. — 55) *Sicut a nomine* Cam. P.

gis[1] nomen deductum *fuga* facit ex nomine verbum *fugo*, *fugas;* quo modo a verbo *iungo iungis*[2] nomen *iugum*, et ab hoc verbum *iugo*, *iugas;* et *molo*, *molis*[3], unde nomen *mola*, et ab eo verbum *immolo*, *immolas;* sicut *sedeo* verbum secundae, et[4], quod eiusdem est compositum coniugationis[5], *insideo*, unde nomen *insidiae*, ex quo aliud verbum *insidior*, *insidiaris*, traducitur[6]. Ex praeterito perfecto suo, quod est in primitivo *sedeo*, *sedi*, factum expulsione *e*, quae erat ante *o*, productaque penultima, facit verbum primae coniugationis, *sedo*, *sedas*, quomodo in circumflexis apud Graecos Syracusano more saepe verbi positio derivatur ab alterius verbi praeterito perfecto, ut ποιῶ, πεποίηκα, πεποιήκω; νοῶ, νενόηκα, νενοήκω; quod potest etiam a praeterito perfecto, quod[7] est *sedi*, nomen fecisse haec *sedes*, eadem verbi longitudine etiam in nomine servata. Ut ab eo quod est *rumpo*, *rupi*, *rupes; sterno*, *stravi*, *strages;* sic a nomine *sedes* derivatum[8] generali regula nominum, iure primae coniugationi dedit se verborum[9]. A nomine quoque plurali, quod est hae *sordes*, *sordeo*, *sordes*, secundae coniugationis verbum deductum, cum fecisset ex se nomen mobile *sordidus*, ab eo verbum derivans *sordido*, *das*, merito primae dedit illud verborum coniugationi. De monosyllabo autem[10] verbo, quod est primae, praeter regulam coniugationis, *do*, *das*, *dat*, et compositionibus eius rationabiliter non respondentibus primitivo, in supradictis abunde reor esse monstratum[11].

1) *Nuncupas; facit eodemque modo a fugio fugis fit nomen.* Codex. *Facit* omittunt Cam. P. *Fit* autem etiam omittendum esse, res ipsa docet, idque feci. — 2) *Iugo iugis* mendose Cod. — 3) *Molo molis* ita recte Cod. *molo molas* Cam. P. — 4) *Et* deest in Cod. sed necessarium. — 5) *Ut* add. Cam. P. — 6) *Et* male interponunt Cam. P. — 7) *Ut est sedeo sedi* P. *quod est sedi* Cod. Cam. — 8) *Derivatum verbum* P. Cam. *Verbum* abest a Cod. — 9) *Dedisse verborum videtur*, *sedo sedas.* P. *dedisse verborum* omissis reliquis Cod. Recte Cam. *dedit se verborum*, quod expressi. — 10) *Enim* Cam. P. et Cod. a ser. m. *autem* Cod. a pr. m. — 11) Addit librarius in Cod. *Deo gratias explicit feliciter ars eutycii grammatici.*

ARUSIANI MESSI

V. C. OR. COMITIS PRIMI ORDINIS

EXEMPLA ELOCUTIONUM

EX

VIRGILIO SALUSTIO TERENTIO CICERONE

DIGESTA PER LITTERAS.

PRAEFATIO EDITORIS.

Plus quam dimidia parte auctus Arusianus hic Messius prodit, cuius olim libellum Angelus Maius, vir de antiquarum litterarum studio immortaliter meritus, ex codice aliquo Ambrosiano, nomine Cornelii Frontonis praenotato, edidit. Est in bibliotheca Guelpherbytana libellus manu Gudii exaratus, qui talem prae se fert indicem: *Arusiani Messi, V. C. Or. Comitis primi ordinis, exempla elocutionum ex Virgilio, Sallustio, Terentio, Cicerone, digesta per litteras.* Libellus est in charta scriptus, eiusque in fronte notavit Gudius: *In aliquibus codicibus pro Arusiani Messi male irrepsit Cornelii Frontonis.* Is libellus haud dubium est quin ab antiquissimo aliquo codice itemque optimo transscriptus sit; tam enim est incolumis, ut integrum Grammatici opusculum, paucis locis exceptis, repraesentare, Angeli autem Maii codex plane mutilatus truncatusque, maxime vero in posteriori parte, fuisse videatur. Rursum igitur mihi contigit, id quod in prioribus Grammaticis, hucusque a me tractatis, accidisse vehementer laetor, ut antiquissimum librum nactus, fontem integerrimum adire possem, ex quo opusculum quam emendatissimum in lucem proferrem. Nam tametsi relicti sunt loci, in quibus medicina ab alio tantum libro scripto exspectari debet; tamen in plerisque codex hic Gudianus, veram Grammatici manum refert, ac non solum in iis quae Maius iam publici iuris fecerat, auxilium fert integerrimum, verum etiam nova multa satis emendate scripta affert, ita ut, quod supra dixi, plus quam dimidia parte auctus videatur. Atque inter ea, quae nova iam leguntur, maxime memorabilia sunt aliquot Ciceronis fragmenta, antehac non cognita, et, quod maius est, fragmenta permulta ex Sallustii libris Historiarum, quae hucusque nemo vidit. De quibus quum scirem magnam multorum esse exspectationem; nolui committere ut ea diutius traheretur, qua de caussa editionem amplius differendam non censebam.

Ceterum quinam fuerit Arusianus, atque *Messius*ne an *Messus* potius scribendus sit, nunc quaerere non vacabat. Quae de Frontone disputaverat Angelus Maius, quaeque de libello Frontoni abiudicando dixit Niebuhrius in Editione Frontonis reliquiarum, ea huic meae editioni praemittenda iudicavi. Notabile est, in codice Gudiano bis citari Symmachum, quum in reliquis ex quatuor tantum priscis illis scriptoribus, Terentio, Sallustio, Cicerone, Virgilio exempla sint petita. Donec certius constiterit, quo tempore vixerit Arusianus, illos Symmachi locos pro suppositiciis habendos putavi ac proinde in notas transscripsi, non pro certo affirmare ausus, nihil eos ad Arusianum pertinere. Facile enim fieri potuit, ut Arusianus, vel recentis alicuius illecebrae libro suo conciliandae caussa, vel gratiam ac favorem ipsius Symmachi captans, si forte illius aetate viveret, a norma sibi praestituta paullum deflecteret atque recentiorem scriptorem aliquoties in scribendi exemplum laudaret.

Silentio praetereundum non est, me in hoc libello *Salustii* nomen una *l* littera scripsisse, quam veram esse scripturam puto, licet aliter pronunciasse veteres facile largior. Commemorare tamen debeo, huic scribendi rationi non ubique favere codicem Gudianum, quem initio putabam antiquiorem scripturam referre omnibus in locis, qua in re me errasse, postea intellexi. Retinui tamen illam per unam *l* scribendi rationem, qua coeperam. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idib. Augusti cIↃIↃcccxxx.

PRAEFATIO ANGELI MAII.

Opus grammaticum quod extremum in mea Frontoniana Editione excudendum curo, inscribitur in Codice Ambrosiano (D. 498. part inf.) CORNELII FRONTONIS EXEMPLA ELOCUTIONUM. Iam hic Codex longe alius est, atque antiquissimus Palimpsestus, ex quo superiora Frontonis Scripta prodierunt. Quum mihi exploratum sit, hoc Opus ab aliis tribui Arusiano (seu Volusiano) Messo sequioris aevi oratori et grammatico, proponenda censui quaedam argumenta, ob quae Frontoni nostro asserendum videbatur.

1. Hoc Opus in Codice Ambrosiano nomen Cornelii Frontonis, ut dixi, diserte prae se fert.

2. Codices nullo fere in loco antiquiores nobilioresve, quam in Coenobio Bobiensi fuerunt. Iamvero in eius Coenobii pluteis inter alios Grammaticos veteres *Cornelii* quoque *Frontonis Elegantiae latinae* exstiterunt. Eius rei testis est luculentus in sua Geographia Volaterranus his verbis: „Hic (in Bobiensi Coenobio) anno MCCCCXCIIII. huiuscemodi libri reperti „sunt . . . . Terentianus Maurus de literis, syllabis et metris omnis generis. Caesius Bassus. „Velius Longus de orthographia. Adamantius Martyrius de B litera muta, et V vocali. Probi „catholica. *Cornelii Frontonis Elegantiae latinae.* Sergius grammaticus de litera etc.“ Porro *Elegantias latinas Cornelii Frontonis* quis aliud existimet quam hoc Scriptum, *Exempla elocutionum*, quae reapse sunt Elegantiae sermonis latini? Neque enim hic titulus convenit alii Cornelii Frontonis Opusculo item grammatico edito et inscripto *De Differentiis vocabulorum*, quae dici *Elegantiae latinae* vix posse videntur. Ergo Libellus, *Exempla elocutionum* in Codice Bobiensi Cornelio Frontoni adscriptus fuit. Codex tamen Ambrosianus, quo nos utimur, non est antiquus, nec Bobiensis videtur, sed omnino saeculo XVI. scriptus.

3. Carolus Sigonius qui Fragmenta Ciceronis primus collegit, testatur, se ad eam rem Codice usum esse, in quo erat Opusculum *Cornelii Frontonis Exempla elocutionum.* En eius verba ad Ciceronis Libri I. de Rep. Fragmentum primum: „Hoc Fragmentum, ut multa post „alia, ex Cornelii Frontonis grammatici veteris libro quodam qui *elocutionum Exempla* inscri„ptus est, mutuatus sum: quem librum ex intimis Rainutii Farnesii, Cardinalis illustrissimi, the„sauris, domino ipso concedente sumptum ad me Roma iuvenis ornatissimus atque doctissimus „Fulvius Ursinus, amicus meus, misit. Hic autem, cum praeclara multa eaque incognita Cicero„nis ad antiqui sermonis formulas demonstrandas exempla contineat, adeo mihi ad haec concin„nanda Fragmenta fuit commodus, ut, quidquid iis ornamenti hac nova editione accesserit, id

1) Lib. 4. prope finem.

„omne humanissimi Principis liberalitati etc. referendum sit." Revera in Codice nostro exstat quidquid Tullianum Sigonius ex Farnesiano libro compilavit.

4. Andreas Patricius, qui Fragmenta Ciceronis auxit, ad Particulam Tullianae Orationis inscriptae *Quum quaestor Lilybaeo decederet*, haec ait: „Fragmentum recens allatum a me ex „Frontonis quodam libro, qui continet *Exempla elocutionum.* Quem quidem librum cum Io. „Zamoscius noster, adolescens litteratissimus, ex Italia in Poloniam ad me misisset, quoniam antea „quoque ex eo Sigonius quadraginta fere alia Fragmenta elicuerat, inque suam posteriorem Edi-„tionem transtulerat; dedi et ipse operam, ut inde etiam et huic nostrae commentationi accessio „nonnulla quaesita esse videretur." Pergit ibidem Patricius confirmare, auctorem quoque libelli *de Differentiis vocabulorum* unum esse eumdemque Frontonem, de quo videlicet loquuntur Gellius Lib. II. 26. XIII. 28. XIX. 10. 13. et Macrobius in Saturnalibus (v. 1.).

5. Aldus Manutius Sallustii Fragmenta ex libello Frontonis, qui nunc editur, partim eruit. Ad Historiarum enim Sallustii Lib. I. verba illa *Nihil ob tantam mercedem sibi abnuituros*, sic ait[1]: „Ex Cornelii Frontonis *de Exemplis elocutionum* libello, nondum edito, quem legi „commodatum a Scipione Pettio, viro optimo, et singulari quadam in pervestigandis Veterum „libris diligentia praedito."

6. Nicolaus quoque Heinsius testis est, hunc libellum a nonnullis Frontoni tribui. Sic enim ad Gronovium ex Urbe Neapoli scribit[2]: „Inveni Grammaticorum nonnullorum Opuscula „hactenus, ni fallor, inedita, magno mihi usui futura, quae omnino velim describere. Inter quos „Volusianus est Messus, quem alii *Cornelium Frontonem* volunt. Is Fragmenta Ciceronis ac Sal-„lustii multa citat, quae in eorum Operibus frustra quaerantur. In phrasibus minus usitatis anno-„tandis potissimum occupatur, quas ex quatuor auctoribus selegit, Virgilio, Terentio, ac iis quos „iam nominavi."

7. Ludovicus item Carrio ad Historiarum Sallustii Lib. I. Editionis Gruterianae p. CCCCLI. sic ait: „Arusianus Messus libello *de elocutionum Exemplis*, quem quidam Cor. Frontoni tribuunt, „haec Sallustiana citat." Quod vero idem addit, inepte et inscienter eum libellum Cor. Frontoni adscribi, id demum nos moveret, si assertionis suae argumenta Carrio protulisset.

8. Ianus denique Douza in Notis ad Sallustii Hist. quas videsis in eadem Gruteriana Editione, Frontonis esse autumat libellum ex quo multae Sallustii particulae depromptae sunt.

9. Confirmat hanc opinionem simile aliud Opusculum *de Differentiis vocabulorum*, quod Cornelio Frontoni nemo fere abiudicat. Idem scilicet praestat unum in elocutionibus quod alterum in vocabulis: nempe hoc vocabulorum, illud elocutionum differentias notat. Et Frontonem quidem suorum discipulorum in gratiam grammatica Opera scripsisse mihi facile persuadeo. Iamvero is imperfectam sermonis latini doctrinam tradidisset, nisi post usum verborum, usum quoque elocutionum varium docuisset. Haec fere habui quae pro Frontone meo dicerem, cui hunc Elocutionum libellum vindicandum censui. Ceterum eumdem sub Arusiani (seu Volusiani) Messi nomine laudant Pierius ad Virgilium, Carrio ad Sallustium, Heinsius ad Valerium Flaccum III. 737. et alibi nec non in Epistulis, Io. Rhodius in Lexico Scriboniano voc. *abstinere ab omni re.* Fabricius in Bibliotheca latina[3], Burmannus Iunior in Commentario de Vita Heinsii Adversariis huius

1) In Edit. Sallustii Antverpiensi 1564.

2) Epistulae Virorum illustr. Tom. 3. Epist. ad Gronovium 144. p. 181.

3) Edit. Hamburg. 1722. Tom. 3. p. 914.

praefixo p. IX. Idem Burmannus in praefatione ad Virgilium p. XLI. Ruhnkenius in praefat. ad Rutilium Lupum p. XXVI. Heynius in praefat. item ad Virgilium p. CCXXXXIV. aliique, qui tamen rem ad trutinam revocasse numquam videntur.

Iam utrum hoc, quo scribo, tempore Libellus Elocutionum sit editus, mihi non satis exploratum est. Fabricius quidem ait [1], illum e Codice Godfridi Graevii, Consulis Lipsiensis, ab Andrea Stübelio suis locis insertum novae Editioni Thesauri eruditionis scholasticae Basilii Fabri. Lipsiae an. MDCCXVII. Sed revera Stübelius nonnisi exempla aliquot ex eo libello in Thesauro suo laudat, multa praetermittit, quodque pluris interest, verba Auctoris libelli plane supprimit: adeoque libellus, quod quidem ad Stübelium attinet, plane ineditus est. Anno autem MDCCXLII. de eo libello sic ait Burmannus Iunior in Commentario de Vita Heinsii p. IX. „Luculentum hoc „grammaticae rei monumentum tanto temporis intervallo privatis virorum doctorum armariis pressum mirari sane subit.“ Tum idem anno MDCCXLV. in praefatione ad Virgilium p. XLI. necdum editum dicit. Denique Saxius in Onomastico Edit. Traiecti ad Rh. MDCCLXXV. p. DXI. laudat P. Bondami Adnotationes ad Arusiani Messi *Quadrigam* sive *Exempla elocutionum*, cuius libelli, inquit, non nisi duo folia maiori forma typis descripta sunt. Eam coeptam Editionem equidem videre mirifice cupio, sed eadem incommodissime careo, neque porro Editio mea Frontonianorum Operum moras patitur. Sed utcumque demum ea res se habet, quum ego Frontonis Scripta, quotquot invenire datum est, edenda curem, operae pretium me facturum existimo, si hunc quoque libellum, sive antea editum sive secus, adiungam.

Sane hic libellus pretiosiore sui parte tunc spoliatus fuit, cum docti homines locos ineditos Ciceronis et Sallustii ex eo delibarunt. Neque tamen aliquam dignitatem atque utilitatem adhuc non retinet. Nam primo, Exempla Scriptorum, uti e nostro Codice prodeunt, ab ante editis saepe differunt. Deinde, Auctor libelli suis ipse verbis novos reconditioresque latinae linguae modos diserte docet, qui in Exemplis Scriptorum disiectis et extra ordinem huius libelli collocatis aegre admodum ab Eruditis notarentur. Tum denique fieri potest, ut aliqua particula Veterum nondum edita in hoc Scripto insit. Qua de re etsi ego interdum suspicatus sum, temporis tamen angustiis pressus, nihil affirmandum putavi. Illud etiam moneo, in Codice nonnisi libros Veterum laudari, ut mos est Codicum, immo ne hos quidem nominatim interdum designari: me vero, ut Lectorum commoditati consulerem, non sine gravi mea molestia temporisque iactura capita etiam pleraque omnia Tullii et Sallustii, Terentii autem et Virgilii versus, quantum in tumultuario opere licuit, accurate notasse.

1) Loco nuper laudato.

EX EDITIONE RELIQUIARUM FRONTONIS A NIEBUHRIO

CURATA

DE AUCTORE HUIUS LIBELLI IUDICIUM

NIEBUHRII.

Exstat in bibliothecis Italicis libellus ex lexicorum genere, eo insignis quod plurima servavit ex Historiis Sallustianis, atque ex Ciceronis qui interciderunt libris, fragmenta, in quibusdam codicibus inscriptus M. Frontonis exempla elocutionum, in aliis vero Arusiani (seu Volusiani) Messi quadriga. Prioris generis librorum auctoritate, seculi XVI. eruditi plerique, qui inde fragmenta hauserunt, Frontonem laudant; Maiusque, de augendo Frontonianorum librorum numero sollicitus, in eorum partes concessit, librumque ex Codice Ambrosiano, XVI. seculo scripto, una cum illis edidit. Nullus exstat liber, cui de suo minus attulerit auctor: neque enim eius praeter lemmata verbum ibi invenies, uno fortasse excepto loco v. *detraho de te:* sed ibi quoque ita barbarus est sermo, ut a vetere scriptore profecta esse nequeant. Excerpsit ille ex quattuor scriptoribus (unde quadrigae nomen inditum) Terentio, Cicerone, Sallustio et Virgilio, quae notatu dignae viderentur elocutiones, ita ut ipsas litterarum ordine lemmatis loco poneret, deinde verba subiungeret scriptoris, apud quem invenisset, tali modo: *Abundans illius rei.* Virg. *Ecl. Nivei quam lactis abundans. — Urbs et nomini plurali subiunctum. Virg. Aen. X. Quique urbem liquere Cosas. Cicero de signis: Urbem Syracusas maximam esse Graecarum.* Iam vero, postquam Frontonis de romani sermonis auctoribus iudicium innotuit, qui de Virgilio et Terentio taceat, Ciceronem antiquioribus certe non praeferat, quis illum credat, si huius generis libro consarcinando operam dicasset, non Catonem potius illum suum, Enniumque cum C. Crispo adhibiturum fuisse? Itaque librum, qui tam gravi indicio Frontoni abiudicetur, et ita tenuis, et collectis inde a Carrione, Patricio et Sigonio fragmentis iam nullius fructus sit, qui praeterea a parte testium alii auctori diserte tribuatur, non recepimus, quum praesertim moli sumptuique editionis nostrae parci voluerimus.

Raphael Volaterranus inter libros, qui a. 1494. in Bobiensi bibliotheca inventi fuerint, *Cornelii Frontonis elegantias Latinas* recenset: quae si fuerunt *exempla*, de quibus hic sermo est, vetusti quidem Codicis auctoritatem habet qui illa Frontoni vindicat; ea tamen quam infirma sit inter omnes qui sapiunt convenit.

ARUSIANI MESSI

EXEMPLA ELOCUTIONUM

EX CODICE GUDIANO AUCTIUS ATQUE
EMENDATIUS EDITA.

ARUSIANI MESSI[1] [487]

EXEMPLA ELOCUTIONUM.

A.

Abundans illius rei. Virg. in Bucol.[2]: *Nivei quam lactis abundans.* Abundans illa re. Cic. pro Cornelio lib. II.[3]: *Quis tam abundans copiis.* Abundat illa re. Cicero[4] pro Cluentio: *Mulier abundat audacia.* Abunde est huius rei. Virg. Aeneid. VII.[5]: *Terrorum et fraudis abunde est.*

Ardet illa re. Virgil. Aen. XI.[6]: *Femineo praedae et spoliorum ardebat amore.* Ardet illam rem. Virgil. in Buc.[7]: *Formosum pastor Corydon ardebat Alexim.* Ardet in illa re. Salust. Bello Catil.[8]: *Ardens in cupiditatibus.* Ardet in illam rem. Virg. Aen. VII.[9]: *Ardet in excitam Ausoniam.*

Avertit hac re. Virgil. Aen. lib. I.[10]: *Nec posse Italia Teucrorum avertere Regem.* Avertit ab illa re. Cic. Philipp.[11]: *Ab Urbe M. Antonii impetus in Galliam avertit.* Aversus ab illo. Cicero in Catilin. III.[12]: *Tam aversus a vero.*

Accingo me huic rei. Virg. Aen. I.[13]: *Illi se praedae accingunt dapibusque futuris.* Accingo illi eam rem. Idem Aen. XI.[14]: *Laterique accinxerat ensem.* Accingor illam rem. [488]

1) Angelus Maius tribuit Cornelio Frontoni, ut in praemonitis disputatum est. — 2) Bucolica Virgilii citat Angelus Maius nomine *Eclogarum.* Quod non in Cod. suo ita inveniri satis constat, quum infra in nota (7) ad vocem *Supervenio* id aperte confiteatur, et sibi commodius visum Eclogas citare, commonstret. Ceterum praeter numerum librorum, qui etiam in nostro Codice exstant, Ang. Maius etiam versus adiecit, quorum significationem ex instituto nostro in notis exhibuimus. Locus est Virg. Ecl. II, 20. — 3) *Pro Cornelio lib. II.* Ita Gu. *Pro Cornelio* 199. Ang. Mai., notans se paginas Tomi II. Editionis Verburg. citare in Fragmm. Ciceronn. Nos citamus secundum Editionem Nobbianam, ubi est Corn. II, 9. Idem locus citatur a Priscian. XVIII, 2. — 4) *Idem pro Cluentio.* Sic A. M., unde mihi suspicio, plura eum mutasse in citationibus. Est cap. 65. — 5) Versu 552. A. M. singulis exemplis singulas ab ora lineas incepit. Contra MS. Gu. omnia exempla, quae ad eandem vel similem locutionem spectant, in unum coniungit. Sic igitur ab initio libelli usque ad hunc locum unum est segmentum; similiter in reliquis seqq. — 6) *Idem XI*, 782. A. Mai. Tum Cod. Gu. *Foemineo.* — 7) *Idem Ecl. II*, 1. A. Mai. *Alexin* Cod. Gu. *Alexim* A. Mai. — 8) Cap. 5. *Salust.* scripsi e Cod. Gu. qui quanquam h. l. *Sallust.* tamen in seqq. omnibus hoc nomen una *l* scriptum exhibet. — 9) Versu 623. ubi *Ardet inexcita Ausonia* editur, quod verum est. — 10) *Idem I*, 38. A. Mai. — 11) Locus est V, 11. ubi: *qui M. Antonii impetus nefarios in Galliam avertit.* Cod. A. Maii *Antonium.* Recte Gu. quod dedi. — 12) *Idem in Cat. III*, 9. A. Mai. — 13) Versu 210. — 14) Versu 489. Hoc totum exemplum tertio loco legitur in Cod. Gu., contra quartum novum segmentum incipit. *Accingor illi illam rem* Cod. Gu. Sed *accingo* ipse Gu. in margine corr.

Idem Aeneid. IIII.[1]: *Magicas invitam accingier artes.* Accingor illa re. Idem Aen. VII.[2]: *Fidoque accingitur ense.*

Appulit huic rei. Virgil. I.[3]: *Forte sua Libycis tempestas appulit oris.* Appulit ad hoc. Terentius in And.[4]: *Poeta cum primum animum ad scribendum appulit.*

Avidus hoc facere. Virg. Aen. XII.[5]: *Avidus confundere foedus.* Avidus illius rei. Idem Aeneid. VIIII.[6]: *Ergo avidum pugnae dictis.* Salustius Hist. IIII.[7]: *Avidior modo properandi factus.* Avidus[8] ad hanc rem. Terent. Eun.: *Aliquantum ad rem est avidior.*

Abnuo fieri hoc. Virg. Aen. X.[9]: *Abnueram bello Italiam concurrere Teucris.* Abnuo de illa re tibi. Salust. Bell. Iug.[10]: *Neque illi senatus de ullo negotio abnuerat.* Abnuo tibi hoc. Idem Hist. I.[11]: *Nihil ob tantam mercedem sibi abnuituros.*

Amicus illi. Virg. Aen. VIIII.[12]: *Et amicum Crethea Musis.* Amicus illius. Terent. Phor.[13]: *Amicus summus mei et popularis Geta.*

Adhibet illi. Virg. Aen. IX.[14]: *Adhibete Penates Et patrios epulis.* Adhibet in illum. [489]
Cicero De Domo sua[15]: *Crudelitatem expromo quam in me ipsum ac meos adhibuistis.* Adhibet in illo faciendo. Cicero in Siciliensi[16]: *Adhibentur in scribendo primarii viri.*

Adiuro hoc. Virg. Aen. XII.[17]: *Adiuro stygii caput implacabile fontis.* Adiuro per hoc tibi. Terent. Andria[18]: *Per omnes tibi adiuro Deos.*

Aestimo hoc illa re. Cicero in Verr. de Suppliciis[19]: *Haec vero quae vel vita redimi recte possunt, aestimare pecunia non queo.* Aestimo hoc ex illa re. Salust. Bello Catil.[20]: *Amicitias inimicitiasque non ex re sed ex commodo aestimare.*

Abutor illa re. Cicero in Catil. I.[21]: *Abutere Catilina patientia nostra.* Abutor illam rem. Salust. Bello Catil.[22]: *Quibus mihi videntur ludibrio fuisse divitiae; quippe quas habere honeste licebat, abuti per turpitudinem properabant.* Terent. in And.[23]: *Nam in prologis scribendis operam abutitur.*

1) V. 493. — 2) Versu 604. Ceterum in tribus superioribus exemplis A. Mai. omisit *Aeneidos* significationem. — 3) *Idem I*, 377. A. Mai. — 4) *Terentius in Andria* Cod. Gu. *Ter. And. Prolog.* 1. A. Mai. — 5) Versu 290. — 6) Versu 661. *Aen.* signum omisit A. Mai. — 7) *Salustius*; ita Gu. Est apud Gerlach. inter fragmm. libri IV, numero 30. — 8) *Avidius* apud A. Mai. fortasse typorum errore. Locus est Ter. Eun. I, 1, 51. In Cod. Maii est *aliquantulum*; recte Gu. *aliquantum*, quod verum. — 9) Versu 8. — 10) Cap. 86. *Abnuerat* Cod. Gu. *Abnueret* Cod. Mai. Apud Salustium est: *abnuere audebat.* — 11) Apud Gerlach. n. 36. — 12) Versu 774. *cretea* Cod. Gu. — 13) Cod. Gu. *Terent. Adelph.* Est locus Phorm. I, 1, 1. Uterque Cod. *summus mei et.* Legendum haud dubie *meus*, ut est apud Terentium. Error est eruditult librarii, qui ad significandam genitivi structuram possessivum facere non putaret. — 14) Uterque Cod. e libro IX. citat. Locus est V, 62. Tum in Cod. A. Mai. est: *Adhibere penates et primos ep.* Recte Gu. quod exhibuimus. — 15) Cap. 23. Gud. *expromo*, quod ap. Cic. legitur. *Exprimo* A. Mai. Tum editur apud Cic. *in ipsum me.* — 16) *Idem in Siciliensi* 77. A. Mai. *In scribendo* uterq. Cod.; apud Cic. editur: *Adhibentur in exscribendo de conventu viri primarii.* Ordo *primarii viri* debetur Cod. Gudiano. *Viri primarii* A. Mai. — 17) Versu 816. — 18) Andr. IV, 2, 11. — 19) *Cic. de Suppliciis.* 9. A. M. *In Verr.* addit Cod. Gu. Tum *vel vita* uterque Cod. *nec v.* coniecit in margine Gudius. — 20) *Sal. Cat.* 10. A. Mai. — 21) *Cic. in Cat. I*, 1. A. Mai. — 22) *Sal. Cat.* 13. A. Mai. *Quippe has hab.* Cod. Gu. — 23) *Ter. And. Prol.* 5. A. Mai. — 24) *Cic. in Cat. III*, 6. A. Mai. — 25) Ita recte coniecit A. Mai. Cod. uterque *Abdicat illa re.* Tum *Sal. Cat.* 48. A. Mai. Fortasse tamen scribendum *Abdicat illam rem* in quod ipsum iam incidit Mai. — 26) *Cic. in Frumentaria* 19. A. Mai. Tum pro vv. *populo Romano misisse* Cod. Gud. *praetermisisse* ex male intellecto compendio *p̄. r̄. misisse.* — 27) *Sal. Cat.* 59. A. Mai. Est cap. 56. ed. Gerlach. — 28) *Amplius ad illam rem* Cod. uterque; recte *ad* omisit Mai. Tum *Idem in eodem* 62. A. Mai. Est e cap. 59. ed. Gerlach. *Amplius ad annos* Cod. Maii; praepositionem recte ignorat Cod. Gu. *Fuerunt* Cod. Gu. — 29) *Sal. Iug.*

Abdicat se illa re. Cicero in Catilin. libro III.[24]: *Lentulus cum se praetura abdicasset.* Abdicata illa re[25]: Salust. Bello Catil. *Senatus decernit uti abdicato magistratu Lentulus.*

Amplius illa re. Cic. Frumentaria[26]: *Quid si duabus partibus doceo te amplius frumenti* [490] *abstulisse, quam populo Romano misisse?* Salust. Catil.[27]: *Amplius duobus millibus.* Amplius illam rem. Idem in eodem[28]: *Amplius annos triginta cum magna gloria fuerat.*

Adversus illius. Sal. Iugurt.[29]: *Acri viro, et quamquam adverso populi, id est adversus illi nobilitatis.* Adversum te pro apud te. Terent. in And.[30]: *Et id gratum fuisse adversum te habeo gratiam.*

Ad et apud confuse ponuntur. Virg.[31] Aen. I.: *Prima quod ad Troiam pro caris*[32] *gesserat Argis.* Idem Aeneid. XI.[33]: *Quicquid apud durae cessatum*[34] *est moenia Troiae.* Terent. Adelph.[35]: *Ego Mitionem, si ad forum est, conveniam.* Idem in And.[36]: *Apud forum modo e Davo audivi.* Cic. pro Roscio[37]: *Ac tantummodo aleretur ad villam.* Terent. Adelph.[38]: *Apud villam est.* Sal. Iug.[39]: *Ibi latine, nam ad Numantiam loqui didicerat, exclamat.* Ad quidam pro iuxta vel circa poni dicunt Ciceronis in Siciliensi exemplo[40]: *Statim Romae et ad Urbem quaerere et agitare cum suis coepit,* id est *in Urbe, et profectus iam, iuxta Urbem.* Sed gravius his[41] adfertur exemplum e prima Actione in Verrem[42]: *Ex his quasi decem fiscos ad senatorem illum*[43] *relictos.*

Adsuesco illis rebus. Virg. Aen. VIII.[44]: *Sociorum adsuescite mensis.* Adsuesco illam rem. Idem Aeneid. VI.[45]: *Ne tanta animis adsuescite bella.* Adsuetus illi rei. Virg. Aeneid. [491] VII.[46]: *Mensaeque adsuetus herili.* Adsuetus facere. Idem Aeneid. XI.[47]: *Adsueti longo muros defendere bello.*

Adsidet illi. Cic. in Siciliensi[48]: *Sthenius est hic, qui nobis adsidet, Thermitanus.* Adsidere illum. Cic. *Neque adsidere Gabinium aut alloqui in curia quisquam audebat.* Adsidet illum in illa parte. Sal. Iug.[49]: *Dextra Adherbalem adsedit.*

47. A. Mai. Est e cap. 43. ed. Gerl. Tum pro vv. *et quamquam* Cod. Gu. *aequam.* Uterque codex addit *id est adversus illi nobilitatis*, quae verba omisit Mai. Apud Salustium est: *advorso populi partium*, quemadmodum optimi exhibent Codd. Non igitur dubium est, quin statuendum sit, integrum versum excidisse, qui novam elocutionem contineret, cuius ultima pars, quae exemplum habet, restat. Nisi forte locum sic constituendum putes: *Adverso populi. Idem: adversus ille nobilitatis*; ut intelligatur aliud exemplum a Salustio mutuatum. — 30) *Ter. And. I*, 1, 15. A. Mai. Tum Cod. Gu. *et id gratiori fuisse.* — 31) *Confuse ponit Virg. Aeneid. I.* Cod. Gu. Versus est 24. — 32) *Charis* Cod. Gu. — 33) *Idem Aen. XII.* Cod. Gu. Verum numerum posuit A. Mai.; versus est 288. — 34) *Cassatum* Cod. Mai. *Quidquid* Cod. Mai. — 35) *Terent. Adelph.* Gu. *Ter. Adel.* 3, 5, 2. A. Mai. *Mitionem* Cod. uterque. Tum *ad forum est* Cod. uterq. Edd. Terentii plerumque *apud forum est.* — 36) *Idem And.* 2, 1, 3. A. Mai. — 37) Cap. 15. — 38) Ad. IV, 1, 1. — 39) *Sal. in Iug.* 107. A. Mai. Locus est cap. 101. Edd. Cort. et Gerl. ubi editur *apud.* — 40) Cod. Gud. *dicunt. Cicero in Siciliensi: Extemplo statim.* Cod. Mai. *dicunt Siciliensis exemplo: Statim.* Locus est Act. in Verr. II, 2, 6. — 41) *Grave his* Cod. Mai. *Gravius his*, ut dedimus, Cod. Gu. — 42) *Prima actione in Verrem* Cod. Gu. *primae actionis in Verr.* Cod. Mai. Locus est cap. 8. — 43) *Illum* om. A. Mai. — 44) Versu 174. — 45) Versu 833. — 46) *Idem VII*, 490. A. Mai. — 47) *Idem VIIII.* 511. A. Mai. In Cod. Gu. saepe *Aenead.* scribitur pro *Aeneid.* — 48) *Cic. Siciliensi.* Cod. Gu. Cap. est 34. Tum Cod. Maii *Hearnius est hic.* Cod. Gu. *Stenius est hic.* Apud Cic. *Sthenius est is.* Deinde *Therimitaicus* Cod. Gu. Idem Codex statim post hoc nomen sic pergit: *neque assidere* cet. tanquam idem sit exemplum, non addita elocutionis formula *adsidere illum.* Apud Angelum Maium est: *Adsidere illum. Cic. Neque* cet. Locum hunc reperire A. Mai. non potuit. In ipso exemplo Cod. Gu. *Sabinium* et *alioqui* exhibet. — 49) Cod. A. Maii *Adsidere illum.* Tum idem A. Mai. *Sal. Iug.* 11. Locus in eodem cap. legitur apud Cort. et Gerlach.

Abhorrere illum. Cic. pro Cluentio[1]: *Nemo illum convivio dignum iudicabat: omnes aspernabantur, omnes abhorrebant, omnes, ut aliquam immanem ac perniciosam bestiam pestemque, fugiebant.* Abhorrere ab illo. Terent. Hecyr.[2]: *Abhorrere animum huic video a nuptiis.*

Adnare ad eam rem. Cic. de Rep. II.[3]: *Ut ad eam urbem, quam incolas, possit adnare.* Adnare illi rei. Virg. Aeneid. I.[4]: *Huc pauci vestris adnavimus oris.*

Adgredior illum. Virg. Aeneid. IV.[5]: *Talibus adgreditur Venerem Saturnia dictis.* Adgredior ad illum. Cic. pro Cluentio[6]: *Adgredior ad crimen.*

Accommoda huic rei. Virg. Aeneid. XI.[7]: *Accommoda fraudi Armorumque dolis.* Accommodo ad hanc rem. Cic. pro Cluentio[8]: *Arte quadam praeditus, ad libidines adolescentulorum excitandas accommodata.* Accommodo[9] huic rei. Virg. Aen. II.: *Laterique accom-* [492]
modat ensem. Accommodo ad hanc rem[10]. Cic. de Rep. I.: *Accommodabo ad ea, si potero, omnem orationem.*

Aeger illius. Salust. Hist. IIII.[11]: *Consilii aeger.* Aeger illo. Idem Bello Catil.[12]: *Pedibus aeger.* Aegre mihi est. Terent. Hecyr.[13]: *Nequid aegre esset mihi.*

Avulsum illi. Virg. Aen. II.: *Avulsumque*[14] *humeris caput.* Avulsum ab illo. Terent. Eun.[15]: *Hunc sperat se a me avellere.*

Applicat huic rei. Virg. Aeneid. XII.[16]: *Terrae applicat ipsum.* Applicat ad hanc rem. Cic. in Siciliensi[17]: *Se ad amicitiam p. r. fidemque applicavit.*

Ago illa re. Cic. pro Ligario[18]: *Quam isto modo a te agi maluisset.* Ago illam rem. Sal. Hist. III.[19]: *Amittendum morem hunc quem agitis.* Virg. Georg. IV.[20]: *Magnisque agitant sub legibus aevum.*

Adit ad illum. Cic. ad Auxium. Lib. I.[21]: *Ad M. Bibulum adierunt.* Ter. Andr.[22]: *Adeamne*

1) Cap. 14. Tum *ac perniciosam* Cod. Gu. *et pern.* Cod. A. M. — 2) *Ter. Hecy. IV.* 4. 92. A. M. *animum huic* A. Mai. *huic animum* Cod. Gu. — 3) *De Rep. I.* 1001. edidit A. M., qui Codicem *lib. II.* indicare dicit. *De Republ.* omisso libri numero Cod. Gu. Tum idem Cod. Gu. *Ut ad eam adeam.* Deinde *possit* uterque Cod. *possis* Ed. Mai. Fragmm. de Rep. — 4) *Virg. Aen. I.* 538. A. Mai. Tum *pauci nostris* Cod. A. Mai. sed recte *vestris* Cod. Gu. — 5) *Idem IIII.* 92. A. M. Tum pro *Saturnia*, quod exhibet Cod. Gu., *Sanctissima* exhibet Cod. A. M. — 6) *Ad illud* Cod. A. Maii. *ad illum* Cod. Gu. Locus est e cap. 3. — 7) *Accommodo huic r.* Cod. Gu. Versus est 522. ubi haud dubie editur *accommoda*, quod Maius e Cod. suo edidit. *Accommodo* etiam in exemplo Virg. Cod. Gu. — 8) *Accommodo* recte Cod. Gu. *Accommoda* Cod. A. M. Locus est e cap. 13. Tum *accommodatum* in exemplo Cod. Gu. — 9) *Adcommodo* hoc loco exhibet Cod. Gu., quod vocabulum etiam in exemplo subiecto ita scriptum exstat. *Virg. Aen. II.* 393. A. Mai. — 10) *Adcommodo* Cod. Gu. atque in exemplo *adcommodabo.* Tum *Cic. de Rep. I.* 1001. A. Mai. *Cic. de Republ.* omisso numero Cod. Gu. Deinde Cod. Maii *omnium orat.* Cod. Gu. *omnem or.* Ed. Fragmm. de Rep. exhibet: *omnem illam or.* — 11) *Sal. Hist. IIII.* 12. A. M. *Salust. IV. Hist.* Cod. Gu. Apud Gerl. 31. — 12) *Idem Cat.* 62. A. M. Cap. 59. Cort. Gerl. — 13) *Aegre inest. Ter. Hecy.* 2. 1. 30. A. Mai. Quod dedimus est in Cod. Gu. Volebat librarius fortasse: *Aegre mi est.* — 14) *Amissum illi. Virg. Aen. II.* 558. *Amissumque* Cod. A. Maii. Recte Cod. Gu. exhibet utrobique *avulsum.* — 15) *Ter. Eun.* 3. 3. 14. A. M. Tum Cod. A. Maii *evellere;* recte Cod. Gu. *avellere.* — 16) *Virg. Aen. XII.* 303. A. M. — 17) Cap. 1. In Verr. Act. II. 11. Compendia p̄. r̄. desunt in Cod. Gu. Apud Ciceronem autem plerumque editur *applicuit.* — 18) Cap. 4. *Iste modo* Cod. A. M. Recte *isto modo* Cod. Gu. — 19) A. M. numerum 9. apposuit. Locus desumptus est ex oratione M. Licinii tr. pl. ad plebem, quae integra est servata, ubi *omittendum*

ad eam? Adii illum. Cic. pro Scauro [23]: *Adii causas oratorum.* Adii in illum. Idem de Signis [24]: *Priusquam Romam atque in horum conventum adiretis.*

Adsum illi. Cic. pro Cornelio, lib. I. [25]: *Das enim mihi facultatem eos, qui tum adfuerint Cornelio, nominandi.* Adsum ad hoc. Idem pro Cornelio [26]: *Facite ut facitis qui ad* [493] *causam adestis.*

Abduco ab illis. Cicero pro Deiotaro [27]: *Tu ab avo abduxisti.* Abduco illis. Virg. Aen. X. [28]: *Et gremiis abducere pactas.*

Adiuta hoc illos. Cic. ad Auxium I. [29]: *Si tu nos aliquid adiutare potes.* Adiutat hoc illis. Terent. Hecyra [30]: *Tu pueris curre, Parmeno, obviam, atque his onera adiuta.*

Admovit ad hanc. Cic. de Rep. II. [31]: *Neque enim ad mare admovit, quod ei fuit facillimum.* Virg. Aeneid. XII. [32]: *Admovitque pecus flagrantibus aris.*

Ad illius *quaero*, ut [33] subaudiatur templum sive fanum. Cic. pro Quintio: *Non satis erat — — — deberetur, nisi ad Catonis quaesisses, quantum solveretur.* Idem pro Cluentio [34]: *Sicut in statuis inauratis, quas posuit ad Iuturnae.* Idem Philipp. I. [35]: *Pecunia utinam ad Opis maneret!*

Absente me singulari numero. Cic. Philipp. I. [36]: *Et absente populo et invito.* Absente plurali numero. Terent. Eunuch. [37]: *Nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi.*

Alienum hac re. Cic. pro Quintio [38]: *Nihil tamen alienum vita superiore commisit.* Alienum ab hac re. Terent. Adelph. [39]: *Alienum a vita mea.*

Anteeo illum hac re. Terent. Phorm. [40]: *Herum anteeo sapientia.* Anteeo illi hac re. Cic. Philipp. IX. [41]: *Sed cum Servius Sulpitius aetate illis anteiret, sapientia omnibus.*

Adfixa huic rei. Virg. Aeneid. VIII. [42]: *Foribusque adfixa superbis Ora virum.* Adfixa [494] in hac re. Cic. Philipp. XI. [43]: *Idque adfixum gestari iussit in pilo.* Idem de Suppliciis [44]: *In animo sensuque meo penitus adfixa est.*

Accedo illam rem. Virg. Aen. I. [45]: *Penitusque sonantis Accestis scopulos.* Accedo ad illum.

editur. Sed uterque Cod. *amittendum.* — 20) Virg. Ge. IV, 154. Totum hoc exemplum recens accessit e Cod. Gu. Abest ab Ed. A. M. — 21) *Ad Auxium* Cod. uterque. *Lib. I*, 999. A. M. Ed. Nobb. p. 1139. — 22) *Ter. And.* 4. 1. 15. A. M. Idem edidit: *Ad eam ne adeam* Sed. Cod. Gu. *Adeamne ad eam.* Apud Terentium autem est: *ad eum.* — 23) *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Inter fragmm. e Codice Taurinensi apud Nobb. 23. pag. 1134. Apud Beierum pag. Legitur ibi *Adii casas oratorum.* Cod. Gu. *caussas.* — 24) Cap. 11. Cod. Gu. *adieritis.* — 25) *Cic. pro Cornelio* 991., omissa libri notatione, A. M. Legitur apud Nobb. inter Fragmm. libri secundi, 10. Cod. Gu. diserte libro primo vindicat. Tum *Da* et *adfuerunt* A. M. *Das — adfuerint* recte Cod. Gu. — 26) *Idem pro eodem ibid.* A. M. Apud Nobb. inter Fragmm. libri II. 11. *Caussam* Cod. Gu. — 27) *Idem pro Deiot.* 11. A. M. — 28) Versu 79. — 29) *Ad Auxium* uterque Cod. Numerum 999. signavit A. M. Fragmm. Epp. XII, 2. pag. 1139. Ed. Nobb. *Si tu aliquid nos* Cod. Gu. — 30) *Ter. Hecy.* 3. 2. 24. A. M. Tum *honera* Cod. Gu. — 31) *Cic. de Rep. II.* 1003. A. M. De Rep. II, 3. pag. 1153. Ed. Nobb. — 32) *Virg. Aen. XII.* 171. A. M. — 33) Verba *quaero, ut* desunt apud A. M. Recte addit Cod. Gu. Tum post v. *erat* integra linea excidisse videtur. Locus enim sic legitur apud Cic. Quint. c. 4. *Non satis erat, in tabulis inspexisse, quantum deberetur.* Cod. Gu. exhibet: *erat ni deberetur*, hoc est *in*, quod ex seqq. residuum. Deinde *ad Catonis* uterque Cod. *ad Castoris* Edd. Cic. — 34) Cap. 36. *Suturnae* Cod. A. M. Recte *Iuturnae* Cod. Gu. — 35) *Idem Phil. I.* 7. A. M. — 36) *Idem in eadem* 2. A. M. Tum *Et abs.* Cod. Gu. Omittit *et* A. M. — 37) *Ter. Eun.* 4. 3. 7. A. M. — 38) Cap. 31. *Tam* Cod. A. M. *tamen* Cod. Gu. — 39) *Ter. Adel.* 5. 8. 21. A. M. — 40) *Ter. Phor.* 1. 5. 17. A. M. — 41) *Cic. Phil. VIIII.* 1. A. M. — 42) *Virg. Aen. VIII.* 196. A. M. — 43) Cap. 2. *Id adf.* A. M. *Idque adf.* Cod Gu. *idque fixum* plerumque editur apud Cic. — 44) Cap. 53. Act. II. in Verr. lib. V. — 45) Versu 201. *Sonantes* Cod. Gu. *sonantis* ed. A. M.

Terent. Phorm.[1]: *Voluntas vestra si ad poetam accesserit.* Cic. de Suppliciis[2]: *Quam ad Pelori aedem accedere.*

Auctor huius rei. Virg. Aeneid. XII.[3]: *Auctor ego audendi.* Auctor hanc rem. Terent. Adelph.[4]: *Idne estis auctores mihi?*

Aequipero illum. Virg. Buc.[5]: *Nec calamis solum aequiperas sed voce magistrum.* Aequo illum. Virg. Aen. X.: *Et ventos aequante sagitta*[6]. Aequo id est paria facio[7]. Idem Aen. V.: *Aequemus pugnas.*

Adsurgo illi. Virg. Buc.[8]: *Atque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis.* Salust. Hist. V.[9]: *Syllam dictatorem uni sibi descendere equo, adsurgere sella, caput aperire solitum.*

Ab integro. Virg. Buc.[10]: *Magnus ab integro saeclorum.* Terent. Adelph.[11]: *Ecce autem de integro.* Cic. pro Cluent.: *De integro funus iam sepulto filio facit.*

Adprima vel adprime. Virg. Georg. II.[12]: *Flos adprima tenax.* Terent. Hecyr.[13] adprime: *Meis me omnibus scio esse adprime obsequentem.*

Ad pro usque. Virg. Georg. IIII.[14]: *Ad limum radiis tepefacta coquebant.* Idem Aen. [495] V.[15]: *Si nondum exosus ad unum.*

Adfectat illam rem. Virg. Georg. IIII.[16]: *Viamque adfectat Olympo.* Terent. Heaut.[17]: *Ad dominas qui adfectat viam.*

Ambobus pro utrisque. Virg. Aen. I.[18]: *Priamumque et saevum ambobus Achillem.*

Amens animi. Virg. Aen. IV.[19]: *Isque amens animi.*

1) *Ad illam* Cod. Gu. *Ter. Phor. Prol.* 30. A. M. — 2) Cap. 3. Act. II. in Verr. lib. V. *Quam* Cod. Gu. *Qui* Cod. A. M. Tum *ad Peloridem* legitur apud Cic. — 3) *Author* A. M. sed in altera formula idem *auctor. Virg. Aen. XII*, 159. A. M. — 4) *Ter. Adel.* 5. 8. 16. A. M. — 5) *Virg. Ecl. V.* 48. A. M. In exemplo *aequiparas* Cod. Gu. — 6) Versu 248. Elocutio cum exemplo recens accessit e Cod. Gu. — 7) *Aequo illa id est p. f.* Cod. Gu. *Idem Aen. V*, 419. A. M. — 8) *Idem Ecl. VI*, 66. A. M. Tum *Phoebei* Cod. Gu. — 9) Legitur idem fragmentum apud Nonium pag. 236. s. v. *Apertum*, sic comparatum: *Quibus de caussis Syllam in victoria dictatorem uni sibi equo descendere, surgere de sella, caput aperire solitum.* Cf. Salust. Fragmm. Hist. lib. V. no. 9. ed. Gerlach. — 10) *Virg. Ecl. IIII*, 5. A. M. *Saeclorum* addidi e Cod. Gu.: ignorat Cod. A. M. — 11) Hunc locum ita exhibet A. M. *Cic. pro Cluentio* 9. *Ecce autem de integro funus iam sepulto f. f.* In nota subiecta dicit, in Codice locum laudari *ex Terentii Adelphis*, subiungens haec: *Quippe Codicis scriptor non solum Opera, sed ipsos Auctores alium cum alio interdum perturbat.* Non est ita. Ut saepe, duo exempla in unum sunt confusa. Cod. Gu. exhibet: Sic Terent. Adelph. *Ecce autem de integro funus iam s. f. f.* Illud *sic* nihil est nisi *Cic.* Vox *de integro* errorem progenuit, a qua aberrans priori ad alteram librarius, omnia turbavit. Locus ex Terentii Adelphis I, 2, 74. sic legitur: *Gaudebam. Ecce autem de integro; nisi quicquid est Volo scire.* Nihil igitur amplius poterat laudare librarius, quam vv. *Ecce autem de integro.* Apud Cic. autem est: *Et ibi de integro funus iam sepulto filio fecit.* Igitur apparere opinor, verissimam esse meam emendationem. — 12) Cod. Gu. *Virg. II.* A. M. *Virg. Georg. II*, 134. — 13) *Ter. Hecy.* 2. 2. 5. A. M. *Terent. Andr.* Cod. Gu. Tum pro *adprime*, quod in utroque est Cod., reposuit A. M. *Phidippe*, non verum. *Omnibus adprime scio esse obs.* hoc ordine Cod. Gu. — 14) *Ad pro adusque* Cod. A. M. male. Versus est 428. Tum *radiis* uterque Cod. sed *radii* Editiones Virg. id quod sententia ibi postulat. — 15) Versu 687. — 16) *Idem Georg. IIII*, 562. A. M. Quoniam hic versus pertinet ad clausulam libri IV. Georgicorum, noster quidem vindicat Virgilio illos extremos versus, quos eidem recentiores aliquot Critici abiudicant. Vide Heynium ad eum Virg. locum. Sed, praeterquam quod antiqui interpretes Servius et Philargyrius in eos commentati sunt, ego hoc moneo: Codices videlicet Ambrosianos, quotquot consului, etiam satis vetustos, illa clausula Georgicorum non carere. A. M. — 17) *Ter. Heaut.* 2. 3. 60. A. M. ubi editur *adfectant.* — 18) Versu 458. Cod. A. M. *Ulyssem*; sed recte *Achillem* Cod. Gu. — 19) *Amens*

Adferimur hunc locum. Virg. Aen. VII.: *Consilio nunc omnes animisque volentibus, urbem adferimur* [20].

Adsimulatus illi vultu. Virg. Aen. XII.[21]**:** *Formam adsimulata Camerti.*

Attonitus hac re. Virg. Aeneid. XII.[22]**:** *Coniugis attonitus factis.*

Adnixus hac re. Virg. Aen. XII.[23]**:** *Ingenti adnixa columna.*

Admonet illius rei. Salust. Catil.[24]**:** *Admonebat alium egestatis, alium cupiditatis suae.* **Admonet hoc fieri. Virg. Aen. XI.**[25]**:** *Fatalem Aeneam manifesto numine ferri Admonet ira Deum.*

Atrox huius rei. Salust. Hist II.[26]**:** *Ipse animi atrox.*

Abest tot milia. Salust. Iug.[27]**:** *A quo aberat mons ferme milia XX.* **Cicero pro Cornelio I.**[28]**:** *Sed ad urbem dierum fuerit iter complurium.* **Idem pro Cluentio**[29]**:** *In eo quod est ab Larino XVIII. milia passuum.* [496]

Animadverti in eum. Salust. Catil.[30]**:** *Ut prius verberibus in eos animadverteretur.*

Artifex huius rei. Sal. B. Iugurth.[31]**:** *Per homines talis negotii artifices.*

Adflictus illam rem. Sal. Histor. III.[32]**:** *Adflicti alveos undarum vi mulcato corpore interibant.* **Idem Hist. II.**[33]**:** *Circumventi a dextera, unde ferrum erat, saxa aut quid tale, capita adfligebant.* **Adflictus ea re. Cic. in Catil. II.**[34]**:** *Quanto tandem illum moerore esse afflictum et profligatum putatis?*

Altum pedes tot. Salust. Hist. IV.[35]**:** *Clausi lateribus, altis pedem.*

animi. Idem IIII. 203. A. M. nihil amplius. Deerat igitur in eius Codice exemplum. In Cod. Gu. sic legitur exemplum: *Consilio nunc omnes animisque volentibus, isque amens animi.* Apertum est, vv. *Consilio nunc omnes. a. q. v.*, male transposita, pertinere ad sequentem locutionem eiusque exemplum, quod cf. — 20) *Idem VII,* 217. *Urbem deferimur* A. M. *Virg. Aen. VII. urbem adferimur* Cod. Gu. Locus Virgilii integer est: *Consilio hanc omnes animisque volentibus, urbem Adferimur*; atque ita ostenditur, vv. *Consilio - - volentibus*, quae statim vidimus in Cod. Gu. male transposita esse, huc pertinere. Ergo huc reduximus. — 21) *Idem XII,* 224. A. M. — 22) *Idem XII,* 610. A. M. — 23) *Idem in eodem* 92. A. M. Edi solet apud Virgilium *columnae.* — 24) Cap. 22. Sed 21. Gerlach. Cort. *Admonere* apud Salust. aliquot Codd. atque Edd. — 25) Versu 232. Libri nota in Cod. Gu. desideratur. — 26) Apud Gerlach. Frgmm. lib. II, 9. — 27) *Milia* Cod. A. M. *millia* Cod. Gu. In seqq. uterque Cod. *millia. Sal. Iug.* 52. A. M. Cap. 48. Cort. Gerl. ubi editur: *a quo aberat mons ferme millia passuum viginti.* — 28) *Pro Cornelio I.* Ita Cod. Gu. *pro Cornelio* 991. A. M. omisso libri numero. Ad librum II. retulit Nobb. Fragmm. Cic. pag. 1127. 12. Tum *tres fuerunt* Cod. A. M. *fuerit iter* Cod. Gu. quod tamen ne ipsum quidem sanum esse existimo. — 29) Cod. A. M. *pro Cornelio.* Recte Cod. Gu. *pro Cluentio*, quod A. M. edidit. Est e cap. 9. Tum in Cod. Gu. deest praep. *ab*, quae exhibetur ab A. M. et Cic. Edd. Apud Cic. tamen plerumque editur *a Larino.* Nec legitur apud Cic. *In eo*, sed *Theani Appuli, quod abest* cet. — 30) *Sal. Cat.* 50. A. M. Est e cap. 51. ex oratione Caesaris. — 31) *Sal. Iug.* 39. A. M. *Talis negocii* A. M. *tales negotii* Cod. Gu. E cap. 35. ed. Cort. Gerlach. — 32) *Sal. Hist. III.* 6. A. M. Tum *adflicti alveo* Cod. Gu. *vi* omm. Cod. A. M. Cod. Gu.; interposuit A. M. Deinde *maleato* Cod. A. M. *malcato* Cod. Gu. *malleato* male scripsit A. M. Legitur idem fragmentum apud Nonium pag. 407. varie corruptum, fortasse sic legendum: *Nam qui enare conati fuerant, icti saepe fragmentis navium, aut afflicti alveos undarum vi, mulcato foede corpore, postremo interiere tamen.* — 33) *Idem II.* 10. A. M. *Circumventi dextra* Cod. M. *circumventis dextera* Cod. Gu. Lege: *circumventi a dextera.* Tum *nuda ferrum erat* Cod. Gu. *unde f. e.* Cod. A. M. Deinde *capiti* Cod. A. M. *capita* Gu. *caput* edidit A. M. — 34) *Cic. in Cat. II.* 1. A. M. *Afflictum*, non *adflictum* uterque Cod. — 35) *Sal. Hist. IIII.* 13. A. M. *Clausi lateribus pedem* Cod. A. M. *Clausi lateribus altis pedem* Cod. Gu. quod dedimus. Iam Douza scribi iusserat: *Clausi lateribus pedem altis.* Cf. Gerlach. Fragmm. lib. IV, 39.

Anxius huius rei. Salust. Hist. IV.[1]: *Anxius animi atque incertus.*

Accepit in illa re. Cic. de Suppliciis[2]: *De eo vulnere multa dixit, quod ille ab hostium duce in capite acceperat.* Accepit illa re. Virg. Georg. IV.[3]: *Accepitque sinu vasto misitque sub amnem.*

Adstringo tibi hoc. Terent. Eun.[4]: *Tibi meam astringo fidem.*

Adquiesco in hoc. Cic. pro Deiotaro[5]: *In tuo ore vultuque adquiesco.* [497]

Adiudico illud huic. Idem pro Cornelio II.[6]: *Si vos huius fortunas paucorum odio adiudicaveritis.*

Admittit in se crimen. Terent. Phorm.[7]: *Culpam Antipho in se admiserit.*

Aversor illum. Sal. Hist. V.: *Regem aversabatur*[8].

Adludit ad hoc. Terent. Eun.[9]: *Habui scortum; coepit ad id adludere.*

Anteverto tibi. Terent. Eun.[10]: *Miror ubi ego huic anteverterim.*

Attendo animum. Terent. Phorm.[11]: *Animum attendite.*

Ausculto tibi[12]. Terent. Adelph.: *Vis tu huic seni auscultare?*

Abstinet se illa re. Terent. Hecyr.[13]: *Plus potus, sese illa abstinere ut potuerit.* Cic. de Rep. I.[14]: *Nec vero iam meo nomine abstinet.*

Adulant illum. Cic. in Pisonem[15]: *Adulantem omnes.* Idem Tusc. II.[16]: *Nostrum adulat sanguinem.*

Affluit illa. Cic. pro Cluentio[17]: *Domumque illam scelere omni affluentem.*

Aspernor illam a me. Idem pro Cluent.[18]: *A suis aris atque templis nefarias preces aspernatos Deos esse confido.* Aspernor illum. Idem pro Cluent.[19]: *Nemo illum aditu, nemo convivio dignum iudicabat; omnes aspernabantur.*

Avocat ab illa re. Cic. de Rep. I.[20]: *A qua isti avocabant.*

Abalienat illum a te. Cicero Siciliensi[21]: *Maximum numerum abs te abalienasti.*

Adrepsit. Cic. Frumentaria[22]: *Ad istius amicitiam adrepserat.* [498]

1) *Idem in eodem* 1. A. M. Apud Gerlach. no. 5. — 2) In Verr. Act. II. lib. V, 1. — 3) Versu 362. — 4) *Ter. Eun.* 1. 2. 22. A. M. — 5) Cap. 2. Tum *acquiesco* dedit A. M. *adquiesco* Cod. Gu. — 6) *Pro Cornelio* 991. A. M. omissa libri nota. Apud Nobb. II, 13. pag. 1127. — 7) *Ter. Phor.* 1. 5. 40. A. M. *Cuplam* errore calami Cod. Gu. — 8) *Adversabatur* Cod. A. M. quod male edidit Gerlach. Fragmm. V, 3. — 9) *Ter. Eun.* 3. 1. 34. A. M. Tum *Hui* pro *Habui* Cod. A. M. *alludere* Cod. Gu. — 10) *Idem Eun.* 4. 5. 12. A. M. Tum *Miror huic* omissis vv. *ubi ego* A. M., quae addidi e Cod. Gu. — 11) *Idem Phor. Prol.* 25. A. M. *Terent. Andr.* Cod. Gu. In Andriae prol. V. 8. legitur *animum advortite.* Est Phor. prol. V. 24. — 12) *Absculto illi* Cod. A. M. *Ausculto tibi* Cod. Gu. quod dedi. Tum *Idem Adel.* 5. 7. 8. A. M. Deinde iterum *abscultare* Cod. A. M. — 13) *Idem Hecy.* 1. 2. 64. A. M. Exemplum sic exhibetur in Gu. *plus potuisse illa abst. ut p.* — 14) *Cic. de Rep.* 1. 1002. A. M. De Rep. I, 3. fin. ed. Nobb. — 15) *Cic. in Pisonem* 41. A. M. — 16) *Idem Tusc. II.* 10. A. M. — 17) Hoc loco *Affluit* uterque Cod. Tum *Idem pro Cluentio* 66. A. M. Exemplum sic exhibetur a Cod. Gu. *Domumque omni scelere affluentem.* — 18) *Idem pro eodem* 68. A. M. Tum voc. *templis* abest a Cod. Gu., qui deinde *aspernantes* pro v. *aspernatos.* — 19) *Idem pro eodem* 14. A. M. *Adit* pro *aditu* Cod. Gu. — 20) A. M. notam libri omisit; idemque scripsit *avocant.* Inter incertorum libror. fragmm. repositum, apud Nobb. legitur sub no. 1. pag. 1170. — 21) *Idem in Siciliensi* 64. A. M. In Verr. Act. II. lib. II, 64. Tum *abalienasti* Cod. Gu., ut est apud Cic.; *alienasti* Cod. A. M. — 22) *Idem in Frumentaria* 68. A. M. Act. in Verr. II. lib. III, 68. — 23) *Idem de Signis* 64. A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 64. — 24) *Virg. Aen. II.* 385. A. M. — 25) Cap. 5. Tum *aspirare* Cod. A. M. *adsp.* Cod. Gu. — 26) *Virg. Aen. I.* 704. A. M. Tum *adolet* A. M. Sed recte *adolere* Cod. Gu. — 27) *Idem Georg. IIII.* 379. A. M. Pro *Panchaeis* in Cod. Gu. est *Panethaeis.* 28) *Cic. de Suppliciis* 5. A. M. *Alligat* uterque Cod. *Ad pallum* Cod. Gu.

Administrat provinciam. Cicero de Signis[23]: *Quod vigilanter provinciam administrasset.*

Adspirat illi. Virg. Aen. II.[24]: *Adspirat primo fortuna labori.* Adspirat ad illud. Cic. in Divin. contra Caecilium[25]: *Qui ad alienam causam accedere aut adspirare audeat.*

Adolet aras. Virg. Aen. I.[26]: *Adolere Penates.* Adolescunt arae. Idem Georg.[27]: *Panchaeis adolescunt ignibus arae.*

Alligat ad hoc. Cic. de Suppliciis[28]: *Et ad palum alligabantur.*

Avius ab illa re. Cic. pro Sylla[29]: *Et avius a sanitate.*

Ante expectatum pro antequam expectatus. Virg. Georg. III.[30]: *Ante expectatum positis stat in agmine castris.*

Audet hoc. Cic. Philip. II.[31]: *Quid enim est quod tu non audeas?* Audet hoc facere. Virg. Aen. V.[32]: *Audet adire virum, manibusque inducere.* Audet in hoc. Virgil. Aen. II.[33]: *Quos ubi confertos audere in proelia vidi.*

Acer his rebus. Virg. Georg. III.[34]: *Humeroque Pelops insignis eburno, Acer equis.*

B.

Bibit illud. Virg. Aen. I.[35]: *Infelix Dido longumque bibebat amorem.* Bibit illo poculo. Virg. Georg. II.[36]: *Gemma bibat.*

Bellum cum illo gerit. Cic. in Hortensio[37]. *Qui cum hodie bellum cum mortuo gerant.* [499] Virg. Aen. XI.[38]: *Bellum importunum cives cum gente Deorum Invictisque viris gerimus.* Bellum contra illum gerit. Cic. Philipp. III.[39]: *Cum bellum nefarium contra vitam fortunasque nostras non cogitari sed geri iam viderem.* Bello bonus. Virg. Aeneid. VIII.[40]: *Gens bello praeclara.* Belli pro in bello. Terent. Heautontim.[41]: *Rem et gloriam armis belli repperi.* Salust. Iug.[42]: *Paucorum arbitrio belli domique agitabantur.*

Tum *alligabantur* Cod. Gu. *alligantur* A. M. quod apud Cic. editur. Locus est Act. in Verr. II. lib. V, 5. — 29) *Idem pro Sylla* 30. A. M. Editiones apud Cic. exhibent *alienus.* Cod. in exemplo *auii.* Non dubito, quin utrobique legendum sit *alienus.* — 30) *Virg. Georg. III.* 348. A. M. In Cod. Gud. est: *Virg. Georg. IV.* In ipso exemplo Cod. A. M. pro *exspectatum* exhibet *exspectatus.* Recte *exspectatum* Cod. Gu. — 31) *Cic. Phil. II*, 7. A. M. *est hoc, quod tu non a.* Cod. Gu. — 32) *Virg. Aen. V.* 379. A. M. Verba: *manibusque inducere* addita sunt e Cod. Gu. Ignorat ea Cod. A. M. — 33) *Idem II.* 374. A. M. Idem e Cod. suo edidit *consertos*, sed Cod. Gu. cum Virgilii Edd. exhibet *confertos.* — 34) *Idem Georg. III.* 7. A. M. Huic exemplo subiungit Cod. Gu. aliam elocutionem cum exemplo huiuscemodi: *Arrisit illi. Symmachus ad Theodosium Imperatorem: Beatum, iam parvulum meum, cui pium . . . . . .* (sic mutilo loco). Hoc mihi additamentum iam propterea suspectum videtur, quod Arusianus e quattuor tantum illis scriptoribus, *Cicerone, Salustio, Virgilio, Terentio* exempla sua depromere solet. Quare vix credibile est, eum ad tam serioris aetatis auctorem esse delapsum. — 35) *Idem Aen. I.* 749. A. M. *Virg. Aen. IV.* Cod. Gu. — 36) *Idem Georg. II.* 506. A. M. Numerus libri desideratur in Cod. Gu. Huic exemplo subiungit hoc etiam Cod. Gu. *Cic. Tusc.* ut *Iovi bibere ministraret*, quod ad aliam elocutionem, h. l. in Codd. omissam, pertinere videtur. Locus est Tusc. I, 26. — 37) *Cic. in Hortensio* 1016. A. M. Exemplum in Cod. Gu. sic notatur: *Quicum mortuo hodie bellum gerunt.* Est apud Nobb. in Fragmm. Hortensii no. 32. pag. 1171. — 38) *Virg. Aen. XI.* 305. A. M. — 39) *Cic. Phil. III.* 1. A. M. *Non cogitari, sed geri* Cod. A. M. *Non cogitavi vel geri* Cod. Gu. *Non comparari sed geri* Edd. apud Cic. — 40) *Virg. Aen. VIII.* 480. A. M. — 41) *Ter. Heaut. I.* 1. 60. A. M. — 42) *Sal. Iug.* 45. A. M. Ed. Cort. et Gerlach. cap. 41. *Agitabantur* uterque Cod. *agitabatur* editur apud Sal.

Benivolus illi. Cic. pro Flacco[1]: *Quam benivolum hunc populo Romano, quam fidelem putatis?*

C.

Certo contra te. Sal. Catil.[2]: *Contra latrones inermes pro patria certare.* Certo tibi. Virg. Bucol.[3]: *Solus tibi certet Amyntas.* Certo cum his. Sal. Iug.[4]: *Cursu cum aequalibus certare.* Certamus inter nos. Idem in Iugurth.[5]: *Inter se duo Imperatores summi viri certabant.*

Contendo tecum. Sal. Catil.[6]: *Cum magnis legionibus hostium contendisse.* Contendo tibi. Virg. Georg. II.[7]: *Nec cellis adeo contende Falernis.*

Certamen illi cum illa[8] est. Cic. pro Cornelio I.: *Quid enim mihi certamen est cum ac-* [500]
cusatore, aut contentio? Certamen est cum illo[9]. Virg. Bucol. *Et certamen erat, Corydon, cum Thyrside magnum.*

Cogo domum te. Sal. Hist. I.[10]: *Maturaverunt exercitum Durracchium cogere.* Cogo te domi. Virg. Bucol.[11]: *Cogere donec oves stabulis numerumque referre Iussit.*

Concurrunt inter se. Virg. Aeneid. X.[12]: *Ipsos concurrere passus Haud tamen inter se summi Regnator Olympi.* Concurrit ille illi. Virg. Aeneid. VIII.[13]: *Aut montes concurrere montibus altos.* Idem Aeneid. I.[14]: *Audetque viris concurrere Virgo.*

Coruscus hac re. Virg. Aen. II.[15]: *Et luce coruscus aena.* Coruscat hac re. Idem Georg. IIII.[16]: *Elucent aliae et fulgore coruscant.* Coruscat hanc rem. Idem Aen. X.[17]: *Strictumque coruscat Mucronem.*

Consulo illam rem. Virg. Aen. XI.[18]: *Rem nulli obscuram nostrae nec vocis egentem Consulis,*

1) *Benivolus* uterque Cod. Locum non invenit A. M. sed similem inveniri in orat. Philipp. XI. 13. significavit. Cod. Gu. *p. r.* pro *populo Romano.* Exemplum inter Fragmm. reposuit Orell. p. 442. quem cf. — 2) *Sal. Cat.* 62. A. M. Cap. 59. ed. Cort. Gerlach. *Inermos* plerumque editur apud Sal. — 3) *Virg. Ecl. V.* 8. A. M. *Certat* Cod. Gu. — 4) *Sal. Iug.* 6. A. M. *Curru* Cod. A. M. *cursu* recte Cod. Gu. — 5) *Sal. Iug.* 56. A. M. Cap. 52. init. ed. Cort. Gerlach. *Certabunt* Cod. Gu. — 6) *Sal. Cat.* 57. A. M. Cap. 53. ed. Cort. Gerlach. — 7) *Virg. Georg. II.* 96. A. M. *Adeo* uterque Cod. *Ideo* est apud Virg. *Faleris* mendose Cod. Gu. — 8) Sic uterque Cod. Sed haud dubie scribendum *illo.* Tum *Cic. pro Cornelio* 991. A. M. Numerum adiicit Cod. Gu. Ad Fragmm. libri II. annumeravit Nobbius. — 9) Cod. Gu. *Certamen est illi cum illo.* Tum *Virg. Ecl. VII.* 16. A. M. — 10) *Sal. Hist. I.* 19. A. M. No. 31. Gerlach. Tum *Durachium* Cod. Gu. *Dyrrhachium* A. M. — 11) *Virg. Ecl. VI.* 85. A. M. — 12) *Idem Aen. X.* 436. A. M. *Aut tamen* Cod. Gu. — 13) *Idem VIII.* 692. A. M. — 14) *Idem I.* 493. A. M. — 15) *Idem II.* 470. A. M. Tum *aena* uterque Cod. Apud Virg. plerumque scribitur *ahena*, quam scripturam falsam esse, asserit A. M. in nobilissimis duobus Codd. Virgilii, Vaticano et Mediceo, semper *aenus* inveniri testatus. Idem conferre iubet in hanc rem A. Gellium II, 3. Quod testimonium quum sit gravissimum, cur ignoratum sit usque ad hoc tempus ab Editoribus, exputare nequeo. — 16) *Idem Georg. IIII.* 98. A. M. *Et lucent alia et* Cod. Gu. qui etiam tertium librum h. l. citat. — 17) *Idem Aen. X.* 652. A. M. Antea in elocutione *coruscant* typorum errore apud A. M. — 18) *Idem XI.* 343. A. M. Cod. Gu. citat e libro II. *Rem nullam obsc.* Cod. A. M. Recte Cod. Gu. *nulli*, quod apud Virg. legitur. Tum *o bone rerum* Cod. A. M. Veram lectionem praestat Cod. Gu. — 19) *Sal. Cat.* 50. A. M. Cap. 51. ed. Cort. Gerl. *Quae* uterque Cod. Apud Sal. legitur *qui.* Tum *consuluerunt* uterq. Cod. *consuluerint* editur apud Sal. — 20) *Consulo illi rei* recte Cod. Gu. *Consulor illi rei* Cod. A. M. *Consulo vel consulto illi rei* de suo edidit A. M. *Cic. in Pisonem* 10. A. M. *Sal. Cat.* 6. A. M. — 21) *Sal. Cat.* 50. A. M. Cap. 51. ed. Cort. Gerl. Tum *Et - - consulam* Cod. A. M. *Quod - - consulant* Cod. Gu. Scripsi id quod scribendum fuit. Nam *quod* ex ignorato compendio ortum et *consulant* error librarii. —

o bone Rex. Et Sal. Cat.[19]: *Quae reges atque populi male consuluerunt.* Consulo illi rei[20]. Cic. in Pisonem: *Reip. consulendo.* Sal. Catil.: *Reip. consultabant.* Consulit de hac re. Sal. Cat.[21]: *Qui de rebus dubiis consultant.* Consulit in illum. Terent. Heaut.[22]: [501] *Quia pessime istac in te atque illum consulis.*

Circumdat hoc illi rei. Virg. Aen. XII.[23]: *Circumdat loricam humeris.* Circumdat hac re illam rem. Sal. Hist. I.[24]: *Occupatusque collis editissimus, eum multa opera circumdat.* Circumdat haec res illam rem. Virg. Aen. I.[25]: *Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.*

Corruptus ab illa re. Sal. Iug.[26]: *Ab ignavia atque socordia corruptus.* Corrumpens illo pretio[27]. Cic. pro Cluentio: *Sexcentis millibus numum se iudicium corrupturum esse dixerat.*

Celat illum quem occultat. Virg. Aen. X.[28]: *Silvis genitor celarat Alesum.* Celatus qui fallitur et ignorat. Terent. Hecyr.[29]: *Nosne hoc celatos tamdiu?* Celat te de hoc. Cic. de Signis[30]: *Dixit cupisse te celare de phaleris.*

Consuevit illa re. Terent. Adelph.[31]: *Qui illa consuevit prior.* Illa cum muliere. Terent. Hec.: *Quicum tot consuevisset annos.* Consuetam habeo illam rem. Sal. Iug.[32]: *Et pericula consueta haberem.* Consuevit in illa. Terent. Phorm.[33]: *Cum eius consuevit olim matre in Lemno.*

Cernere erat hoc, id est, hoc videbatur. Virg. Aeneid. VIII.[34]: *Actia bella Cernere erat.* Cernitur nulli pro a nullo. Idem Aeneid. I.[35]: *Neque cernitur ulli.*

Condono tibi hoc. Sal. Iug.[36]: *Ut Iugurthae scelus condonaretur.* Condonatur illam [502] rem[37]. Ter. Eun.: *Habeo alia multa, quae nunc condonabitur.* Idem Phorm.[38]: *Argentum quod habes condonamus te.*

22) *Ter. Heaut.* 3. 1. 28. A. M. *Istac in te* Cod. A. M. *isthac in re* Cod. Gu. In Edd. legitur *istuc.* Tum Cod. Gu. *consulit.* — 23) *Circumdat* littera media *m* scripsi ubique e Cod. Gu. *Virg. Aen. XII.* 88. A. M. *Virg. Aen. II.* Cod. Gu. — 24) *Circundata hac re illam rem* Cod. A. M. pessime. Tum *Sal. Hist. I.* 20. A. M. Apud Gerlach. no. 43. Deinde *eum multa opera circumdat* scripsi e praeclara lectione Cod. Gu. Mire Cod. A. M. *et cum multa opera circundata.* Eundem locum sic citat Priscian. XV, 2. pag. 618. ed. Kr. *Apud Ilerdam cum multa opera circumdata*, pariter mendose. — 25) *Virg. Aen. I.* 593. A. M. — 26) *Sal. Iug.* 33. A. M. Cap. 31. ed. Gerl. Cort. — 27) *Corrumpis illo precio* e Cod. scripsit A. M. Locum Ciceronis non enotavit A. M. sed in adnotatione respicere iubet ad illius orationis cap. 32. Legitur locus cap. 25. — 28) *Virg. Aen. X.* 417. A. M. *Virg. Aenead. XII.* Cod. Gu. Tum *Silvis gemeo celarat Alesim* Cod. Gu. *Sylvis genitor celarat Alesum* Cod. A. M. *Halesum* scribitur apud Virg. — 29) *Ter. Hecy.* 4. 4. 23. A. M. *Tandiu* A. M. — 30) *Cic. de Signis* 12. A. M. Act. in Verr. II. lib. IV. cap. 12. fin. In Cod. Gu. sic legitur: *Cicero de signis dixit: Cupis se celare de Falernis.* — 31) *Ter. Adel.* 4. 5. 32. A. M. Tum corrumpit exemplum Cod. A. M. qui exhibet: *Consuevit prior illa muliere, quicum tot consuevisset annos.* Melius Cod. Gu. *Quilla* (sic) *consuevit prior illa cum muliere, quicum cum tot consuevisset annos.* Scilicet duo exempla cum elocutione in unum confusa sunt. Scripserat fortasse librarius omisso verbo elocutionem sic: *Illa cum muliere;* deinde subiunxit exemplum Terentii omisso scriptoris nomine et loco, quod haud dubie addidit auctor; ex quo reliqua corruptio orta. Rescripsi igitur: *Illa cum muliere. Terent. Hec.* Potest enim fieri, ut auctor quoque omiserit h. l. verbi repetitionem. Locus est Hecyrae IV, 1, 40. — 32) *Consuetum ab eo, illam rem* Cod. Gu. mendose. Tum *Sal. Iug.* 87. A. M. Cap. 85. Cort. Gerl. *Habere* Cod. Gu. *habeam* Edd. apud Sal. Legendum fortasse h. l. *ut pericula consueta haberem.* — 33) *Ter. Phor.* 5. 6. 34. A. M. Tum *Cum eius c. o. cum matre in Lemo* Cod. Gu. — 34) *Virg. Aen. VIII.* 676. A. M. — 35) *Idem Aen. I.* 440. A. M. — 36) *Sal. Iug.* 29. A. M. Cap. 27. Edd. Cort. Gerl. — 37) *Condonaretur illam rem* mendose Cod. Gu. Tum *Ter. Eun. Prol.* 17. A. M. — 38) *Idem Phor.* 5. 7. 54. A. M. Tum *condonamur te* Cod. A. M. Sed recte Cod.

Conscius huic rei. Cic. de Signis[1]: *Temeritati meae et mendacio meo conscius.* Conscius huius rei. Virg. Aeneid. XI.[2]: *Conscius audacis facti.*

Cultorem sui. Sal. Hist. IV.[3]: *Collegam minorem et sui cultorem expectans.* Cultor horum. Virg. Georg. I.[4]: *Et cultor nemorum.* Colens huius rei. Cic. pro Plancio[5]: *Qui religionum colentes.*

Congero ad illum. Cicero pro Deiotaro[6]: *Ad quem cum Dii atque homines omnia ornamenta congessissent.* Congero in illum. Cic. Philip. V.[7]: *Pecunia congesta in illam domum.* Congestum illuc. Virg. Bucol.[8]: *Notavi Ipse locum quo congessere palumbes.*

Custos illarum rerum. Virg. Georg. I.[9]: *Pan ovium custos.* Custos illis rebus[10]. Cic. in Catil. II.: *Nullus est portis custos.*

Criminor te illi. Terent. Eun.[11]: *Metui ne me criminaretur tibi.*

Compos animi. Terent. Adelph.[12]: *Vix sum compos animi.*

Commeritus erga me. Terent. Hecyr.[13]: *Nunquam quicquam erga me commeritast, pater.*

Compertos scelere. Cic. Philip. XII.[14]: *Hos nunc omni scelere compertos tolerabiles censes civitati fore?*

Credulus illis. Virg. Bucol.[15]: *Sed non ego credulus illis.* [503]

Considere in illam rem. Virg. Aen. VIIII.[16]: *At non viderunt moenia Troiae Neptuni fabricata manu considere in ignes.* Considere his. Idem Aen. I.[17]: *Vultis his mecum pariter considere regnis.*

Concedo gratiae. Cic. pro Cornelio[18]: *Cur nunc redeant, si tunc gratiae concesserint.* Concedo in gratiam. Sal. Hist. I.[19]: *Quorum in gratiam plerique concesserant.*

Coniurati hoc facere. Virg. Georg. I.[20]: *Et coniuratos coelum rescindere fratres.*

Commoritur illis. Sal. Hist. I.[21]: *Obviam ire et commori hostibus.*

Gu. *condonamus te,* quod legitur apud Ter. — 1) Tota haec elocutio cum suo exemplo in Cod. Gu. post sequentem legitur. Locum Ciceronis A. M. non indicavit. — 2) *Virg. Aen. XI.* 812. A. M. — 3) Ad verba *Cultorem sui* in ora libri Gudiani scriptum: *Sic supra Terent. amicus mei.* Tum *Sal. Hist. IV.* 9. A. M. Est sub no. 19. apud Gerlach. — 4) *Virg. Georg. I,* 14. A. M. — 5) *Cic. pro Plancio* 33. A. M. *Cic. pro Planco* Cod. Gud. — 6) *Idem pro Deiotaro* 4. A. M. — 7) *Idem Phil. V.* 4. A. M. — 8) *Virg. Ecl. III.* 69. A. M. Tum *quod congessere* Cod. Gu. Notavit ad h. l. A. M. editiones exhibere *concessere;* fortasse ita ex errore scripsit, quum scribere vellet, Codicem suum Frontonis ita exhibere. Idem *columbae* edidit; sed Cod. Gu. recte, ut apud Virg. est, *palumbes.* — 9) *Idem Georg. I.* 17. A. M. — 10) *Rebus* addendum fuit e Cod. Gu. *Cic. in Cat. II.* 12. A. M. *Portis* Cod. uterque; Edd. apud Cic. *portae.* — 11) *Ter. Eun.* 5. 2. 16. A. M. *crim. tibi* recepi e Cod. Gu. *cr. uxori* A. M. edidit. — 12) *Idem Adel.* 3. 2. 12. A. M. — 13) *Idem Hecy.* 3. 5. 36. A. M. *Nunquam ego me* Cod. Gu. *commeritus pater* Cod. uterq. *commerita est, pater* edidit A. M. Putabam in *commeritus* latere potius *commeritast,* ut est apud Ter. — 14) *Cic. Phil. XII.* 7. A. M. *His nunc omni scelere compertos tolerabiles censes civitati fore* Cod. Gu. *Compertos* uterq. Cod. quum emendate apud Cic. sit: *coopertos.* Tum *in civitate* Cod. A. M. Recte cum Edd. Cic. *civitati* Cod. Gu. — 15) *Virg. Ecl. VIIII.* 34. A. M. — 16) *Idem Aen. VIIII.* 145. A. M. Tum *Et non v.* Cod. A. M. *At non v.* Cod. Gu. — 17) Tota haec elocutio cum exemplo omissa in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. I. 572. ubi legitur *Vultis et his* cet. — 18) *Cic. pro Cornelio* 991. A. M. Inter Fragmm. lib. I. 41. Nobb. *Cui nunc* ed. A. M. *Cur n.* Cod. Gu. — 19) *Conc. in gratia* male A. M. *Sal. Hist. I.* 3. A. M. *Quorum in gratia* A. M. Utrobique *gratiam* Cod. Gu. Fragmm. Hist. lib. I. no. 9. Gerlach. quem vide. — 20) *Virg. Georg. I.* 280. A. M. *Virg. Aen. VI.* Cod. Gu. mendose. — 21) *Sal. Hist. I.* 18. A. M. Fragmm. lib. I. 22. Gerl. — 22) *Cont. huic rei* A. M. *Cont. huius rei* Cod. Gu. *Virg. Aen. X.* 457. A. M. Legitur apud Virg. *missae fore cred. h.* — 23) *Confer h. c. illo.* Cod. Gu. *in Pisonem* 16. A. M. — 24) *Virg. Aen. XII.* 678. A. M. *Virg. XII.* Cod. Gu. — 25) Non enotavit locum A. M. neque ipse inveni. — 26) *Idem in eadem* 36. A. M. In elocutione *inter nos* scripserat A. M.

Contiguus huic rei. Virg. Aen. X.[22]**:** ***Hunc ubi contiguum missae credidit hastae.***

Confert hoc cum illo. Cic. in Pisonem[23]**:** ***Confer, si audes, absentiam tuam cum mea.*** **Confert hoc illi. Virg. Aen. XII.**[24]**:** ***Stat conferre manum Aeneae.***

Conclusit cum illo. Cic. in Siciliensi[25]**:** ***Tecum tuum conclusisset.***

Commune hoc est inter illos. Cic. in Sicil.[26]**:** ***Ut diceres inter eos omnia esse communia.*** **Commune est illis hoc. Idem pro Roscio**[27]**:** ***Quid est enim tam commune quam spiritus vivis, terra mortuis?***

Coniunctus cum illo. Cicero in Siciliensi[28]**:** ***Cum P. R. coniuncta est.*** **Coniunctus illi. Virg. Aen. VIII.**[29]**:** ***Quodque ab stirpe foret geminis coniunctus Atridis.***

Conversus ad te pro convertendus[30]**. Cic. pro Plancio:** ***Non dubito quin omnis conversa fuerit multitudo.*** **[504]**

Conlocat in illo. Cic. pro Roscio[31]**:** ***In curru collocat Automedontem.*** **Conlocat illi. Idem in Pisonem**[32]**:** ***Homini levi et subito filiam collocavit.***

Convenit in illum. Cic. pro Deiotaro[33]**:** ***Tamen id maledictum minime in illam aetatem conveniret.***

Congruunt illi inter se. Terent. Heaut.[34]**:** ***Ne nos inter nos congruere sentiant.***

Citius sive celerius hac re. Virg. Aen. I.[35]**:** ***Et dicto citius tumida aequora placat.*** **Sal. Hist.**[36]**:** ***Illo tertio mense pervenere in Pontum multo celerius spe Mithridatis.***

D.

Despectus mihi est. Virg. Bucol.[37]**:** ***Despectus tibi sum, nec qui sim.*** **Despectus est a me. Cic. in Pisonem**[38]**:** ***Despecto a caeteris, a se ipso desperato.***

Duceres Cod. A. M. Sed recte *diceres* Cod. Gu. — 27) *Idem pro Rosc.* 26. A. M. *Quid enim est* Cod. Gu. Cf. Fr. Vil. Otto in Edit. Cic. Cato. Mai. Excursu I. pag. 222. seq. — 28) Locum non indicavit A. M. In Cod. Gu. legitur: *Cum per . . . . . coniuncta est* (sic lacuna significata). Legitur in Verr. Act. II. lib. II. 68. §. 163. ubi est: *cum populo Romano coni.* quod ostendit, quid sibi velit illud *per* Codicis Gud. — 29) *Virg. Aen. VIII.* 130. A. M. *Ab stirpe* dedi e Cod. Gu. *a st.* Cod. A. M. *fores* Cod. A. M. Recte *foret* Cod. Gu. — 30) Non dubito, quin legendum sit *Conversurus ad te pro c.* Nam hoc voluisse videtur scriptor, *conversurus* intransitive dictum esse illo Ciceronis loco. Legitur enim Cic. pro Pl. 20. *Non dubito, quin omnis ad te conversura fuerit multitudo*, ubi alii *conversura se* scribebant. In exemplo Cod. A. M. exhibet *conversi;* sed Cod. Gu. *omnes conum̄ ū. f. m̄.* (sic); unde patet etiam in exemplo legendum *conversura*, librariis vero fraudem fecisse compendia scripturae. — 31) Memorabile est, scripturam *conlocat*, sublata assimilatione in exemplis non comparere. Recte; vetustior enim est assimilatio. Unus Cod. Gu. in altero exemplo exhibet *conlocavit*, mendose. *Idem pro Roscio* 35. Cod. A. M. *Autu medontem* Cod. A. M. — 32) Locum non enotavit A. M. Orae ascripsit, locum videri pertinere ad fragmentum principii orationis eius quartum ab Asconio servatum. Sed F. V. Ottoni, iuveni doctissimo, rectius videtur initio totius orationis collocandum, legendumque *filiam*, pro *filium*, quod dedi. Omne autem illud fragmentum sic scribendum existimat idem Otto: *Insuber quidam fuit, idem mercator et praeco. Is quum Romam cum filia venisset, adolescentem nobilem Caesonium, hominis furacissimi filium, ausus est appellare. Pisoni, homini levi et subito, filiam collocavit. Quae te, belluam ex utero, non hominem fudit.* — 33) *Idem pro Deiotaro* 10. A. M. *conveniet* ed. A. M. Sed Cod. Gu. recte *conveniret.* — 34) *Ter. Heaut.* 3. 1. 91. A. M. — 35) *Cicius* vitiose e Cod. suo in elocutione scripsit A. M. in exemplo dedit *citius*, quemadmodum utrobique exhibet Cod. Gu. *Virg. Aen. I.* 142. A. M. — 36) *Sal. Hist.* (*Lib. incert.*) 1. A. M. Fragmm. incerta no. 4. Gerl. Uterque Cod. *Illo tertio m.* Diu correctum est *Illi t. m.* — 37) *Virg. Ecl. II.* 19. A. M. Tum *ne quis sim* Cod. Gu. — 38) *Cic. in Pisonem* 41. A.M. *Caeteris* dedi e Cod. Gu. Apud Ciceronem legitur: *Despectum a ceteris, a te ipso desperatum.*

Dives illius rei. Virg. Bucol.[1]: *Quam dives pecoris.* **Dives illa re.** Virg. Aen. III.[2]: *Quos Africa terra triumphis Dives alit.*

Donata mihi sunt. Virg. Buc.[3]: *Quae tu puero donata dolebas.* **Donatus his sum.** Virg. Aen. V.[4]: *Donati omnes opibusque superbi.* **Donat hoc illi.** Virg. Aen. V.[5]: *Donat habere viro decus.* **Donat illum hac re.** Virg. Bucol.[6]: *Hac te nos fragili donavimus ante ci-* [505]
cuta. Cic. in Pisonem[7]: *Me inaurata statua donarunt.*

Decus tuis. Virg. Bucol.[8]: *Tu decus omne tuis.* **Decus tuorum.** Idem XI. Aen.[9]: *Astrorum decus et nemorum.*

Dignus hac re. Virg. Buc.[10]: *Et vitula tu dignus et hic.* **Dignus qui hoc faceret.** Cic. in Rhet.[11]: *Dignus qui remp. gereret.* **Dignus fieri.** Virg. Buc.[12]: *Et puer ipse fuit cantari dignus.* Et alibi[13]: *Et erat tum dignus amari.* **Dignor me illa re.** Virg. Aeneid. I.[14]: *Haud equidem tali me dignor honore.* **Dignatus illa re,** id est dignus habitus[15]. Idem Aeneid. III. *Coniugio, Anchise, Veneris dignate superbo.*

Desine hoc facere[16]. Virg. Aen. IV.: *Desine meque tuis incendere teque querelis.* **Desine illam rem.** Virg. Bucol.[17]: *Desine Maenalios, iam desine tibia versus.* Terent. Heaut.[18]: *Mulier telam desinit,* i. e. deserit.

Dormit hac re. Virg. Georg. II.[19]: *Et Serano dormiat ostro.* **Dormiet in illam sui corporis partem.** Ter. Heaut.[20]: *In utramvis aurem otiose ut dormias.*

Dolet illa re. Virg. Aeneid. I.[21]: *Et nostro doluisti saepe dolore.* **Dolet illam rem.** Sal. Catil.[22]: *Et quasi dolens eius casum.* **Doleo vicem tuam,** id est, propter te doleo. Cic. de [506]
Domo et Rep. *Vicem lugeo*[23]. **Dolet illa pars mihi.** Terent. Phor.[24]: *Tuo viro oculi doleant.*

Deiectus illa re. Virg. Aen. III.[25]: *Heu quis te casus deiectam coniuge tanto?* **Deiectus ab illa**

1) *Virg. Ecl. II.* 20. A. M. — 2) *Idem Aen. III.* 37. A. M. *Aphrica* scripsit A. M. *Dives* om. Cod. A. M. Est autem IV. 37. — 3) *Idem Ecl. III.* 14. A. M. — 4) *Idem Aen. V.* 268. A. M. — 5) *Donat haec illi* A. M. *hoc* Cod. Gu. *Idem V.* 162. A. M. — 6) *Idem Ecl. V.* 85. A. M. *Donavimus* Cod. uterque solito errore. Editur apud Virg. *donabimus. Cicuta* om. Cod. A. M. — 7) *Cic. in Pisonem* 11. A. M. — 8) *Virg. Ecl. V.* 34. A. M. — 9) *Idem Aen. IX.* 405. A. M. — 10) *Idem Ecl. III.* 109. Spurium iudicabat hunc v. Heynius. — 11) *Cic. Rhet. (seu de Invent.) I.* 3. A. M. Tum Cod. A. M. *dignus qui rem pergeret.* Recte exhibet *remp. gereret* Cod. Gu. — 12) *Virg. Ecl. V.* 54. A. M. Tum Cod. Gu. *Et pueri ipse.* — 13) *Et in eadem* 89. A. M. — 14) *Idem Aen. I.* 335. A. M. — 15) *Idem III.* 475. A. M. *Anchise* uterque Cod. *Anchisa* Edd. apud Virg. — 16) *Hoc* addidi e Cod. Gu. *Idem IIII.* 360. A. M. — 17) *Desine hoc* Cod. A. M. *Idem Virg. Ecl. VIII.* 61. A. M. — 18) *Terent. Heaut.* 2. 3. 64. A. M. *Te iam* uterque Cod. solito errore. *Telam* scripsi, certum habens, id voluisse scriptorem. Tum *et deserit* Cod. A. M. *i. e. deserit* Cod. Gu. praeclare, quod interpretamentum etiam Codd. Terentii inhaesit. — 19) Versu 506. *Sarrano* legitur apud Virg. — 20) Vv. *sui corporis partem* adieci e Cod. Gu. *ut* addidi ex eodem. — 21) *Virg. Aen. I.* 669. A. M. — 22) *Sal. Cat.* 41. A. M. — 23) Uterque Cod. *vitam lugeo.* Locus ad Fragmm. de Rep. incerta adiectus ab Orellio. Idem Nobbius fecit pag. 1170. — 24) *Ter. Phor.* 5. 8. 64. A. M. — 25) *Virg. Aen. III.* 317. A. M. — 26) *Idem V.* 542. A. M. *Quanvis* ed. A. M. Sed Cod. Gu. *quamv.* — 27) *Deiectus ab illa re* male hoc loco Cod. A. M. *de* exhibet recte Cod. Gu. Tum *pro Murena* 37. A. M. *Muraena* Cod. Gu. — 28) *Virg. Aen. X.* 225. A. M. — 29) *Sal. Cat.* 26. A. M. Cap. 25. ed. Cort. Gerl. — 30) *Idem in eodem* 46. A. M. Cap. 45. ed. Cort. Gerlach. — 31) *Et Hist. I.* 20. A. M. Fragm. I. 40. Gerlach. — 32) *Ter. Hecy.* 2. 1. 6. A. M. Tum uterque Cod. *militiam*, pro quo legitur et legendum est apud Ter. *malitiam.* — 33) *Virg. Aen. X.* 453. A. M. — 34) *Idem XI.* 500. A. M. Pro vv. *sub altis* in edd. Virg. est *sub ipsis.* — 35) *Sal. Iug.* 54. A. M. *Colli* Cod. A. M. *colle*, ut est apud Sal., Cod. Gu. Cap. 50. ed. Cort. Gerl. — 36) *Sal. Hist. IIII.* 11. A. M. Fragmm. IV. 25. Gerl. — 37) *Cic. Phil. II.* 8. A. M. — 38) *Sal. Hist. I.* 21. A. M. Fragmm. I. 51.

re. Idem Aen. V.[26]: *Quamvis solus avem caelo deiecit ab alto.* Deiectus de illa re. Cic. pro Muraena[27]: *Deiici de urbis praesidio et deturbari de custodia civitatis volunt.*

Doctus illius rei. Virg. Aen. X.[28]: *Quarum quae fandi doctissima Cymodocea.* Doctus illa re. Sal. Catil.[29]: *Litteris Graecis et Latinis docta.* Doctus illam rem. Sal. Catil.[30]: *Per legatos cuncta edoctus.* Et Hist. I.: *Doctus militiam*[31]. Doctus ad illam rem. Terent. Hecyra[32]: *In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad militiam.*

Desiluit hoc. Virg. Aen. X.[33]: *Desiluit Turnus biiugis.* Desiluit ab hoc. Idem XI.[34]: *Portisque ab equo Regina sub altis Desiluit.*

Digredior illi loco. Sal. Iug.[35]: *Numidas quietos neque colle digredi animadvertit.* Digredior illum locum. Sal. Hist. IV.[36]: *Exercitum dimisit ut primum Alpes digressus est.*

Decet te. Cic. Philipp. II.[37]: *Quam id te, Dii boni, non decebat.* Decet tibi. Sal. Hist. I.[38]: *Locum editiorem, quam victoribus decebat, capit.* Terent. Adelph.[39]: *Ita nobis decet.*

Dimidio pluris id est duplo. Cic. in Frumentaria[40], comment. de Decumis Herbitensium per [507]
triennium. Cum primo anno venditas dicat tritici modium XVIII.[41] milibus, secundo tritici modium XXV.[42] milibus, DCCC.; anno tertio supra iaciente[43] Aeschrione venditas dicit medimnum VIII.[44] milibus centum, id est modium XLVIII. milibus DC.[45]. Dupla summa anni[46] proximi addicitur, medimnum VIII.[47] milibus C. *dimidio*[48] *fere pluris, quam superiore anno.* Idem pro Flacco[49]: *Habebat enim Rhetor iste discipulos, quos dimidio redderet stultiores, quam acceperat: neminem tamen adeo infatuare potuit, ut ei nummum concrederet.*

Dedo illi rei. Idem pro L. Otho.[50]: *Hic si se istius vitae dedisset.* Virg. Georg. IV.[51]: *Dede neci.* Dedo in illam rem. Terent. Andr.[52]: *Caesum te in pistrinum, Dave, dedam.* Dede ad hoc.

Gerl. — 39) *Ter. Adel.* 3. 4. 45. A. M. Uterque Cod. *ita nobis decebat.* Illo autem Ter. loco editur *ut vobis decet*; nisi forte alius locus intelligitur. — 40) *Cic. in Frumentaria* 32. A. M. Cod. Gu. *Cic. Comment.* Tres Codd. apud Orell. *Cic. Comment. frumentaria.* Equidem putabam, Grammaticum voluisse: *Cicero in Frumentaria, commentatione de Decumis Herbitensium,* idque rescripsi. De omni autem qui sequitur loco cf. Orellii excursus ad Cic. Act. Verr. II. lib. II. pag. 272. seqq. — 41) *Modiis XXXXIIII. milibus* A. M. *modiis XLIIII.* ꝏ. Cod. Gu. Cf. Ursinum apud Orell. l. c. In numerorum signis *L.* et *V.* saepissime Codices confundunt. — 42) *Modiis XXV.* uterque Cod. Depravatio orta ex non intellecto compendio. — 43) *Supra iacente* uterq. Cod. Apud Cic. est: *supra adiecit Aeschrio*; quare iam Ursinus rescripsit *supra iaciente.* Fortasse tamen legendum *supra adiiciente.* Ceterum in Cod. Gu. est *Esthrione.* — 44) *Venditas dicunt medimnis IIII. milibus.* A. M. *Venditus dicunt medimnus IIII mil.* Cod. Gu. *Venditas dicunt medimnum VIII. mill.* Ursin. *Dicit* scripsi, apodosin existimans esse ad superiora *quum venditas dicat.* — 45) *Idem modiis XLVII. milibus dictis* A. M. Recte Cod. Gu. *.i.* quod significat *id est.* Numerum Cod. Gu. habet XLIII. Ursinus probante Orellio restituit XLVIII. *Dictis* praeclare iam Ursinus mutavit in *DC* numerum. Scriptum enim erat *DC*, quod stulti librarii pro compendio vocis *dictis* habuerunt. — 46) *Cum proxime* A. M. *cum proximi* Cod. Gu. cum aliis tribus apud Orellium. Praeclare Ursinus emendavit *anni proximi.* Scripturae compendium erat *an.*, quod pro *cum* legerunt homines imperiti; vel scriptum erat *ani*, simplici *n.* quod facilius etiam erat ad corrumpendum. — 47) *Medimnum* dedi pro *medimnis* cum Ursino. — 48) *Dimidio* adieci e Cod. Gu. quae vox abest a Cod. A. M. Sed iam Ursinus addiderat. — 49) *Idem pro Flacco* 20. A. M. *Concederet* Cod. A. M. sed *concrederet* recte Cod. Gu. Editt. Cic. *crederet.* — 50) *Idem pro Cotho* 992. A. M. *Idem pro Coelio* Cod. Gu. Recte *L. Othone* iam olim rescriptum est. *Viae* Cod. A. M. *vitae* dedi e Cod. Gu. — 51) *Virg. Georg. IIII.* 90. A. M. — 52) *Ter. And.* 1. 2. 28. A. M. *dare dedam* Cod. Gu. Subiungit his idem Cod. *per vitium*, quibus quid faciam, nescio. Apud Terentium additum est: *usque ad necem.*

Cic. pro Cornelio[1]: *Ad miserrimum crudelissimumque dominatum dedi patiamini.* Idem pro Cluentio[2]: *Sed plane ad supplicium dedidit.*

Dat illi. Virg. Aen. IX.[3]: *Da nate petenti.* Dat in illud. Idem IX.[4]: *Saltu sese omnibus armis In fluvium dedit.* Dat ad illum. Terent. Phorm.[5]: *In servitutem pauperem ad ditem dari.*

Deposuit his. Virg. Georg. II.[6]: *Deposuit sulcis.* Deposuit in his. Cic. Philipp. XIII.[7]: *Cum in gremiis mimarum mentum mentemque deponeret.*

Detraho tibi. Cic. pro Cornelio I.[8]: *Nihil senatui detraxisse Cornelium.* Detraho de te. [508] Cicero pro Scauro[9]: *Nihil Sardos Appio gratius esse facturos, quam si de Scauri fama detraxerint.* Volunt[10] quidam distantiam esse, ut lacerare famam, de illo detrahere sit, sed falso. Nam Cic. de Suppliciis[11]: *Quae tu de Rep. detraxeris*, id est imminueris et abstuleris. Idem in Catil. II.[12]: *Et dubitas de possessione detrahere?*

Deficit illam rem. Virg. Georg. I.[13]: *Noctes lentus non deficit humor.* Deficit ab illa re. Cicero de Praetura urbana[14]: *Lampsacena civitas deficere ab imperio ac nomine nostro valebat.* Deficit ad illum. Salust. Iug.[15]: *In his urbibus quae ad se defecerant.* Deficit simpliciter pro deest[16]. Virg. Aen. VI.: *Primo avulso non deficit alter.*

Decedo de hac re. Cic. de Rep.[17]: *Ut hic de via decedendum sit.* Decedo huic simpliciter. Virg. Buc.[18]: *Nec serae meminit decedere nocti.*

Delectat me haec res. Cic. de Rep. I.[19]: *Ipsa cognitio nos delectaverit.* Delectat illa re. Idem in Hortensio[20]: *Hic primum Catulus delectatus ipso loco.*

Desisto hac re[21]. Salust. Hist. II.: *Ut actione desisteret.* Terent. in Phorm.[22]: *Ut herus* [509] *his desistat litibus.* Desiste hoc facere. Virg. Aen. XII.[23]: *Desiste manum committere Teucris.*

1) *Pro Cornelio* 991. A. M. Ad primam orationem retulit Nobbius, codex Gud. secundae tribuit. — 2) *Pro Cluentio* 69. A. M. Est cap. 94. sub fin. Apud Cic. editur *dedit.* — 3) *Virg. Aen. VIIII.* 83. A. M. — 4) *Idem VIIII.* 815. Hoc omne exemplum deest in Cod. Gu. cum eloquutione sequenti *Dat ad illum*, legiturque ad superiorem formulam *Dat in illud* solum exemplum Terentianum. — 5) *Ter. Phor.* 4. 3. 48. A. M. — 6) *Virg. Georg. II.* 24. A. M. *Virg. Georg. III.* Cod. Gu. — 7) *Cic. Phil. XIII.* 11. A. M. Tum in Cod. Gu. est: *cum in gremiis nuptarum mentu deponeret.* Recte Cod. A. M. quod dedimus, conspiratque cum Edd. Cic. nisi quod ibi legitur *deponeres.* — 8) *Idem pro Corn.* 990. A. M. Fragmm. Cic. orat. pro Corn. I. 29. pag. 1126. Nobb. Orationis primae numerum indicat Cod. Gu. — 9) *Idem pro Scauro* 994. In eloquutione est: *Detraho te*, sed iam Gudius in margine notavit legendum esse *D. de te*, quod in Cod. A. M. est. Locus est in Fragmm. orat. pro Scauro 36. Nobb. pag. 1135. Tum in Cod. Gu. legitur: *Nihil ardos Appios.* Deinde ibidem: *de Scauris fama.* — 10) *Voluit* A. M. recte *Volunt* Cod. Gu. — 11) *Idem de Suppl.* A. M. omisso *Nam*, loco non indicato. — 12) *Idem in Cat. II.* 8. A. M. — 13) *Virg. Georg. I.* 290. A. M. — 14) Act. in Verr. II. lib. I. cap. 31. ubi est: *Lampsaceni - - deficere ab imperio ac nomine nostro volebant.* Cod. Gu. exhibet: *nomine non valebat.* — 15) *Sal. Iug.* 65. A. M. Cap. 61. Cort. Gerl. ubi vulgo *ab se def.* quod iam Cortius correxerat. — 16) *Virg. Aen. VI.* 143. A. M. *Virg. VI. Aen.* Cod. Gu. *Primo* addidi e Cod. Gu. *Avusso* mendose exhibebat Cod. A. M. — 17) *Ut de via* A. M. *Ut hic de via* Cod. Gu. quod dedi. Recensetur locus inter Fragmm. de Rep. I. 43. 67. Orell. — 18) *Virg. Ecl. VIII.* 88. A. M. — 19) *Cic. de Rep. I.* 1002. A. M. De Rep. I. 13. ubi paulo aliter legitur: *Te ipsum, Laeli, omnesque avidos sapientiae cognitio ipsa rerum consideratioque delectat.* Ceterum *delectavit* Cod. A. M. *delectaverit* Cod. Gu. — 20) *Idem in Hortensio* 1015. A. M. Pag. 1170. apud Nobb. Editur ibi *delectatur*, sed uter-

Devertit domum[24]. Cic. pro Deiotaro: *Et domum Regis hospitis tui devertisset.* Devertit in domum. Idem pro Milone[25]: *Devertit in villam Pompei.*

Defigit in illa re. Cic. in Catil. I.[26]: *Quod eam necesse putas etiam in consulis corpore defigere.* Defigit illa re. Virg. Aen. XII.[27]: *Defigunt tellure hastas.*

Disco ex illo. Virg. Aen. XII.[28]: *Disce, Puer, virtutem ex me, verumque laborem.* Disco de illo. Terent. Eun.[29]: *Ut sibi liceret discere id de me.*

Deflexit de proposito. Cic. Philip. XVI.[30]: *Laterensis ne vestigium quidem deflexit.*

Disceptata lis est. Cic. Philip. XVI.[31]: *Non est illa dissensio disceptata bello.*

Deporto domum. Cic. de Rep. II.[32]: *Cum aliud nihil domum suam deportasset.* Deportavit in illud. Idem de Praetura urbana[33]: *Haec non domum suam, neque in suburbana amicorum, sed Romam in publicum deportavit.*

Discedit Roma. Cic. in Verr. Act. I.[34]: *Cum haec frequentia Roma discesserit.* [510]

Defungitur his. Cic. in Frumentaria[35]: *Tribus decumis pro una defungeretur.* Virg. Aen. VI.[36]: *O tandem magnis pelagi defuncte periclis.*

Desperat hanc rem. Cic. de Suppliciis[37]: *Desperatis iam omnibus rebus.*

Dilectus huic. Virg. Georg.: *Dilectae Thetidi Alcyones*[38].

Dego illam rem. Virg. Aen. IV.[39]: *Sine crimine vitam Degere.* Cic. pro Roscio[40]: *Inter feras satius est aetatem degere.*

Desuetus his. Virg. Aen. VI.[41]: *Et iam desueta triumphis Agmina.*

Diffidit illi. Virg. Aen. III.[42]: *Cum iam diffideret armis.* Cic. pro Cluentio[43]: *Diffidentem rebus suis.* Salust. Catil.[44]: *Sibi patriaeque diffidere.*

Defende illam rem pro ab illa re. Virg. Aen. X.[45]: *Hunc, oro, defende furorem.* Defende ab illa re. Idem Bucol.[46]: *Dum teneras defendo a frigore myrtos.*

Discrucior[47] huius. Terent. Adelph.: *Discrucior animi.*

Dubius huius[48]. Salust. Hist. III.: *Dubius consilii.*

que Cod. *delectatus.* — 21) *Desiste hac re* A. M. *Sal. Hist. II.* 4. A. M. Fragmm. lib. II. 19. Gerl. — 22) *Ter. Phor.* 4. 3. 29. A. M. *Ulterius h. d. littibus* mendose Cod. Gu. — 23) *Virg. Aen. XII.* 60. A. M. Numerum libri XI. exhibet Cod. Gu. qui idem in eloquutione praestat: *desistere hoc facere.* — 24) Cod. A. M. utrobique *Divertit*, eadem scriptura etiam in exemplis. Recte Cod. Gu. quod dedimus. Cap. 6. orat. pro Dei. legitur *devertisses.* Cod. A. M. *hospitis sui*; veram lectionem *tui* exhibet Cod. Gu. — 25) *Pro Mil.* 20. A. M. *Pompei* dedi e Cod. Gu. *Pompeii* A. M. — 26) *Idem in Cat. I.* 6. A. M. Tum Cod. Gu. *quod tam necesse putas esse in consulis corpore defige.* — 27) *Virg. Aen. XII.* 130. A. M. — 28) *Idem XII.* 435. A. M. Vv. *verumque laborem* addidi e Cod. Gu. — 29) *Ter. Eun.* 2. 2 31. A. M. — 30) Numerum XVI. uterque Cod. exhibet. Sed in numeris exhibendis non magnopere fidem habent hi Codd. — 31) Numerum XVII. Cod. A. M. sed XVI., quem dedi, Cod. Gu. Tum *dessensio* Cod. A. M. Recte *dissensio* Cod. Gu. — 32) *Idem de Rep. II.* 1003. A. M. *Deportavisset* Cod. A. M. — 33) Act. in Verr. II. lib. I. 20. Edd. exhibent apud Cic. *deportasses.* — 34) *Idem in Verr. Act. I.* 18. A. M. — 35) *Idem in Frumentaria* 16. A. M. *Cic. Frumentum tribus* cet. Cod. Gu. — 36) *Virg. Aen. VI.* 83. A. M. — 37) *Cic. de Suppl.* 6. A. M. In Verr. Act. II. lib. V. 6. *Iam* in plerisque edd. Cic. omittitur. — 38) Omnia haec, eloquutio cum exemplo, in Cod. A. M. desiderantur. Locus Virg. est Georg. I. 399. — 39) *Virg. Aen. IIII.* 550. A. M. In exemplo *degerit* Cod. Gu. — 40) *Cic. pro Roscio*, 52. A. M. — 41) *Virg. Aen. VI.* 815. A. M. *Etiam* Cod. Gu. — 42) *Idem III.* 51. A. M. — 43) Locum non indicavit A. M. — 44) *Sal. Cat.* 32. A. M. Cap. 31. Cort. Gerlach. — 45) *Virg. Aen. X.* 905. A. M. — 46) *Idem Ecl. VII.* 6. A. M. In exemplo fortasse *defendo* scribendum est. — 47) *Discutior* Cod. Gu. *Ter. Adel.* 4. 4. 1. A. M. *Discutior animi* Cod. Gu. — 48) *Dubius huius* recte exhibet Cod. Gu. *Sal. Hist. III.* 13. A. M. Fragmm. lib. III. 33. Gerlach. Vv. *Dubius consilii* desunt apud A. M.

Decidi de illa re. Terent. Heaut.[1]: *Heu quanta de spe decidi!*

Deperit amicam. Terent. Heaut.[2]: *Clinia hanc si deperit.*

De subito cum praepositione. Terent. Heaut.[3]: *Bolum mihi tantum ereptum tam de subito ex faucibus.*

Derepente[4]. Terent. Hecy.: *Proripuit derepente tacitus sese ad filiam.*

Duxit se. Terent. Hec.[5]: *Uxor, ubi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.*

Diligens huius rei. Cic. pro Cornelio II.[6]: *Quam diligentes libertatis vos oporteat esse.* [511]

Dumtaxat, id est[7] tantummodo vel hoc solo. Cic. pro Corn. II.: *Qui commodis P. R. lingua dumtaxat ac voluntate consuluit.*

Demo de hoc. Cic. pro Corn. I.[8]: *Demi medius fidius de his tormentis aliquantum malim.*

Das hoc facere. Virg. Aen. I.[9]: *Tu das epulis accumbere Divum.* Et V.[10]: *Da flammam evadere classi.* Et XII.: *Da sternere corpus Semiviri Phrygis.*

De die, sicut ex tempore. Terent. Adelph.[11]: *Apparare de die convivium.* Cic. Philipp. II.[12]: *Non solum de die, sed etiam ad diem vivere.*

Detrecto hanc rem. Cic. cum quaestor Lilybaeo decederet[13]: *Quod non detrectare militiam sed defendere provinciam iudicatast.*

Damnatus de caede et caedis utrumque[14]. Cic. Philipp. I.: *Quae iubent, ei, qui de vi, itemque ei, qui maiestatis damnatus sit.*

E.

Experior hoc facere. Virg. Bucol.[15]: *Magicis sanos avertere sacris Experiar sensus.* Experior cum his. Cic. pro Cornelio I.[16]: *Quid quod ne cum his quidem expertus es, quos duces operarum fuisse dixisti?* Experior illam rem. Virg. Georg. IV.[17]: *Aestate laborem Experiuntur.* Terent. Eun.[18]: *Omnia prius experiri quam armis sapientem decet.* Expertus

1) *Ter. Heaut.* 2. 3. 9. A. M. *Heu* deest in Cod. Gu. — 2) *Idem in eadem* 3. 2. 14. A. M. — 3) *Idem in eadem* 4. 2. 6. A. M. *Bolum in tantum* Cod. A. M. *Bolum mihi tanquam* Cod. Gu. *Subito* Edd. aliquot apud Terentium, quod falsum esse metrum ostendit. — 4) *Derepente* una voce scriptum in Cod. Gu., duabus A. M. *Idem Hecy.* 4. 1. 3. A. M. Cod. Gu. *Proripuit* uterque Cod. *corripuit* edd. apud Tacitum. — 5) *Idem in eadem* 4. 1. 7. A. M. In eloquutione *Duxisse* exhibet Cod. A. M. i. e. *Duxit se.* Cod. Gu. praestat *Duxit.* — 6) *Cic. pro Corn. II.* 991. A. M. Pro Corn. Fragmm. II, 15. Nobb. — 7) *Id est* addidi e Cod. Gu. *Idem pro eodem II. ibidem* A. M. Fragmm. pro Corn. II, 16. *Qui comm. patriae l.* Cod. Gu. quam lectionem ortam puto ex male intellecto compendio *p̄. r̄.*, i. e. *populi Romani*, id quod exhibet Cod. A. M. — 8) *Idem pro eodem I. ibidem* A. M. Fragmm. pro Corn. I, 39. Nobb. *Ornamentis* habet pro *tormentis* Cod. Gu. Utrum sit praeferendum, haud facile quis dicat. — 9) *Virg. Aen. I.* 79. A. M. *Tu das* recte Cod. Gu. *Das* Cod. A. M. — 10) *Et V.* 689. A. M. *Et XII.* 97. A. M. *Et IX.* Cod. Gu. Tum *da corpus sternere semiviri p̄.* Cod. Gu.; ordinem meliorem praestat Cod. A. M. cui tamen ultimum deest vocabulum. — 11) *Ter. Adel.* 5. 9. 8. A. M. — 12) *Cic. Phil. II.* 34. A. M. Pro *v. ad diem*, quae uterq. habet Cod., in edd. Cic. est *in diem.* — 13) *Idem c. q. L. decederet* 989. A. M. *Iudicata est* dedit A. M. quum in Cod. esset *indicata est.* Sed *iudicata sit* Cod. Gu. i. e. *iudicatast*, quod rescripsi. — 14) *Damnatus caede* A. M. Recte *D. de caede* Cod. Gu. *Idem Phil. I.* 9. A. M. Exemplum sic exhibetur e Cod. Gu. *Quae iubent ei qui devitent, q ei qui m.* cet. Nimirum apud Cic. legitur *ei qui de vi itemque ei*, quod ipsum quoque voluisse Grammaticum non dubium est. Verba autem *Quae — itemque* plane absunt a Cod. A. M. — 15) *Virg. Ecl. VIII.* 66. A. M. *Experiar* in eloquutione, *experior* in exemplo habet Cod. Gu. *Experior* utrobique exhibet Cod. A. M. Apud Virg. est *Experiar.* — 16) *Pro Corn.* 991. A. M. Libro primo attribuit Cod. Gu., idemque iam fecerunt Fragmm.

illum. Virg. Aeneid. XI.[19]: *Haud ita me experti Bitias et Pandarus ingens.* Expertus illius. Idem Aeneid. X.[20]: *Expertos belli iuvenes.*

Eget illius rei. Virg. Georg. II.[21]: *Nil radicis egent aliae.* Eget illa re. Idem Aen. II.[22]: [512] *Non tali auxilio nec defensoribus istis Tempus eget.* Egens illius[23]. Idem Aen. VIII.: *Non te rationis egentem.* Egenus illius. Idem Aen. I.[24]: *Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos.*

Evado his. Virg. Aen. IX.[25]: *Quaecumque evaserit undis.* Evado hos. Idem[26]: *Iamque imprudens evaserat hostes.*

Exulat illis locis. Virg. Georg. III.[27]: *Ignotis exulat oris.* Exulat usque ad illa loca. Virg. Aen. XI.[28]: *Atrides Prothei Menelaus ad usque columnas Exulat.*

Egredior illo loco. Virg. Aen. II.[29]: *Est urbe egressis tumulus.* Cic. pro Ligario[30]: *Domo est egressus.* Egressus illam rem. Sal. Hist. I.[31]: *Gens raro egressa fines suos.* Idem Hist. III.[32]: *Postquam egressus angustias.*

Exit illa re. Cic. de Rep. I.[33]: *Nunciatum est venire Laelium domoque iam exisse.* Exit e loco. Cic. de Suppliciis[34]: *Ut exeunt e Sicilia praedones.* Exit illam rem. Virg. Aen. V.[35]: *Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.* Idem: *Et vim viribus exit.*

Emit de me. Cic. pro Roscio[36]: *Quae de viro clarissimo et fortissimo sese dicit emisse L. Cornelius Chrysogonus.* Emit a me. Idem de Suppliciis[37]: *Quod a malo auctore emit.*

Expellit hoc loco[38]. Cic. pro Cornelio I.: *Satius hominem miserum atque innocentem* [513] *eripi P. R., expelli patria, divelli a suis.* Expellit ex hoc loco[39]. Idem pro Sextio: *Expellit ex patria.* Expellit a loco. Cic. pro Cornelio II.[40]: *Expelleret a dispensantibus.*

Expers illius rei. Cic. de Rep.[41]: *Negotii publici expers.* Expers illa re. Sal. Bell. Cat.[42]: *Fama atque fortunis expertes sumus.*

Egregius illa re. Virg. Aen. VI.[43]: *Egregium forma iuvenem et fulgentibus armis.* Egregius illius rei. Virg. Aen. XI.[44]: *Egregiusque animi.* Salust. Hist. I.: *Egregius militiae.* Egre-

apud Cic. collectores. — 17) *Virg. Georg. IIII.* 156. A. M. *Experiantur* Cod. Gu. — 18) *Ter. Eun.* 4. 7. 19. A. M. *Experiri verbis* edidit A. M. ut est in aliquot edd. apud Terentium. Sed Cod. uterque ignorat v. *verbis*, recte. — 19) *Virg. Aen. XI.* 396. A. M. — 20) *Idem X.* 173. A. M. *Expertes* Cod. A. M. — 21) *Virg. Georg. II.* 28. A. M. — 22) *Idem Aen. II.* 521. A. M. — 23) *Egens illius rei* A. M. Abest *rei* a Cod. Gu. *Idem VIII.* 299. A. M. — 24) *Idem I.* 599. A. M. *Exaustos* Cod. A. M. — 25) *Idem VIIII.* 99. A. M. — 26) *Idem in eodem* 386. A. M. — 27) *Idem Georg. III.* 225. A. M. — 28) *Idem Aen. XI.* 262. A. M. *Prothei* uterq. Cod. *Protei* apud Virg. — 29) *Idem II.* 713. A. M. *Ex urbe* Cod. Gu. — 30) *Pro Lig.* 2. A. M. — 31) *Sal. Hist. I.* 19. A. M. Fragmm. I. 29. Gerl. — 32) *Idem III.* 12. A. M. Fragmm. III. 23. Gerl. — 33) *Idem de Rep. I.* 1001. A. M. *Nuntiatum* A. M. — 34) Locum non indicavit A. M. *Ex Sicilia* Cod. Gu. — 35) *Virg. Aen. V.* 438. A. M. Huic exemplo quod alterum subiungitur in Cod. Gu. *Idem — exit*, deest apud A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 750. — 36) *Cic. pro Roscio* 2. A. M. *Lucius Corn. Chrysogonus* A. M. — 37) *Idem de Suppl.* 22. A. M. Act. in Verr. II. lib. V, 22. *Emisset* legitur apud Cic. — 38) Hanc omnem eloquutionem cum exemplo suo omisit A. M. Locus orationis I. pro Cornelio nunc primum in lucem editur fragmentisque ascribendus est, fortasse inter 17. et 18. lib. I. Fragmm. oratt. pro Corn. collocandus. — 39) *Expellit de loco* mendose A. M. e Cod. In notis animadvertit, scribendum esse *ex loco*, vel postea in exemplo *de patria.* Utrumque falsum esse, evincit Cod. Gu. cuius lectionem dedimus. Est orat. pro Sext. c. 13. — 40) *Idem pro Corn. II.* 991. A. M. Fragmm. pro Corn. II, 17. Nobb. — 41) *Idem de Rep.* 1001. A. M. De Rep. I, 2, 3. Orell. — 42) *Sal. Cat.* 34. A. M. Cap. 33. Cort. Gerl. — 43) *Virg. Aen. VI.* 862. A. M. *Virg. Aen. II.* Cod. Gu. Verba: *iuvenem et fulgentibus armis* addidi e Cod. Gu. — 44) *Idem Aen. XI.* 417. A. M. Exemplum e Sallustio deest in Cod. A. M.; addidi e Cod. Gu. Simile fragmentum e libro I. Hist. ex-

gius haec. Salust. Iugurth.[1]: *Imperii prolatandi percupidus habebatur, caetera egregius.*

Exterritus animo. Virg. Aen. VIII.[2]: *At Venus haud animo nequicquam exterrita mater.* Exterritus illius rei. Salust. Hist. IV.[3]: *Tetrarchas regesque territos animi firmavit.*

Evenit in illo. Salust. Hist. V.[4]: *Nam si in Pompeio quid humani evenisset.* Evenit illi. Cic. in Pisonem[5]: *An quod tibi proficiscenti evenit.* Evenit his mihi incommode[6]. Ter. Hecy.: *Incommode mihi nuptiis evenit.*

Expedio me hac re. Cic. pro Cornelio I.[7]: *Eiusmodi mihi duos laqueos in causa esse propositos, ut si me altero expedissem, tenerer altero.* Expedio me ex hac re. Terent. Adelph.[8]: *Quo modo me expediam ex hac turba?*

Excessit hoc loco. Virg. Aen. II.[9]: *Excessere omnes adytis arisque relictis Dii.* Excessit ex hoc[10]. Ter. Hecyr.: *Et cura ex corde excessit.* [514]

Excruciat me illa re[11]. Cic. de Praetura urbana: *Socium P. R. atque amicum fumo excruciatum semivivum reliquit.*

Elicit hoc vel huic. Virg. Georg. I.[12]: *Ecce supercilio clivosi tramitis undam Elicit.* Elicit ab hoc. Cic. pro Deiotaro[13]: *In qua quaestione dolor elicere veram vocem possit etiam ab invito.*

Exerceo[14] illam rem. Virg. Aeneid. III.: *Exercent patrias oleo labente palaestras.* Exercetur illa re. Cic. de Signis[15]: *Dum armis exercetur.*

Enixa filium. Virgil. Aeneid. VII.[16]: *Ignes enixa iugales.*

Exsors huius. Virgil. Aen. VI.[17]: *Quos dulcis vitae exsortes.*

Excudit huic. Virg. Aen. I.[18]: *Silici scintillam excudit Achates.* Excussos hac re. Virgil. Aen. VII.[19]: *Quin etiam patria excussos.*

citatur infra v. *Peritus*, ubi tamen est *militiae peritus.* — 1) Locum non indicavit A. M. nec in Bello Iugurthino exstare videtur. *Caetera* dedi e Cod. Gu. *Cetera* A. M. Existimat Fr. Vil. Otto fortasse lacunam esse in Bello Iugurthino c. 79. ubi de Philaenis fratribus sermo est, quo loco illa verba de altero Philaenorum dicta sint. Mihi rem non persuasit. — 2) *Virg. Aen. VIII.* 370. A. M. — 3) *Sal. Hist. IIII.* 11. A. M. Lib. IV, 26. Gerl. — 4) *Idem V.* A. M. *In Pompeio* uterque Cod. id quod formula eloquutionis requirit. Olim in Fragmm. Sal. collectionibus scriptum *Pompeio*, sine praep., notavit A. M. idemque notavit probavitque Cortius, qui tamen Gudiani Cod. nostri lectionem commemorat. — 5) *Cic. in Pis.* 14. A. M. *An quid* Cod. A. M. *an quod* Cod. Gu. — 6) Hoc omne enunciatum cum exemplo suo desideratur in Cod. Gu. Locus est Ter. Hecy. 5. 3. 40. indicante A. M. — 7) *Cic. pro Corn.* 991. A. M. Pro Corn. I, 43. Nobb. *Praepositos* Cod. A. M. *Propositos* recte Cod. Gu. — 8) *Ter. Adel.* 4. 4. 5. A. M. — 9) *Virg. Aen. II.* 351. A. M. *Aditis* Cod. Gu. — 10) *Excessit ex hoc loco* A. M. *Ter. Hecy.* 3. 2. 12. A. M. *Et cura et corde* Cod. Gu. — 11) *Excruciare illa re* A. M. contra constantem Grammatici usum, qui tum demum solet ponere infinitivum, quum idem in ipso exemplo recurrit. *Cic. de Praetura urbana* 17. A. M. *Cic. de praetura* Cod. Gu. Tum *fumo excruciatum unde reliquit semi* . . . . (sic lacuna notata) Cod. Gu. — 12) *Virg. Georg. I.* 108. A. M. — 13) *Cic. pro Deiot.* 1. A. M. — 14) *Exerce* A. M. *Virg. Aen. III.* 281. A. M. — 15) Locum non indicavit A. M. In Verr. Act. II. lib. IV. 25. 55. — 16) *Virg. Aen. VII.* 320. A. M. — 17) *Exors* Cod. Gu. *Idem VI.* 428. A. M. *Quod — exortes* Cod. Gu. — 18) *Idem I.* 174. A. M. — 19) *Idem VII.* 299. A. M. — 20) *Effeta* A. M. *Idem VII.* 440. A. M. Virg. Aen. VI. Cod. Gu. Tum iterum *effeta* A. M. — 21) *Idem VI.* 595. A. M. *Omnipotentis* Cod. uterq. Apud Virg. est *omniparentis.* — 22) *Et Georg. IIII.* 447. A. M. — 23) *Et Ecl. X.* 46. A. M. *Ne sit* Cod. Gu. — 24) *Idem Aen. VIIII.* 271. A. M. — 25) *Cic. pro Ligario* 5. A. M. At uterq. Cod. *pro Deiot.*, quod retinendum erat, licet falsum. Ceterum *Exuit* et *exuisses* Cod. uterq. — 26) *Virg. Aen. XII.* 517. A. M. *Menetem* Cod. Gu. — 27) *Idem IIII.* 616. A. M. — 28) *Sal. Hist. II.* 1. A. M. Libri

Effoeta huius rei[20]. Virg. Aen. VII.: *Verique effoeta senectus.*
Est cernere. Virgil. Aen. VI.[21]: *Terrae omnipotentis alumnum Cernere erat.* Et Georg. IV.[22]: *Neque est te fallere quicquam.* Et Bucol.[23]: *Nec sit mihi credere tantum.*
Excipio illi rei. Idem Aen. IX.[24]: *Excipiam sorti, iam nunc tua praemia, Nise.*
Exuit hac re illam rem. Cic. pro Deiot.[25]: *Nonne omnem humanitatem exuisses?*
Exosus illud. Virg. Aen. XII.[26]: *Exosum bella Menoetem.*
Extorris his. Virg. Aen. IV.[27]: *Finibus extorris.* Salust. Hist. II.[28]: *Orbe terrarum extorres.* [515]
Edormit hoc. Terent. Adelph.[29]: *Edormiscam hoc vini.* Cic. Philipp. II.[30]: *Edormi crapulam et exhala.*
Ex commodo. Salust. Iug.[31]: *Melius esse ratus ex commodo pugnam facere.*
Escendo equum. Salust. Iug.[32]: *Pars equos escendere, obviam ire hostibus.*
Erumpit se inde. Virg. Georg. IV.[33]: *Unde altus primum se erumpit Enipeus.*
Emergit se. Salust. Hist. IV.[34]: *Ubi se laniata navigia fundo emergunt.* Terent. Andr.[35]: *Ex illis se emersurum malis.*
Exorsus orationem. Salust. Hist. IIII.[36]: *Magnam exorsus orationem.*
Expostulo cum eo. Terent. Andr.[37]: *Et cum eo iniuriam hanc expostulem?*
Evolve te hoc. Terent. Eun.[38]: *Hac re te omni turba evolves.*
Elapsus hac muliere. Terent. Hecyr.[39]: *Paulatim elapsus est Bachide, atque huc transtulit Amorem.* Elapsus de hac. Virg. Aen. II.[40]: *Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede Polites.*
Emungo hac re illum. Terent. Phorm.[41]: *Emunxi argento senem.*
(Exsequias ire.) Terent. Phorm.[42]: *Exsequias Chremeti quibus est commodum ire, tempus est.*

numerus in Cod. Gu. omissus est. Priores Fragmm. apud Sal. collectores ediderant: *Urbe patriaque extorres.* Gerlach. dedit: *Orbe terrarum patriaque extorres.* Nostram lectionem Cod. uterque tuetur. — 29) *Ter. Adel.* 5. 2. 11. A. M. *Villi* legitur apud Ter. — 30) *Cic. Phil. II.* 12. A. M. *Exala* Cod. A. M. — 31) *Sal. Iug.* 84. A. M. Cap. 82. ed. Cort. Gerl. *Esse* omiserat Cort. restituit e Codd. Gerlach. — 32) *Idem in eodem* 102. A. M. Cap. 97. Cort. Gerl. Verba: *obviam ire hostibus* desunt in Cod. A. M. addidi e Cod. Gu. — 33) *Erumpit inde* Cod. A. M. Addidi *se* e Cod. Gu. Atque ita restitutum volebat iam Nicol. Heinsius apud Rhod. in Lexico Scribon. s. v. *Erumpit.* Tum *Inde altus* Cod. A. M. *Unde a.* Cod. Gu. quemadmodum est apud Virg. *Se erumpit* iterum dedi e Cod. Gu. ut est ap. Virg. *Se* deest in Cod. A. M. Locus est Georg. IV, 368. — 34) *Sal. Hist. IIII.* A. M. Fragmm. IV. 35. Gerl. Pro *navigia* dedit e Cod. suo *vestigia* A. M. Sed recte *navigia* Cod. Gu. — 35) *Ter. Andr.* 3. 3. 30. A. M. Apud Ter. editur *sese.* A quibus editionibus *se* plane abesse dicat A. M. nescio. — 36) *Sal. Hist. IIII.* 1. A. M. Fragmm. IV, 6. Gerl. — 37) *Ter. And.* 4. 1. 15. A. M. — 38) *Idem Eun.* 4. 4. 56. A. M. *Te de turba* Cod. A. M. quapropter edidit *te turba.* Adieci *omni* e Cod. Gu. quo eodem ducit mendum Cod. A. M. Apud Ter. editur: *Hac re et te omni t. e.* — 39) *Idem Hecy.* 1. 2. 94. A. M. *Atque hunc* A. M. *Atque hanc* Cod. Gu. Error ortus ex malo intellecto compendio. Apud Terent. ante Bentl. edebatur *huic*, qui recte *huc* restituit e libro Bembino. — 40) *Virg. Aen. II.* 526. A. M. *Virg.* Cod. Gu. loco non diligentius significato. — 41) *Ter. Phor.* 4. 4. 1. A. M. Ante nomen Ter. signum asterisci est in Cod. Gu. ad quod in margine ascriptum *M. Lacunam.* Tum sequuntur in textu haec: *Terent. Phorm. Exequias Chremeti quibus est commodum ire, tempus est.* Nimirum aberravit librarii oculus a nomine *Terent. Phorm.* ad idem nomen, et exemplum atque sequentem elocutionem omisit. Itaque ope Cod. A. M. locum restituimus. Is vero Codex post v. *senem* statim exhibet eloquutionem *E loco evocat*, omissis omnibus interpositis, quae e Cod. Gu. praeclarissimo adieci. — 42) *Terent. Phorm. V*, 8, 37. ubi editur *ire iam.*

Exporge illud. Terent. Adelph.[1]: *Exporge frontem.*
Exarat ex agro. Cic. Frumentaria[2]: *Ut plus quam decem medimna ex iugero exararent.*
Evocat e loco. Cic. pro Deiotaro[3]: *E tenebris in lucem evocavit.*
Excidit hac re. Virg. Aen. II.[4]: *Tantumque nefas patrio excidit ore.* Terent. Andr.[5]: *Herus quantum audio uxore excidit.* [516]
Emissus ex hoc loco. Cic. in Catilin. I.[6]: *Ut abs te non emissus ex urbe.* Emissus hoc loco. Virg. Georg. IV.[7]: *Emissum caveis ad sidera coeli Nare per aestatem liquidam suspexeris agmen.*

F.

Felix illa re. Virg. Aen. VI.[8]: *Felix prole virum.* Felix illius rei. Idem Georg. I.[9]: *Ipsa dies saltus alio dedit ordine luna Felices operum.*
Ferax illo. Virg. Georg. II.[10]: *Illa ferax oleo'st.* Salust. Iugurth.[11]: *Arbore infoecundus, fertilis frugum ager.*
Fidens fugae. Virg. Aen. XI.[12]: *Fugae fidens, et coelum territat armis.* Fidens fuga. Virg. Georg. III.[13]: *Fidentemque fuga Parthum.* Fidens illius[14]. Virg. Aen. XII.: *Regina tui fidissima.* Fido huic rei. Idem Aen. VII.[15]: *Iam fidere terrae.*
Fessus illius rei. Virg. Aen. I.[16]: *Fessi rerum.* Fessus illa re. Idem Aen. II.[17]: *Et longo fessi discedere bello.*
Fortunatus illius rei. Virg. Aen. XI.[18]: *Fortunatusque laborum.* Fortunatus illa re. Salust. Cat.[19]: *Viro, liberis satis fortunata fuit.*
Furens illius. Virg. Aen. V.[20]: *Furens animi dum proram ad saxa suburget.* Furens hoc. Idem Aen. VIII.[21]: *Ecce furens animis aderat Tirynthius.* [517]
Fruor illa re. Terent. Adelph.[22]: *Huic demus qui fruatur* pro *quo fruatur.* Fruor illam rem. Idem Phorm.[23]: *Ut mihi liceat quod amo, tamdiu frui.* Fructui mihi est illud. Cic. de

1) *Terent. Ad. V*, 3, 53. — 2) Cic. in Verr. Act. II. lib. III, 47. In Cod. Gu. est: *Cicero Frumentum ut plus* cet. — 3) *E loco vocat* Cod. A. M. *Cic. pro Deiot.* 11. A. M. — 4) *Virg. Aen. II.* 658. A. M. *Primo excidit* Cod. A. M. Recte ut legitur apud Virg. *patrio e.* Cod. Gu. — 5) Totum hoc exemplum omisit A. M. Recepi e Cod. Gu. Locus est Ter. Andr. II, 5, 12. — 6) *Cic. in Cat. I.* 11. A. M. — 7) *Virg. Ge. IIII.* 58. A. M. — 8) *Idem Aen. VI.* 785. A. M. — 9) *Idem Ge. I.* 277. A. M. *Alios alio* Cod. A. M. Recte *saltus alio* Cod. Gu. ut est apud Virg. — 10) *Idem Ge. II.* 222. A. M. *Illa ferax Deo sic* Cod. Gu. *Sic* ortum ex *'st* quod restitui. *I. f. oleo* A. M. — 11) *Sal. Iug.* 20. A. M. *Arbore* uterq. Cod. Locus plerumque sic editur: *Ager frugum fertilis, bonus pecori, arbori infecundus.* Sed in Cod. Gu. post v. *infoecundus* sequitur nova elocutio: *Fertilis huius. Ager frugium fertilis* (sic); quam ubertatem librariorum inventum esse puto. — 12) *Virg. Aen. XI.* 351. A. M. — 13) *Fidentem fuga* A. M. *Idem Georg. III.* 31. A. M. — 14) *Fidus illius* edidit A. M. Sed Cod. uterq. *Fidens illius. Idem Aen. XII.* 659. A. M. *Virg. Aen. X.* Cod. Gu. — 15) *Idem VII.* 290. A. M. — 16) *Idem I.* 178. A. M. *Fessus r.* Cod. Gu. — 17) *Idem II.* 109. A. M. *E longo* Cod. Gu. — 18) *Idem XI.* 416. A. M. — 19) *Sal. Cat.* 26. A. M. *Viro* addidi e Cod. Gu. *Fuit* in Sall. edd. plerumque omittitur. — 20) *Virg. Aen. V.* 202. A. M. Verba *ad saxa suburget* addidi e Cod. Gu. — 21) *Idem Aen. VIII.* 228. A. M. — 22) *Ter. Adel.* 5. 8. 27. A. M. — 23) *Idem Phor.* 1. 3. 13. A. M. *Veni liceat quod* Cod. A. M. Recte cum Terentio Cod. Gu. *Ut mihi liceat quod.* Ceterum ordo apud Ter. est: *tamdiu quod amo.* — 24) *Cic. de imp. Pomp.* 6. A. M. Pro lege Manil. 6. Apud Cic. legitur *illis* et *fructuosi.* In Cod. Gu. est: *his rebus frui possessiones nisi* cet. — 25) *Ter. Adel.* 4. 3. 12. A. M. *Et tuo off.* Cod. uterq. *Et tu off.* in vett. ed. apud Ter. notante Maio. — 26) *Idem eadem* 3. 4. 18. A. M. *Idem eandem* Cod. Gu. *Est* desideratur apud A. M. *officium est* ed. Ter. — 27) *Virg.*

Imperio Pompeii[24]: *Putatisne vos his rebus frui posse, nisi eos qui fructui vobis sunt conservaveritis?*

Functus illa re. Terent. Adelph.[25]: *Et tuo officio fueris functus.* Functus illam rem. Idem eadem[26]: *Neque liberalis functus est officium viri.*

Frater illius. Virg. Aen. V.[27]: *Tuus, o clarissime, frater, Pandare.* Frater illi. Salust. Hist. IV.[28]: *Qui uxori eius frater erat.*

Fluit illa res. Virg. Aen. VIII.[29]: *Fluit aes rivis aurique metallum.* Fluit illa re. Idem Georg. II.[30]: *Atque auro plurima fluxit.*

Flet illud tempus. Virg. Georg. IIII.[31]: *At illa Flet noctem.* Volunt aliqui *flet noctem* quasi *usque ad noctem* intelligi; cum videatur melius[32] quod noctem quoque totam flendo consumat. Ut idem in eodem: *Septem illum totos perhibent ex ordine menses Rupe sub aeria deserti ad Strymonis undam Flevisse.*

Furorem furit. Virg. Aen. XII.[33]: *Hunc oro sine me furere ante furorem.* [518]

Futurum illi exitium est. Virg. Aen. II.[34]: *Tum magnum exitium, quod Dii prius omen in ipsum Convertant Priami imperio Phrygibusque futurum.* Futurus exitio ille illi. Idem Aen. IX.[35]: *Multis tamen ante futuri Exitio.* Similiter Cic. pro Ligario[36]: *Saluti civi calamitoso esse vellemus.*

Fretus hac re. Virg. Aen. IX.[37]: *Freti armis.* Salust. Iugurth.[38]: *Et amicitia P. R. magis quam Numidis fretus.*

Festino illud. Virg. Aen. IV.[39]: *Festinare fugam.* Salust. Hist. I.: *Profectionem festinantes.*

Filius familiae vel mater familiae[40].

Filius familiarum et mater familiarum[41]. Cic. de Praetura urbana: *Quam multis istum matribus familiarum attulisse existimatis?* Mater familias. Cic. pro Coelio: *Si matrem familias secus quam matronarum sanctitas postulat nominamus.*

Fine illius rei. Salust. Hist. III.[42]: *Fine inguinum ingrediuntur mare.*

Aen. V. 495. A. M. *Vos o clarissime frater Pandare* Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. V.* A. M. *Salust. Hist. IV.* Cod. Gu. *Et ux.* prima man. Cod. A. M.; altera *qui*, quod dedimus. *Quod uxori* Cod. Gu. — 29) *Virg. Aen. VIII.* 445. A. M. *Fluit aestivis aurique metallum* Cod. Gu. *metallis* Cod A. M. — 30) *Idem Georg. II.* 166. A. M. — 31) *Idem III.* 514. A. M. *Virg. Georg. IV.* Cod. Gu. Recte. — 32) Ita Cod. Gu. In Cod. A. M. locus ita exhibetur: *Cum videatur melius quam noctem quoque totam.* Iam sequuntur tanquam in nova eloquutione *Flendo consumat. Ut idem* cet. Apertum est, male distinctam esse orationem in Cod. A. M., quapropter non dubitavimus sequi Cod. Gu. ubi omnia optime cohaerent. Sententia enim est: Sunt qui explicent *usque ad noctem;* quum tamen (licet) melius videatur illud sic intelligi, ut noctem totam flendo consumat. Oratio Grammatici semibarbara obscuritatem invexit. *In eodem* 507. A. M. *Prohibent* Cod. Gu. — 33) *Idem Aen. XII.* 680. A. M. — 34) *Idem II.* 190. A. M. Verba *quod Dii prius omen in ipsum convertant* desunt in Cod. A. M. — 35) *Idem VIIII.* 315. A. M. — 36) *Similiter* addidi e Cod. Gu. *Cic. pro Lig.* 5. A. M. — 37) *Virg. VIIII.* 676. A. M. — 38) *Sal. Iug.* 23. A. M. Cap. 20. edd. Cort. Gerl. — 39) *Virg. Aen. IIII.* 575. A. M. *Festinate* Cod. Gu. Salust. Hist. Fragmm. nondum accensus locus. — 40) Haec desunt plane apud A. M. In Cod. autem Gu. leguntur ante eloquutionem *Festino*, quod non probabile est, quia Arus. Messus similes elocutiones coniungere solet. Quo casu exempla omissa sint, exputare non possum. — 41) Omnis hic articulus deest in Cod. A. M. *Filii familiarum et Cic. de* cet. Cod. Gu. Qua de caussa putavi unam formulam esse omissam, quam apposui. Nescio tamen an potius ita constituendus sit totus locus: *Filius familiae vel filius familiarum. Mater familiae vel mater familiarum Cic. de Pr.* cet. ut nihil omissum sit iudicandum. Exempla autem non plane essent idonea. Loci Ciceronis sunt: In Verr. Act. II. lib. I, 24. ubi est: *matribus familias — vim attulisse.* Pro Coelio c. 13. — 42) *Idem III.* 14. A. M. Fragmm. III, 38. Gerl.

Fatigatus illius rei[1].

Fugitans litium[2]. Terent. Phorm.: *Erus liberalis et fugitans litium.*

Fugitivus ab illa re. Cic. de Signis[3]: *Neque tam fugitivi illi a dominis, quam tu ab iure et a legibus.*

Firmatus illius rei. Salust. Hist. III.[4]: *Ad Cyzicum perrexit firmatus animi.*

Fartus hac re. Cic. de Suppliciis[5]: *Pulvinus erat perlucidus Melitensi rosa fartus.*

Falsus illius rei. Terent. Eun.[6]: *Ut falsus animi est.*

Fundit humi. Virg. Aen. V.[7]: *Mero libans carchesia Bacchi Fundit humi.*

G.

Gaudet illa re. Virg. Bucol.[8]: *Phoebo gaudet Parnasia rupes.* Gaudet illam rem. Terent. Andr.[9]: *Hunc scio mea solum solide gavisurum gaudia.* Idem Phorm.[10]: *Vin' pri-* [519]
mum hodie facere, quod ego gaudeam, Nausistrata?

Gerens negotium. Cic. Phil. II.[11]: *Magister equitum negotium publicum gerens.* Gerentes negotii. Cic. pro Sextio[12]: *Negotii gerentes.* Gesto in hac re. Terent. Adelph.[13]: *Quem ego tantillum puerum in manibus gestavi meis.* Gero hac re. Virg. Aen. XII.[14]: *Atque humeris inimicum insigne gerebat.*

Gratum tibi est. Cic. in Hortensio[15]: *Lucullo quidem noster adventus et gratus et iucundus fuisse.* Gratum adversum te pro tibi. Terent. Andr.[16]: *Id gratum fuisse adversum te.*

Genitus illi rei[17] faciendae. Salust. Hist. III.: *Perdendae pecuniae genitus.* Genitus illo loco. Virg. Aen. XII.[18]: *Genitos diversis partibus orbis.* Genitus illo parente. Idem Aen. VI.[19]: *Diis geniti potuere.*

Gratiam illi criminis facio. Salust. Histor. III.[20]: *Post reditum eorum, quibus senatus belli Lepidiani gratiam fecerat.*

Gratificor illam rem tibi. Cic. de Rep. I.[21]: *Populo gratificans et aliena et sua.* Sal. Iug.[22]: *Nisi forte quem inhonesta libido tenet, potentiae paucorum decus atque libertatem suam gratificari.*

1) *Fatigatus illius rei.* Deest exemplum in utroque Cod. — 2) Deest exemplum in Cod. A. M. Desideratur elocutio in Cod. Gu. Nam apud A. M. sic legitur: *Fatigatus illius rei et etiam Fugitans litium nihil amplius.* At in Cod. Gu. *Fatigatus illius rei: Terent. Forma eras liberalis et fugitans litium.* — 3) Locum non indicavit A. M. *A iure* Cod. Gu. Locus est in Verr. Act. II. lib. IV, 50. — 4) *Sal. Hist. III.* 12. A. M. *Firmatum animi* Cod. Gu. Fragmm. lib. III, 24. — 5) *Cic. de Suppl.* 11. A. M. In Verr. Act. II. lib. V, 11. — 6) *Ter. Eun.* 2. 2. 43. A. M. — 7) *Virg. Aen. V.* 77. A. M. *Fudit* Cod. Gu. — 8) *Idem Ecl. VI.* 29. A. M. — 9) *Ter. And.* 5. 5. 8. A. M. *Mea non solum* Cod. A. M. *Mea solum solide* Cod. Gu. *Mea solide solum* apud Ter. editur. — 10) *Idem Phor. V.* 8. 1. A. M. *Vix primum* Cod. Gu. — 11) *Cic. Phil. II.* 25. A. M. — 12) Locum non indicavit A. M. In notis memoravit, simile exemplum exstare in orat. pro Quintio 19. — 13) *Ter. Adel.* 4. 2. 24. A. M. *Tam illum puerum* Cod. Gu. *Puerum gestavi in manibus meis* Cod. A. M. Meliorem ordinem servavit Cod. Gu. — 14) *Virg. Aen. XII.* 944. A. M. — 15) *Cic. in Hort.* 1015. A. M. Fragmm. Hort. 3. Nobb. pag. 1170. *Lucullo quem nostri adv.* Cod. Gu. — 16) *Ter. Andr. I.* 1. 15. A. M. *Adversum te fuisse* Cod. A. M. Verum ordinem servavit Cod. Gu. — 17) *Rei* om. Cod. Gu. *Sal. Hist. III.* 15. A. M. Uberiora citat Asconius. Cf. Fragmm. Sal. III. 39. Gerlach. — 18) *Virg. Aen. XII.* 708. A. M. — 19) *Idem VI.* 131. A. M. — 20) *Sal. Hist III.* 14. A. M. Fragmm. III. 34. Gerlach. — 21) *Cic. de Rep. I.* 1002. A. M. — 22) *Sal. Iug.* 3. A. M. *Inhonesta et perniciosa libido* editur apud Salustium. Tum pro *decus atque* in Cod. A. M. est: *recusatque.* Contra *Nisi forte quam* Cod. Gu. *potentiae paricorum* idem. — 23) *Idem in eodem* 112. A. M. Cap. 104. edd. Cort. Gerlach. Ibi recte legitur:

Gratiae facio crimen meum. Salust. Iugurth.[23]: *Bocchum optimum poenitet, delicta gratiae facit.*
Gnarus illius. Sal. Hist. I.[24]: *Et numeri eorum Metellus per litteras gnarus.*
Gemit extrema. Virg. Aen. XI.[25]: *Atque extrema gementem.* [520]
Gravis illo, id est ex illo gravida[26]. Idem Aen. I.: *Regina Sacerdos Marte gravis.* Gravis hac re. Virg. Aen. IX.[27]: *Hic annis gravis atque animi maturus Aletes.*
Genus Italus pro genere. Virg. Aen. V.[28]: *Cressa genus.* Idem Aen. VIII.[29]: *Qui genus?*
Geminum illis rebus pro simillimum. Cic. in Pisonem[30]: *Illud vero geminum consiliis Catilinae et Lentuli, quod me domo mea expulistis.*

H.

Habito illam rem. Virg. Bucol.[31]: *Atque humiles habitare casas.* Habito illa re. Idem Aen. III.[32]: *Habitabant vallibus imis.* Habito ibi. Idem Aen. VII.[33]: *Hic fortes habitare Latinos.* Habitantur illis illa loca. Idem Aen. III.[34]: *Cuncta malis habitantur moenia Graiis.* Habitant in illo loco. Terent. Andr.[35]: *In hac habitasse platea dictum est Chrysidem.* Habitat ad haec loca. Virg. Aen. III.[36]: *Curva haec habitant ad litora vulgo Infandi Cyclopes.*
Halat illa re. Virg. Georg. IIII.[37]: *Halantes floribus horti.* Halat illam rem. Cic. Philipp. II.[38]: *Edormi crapulam et exhala.* Virg. Aen. VII.[39]: *Seramque exhalat opaca Mephitim.*
Hostis illius[40]. Virg. Aen. VII. *Hinc Agamemnonius Troiani nominis hostis.* Hostis illis. [521] Cic. de Signis[41]: *Neque tam illi hostes hominibus, quam tu Diis immortalibus.*
Haesit his. Virg. Aen. VIIII.[42]: *Et postibus haesit adesis.* Haesit in iisdem[43]. Virg. Aen. V.: *Infelix saxis in procurrentibus haesit.* Cic. pro Milone[44]: *Haesit in poenis.*
Habet a me. Cic. in Pisonem[45]: *A me habere vitam, fortunas, liberos arbitrabantur.* Habet de me. Terent. Phorm.[46]: *Agrum de nostro patre Colendum habebat.* Habere donat.

Ceterum Boccho, quoniam poenitet, delicti gratiam facit. Hausit Grammaticus ex corrupto codice. — 24) *Idem Hist. I.* 22. Sal. Fragmm. I. 54. Carrio ediderat *Itineris eorum*; alii teste Gerlachio: *Et muneris.* Uterque Cod. *Et numeri.* — 25) *Virg. Aen. XI.* 865. A. M. — 26) *Gravida* desideratur in Cod. A. M. *Idem I.* 273. A. M. — 27) *Idem VIIII.* 246. A. M. *Armis gravis* Cod. A. M. *Alites* Cod. Gu. — 28) *Idem V.* 285. A. M. *Cresa genus* Cod. Gu. — 29) *Idem VIII.* 114. A. M. — 30) *Cic. in Pis. VII.* A. M. — 31) *Virg. Ecl. II.* 29. A. M. — 32) *Idem Aen. III.* 110. A. M. — 33) *Habito tibi* Cod. Gu. *Idem VII.* 151. A. M. — 34) *Idem III.* 398. A. M. *Aen. III.* omissa poetae significatione Cod. Gu. — 35) *Ter. And.* 4. 6. 1. A. M. — 36) *Virg. Aen. III.* 643. A. M. *Quorum haec h.* Cod. Gu. *Haec h.* omisso primo voc. A. M. *Curva haec h.* editur apud Virg. quod recipiendum duxi. In Archetypo scriptum erat *Qurva*, quod in *quorum* depravatum est. — 37) *Idem Georg. IIII.* 109. A. M. — 38) *Cic. Phil. II.* 12. A. M. *Exala* et paullo post *exalat* Cod. A. M. — 39) *Virg. Aen. VII.* 84. A. M. *Seramque* uterq. Cod. *Saevamque* editur apud Virg. — 40) Tota haec elocutio cum exemplo suo desideratur apud A. M. In Cod. Gu. superest exemplum. Signo illato ascripsit Gudius: Est aliquid supplendum: *Hostis illius.* Recte; idque scripsimus. Locus est Virg. Aen. VII, 723. — 41) Locum non indicavit A. M. — 42) *Virg. Aen. VIIII.* 537. A. M. *Aenis* Cod. A. M. *Adhaesis* Cod. Gu. *Adesis* correxi ex Virg. — 43) *Haesit in sudem* miro errore Cod. Gu. Fortasse legendum *Haesit in iis. Idem Virg.* Tum *Idem V.* 204. A. M. — 44) *Cic. pro Milone* 21. A. M. — 45) *Cic. in Pis.* 11. A. M. *Arbitrabantur* addidi e Cod. Gu. — 46) *Ter. Phor.* 2. 2. 17. A. M.

Virg. Aen. V.[1]: *Loricam Donat habere viro.* Habendo aptat[2]. Virg. Aen. XII.: *Simul aptat habendo Ensemque clypeumque.*

Hortor illos facere. Virg. Aen. II.[3]: *Hortamur fari quo sanguine cretus.* Hortor illos factum, hoc est factum[4] ire. Salust. Hist. III.: *Neque vos ultum iniurias hortor.*

Humi nascuntur. Virg. Bucol.[5]: *Et humi nascentia fraga.* Sal. Catil.[6]: *Humi depressus.* Idem Iug.[7]: *Humi arido atque arenoso nascuntur.*

Huc include. Virg. Georg. II.[8]: *Huc alienum ex arbore germen Includunt.* Huc asperge. Idem Georg. IV.[9]: *Huc tu iussos asperge sapores.* Huc calca. Idem Georg. II.[10]: *Huc ager ille malus dulcesque a fontibus undae Ad plenum calcentur.*

I.

Inhiant illi rei. Virg. Aen. IIII.[11]: *Pecudumque reclusis Pectoribus inhians spirantia consulit exta.* Cic. in Cat. III.[12]: *Quem inauratum in Capitolio parvum atque lactentem*[13] [522] *uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis.* Inhiant illam rem. Virg. Georg. II.[14]: *Ni varios inhiant varia testudine postes.*

Indulget illa re. Idem Georg. IIII.[15]: *Nec concubitu indulgent.* Terent. Adelph.[16]: *Vestitu nimio indulges.* Indulget illi rei. Virg. Aen. II.[17]: *Quid iuvat insano tantum indulgere labori.*

Implet illa re. Virg. Aen. III.[18]: *Animam si veris implet Apollo.* Impletur illius rei. Idem Aen. I.[19]: *Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinae.*

1) *Virg. Aen. V.* 262. A. M. — 2) *Optat* utrobique Cod. A. M. Recte *aptat* Cod. Gu. *Idem XII.* 88. A. M. *Virg. XI.* Cod. Gu. *Ensemque* om. Cod. Gu. idemque exhibet *clypaeumque.* — 3) *Idem II.* 74. A. M. — 4) *Factu* Cod. A. M. *Sal. Hist. III.* 10. A. M. Invenitur in oratione M. Licinii, tribuni plebis, ad plebem lib. III. 22. *Neque ego vos ultum iniurias hortor.* — 5) *Virg. Ecl. III.* 92. *Humi* A. M. *Et humi* Cod. Gu. — 6) Exempla haec duo apud A. M. desiderantur. Sal. Cat. 55. Cort. Gerl. — 7) *Sal. Iug.* 48. Cort. Gerl. Citat eundem locum Priscian. 18 31. tom. II. pag. 271. Kr. *Oneroso* pro *arenoso* Cod. Gu. *Gignuntur* editur apud Salustium. — 8) *Idem Georg. II.* 77. A. M. *Aliena* editur apud Virg. Ceterum *Includo* in elocutione habet A. M. — 9) *Huc asparge* Cod. A. M. *Idem IIII.* 62. A. M. Iterum *asparge* Cod. A. M. — 10) *Idem II.* 244. A. M. *Dulcisque* A. M. — 11) *Idem Aen. IIII.* 64. A. M. *Pecorumque* Cod. Gu. *Et spir.* Cod. A. M. — 12) *Cic. in Cat. III.* 8. A. M. — 13) *Lactantem* dedit e Cod. suo A. M. Recte *lactentem*, ut est apud Cic., exhibet Cod. Gu. — 14) *Inhio illam r.* C. A. M. *Virg. Georg. II.* 463. A. M. *Ni varios* Cod. A. M. *Hi varios* Cod. Gu. Apud Virg. legitur *nec var.* Tum *varia* Cod. uterque. Apud Virg. est *pulchra.* — 15) *Idem IIII.* 198. A. M. *Ne conc.* Cod. A. M. *Hae conc.* Cod. Gu. *Nec* legendum est apud Virg. quod restitui Grammatico, quia credibile videtur, *c* a seq. *c* absorptum fuisse. — 16) *Ter. Adel. I.* 1. 38. A. M. *Vestitu tu nimio* Cod. Gu. — 17) *Virg. Aen. II.* 776. A. M. *Labori* Cod. uterque. Apud Virg. est *dolori.* His assuta sunt haec in Cod. Gu. *Indulget illam rem dicimus.* — 18) *Idem III.* 434. A. M. — 19) *Implentur illius r.* A. M. *Idem I.* 215. A. M. *Farinae* Cod. Gu. — 20) *Idem VI.* 134. A. M. — 21) *Idem Georg. II.* 451. A. M. Tum *Terent. undam* Cod. Gu. i. e. *Torrentem undam*, ut legitur apud Virg. — 22) *Idem Aen. VIII.* 691. A. M. — 23) *Idem Ecl. VIII.* 16. A. M. — 24) *Sal. Hist. III.* 12. A. M. *Arma sua quisquis* Cod. A. M. *A. f. quisque* Cod. Gu. *Instans* Cod. uterque. Eundem locum sic citavit Serv. ad Aen. IX, 229. *Fessi arma sua quisque stantes incumbere.* Cf. Gerl. Fragmm. lib. III. 25. — 25) Iubet A. M. respicere ad cap. eius orat. VII. ubi legitur: *Quare videte, num dubitandum vobis sit, omni studio ad id bellum incumbere.* — 26) *Idem pro Muren.* 26. A. M. *Muraena.* Cod. Gu. Tum *Praesertim tam incubui* Cod. Gu. *Praesertim quum incubuit* legitur apud Cic. — 27) Articulorum ordo mutatus in Cod. Gu. ubi

Innare illum locum. Virg. Aen. VI.[20]: *Bis Stygios innare lacus.* Idem Georg. II.[21]: *Torrentem undam levis innatat alnus.* Innare illo loco. Idem Aen. VIII.[22]: *Pelago credas innare revulsas Cycladas.*

Incumbo illi rei. Virg. Bucol.[23]: *Incumbens tereti Damon sic coepit olivae.* Incumbo illam rem. Salust. Hist. III.[24]: *Ut sustinere corpora plerique nequeuntes arma sua quisque instans incumberet.* Incumbo ad illam rem. Cic. de Imperio Pompeii[25]: *Incumbite ad id bellum, Quirites.* Idem pro Murena[26]: *Praesertim tamen incubui ad virum bonum.*

Inducite animum[27]. Terent. Heaut.: *Causam hanc iustam esse animum inducite.* Indu- [523]
cite in animum. Cic. pro Cluentio[28]: *Neque enim quicquam eiusmodi matri poterat in animum inducere.*

Indutus illis rebus. Virg. Aen. XI.[29]: *Indutosque iubet truncos hostilibus armis.* Idem XII.[30]: *Tune etiam spoliis indute meorum.* Indutus illas res. Idem Aen. II.[31]: *Qui redit exuvias indutus Achillis.* Induitur illi rei. Idem Aen. VII.[32]: *Indutus capiti sic regia tecta subibat.*

Incumbo in illam rem. Cic. pro Plancio[33]: *Equidem qui in me ipsum incumbat.* Idem Philipp. IIII.[34]: *Incumbite in causam, Quirites.*

Induit se in illam rem. Virg. Georg. I.[35]: *Cum se nux plurima silvis Induit in florem.* Induitur illam rem corpore. Idem Aen. III.[36]: *Induitur loricam humeris.*

Inducitur illa re corpus. Idem Aen. VIII.[37]: *Tunicaque inducitur artus.*

Inludo illi rei. Virg. Aen. IV.[38]: *Et nostris illuserit advena regnis.* Inludo illum. Idem VIIII. *I*[39], *verbis virtutem inlude superbis.* Inludo in illa re[40]. Terent. Andr.: *Adeon' videmur*

elocutio *Inducite in animum* cum exemplo suo huic praeposita est. *Ter. Heaut. Prol.* 41. A. M. *Animum inducite* vero ordine exhibet Cod. Gu. *Inducite an.* Cod. A. M. — 28) Locum non indicavit A. M. *Quenquam quicquam eiusmodi matri poterat in animum inducere.* Cod. Gu. *Quotiescunque quicquam eiusmodi monstri pot. in an. ind.* Cod. A. M. Apud Cic. pro Cluent. c. 15. §. 45. est: *Neque enim legare eiusmodi matri poterat in a. ind.* Qua de caussa apud Cic. legendum videtur: *Neque enim legare quicquam eiusmodi matri* cet. — 29) *Inductus illis r.* Cod. A. M. Etiam sine codice rescribendum erat *Indutus*, quod diserte exhibet Cod. Gu. *Virg. Aen. XI.* 83. A. M. *Aen. XII.* Cod. Gu. *Inductosque* iterum Cod. A. M. — 30) *Idem XII.* 947. A. M. Deest haec loci notatio in Cod. Gu. *Inducte* Cod. A. M. *Indute*, ut in supp., recte Cod. Gu. — 31) Voc. *res* abest a Cod. A. M. *Idem II.* 275. A. M. Verba *Qui redit* desunt in Cod. A. M. — 32) *Idem VII.* 668. A. M. *Si regia t.* Cod. Gu. — 33) *Cic. pro Plancio* 7. A. M. Apud Cic. vulgo legitur *incurrit*; sed cf. Wunder. ad h. l. Ciceronis. — 34) *Idem Phil. IIII.* 5. A. M. *Caussam* Cod. Gu. — 35) *Virg. Georg. I.* 187. A. M. *Georg. I.* Cod. Gu. Apud Virg. editur *induet.* — 36) *Idem Aen. VII.* 640. A. M. At uterq. Cod. *Aen. III.* quod retinui, etsi falsum. Haud dubie prima linea erecta ex numeri signo V. depravata est, ut saepe fit. Apud Virg. v. *humeris* non legitur, videturque Grammaticus duos similes locos confudisse. — 37) *Idem VIII.* 457. A. M. — 38) *Idem IIII.* 591. A. M. Ceterum uterq. Cod. *Inludo* in elocutione, et *illuserit* in exemplo. Rectissime. Nam Grammaticorum tantum diligentiae *inludo*, *conmemoro* et talia debentur, usu nunquam recepta nec pronunciatione frequentata. Quod quum nuper negaverit Wunderus in praef. Editionis Plancianae, recens inducta illa orthographia, quae iam dudum est explosa; fateor me nescire, quid de eius iudicio statuam, ne quid gravius dicam. — 39) *Idem VIIII.* 634. A. M. *Idem VIII.* Cod. Gu. *In Verbis* Cod. A. M. *Verbis*, omisso imperativo, Cod. Gu. — 40) *Inludo in illa re* (*et in illam rem*) A. M. *Inludo in illa re*, ceteris omissis, Cod. Gu. *Ter. And.* 4. 5. 18. A. M. Tum *inludatis. Iterum facere inlusit invitus filiae* Cod. Gu. Quae post v. *illudatis* leguntur, plane desunt apud A. M. Latet in iis elocutio nova cum exemplo notissimo e Terentio petito. Igitur scripsi: *Iterum in eam rem. Ter. Inlusi in vitam filiae.* Locus Terent. est Andr. V. 1. 3. ubi *Illusi vitam filiae*, omissa praepositione, plerumque legitur.

vobis esse idonei, In quibus sic illudatis? Iterum in eam rem. Ter.: *Inlusi in vitam filiae.* Terent Eun.[1]: *Ne impune in nos illuserit.*

Inops illius rei. Virg. Aen. IIII.[2]: *Saevit inops animi.* Salust. Histor. I.[3]: *Agitandi inops.* Inops hac re. Cic. pro Scauro[4]: *Copiis inops, gente fallax.*

Ignarus huius rei[5]. Virg. Aen. II.: *Ignari (scelerum) tantorum artisque Pelasgae.* Igna-[524] rus faciendi. Idem Aen. V.[6]: *Haud ignara nocendi.*

Iuro per illam rem. Virg. Aen. VIIII.[7]: *Per caput hoc iuro, per quod pater ante solebat.* Iuro illam rem. Idem Aen. VI.[8]: *Maria aspera iuro.*

Insido illis. Virg. Aen. VI.[9]: *Floribus insidunt variis.* Idem Aen. VIII.[10]: *Iugis insedit Etruscis.* Insido illos. Virg. Aen. X.[11]: *Non satius cineres Troiae insedisse supremos?* Salust. Hist. I.[12]: *Armata montem sacrum atque Aventinum insedit.* Idem in eodem: *Paucos saltum insidentes.*

Insonuit illa re. Virg. Aen. V.[13]: *Insonuitque flagello.* Insonuit illam rem. Idem Aen. VII.[14]: *Verberaque insonuit.*

Indignus hac re. Salust. Hist. I.[15]: *Et indigni republica.* Indignus huius rei. Virg. Aen. XII.[16]: *Magnorum haut unquam indignus avorum.*

Ingens illius rei. Sal. Hist. III.[17]: *Ingens ipse virium atque animi.* Ingens hac re. Virg. Aen. XI.[18]: *O fama ingens, ingentior armis.*

Integer illius rei. Virg. Aen. VIII.[19]: *Atque integer aevi Ascanius.* Integer illa re. Sal. Hist. II.[20]: *Copiis integra.*

Impendet tibi illa res. Cic. in Cat. I.[21]: *Praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis tibi Idibus senties.* Impendet te illud. Ter. Phor.[22]: *Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala.*

1) *Idem Eun.* 5. 4. 20. A. M. *Inluserit* scripsit A. M. *illuserit* Cod. Gu. *illuseris* editur apud Ter. — 2) *Virg. Aen. IIII.* 300. A. M. — 3) *Sal. Hist. I.* 6. A. M. Fragmm. lib. I. 16. Gerl. in orat. Lepidi contra Sullam. — 4) *Cic. pro Scauro* 994. A. M. §. 45. b. ed. Orell. — 5) Haec omnis eloquutio cum exemplo suo omissa est ab A. M. Locus est Virg. Aen. II. 106. *scelerum* om. Cod. Gu. haud dubie descriptoris errore. — 6) *Virg. Aen. V.* 618. A. M. — 7) *Idem VIIII.* 300. A. M. Verba *per quod pater ante solebat* addidi e Cod. Gu. — 8) *Idem VI.* 351. A. M. — 9) *Idem VI.* 708. A. M. *Virg. Aen. VIII.* Cod. Gu. — 10) *Idem VIII.* 480. A. M. *Fugis incedit* Cod. Gu. — 11) *Idem X.* 59. A. M. *Troiae* Cod. uterque. *Patriae* editur apud Virg. — 12) *Sal. Hist. I.* 2. A. M. Fragmm. lib. I. 8. Gerl. in maiori illo fragmento ex Augustino petito. Verba *Idem in eodem* — — *insidentes* ex Cod. Gu. addidi, quae fragmentum continent Salustii antehac nondum cognitum. Ceterum *in eadem* Cod. — 13) *Virg. Aen. V.* 579. A. M. — 14) *Idem VII.* 451. A. M. — 15) *Sal. Hist. I.* 12. A. M. Fragmm. lib. I. 19. Gerl. in oratione Philippi adversus Lepidum, ubi est: *Imo despecti et indigni republica habiti.* — 16) *Virg. Aen. XII.* 649. A. M. *Virg. Aen. II.* Cod. Gu. Verba *haut unquam* e Cod. Gu. addidi, ubi est: *Magnorum aut nunquam.* — 17) Haec elocutio cum exemplo suo sequenti postponitur in Cod. Gu. *Sal. Hist. III.* 13. A. M. *Virg. Aen. III.*, miro errore, Cod. Gu. Fragmm. lib. III. 28. Gerl. — 18) *Virg. Aen. XI.* 124. A. M. — 19) *Idem VIII.* 255. A. M. *Atque* addidi e Cod. Gu. — 20) *Sal. Hist. II.* 2. A. M. Fragmm. lib. II. 10. Gerl. — 21) *Cic. in Cat. I.* 6. A. M. Pro v. *ruinas*, quod A. M. uncis inclusit, *miras* est in Cod. Gu. *Tibi proximis diebus* Cod. A. M. *proximis tibi Idibus* Cod. Gu. cum Cicerone, quod rescripsi. — 22) *Ter. Phor. I.* 4. 2. A. M. *Terent. Eun.* Cod. Gu. *Subito tanta impendent*, omissis vv. *te* et *mala* Cod. Gu. — 23) *Cic. Phil. I.* 9. A. M. — 24) *Ter. Adel.* 3. 2. 22. A. M. *Herum*, ut videtur, Cod. Gu. — 25) *Idem Eun.* 2. 2. 39. A. M. Apud Ter. legitur *summum suum*, sed *suum* abest ab utroque Cod., absorptum videlicet a superiori vocabulo. — 26) *Cic. pro Rosc.* 4. A. M. In Cic. edd. legitur *et populo Romano imp.* — 27) *Virg. Aen. I.* 637. A. M. *Tum interea* Cod. A. M. *Interior* recte, ut est apud Virg.,

Interdicitur tibi illa re. Cic. Philipp. I.[23]: *Iubent ei qui de vi, itemque ei qui maiestatis damnatus sit, aqua et igni interdici.*

Impertio te illa. Terent. Adelph.[24]: *Sed cesso heram hoc malo impertire?* Idem [525] Eun.[25]: *Plurima salute Parmenonem summum impertit Gnatho.* Impertio tibi illam rem. Cic. pro Roscio[26]: *Talem te nobis et Reip. impertias.*

Instruitur hac re. Virg. Aen I.[27]: *At domus interior regali splendida luxu Instruitur.* Instruitur huic rei. Salust. Histor. II.[28]: *Antequam egressus Sertorius instruere pugnae suos.*

Insisto illum locum. Virg. Aen. VI.[29]: *Nulli fas casto sceleratum insistere limen.* Terent. Eun. *Quam insistam viam.* Insisto illo loco. Sal. Hist. III.[30]: *Locum nullum, nisi quo armati institissent, ipsis tutum fore.* Insisto plantis. Virg. Aen. XI.[31]: *Plantis Institerat.*

Inscriptum in illa re. Cic. in Catil. I.[32]: *Insit denique inscriptum in fronte uniuscuiusque quid de Rep. sentiat.* Inscriptus illam rem. Virg. Buc.[33]: *Inscripti nomina regum Nascantur flores.*

Imperator illorum est. Salust. Iugurth.[34]: *Imperatores omnium gentium.* Imperator illis est. Idem in eodem[35]: *Imperator Romanis erat.* Imperat hac regione. Salust. Iugurth.[36]: *Carthaginienses pleraque Africa imperitabant.* Imperium in illos habet. Terent. Eun.[37]: *Qui habes imperium in beluas.*

It illis locis[38]. Virg. Aen. V.: *It clamor caelo.* Et Georg. IV.: *Iuvat ire iugis.* It il- [526] lam rem. Idem Aen. VI.[39]: *Itque reditque viam toties.* Cic. pro Murena[40]: *Ite viam, redite viam.*

Inter illud pro ad illud. Virg. Bucol.[41]: *Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos Assidue veniebat.* Inter illud pro cum illud agitur. Cic. Philipp. II.[42]: *Si inter coenam atque in ipsis tuis immanibus poculis hoc tibi accidisset.* Salust. Iug.[43]: *Inter dubitationem.* Virg. Bucol.[44]: *Inter agendum Occursare capro, cornu ferit ille, caveto.* Salust. Histor. III. *In-*

Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. II.* 2. A. M. Fragmm. lib. II. 8. Gerl. *Regressus* Cod. A. M. Recte *egressus* Cod. Gu. *Instruere* Cod. uterque. Sed *instrueret* ediderunt fragmentorum Sal. collectores. Denique in fine fragmenti sic est in Cod. Gu. *pugnae suosq rhetor;* quibus asterisci signum apposuit Gudius, quod in ora libri repetitum, nec tamen quicquam est ascriptum. — 29) *Virg. Aen. VI.* 563. A. M. In eloquutione exhibet Cod. uterque *in illum locum*, quod falsum est. Exemplum a Terentio petitum desideratur in Cod. A. M. Locus est Ter. Eun. II. 3. 3. ubi suasore Bentleio legitur *qua — via.* — 30) *Insisto illo l.* Sic recte omissa praepositione Cod. uterque, quod cur A. M. mutandum addendamque praep. existimaverit, non video. Idem in exemplo fecit A. M., quum ibi quoque absit praep. in utroque Cod. Verba: *ipsis tutum fore*, accessere e Cod. Gu. Fragmm. III. 29. apud Gerlach. — 31) *Virg. Aen. XI.* 573. A. M. *Plantis insisteret* Cod. Gu. — 32) *Cic. in Cat. I.* 13. A. M. Tum *Insit* Cod. uterque. *Sit* editur apud Cic. Fortasse error inde ortus, quod librarius numeri signum *I.* ad sequens v. *sit* traheret, unde scripsit *Insit.* — 33) *Virg. Ecl. III.* 106. A. M. *Nascuntur*, indicativo, Cod. A. M. *Nascantur*, coni. ut apud Virg. est, Cod. Gu. — 34) *Sal. Iug.* 35. A. M. Cap. 31. edd. Cort. Gerl. — 35) *Idem in eod.* 7. A. M. — 36) *Id. in eod.* 81. A. M. Cap. 79. edd. Cort. Gerl. Codices Sal. *pleraeque Africae imp.* Tum *Aphrica* Cod. A. M. *Carthaginenses* Cod Gu. — 37) *Ter. Eun.* 3. 1. 25. A. M. Codex uterque *Qui;* editur apud Ter. *Quia.* Ceterum *belluas* Cod. Gu. — 38) *It illis rebus* Cod. Gu. *Virg. Aen. V.* 451. A. M. Exemplum e Georgicis petitum in Cod. A. M. plane deest. Locus est Virg. Ge. III. 292. — 39) *Idem VI.* 122. A. M. *Totiens* scripsit A. M. non addicit Cod. Gu. — 40) *Cic. pro Murena* 12. A. M. *pro Muraena* Cod. Gu. Apud Cic. editur plerumque: *Inite viam;* sed *ite v.* iam correctum est. — 41) *Virg. Ecl. II.* 3. A. M. Poetae locique significatio deest in Cod. Gu. *Veniebant* Cod. Gu. — 42) *Cic. Phil. II.* 25. A. M. *Atque ipsis tuis* male om. praep. Cod. Gu. *Inanibus* idem. — 43) *Sal. Iug.* 32. A. M. Cap. 30. edd. Cort. Gerl. — 44) *Virg. Ecl. VIIII.* 24. A. M. *Occur sacrae capro* Cod. Gu. Verba *cornu — caveto* et interposita om. Cod. A. M. Tum exemplum e Salust. Hist. III.

ter recens domitos Isauros Pisidasque. Inter geminata praepositio. Cic. in Catil. III.[1]: *Ut Tiberis inter eos et pons intercsset.* Idem in Pisonem[2]: *Quod autem maius indicium expectatis, nihil inter vos et Catilinam interfuisse?*

In verbera pendent. Virg. Aen. V.[3]: *Pronique in verbera pendent.* Idem X.[4]: *Lucagus ut prono pendens in verbera telo, Ammovit biiugis.* In pedes pro in fugam. Terent. Phorm.: *Atque me coniicere protinus in pedes.* Idem Eun.[5]: *Ego in pedes quantum queo.* In illum exempla facio. Terent. Eun.[6]: *Quid ais? In quem exempla fient?* In illum pecco, similiter. Idem Phorm.[7]: *Vide in cognatam pecces.* In biduum. Terent. Eun.[8]: *In hoc biduum Thais vale.* In os laudare idem quod[9] praesentem laudare. Terent. Adelph.: *Vereor in os te laudare amplius.* In illo loco te diligo. Terent. Andr.[10]: *Si te in germani fratris dilexi loco.* In illum feci sumtus. Terent. Hecyra[11]: *Sumptus quos fecisti in eam.* [527] In medium pro in commune. Virg. Georg. I.[12]: *In medium quaerebant.* Idem Georg. IIII.[13]: *Et in medium quaesita reponunt.* Salust. Hist. IIII.[14]: *Dissidere inter se coepere, neque in medium consultare.*

Indiget illius rei. Virg. Bucol.[15]: *Quorum indiget usus.* Terent. Andr.[16]: *Quasi tu huius indigeas patris.*

Instar illius rei. Virg. Aen. II.[17]: *Instar montis equum, divina Palladis arte Aedificant.* Cic. de Signis[18]: *Navem maximam triremis instar.*

Instat illis locis. Virg. Aen. XI.[19]: *Sive instare iugis, et grandia volvere saxa.* Instat illi rei pro imminet. Virg. Aen. X.[20]: *Ille Instat aquae.* Instat illam rem pro festinat. Idem Aen. VIII.[21]: *Parte alia Marti currumque rotasque volucres Instabant.* Instat illa re illam rem. Idem Aen. XII.[22]: *Trepidique pedem pede fervidus instat.*

Indignatus illam rem. Virg. Aen. VIII.[23]: *Et pontem indignatus Araxes.* Indignatur ille illum

omissum plane in Cod. A. M. Fragmentum hoc recens accedit Salustianis. *Itauros* Cod. Gu. — 1) *Cic. in Cat. III.* 2. A. M. *Eos* deest in Cod. Gu. — 2) *Idem in Pis.* 7. A. M. *Magis iudicium* Cod. Gu. — 3) *Virg. Aen. V.* 147. A. M. — 4) *Idem X.* 586. A. M. *Idem XI.* Cod. Gu. *Prono pendens*, omm. prioribus, Cod. A. M. *Locatus ut prono p.* Cod. Gu. *Lucagus ut pronus pendens* editur apud Virg. Verba *Ammovit biiugis* ascivi e Cod. Gu. *Admonuit biiugos* legitur apud Virg. — 5) Exemplum e Phormione petitum deest apud A. M. ubi sic procedit oratio: *in fugam. Ter. Eun.* 5. 2. 5. *Ego in pedes cet.* Locus e Phorm. est. I. 4. 13. *Atque hinc me coniicerem protinus in pedes.* Post vv. *quantum queo* sequuntur haec in Cod. Gu. *Interea loci. Terent. Eun.* (in margine *Heaut.*) *te interea loci;* quae ab hoc loco aliena videntur. — 6) *Idem in eadem* 5. 5. 6. A. M. — 7) Voc. *similiter* abest a Cod. A. M. *Idem Phorm.* 5. 3. 20. A. M. Tum *vide in cognatum* Cod. A. M. *Vide in eo gnatum* Cod. Gu. Apud Ter. legitur: *Cave ne in cognatam pecces.* — 8) *Idem Eun.* 1. 2. 110. A. M. — 9) Pro vv. *idem quod* in Cod. Gu. est: *id est.* Tum *Ter. Adel.* 2. 4. 5. A. M. — 10) *Idem And.* 1. 5. 58. A. M. *Fratris* om. Cod. A. M. — 11) *Idem Hecy.* 4. 4. 63. A. M. *Sumtus* in elocutione, *sumptus* in exemplo Cod. Gu. — 12) *Pro commune*, om. praep., Cod. Gu. *Virg. Georg. I.* 127. A. M. — 13) *Idem Geo. IIII.* 157. A. M. — 14) *Sal. Hist. IIII.* 9. A. M. Fragmm. lib. IV. 16. Gerlach. — 15) *Virg. Ecl. II.* 71. A. M. — 16) *Ter. And.* 5. 3. 19. A. M. Gud. A. M. laudat ex Eunucho. Cod. Gu. recte ex Andria. — 17) *Virg. Aen. II.* 15. A. M. Verba *divina Palladis arte Aedificant* addidi e Cod. Gu. — 18) Cod. uterque exhibet *Cic. de Signis.* Sed *Cic. de Suppliciis* 17. edidit A. M. Leguntur enim in Verr. Act. II. lib. V. c. 17. haec: *Navem vero Cybeam maximam, triremis instar, pulcherrimam atque ornatissimam.* cet. — 19) *Virg. Aen. XI.* 529. A. M. Verba *et grandia volvere saxa* adieci e Cod. Gu. — 20) *Illi rei* Cod. Gu. *Rei* abest a Cod. A. M. *Idem X.* 196. A. M. — 21) *Instat illum* Cod. A. M. *Inst. illam rem* Cod. Gu. Verba *Parte alia Marti* accesserunt e Cod. Gu. Locus est Aen. VIII. 433. — 22) *Instat illa re aliam* A. M. *Inst. illa re illam rem* Cod. Gu. *Idem XII.* 784. A. M. Pro v. *fervidus* Cod. A. M. *fecudus.* Pro

hoc facere. Idem Aen. VIII.: *Pater omnipotens aliquem indignatus ab umbris Mortalem infernis ad lumina surgere vitae.*

Ingressus loca. Cic. in Pisonem[24]: *Romam vero ipsam, o familiae non dicam Calpurniae et huius urbis, sed Placentini municipii et bracatae cognationis dedecus, quemadmodum ingressus est.* Ingressus locis. Virg. Aen. X.[25]: *Castris ingressus Etruscis.*

Imposuit illi rei. Virg. Georg. III.[26]: *Impositi dorso atque equitem docuere.* Idem Aen. II.[27]: *Ergo age, care pater, cervici imponere nostrae.* Imposuit in illam rem. Salust. Histor. II.[28]: *Omnia sacrata corpora in rates imposuisse.* Terent. Andr.[29]: *In ignem imposita est.* Imposuit in illa re[30]. Cic. de Domo sua: *Non ita crudelem fuisse, ut viventis etiam et spirantis capitibus eum suis navibus imponeret.*

Immigrat in domum. Cic. de Domo sua[31]: *Deos immortales existimatis, cuius labore et eum domum afflictam et aversam immigrare voluisse.*

Inhorruit his. Virg. Aen. V.[32]: *Inhorruit unda tenebris.* Inhorruit illa illam rem. Idem [528]
X.[33]: *Et inhorruit armos.*

In haec errat, id est, fertur errando. Virg. Georg. I.[34]: *Quos ignis coeli Cyllenius errat in orbes.* Idem Aeneid.: *Leves equitavit in orbes.*

Invigilo hac re pro invigilo huic rei[35]. Virg. Georg. IIII.: *Invigilant victu.* Idem Aen. VIIII.[36]: *Venatu invigilant pueri.*

In noctem siletur. Virg. Georg. IIII.[37]: *Siletur in noctem.* Salust. Histor. I.[38]: *Ut si illam fugam innocentem in noctem componerent.* Cic. de Rep. III.[39]: *Sermonem in multam noctem produximus.*

Infelix illa huius rei[40]. Virg. Aen. IIII.: *Infelix animi Phoenissa.* Sic Salust. Hist. I.: *Animi immodicus*[41].

instat apud Virg. editur: *urget.* — 23) *Idem VIII.* 728. A. M. *Arastes* Cod. Gu. Quae post v. *Araxes* sequuntur usque ad finem articuli, desunt omnia apud A. M. — 24) Locum non indicavit A. M. Ex omni autem exemplo nihil legitur in Cod. A. M. nisi haec pauca: *Dedecus quemadmodum ingressus*, quae ne accommodata quidem sunt ad eloquutionem. Locus est in Pison. c. 23. ubi paullo plura leguntur. — 25) *Virg. Aen. X.* 148. A. M. — 26) *Rei* addidi e Cod. Gu. ubi *Imposui. Idem Georg. III.* 116. A. M. *Atque* accessit e Cod. Gu. — 27) *Idem Aen. II.* 707. A. M. *chare pater* Cod. Gu. — 28) *Sal. Hist. II.* 9. A. M. Fragmm. II, 48. Gerl. *Rates* dedi e Cod. Gu. *ratem* Cod. A. M. — 29) *Ter. And.* 1. 1. 102. A. M. Recte meliores apud Ter. libri *imposita est*, ut h. l. Cod. uterque. *Posita est* in aliis libris. — 30) Haec locutio cum exemplo suo in Cod. A. M. desideratur. Cic. pro Domo c. 52, 134. — 31) Etiam hic articulus omnis apud A. M. desideratur. Cic. pro Domo c. 41, 107. ubi est: *Deos immortales existimatis — in eius domum afflictam et eversam per unius hominis sceleratissimi nefarium latrocinium immigrare voluisse.* — 32) *Inhorruit illas res illa re* Cod. Gu. *Virg. Aen. V.* 11. A. M. Post vv. *unda tenebris* sequitur novus articulus apud A. M. *Invigilo hac re* omissis illis omnibus quae apud nos interposita sunt, quae addidi e Cod. Gu. — 33) Virg. Aen. X, 711. Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. ut dixi. — 34) Virg. Georg. I, 337. ubi legitur *erret.* Alter locus est Aen. X, 885. Omnis hic articulus recens accessit ex Cod. Gu. ut supra dixi. — 35) *Invigilo hac re pro huic* A. M. *Idem Georg. IIII.* 158. A. M. — 36) *Idem Aen. VIIII.* 605. A. M. — 37) *Idem Georg. IIII.* 189. A. M. — 38) Exemplum e Salust. petitum deest apud A. M. Idem locus recens accedit Salustii fragmentis. — 39) Numerum libri adieci e Cod. Gu. — 40) *Infelix huius rei* A. M. notans in Cod. esse *hac re.* In Cod. Gu. est: *Infelix illa*, nihil amplius. Recte scripsit A. M. *huius rei*, quod exemplum docet; sed nominativus, quem praestat Cod. Gu. adiiciendus videbatur. *Virg. Aen. IIII.* 529. A. M. — 41) Haec apud A. M. quasi novus articulus novum versum incipiunt, sic comparata: *Immodicus animi. Sal. Hist. (Lib. incert.)* 7. Sed recte Cod. Gu. ad superiora adiungit, e libro primo desumpta esse indicans. Nus-

In illam rem pro causa illius rei[1]. Virg. Aen. VIII.: *Urit nocturna in lumina cedrum.* Salust. Histor. I.: *Omnium partium decus in mercedem corruptum erat.* Idem. *Etruria omnis cum Lepido suspecta in tumultum erat.*

Implexus illa re. Virg. Georg. IIII.[2]: *Caeruleosque implexae crinibus angues Eumenides.*

Ingratus illius rei[3]. Virg. Aen. X.: *Ingratusque salutis.*

Includunt huic rei. Virg. Aen. II.[4]: *Includunt caeco lateri.* Includuntur in hanc rem. Cic. de Suppliciis[5]: *Includuntur in carcerem condemnati.*

In praepositio communis interdum aliud significans, interdum licenter posita, invenitur. In illa re conditur[6]. Virg. Georg. IIII.: *Quam multa in foliis avium se milia condunt.* Idem Aen. II.[7]: *Et nota conduntur in alvo.* In illum conditur. Virg. Aen. XI.[8]: *Conditur in tenebras altum caligine coelum.* Idem Georg. I.[9]: *Et cum se condit in undas.* Idem in eodem[10]: *Conditus in nubem.* In illa re concidit. Virg. Aen. V.[11]: *Sed pronus in ipso Concidit immundo in fimo sacroque cruore.* In his effusus. Virg. Aen. VI.[12]: *Exciderat puppi mediis effusus in undis.* Diligentiores quidam Grammatici hoc ita dividi volunt: *Cum in mediis undis esset, puppi effusus*[13] *exciderat.* Quale est illud Tullianum pro Roscio: *Qui tanquam si effusa*[14] *Reip. sempiterna nox esset, ita ruebant in tenebris, omniaque miscebant.* Id est *non in tenebras de illustri aliquo loco ruebant, sed, veluti in tenebris* [529] *conversarentur, ruebant*[15]. Offusa quippe circumdat in noctem Reip. Sed hanc omnem acutae rationis distinctionem elocutio Salustiana confundit in Iug. Bello: *Ab Zama discedit in his urbibus, quae ad se defecerant.* In illa re veniens pro illi rei proveniens; vel in illa re digne sui feliciter nascens. Virg. Aen. V.: *Gratior et pulchro veniens in corpore virtus Adiuvat.* [16]Sic per adverbium loci. Georg. I.: *Hic segetes, illi veniunt felicius uvae.* Sic Salust. Bello Catil.: *Sed quia provenere ibi scriptorum magna ingenia.*

Immunis illius rei. Virg. Aen. XII.[17]: *Immunem belli atque impune quietam.*

quam invenio enotatum hoc fragmentum. — 1) Integer hic articulus recens accessit e Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. VII, 13. Duo Salustii loci recens accedunt ad fragmenta huius scriptoris. — 2) *Implexus illo* Cod. A. M. *Imp. illa re* Cod. Gu. *Virg. Georg. IIII.* 482. A. M. *Implexa* A. M. nisi error est typogr. *Eumenides* addidi e Cod. Gu. — 3) Articulum hunc e Cod. Gu. adieci. Locus est Aen. X, 666. — 4) *Idem Aen. II.* 19. A. M. — 5) *In hanc rem* Cod. Gu. *In hanc* om. *rem* A. M. *Cic. de Suppl.* 45. A. M. *Condamnati* Cod. A. M. — 6) Verba: *In illa re conditur* desunt in Cod. A. M. *Virg. Georg. IIII.* 473. A. M. *Millia* Cod. Gu. — 7) *Idem Aen. II.* 401. A. M. *Et nota* Cod. Gu. *Et* om. Cod. A. M. — 8) Verba: *In illum conditur* desunt apud A. M. *Idem XI.* 187. A. M. — 9) *Idem Ge. I.* 438. A. M. — 10) *Idem in eodem* 442. A. M. *Et idem* Cod. Gu. — 11) Verba *In illa re concidit* desunt apud A. M. Locus Virg. est Aen. V, 333. ubi legitur: *immundoque fimo.* — 12) Verba: *In his effusus* desiderantur apud A. M. *Idem Aen. VI.* 339. A. M. — 13) *Puppi esset effusus exc.* Cod. Gu. Tum *Ut illud Tullii pro Roscio* 32. A. M. — 14) *Effusa* Cod. uterque. *Offusa* editur apud Cic. — 15) Haec, quae inde sequuntur omnia usque ad v. *nascens* desunt in Cod. A. M. ubi ita pergit oratio: *Ruebant. In illa pro illi. Virg. Aen. V.* 344. *Gratior et pulchro* cet. Locus Salustii est in bello Iug. cap. 61. edd. Cort. Gerl., ubi quum legatur: *et in his urbibus — praesidia imponit;* omnis loci difficultas tollitur, quae negotia facessivit Grammatico. — 16) Haec rursum accessere e Cod. Gu. Nam in Cod. A. M. in v. *Adiuvat* finitur omnis articulus. Locus Virg. est Georg. I, 54., ubi male edi *illic* pro *illi* ex hoc loco intelligitur. Salustii locus est Cat. VIII, 3. — 17) *Idem XII.* 559. A. M. *Immune — quietum* Cod. Gu. — 18) *Irae mihi est, sicut dolori* Cod. A. M. *Idem X.* 716. A. M. — 19) *Idem XI.* 639. A. M. — 20) Haec eloquutio cum exemplo suo deest apud A. M. Locus Virg. est Aen X, 306. — 21) *Impedit ab illo* Cod. A. M. *Impedit illius illa res ab illa re* Cod. Gu. *Sal. Iug.* 32. A. M. Cap. XXX. edd. Cort. Gerl. — 22) *Inrito hom.* Cod. Gu. *Irrito h.* Cod. A. M. *Virg. Aen. X.* 644. A. M. Tum eloquutio *Inritat bel-*

Irae mihi est illud sicut dolori mihi est. Virg. Aen. X.[18]: *Iustae quibus est Mezentius irae.*
Impatiens illius. Virg. Aen. XI.[19]: *Vulneris impatiens.*
Impedit illos illa re[20]. Virg. Aen. X.: *Fragmina remorum, quos et fluitantia transtra Impediunt.* Impedit ab illa re. Sal. Iug.[21]: *Potentia Scauri eos a vero bonoque impediebat.*
Inrito hominem[22]. Virg. Aen. X.: *Irritatque virum telis.* Inritat bellum. Salust. Hist. I.: *Maximo gaudio bellum inritare.*
In illam rem pro in[23] illius rei formam. Virg. Aen. VI.: *Excisum Euboicae latus ingens rupis in antrum.* Et Georg. II.: *Ityreos taxi torquentur in arcus.* In illa re. Cic. pro Roscio: *Qui in sua re fuisset egentissimus, erat, ut fit, insolens in aliena.*
Insolens illius rei. Salust. Hist. I.[24]: *Libertatis insueti.* Insueta facit. Virg. Aen. VIII.: *Atque insueta rudentem.* Insuevit hoc facere. Sal. Catil.[25]: *Insuevit exercitus amare, potare.* Insolitus huius rei. Salust. Hist. II.[26]: *Genus, armis ferox, et servitii insolitum.* Idem Iug.[27]: *Pars insolita rerum bellicarum.*
In illum severus[28]. Cic. in Catil. III.: *In eos, qui haec perficere voluerunt, me severum vehementemque praebebo.* Cic. Philipp. II.[29]: *Si severus, cur non in omnes?* In illo misericors[30]. Sal. Catil.: *Sint misericordes in furibus aerarii.* Cic. in Cat. IIII.[31]: *Sic nos in his hominibus, qui nos, qui coniuges, qui liberos nostros trucidare voluerunt, si vehementissimi fuerimus, misericordes habebimur.*
In rem est pro utile est. Salust. Catil.[32]: *In rem fore credens.* Terent. Andr.[33]: *Si in rem est.*
In tempus, id est[34] processu temporis. Salust. Histor. III.: *Itaque caetera ex licentia aut odio aut avaritia in tempus arsere.* In tempore, id est opportune. Salust. Histor I.[35]: *Quis rebus Sylla suspectis, maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.*
In[36] praesentia pro ad praesens. Cic. Sicil.: *Pecuniam sibi esse in omnibus numeratam, in* [530]

lum deest apud A. M. *Sal. Hist. I.* 11. A. M. Fragmm. lib. I, 16. Gerl. Uberiorem citat locum Nonius, pag. 31. ubi ex meis Codd. legendum: *Tum vero Volsci cum ceteris eiusdem caussae ducem se nactos rati, maximo gaudio bellum irritare.* — 23) *In* abest a Cod. Gu. *Virg. Aen. VI.* 42. A. M. Quae post hunc Virgilii locum in hoc articulo sequuntur, desunt in Cod. A. M. Locus Virg. est Georg. II, 448. ubi editur *Ituraeos.* Locus Cic. est pro Roscio cap. 8. extr. Non mihi dubium est, hanc eloquutionem cum Ciceronis exemplo ita esse legendam: *Insolens in illa re. Cic. pro Roscio: Qui* cet. eamque ad sequentem articulum esse traducendam. Istae igitur quinque elocutiones: *Insolens in illa re; Insolens illius rei; Insueta facit; Insuevit hoc facere; Insolitus huius rei*, cum exemplis suis unum conficiunt articulum, a quo errore librarii dirempta est prima et ad superiorem male relata. — 24) Locus Salustii recens accedit eius fragmentis. Locus Virg. est Aen. VIII, 248. — 25) *Sal. Cat.* 11. A. M. — 26) *Insolitus huius* om. v. *rei* A. M. *Idem Hist. I.* 4. A. M. Fragmm. lib. I, 14. Gerl. — 27) *Idem Iug.* 43. A. M. Cap. 39. edd. Cort. Gerl. — 28) *In illum sev. est.* Cod. Gu. Locus e Cic. Catilin. III. recens accedit e Cod. Gu. legiturque apud Cic. Cat. III, c. — 29) *Cic. Phil. II.* 23. A. M. — 30) *In illo misericors est.* Cod. Gu. *In te misericors* A. M. Locus e Salust. Catilin. recens accessit e Cod. Gu. Legitur cap. 52. edd. Cort. Gerl. *Cesarii* Cod. Gu. sed e Salustio scribendum *aerarii*, quod haud dubie scripserat Gramm. — 31) *Idem in Cat. IIII.* 6. A. M. *Vehementissime* Cod. Gu. — 32) *Sal. Cat.* 20. A. M. — 33) *Ter. And.* 3. 3. 14. A. M. — 34) Vv. *id est* desunt in Cod. Gu. *Sal Hist. III.* 9. A. M. Fragmm. III, 22. in orat. Licinii ad plebem. — 35) *Idem I.* 4. A. M. Huius fragmenti in Cod. A. M. nihil exstat nisi tria verba *in tempore bellaturi.* Ex eodem loco haec affert Donat. in Terent. Phorm. II, 4, 24. *Maximeque ferocia regis Mithridatis in tempore bellaturi.* Verba *Quis rebus Sylla suspectis* adieci e Cod. Gu. *Bellari* Cod. Gu. — 36) Tres proxime sequentes articuli cum potiori parte quarti in Cod. A. M. desiderantur. Locus Cic. est Act. in Verr.

praesentia non habere. In praesens pro ad praesens. Salust. Histor. IV.[1]: *Quos in praesens modo satis cautum fuerat.* Idem Histor. IV.: *Quid ab illis nisi dolum in praesens et postea bellum exspectans.*

Idoneum factu. Salust. Hist. III.[2]: *Manus ferreas et alia adnexu idonea iniicere.*

Insulto solo. Virg. IV.[3]: *Equitum docuere sub armis Insultare solo.* Insulto solum. Terent. Eun.: *Fores aperis fortunatus Nae tu istas faxo calcibus saepe insultabis frustra.*

Incidi in illam rem. Cic. Philipp. I.[4]: *Quae ille in aes incidit.* Idem in eadem. *Et in aes incidi iubebitis, credo, illa legitima.* In illa re. Cic. Reip.[5] cum de Sardanapalo diceret: *ea incidi iussit in busto.* Idem in Pisonem[6]: *In eo elogio quod, te consule, in sepulchro Reip. incisum est.*

Incuriosum ab illa re[7]. Salust. Hist. IV.: *Infrequentem stationem nostram incuriosamque tam ab armis.*

In dies pro quotidie. Cic. in Cat. I.[8]: *Crescit in dies singulos hostium numerus.* Sal. Iug.[9]: *Frumentum publice datum vendere, panem in dies mercari.* In diem, id est in futurum. Terent. Eun.[10]: *Sed in diem istud, Parmeno, est fortasse quod minitaris.* Cic. pro Coelio[11]: *O Dii immortales, cur in maximis sceleribus aut connivetis interdum, aut praesentis fraudis poenas in diem reservatis?*

Incertus illius[12]. Salust. Hist. III.: *Perculsis et animi incertis succurritur.* Terent. Hecyr.[13]: *Fecit, animi ut incertus foret.*

Incessit illis illud[14]. Sal. Hist. II.: *Terror hostibus ex fiducia sui incessit.* Incessitur illa res. Virg. Aen. XII.: *Incessi muros.*

Inquies illius[15]. Salust. Hist. IV.: *L. Hostius Dasianus, inquies animi.*

Inferior tibi. Sal. Hist. II.[16]: *Vir gravis et nulla arte cuiquam inferior.*

1) Salustii locus fragmentis illius recens accedit. Legendum fortasse *Quis in praesens* cet. Alterum in hoc articulo fragmentum evulgatum est legiturque in epistola Mithridatis ad Arsacem, ubi est *exspectas.* — 2) *Idoneum factus* Cod. Gu. Sed ultima littera a nomine *Sal.* huc traducta. Tum Cod. *adnexa idonea,* quod facile fuit ad corrigendum. Etiam hic locus fragmentis Sal. accedit. — 3) Virg. Georg. III, 116. Locus Terent. est, Eunuch. II, 54. Cod. Gu. exhibet: *Ne tui istas.* — 4) Cic. Philip. I, 7, 16. *In eos incidit* Cod. Gu. Cic. Phil. I, 10. 26. *In eos* Cod. Gu. — 5) *Cic. Reip.* Non legitur in hodiernis excusis libror. de Rep. hic locus. Similis est de Rep. III. fragmm. inc. Sed legendum fortasse apud Gramm. *Cic. Tusc. Disp.* Nam Tusc. V, 35, 101. legitur: *Ex quo Sardanapali — error agnoscitur, qui inscribi iussit in busto.* Unde intelligitur, verba: *cum de Sardanapalo diceret,* Grammatici esse, non Ciceronis. — 6) *Cic. in Pisonem* 29. A. M. Scilicet ab hoc inde loco demum pergit Cod. A. M., ita ut post v. *bellaturi* (cf. supra art. *In tempus*) statim sequatur novo articulo: *Incidi in illo. Cic. in Pison.* — *Sepulcro* Cod. Gu. — 7) *Incuriosum a. i. re.* Omnis hic articulus cum exemplo deest apud A. M. Locus Salustii ad Fragmm. eius recens accedit. — 8) *Idem in Cat. I.* 2. A. M. — 9) *Sal. Iug.* 48. A. M. C. 44. edd. Cort. Gerl. Verba: *Frumentum publice datum vendere* desunt apud A. M. — 10) Exemplum e Terent. petitum deest apud A. M. Locus est Terent. Eun. V, 6, 19. ubi post Bentleium editur *minare.* — 11) *Cic. pro Coelio* 24. A. M. Verba: *in maximis sceleribus aut connivetis interdum aut* desiderantur apud A. M. — 12) Locus Salustii deest apud A. M. Fragmentum recens editur. — 13) *Ter. Hecy.* 1. 2. 46. A. M. — 14) Omnis hic articulus cum duobus exemplis deest apud A. M. *Fiducia suis* Cod. Gu. Fragmentis ascribe locum. *Incessitur illa re* Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 596. — 15) Etiam hic articulus deest apud A. M. Locus Sal. fragmentis accedat. *Hostibus* Cod. Gu. — 16) *Sal. Hist. II.* 5. A. M. Fragmm. II, 32. Idem locus citari creditur a Nonio, ubi tamen haec tantum: *Et continetur gravis,* ex quibus fecerunt cum nostro coniungentes: *Ea continentia vir gravis et nulla arte cuiquam inferior.* — 17) Deest articulus apud A. M. Locus Ter. est, Andr. V, 5, 5. — 18) *Idem Cat.* 2. A. M. *Alio*

Intercedit illud illi rei[17]. Terent. Andr.: *Si nulla aegritudo huic gaudio intercesserit.*

Intentus illa re. Salust. Cat.[18]: *Qui aliquo negotio intentus.*

In ore illius agens pro in conspectu illorum[19]. Salust. Hist. I.: *Ut in ore gentibus agens.*

In maius audivit pro plus quam. Salust. Hist. II.[20]: *Haec postquam Varro in maius more rumorum audivit.*

Introitum in illa loca. Sal. Hist. IV.[21]: *Ita castra sine vulnere introitum.*

Insilire illam rem. Sal. Hist. V.[22]: *Peractis LXX annis armatus equum insilire.*

In praepositio geminata[23]. Terent. Eun.: *In amore haec omnia insunt vitia.* Cic. pro Scauro[24]: *Si denique in illa bona invadere nullo modo potuisset, nisi mortuo Bostare.*

K.

Kave hoc fiat. Virg. Aen. XII.: *Ast armis concurrant arma kavete.* Kave illam rem. Cic. Philipp. II.: *Simul admonent quidam, quod kavebimus.* Salust. Hist. III.: *Kavendus dolus est.* Kave illis[25]. Cic. Phil. I.: *Veterani, quibus hic ordo diligentissime kaverat.* Kave ab illis. Sal. Catil.[26]: *Kavere ab illis magis.* Idem Hist. III.[27]: *Kavete imperatore per kaga Celtibero.* Terent. Eun.[28]: *Tunc pol tibi ab istoc, hera, kavendum intelligo.*

Kareo illa re[29]. Virg. Georg. IV.: *Simulacraque luce karentum.* Kareo illius rei. Terent. Heaut.: *Omnes mihi labores fuerunt, quos coepi, leves, praeterquam tui karendum quod erat.*

Kaptus hac re. Virg. Georg. I.[30]: *Aut oculis capti fodere cubilia talpae.* Sal. Hist. III.: *Collegamque eius Octavium mitem et kaptum pedibus.*

Khao pro e Chao[31]. Virg. Georg. IV.: *Atque Chao densos Divum numerabat amores.*

Kassus hac re. Virg. Aen. II.[32]: *Nunc kassum lumine lugent.*

neg. Cod. Gu. — 19) Accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus Salust. ab huius editoribus relatus est ad fragmm. librorum incertorum 79. ed. Gerl., citatus a Donato ad Ter. Adelph. I, 2, 13. ubi legitur: *in ore gentibus agens, populo, civitati.* In eloquutione fortasse *illis* legendum pro *illius.* — Qui sequuntur tres articuli, desunt apud A. M. — 20) Adde fragmentis Salustii. *In ore rumorum* Cod. Gu. quod sine dubitatione corrigendum fuit. — 21) Legitur hic locus inter fragmm. incertorum libror. 86. Gerl. citatus a Servio ad Aen. X, 628. XI, 230. omissa v. *Ita.* — 22) Fragmentum adhuc non editum. Referam huc fragm. illud, quod inter incerta 70. legitur: *et in praeliis actu promptus.* — 23) Voc. *praepositio* om. A. M. *Ter. Eun.* 1. 1. 14. A. M. — 24) Verba: *si denique* et: *nisi mortuo Bostare* accesserunt e Cod. Gu. *Cic. pro Sc.* 995. A. M. Cf. Cic. Fragmm. pag. 1132. 4. f. ed. Nobb. *Bastare* Cod. Gu. — 25) *Kave illis. Idem Phil. I. 2. Veterani* cet. Sic Cod. A. M. cetera desunt omnia, ita ut duae eloquutiones cum tribus exemplis desiderentur. Locus Virg. est Aen. XI, 293. Locum Cic. Philipp. II. non repperi. *kaueuimus* Cod. Gu. solenni errore. Locus Salustii legitur lib. III. in orat. Licinii ad plebem. Ceterum *k* litteram in eloquutionibus tantum retinet A. M.; *c* autem in exemplis ponit. In Cod. Gu. *k* plerumque etiam in exemplis legitur. — 26) *Sal. Cat.* 54. A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. ubi *magis* plerumque ab editoribus omittitur. *kavete* Cod. Gu. — 27) Recens accedit hic locus ad fragmm. Sal. Legendum autem: *kavete ab imperatore perfuga Celtibero.* — 28) *Ter. Eun.* 5. 2. 44. A. M. Ex Andria citatur in Cod. A. M. *Ab isto Cherea* Cod. A. M. *ab illo Chaerea* Cod. Gu. Apud Ter. est: *Tum pol tibi ab istoc, hera, cavendum intelligo.* Nimirum ex vv. *istoc hera* fecerunt *isto chera*, unde corruptio. — 29) Omnis hic articulus de *Kareo* agens deest apud A. M. Locus Virg. est Georg. IV, 472. Locus Terentii Heaut. II, 4, 19. — 30) *Kaptus hoc* Cod. A. M. In eodem Cod. deest exemplum Virgilii; ita enim pergit Cod. *Kaptus hoc. Sal. Hist.* Locus Virg. est Ge. I, 183. In Sal. loco verba: *Collegamque eius* recens accessere e Cod. Gu. Cf. Fragmm. Sal. lib. III, 42. ed. Gerlach. — 31) Accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus Virg. est Ge. IV, 347. ubi legitur *Aque Chao.* — 32) *Kassum hoc* Cod. A. M. Virg. Aen, II, 85.

Klaudus hac re. Idem Aen. V.[1]: *Pars vulnere klauda retentat.*
Kalleo illud[2]. Terent. Adelph.: *Ego illius sensum pulchre kalleo.* [531]
Kalco huic. Virg. Georg. I.[3]: *Huic ager ille malus dulcesque in fontibus undae ad plenum kalcentur.*
Kausatus hanc rem. Sal. Hist. V.[4]: *Sed ubi ille militum voluntatem kausatus.*
Klam illis tenet usus[5]; sed vitiose; klanculum illos. Terent. Adelph.: *Postremo alii clanculum Patres quae faciunt, quae fert adolescentia.*

L.

Ludo illam rem. Virg. Bucol.[6]: *Ludere quae vellem.* Idem Aen. VIIII.[7]: *Illa quae plurima nocte Luserat.* Terent. Eun.[8]: *Et quia consimilem luserat Iam olim ille ludum.* Ludo illa re. Virg. Georg. II.[9]: *Versibus incomptis ludunt risuque soluto.* Cicero Philipp. II.: *Qui non dubitaret vel foro alea ludere.*
Lacessunt illa re[10]. Virg. Aen. VII.: *Cursuque ictuque lacessunt.* Lacessunt illam rem. Virg. Aen. V.[11]: *Immiscentque manus manibus, pugnamque lacessunt.*
Litandum illa re[12]. Virg. Aen. II.[13]: *Animaque litandum Argolica.*
Laetus hac re[14]. Virg. Aen. VI.: *Laeta Deum partu centum complexa nepotes.* Laetus huius rei. Virg. XI.[15]: *Quas illi laeta laborum.* Sal. Hist. II.[16]: *Frugum pabulique laetus ager.* Laetor illius. Virg. Aen. XI.[17]: *Nec verum memini laetorve malorum.* Laetor illam rem. Sal. Catil.: *Ea populus Rom. laetari et merito dicere fieri.* Laetor illa re. Virg. Aen. X.: *Arma, quibus laetatus, habe tua.*
Liber illius rei. Virg. Aen. X.[18]: *Tum libera fati Classem conscendit iussis gens Lydia Divum.* Liber ab illa re. Salust. Catil.[19]: *A spe, metu, partibus Reip. animus liber erat.*
Laboro hac re[20]. Cicero contra Caecil. in Divinat.: *Ut is absolvatur cuius ego caussa laboro.* Laboro ex hac re. Cic. pro Cluentio[21]: *Satis multos annos ex invidia laboravit.*

1) *Idem V.* 278. A. M. *Par vulnere* Cod. Gu. — 2) Tres proximi articuli *kalleo illud*, *kalco huic*, *kausatus hanc rem* desunt apud A. M. Ter. Ad. IV, 1, 17. — 3) Virg. Ge. II, 243. ubi legitur: *Huc ager — — a fontibus.* — 4) Locus Salustii ad fragmenta recens accedit. — 5) Mutilus hic articulus apud A. M. ubi editum est: *Klanculum illos. Ter. Adel.* 1.1.27. *Alii clanculum patres faciunt*; nihil amplius. Cod. Gu. sic: *Klam illis tenet et usus servitio, sed clanculum illos Terent.* cet., quae sine haesitatione corrigenda erant, ut correxi. *Faciunt* deest in Cod. Gu. *quae* ante v. *faciunt* deest in utroque Cod. — 6) *Virg. Ecl. I.* 10. A. M. — 7) *Idem Aen. VIIII.* 335. A. M. Ibi legitur *Illa qui.* — 8) *Ter. Eun.* 3. 5. 38. A. M. *Et quia* addidi e Cod. Gu. — 9) *Ludo re* A. M. *Virg. Ge. II.* 386. A. M. Pro *risuque* Cod. Gu. *nisique.* Exemplum e Cic. quod sequitur deest apud A. M. Locus est: Phil. II, 23. Sequitur in Cod. Gu. hic articulus: *Largior hanc rem. Symmachus ad Theodosium Imp. Solere principes bona verba largiri*; quem additicium puto. — 10) *Lacessunt in illa re* A. M. *Idem Aen. VII.* 165. A. M. Hoc exemplum cum sequenti eloquutione deest in Cod. Gu. — 11) *Idem V.* 429. A. M. — 12) *Litandum re* Cod. A. M. — 13) *Idem II.* 118. A. M. Hoc exemplum cum sequenti eloquutione *Laetus hac re* desideratur in Cod. Gu. — 14) *Laetus huius rei et hac* Cod. A. M. Quomodo eloquutio sit scribenda, sequentia satis ostendunt. Locus Virg. est Aen. VI, 787. Hic locus cum seq. eloquutione deest in Cod. A. M. — 15) *Idem XI.* 73. A. M. — 16) *Sal. Hist. II.* 4. A. M. Fragmm. II, 24. Idem locus citatur a Servio ad Aen. I, 144. et XI, 338. ubi *fructuum* male legitur. — 17) Tres proxime seqq. eloquutiones cum exemplis suis desunt apud A. M. Locus primus est Virg. Aen. XI, 280. Locus Salust. est Cat. 51. edd. Cort. Gerl. Voc. *Rom.* certissime delendum est, quia apud Sal. de populo Athen. sermo est. Virg. Aen. X, 827. *Habetur* pro *habe tua* Cod. Gu. — 18) *Virg. Aen. X.* 154. A. M. *Facti* Cod. Gu. Verba

Libera me hac re[22]. Cicero in Catil. I.: *Magno me metu liberabis.* Libera me ab illa re. Terent. Andr.: *Quam primum ab hoc me libera miseram metu.*

Largus illarum rerum[23]. Virg. Aen. XI.: *Largus opum.*

Lustramur illi Deo. Virg. Aen. III.[24]: *Lustramurque Iovi.*

Liberalis huius rei. Sal. Catil.[25]: *Pecuniae liberales erant.*

Ludificor illum. Sal. Iug.[26]: *Pacis mora principem ludificari.*

Ludi deorum sunt[27]. Cic.: *Cum a ludis concionem advocavit, Cerealia, Floralia, Ludosque Apollinares Deorum immortalium esse, non nostros.* Ludi Deo sunt. Sal. Hist. II.: *Cum multa dissereret Ludis Apollini Circensibus.*

Locatus illi. Cic. in Frumentaria[28]: *Fundus erat colono locatus.* Locatus fundus foris[29]. Terent. Adelph.: *Agelli paululum quod locitas foris.*

M. [532]

Memini illius rei[30]. Virg. Aen. XI.: *Nec veterum memini laetorve malorum.* Memini illam rem[31]. Idem in Buc.: *Alternos Musae meminisse volebant.* Idem ibid.[32]: *Haec memini et victum frustra contendere Thyrsin.* Cic. in Catil. III.[33]: *Sed eas quas vosmet ipsi meministis atque vidistis.* Memini illam rem facere. Virg. Aen. VIII.[34]: *Nam memini Hesionae visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum Salamina petentem Protinus Arcadiae gelidos invisere fines.* Cicero in Pison.[35]: *Meministine, coenum, cum ad te hora V. cum C. Pisone venissem, nescio quo te e gurgustio prodire involuto capite soleatum.* Meminisse illum fecisse. Huius elocutionis rarum invenitur exemplum. Virg. Georg. lib. IV.[36]: *Namque sub Oebaliae memini me turribus arcis Corycium vidisse senem.* Memini domi. Terent. Eun.[37]: *Domi focique fac vicissim memineris.*

iussis gens Lydia Divum addidi e Cod. Gu. ubi tamen est *iustis.* — 19) Haec locutio cum exemplo suo recens accessit e Cod. Gu. Locus Sal. est: Cat. c. 4. — 20) Addidi hanc eloquutionem cum exemplo suo e Cod. Gu. Locus est Cic. Div. in Caec. cap. 7, 23. — 21) *Cic. pro Cluent.* 71. A. M. — 22) *Libero te hac et de hac re* Cod. A. M. *Idem in Cat.* 1. 5. A. M. Cod. Gu. habet *in Caecil.* sed corr. in margine. *Ter. And.* 2. 2. 15. A. M. Elocutio *Libera me ab illa re* deest in Cod. A. M. Voculae *ab hoc* exciderunt in Cod. Gu. *de hoc* dedit A. M. sed contra sententiam Gramm. *De* tamen abest in Cod. A. M. *Miserum* Cod. A. M. — 23) *Largus opum. Virg. Aen. XI.* 338. A. M. nihil amplius. — 24) Quae proxime sequuntur duae eloquutiones desunt apud A. M. Virg. Aen. III, 279. — 25) Sal. Cat. cap. 7. edd. Cort. Gerl. — 26) *Sal. Iug.* 40. A. M. Cap. 36. edd. Cort. Gerl. *Praecipem* Cod. A. M. *Principem* Cod. Gu. *Consulem* apud Sal. ubi etiam *ludificare* forma activa. — 27) Integer hic articulus deest apud A. M. Locus Cic. non repperitur. Locus Salustii eius fragmentis recens accedit. — 28) Locum non indicavit A. M. Act. in Verr. II, III. c. 22, 55. — 29) Eloquutio haec cum exemplo Terentii deest in Cod. A. M. Terent. Ad. V, 8, 26. ubi *foras* legitur. — 30) *Memini veterum et veteres.* C. A. M. Virg. Aen. XI. 280. A. M. — 31) Eloquutio *Memini illam rem* deest in Cod. A. M. *Idem Ecl. VII.* 19. A. M. Quae post hoc alterum exemplum sequuntur, omnia desunt in Cod. A. M. — 32) Virg. Ecl. VII, 69. In Cod. Gu. est: *et vic. f. t. c.* (sic). Quae verborum signa explevi ex ipso Virgilio. — 33) Cic. Cat. or. III, 10. Cod. Gu. *Sedeas qua suosmet* cet. Apud Cic. est *sed et has,* male. — 34) Virg. Aen. VIII, 157. seqq. *Haesione* Cod. Gu. *Laometontiadem* Cod. Gu. — 35) Cic. in Pis. c. 6. ubi est: *hora fere quinta.* — 36) Virg. Ge. IV, 125. 127. *Turribus altis* editur apud Virg. — 37) Ter. Eun. IV, 7, 45. Citat eundem locum Prisc. VI, 16. pag. 278. Cf. quae notavi ad Plaut. Trin. IV, 1, 22. Editur apud Ter. *ut memineris.*

Misertus illius. Virg. Aen. XII.[1]: *Miserere tuorum.* Idem Aen. IV.: *Miserere sororis.* Miseratus illum. Idem eodem: *Haud miseratus amantem est.* Miseratus animi pro animo. Virg. Aen. X.[2]: *Continuit iuvenem atque animi miserata repressit.* Miseret te illius. Virg. Aen. VIII.[3]: *Nec te miseret nataeque tuique.*

Manet te hoc. Idem Aen. VII.[4]: *Haec erat illa fames, haec nos suprema manebat.* Idem Aen. X.: *Te triste manebat Supplicium.* Manet tibi hoc. Idem Aen. VIIII.[5]: *Haec eadem matrique tuae generique manebunt.* Cic. Phil. II.[6]: *Quando tibi domi manet quod fuit illorum utrique fatale.* Manet his pro in his perseverat[7]. Virg. Aen. VIII.: *At tu dictis, Albane, maneres.*

Melior hic quam ille. Cic. Frument.[8]: *Tu innocentior, quam Metellus.* Melior illo est hac re[9]. Virg. Aen. V.: *Melior remis.* Et: *Ille pedum motu melior.* Melius illius pro in illo[10]. Salust. Iug.: *Rudes cum belli melioribus manum conserere.*

Medicor illi rei[11]. Virg. Georg. II.: *Et senibus medicantur anhelis.* Terent. Andr.: *Nato ut medicarer tuo.* Medicor illam rem. Idem Aen. VII.[12]: *Sed non Dardaniae medicari cuspidis ictum Evadit.* Medeor illis rebus[13]. Cic. pro Roscio: *Homines sapientissimas vid. quibus rebus maxime mederi convenit.* Medeor illas res. Terent. Phorm.[14]: *In amico cupiditates quas, cum res adversae fient, paullo mederi possis.*

Multa pro multis aut multum[15]. Virg. Aen. III.: *Haud multa moratus.* Idem Aeneid. VII.[16]: *Multa Deos aurasque pater testatur inanes.* Aen. XI.: *Multaque te incusat.* Sic et pauca. Sal. Iug.: *Pauca pro tempore milites hortatus.*

Maturus animi. Virg. Aen. V.[17]: *Aevi maturus Acestes.* Idem Aen. IX.: *Animi maturus Alites.* Maturus huic rei. Idem Aen. VII.[18]: *Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.* Maturo

1) Virg. Aen. XII, 653. Idem Aen. IV, 435. Idem in eod. 370. — 2) Virg. Aen. X, 686. ubi legitur *Continuit, iuvenemque an.* — 3) Virg. Aen. VII, 360. — 4) *Idem Aen. VII.* 128. A. M. *Ista fames* Cod. Gu. Quod sequitur exemplum, omissum est in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. VII, 596. ubi *manebit.* — 5) *Idem VIIII.* 302. A. M. — 6) Cic. Phil. II, 5. ubi editur: *Quoniam id domi tuae est.* — 7) Haec eloquutio cum exemplo suo deest apud A. M. Exemplum petitum est ex Virg. Aen. VIII, 643. — 8) Haec quoque eloquutio cum ex. ex Cod. Gu. accessit. Locus est Cic. in Verr. Act. II. lib. III. c. 16, 43. — 9) *Melior hac re* Cod. A. M. *Virg. Aen. V.* 153. A. M. Tum *Et* 430. A. M. In Cod. Gu. est: *Ille pedum motis m.* — 10) Haec rursum eloquutio cum exemplo deest apud A. M. Locus Sal. est: Iug. c. 49. ubi editur *cum bello melioribus.* Recte Gramm. genitivum ibi legendum statuit. — 11) *Medicor illi* Cod. A. M. *Idem Ge. II.* 135. A. M. *Et* om. Cod. A. M. *Ter. Andr.* 5. 1. 12. A. M. Citatur idem Virg. locus bis apud Prisc. VIII, 4. XVIII, 19. — 12) Haec eloquutio cum ex. om. in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. VII, 756. ubi recte legitur *Evaluit.* — 13) *Medeor illis* Cod. A. M. om. *rebus.* Cic. pro Rosc. 53. A. M. *Quibus rebus me med. convenit* Cod. A. M. Locum sic exhibet Cod. Gu. *Homines sapientissimos vid.* (sic) *quibus me mederi convenit.* Apud Ciceronem autem longe aliter comparatus est locus. *Homines sapientes et ista auctoritate et potestate praeditos, qua vos estis, ex quibus rebus maxime respublica laborat, iis maxime mederi convenit.* Ceterum recte A. M. pro *me* scripsit *maxime;* est enim in Cod. me i. q. *maxime.* — 14) Haec eloquutio cum ex. deest in Cod. A. M. Locus est Ter. Phorm. V, 4, 3. ubi legitur *animo* et *sient.* Ceterum in Cod. Gu. est *cupiditate.* Idem locus bis citatur a Prisciano VIII, 4, 374. et XVIII, 19. pag. 168. — 15) *Multa pro multum* Cod. A. M. *Virg. Aen. III.* 610. A. M. — 16) Quae in hoc articulo leguntur ab hoc inde loco usque ad v. *hortatus* desunt omnia apud A. M. Virg. Aen. VII, 593. ubi legitur *testatus.* Virg. Aen. XI, 471. ubi est: *Multaque se inc.* Sal. Iug. c. 49. fin. edd. Cort. Gerl. — 17) *Idem V.* 73. A. M. Quod sequitur exemplum desideratur apud A. M. Locus est Aen. IX, 246. ubi *Aletes.* — 18) *Maturus huic* om. *rei* Cod. A. M. *Idem VII.* 53. A. M. — 19) *Maturo hanc rem*

illam rem[19]. Virg. Aen. I.: *Maturate fugam.* Cic. pro Cluentio: *Huic mortem maturabat inimicus.* Sal. Hist. I.: *Fugam maturabat.*

Ministrat illam rem[20]. Virg. Aen. I.: *Furor arma ministrat.* Ministrat illis rebus. Virg. Aen. X.: *Ipse sedens clavumque regit velisque ministrat.*

Metuens illius. Virg. Aen. V.[21]: *Et quicquid tecum invalidum metuensque pericli est.* Metuens illud[22]. Sal. Iug.: *Metuentes pericula.* Metuit illis. Virg. Aen. X.[23]: *Tum decuit metuisse tuis.* Metuens hoc fieri[24]. Idem Georg. I.: *Arctos Oceani metuentes aequore tingi.* Metuit ex illo. Sal. Cat.[25]: *Periculum ex illis metuit.* Metuit ab illo[26]. Terent. An- [533]
dria: *Quam metui a Chryside.* Cic. pro Roscio: *Ab eo ne aliquid metuit?*

Mando terra[27]. Virg. Aen. VIIII.: *Mandet humo solita.* Mando terrae. Idem Bucol.: *Terra, tibi mando.*

Molior tibi rem[28]. Idem Georg. I.: *Insidias avibus moliri.* Molior in illam rem. Idem Georg. IV.: *Et validam in vitis molire bipennem.*

Missus in illam rem[29]. Idem Aen. VI.: *Missus in imperium magnum.* Missus illi. Idem Georg. II.[30]: *Levis innatat alnus Missa Pado.*

Medio illius pro illo medio. Sal. Hist.[31]: *Diei medio.* Virg. Aen. VII.: *Tecti medio.* Virg. Aen. XI.: *Ecce fugae medio.*

Mora est pro in mora est[32]. Virg. Aen. IX.: *Rem magnam nunquam moris fore.* Morae illis est. Terent. Adelph.: *Ne morae meis nuptiis egomet siem*[33]. Similiter Cic. pro Ligario: *Saluti civilia initioso esse vellemus*[34]. Idem pro Flacco[35]: *Quibus odio sunt nostrae secures, nomen acerbitati, scriptura, decimae portarum morti.*

Macta illi Deo[36]. Virg. VIII.: *Mactat lectas de more bidentes Legiferae Cereri Phoeboque.* Virg. Aen. IX.[37]: *Mactantur corpora morti.*

Cod. A. M. Virg. Aen. I, 137. *Cic. pro Clu.* 61. A. M. *maturabit* male Cod. A. M. *Sal. Hist. I.* 21. Fragmm. lib. I, 53. ubi v. Gerl. — 20) *Ministrat illam rem.* Hanc eloquutionem cum ex. omisit Cod. A. M. Virg. Aen. I, 150. Tum *Virg. Aen. X.* 218. A. M. *Clavimque gerit* Cod. Gu. — 21) *Idem V.* 716. A. M. Verba *Et quicquid tecum invalidum* addidi e Cod. Gu. — 22) Eloquutionem *Metuens illud* A. M. uncis inclusit. *Sal. Iug.* 44. A. M. Cap. 40. edd. Cort. Gerl. Ceterum *metuens per.* Cod. Gu. — 23) *Virg. Aen. X.* 94. A. M. — 24) Haec eloquutio cum ex. deest apud A. M. Virg. Ge. I, 246. — 25) *Sal. Cat.* 55. A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. — 26) Haec eloquutio cum proxime superiori exemplo excidit in Cod. Gu. Contra exemplum proxime sequens e Ter. petitum abest a Cod. A. M. Ter. Andr. I, 1, 79. ubi *quam* plerumque omittitur. *Cic. pro Rosc.* 50. A. M. ubi edd. *metuis.* — 27) *Mando terra et terrae* C. A. M. *Virg. Aen. VIIII.* 214. A. M. Tum *solita. Et Ecl. VIII.* 93. A. M. omissa eloquutione *Mando terrae.* — 28) *Mollior illam iram*, miro errore, Cod. Gu. *Idem Georg. I.* 271. A. M. *Molliri* Cod. Gu. Quae sequitur eloquutio cum exemplo desideratur in Cod. A. M. *Invitis mollire* Cod. Gu. Locus est Virg. Georg. IV, 331. — 29) *Missus in illum* Cod. A. M. *Idem Aen. VI.* 813. A. M. — 30) *Idem Georg. II.* 452. A. M. — 31) *Sal. Hist. I.* 22. A. M. Fragmm. lib. I, 62. Gerl. Sed in Cod. Gu. diserte notatus est numerus libri II. *Medio diei* hoc ordine Cod. A. M. *Virg. Aen. VII.* (59.) *Tecti medio.* Haec desunt apud A. M. *Virg. Aen. XI.* 547. A. M. — 32) Hic omnis articulus usque ad v. *morti* deest in Cod. A. M. Virg. Aen. IX, 232. *Rem magnam pretiumque morae fore.* — 33) Ter. Ad. IV, 5, 78. In Cod. Gu. est: *egomet stem*, i. e. *siem*, quod dedi. — 34) Cic. pro Ligar. c. 5. ubi editur: *Saluti civis calamitosi consultum esse vellemus.* Apertum est, Grammaticum voluisse: *Saluti civi calamitoso esse v.* — 35) Cic. pro Flacc. c. 8. ubi legitur *scriptura, decumae, portorium morti.* Ceterum in Cod. Gu. etiam *acerbitatis*, male duplicata *s* seq. voc. — 36) *Macta Deo* A. M. *Idem VIII.* 544. A. M. *Mactat* Cod. uterq. *laetas* Cod. Gu. Verba *Legiferae Cereri Phoeboque* addidi e Cod. Gu. — 37) Accessit hoc exemplum e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. XI, 197.

Mater illi. Virg. Aen. X.[1]: *Cui diva Venilia mater.* Terent. Adelph.: *Primum huius uxori est mater.* Mater illius. Cic. pro Cluentio: *Nam si Asia huius mater habiti.*

Moderor illis. Salust. Catil.[2]: *Cuius libido gentibus moderatur.*

Motus loco. Cic. in Catil. II.[3]: *Loco ille motus est, cum haec ex urbe depulsus.* Motus ab illo loco. Sal. Hist. I.[4]: *Neque me diversa pars in civilibus armis movit a vero.*

Minister his[5]. Salust. Hist. IV.: *Multitudini ostendens, quam colere plurimum ut mox cupit, is ministrum habere decreverat.* Minister huius. Virg. Aen. XI.: *Pacisque bonos bellique ministros.*

Mille librarum mutuo dedit. Terent. Heaut.: *Cui drachmarum haec argenti mille dederat mutuo*[6]. Cic. de Praetur. urban.: *Verris et uno minus teste haberet ab homo.*

N.

Nomen illi Virgilio est. Virg. Georg. IIII.[7]: *Cui nomen amello.* Sic et Aen. VIIII.: *Cui Remulo cognomen erat.* Nomen illi Virgilius est. Idem VIII.[8]: *Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.* Ter. Hec.[9]: *Hecyra est huic nomen fabulae.* Salust. Hist. III. de flumine, genere neutro: *Nomenque Danubium habet.* Nomen illis Virgilius posuit. Virg. Aen. VII.: *Laurentesque ab ea nomen posuisse colonis.* Idem Aen. III.: *Aeneasque meo nomen de nomine fingo.*

Nescius hoc facere. Virg. Georg. II.[10]: *Nescius hoc fieri.* Idem Aen. XII.[11]: *Et nescia vinci Pectora.* Idem Georg. II.: *At secura quies et nescia fallere vita.* Nescius huius rei. Virg. Aen. X.[12]: *Nescia mens hominum fati sortisque futurae.*

Nixus hac re. Virg. Aen. X.[13]: *Posito pede nixus et hasta.* Nixus in hac re[14]. Cic. pro Deiotaro: *Dico extra conventum et eam frequentiam, in qua oratorum studia niti solent.* [534]

1) Hic omnis articulus deest in Cod. A. M. Virg. Aen. X, 76. Ter. Ad. V, 8, 6., ubi vide Bentl. Cic. pro Cluent. c. 5. ubi legitur: *Nam Sassia, mater huius Aviti*, quae Grammatico etiam restituenda sunt. — 2) *Sal. Cat.* 50. A. M. Cap. 51. edd. Cort. Gerl. — 3) Cic. in Cat. II, 1. Verba: *est, cum haec* (lege *hac*) *ex urbe depulsus* addidi e Cod. Gu. Apud Cic. est *cum est ex u. d.* — 4) *Ab illo loco*, omissa v. *motus*, Cod. A. M. *Sal. Hist. I.* 1. A. M. Fragmm. I, 4. Gerl. — 5) Qui sequuntur duo articuli *Minister* et *Mille librarum* apud A. M. desiderantur. Salustii locus eius fragmentis recens accedit, sed quomodo corrigendus sit, dubito. Virg. Aen. XI, 658. ubi legitur: *Pacisque bonas bellique ministras.* — 6) Locus Ter. est Heaut III, 3, 40. Ubi *huic drachm.* Sed in Cod. Gu. porro est *haec argenti minus habet uno*, quae quum aperte repugnent formulae in eloquutione propositae et videantur ex inferioribus huc traducta, emendare non dubitavi. Cic. de praetura Urb. locus mutilus est, quod in Cod. Gu. asterisco ultimae voci *homo* apposito notatur. Locus reperiri non potuit. — 7) *Virg. Ge. IIII.* 271. A. M. *Amello. Et Aen. VIIII.* 593. A. M. *Sic* addidi e Cod. Gu. — 8) *Idem VIII.* 358. A. M. *Saturnia Iuno* Cod. Gu. sed in margine corr. Quae post hoc ex. in hoc articulo sequuntur, accesserunt ex Cod. Gu. — 9) Hecyr. Prol. ab initio. Locus Salustii legitur inter eius fragmm. incert. 57. Gerl. ex Acronio. Virg. Aen. VII, 63. Idem III, 18. ubi legitur *Aeneadasque.* — 10) Desideratur hoc exemplum apud A. M. Locus non invenitur apud Virg. — 11) *Idem XII.* 527. A. M. *Idem Georg. II.* 467. A. M. Loci significatio deest in Cod. Gu. sed locus ipse legitur. — 12) Haec eloquutio cum exemplo deest apud A. M. Virg. Aen X, 501. — 13) *Idem Aen. X.* 736. A. M. — 14) *Nixus in hac*, omissa v. *re*. A. M. *Cic. pro Deiot.* 2. A. M. — 15) *Virg. Aen. XII.* 398. A. M. Hanc loci significationem in Cod. Gu. sequitur extremum in hoc articulo exemplum: *Alternos* cet.; cetera praestat Cod. A. M. — 16) *Idem II.* 380. A. M. — 17) *Idem XII.* 386. A. M. *Longo* Cod. A. M. *Longa* recte Cod. Gu. — 18) Sequuntur in Cod. Gu. duo

Nixus in hanc rem[15]. Virg. Aen. XII.: *Ingentem nixus in hastam.* Nitens huic. Idem Aen. II.[16]: *Pressit humo nitens.* Et hanc rem. Idem Aen. XII.[17]: *Alternos longa nitentem cuspide gressus.*

Nuncius huius rei[18]. Virg. Aen.: *Hic nostri nuncius esto.*

Nihilum vetuste. Id est vel modicum. Nihilum enim antiqui vocaverunt ipsius quiddam exiguitatis minimum. Salust. Iug.[19]: *Nihilo segnius.*

Nimius hac re. Sal. Hist. II.[20]: *Post, ubi fiducia nimius.* Nimius illius. Idem Hist. IIII.[21]: *Impotens et nimius animi est.*

Natus tot annos[22]. Terent. Hecyr.: *Annos LX. natus es.* Natus annos tot maior, id est supra tot annos. Cic. pro Roscio[23]: *Annos natus maior LX.*

Nubit illo. Cic. pro Cluentio[24]: *Nubit genero socrus.* Nupta est cum illo. Terent. Hecyr.: *Esset cum illo nupta.*

Nudus harum rerum. Salust. Iug.[25]: *Loca aequalia et nuda gignentium.*

O.

Obliviscor hanc rem[26]. Virg. Aen. II.: *Obliviscere Graios.* Cic. pro Cornelio: *Obliviscor iniurias tuas, Clodia.* Obliviscor huius rei[27]. Cicero in Cat. I.: *Obliviscere caedis atque incendiorum.* Oblitus huius rei[28]. Virg. Georg. III.: *Catulorum oblita leaena.* Oblitus illam rem[29]. Idem Georg. II.: *Pomaque degenerant succos oblita priores.* Oblitum mihi, id est ex memoria recessit[30]. Virg. Buc.: *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Opus est illa[31]. Cic. in Verrem de praetura: *Multa sibi opus esse, multa canibus suis.* Opus fuit[32]. Terent. Andr.: *Quae opus fuere ad nuptias Natae paravi.*

Oro te[33]. Cic. pro Cluentio: *Orat vos habitus Iud.* Oro abs te. Virg. Aen. XI.[34]: *Ve-* [535]

articuli *Nuncius* et *Nihilum*, qui in Cod. A. M. desiderantur. In Cod. Gu. est: Virg. Aen. *Veri ibi hic nostri nuncius esto.* Verba illa *Veri ibi* videntur mihi esse ex numeri nota depravata. Locus est Aen. IV, 237. Si quid video, deest h. l. altera formula *Nuncius huic,* cum exemplo e Virg. Aen. II, 547. *Et nuncius ibis Pelidae genitori.* — 19) Sal. Iug. c. 75. fin. Cort. Gerl. — 20) *Sal. Hist. II.* 2. A. M. Fragmm. II, 11. Gerl. ubi olim editum: *in fiducia.* Sed Cod. uterq. om. praepositionem. — 21) *Idem IIII.* 1. A. M. Fragmm. IV, 7. Gerl. — 22) Qui sequuntur duo articuli *Natus* et *Nubit* desunt apud A. M. Locus Ter. est in Heaut. I, 1, 10. — 23) Cic. pro Rosc. 14, 39. ubi est vitiose: *magis quadraginta;* legendum cum Gramm. *maior.* — 24) Cic. pro Cluent. c. 5. fin. Terent. Hecyr. IV, 1, 19. In exemplo Ciceroniano pro *socrus* legitur in Cod. Gu. *soenis.* — 25) *Nudus rerum* Cod. A. M. *Sal. Iug.* 81. A. M. Cap. 79. Cort. Gerl. — 26) *Obliviscor hanc rem et huius rei* Cod. A. M. *Virg. Aen. II.* 148. A. M. *Cic. pro Coel.* 20. A. M. *Clodi* Cod. A. M. *Clodiae* Cod. Gu. — 27) Elocutio h. l. deest in Cod. A. M. *Idem in Cat. I.* 3. A. M. — 28) *Oblitus huius rei et illam rem* Cod. A. M. *Virg. Ge. III.* 245. A. M. — 29) Elocutio h. l. omissa in Cod. A. M. *Idem II.* 59. A. M. — 30) *Oblitione mihi quod ex memoria recessit* vitiose Cod. Gu. Fortasse legendum: *Oblitum mihi idem quod ex memoria recessit.* Praepos. *ex* desideratur in Cod. A. M. *Idem Ecl. VIIII.* 53. A. M. *Tot oblita* Cod. A. M. *Nunc obl.* Cod. Gu. *Sunt Carm.* Cod. A. M. *tot Carm.* recte Cod. Gu. — 31) *Opus est illa.* Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Cic. est in Verr. Act. II. lib. I, 48. Pro *canibus* Cod. Gu. *coenibus*, ibidem v. *opus* deest, sed addendum fuisse, docet formula elocutionis. — 32) Formula *opus fuit* abest a Cod. Gu. *Ter. And.* 4. 5. 1. A. M. — 33) *Oro te.* Haec elocutio cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Locus est Cic pro Cluent. c. 70, 201. ubi est: *Orat vos Avitus, Iudices.* — 34) *Virg. Aen. XI.* 358. A. M. *Veniam or.* Cod. Gu. Voc. *cedat* accessit e Cod. Gu.

niamque oremus ab ipso, cedat. Oro tecum pro te oro[1]. Terent. Hecy.: *Egi, atque oravi tecum, uxorem duceres.*

Obnixus huic rei[2]. Virg. Georg. III.: *Arboris obnixus trunco.* Obnixus contra illa[3]. Virg. Aen. X.: *Stant obnixi omnia contra.*

Optavit illud illi[4]. Virg. Aen. III.: *Optavitque locum regno.* Et sic etiam sibi adoptavit. Cic. in Pisonem[5]: *Maiorem sibi Insuper ille avus adoptavit.*

Obverto navem loco. Virg. Aen. VI.[6]: *Obvertunt pelago proras.*

Opportunus illi[7]. Virg. Aen. IX.: *Cana nidis domus opportuna volucrum.* Sal. Iug.[8]: *Opportunus iniuriae.*

Obsto tibi[9]. Virg. Aen. XI.: *Tantumque bonis communibus obsto.* Cic. pro Roscio: *Quid tibi obsto?*

Orbus patre. Virg. Aen. XI.[10]: *Puerique parentibus orbi.* Et orbatus. Cic. in Pisonem[11]: *Non ut tu Insuper dicere ausus es orbatum patria.*

Ob ora[12]. Virg. Aen. XII.: *Turni se pestis ob ora Fertque refertque.*

Opulentus his rebus[13]. Virg. Aen. I.: *Donis opulentum.* Sal. Iug.: *Armis virisque opulentum.*

Opus civitatis, id est labor instar civitatis[14]. Virg. Aen. V.: *Chimaeram urbis opus.*

Obediens praeceptis[15]. Sal. Bello Catil.: *Pecora, quae natura prona atque ventri obedientia finxit.* Obediens praeceptis meis. Sal. Iug.: *Iussis vestris obediens erit.*

Obtrectans illi. Sal. Hist. IV.[16]: *Crassus obtrectans potius collegae, quam boni aut mali publici gravis exactos.* Sic et obtrectat illi. Cic. de Imper. Cni Pompei. *Qui huic obtrectat legi atque caussae.*

Obiit mortem[17]. Terent. Heaut.: *Ea obiit mortem.* Obire est etiam inire[18]. Cic. in Cat. III.: *Nihil erat quod non ipse obiret.*

Otiosus ab illa re[19]. Terent. Phorm.: *Otiosum ab animo.*

1) *Oravi tecum pro oravi te* Cod. A. M. *Ter Hecy.* 4. 4. 64. A. M. Verba *Egi atque* desunt in Cod. A. M. *Diceres* Cod. Gu. — 2) *Obnixus huic.* A. M. *Virg. Georg. III.* 233. A. M. — 3) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen. X, 359. ubi *obnixa* editur. — 4) *Optavit illud illi.* Cod. Gu. *Opt. hoc illi* Cod. A. M. *Idem Aen. III.* 109. A. M. Quae sequitur formula elocutionis: *Et sic etiam sibi adoptavit*, deest in Cod. A. M. — 5) Ablegat A. M. ad Asconium eiusque comment. ad fragmm. quartum huius in Pisonem orationis. *Insuper* Cod. uterque. — 6) *Virg. Aen. VI.* 3. A. M. — 7) *Opportunus illi*, om. *rei*, A. M. Exemplum quod sequitur ex Virgilio, om. Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. VIII, 235. ubi legitur: *Dirarum nidis d.* cet. — 8) *Sal. Iug.* 23. A. M. Cap. XX. Edd. Cort. Gerl. — 9) Haec elocutio cum duobus suis exemplis accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. XI, 435. Cic. pro Rosc. c. 50, 145. — 10) *Virg. Aen. XI.* 216. A. M. — 11) *Cic. in Pis.* 15. A. M. *Insuper* Cod. uterq. Verba *Non ut tu* adieci e Cod. Gu. — 12) Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen. XII, 865. seq. — 13) *Opulentus rebus*, om. *his*, Cod. A. M. *Virg. Aen. I.* 447. A. M. *Sal. Iug.* 61. A. M. Cap. 57. Cort. Gerl. — 14) *Labor et instar* Cod. Gu. *Virg. Aen. V.* 119. A. M. — 15) *Obediens praeceptis.* Hic et proxime sequens articulus desunt iu Cod. A. M. Sal. Cat. c. 1. Sal. Iug. c. XXXI, 19. — 16) Sal. Hist. IV. Recens accedit hic locus fragmentis Salustii. Locus Cic. est pro lege Manilia c. 8. fin. ubi *obtrectant.* — 17) Exemplum e Ter. petitum desideratur in Cod. A. M. Locus est Heaut. II, 3, 30. — 18) Hanc formulam ita exhibet Cod. Gu. *Et obire significat inire vel abire*; vitiose. *Cic. in Cat. III.* 7. A. M. *Quod ipse non* Cod. Gu. meliori ordine. — 19) *Ociosus ab illa* (om. *re*) Cod. A. M. *Ter. Phor.* 2. 1. 26. A. M. In Cod. Gu. citatur *Eun.* sed corr. in margine. — 20) *Ortus ex eodem loco* Cod. A. M. *Idem Eun.* 2. 2. 10. A. M. *Videri me* Cod. Gu. — 21) *Ortus hoc* Cod. A. M. *Virg. Aen. VII.* 206. A. M. — 22) Omnis hic articulus desideratur apud A. M. Locus Cic. pro Corn. fragmentis

Ortus ex illo loco. Terent. Eun.[20]: *Viden'me ex eodem ortum loco?* Ortus illo loco[21]. Virg. Aen. VII.: *His ortus ut agris Dardanus.*

Offendi apud vos[22]. Cic. pro Cornel.: *Quid me apud equites Romanos offendisse dicebant.* Offendisti in me. Cic. pro Milone: *Quae si vos oblivio cepit, aut si in me aliquid offendistis, cur non id meo capite luitur potius quam Milonis?*

P.

Plenus hac re. Virg. Georg. II.[23]: *Iovis omnia plena Muneribus.* Idem Aen. V.[24]: *Plenamque sagittis.* Plenus huius rei. Idem Buc.: *Iovis omnia plena.* Terent.: *Plenus rimarum sum.* Plenus illud illa re. Virg. Georg. IV.: *Crura thymo plenae.*

Post praepositionem accusativi casus asserunt quidam interpositu fieri casus alterius[25]. [536] Idem VI.: *Longo post tempore visum.* Sal. B. Cat.: *Multos post annos.* Terentius tamen[26] nec interposuit praepositionem et casum illi ablativum dedit, in Hecyr. *Aiunt tecum post duobus concubuisse eam mensibus.*

Pastus illa re[27]. Virg. Georg. III.: *Frondibus hirsutis et carice pastus acuta.* Pastus illam rem[28]. Idem Aen. II.: *Coluber mala gramina pastus.* Pascitur in illo loco[29]. Virg. Georg. III.: *Pascitur in magna silva formosa iuvenca.* Pascitur illum locum[30]. Idem in eodem: *Pascuntur vero silvas et summa Lycaei.*

Potens illorum. Virg. Aen. I.[31]: *Nimborumque facis tempestatumque potentem.*

Potitur huius rei[32]. Cic. in Catil. II.: *Rerum potiri volunt.* Salust. Iug.: *Ut priusquam legatos conveniret, Adherbalis potiretur.* Potitur hanc rem. Sal. Iug.[33]: *Cuncta potiendi.* Terent. Adelph.: *Ille alter sine labore patriam potitur commodam.* Idem ibidem: *Hic potitur gaudia.*

Paciscor de illa[34]. Salust. Hist. I.: *Nihil esse de Rep. neque libertati pop. Rom. pactum.* Paciscor ab illo illam rem[35]. Sal. Iug.: *Tantum ab eo vitam paciscatur.* Idem Hist. IV.[36]: *Se-*

huius orationis recens accedit. Cic. pro Milone c. 36, 99. ubi ordo paullum mutatus. — 23) *Idem Georg. II.* 4. A. M. Idem scripsit *Tuis hic omnia*, sed Cod. uterque *Iovis omnia plena Muneribus*, qui error non librarii, sed Grammatici esse videtur. *Iovis omnia plena* legitur Virg. Ecl. III, 60. — 24) *Idem Aen. V.* 311. A. M. Quae post hoc exemplum sequuntur, desunt apud A. M. Virg. Ecl. III, 60. Terent. Eun. I, 2, 25. Virg. Georg. IV, 181. — 25) *Post interposita fit casus alterius* nimia brevitate Cod. A. M. *Idem VI.* 409. A. M. *Visum* recte Cod. Gu. *venit* Cod. A. M. *Sal. Cat.* 38. A. M. Cap. 37. Edd. Cort. Gerl. — 26) *Ter. tamen in Hecy.* 3. 3. 33. *ablativo vinxit* A. M. Meliora Cod. Gu. ad cuius lectionem v. *tamen* e Cod. A. M. addidimus. — 27) *Pastus illa et illam rem* Cod. A. M. *Virg. Georg. III.* 231. A. M. — 28) Haec elocutio e Cod. Gu. interposita. *Idem Aen. II.* 471. A. M. — 29) Haec quoque elocutio e Cod. Gu. accessit. *Idem Georg. III.* 219. A. M. — 30) Haec quoque elocutio e Cod. Gu. accessit. *Idem in eodem* 314. A. M. *Lycei* A. M. *Licaei* Cod. Gu. — 31) *Idem Aen. I.* 80. — 32) Haec elocutio cum duobus exemplis suis accessit e Cod. Gu. Cic. in Catil. II, 9. Locus Sal. est Iug. Cap. 25. Edd. Cort. Gerlach. In Cod. Gu. est: *Iug: III. Priusquam —convenire.* Numerus ille plane mendosus, quare in eo latere putavi particulam *Uti.* — 33) *Sal. Iug.* 41. A. M. Ibi legitur *Eius (oppidi) potiundi;* quare fortasse apud Grammaticum quoque legendum est *Eius potiundi*, vel *Cupido eius potiundi.* Tum *Ter. Adel.* 5. 4. 22. *Hic potitur gaudia* A. M. Nimirum omissa sunt verba *Ille alter — Idem ibidem* et interposita. Locus Terentii prior legitur Adelph. V, 4, 17. alter ibid. v. 22. — 34) Haec formula cum exemplo omissa in Cod. A. M. Locus Salustii huius fragmentis recens accedit. Fortasse legendum *libertate.* — 35) *Paciscor ab illo hanc* A. M. *Sal. Iug.* 28. A. M. Cap. 26. Edd. Cort. Gerl. — 36) Hoc exemplum deest apud A. M. Locus recens accedit Salustii fragmentis. Formula *Paciscor — — pro illa re* non legitur apud A. M.; sed exemplum remansit. *Virg. Aen. V.* 230. A. M.

stertium tricies pepigit a G. Pisone. Paciscor illam rem pro illa re. Virg. Aen. V.: *Vitamque volunt pro laude pacisci.*

Peritus huius. Sal. Hist. I.[1]: *Militiae periti.* Peritus hoc facere[2]. Virg. Bucol.: *Soli cantare periti Arcades.*

Proximus illi. Virg. Aen. V.[3]: *Proximus huic, longo sed proximus intervallo.* Proximus illo. Sal. Iug.[4]: *Proxima Carthagine Numidia appellatur.* Idem in eodem[5]: *Proximi Hispania Mauri sunt.* Proximus illum[6]. Salust. Hist. IV.: *Qui proximi loca hostium erant.* Proxime illum venit[7]. Cic. pro Milone: *Proxime Deos accessit.*

Praesidet huic rei. Virg. Aen. III.[8]: *Geticis qui praesidet arvis.* Praesidet in illa re[9]. [537]
Sal. Cat.: *In agro Piceno praesidebat.* Virg. Aen. VII.[10]: *Quis Iupiter Anxyrus arvis Praesidet.* Praesidet illam rem. Salust. Histor. II.: *Titurium legatum cum cohortibus XV. in Celtiberia hiemem agere iussit, praesidentem socios.* Idem Histor. III.: *Incidere in colonos Avellanos praesidentes agros suos.*

Praestans illius. Virg. Aen. XII.[11]: *O praestans animi Iuvenis.* Praestans illo[12]. Sal. Catil.: *Probro atque petulantia maxima praestabant.* Praestat ille illi pro melior est ille illo[13]. Terent. Eun.: *Homo homini quid praestat, stulto intelligens.*

Praefectus illius. Salust. Histor. I.[14]: *De praefecto Urbis quasi possessio Reip. magna utrimque vi contendebatur.* Praefectus illi. Idem Iug.[15]: *Quem elephantis et parti copiarum pedestrium praefectum supra diximus.* Praefectus in illo. Cic. pro Sextio[16]: *Inque eo exercitu inimici mei fratrem praefecerat.*

Praefinitur tibi illa res. Cic. Philipp. II.[17]: *Census praefiniebatur, inquit. Non centurioni quidem solum, sed equiti etiam Romano.*

Pluris quam hoc[18]. Salust. Bello Catil.: *Pluris quam remp. fecistis.* Pluris hoc. Cic. pro Sextio[19]: *Quis Carthaginensium pluris fuit Annibale?*

1) *Sal. Hist. I.* 22. A. M. Fragmm. lib. I, 64. Gerl. *Mil. peritus* A. M. atque ita editur apud Gerl. *M. periti* Cod. Gu. — 2) Formula haec cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Virg. Ecl. X, 32. — 3) *Virg. Aen. V.* 320. A. M. — 4) Sal. Iug. 21. Cap. 18. edd. Cort. Gerl. *Sal. Hist.* mendose Cod. Gu. *Proxima Carthagine* uterque Cod. sed *proxime Carthaginem* post Cort. editur. Cf. quae notavit ad illum locum Cort. — 5) *Idem in eodem* 22. A. M. Cap. 19. edd. Cort. Gerl. ubi Codd. *proxime Hispaniam.* — 6) *Proxime illum* Cod. A. M. Exemplum e Salustio petitum deest apud A. M. Locus recens accedit Salustii fragmentis. — 7) Deest haec elocutio apud A. M. *Proxime Deas* Cod. A. M. Sed recte Cod. Gu. *Deos*, ut est apud Cic. *Cic. pro Milone* 22. A. M. — 8) *Praesidet illi* Cod. A. M. *Virg. Aen. III.* 35. A. M. Ceterum haec formula cum exemplo suo in Cod. Gu. sequenti postponitur. — 9) *Praesidere in illo* Cod. A. M. *Sal. Cat.* 59. Cap. 57. edd. Cort. Gerl. — 10) Exemplum hoc ex Virgilio petitum deest apud A. M. quemadmodum omnia reliqua quae in hoc articulo sequuntur. Locus Virg. est Aen. VII, 799. *Anxyrius* Cod. Gu. *Anxurus* legitur apud Virg. Exempla quae sequuntur e Salustio, huius fragmentis recens accedunt. *hyemem* Cod. Gu. — 11) *Praestans illius et illo* A. M. *Virg. Aen. XII.* 19. A. M. — 12) Formula haec deest in Cod. A. M. *Sal. Cat.* 38. A. M. Cap. 37. edd. Cort. Gerl. — 13) Haec elocutio cum exemplo Terentiano deest apud A. M. Locus Ter. est Eun. II, 2, 1. — 14) Elocutio haec cum exemplo Salustiano e Cod. Gu. accedunt. Locus Salustii adhuc non est evulgatus. Fortasse legendum: *quasi possessore Reip.* — 15) *Idem Iug.* 56. A. M. Cap. 52. edd. Cort. Gerl. — 16) *Cic. pro Sextio* 18. A. M. Pro *Inque* in Cod. Gu. *Imp.* (sic). — 17) Cod. uterque *Philipp. II.* Sed ostendit A. M. locum petitum esse ex Phil. I. c. 8. Verba: *inquit non centurioni quidem solum sed — etiam* addidi e Cod. Gu. quum apud A. M. legatur: *Census praef. equiti romano.* — 18) Hanc elocutionem cum exemplo suo addidi e Cod. Gu. Locus Sal. est. Cat. 52. ed. Cort. Gerl. *Pluris quam re praeficere* Cod. Gu. quae sine cunctatione corrigenda erant. — 19) *Idem pro Sextio*

Praeter illos. Cic. in Pis.[20]: *Praeter unum praetorem, a quo non fuit postulandum, praeterquam duos de lapide emptos Tribunos.* Praeter illi. Sal. Catil.[21]: *Ceterae multitudini diem statuit, praeter rerum capitalium condemnatis.*

Praestolor illi[22]. Cic. in Catil.: *Qui tibi ad forum Aurelium praestolarentur armati.* Praestolor illum. Ter. Eun.: *Quem praestolare, Parmeno, hic ante ostium?*

Praesto est. Cic. de Praetura urbana Verris[23]: *Praesto est, respondet, defenditur.* Praesto adest. Terent. Eun.: *Sed ubi est pater? Praesto adest.* Cic. pro Murena: *Praesto aderat sapiens ille, qui inire viam doceret.*

Parte prior[24]. Virg. Aen. V.: *Parte prior, partem rostro peremit t. v. p.* Partem demissus. Salust. Hist. IV.: *Demissis partem quasi tertiam antemnis.*

Plus hoc tempore. Cic. Philipp. I.[25]: *Plus una nocte cupiens me retinere non potuit.* Plus hoc tempus. Virg. Georg. IIII.[26]: *Neque enim plus septima ducitur aestas.* Plus satis; plus quam satis est[27]. Terent. Adelph: *Accede ad ignem hunc; iam calesces plus satis.*

Par his. Cic. pro Cluentio[28]: *Ingenio et virtute par his quos ante memoravi.* Par hac re. Sal. Hist. IIII.[29]: *Scalas pares moenium altitudine.* Par cum his. Idem Iug.[30]: *Parem cum liberis tuis, regnique participem fecisti.* Par hoc facere[31]. Virg. Buc.: *Et cantare pares.*

Pudet illius[32]. Cic. in Verr. Act. I.: *Quos libidinis infamiaeque suae neque pudeat neque* [538] *taedeat.* Pudet illud[33]. Terent. Adelph.: *Non te haec pudent?*

Pertaesum est huius. Virg. Aen. IIII.[34]: *Si non pertaesum thalami taedaeque fuisset.* Virg. Aen. V.: *Et quos Pertaesum magni incoepti rerumque tuarum.* Et Sal. Hist. III.[35]: *Quam vos iniuriae pertaesum est.*

Patet tot pedes. Virg. Buc.[36]: *Tris pateat caeli spacium non amplius ulnas.* Patet tot pedibus.

68. A. M. *Fuit* addidi e Cod. Gu. — 20) Haec formula cum exemplo suo desideratur in Cod. A. M. Locus Cic. est in Pis. 15. *Tribrinos* Cod. Gu. — 21) *Sal. Cat.* 37. A. M. Cap. 36. edd. Cort. Gerl. Pro *diem* uterque Cod. exhibet *idem.* — 22) *Praestolor illi et illum* Cod. A. M. *Cic. in Cat. I.* 9. A. M. Formula *Praestolor illum* deest apud A. M. *Terent. Eun.* 5. 6. 5. A. M. Verba *ante ostium* accessere e Cod. Gu. — 23) *Verris* addidi e Cod. Gu. Fortasse tamen legendum: *Verres praesto est.* Tum Cod. Gu. *i respondet* h. e. *id est resp.*, mendose. Deinde formula *Praesto adest* cum exemplo Terentiano accessit e Cod. Gu. Locus est Terent. I, 8, 20., ubi tamen *frater* legitur pro v. *pater.* — *Cic. pro Murena* 12. A. M. — 24) Totus hic articulus deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. V, 187. ubi legitur: *Parte prior, partem rostro premit aemula Pristis.* Ego apices Cod. Gu. dedi. Tum *dimissus* in formula, *demissus* in exemplo habet Cod. Gu. Locus recens accedit fragmentis Salustianis. — 25) *Idem Phil. I.* 3. A. M. *Cic. Philipp.*, numero non addito, Cod. Gu. — 26) *Virg. Georg. IIII.* 207. A. M. *Virg. IV.* Cod. Gu. *Diuiditur* pro *ducitur* Cod. Gu. *Aetas* Cod. A. M.; *aestas* recte Cod. Gu. — 27) Haec formula elocutionis cum exemplo Ter. desunt in Cod. A. M. Locus est Ter. Eunuch. I, 2, 5. — 28) Locum non indicavit A. M. Est e cap. 38., ubi legitur: *Ingenio et diligentia et religione par iis, quos antea commemoravi.* — 29) *Par hac*, om. v. *re*, Cod. A. M. *Sal. Hist. IIII.* 9. A. M. Fragmm. lib. IV, 15. Gerl. — 30) *Idem Iug.* 15. A. M. Cap. 14. edd. Cort. Gerl. — 31) Haec elocutio cum exemplo deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Ecl. VII, 5. — 32) *Pudet illius.* Haec elocutio cum exemplo suo deest apud A. M. Locus est Cic. Act. in Verr. I. c. 12, 35. — 33) *Pudet hoc.* A. M. *Ter. Adel.* 4. 7. 86. A. M. — 34) *Virg. Aen. IIII.* 18. A. M. Tum *Et idem V.* 7. 14. A. M. *Virg. Aen. V.* Cod. Gu. *In coepti* Cod. uterque. — 35) *Sal. Hist. III.* 8. Fragm. III, 22. Gerl. in orat. Licinii ad plebem. — 36) *Virg. Ecl. III.* 105. A. M. *Tres patet* Cod. A. M. *Tris pateat* Cod. Gu.

Sal. Histor. IIII.[1]: *Ad Siciliam vergens faucibus ipsis, non amplius patet milibus V. et XXX.*

Pendet illa re. Virg. Aen. VIII.[2]: *Et te, Catilina, minaci Pendentem scopulo.* Pendet de illa re. Idem Buc.[3]: *Dumosa pendere procul de rupe videbo.* Pendet ab illa re. Idem Aen. IIII.[4]: *Pendetque iterum narrantis ab ore.* Pendet illius rei. Terent. Heaut.[5]: *Pendebat animi.*

Proiectus in hac re[6]. Virg. Buc.: *Viridi proiectus in antro.* Proiectus hac re[7]. Idem Aeneid. XI.: *Et toto proiectus tempore Turnus.*

Propinquant illi loco[8]. Virg. Aen. V.: *Iamque propinquabant scopulo.* Propinquant illum locum[9]. Sal. Hist. IIII.: *Tum vero Bithyni propinquantes iam amnem Tartanium.* Propinquum illa re[10]. Salust. Hist.: *G. G. Verris littora Italia propinqua firmavit.*

Piget illius[11]. Virg. Aen. V.: *Piget incepti lucisque.* Piget illud. Terent. Phorm.: *Quod nos post pigeat, Geta.*

Patior hoc facere[12]. Virg. Aen. VIII.: *Patior quemvis durare laborem.* Patior hoc futurum esse[13]. Cic. de praetura urbana Verris: *Patior, non moleste fero, Iudices, me laboris mei, vos virtutis vestrae fructum esse laturos.* Patiens huius. Virg. Georg. II.[14]: *Et patientem vomeris unci.*

Praegnans hac re. Virg. Aen. X.[15]: *Et face praegnans Cisseis Regina.*

Propius illas res. Sal. Catil.[16]: *Quod tamen vitium propius virtutem erat.* Idem Iug.: *Propius mare Africum agitabant.* Propius his rebus. Virg. Georg. I.[17]: *Propius stabulis* [539] *armenta tenerent.* Idem Georg. IIII.[18]: *Ne propius tectis taxum sine.* Propior illi illam rem. Virg. Georg. III.: *Et faciem tauro propior.*

Pepercit huic rei[19]. Virg. Aen. II.: *Non tamen abstinuit, nec voci iraeque pepercit.* Parce hoc facere. Virg. Aen. III.: *Parce pias scelerare manus.* Poenitet me facti. Virg. Buc.[20]: *No-*

1) *Sal. Hist. IIII.* 13. A. M. Fragmm. IV, 38. Gerl. *Vertens* Cod. Gu. *Ipsis* addidi e Cod. Gu. — 2) *Virg. Aen. VIII.* 668. A. M. *Populo* Cod. A. M. Recte *scopulo* Cod. Gu. — 3) *Idem Ecl. I.* 77. A. M. *Re* add. e Cod. Gu. — 4) *Idem Aen. IIII.* 79. A. M. *Re* add. e Cod. Gu. — 5) *Rei* addidi e Cod. Gu. *Ter. Heaut.* 4. 4. 5. A. M. Uterque Cod. *Pendebat*, sed editur apud Ter. *pendebit.* — 6) *Proiectus in hoc* A. M. *Virg. Ecl. I.* 76. A. M. — 7) *Proiectus hac re.* Hanc formulam cum exemplo adieci e Cod. Gu. Locus erit Virg. Aen. XI, 87. ubi tamen legitur: *Et toto proiectus corpore terrae.* — 8) *Propinquat huic* Cod. A. M. *Idem Aen. V.* 159. A. M. — 9) *Propinquat illam rem* Cod. A. M. *Sal. Hist. IIII.* 12. A. M. Fragmm. IV, 36. Gerl. *Bithimii* Cod. Gu.; correctum in margine *Bithini.* — 10) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locum Salustii scriptum exhibui, quemadmodum est in Cod. Gu. perscriptus. Prior littera *G.* numerum libri continet, fortasse sexti. Altera *G.* est nota praenominis *Gaii.* Tum scribendum *Verres.* — 11) Deest hic articulus apud A. M. Virgilii locus est Aen. V, 678. Terent. Phorm. III, 3, 21. — 12) Etiam haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Virg. Aen. VIII, 577. ubi *patiar.* — 13) *Esse* addidi e Cod. Gu. *Verris* addidi e Cod. Gu. Legitur locus in Act. Verr. II. lib. I. c. 1. In Cod. Gu. est: *Patior non moleste, Iudices, me* cet. Apud Cic. editur *Patior, iudices et non moleste fero, me* cet. — 14) *Virg. Ge. II.* 223. A. M. — 15) *Idem Aen. X.* 704. A. M. — 16) *Res* addidi e Cod. Gu. *Sal. Cat.* 11. A. M. Exemplum ex Sal. Iug. petitum recens accessit e Cod. Gu. Legitur c. 18. edd. Cort. Gerl. — 17) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Virg. Ge. I.* 355. A. M. — 18) *Idem IIII.* 47. A. M. Formula ultima cum exemplo suo addita est e Cod. Gu. Locus Virg. est Georg. III, 58. — 19) Proximi duo articuli *Pepercit* et *Poenitet* desunt apud A. M. Virg. Aen. II, 534. Virg. Aen. III, 42. — 20) Virg. Ecl. X, 16. Virg. Ecl. II, 34., ubi *labellum* legitur. — 21) *Ter. Heaut. Prol.* 13. A. M. *Re* omisit A. M. — 22) *Seu de Inv. I.* 2. addidit A. M. male. — 23) Haec

stri nec poenitet illas. **Poenitet me hoc fecisse. Idem ibidem: *Nec te poeniteat calamo trivisse libellum.***

Potest ab hac re. Terent. Heaut.[21]: *Sed hic actor tantum poterit a facundia.* Potest hac re. Cic. Rhetor.[22]: *Cum viribus plurimum posset.*

Potis est pro potest[23]. Virg. Aen. IX.: *Potis est per tela per ignes.* Terent. Adelph.: *Peiore res loco non potis est esse.*

Pro hac, id est ante hanc. Virg. Aen. VIII.[24]: *Stabat pro templo.* Cic. in Pisonem: *Pro Aurelio tribunali dilectus servorum habebatur.*

Perosus illam rem. Virg. Aen. VI.[25]: *Lucemque perosi.* Idem VIIII.: *Non genus omne perosos Femineum.*

Poenas illius, quas ille intulit. Virg. Aen. VI.[26]: *Ipsa Deum poenas docuit.* Cic. in Pisonem: *Et gravissimae legum poenae vetarent.* Sic Sal. Hist. I.: *Nam iniuriae validiorum.*

Propter te, id est tui caussa[27]. Virg. Aen. IV.: *Te propter Libyae gentes Nomadumque Tyranni odere.* Propter te i. e. iuxta te[28]. Cic. in Pisonem: *Nihil hic vir clarissimus, qui propter te sedet, Lucius Gellius.* Virg. Georg. III.[29]: *Et viridi in campo templum de marmore ponam Propter aquam.* Propter illam rem. Virg. Aen. IX.: *Et pulchram propter vulnera mortem.* Sal. Iug.: *Aliaque propter.*

Praesagus illius rei. Virg. Aen. X.[30]: *Praesaga mali mens.*

Primus regno. Virg. XI.[31]: *Et primus sceptris haud laeta fronte Latinus.*

Praeses illius rei[32]. Virg. Aen. XI.: *Armi potens praeses belli.*

Posthabeo meam rem tua re. Virg. Buc.[33]: *Posthabui tamen illorum mea seria ludo.* Sic et postduco. Sal. Iug.: *Et sua necessaria post illius negotium ducerent*[34]. Posthabeo illam rem prae illa re[35]. Terent. Adelph.: *Qui omnia sibi postputavit esse prae meo commodo.* Idem Hecyr.: *Cum te postputasse omnes res prae parente intelligo.*

Perge iter. Terent. Hecyra[36]: *Pergam quo occepi hoc iter.*

formula cum duobus suis exemplis deest apud A. M. Virg. Aen. IX, 796., ubi editur: *potis est per tela virosque.* Terent. Ad. III, 2, 47. ubi vulgo *potest*, sed optimus ille liber Bembinus apud Bentl. *potis est.* — 24) *Virg. Aen. VIII.* 653. A. M. Exemplum Ciceronis deest apud A. M. Locus est in Pison. c. 5. ubi recte *delectus.* — 25) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Idem VI.* 435. A. M. Tum *Et VIIII.* 141. A. M. *Idem IX.* Cod. Gu. *Foemineum* Cod. Gu. — 26) *Id. VI.* 565. A. M. Exemplum e Cic. orat. in Pisonem deest in Cod. A. M. Pariter *sic* addidi e Cod. Gu. *Sal. Hist. I.* 2. A. M. Fragmm. I, 8. Gerl. Cic. in Pis. cap. 21. extr. *Gravissima* Cod. Gu. — 27) *Propter te i. e. tui caussa.* Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. IV, 320. ubi *Libycae g.* — 28) *Id est* addidi e Cod. Gu. *Cic. in Pis.* 3. A. M. Vocem *Nihil* addidi e Cod. Gu. — 29) *Virg. Ge. III.* 13. A. M. *In templo templum* Cod. Gu. sed correctum in margine. Formula *Propter illam rem* cum duobus exemplis desideratur in Cod. A. M. Virg. Aen. Sed novus est articulus, scribendus ita: *Propero illam rem. Virg. Aen. IX.* (401.) *Et pulchram properet per vulnera mortem. Sal. Iug.* (c. 37.) *Aliaque properare.* — 30) *Rei* addidi e Cod. Gu. *Idem Aen. X.* 843. A. M. — 31) *Idem XI.* 238. A. M. — 32) Hic articulus recens accessit e Cod. Gu. *Praesens illius r.* Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. XI. 483. *Belli* addidi ex Virgilio, postulante Grammatici sententia. — 33) *Re* addidi e Cod. Gu. *Idem Ecl. VII.* 17. A. M. Quae seqq. verba: *Sic et postduco* desunt in Cod. A. M. — 34) *Sal. Iug.* 76. A. M. Cap. 73. edd. Gerl. Cort. Pro v. *negotium*, quod in utroque est codice, apud Salustium legitur *honorem.* — 35) *Prae illa re*, omissis vv. *posthabeo illam rem*, Cod. A. M. Tum *Idem in eadem* 3. 5. 33. A. M. Ex quo intelligitur, A. M. Codicem truncatum et mutilatum esse; praecesserat enim locus Salustii. Exemplum e Terent. Adelph. (II, 3, 9.) deest in Cod. A. M. itemque verba: *Idem Hecyr.* Locus Hecyrae est III, 5, 33. — 36) *Ter. Hecy. I.* 2. 119. A. M. *Coepi* edidit A. M. sed in suo Cod. invenerat *accepi;* Cod. Gu. *occepi*, quod dedi.

Progredior illo loco[1]. **Virg. Aen. III.:** ***Progredimur portu.*** **Progredior intra haec**[2]. **Virg. Aen. XI.:** ***Iamque intra iactum teli progressus.***

Per mutua pro invicem[3]. **Virg. Aen VII.:** ***Et pedibus per mutua nexis.*** **[540]**

Pugno in illum. Sal. Catil.[4]**:** ***Contra imperium in hostem pugnaverat.***

Pollens illa re. Sal. Iug.[5]**:** ***Pollens viribus.***

Privus illius[6]. **Salust. Hist. I.:** ***Numeroque praestans, privus ipse militiae.***

Pavesco illa re. Sal. Iug.[7]**:** ***Omni strepitu pavescere.***

Prudens illarum rerum[8]. **Sal. Hist. I.:** ***Prudens omnium quae senatus censuerat.***

Praeminet illa re illam rem. Sal. Hist. II.[9]**:** ***Omnes, qui circumsunt, praeminent altitudine milium passuum duorum.***

Pertinens in illam rem[10]. **Sal. Hist. III.:** ***Unde pons in oppidum pertinens explicatur.***

Promptus illius rei. Sal. Hist. II.[11]**:** ***Neque virgines nuptum a parentibus mittebantur, sed ipsae belli promptissimos diligebant.***

Praeluceo mihi lumine. Sal. Hist. IV.[12]**:** ***Qui Praetores facibus sibi praelucentes ambustas in tectis sine cura reliquerant.***

Per geminata praepositio. Cic. pro Scauro[13]**:** ***Hoc nomine audito, quod per omnes gentes pervagatum est.***

Profiteor in his. Terent. Eun.[14]**:** ***In his poeta hic nomen profitetur suum.***

Praeut ille quae facit[15]. **Terent. Eun.:** ***Praeut ille quae facit, te ludum iocumque fuisse dicet illum alterum praeut eius scabies quae dabit.***

Post illa, id est postea. Terent. Phorm.[16]**:** ***Eam compressit, unde haec nata est: neque post illa unquam attigit.***

Proruit se pro immisit[17]. **Terent. Eun.:** ***Foras simul omnes proruunt se.***

Postremum vides id est novissime vides. Terent. Andria: ***Si id facis, hodie postremum me vides.***

Per tempus, id est opportune[18]. **Terent. Andr.:** ***O Chremes, per tempus advenis***

Apud Ter. editur *coepi.* — 1) *Ingredior loco* A. M. *Virg. Aen. III.* 300. A. M. *Progredimur* Cod. uterq. *Progredior* ed. apud Virg. — 2) *Progredior inter illud* Cod. uterq. *Idem XI.* 608. A. M. *Inter iactum tibi* Cod. Gu. sed recte h. l. Cod. A. M. *intra iactum teli*, quod est apud Virg. — 3) *Pro mutua* Cod. A. M. sed correxit iam A. M. *Per m.* Cod. Gu. *Idem VII.* 66. A. M. — 4) *Sal. Cat.* 56. A. M. Cap. 52. Cort. Gerl. — 5) *Idem Iug.* 6. A. M. — 6) Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. Fragmentum Salustii adiice collectionibus. — 7) *Idem in eodem* 75. A. M. *Salust. Hist. I.* Cod. Gu. mendose. Locus est Sal. Iug. 72. edd. Cort. Gerl. *Omnia str.* Cod. A. M. *Omni str.* recte Cod. Gu. — 8) *Prudens rerum* C. A. M. *Idem Hist. I.* 18. A. M. Fragmm. I, 25. Gerl. *Consueverat* male Cod. Gu. — 9) Verba: *illa re illam rem* desunt in Cod. A. M. *Idem II.* 6. A. M Fragmm. II, 33. Gerl. *Altitudinem* Cod. A. M. contra sententiam Grammatici. *Altitudine* recte Cod. Gu. *Milium* Cod. Gu. *millium* h. l. edidit A. M. — 10) *Pertinens in illum* Cod. A. M. *Idem Hist.* (*lib. incert.*) 6. A. M. *Sal. Hist. III.* Cod. Gu. Fragmm. incert. lib. 19. Gerl. — 11) *Rei* addidi e Cod. Gu. *Idem II.* 4. A. M. Fragmm. lib. II, 25. Gerl. *Ipse* Cod. Gu. *Diligebant* Cod. uterque. *Delegebant* iu Fragmm. collectionibus editur. — 12) Formula cum exemplo deest in Cod. A. M. Locus Salustii eius fragmentis recens accedit. Fortasse legendum *Quum Praetores.* — 13) *Praepositio* deest apud A. M. *propositio* mendose in Cod. Gu. *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Fragmm. orat. pro Scauro 45. f. Nobb. — 14) *Ter. Eun. Prol.* 3. A. M. — 15) Omnis hic articulus deest in Cod. A. M. Locus Ter. est Eun. III, 2, 9. Iteratio verborum in exemplo: *Praeut ille quae facit* mendosa est. Ceterum apud Ter. nunc legitur: *Praeut huius rabies quae dabit.* Etiam *dicat* apud Ter. editur. — 16) *Id est* om. Cod. Gu. *Idem Phor.* 5. 8. 34. A. M. — 17) Hic totus articulus sic legitur apud A. M. *Proruunt foras simul omnes. Idem Eun.* 3. 5. 51. Nos veram Grammatici manum e Cod. Gu. restituimus. Pro v. *immisit* legendum videtur *emisit.* Addidi *se* ex sententia Grammatici. Formula,

Praeeo tibi[19]. Cic. de Domo sua: *Aut mihi praeeatis, aut postem teneatis.*

Pluit illa re[20] Virg. Georg. IIII.: *Non densior aere grando, Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.*

Q. [541]

Queror illam rem[21]. Virg. Aen. I.: *Nec plura querentem passa Venus.* Salust. Histor.: *Nam Syllae dominationem queri non audebat.* Queror de illa re[22]. Cic. pro Cluentio: *Sed nefarium matris pellicatum ferre non posset, de quo ne queri quidem se sine scelere arbitraretur.* Queror tecum pro apud te. Cic. pro Oppio[23]: *Questusque mecum est.* Querela est facti tui[24]. Cic. in Pisonem: *Iam inde, bellua, iam ne sentis, quae sit hominum querela frontis tuae?*

Quae, malum, ista ratio est[25]. * * * * *Quae, malum, est igitur ista ratio? Cum statueras eripere, ad iniuriam eripiendi fraudem sceleris adiungere.* Terent. Heaut.: *Quas, malum, ambages mihi narrare incipit?* Idem Eun.: *Qui, malum, alii?*

Quietus ab illis rebus. Sal. Histor I.[26]: *Quietam a bellis civitatem.* Quies illarum rerum. Virg. Georg. III.[27]: *Omnibus una quies operum.*

Quicum pro cum quo. Cic. pro Quintio[28]: *Quicum tibi societas, affinitas erat.* Quicum pro cum qua. Virg. Aen. XI.: *Accam ex aequalibus unam, Quicum partiri curas; atque ita fatur.*

Quoad pro Donec[29]. Virg. Aen. XII.: *Quoad visa est fortuna pati.* Sal. Iug.: *Quoad semet ipsa praecipitavit.*

Quid hominis est, pro qualis homo est[30]. Terent. Hecyr.: *Quid mulieris uxorem habes?*

Quadrat in illum. Cic. pro Coelio[31]: *Nisi omnia, quae cum turpitudine aliqua dicerentur, in istam quadrare apte viderentur.*

Quisque nostrum patimur[32]. Virg. Aen. VI.: *Quisque suos patimur mores.*

quae sequitur cum exemplo suo recens accedit e Cod. Gu. Ter. And. II, 1, 22. — 18) *Idem And.* 4. 5. 44. A. M. In edd. Ter. plerumque legitur *o Chreme;* sed Cod. uterque *o Chremes.* — 19) Articulus hic e Cod. Gu. accessit. Locus Cic. est pro Domo c. 52, 133. ubi est: *Ut mihi p. postemque teneatis.* — 20) *Pluit rebus.* Cod. A. M. *Virg. Ge. IV.* 81. A. M. Verba: *Non densior aere grando* accesserunt e Cod. Gu. — 21) Recens accessit haec formula cum exemplis suis e Cod. Gu. Locus Virg. est Aen. I, 386. Salustii locus huius fragmentis est addendus. — 22) Etiam haec formula cum suo exemplo apud A. M. desideratur. Locus Cic. legitur pro Cluent. c. 5. ubi plerumque mutato ordine verborum legitur: *sine scelere se posse.* Sed praeferenda est Arusiani lectio *se sine scelere posse.* — 23) *Cic. pro Oppio* 990. A. M. Fragmm. oratt. deperditt. IV, 4. pag. 1124. Nobb. — 24) Haec quoque formula cum exemplo suo desideratur apud A. M. Exemplum legitur Cic. in Pis. I, 1. — 25) Iste omnis articulus deest in Cod. A. M. Loci primi notatio nulla est in Cod. Gu., sed oratio sic procedit: *Quae, malum, ista ratio est, igitur ista ratio? cum statueras.* Neque repertus est locus usquam. Locus Terent. est Heaut. II, 3, 77. ubi est *narrare occipit.* Alter locus Terent. Eun. IV, 7, 10. — 26) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Sal. Hist. I.* 22. A. M. Fragmm. lib. I, 63. Gerl. — 27) *Illarum* addidi e Cod. Gu. *Virg. Ge. III.* 184. A. M. — 28) *Cic. pro Quint.* 6. A. M. Quae sequitur formula: *Quicum pro cum qua,* cum suo exemplo, deest in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 820. seqq. Apud Virg. est: *Atque haec ita fatur.* — 29) Haec quoque elocutio cum exemplis accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 147. ubi legitur: *Qua visa est f. p.* Sal. Iug. c. 41. fin. edd. Cort. Gerl. — 30) Huius articuli apud A. M. reliqua sunt haec: *Quid mulieris uxorem habes? Ter. Hecy.* 4. 4. 21. — 31) *Cic. pro Coelio* 29. A. M. *Apte* edidit A. M. Codex uterque mendose *apud te.* — 32) Articuli huius apud A. M. haec tantum restant: *Quisque suos patiamur amores Virg. Aen. VI.* 743. Cod. Gu. exhibet, uti dedimus. Sed apud Virg. legitur: *Quisque suos patimur*

R.

Relegat illi loco[1]. Virg. Aen. VII.: *Et Nymphae Egeriae memorique relegat.* Relegat in illum locum. Sal. Histor. I.[2]: *Relegat in paludes.*

Recordor de illo. Cic. pro Scauro[3]: *De te recordor.* Et illum. Virg. Aen. VIII.: *Et vocem Anchisae magni vultumque recordor.*

Resonat carmen locus[4]. Virg. Buc.: *Formosam resonare doces Amaryllida silvas.* Resonat carmine locus. Idem Aeneid. IV.: *Resonat plangoribus aether.* Resonat illo carmine illum locum. Idem Aeneid. VII.: *Inaccessos ubi solis Filia lucos Assiduo resonat cantu.*

Refugit ab illa re. Idem Aen. III.[5]: *Refugitque ab littore templum.* Refugit illam rem. Idem Aen. VII.[6]: *Aversusque refugit Foeda ministeria.* Refugit illa sui parte[7]. Idem Georg. II.: *Medioque refugerit orbe.*

Recens ab illa re[8]. Virg. Aen. VI.: *Recens a vulnere Dido.* Recens illo loco . Cic. [542] Phil. I.: *Ex his quidam Roma recentes.*

Requiesco illud tempus[10]. Virg. Buc.: *Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem.* Sic Cic. pro Cluent.[11]: *Qui cum una re et alteram diem desideraretur.* Requiesco cursum meum. Virg. Buc.[12]: *Et mutata suos requierunt flumina cursus.*

Recipit se ab illis[13] locis. Virg. Georg. IIII.: *Quo fessus ab undis Se recipit.* Recipit ex illo illum. Idem Aen. VI.: *Illum ego per flammas et mille sequentia tela Eripui his humeris medioque ex hoste recepi.*

Residunt in illam partem[14]. Virg. Aen. IX.: *Dum se glomerant retroque residunt in partem, quae poste caret.*

Residet illa re[15]. Idem Aen. I.: *Solioque alte subnixa resedit.* Resedit in illa re. Idem Aen. V.: *Siccaque in rupe resedit.*

Reminiscor illam[16] rem. Virg. Aen. X.: *Et dulces moriens reminiscitur agros.*

manes. Videantur Interpp. Virg. ad istum locum. — 1) *Relegat illi loco.* Hanc formulam cum exemplo addidi e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. VII, 775. — 2) *Sal. Hist. I.* 9. A. M. Fragmm. I, 15. Gerl. in orat. Lepidi contra Sullam, ubi editur *relegati.* Sed Cod. nostri Gramm. uterque *relegat.* — 3) *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Fragmm. orat. pr. Sc. 49. Nobb. Verba *Et illum* cum apposito exemplo desunt in Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. VIII, 156. Legendum tamen haud dubie: *Recordor illum* in formula. — 4) *Resonat carmen locus.* Huius totius articuli apud A. M. nihil reliquum est, nisi hoc: *Resonat plangoribus aether. Idem IV.* 668. Deinde in novo articulo sequuntur: *Resonat hunc hac re* cum exemplo Virg. Aen. VII, 11. Quae omnia quam sint mutilata, nemo non videt. *Clangoribus* God. Gu. — 5) *Refugit ab hoc* A. M. *Idem III.* 536. A. M. — 6) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Idem VII.* 618. A. M. — 7) Haec formula cum exemplo suo recens accessit e Cod. Gu. Locus est Virg. Georg. I, 442. — 8) *Recens ab vulnere Dido. Idem VI.* 450. A. M. omissa formula. — 9) *Illo* addidi e Cod. Gu. *Cic. Phil. I.* 3. A. M. — 10) *Tempus* adieci e Cod. Gu. *Virg. Ecl. I.* 80. A. M. *Poteris* uterque Cod. Apud Virg. legitur *poteras.* — 11) *Sic Cic. — desideraretur.* Haec accesserunt e Cod. Gu. Locus est in orat. pro Cluent. c. 13. ubi legitur: *Qui cum unum iam et alterum d. d.* Grammaticus scripsisse videtur: *unam et alteram.* — 12) *Meum* addidi e Cod. Gu. *Idem VIII.* 4. A. M. — 13) *Locis* accessit e Cod. Gu. *Idem Ge. IIII.* 403. A. M. Quae sequitur formula: *Recipit ex illo illum* deest in Cod. A. M. Ibidem desideratur prior exempli versus *Illum ego — tela.* Locus est Aen. VI. 111. — 14) Haec formula cum exemplo suo accessit e Cod. Gu. Locus est Virg. Aen. IX, 539. seq. ubi *peste* legitur. — 15) *Illa* addidi e Cod. Gu. *Idem I.* 506. A. M. Tum formula *Resedit in illa re* excidit in Cod. A. M. *Idem V.* 180. A. M. — 16) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Idem X.* 782. A. M. *Agros* uterque Cod. mendose. *Argos* legitur apud Virg. — 17) *Rei* accessit e Cod. Gu. *Idem XI.* 611. A. M. — 18) *Idem IIII.* 329. A. M. *Tantum*

Ritu illius rei[17]. Virg. Aen. XI.: *Crebra nivis ritu.*

Refert illum facie. Virg. Aen. IV.[18]: *Qui te tamen ore referret.* Idem Aeneid. X.: *Nomine avum referens animo manibusque parentem.*

Regnata illi loca, in quibus ille regnavit[19]. Virg. Aen. VI.: *Regnata per arva Saturno quondam.* Idem Aeneid. III.: *Terra procul vastis colitur Mavortia campis; Thraces arant, acri quondam regnata Lycurgo.*

Reapse pro ipsa re[20]. Cic. de Rep.: *Reapse non ratione praeceptio.*

Recursat animo. Virg. Aen. IV.[21]: *Multa viri virtus animo multusque recursat Gentis honos.*

Reponis in illam rem[22]. Virg. Aen. I.: *Sic nos in sceptra reponis?* Repositam in illa re[23]. Cic. de Signis: *Sacra quaedam more Atheniensium reposita in capitibus virginum.* Repone illi rei[24]. Virg. Aen. VII.: *Et vina reponite mensis.*

Repetitum praedae pro ad praedam[25]. Sal. Hist.: *Pirim — quo patefactum est, Remp. praedae non libertati repetitam.*

Restitui in illum locum[26]. Terent. Hecyr.: *Ita poetam restitui in locum.*

S.

Similis illius rei[27]. Virg. Aen. V.: *Delphinum similes.* Similis illi. Idem VIII.: *Illum indignanti similem similemque minanti.* Sal. Cat.: *Similis ceteris efficiebatur.* Similis illi faciem. Virg. Georg. I.: *Faciemque simillima lauro.*

Subeo illam rem[28]. Virg. Aen. III.: *Quem subiisse humeris confectum aetate parentem.* [543] Idem Aen. VIII.[29]: *Haec limina victor Alcides subiit.* Subeo illi rei[30]. Virg. Aen. VII.: *Muroque subibant.* Sic Aen. VI.[31]: *Cui deinde subibit Otia qui rumpet patriae.* Cic. Divin. in Caecilium[32]: *Poteris eis oratione subire?*

pro *tamen* Cod. A. M. Exemplum quod sequitur accessit e Cod. Gu. Locus est Aen. XII, 348. — 19) *Regnata* (*illi*) *Idem III.* 14. A. M. Prius exemplum et alterius priorem versum omisit A. M. Prior locus est Virg. Aen. VI, 794. In Cod. Gu. est *aura* pro *arva*, quod statim erat corrigendum. — 20) *Reapse.* Recens accessit hic articulus e Cod. Gu. Locus est e Cic. De Rep. I, 2, 2. ubi est: *Reapse, non oratione, perfectio.* — 21) *Idem IIII.* 3. A. M. *Multusque recursat Gentis honos* Cod. Gu. reliqua accesserunt e Cod. A. M. — 22) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Idem I.* 253. A. M. — 23) *Reposita* Cod. A. M. *Cic. de Signis* 3. A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 3. *Scur* — (sic) pro *Sacra* Cod. Gu. — 24) *Rei* adiunxi e Cod. Gu. *Virg. Aen. VII.* 134. A. M. *Et* deerat apud A. M. — 25) Hic articulus recens accessit e Cod. Gu. In loco Salustii, qui fragmentis eius est adiiciendus, legendum puto: *Sal. Hist. prim. Quo patefactum* cet. — 26) *Restitui in locum* Cod. A. M. *Ter. Hecy. Prol.* 21. A. M. — 27) Rei abest a Cod. A. M. Virg. Aen. V, 594. A. M. Deinde pro *Similis illi* Cod. A. M. exhibet *Et illi.* Tum ita pergit Cod. Gu. *Similis illi. Idem similisque caeteris efficiebatur*; omissis interpositis. *Idem VIII.* 649. A. M. *Sal. Cat.* 14. A. M. Postrema formula cum exemplo accessit e Cod. Gu. Locus est Georg. II, 131. — 28) *Subeo illam et illi* Cod. A. M. *Virg. Aen. III.* 599. A. M. *Parentem* deest in Cod. Gu. — 29) Hoc exemplum deest in Cod. A. M. Virg. Aen. VIII, 362. — 30) Deest formula apud A. M. *Et VII.* 161. A. M. — 31) *Sic Aen. — — patriae.* Haec omnia desunt apud A. M. Legitur locus apud Virg. Aen. VI, 813. In Cod. Gu. est: *cui deinde subit otio qui rumpere patria*, quae vel sine Virgilio corrigenda erant. — 32) *Cic. Divin. in Caecilium* 14. A. M. *Cic. in Divin.* Cod. Gu. Verba: *Poteris eis oratione subire* haud dubie mendosa sunt, licet in utroque Cod. pariter nulla cum varietate legantur. Apud Ciceronem est: *Poterisne eius orationis subire invidiam!* quae haud dubie sunt sana. Fortasse tamen Grammaticus legit: *Poteris eius orationis subire invidiae*, quod ipsum arguit et formula praeposita, et Asconii ad hunc

Successit illi rei[1]. Virg. Aen. IV.: *Nostris successit sedibus hospes.* Idem Aen. I.: *O Iuvenes, tectis succedite nostris.* Idem Aen. VII.: *Successitque gemens stabulis.* Successit illam rem. Sal. Hist. I.: *Cum murum hostium successisset.* Idem Hist. III.: *Muros successerunt.* Idem Hist. II.: *Turmam equitum castra regis succedere et properationem explorare iubet.*

Servatus periculis[2]. Virg. Aen. VIII.: *Saevis hospes, Troiane, periclis, Servati facimus.* Servatus ex periculis. Idem Aen. XII.: *Servati ex undis, ubi figere dona solebat.* Servatus a periculis. Idem Aen. V.: *Servate a poste carinam.*

Servans huius rei[3]. Virg. Aen. II.: *Qui fuit in Teucris, et servantissimus aequi.*

Suadet illum facere[4]. Virg. Aen. XII.: *Iuturnam misero, fateor, succurrere fratri Suasi.* Suadet illi. Sal. Iugurth.: *Facile Numidae persuadet.*

Studeo illi rei[5]. Cic. pro Coelio: *Studuit Catilinae iterum petenti.* Studeo me praestare illis. Sal. Catil.: *Qui sese student praestare caeteris animantibus.* Studeo illam rem. Cic. pro Scauro[6]: *Retineret id quod praecipue semper studuit, generis, familiae, nominis dignitatem.* Terent. Heaut.[7]: *Id cum studuisti, isti formae ut mores consimiles forent.* Idem Hecyr.: *Ut omnes mulieres eademque studeant nolintque omnia.* Idem eadem: *Studeo haec prius quam ille redeat.*

Super hac re, id est plus hac re. Virg. Aen. VIIII.[8]: *Nocte super media*, id est plus media. Super hac re, id est de[9] hac re. Idem Aen. I.: *Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.* Idem Georg. IIII.[10]: *Haec super arvorum cultu pecorumque canebam Et super arboribus.* Super hac re pro de hac re. Idem Aen. IV.: *Nec super ipse suum molitur laude laborem.* Super illa re pro in illa re[11]. Idem Buc.: *Fronde super viridi.* Idem

locum annotatio, ubi legitur: Quasi Latine dixit, ut magno ponderi subire; sed scribe potius: *Quasi translate dixit, ut m. p. s.* Additur in fine articuli exemplum hoc. *Virg. Aen. IIII.* 10. *Nostris successit sedibus hospes*, quod deest in Cod. Gu. et haud dubie ad sequentem articulum pertinet, quo transtuli. — 1) Huius totius articuli in Cod. A. M. mutilato nihil superest, nisi haec: *Successit illam Sal. Hist. III.* (15.) *Muros successerant.* Loci scriptorum hi sunt. Primus locus supra a Maio indicatus. Alter est Virg. Aen. I, 627. Tertius Aen. VII, 501. In Cod. Gu. est *gemen stabulis.* Locus Salustii prior recens accedit eius fragmentis, alter legitur Hist. Fragmm. III, 40. Gerl. idemque citatur a Servio ad Virg. Ecl. V, 5. *Successerant* vulgo editur, sed Cod. Gu. *successerunt,* quod rescripsi. Tertium fragmentum nunc primum editur. — 2) Etiam hic articulus valde mutilatus est apud A. M. sic: *Servatus periculis et ex periculis.* Iam duo sequuntur exempla Virgilii, satis truncata: *Virg. Aen. VIII.* 188. *Hospes servate periclis. Idem XII.* 768. *Servati ex undis.* Ita A. M. Tertium exemplum cum elocutione praecedente plane deest apud A. M. Locus est Aen. V, 699. ubi est: *Servatae a peste carinae.* — 3) *Servans illius* Cod. A. M. *Idem II.* 427. A. M. Verba: *Qui fuit in Teucris* addidi e Cod. Gu. — 4) Omnis hic articulus recens accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. XII, 814. In Cod. Gu. omittitur *Suasi*, absorptum a vocabulo proxime antecedenti. Locus Salustii est Iug. c. 61. edd. Cort. Gerl. — 5) Duae priores huius articuli formulae cum exemplis suis desunt in Cod. A. M. Cic. pro Coelio c. 5, 12. ubi legitur: *Studuit Catilinae, cum iam aliquot annos esset in foro, Coelius.* Verba *iterum petenti* apud Cic. desiderantur. Sal. Cat. initio. — 6) *Cic. pro Scauro* 995. A. M. Fragmm. orat. pro Sc. 4. e. Nobb. *Retinere* Cod. A. M. sed *retineret* Cod. Gu. ut prius edebatur in fragmm. Verba: *generis, familiae, nominis dignitatem*, e Cod. Gu. recens accedunt. Quam inane fragmenta complendi et coagmentandi studium sit, ex hoc loco intelligitur. — 7) *Ter. Heaut.* 2. 4. 2. A. M. Verba: *isti formae ut mores consimiles forent* addidi e Cod. Gu. ubi tamen legitur *is formae.* Tum prior ex Hecyra locus, qui legitur Hec. II, 1, 2., desideratur apud A. M. Apud Ter. est *eadem aeque.* Alter locus est Hecy. 2. 2. 20. indicante Maio, ubi Editores plerique *ut redeat*, sed Codd. Bentl. *huc redeat.* — 8) *Virg. Aen. VIIII.* 61. A. M. Verba: *id est plus media* adieci e Cod. Gu. — 9) *Id est de his* Cod. A. M. *Idem I.* 750. A. M. *Idem Aen. IV.* Cod. Gu. Verba: *super Hectore*

Aen. I.: *Stratoque super discumbitur ostro.* Idem Aen. VI.[12]: *Gemina super arbore sidunt.* Super illam rem. Idem Aen. I.: *Saeva sedens super arma.*

Subter illam rem[13]. Virg. Aen. III.: *Alpheum fama est hac Elidis amnem Occultas egisse vias subter mare.* Idem Aen. IX.: *Ferre iuvat subter densa testudine casus.*

Sub hac re pro in hac re[14]. Virg. Aen. VII.: *Curvam servans sub imagine falcem Saturnusque senex.* Sub hanc rem pro ad hanc rem. Virg. Aen. V.[15]: *Oculosque sub astra tenebat.* Idem Aen. II.: *Postesque sub ipsos nituntur gradibus.* Idem Aen. IIII.[16]: *Tu secreta pyram tecto interiore sub auras Erige.* Sub hanc rem, prope hanc rem. Idem Aen[17]. I.: *Et sub noctem cura recursat.* Cic. de Domo sua: *Frumentum clausum continebant, ut sub novum mitterent.* Sub hac, prope hanc. Virg. Georg. IIII.[18]: *Eurydicenque suam* [544] *iam luce sub ipsa Respexit.* Sub illam rem coegit. Idem Aen. VII.: *Totamque sub arma coactam Hesperiam.* Sub illam rem removit. Sal. Hist. I.[19]: *Et stationes sub vineas removebat.* Sub hac re subiicit, pro sub hac re crescit. Virg. Georg. II.[20]: *Laurus Parva sub ingenti matris se subiicit umbra.* Sub illam rem locatum. Nove Sal. Hist. IV.[21]: *Dolia cum sub trabes locata vitibus aut virgis vinciebant.*

Suppeditat hac re[22]. Cic. in Siciliensi: *Coriis, tunicis, frumentoque suppeditabat.* Suppeditare sumtibus volo[23]. Ter. Heaut.: *Nam si illi pergo suppeditare sumptibus.* Suppeditor hac re[24]. Cic. in Catil. II.: *Sed si, omissis his rebus, quibus nos suppeditamur, eget ille.*

Satur illius. Terent. Adelph.[25]: *Postquam intus sum omnium rerum satur.* Saturatus illam rem[26]. Virg. Aen V.: *Necdum antiquum saturata dolorem.* Saturatus illa re[27]. Idem Aen. VII.: *Odiis aut exsaturata quievi.*

multa desunt in Cod. Gu. — 10) *Idem Ge. IIII.* 559. A. M. Verba: *pecorumque — arboribus* et interposita accesserunt e Cod. Gu. Quae iam recurrit formula: *super hac re pro de hac re* e Cod. Gu. est, sed omittenda videtur, nisi forte legendum: pro *ad hanc rem.* Locus est Aen. IV, 273. ubi legitur: *tuum moliris.* — 11) *Super illa pro in illa* A. M. *Super illam rem pro in illam rem* Cod. Gu. quod ex sententia Gramm. corrigendum erat. *Idem Ecl. I.* 81. A. M. *Idem Aen. I.* 700. A. M. — 12) Hoc exemplum accessit e Cod. Gu. Locus est Aen. VI, 203. Formula quae sequitur accessit e Cod. Gu. *Idem in eodem* (libro I.) 295. A. M. — 13) Integer hic articulus accessit e Cod. Gu. Prior locus est Aen. III, 694. Alter est Aen. IX, 514. — 14) Haec elocutio cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen. VII, 179. — 15) *Sub hac pro ad hanc* A. M. *Idem V.* 853. A. M. Exemplum quod sequitur deest apud A. M. Locus est Aen. II, 442. — 16) *Idem IIII.* 494. A. M. *Pryam* Cod. Gu. sed corr. in margine. — 17) *Sub hanc prope hanc* A. M. *Idem I.* 662. A. M. Exemplum e Cic. orat. pro Domo deest in Cod. Gu. Ibidem deest formula: *sub hac prope hanc.* — *Cic. de Domo sua* 5. A. M. — 18) *Virg. Ge. IIII.* 490. A. M. Formula quae sequitur: *Sub illam rem coegit* deest in Cod. A. M. *Idem Aen. VII.* 43. A. M. Quae iam sequuntur in hoc articulo, desunt omnia in Cod. A. M. — 19) Recens accedit hoc fragmentum Salustio. — 20) Virg. Ge. II, 19. — 21) Etiam hic locus in fragmm. Salustii nondum legitur. Scribendum fortasse *Dolia, quae.* — 22) *Suppeditat rebus* Cod. A. M. *Cic. in Sic.* 2. A. M. In Verr. II. lib. II, 2. ubi legitur *suppeditato.* Cod. A. M. *suppeditat.* Apertum est, Grammaticum voluisse verbum finitum, non participium; quare statuendum est, eum corrupto exemplo Ciceronis codice fuisse usum. — 23) Haec formula desideratur apud A. M. *Ter. Heaut.* 5. 1. 57. A. M. *Illis sumptibus* in exemplo ediderat A. M., sed pronomen neque in Cod. Gu. neque apud Terentium legitur. — 24) *Suppeditor his* Cod. A. M. *Cic. in Cat. II.* 11. A. M. Apud Cic. editur *suppeditamus.* Sed *suppeditamur* fuit antiqua lectio, quae revocanda erit, etiam iudice A. Maio, qui notat ad h. l. veterem Cic. scholiastam illo Cat. or. loco passivum tueri. — 25) *Ter. Adel.* 5. 1. 3. A. M. *Postquam sum intus* hoc ordine Cod. Gu. — 26) *Rem* addidi e Cod. Gu. *Virg. Aen. V.* 608. A. M. *Nedum* Cod. A. M. *Nec dum* divisim Cod. Gu. — 27) *Saturatus hac* Cod. A. M. *Idem VII.* 298. A. M. *Exaturata* Cod. Gu.

Sciens huius rei[1]. Salust.: *Sciens horum.* Idem Histor. II.: *Belli sane sciens.* Scit illas res. Virg. Aen. XII.: *Scire potestates herbarum visumque medendi Maluit.*

Scit his rebus. Terent. Eun.[2]: *Videt honestam virginem Et fidibus scire.* Scientem[3] te faciam. Terent. Heaut.: *Nam te scientem faciam, quicquid egero.*

Subgredior illum locum[4]. Sal. Hist. IV.: *Stolide castra subgressus.*

Suetus his rebus[5]. Sal. Hist. II.: *Genus militum suetum a pueritia latrociniis.* Idem ibidem: *Genus hominum vagum et rapinis suetum magis quam agrorum cultibus.*

Sapor illius rei[6]. Virg. Georg. IV.: *Proderit et tunsum gallae admiscere saporem.* Sapor iuxta illam rem. Sal. Hist. IV.: *Sapor iuxta fontes dulcissimos.*

Satagit illarum rerum[7]. Terent. Eun.: *Et si is quoque suarum rerum satagit.*

Sponsa mihi est. Terent. Eun.[8]: *Sponsa mihi est.*

Stat in illo habitu. Virg. Aen. VIII.[9]: *Stabat in egregiis Arcentis filius armis.* Stat hac, id est favet nostrae parti. Idem Aen. XII.: *Ne qua meis esto mora; Iupiter hac stat.*

Siste huc. Virg. Aen. IIII.[10]: *Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem.* Siste his. Idem Aen. XI.[11]: *Hic Dea se primum rapido pulcherrima nisu Sistit.*

Supervenio illis. Virg. Buc.[12]: *Timidisque supervenit Aegle.*

Sublego tibi[13]. Virg. Buc.: *Vel quae sublegi tacitus tibi carmina nuper.* [545]

Subligo illi parti. Virg. Aen. VIII.[14]: *Tum lateri atque humeris Tegeaeum subligat ensem.*

Subnecto illi parti[15]. Virg. Georg. III.: *Cervici subnectite.*

Secundat illam rem[16], id est secundam et prosperam facit. Virg. Aeneid. III.: *Rite secundarent visum.*

Salio per illam rem. Virg. Georg. II.[17]: *Unctos saliere per utres.*

1) Duae formulae iam sequentes cum exemplis suis desunt in Cod. A. M. Prior Salustii locus non invenitur, nisi forte legendum sit *sciens locorum*, ut est Iug. c. 85. edd. Cort. Gerl. In altero Sal. exemplo Cod. Gu. exhibet: *Bellica nesciens*, quod facit contra sententiam Grammatici. Legendum *Belli sane sciens*, quod ipsum fragmentum affertur libro non significato a Commentatore Cruquiano in Horat. Epp. I, 15. Locus Virg. est Aen. XII, 396. ubi recte legitur: *usumque medendi*, quod ipsum Grammatico reddendum. — 2) *Rebus* addidi e Cod. Gu. *Ter. Eun.* 1. 2. 53. A. M. *Vidit* Cod. Gu. Apud Ter. est: *Forma videt honesta virg.* Fortasse legendum est *Forma — honestam*; sed cf. Bentl. ad hunc locum. — 3) Male apud A. M. legitur: *Sciente te faciam quidquid egero. Ter. Heaut.* 4. 8. 33. omissa formula. — 4) Hic articulus deest in Cod. A. M. Locum Sal. adde eius fragmentis. — 5) *Rebus* deest in Cod. A. M. *Sal Hist. II.* 2. A. M. Fragmm. II, 7. Gerl. Pro *militum* Cod. Gu. exhibet *multum.* Locus qui sequitur fragmentis Salustii recens accedit. — 6) Qui iam sequuntur integri quattuor articuli desunt apud A. M. Virg. Ge. IV, 267. Locus Salustii nunc primum evulgatur. — 7) *Ter. Eun.* Non est Eunuchi, sed Heaut. locus II, 1, 13. ubi vide Bentleium. — 8) Apud Ter. Eun. V, 8, 6. legitur *Scis sponsam mihi.* Phorm. IV, 3, 52. *Quae sponsa est mihi.* Fortasse legendum apud Grammaticum: *Sponsam mihi scis*, in exemplo quidem. — 9) Virg. Aen. VIIII, 581. Formula quae sequitur sic comparata est in Cod. Gu. *Stat adest favet n. p.*, quod sine mora corrigendum erat: *Stat hac id est favet n. p.* Tum in exemplo legitur: *Iupiter adstat*, quod pariter haud cunctanter correxi. Ceterum apud Virg. XII, 565. est: *Ne qua meis esto dictis mora; Iupiter hac stat.* — 10) *Virg. Aen. IIII.* 634. A. M. — 11) Haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Pro verbis: *pulcherrima nisu Sistit* in Cod. Gu. est: *pulcherrimi insistit*, quod non dubitavi corrigere. Locus est Aen. XI, 853. — 12) *Idem Ecl. VI.* 20. A. M. Notat ad hunc demum locum A. M. in Codice suo semper laudari Virgilii Bucolica, sed sibi commodius visum, citare Eclogas. Ea non est fides, quae decet Editorem principem. — 13) Deest hic articulus apud A. M. Locus est Virg. Ecl. IX, 21. — 14) *Subligat illi*, om. *parti*, Cod. A. M. Idem Aen. VIII, 549. A. M. *Tegeum* Cod.

Securus huius rei. Virg. Aen. VII.[18]: *Securi pelagi atque mei.*
Siccus hac re. Virg. Aen. VIII.[19]: *Et siccum sanguine guttur.*
Sacer Deo illi. Virg. Aen. XII.[20]: *Forte sacer Fauno foliis oleaster amaris.*
Sparge illud[21]. Virg. Buc.: *Sparge, marite, nuces.* Sparge illo illud. Cic. pro Cluent.: *Guttam aspergit huic bulbo.*
Sentio de te bona. Cic. in Catil. III.[22]: *Qui omnia de Rep. praeclara atque egregia sentiret.* Sensi crimen ex illo[23]. Cic. pro Syll.: *Addidit me idcirco mea lege ex illo ambitu sensisse.*

Statuo illum capite in terram[24]. Terent. Adelph.: *Sublimem medium abriperem et capite primum in terram statuerem.*

Spectatus ab aetate[25]. Virg. Aen. IX.: *Neve haec nostris spectentur ab annis.*
Sancio peccatum supplicio[26]. Cic. pro Sylla: *Noli observantiam sancire poena.*
Sitiens illius rei. Cic. pro Sylla[27]: *Sitientem me virtutis tuae.*
Sub praepositio geminata[28]. Idem de praetura urbana: *Sub imperium P. R. ditionemque subiunxit.*
Subsedit illam rem. Virg. Aen. XI.[29]: *Devictam Asiam subsedit adulter.* Subsedit hac re[30]. Idem Aeneid. V.: *Galeaque ima subsedit Acestes.* Subsedit in hoc loco. Cic. pro Milone[31]: *Subsedendum aliquo in loco Miloni.*

T.

Tenus hac re. Virg. Aen. II.[32]: *Capulo tenus.* Idem Aen. III.: *Pube tenus.* Cic. pro Deiotaro: *Tauro tenus regnare iussus.* Tenus huius rei[33]. Virg. Georg. III.: *Et crurum tenus a* [546]

A. M. *Tegaeum* Cod. Gu. *Tegeaeum* apud Virg. quod rescripsi. — 15) Deest hic articulus apud A. M. Virg. Georg. III. 167. ubi est *Cervici subnecte.* — 16) Hic quoque articulus deest apud A. M. Locus est Virg. Aen. III, 36. ubi *visus* editur. — 17) *Rem* deest in Cod. Gu. *Idem Ge. II.* 384. A. M. *Utros* mendose legitur in Cod. A. M. — 18) *Rei* deest in Cod. *Idem Aen. VII.* 304. A. M. *Atque mei* addidi e Cod. Gu. ubi *atque mihi.* — 19) *Siccus hac* Cod. A. M. omisso v. *re. Idem VIII.* 261. A. M. — 20) *Deo* omittit Cod. A. M. Idem XII, 766. *Amoris* Cod. A. M. — 21) Proximae duae formulae desiderantur in Cod. A. M. Virg. Buc. VIII, 30. Locus Cic. est orat. pro Cluent. c. 26, 71. — 22) *Cic. in Cat. III.* 2. A. M. *Quod omnia* Cod. A. M. Recte *Qui omnia* Cod. Gu. cum edd. Cic. — 23) Haec formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus Ciceronis est orat. pro Plancio c. 34, 83. ubi legitur: *mea lege exsilio sanxisse.* Sed conf. Garatonium apud Wunderum ad hunc Cic. locum. — 24) *Statuo in illam* Cod. A. M. *Ter. Adel.* 3. 2. 18. A. M. *Sublimen* Cod. A. M. — 25) Haec quoque formula cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Virg. Aen. IX, 235. — 26) Etiam hic articulus deest apud A. M. Locus Cic. est pro Plancio 19, 47. — 27) *Siciens* hac scriptura utrobique Cod. A. M. *Rei* addidi e Cod. Gu. Tum *Cic. pro Sylla* Cod. uterque, sed indicante Maio locus legitur in orat. Planciana c. 5. — 28) Voc. *praepositio* addidi e Cod. Gu. *Idem de Praetura urbana* 21. A. M. *Cic. de Imp. Pomp.* Cod. Gu. Similis formula saepe apud Ciceronem legitur, quapropter credibile est, Grammaticum memoria falsum, citasse ex Maniliana, quod ex Verrinarum Act. II. lib. 1. citandum erat. Nam Angeli Maii epitomator haud indoctus de suo mutasse videtur loci notam. Potest tamen fieri, ut, quod saepe factum vidimus, unum exemplum cum alterius nota omissum sit. — 29) *Rem* deest in Cod. A. M. *Virg. Aen. XI.* 268 A. M. — 30) Haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Virg. Aen. V, 498. — 31) *Subsedit in illo* Cod. A. M. *Cic. pro Milone* 19. A. M. Fortasse legit apud Ciceronem ita Grammaticus: *Sic Miloni — — subsidendum aliquo in loco atque exspectandum fuit.* Vulgo ibi desunt verba *aliquo in loco.* — 32) *Virg. Aen. II.* 553. A. M. *Et III.* 427. A. M. *Cic. pro Deiot.* 13. A. M. — 33) *Rei* addidi e Cod. Gu. *Virg. Georg. III.* 53. A. M. *Et*

mento palearia pendent. Idem Aen. X.[1]: *Cui laterum tenus hispida nanti Spumea caeruleos sub pectore murmurat unda.* Tenus hac, id est, hucusque. Virg. Aen. V.[2]: *Hac celebrata tenus sancto certamina patri.* Idem Georg. II.: *Hactenus arvorum cultus et sidera coeli; Nunc te, Bacche, canam.*

Temperare huius rei. Terent. Phorm.[3]: *Rei foret aut infamiae temperans.* Temperat ab hac re. Virg. Aen. II.: *Temperat a lacrymis.* Temperat sibi a periculo. Idem Georg. I.: *Iam sibi tum a curvis male temperat unda carinis.* Temperat huic. Cic. de M. Marcello: *Animum vincere et iracundiam cohibere, victui temperare.*

Triumphat de illo. Cic. de Imperio Pompeii[4]: *Triumphavit Lucius Muraena de Mithridate.* Triumphat illud. Terent. Eun.: *Id vero serio triumphat.* Triumphatus, de quo triumphatum est[5]. Virg. Aen. VI.: *Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho Victor aget currum.*

Trepidus de hac re. Virg. Aen. VI.[6]: *Corripit hic subita trepidus formidine ferrum Aeneas.* Trepidus huius rei[7]. Idem Aeneid. XII.: *Illae intus trepidae rerum.*

Tolero illam rem[8]. Virg. Aen. VIII.: *Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva Impositum.* Sal. Catil.: *Quae primum ingentem sumtum stupro corporis toleraverat.*

Trado te in illam rem. Terent. Phorm.[9]: *Tradere hominem in otium.* Cic. Philipp. II.: *At tu te in disciplinam meam tradideras, domum meam ventitaras.* Trado te illi[10]. Virg. Aen. XI.: *Tradit equum comiti.*

Tremit illam partem[11]. Virg. Georg. III.: *Micat auribus et tremit artus.* Tremit illud pro timet[12]. Idem Aen. III.: *Sonitumque pedum vocemque tremisco.* Tremit illa. Idem Aen. VII.[13]: *Tartaream intendit vocem, qua protinus omne Intremuit nemus.*

Tenax huius rei. Virg. Aen. IV.[14]: *Tam ficti pravique tenax.*

crur m Cod. Gu. *Et* omisit A. M. — 1) *Idem Aen. X.* 210. A. M. Verba: *Spumea caeruleos — — unda* et interposita desunt in Cod. A. M. Sed excidit etiam tertius versus, his interpositus: *Frons hominem praefert, in pristim desinit alvus.* — 2) Hoc exemplum deest apud A. M. Locus est Virg. Aen. V, 603. Tum *Idem Georg. II.* 1. A. M. Verba: *Nunc te, Bacche, canam* accesserunt e Cod. Gu. — 3) *Ter. Phor.* 1. 5. 41. A. M. *Aut famae* legitur apud Terentium. Tum pro verbis *Temperat ab hac re* apud A. M. leguntur *Et ab hac re*, uncis inclusa. *Virg. Aen. II.* 8. A. M. *Virg. Aenead. V.* Cod. Gu. *Temper at* Cod. uterque, sed *temperet* apud Virg. Praepositio *a* in exemplo deest Cod. Gu. Quae abhinc in hoc articulo sequuntur, desunt in Cod. A. M. Loci sunt: Virg. Georg. I, 360. ubi *a* praep. ab aliquot edd. omittitur; Cic. pro Marcello cap. 3. ubi editur: *Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare.* Apertum est, Grammaticum voluisse *victoriae temp.* quod ipsum Ciceroni reddendum esse iudico. — 4) *Cic. de imp. Pomp.* 3. A. M. Id est pro lege Manil. c. 3. *Murena* Cod. A. M. Tum pro *Triumphat illud* Cod. A. M. *Et illud. Ter. Eun.* 3. 1. 3. A. M. *Vero* omiserat A. M. qui in Cod. suo pro *serio* invenit *servo.* — 5) *De quo serio triumphatum est* Cod. Gu. male repetita ex supp. voce *serio. Virg. Aen. VI.* 837. A. M. *Capito lio* Cod. A. M. Verba *Victor aget currum* accesserunt e Cod. Gu. — 6) *Trepidus hac* A. M. *Idem in eodem* 290. A. M. Verbum *Corripit* addidi e Cod. Gu. — 7) *Rei* deest in Cod. A. M. *Idem XII.* 589. A. M. — 8) Integer hic articulus deest in Cod. A. M. Locus Virg. est Aen. VIII, 409. Sal. Cat. cap. 24, 3. de cuius loci vera explicatione adeas Kritzium in nuperrima Salustii editione, qui eius generis multa praeclare tractavit. Legitur autem apud Salustium: *Quae primo — toleraverant.* — 9) *Rem* deest in Cod. A. M. *Ter. Phor. Prol.* 2. A. M. ubi plerumque editur *Transdere*, male. Tum Cic. Phil. II, 2. *Ac tu te* Cod. A. M. *At enim te* est in edd. Cic. Verba: *domum meam ventitaras* adieci e Cod. Gu. — 10) Formula haec cum exemplo suo deest in Cod. A. M. Locus est Virg. Aen. XI, 710. Cod. Gu. exhibet *Tradite ecum comiti*, sed *c* in *ecum* transscriptum. — 11) *Partem* deest in Cod. A. M. *Virg. Ge. III.* 84. A. M. — 12) *Pro timeo* Cod. A. M. *Idem Aen. III.* 648. A. M. *Sonitumque pe-*

Transscribo illi[15]. Virg. Aen. V.: *Transscribunt urbi matres.* Idem Aen. VII.: *Et transscribis sceptra colonis.*

Tibi factum pro a te. Virg. Aen. VI.[16]: *Nihil o tibi, amice, relictum.*

Transformat in faciem. Virg. Aen. VII.[17]: *In cultus sese transformat aniles.* [547]

Taedet harum rerum[18]. Terent. Eun.: *Taedet cotidianarum me formarum.* Sal. Iug.: *Dum me civitatis morum piget taedetque.*

Transductus illam rem[19]. Salust. Hist. II.: *Parco legio flumen transducta castra dilatavit.*

Traducor ad hoc faciendum[20]. Cic. in Divinat.: *Qui me ad defendendos homines ab adolescentia dedissem, tempore atque officio coactus ad accusandum traducerer*

Transmitto illa re. Salust. Hist. II.[21]: *Suos Equites hortatus vado transmisit.*

Truncus huius rei. Virg. Georg. IV.[22]: *Et visenda modis animalia miris Trunca pedum primo.*

V.

Utor illo. Virg. Aen XII.[23]: *Utere sorte tua.* Utor illud. Terent. Adelph.[24]: *Mea quae praeter spem evenere, utantur, sine.* Idem Andria[25]: *Quae convenere, in Andriam fatetur transtulisse atque usum pro suis.* Idem Heaut.[26]: *Quod illis aetas mira ad haec utenda idonea est.* Cicero Sicil.[27]: *Quae bona is qui testamentum fecerat aliquando antequam est mortuus, huic Heraclio omnia utenda ac possidenda tradiderat.*

Vacuus hac re[28]. Salust. Hist. I.: *Vacuam istam urbibus militari aetate.* Cic. Philipp. I.: *Vacui metu esse debemus.* Vacuus ab hac re. Idem[29]: *Ab odio, amicitia, ira, misericordia vacuum esse decet.* Vacuus illius rei. Sal. Iug.: *Uter frugum vacuos*[30]. Vacat hac re. Virg. Aen. III.: *Hoste vacare domos.*

dumque vocemque mendose Cod. Gu. — 13) *Idem VII.* 514. A. M. Pro *Intremuit* apud Virg. editur *Contremuit.* — 14) *Rei* deest in Cod. A. M. *Idem IIII.* 188. A. M. *Tum* deest in Cod. Gu. — 15) Articulus hic recens accessit e Cod. Gu. Virg. Aen. V, 750. Alter locus est Aen. VII, 422., ubi est: *Et tua Dardaniis transscribi sceptra colonis.* — 16) *Idem VI.* 509. A. M. *Relictum est* Cod. Gu.; sed *est* abest in Cod. Gu. et edd. Virg. — 17) *Idem VII.* 416. A. M. *In voltus* apud Virg. editur. — 18) Deest hic articulus apud A. M. Ter. Eun. II, 3, 6, ubi est *quotidianarum harum form.*; idemque videtur voluisse Grammaticus. Sal. Iug. c. 4. edd. Cort. Gerl. — 19) Etiam haec formula cum exemplo suo deest apud A. M. Locum Salustii, qui corruptus est, adde huius fragmentis. — 20) Etiam haec elocutio cum exemplo accessit e Cod. Gu. Ciceronis locus est Div. in Caec. c. 2, 4. — 21) *Sal. Hist. II.* 9. A. M. Fragmm. II, 49. Gerl. *Suo* Cod. Gu. — *Transmittit* edebatur ante A. Maium. — 22) *Virg. Ge. IIII.* 310. A. M. *Et visenda* desunt in Cod. A. M. *Primo* deest in Cod. A. M. — 23) Haec elocutio cum exemplo suo desideratur apud A. M. Locus est Virg. Aen. XII, 932. — 24) *Ter. Adel.* 5. 3. 29. A. M. *Utentur* Cod. A. M. *Sine* om. idem. — 25) Exemplum hoc deest in Cod. A. M. Ter. Andr. Prol. 13. *Convenire* Cod. Gu. — 26) Etiam hoc exemplum desideratur apud A. M. Locus est Heaut. I, 1, 81. ubi legitur: *Quod illa aetas magis ad haec utenda idoneast.* Fortasse Gramm. pro *magis ad haec* legit: *mire ad haec.* — 27) *Cic. in Sicil.* 18. A. M. *Heracleo* Cod. A. M. Sed *Heraclio* Gu. cum edd. apud Cic. Ceterum verba: *Quae bona is qui testamentum fecerat aliquando antequam est mortuus, huic* desunt in Cod. A. M. Apud Ciceronem l. c. paucis mutata leguntur: *Quae bona is, qui testamentum fecerat, huic Heraclio, ante aliquando, quam est mortuus, omnia utenda ac possidenda tradiderat.* — 28) Deest hic omnis articulus apud A. M. Salustii locus eius fragmentis est adiiciendus, fortasse sic legendus: *Vacuam istam urbem hominibus militari aetate.* Ciceronis locus legitur Philipp. I, 10, 25. — 29) *Idem* mendose Cod. Gu. Locus est e Bello Cat. c. 51. ex orat. Caesaris init. *Vacuos* est apud Sal. — 30) Apud Sal. Iug. c. 90. edd. Cort. Gerl. haec leguntur: *Ager autem aridus et frugum vacuus.*

Usque sub illam rem[1]. Virg. Georg. I.: *Usque sub extremum brumae intractabilis imbrem.*
Victus illa re[2]. Virg. Aen. XII.: *Victus amore tui, cognati sanguine victus.*
Urbs et nomen plurale subiunctum[3]. Virg. Aeneid. X.: *Quique urbem liquere Cosas.* Cic. de Signis : *Urbem Syracusas maximam esse Graecarum.*
Volutans suis genibus[5]. Virg. Aen. X.: *Genua amplectans genibusque volutans Haerebat. Genua advolvebantur.* Idem.

Locus Virg. est Aen. III, 123. — 1) *Usque sub*, omm. *illam rem*, Cod. A. M. *Virg. Ge. I.* 211. A. M. *Intrectabilis* Cod. A. M. — 2) *Re* deest apud A. M. *Idem Aen. XII.* 29. A. M. Verba: *Victus amore tui* desunt apud A. M. *Victus amor — cognati* (sic) Cod. Gu. Apud Virg. est *cognato.* — 3) *Urbs et nomini plurali subiunctum* Cod. A. M. male. *Idem X.* 168. A. M. *Quibus urbem* Cod. uterque. Recte iam A. M. rescripsit *Quique. Casas* Cod. Gu. *Eoas* Cod. A. M. — 4) *Cic. de Signis* 52. A. M. In Verr. Act. II. lib. IV, 52. *Graecorum* Cod. A. M. *Graecarum urbium* editur apud Cic. — 5) Etiam extremus hic articulus deest apud A. M. Loci duo Virgilii in unum coniuncti videntur. Aen. III, 607. *Genua amplexus genibusque volutans Haerebat;* et Aen. X. 523. *Et genua amplectens* cet. Nisi forte *Genua amplectans* nihil est nisi error librarii. Cuiusnam autem sit locus tertius *Genua advolvebantur*, cuius formulae aliquot exempla apud plures leguntur scriptores, pro certo dicere non possum. Virgilii non est, neque esse potest. Omnino etiam in Codice Gud. finis libri mutilatus videtur.

MAXIMI VICTORINI

LIBELLI TRES:

DE RE GRAMMATICA. DE CARMINE HEROICO.
DE RATIONE METRORUM.

PRAEFATIO EDITORIS.

Sequitur iam Maximus Victorinus, de cuius vita ac scriptis haud admodum plura constant, quam de Arusiano Messo. Nominat in primo libello in segmento de verbo sub finem Donatum; in altero autem libello, in segmento de generibus carminis dactylici ait: *Nostra memoria Lactantius de metris Pentameter, inquit, et tetrameter.* Lactantium Firmianum de metris scripsisse non constat; nisi forte intelligitur liber, qui teste Hieronymo in catalogo scriptorum ecclesiasticorum inscriptus erat *Grammaticus.* In tertio vero opusculo *Albinus* de metris citatur, qui utrum sit idem *Albinus*, ad quem inscriptus est libellus Servii *centimetrum* dictus, necne sit, magnopere dubium est. Exstat etiam Symmachi ad Albinum quendam epistola lib. VIII, 25.

Duo priora, quae iam sequuntur opuscula, in Editione Adami Petri Bas. 1527. *Marii Victorini Afri* nomen prae se ferunt, qui potius est alter ille Victorinus, cuius opuscula in Putschiana collectione habentur. Tum in eadem Petri editione tertii opusculi, inscriptio *Maximi* praenomen exhibet, qua eadem inscriptione praeditus est ille libellus in Codice Bobiensi. Sed eadem regnat, ut mihi videtur, in omnibus his opusculis dicendi ratio, idem orationis tenor, eadem doctrina grammatica, quae haud admodum est insignis.

In emendandis autem his tribus opusculis duobus usus sum Codicibus et una Editione Adami Petri Basileensi, quam supra dixi. Codex, qui in duobus prioribus opusculis auxilium tulit, asservatur in bibliotheca Gothana, chartaceus, cuius conferendi negotium in se suscepit benignissime Dübnerus, Vir Clarissimus, in Gymnasio Gothano litterarum doctor publicus. Est ille Codex formae maximae numero 707. signatus, continetque permulta. Incipit a Carmine in novem Musas, quod in Anthologia Latina

legitur, cuiusque est initium: *Clio gesta canens.* Tum sequitur Horatii ars poetica; in fine est subscriptio: *Sebastianus Brant* 1470 vel 1476. Tum post Antonii Romani carmen sequitur Ovidii epistola Sapphus ad Phaonem. Deinde rursum aliquot Antonii Romani carmina, tum versus Leonini, qui dicuntur, de statu ebriorum, tum Cento Virgilianus Hieronymi Paduani de saeva Iudaeorum rabie et amara Christi passione. Postremo post aliquot plagulas vacuas plura Grammaticorum veterum scripta leguntur, inter quae etiam duo ista priora Victorini opuscula, quae tamen solum Victorini nomen prae se ferunt, nullo praenomine assignificato. Plus hic codex mihi attulit utilitatis, quam exspectaram. Nam permultas quidem exhibet interpolationes, sed ita apertas, ut dubitatio nulla oriri posset critico vel parum exercitato. Sed in complurimis locis unice veram Grammatici manum satis luculente ostendit, quibus in locis eum sequi non dubitavi.

Tertium vero opusculum, quod est de ratione metrorum, ex Codice Sancti Columbani Bobiensis integerrime restitutum prodit. Is Codex est idem, ex quo Claudium Sacerdotem proxime publici iuris faciet Vir Clarissimus Eichenfeldius, in bibliotheca Vindobonensi publica custos meritissimus. Vetustissimus ille Codex in huius opusculi fronte gerit inscriptionem hanc, quam in notis descripsi, ubi praenomen *Maximi* disertissime legitur. Recte igitur fecisse videtur Putschius, quod haec tria parvula opuscula Maximi Victorini nomine communiter insignivit.

Quanto emendatiora autem haec opuscula iam prodeant, quam ea apud Putschium habentur, iudicent alii. Ego scio, sic esse immutata, ut, si veram scripturam contineat mea recensio, Putschiana et omnes priores plane nullius amplius pretii esse possint. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idibus Augusti cIɔIɔcccxxx.

MAXIMI VICTORINI [1937]

DE RE GRAMMATICA LIBER[1].

1. Ars uniuscuiusque rei est scientia. Artium genera sunt tria. Animi tantum, ut Poetice, Musice, Astrologia, Grammatice, Rhetorice, Iuris scientia, Philosophia[2]. Corporis, ut iaculatio, saltus, velocitas, oneris gestamen. Animi et corporis, ut ruris cultus, Palaestra, Medicina, Mechanice, Tectonice[3]. Quaedam sunt[4] ex his quas veteres aliis nominibus disgregaverunt[5], in *κακοτεχνίαν, ψευδοτεχνίαν, ματαιοτεχνίαν*[6]. *Κακοτεχνία* siquidem a malicioso fastu, in id quod persuadere[7] quaerit intenta, plerumque ad pervertendam nititur veritatem. *Ψευδοτεχνία* vero, quae animos hominum sensusque quadam specie veritatis illudit, veluti est pictorum et praestigiatorum[8]. *Ματαιοτεχνία*[9], quae difficiles quidem res, non tamen[10] usui necessarias, facit, veluti sunt sphaeropaectae[11], funambuli, caeterique huiusmodi.

De Grammatica[12].

2. Grammatica est scientia interpretandi poetas; et[13] recte loquendi scribendique ratio, dicta *ἀπὸ τῶν γραμμάτων*, id est, ab his literis, unde[14] incipere debet. Quidam eam a voce coeperunt; alii a literis; alii a syllabis; alii a casibus: nos autem a definitione[15], qui tanto melius utique incipimus, quam qui a voce[16], vel a literis incipiunt. Nam vox naturalis est, et sine Grammatica communis etiam cum imperitis.

1) *Marii Victorini Afri, viri eruditissimi, de Re Grammatica liber.* Pe. *Incipit liber Victorini* Cod. Goth. — 2) *Poeticae, Musicae, Astrologiae, Grammaticae, Rhetoricae, Iurisscientiae, Philosophiae* Putsch., cui consentiunt Go. et Pe. nisi quod Go. *philosophia* exhibet. Genitivus plane absonus. — 3) *mechanicae tethonicae* Cod. Go. *mechanice techtonice* Pe. — 4) *Quidam tamen ex his vet.* Pe. Putsch. *Quae sunt ex his quae vet.* Go. quorum emendatio facilis. — 5) *Discrepaverunt* Cod. Go. Graeca quae sequuntur in Cod. Go. Latinis litteris scripta sunt. — 6) *Metatecnia* Go. *μετατεχνία* Pe. Corr. Putsch. Tum in Cod. Go. sequuntur haec. *Kakot. quae est? oratoria, que* (quare) (sic) *kakotechnia siquidem* cet., quae sedulam interpolatoris manum satis arguunt. — 7) *Persuaderi* Pe. Putsch. Recte activum tuetur Go. — 8) *Praestrigiatorum genus* ex interpretatione Go. — 9) *Metatechnia* Go. *μετατεχνία* Pe. — 10) *Non tam* Pe. Go. — 11) *Spiropatae* Putsch. *speropecte* Go. ex quo facilis fuit emendatio *sphaeropaectae* i. e. *σφαιροπαίκται*. Vocem Graecam plane omisit Pe. Ceterum Cod. Go. *ut puta veluti*, quae ubertas debetur interpolatori. — 12) Haec inscriptio deest in Pe. et Putsch. Maiusculis litteris rubris eam exhibet Go. — 13) *poetas; aut* Putsch.: *Poetas atque Historicos ut* Pe. *poetas atque historias et* Go. Interpolatoris vestigia aperta sunt. Tum *scribendi loquendique* Pe. Putsch.; meliorem ordinem praebuit Go. — 14) *A quibus* Pe. Putsch. — 15) *A divisione* Pe. *A diffinitione qui tñ melius* Go. — 16) *Quam qui a definitione vel a litt.* Pe. Go. nisi quod Go. *diff.* Tum *incipimus. Nam* Pe. Go. Error debetur aberranti librarii oculo, qui superiora repetiit.

3. Grammaticae[1] officia sunt quatuor, lectio, enarratio, emendatio, iudicium. Lectio quidem est secundum accentus ad sensum necessitatemque pronunciatio[2]. Enarratio est secundum Poetae voluntatem uniuscuiusque discretionis explanatio. Emendatio est errorum apud Poe- [1938]
tas, et figmentorum reprehensio[3]. Iudicium est bene dictorum comprobatio.

De Lectione.

4. Partes lectionis sunt quatuor, accentus, discretio, pronunciatio, modulatio. Accentus est uniuscuiusque syllabae pronunciandi[4] in sono qualitas. Discretio est confusarum significationum perplana significatio. Pronunciatio est scriptorum per personas accommodata[5] distinctione similitudo, ut puta cum aut senis temperamentum, aut iuvenis protervitas, aut feminae[6] infirmitas, aut qualitas uniuscuiusque personae ostendenda est, et mores uniuscuiusque habitus exprimendi sunt. Modulatio est continuati sermonis in iucundiorem dicendi rationem artificus flexus[7], et in delectabilem auditus formam conversus, asperitatis[8] vitandae gratia.

De Definitione.

5. Definitio est oratio quae id de quo quaeritur aperte describit et determinat, veluti si[9] quaeras a me, *quid sit homo;* respondebo: *animal rationale, morale*[10], *risus capax.*

De Latinitate.

6. Latinitas est observatio incorrupte[11] loquendi secundum Romanam linguam. Constat autem tribus modis: ratione, auctoritate, consuetudine. Ratione, secundum technicos, id est, artium traditores. Auctoritate, veterum scilicet lectionum[12]. Consuetudine, eorum quae [1939]
modo loquendi usu placita assumptaque sunt.

De Voce.

7. Vox est aer ictus sensibilis, qui auditur quantum in ipso est. Vocis vero species sunt duae; articulata, et confusa. Articulata, quae hominum tantum est[13], unde articulata dicta est, quod articulo scribentis comprehendi possit. Confusa, quae scribi non potest, veluti[14] ovium balatus, equi hinnitus, bovis mugitus, et aliae nonnullae voces sunt[15]. Sonos quoque omnes appellamus voces, ut fluctus qui a litore audiuntur.

1) *Grammatici* Putsch. — 2) *Ad sensum necessitatemque pronunciatio* Pe. Putsch. quae vera lectio esse videtur. *Ad sensuum necessitatem propria pronunciatio* Cod. Go. Non usitatus est pluralis numerus voc. *sensus* hac significatione; et v. *propria* plane est supervacaneum, quapropter etiam haec ubertas interpolatori deberi videtur. — 3) *Deprehensio* Pe. Putsch. — 4) *Pronuntiandae* Pe. Putsch. non recte. Est enim *pronunciandi qualitas* pro una notione sive pro una voce, a qua pendet genitivus *syllabae.* Igitur Cod. Go. obtemperandum duxi. — 5) *Accommodatas* Pe. Putsch. male. *accommodata* Go. — 6) *Vel feminae* Putsch. *Vel foeminae* Pe. *Aut senis vel feminae*, ex qua lectione *aut* pro *vel* recepi. — 7) *In iucundiores dicendi rationes artificis flexus* Pe. Putsch. *In iocundiorem dicendi rationem artificus plexus*, Go., ex quibus emendari facile potuit locus. — 8) *Acerbitatis* Pe. Putsch. *Asperitatis* Goth. quod verum. — 9) *Ut puta veluti si* Go. — 10) *Mortale* Goth. Pe. Putsch. Sed recte monuit Dübnerus ad hunc locum, *mortalitatis* notam iam animali inesse, quapropter *morale* legendum censuit, quod recepi. Tum *capax risus* Cod. Go. — 11) *Incorruptae* Go. Vide supra 1. not. 1. — 12) *Lectione* Pe. Putsch. Statim in Go. *Quid consuetudine? Eorumque verborum medio loquendi usu.* Igitur v. *doctorum* a Cod. abest, recte; nam *doctorum usus* non est con-

De Casibus.

8. Casus sunt quaedam declinationes, inde sic dicti[16], quod per eos pleraque nomina a prima sui positione inflexa varientur, et cadant[17] pleraque, non tamen omnia. Sunt enim quaedam vocabula, quae per casus flecti non possunt, veluti *nugas*, *frugi*, *nihili.* Declinationis casus sunt sex: nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Sed si a cadendo casus dicti sunt, nominativus casus recte dici non potest, qui adhuc in suo statu est, nec a prima sui positione cecidit, quo fit ut a genitivo casus esse incipiant. Ac per hoc iam quinque sunt. Quamvis non aliter nominativum quoque casum dicere possumus, quam ut in gradibus, quos[18] descendimus, illum etiam, qui in summo est, gradum dicimus, cum alioqui superiori planiciei[19] aequalis sit, nec fiat gradus nisi depressione sequentis, quo exemplo per genitivum, in quem cadit, nominativus quoque iam casus est. Addunt etiam nonnulli, quamvis sine nomine, septimum casum[20]. Septimus casus est, qui quasi speciem ablativi habet, nec tamen ablativus est; quippe ipse per accusativum liquidius[21] explicatur, veluti cum dicimus: *nos terra vel mari* [1940] *vectos;* non utique a terra vel mari, sed per terram, vel per mare. Ex quo sensu est:

— *multum ille et terris iactatus et alto*[22].

9. Genitivi casus regula est: genitivus singularis nunquam a nominativo suo[23] minor est. Itaque aut totidem syllabis constare debet, quot et nominativus eius, aut etiam una syllaba excedere. Totidem syllabis, ut Virgilius Virgilii, Terentius Terentii; et ob id geminata est *i*[24], quoniam una excedere debet, ut Hector Hectoris, Nestor Nestoris. Nullus nominativus invenitur, qui etiam duabus syllabis accrescat in genitivo. Incidunt quaedam contra supradictam rationem[25], sicuti[26] est anceps ancipitis, praeceps praecipitis, biceps bicipitis, supellex supellectilis.

10. Ablativi regula est: ablativus singularis exceptis quibusdam nominibus aptotis, nequam et nugas, una ex quinque vocalibus terminatur. Quaecunque igitur nomina ablativo casu[27] singulari *a* vel *o* fuerint terminata, genitivum pluralem in *rum* syllabam mittunt, dativum et ablativum in *is*, ut puta ab hac tabula, harum tabularum, his et ab his tabulis[28]; ab hoc docto, horum doctorum, his et ab his doctis. Quod si *e* vel *i* vel *u*[29] fuerint terminata, correpta litera in ablativis, genitivum pluralem in *um* vel in *ium*[30] syllabas eiiciunt, ut puta ab hoc codice codicum, pariete parietum, item rupe rupium, stirpe stirpium, nocte noctium. Simili quoque modo *i* aliquando in *um* syllabam[31] iacit, ut vigili vigilum[32], pugili pugilum; item agili agilium, facili

suetudo. Cetera ubertas in Cod. interpolatori tribuenda; *verborum* ab interprete ad *eorum* ascriptum fuit, *medio* ex *modo* corruptum. — 13) *Tantummodo* Go. omisso *est.* Saepe *est* et *modo* similibus compendiis scripta confunduntur. — 14) *Ut puta veluti* Go. Sic fere semper. — 15) *Mugitus bovis et nonnullae aliae voces sunt* Go. *Sunt* abest a Pe. et Putsch. — 16) *Unde dicti* Go. ab eo, qui interrogationis formulas adhibendas putabat. — 17) *Varientur et cadunt* Go. — 18) *Quam in gradibus per quos* Pe. Putsch. *Ut* addidi e Cod. Go. *Per* omisi ex eodem. — 19) *Alio quia superiore planitiae.* Cod. Go. — 20) Hic sequitur in Go. et Pe. inscriptio: *De septimo casu*, quam cum Putschio omisi. — 21) *Lucidius vel liquidius* Go. *Lucidius* Pe. Putsch. Praeoptavi *liquidius*, qua eadem voce infra utitur in re simili Gramm. — 22) Virg. Aen. I, 3. — 23) *A suo nom.* Pe. Putsch. — 24) *Geminata est ii* Pe. Putsch. — 25) *Supra dictam* divisim scriptum apud Putsch. Coniunctim exhibent Go. Pe. — 26) *Ut puta sicuti* Go. — 27) *Casu* adieci e Go. — 28) *His et ab his tabulis* deest in Go. — 29) *Quodsi e aut i aut u* Pe. Pusch. — 30) *Um et ium* Pe. Putsch. *In um vel in i et um* Go. quod facile correxi. — 31) *Syllabam* adieci e Cod. Go. — 32) *Ut mugili mugilum* corrupte Pe. Putsch. *Ut hoc vigili vigilum* Go.

facilium[1]: dativum et ablativum in *bus*, ut his et ab his codicibus, parietibus, rupibus[2]. Ablativus quod si *e* produca fuerit, genitivum pluralem in *rum* iacit, ut ab hac specie, harum specierum, his speciebus. At vero si *u*, genitivum in *uum* tantummodo iacit, ut ab hoc fluctu, horum fluctuum; ab hoc curru, horum curruum; his et ab his fluctibus, curribus[3].

De Declinatione nominum. [1941]

11. Declinatio nominum secundum genera nota[4]. Maro, nomen[5] proprium, generis masculini, numeri singularis, figurae simplicis[6], casus nominativi et vocativi, quod declinabitur sic: hic Maro, huius Maronis, huic Maroni, hunc Maronem, o Maro, ab hoc Marone. Et pluraliter: hi Marones, horum Maronum, his Maronibus, o Marones, ab his Maronibus.

12. Musa, nomen appellativum, generis feminini, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi et vocativi[7], quod declinabitur sic: haec Musa, huius Musae, huic Musae, hanc Musam, o Musa, ab hac Musa. Et pluraliter: hae Musae, harum Musarum, his Musis, has Musas, o Musae, ab his Musis.

13. Factum, nomen appellativum, generis neutrius[8], numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi, accusativi et vocativi, quod declinabitur sic[9]: hoc factum, huius facti, huic facto, hoc factum, o factum, ab hoc facto. Et pluraliter: haec facta, horum factorum, his factis, haec facta, o facta, ab his factis.

14. Parens, nomen appellativum, generis communis[10], numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi et vocativi, quod[11] declinabitur sic: hic et haec parens, huius parentis, huic parenti, hunc et hanc parentem, o parens, ab hoc et ab hac parente. Et pluraliter: hi et hae parentes, horum et harum parentum, his parentibus, hos et has parentes, o parentes, his et ab his parentibus.

15. Felix, nomen appellativum, generis omnis, numeri singularis, figurae simplicis, casus nominativi[12] et vocativi, quod declinabitur sic: hic et haec et hoc felix, huius felicis, huic felici, hunc et hanc felicem, et hoc felix, o felix, ab hoc et ab hac felice, vel felici[13]. Et pluraliter: hi et hae felices, et haec felicia, horum et harum et horum felicium, his felicibus, hos [1942] et has felices, et haec felicia[14], ab his felicibus.

1) *Facili faciliet: dat* Pe. — 2) Verba *Parietibus rupibus* accesserunt e Go. — 3) *Curribus* desideratur in Pe. et Putsch. — 4) *Genera nominum* Pe. Putsch. *Genera nota* recte Go. — 5) *Nomen* adieci e Go. — 6) Verba: *figurae simplicis* addidi e Cod. Go. — 7) *Nominativi, vocativi et ablativi* Pe. Putsch. Statim post *quod* omittunt Pe. Putsch. — 8) *Neutri* Pe. Putsch.; error ortus ex omisso compendio syllabae *us*, quod saepe fit. — 9) *Quod declinabitur* scripsi e Cod. Go. *Quod* om. Pe. Putsch. Tum *Nominativo hoc factum* Pe. Putsch. — 10) *Communis generis* Pe. Putsch. — 11) *Quod* addidi e Cod. Go. — 12) *Nominativi, accusativi et voc.* Pe. Putsch. — 13) *Et hoc felici* Pe. Putsch. Tum deest *Et* in Pe. et Putsch. — 14) *His et ab his f.* Pe. Putsch. — 15) *In communi* Pe. Putsch. Tum *ut puta* Pe. Putsch. *Ut puta veluti* Cod. Go. — 16) *Conceptus* Pe. male. Verba *unde dicta est oratio quasi oris ratio* aliena sunt et aliunde illata videntur. — 17) *Vel pendentis. Mora tribus.* Sic male distinctum in Pe. — 18) *Terminat, Finalis a nobis, τελεία a Graecis dictus hoc modo.* Pe. et Putsch. nisi quod *thesis* pro τελεία in Pe. Verba *et vocatur* interposui ex Go., qui in seqq. verba *dictus hoc modo*, quae aliena sunt, omittit. Idem Cod. pro τέλειος, quod de coniectura dedi, exhibet *thessis.* Θέσις apud Graecos dicitur ipsa distinctio. Cf. Donat. I, 6. — 19) *Et legendi* Go. male. — 20) *Μέσον* Pe. *μέση* Putsch. *HECE* Cod. Go. Huic voci subiungunt *hoc modo* Pe. et Putsch.

De Sententia.

16. Sententia est dictio generalis ad vitae emendationem in commune pertinens[15], veluti: *Ne quid nimis.* Oratio sermo est contextus[16] ad clausulam tendens; unde dicta est oratio, quasi oris ratio. Clausula est compositio verborum plausibilis structurae exitu terminata. Distinctio est apposito puncto nota finiti sensus, vel pendentis mora. Tribus[17] locis ponitur. Summo, cum sensum terminat et vocatur finalis a nobis, a Graecis[18] τέλειος. Medio, cum respirandi spacium legenti[19] dat, et dicitur μέση[20]. Imo ponitur, cum mora lectionis interruptum terminat tenorem, aut aliud adhuc illatura suspendit[21], et vocatur a Graecis[22] ὑπεστιγμένη, a nobis subdistinctio.

De Accentibus.

17. Accentus sunt, qui Graece προσῳδίαι[23] dicuntur, acutus, gravis, circumflexus. In omni parte orationis Latinae, item et Graecae aut acutum aut circumflexum poni necesse est, nec amplius quam unum, vel hunc vel illum. Nam gravis in pluribus ponitur. Acutus cum apud Graecos tria loca teneat, ultimam et ei proximam syllabam et antepenultimam; apud nos duobus tantum[24] locis poni potest[25]: aut in penultima syllaba, ut praelegístis; aut in ea, quae a fine est tertia, ut praelégimus[26]. Circumflexus, si pars orationis trium aut amplius fuerit syllabarum, non nisi in penultima locum[27] poterit invenire, ut perturbâre, docêre[28]. Monosyllabae quaecunque positione longae fuerint, acutum habebunt accentum, ut[29] píx, nóx, níx, núx, páx, fáx. Quando natura longae erunt, circumflexo accentu pronunciabuntur, ut dôs, rês, spês, môs, flôs[30]. [1943] In dissyllabis, si prior natura longa erit[31], et posterior correpta, prior circumflectitur, ut hôra, Rôma. Si posterior producta sit, prior, seu longa seu brevis sit[32], acuatur necesse est, ut léges, sálus. Et si ambae breves sint[33], acuetur prior, ut déus, hómo. In trisyllabis, aut his quae plures syllabas habent, si penultima brevis fuerit, quae eam praecedit, acuetur, ut Túllius, Horténsius. Deinde si penultima positione longa fuerit, ipsa habet acutum accentum, praecedentem enim gravem facit, ut Metéllus, Catúllus, Camíllus[34]. Si penultima naturaliter producta fuerit, ita ut ultima brevis sit, penultimam circumflectimus, ut Cethêgus, Românus. Si vero longa erit ultima, penultimae acutum dabimus accentum, ut Athénae, Fidénae[35]. Graeca nomina, si iisdem literis proferuntur, Graecos accentus habebunt, nam cum dicimus *Thyas*, *Nais*[36], acutum habebit posterior accentum; et cum Themisto, Calypso, Theano, ultimam circumflecti videbimus. Quod

— 21) Corruptum hunc locum ope Codicis restitui, ubi sic: *Imo ponitur cum inpono mora lect. interruptum terminat tenorem aut al. adhuc in latina susp.* In Pe. sic editum est: *Imo ponitur cum mora lect. interruptum terminat tenorem, ut aliud adhuc suspendat et vocatur.* In Putsch. excusum est: *Imo ponitur, cum mora lect. interrupto tenore aliud adhuc illatura suspendit,* quae lectio gravi laborat vitio, quod obiecti accusativus ad verb. *suspendit* desideratur. Voc. *inpono* in Cod. undecunque irrepserit, alienum est; *terminat* exhibet etiam Pe.; *in latina* ortum ex *inlatura.* — 22) *A Graecis ὑποδιαστολή* Pe. *A. Gr.* ὑποστιγμή Putsch. A Graecis *ΥΠΤΕCΗΕΗΕΡΑ*, h. e. ὑπεστιγμένη *a*, ultima littera *a* ex sequentibus vv. *a nobis* huc traducta est. — 23) *Qui Graece Prosodiae* Putsch. *qui Graeci Pros.* Pe. *qui graecae* προςω*thiae* Go. — 24) *Tamen* Pe. — 25) *Quibus?* Go. Pe. Putsch. Ab interpolatore profectum. — 26) Accentuum signa addidi ex Pe. — 27) *Nisi penultimum locum* Pe. Putsch. — 28) *Perdocere* Pe. Putsch. — 29) *Ut* adieci e Cod. Go. — 30) Accentus addidi ex Pe. Similiter in seqq. — 31) *Fuerit* Pe. Putsch. *erit* Go. — 32) *Sit* adieci e Cod. Go. — 33) *Fuerint* Pe. Putsch. *sint* Go. Paullo post *habebunt* pro *habent* Go. — 34) *Mètéllus*, *Càtúllus*, *Càmíllus* Pe. — 35) *Athenae*, *Mycenae* Pe. Putsch. Accentus sunt ex Pe., ut supra indicavimus, recepti. — 36) Verba *Thyas*, *Nais* desunt in Pe. lacuna significata. *thila mays* Go.

utrumque Latinus sermo non patitur, nisi admodum raro, ut sola occurrit *ergo* coniunctio, in qua posterior circumflexa deprehenditur. Item adverbium *pone*, posteriore acutum recipit accentum, ne sit verbum. Forma acuti accentus per oblicum[1] in partem dexteram[2] scandit, ut: ´. Gravis accentus forma a sinistra[3] parte descendit, ut: `. Circumflexus transversa v litera notatur[4]: ^. Longus autem accentus transversa I litera, vel sic iacente: —. Brevis sursum spectat, ut: υ. Sed in illis sonos, in his tempora dinoscimus; quare *δασεῖαν* et *ψίλην*[5], quibus Graeci utuntur, et nos praetermittimus; quoniam adspirationem nobis H litera, quae in duas partes dividitur: ⊢ ⊣, repraesentat, etsi apposita *H* sic erit[6]. His adiiciunt Hyphen[7], cum duo verba, quasi unum, pronunciatione colligimus[8], et formam eius hanc faciunt ʊ, et utriusque verbi[9] proximas literas inflexa subter [1944] virgula iungunt, quale est:

Turnus ut ante‿volans[10].

Diastole, dextra pars quaedam circuli, ad imam literam; hac nota male cohaerentia discernuntur, ut est:

Ereptae virginis ⁾ *ira*[11]:
Viridique in litore conspicitur ⁾ *sus*[12].

Item apostrophus sic notatur; ad caput eius consonantis, cui vocalis subtracta est, inflexam virgulam, quae ad eam[13] spectat, apponunt, ut:

— *tanton' me crimine dignum*
Duxisti[14]?

De Litera.

18. Altera est figuratio quaedam, qua[15] cum aliis adnexa, vox emissa comprehenditur. Phoenices primi literarum inventores fuisse traduntur; quamvis alii Assyrios, alii Mercurium apud Aegyptios asserunt. In Graeciam certe Cadmum Phoenicem sedecim[16] attulisse constat, *α β γ δ ε ι κ λ μ ν ξ π ϱ σ τ ω*; eis Troiano bello Palamedem addidisse quatuor, *η ψ φ χ*. Post eum Simonidem Melicum[17] totidem, *υ ζ ο ϑ*. Haec[18] autore Evandro, ut quidam volunt, alii vero Hercule

1) *Oblicum* scriptum in Go. *Obliquum* Pe. Putsch. — 2) *Dextram* Pe. Putsch. — 3) *A dextra* male Putsch. — 4) *Hoc modo* addunt Pe. Pusch. — 5) *Dasiam et psilen* Pe. Putsch. nisi quod Pe. *psylen*. Cod. Go. *acia et Cyiλε*, suprascriptis hic: *Θασιαε* — *ψιλε*. — 6) Haec sic leguntur in Cod. Go. *Quoniam adspirationem nobis apposita H litera, quae in duas partes dividitur H repraesentat etsi apposita H sic erit.* In Pe. leguntur sic: *Quoniam aspirationem apponimus H literae, quae in duas partes dividitur, etsi apposita H sic erit.* Quae sic emendasse sibi visus est Putsch. *Quoniam adspirationem nobis H litera, quae in duas partes dividitur, repraesentat, etsi apposita non erit.* Apparet, negationem in postremis plane esse absurdam. Sententia Grammatici haec esse videtur: *H* littera nobis est pro aspiratione. Ea littera dividitur in duas partes ⊢ ⊣; sed si apponitur, semper hanc formam habet: *H*. Ad hanc igitur sententiam locum correxi. — 7) *Hyphin* Pe. Go. fere semper. — 8) *Colligamus* Pe. Putsch. *Collegimus* Go. — 9) *Verba* Pe. Putsch. Go. Dedi *verbi*, quod sententia flagitat. — 10) Verba *Turnus ut* desunt in Pe. et Go. Locus est Virg. Aen. IX, 47. Cf. Donat. I, 5, 3. — 11) Locus est Virg. Aen. II, 413. Diastole in his apud veteres propterea necessaria iudicabatur, ne legeretur: *virgine — sira*, quod sonaret fere ut *virgine Syra*, neu pronunciaretur *conspicit ursus*. — 12) Locus est Virg. Aen. VIII, 83. — 13) *Ad eum* Pe. Putsch. Go. Sed sententia femininum postulat, quia v. *consonantem* respicit. — 14) Virg. X, 668. — 15) *Quia* Pe. Go. — 16) *Sedecim* Cod.

in Italiam a Pelasgis[19] allatae sunt. Tria accidunt unicuique literae, nomen, figura, potestas. Nomen literae est, quo appellatur, ut A. genere effertur neutro[20]. Figura quidem literae est, qua notatur. Potestas est, quae in ratione[21] metrica valet, cum aut producta, aut correpta est. Literarum species sunt duae, vocales et consonantes. Vocales sunt, quae per se efferuntur[22], et per se syllabam faciunt, id est, sine alterius adminiculo; quippe *b*, *c*, caeteraeque huiusmodi nisi consonent[23] proferri non possunt. Vocales sunt, quinque: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. *I* et *v* loco consonantium etiam ponuntur, quando aut ipsae inter se geminantur, aut cum aliis vocalibus iunguntur, veluti si sit in capite *v*[24]: *vorsus*, *virus*, *volvitur*. Quippe non poterit prima syllaba positione fieri longa, nisi sequens vocalis loco consonantis fuerit accepta, ut quidem suo loco docebimus[25]. Conso- [1945]
nantium species sunt duae, quaedam sunt semivocales, quaedam mutae. Semivocales sunt, quae per se[26] syllabam facere non possunt, quarum sunt septem: *f*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*. Ex his duplex est *x*: constat enim aut ex *g* et *s* literis, aut ex *c* et *s*[27], ut puta *rex*, *regis; pix*, *picis*. Quippe ante *x* literam, quae postea in compendium inventa est, *rex* per *gs*, item *pix* per *cs* veteres scribebant. Mutae sunt, quae ipsae per se proferri[28] non possunt, neque per se syllabam facere; quarum sunt novem: *b*, *c*, *d*, *g*, *h*, *k*, *p*, *q*, *t*. Duae ex his supervacuae videntur *K* et *Q;* quia *c* litera eorum locum possit explere. Verum has quoque necessarias orthographiae ratio efficit, quoties[29] *a* sequitur, ut per *K* scribendum sit, ut kanna, kalendae, Karthago; quoties *u*, per *Q*[30], ut quoniam, Quirites; quoties reliquae vocales per *c*, ut certus, civis, commodus[31]. H vero existimatur adspirationis nota, veruntamen litera est. Literae peregrinae sunt Z et Y[32], quae peregrinae a nobis propter Graeca quaedam nomina[33] assumptae sunt, ut Hylas, Zephyrus ; quae si non essent, Hoelas, et Sdephirus[34] diceremus; quarum *y* inter vocales habetur, inter mutas z duplex, quae loco duarum consonantium apud nos fungitur, nec aliter metri ratio constare potest in illo versu:

— ubi est Mezentius[35].

Siquidem *Me* brevis est syllaba, verum excipitur a duplici *z*, quae si assumpta non esset, per *s* et *d* *Mesdentium* scriberemus. Literis tredecim[36] finiuntur extremae partes nominum, vocalibus quinque[37], et semivocalibus sex, et mutis duabus. Ideo autem semivocales sex, cum alioqui sint septem, quia[38] nullum nomen Latinum in *f* literam exit. Sunt autem[39]: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *l*, *m*, *n*, *r*,

Numeri signum exhibent Pe. Putsch. — 17) *Simonidem Elegum* Pe. Putsch. mendose; non enim dicitur poeta *elegus*, sed *elegiacus*. Cod. Go. *meligum*, in quo latere *Melicum* recte vidit Dübnerus. — 18) *Hae* Pe. Putsch. — 19) *A Faliscis* Pe. *A Pilascis* Go. — 20) His subiungit Go. haec: *ut quidem omnes literae sunt, cum dicimus, deesse unum a vel unum b.* Quae interpolatori debentur. — 21) *Qua ratione* Pe. Putsch. *Quae in ratione* recte Go. — 22) *Proferuntur* Go. — 23) *Huiusmodi consonae prof.* Pe. Go. Lectio, quam dedimus, Putschio debetur, quae undecunque est, vera videtur. Statim pro *non possunt* Go. *nequeunt.* — 24) *Veluti si sit in capite, ut vor.* Pe. Putsch. *Ut puta veluti* ut fere semper Cod. Go. Tum *ut* abest; sed desideratur ad superius verbum subst. *sit* subiectum, quod latet in *ut*, videlicet littera *u*, quare scripsimus: *si sit in capite v, vor.* — 25) *Edocebimus* Cod. Go. — 26) *Et per se* Go. — 27) Praepositionem adieci ex Go. — 28) Hoc ordine Go.; *proferri per se* Pe. Putsch. — 29) *Quotiens* ubique Go. — 30) *Scribendum* h. iterum loco addidit Go. — 31) *Certus, civis, commodus* Pe. Putsch. *Certus, comm. cinis* Go. — 32) *X, Z et Y* Pe. male. *Y et Z* Go. — 33) *A nobis* et tum *nomina* adiecta e Go. ubi est: *siquidem a nobis propter Graeca nomina adsumtae sunt et sumtae*, in quibus haud difficile est, interpolatoris manum dignoscere. — 34) *Depherus* Pe. Putsch. — 35) Virg. Aen. X, 897. ubi legitur: *Ubi nunc Mezentius.* — 36) *Tredecim* Go. *XIII.* Pe. Putsch. — 37) *Quinque vocalibus* Pe. Putsch. — 38) *Quia* Go. *quoniam* Pe. Putsch. — 39) *Sunt au-*

s, *x*, *c*, *t*, ut tabula, monile, frugi, ratio, genu, mel, scamnum, flumen, arbor, flos, nox, halec [1], caput.

De Syllabis.

19. Syllaba est litera vocalis, vel literarum coitus per aliquam vocalem com- [1946]
prehensus. Dicta est autem syllaba ἀπὸ τοῦ συλλαβεῖν [2]. Est enim syllaba σύλληψις quaedam literarum, id est, conceptio [3]. Qualitas syllabarum dividitur in duas species, in breves et longas; aut enim breves sunt [4] aut longae. Breves efficit correpta vocalis in syllaba. Tempora in brevi est unum [5], in longa duo. Longae syllabae duobus modis deprehenduntur, aut natura, aut positione. Natura, quinqne modis; aut cum una vocalis producatur, ex qua dictio constat, ut *o dea* [6]: aut geminata, ut Eurylus: aut incipiens, ut *en:* aut terminans, ut *ne:* aut medio posita, ut *non.* Positione longae fiunt decem modis, aut cum correpta vocalis in duas desinit consonantes, ut *ars:* aut cum desinit in unam consonantem, et excipitur ab altera consonante, ut *arma*: aut cum excipitur a duabus consonantibus, ut *agri:* aut cum desinit in *x* literam duplicem [7], ut *nox:* aut cum excipitur a duplici, ut *nexus:* aut in *z*, quae apud Graecos duplex est, ut *Mezentius:* aut cum desinit in consonantem, et excipitur a vocalibus loco consonantium positis, *u* vel *i*, ut *arva*, *adiuvo:* aut cum correpta vocalis in vocalem desinit loco consonantis positam, excipiturque [8] a vocali loco consonantis [9] posita, ut

Maiior agit deus [10],

et:

Troiiaque nunc stares;

sic enim ista scribi per geminatam [11] *i* metri ratio deposcit: aut cum desinit correpta vocalis in consonantem, in qua pars orationis finitur: aut cum correpta vocalis ipsa per se partem orationis impleverit.

De Verbo.

20. Qualitas verborum est, qua quaeritur, finitum sit verbum, an infinitum. Finitum verbum est, quod habet [12] certum numerum, tempus certum, certamque personam, ut lego, scribo. Infinitum, quod nihil horum certum habet, ut legere, scribere; haec enim omnibus numeris, temporibus [13], personis, incerta sunt. Genera verborum sunt quinque: activum [14], passivum, [1947]
neutrum, commune, deponens. Activum est, quod *o* litera terminatur, et accepta *r* litera [15] facit ex se passivum, ut lego, legor. Passivum est [16], quod *r* litera terminatur, et deposita ea redit in

tem illae Pe. Putsch. — 1) *Allec* Go. — 2) Sic recte Pe. Ἀπὸ συλλήψεως Putsch. In Cod. Go. esse videtur: ἀπὸ τοῦ συλλεμση, quod videtur prave scriptum pro συλλαμβάνειν. — 3) Ita Cod. Go. et Putsch. *Literarum quaedam conceptio* Pe. His subiungit Putsch. *et quasi adsumptio*, quae interpolatori debentur. — 4) *Aut enim breves sunt* sic Go. *Sunt enim breves* Pe. Putsch. — 5) *In brevi syllaba tempora quot sunt? unum* Cod. Go. — 6) *Ut ait o Dea* Go. — 7) *Duplicem literam* Pe. Putsch. — 8) *Ecipiturque vocali* Pe. omissa praepositione. *Excipitur aequae a voc.* Go. — 9) *Consonantis loco* Pe. Putsch. — 10) *Maiior egit et est Troia quae* Go. *Maiior agit et est Troia quae* Pe. Emendavit Putsch. Locus Virg. est Aen. XII, 429. et Aen. II, 56. — 11) *Geminatum* Pe. Putsch. — 12) *Habuerit* Pe. Putsch. — 13) Hoc ordine Go. *Personis, temporibus* Pe. Putsch. — 14) Male in Go. *Activa, passiva, neutra, deponentia et communia.* — 15) Voc. *litera* accessit e Go. — 16) *Passiva sunt quae — terminantur — rediunt in activa* Cod. Go. licet antea

activum, ut legor, lego. Neutrum est, quod *o* litera terminatur, et non potest recipere[17] *r*, ut curro, vigilo, dormio. Eius significationes sunt duae, aut enim agendi vim habet, ut sedeo, curro; aut patiendi, ut algeo, vapulo. Commune verbum est, quod *r* litera terminatur, et agendi, et patiendi recipit[18] significationem, ut criminor te[19], et a te. Deponens est, quod *r* litera terminatur, et deposita ea Latinum non est, ut loquor, luctor. Deponens autem per[20] antiphrasin dictum est et per catachresin, quod *r* literam non[21] deponat. Huius quoque significationes sunt duae; aut enim agendi vim habet, ut loquor, aut patiendi, ut morior. Numeri verborum sunt duo: singularis, ut lego; pluralis, ut legimus. Figurae similiter sunt duae: simplex, ut lego; composita, ut relego. Totidem modis vero componuntur, quot et nomina. Ex duobus integris, ut describo. Ex integro et corrupto, ut expleo. Ex corrupto et integro, ut effero[22]. Ex duobus corruptis, ut sustineo. Personae verborum sunt tres. Prima, quae loquitur, ut lego. Secunda, ad quam loquitur, ut legis. Tertia, de qua loquitur, ut legit. Coniugationes verborum sunt tres. Prima, quae indicativo modo, tempore praesenti, persona secunda, *a* habet ante *s*, ut amo, amas. Secunda coniugatio, quae indicativo[23], tempore praesenti, persona secunda, *a* habet ante *s*, ut moneo, mones. Tertia coniugatio, quae *i* habet ante *s*, ut lego legis. Coniugatio forma quaedam est, in qua intelligitur, promissivus modus quomodo efferri debeat. Eam quaerimus in verbis activis, neutralibus, *o* litera terminatis, indicativo modo[24], tempore praesenti, persona secunda, ante novissimam literam. In passivo autem et communi et deponenti, quae *r* litera terminan- [1948] tur, eodem modo et eodem tempore praesenti, et persona secunda ante novissimam syllabam. Prima et secunda coniugatio futurum tempus, id est, promissivum modum mittunt in *bo*, amo, amas, amabo; moneo, mones, monebo. Tertia coniugatio promissivum modum in *am* et *bo* syllabam mittit[25]; si correptam literam *i* habuerit, promissivum modum[26] in *am* syllabam mittit, ut lego, legis, legam; scribo, scribis, scribam. Quod si *e* correpta[27] fuerit, in *ar* syllabam iacit[28], ut legor, legeris, legar. Si producta *i* fuerit, promissivum modum in *am* et in *bo* iaciet, ut scio, scis, sciam et scibo. Terentius in Phormione:

Scies, Modo ut tacere possis[29].

Item in Heautontimorumeno:

Iam scibis cuius sis coniunx[30].

Hinc est etiam illud in Hecyra:

Matris servibo commodis[31].

Et in Milite Plauti:

Assentiendum est, quicquid hic mentibitur[32].

Ut autem sciamus, quando in secunda persona *i* correpta aut producta sit, in imperativo modo hoc

Activum est. — 17) *Accipere* Pe. Putsch. — 18) *Accipit* Pe. Putsch. — 19) *Criminor, osculor te* Pe. Putsch. Recte omissum *osculor* in Goth. De activo *crimino* cf. Priscian. VIII, 5, 25. Adde Donat. II, 12, 5. — 20) *Per* addidi e Cod. Go. — 21) Negandi particula omissa in Go. — 22) *Effero* scripsi e Go. *Offero* Pe. Putsch. — 23) *In indicativo* Go. Atque ita paullo ante: *quae in indicativo modo.* — 24) *In indicativo modo* Go. *modo indicativo* Pe. Putsch. — 25) *Gerit* Go. — 26) *Modum* addidi ex Go. — 27) *Correptum* Pe. Putsch. — 28) *Iecit* Go. Sic aliquoties variatum in Go. — 29) Terent. Phorm. I, 2, 9. seq. — — 30) *Iam* adieci ex Go. Locus videtur memoriter citatus. Nam apud Ter. Heaut. V, 2, 43. legitur: *Aut scibis, cuius sis* de patre. *Coniux* Pe. Pusch. — 31) Verba: *Hinc est etiam illud in* exhibet Go. Nam in Pe. legitur: *Et in Hecyra.* In Putsch. *Et Hecyra.* Tum *Matris* addidi e Go. ubi *maris.* Locus est Ter. Hecy. III, 5, 45. — 32) *Et in Milite Plautiat sentiendum* Go. Locus est Plauti Mil. I, 1, 35. ubi editur: *Et assentandum.*

adverte. Nam quoties correpta est *i*, detracta *s* litera *i* transibit[1] in *e*, ut lego, legis, lege; scribo, scribis, scribe. Quando autem producta est, perseverat in imperativo modo *i*, ut audio, audis, audi; servio, servis, servi. Modi autem sunt decem[2]: indicativus, promissivus, imperativus, optativus, coniunctivus, concessivus[3], infinitivus, impersonale, gerundi[4], hortandi modus. Addunt quidam percunctativum modum. Indicativus, ut lego: promissivus, ut legam: imperativus, ut lege: optativus, utinam legerem: coniunctivus, cum legam: concessivus, ut legerim: infinitivus, ut legere: impersonale[5], ut legitur: gerundi[6], ut legendo: hortandi, ut legamus: percunctativus, ut[7] legisne. Tempora verborum sunt tria, praesens, praeteritum, futurum. Praesens, ut lego: praeteritum, ut legi: futurum, ut legam. Praeteriti temporis[8] differentiae sunt tres: imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, ut legebam, legi, legeram. Formae verborum sunt quatuor, meditativa, inchoativa, perfecta, [1949] frequentativa. Meditativa est[9], ut amaturio; inchoativa, ut fervesco, calesco; perfecta forma[10], ferveo, caleo, algeo; frequentativa, halito, cursito[11]. Defectiva vero sunt verba, quae cum declinantur[12], in genere vel tempore, vel coniugatione, vel persona, aut etiam uniformiter perdurare non possunt, et ob id defectiva dicuntur. Genere deficiunt verba, cum activa significatione, temporis praesentis[13], ad passivam speciem in praeterito transeunt, ut audeo, ausus sum; gaudeo, gavisus sum; soleo, solitus sum, et rel.[14]. Persona deficiunt, quae cum activa significatione, nisi adiuncto pronomine personam acceperint, declinari per se nequeunt, ut taedet, pudet, poenitet, piget, oportet, libet. Dicimus enim, taedet me, te, illum, nos, vos, illos et reliqua similiter. Sunt[15] alia impersonalia, quae a perfectis verbis descendunt, ut ab *eo* et *video*[16]; facit enim *itur* et *videtur*. Dicimus: itur a me, a te, ab illo, a nobis, a vobis[17], ab illis. Coniugatione deficiunt: fero, fers, fert; facit enim in praeterito *tuli*, nec apparet, quotae sit coniugationis, cum secundum formam supradictam indicativi modi nulla vocalis ante novissimam literam[18] *s* inveniatur. Modo sunt quae deficiunt: odi, novi, memini; oderam, noveram, memineram; quae sola duo tempora indicativo modo inveniuntur. Item cedo, cette, ecce, quae solum[19] imperativo modo deprehenduntur, caeteris modis deficientibus[20]. Sunt quae indicativo modo, tempore praesenti dissimilia, in praeterito similia fiunt, ut cerno, cresco, quae faciunt *crevi*[21]. Sed illa quoniam Donatus exposuit, ideo dimisimus.

1) *Transibit in e.* Hoc ordine Go. *In e tr.* Pe. Putsch. — 2) *Decem* addidi ex Go. — 3) *Infinitivus* additum ex Go. Addendum fuisse, seqq. ostendunt. — 4) *Gerendi* Pe. Putsch. — 5) *Impersonalis* Pe. Putsch. — 6) *Gerendi* Pe. Putsch. — 7) *Ut* additum ex Goth. — 8) *Temporis* omissum in Pe. Putsch. — 9) *Meditativa sunt* Pe. Putsch. — 10) *Est* h. l. iterum addit Go. — 11) *Halito* addidi e Cod. Go. ubi *alito.* — 12) *Declinentur* Pe. Putsch. Alienus est coniunctivus. — 13) *Praesentis temporis* Pe. Putsch. — 14) *Et rel.* addidi ex Go. — 15) *Illos. Similiter quae sunt.* Pe. *Illos. Similiter que sunt* Putsch. Nos dedimus lectionem Cod. Go. — 16) *Ut ab eo, quod est eo et video* Pe. Putsch. Formula *ab eo quod est* haud familiaris huic Grammatico. — 17) *A vobis a nobis* Pe. Putsch. — 18) *Literam* addidi e Cod. Go. — 19) *Item cedo, cede, qui solo* Pe. *Item c. cede, quae solo* Putsch. *Item cedo cete, ecce, quae solum in imp.* Go. Ex quibus *cete* in *cette* mutandum fuit et *in* praepositio omittenda. In eodem Cod. deest *modo* ante *deprehend.* — 20) Male *deficiunt* Pe. Putsch. Error ortus, quod v. *deficientibus* per compendium scriptum cum seq. *Sunt* in unum verbum coaluerat. *Sunt* deest in Pe. Putsch. Go. Sed Go. paullo post exhibet: *tempore praesenti sunt diss.* — 21) *Cerno, cresco, crevi* Pe. Putsch. *Cerno crescoque faciunt crevi*, quae veram Grammatici manum produnt. *Que* enim est *quae*. Post v. *crevi* haec leguntur in Cod. Go. *Item pellgo et pulleo faciunt et de participio similiter quomodo Donatus expossuit ideo dimisimus.* Quae orta sunt ex pravo additamento, commixto cum inscriptione sequentis capitis *De Participio.* Recte autem Dübnerus videtur coniecisse, sub illis monstris latere *polluo et polleo*, licet *pollui* a *polleo* non in usu fuerit. At hoc ipsum arguit manum interpolatricem. *Dimittimus* pro *dimisimus* Pe. Putsch. In iis, quae hodie Donati exstant, nihil tale legitur nisi forte intellitur locus lib. II, 12,

De Participio.

21. Sunt autem quaedam participia similia appellationibus, ut passus, iussus[22], cultus, quae discernuntur[23] declinatione. Nam quoties nomina sunt, in genitivo singulari in *us* syllabam exeunt[24], ut huius passus, iussus, cultus; dativo et ablativo in *i* et *u*, ut huic passui, ius- [1950] sui, cultui; et[25] ab hoc passu, iussu, cultu; item genitivo plurali in *uum*, ut horum passuum, iussuum, cultuum; dativo et ablativo in *bus*, ut his et[26] ab his passibus, iussibus, cultibus. Quoties autem participia sunt, genitivo singulari in *i* literam[27] exeunt, ut huius passi, iussi, culti: dativo et ablativo in *o*, huic et ab hoc[28] passo, iusso, culto. Item genitivo plurali in *rum*, ut horum passorum, iussorum, cultorum: dativo et ablativo in *is*[29], ut his et ab his passis, iussis, cultis[30]. Regno et vigilo cum verba neutralia[31] sint, faciunt in praeterito participio[32] passivo regnatus, et in futuro vigilandus, ut apud Virgilium:

Acri quondam regnata Lycurgo[33].

Et:

Quae vigilanda viris[34].

A poetis autem haec[35] figurata sunt, quae cum a verbo originem non habeant, utique non recte participia dicuntur. Participia nominativa seu nomina participialia[36] sunt, quae quasi speciem participiorum habent, ut comatus, galeatus, hastatus[37].

De Adverbio.

22. Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem verbi manifestiorem et planiorem reddit[38], ut docte dixit, pulchre fecit. Nascuntur autem aut[39] a sua positione, aut ab aliis partibus orationis, ut heri, pridem, nuper. Ab aliis quidem trahuntur[40] partibus orationis, ut doctus docte, sapiens sapienter. Adverbiis tria accidunt[41], significatio, figura, comparatio. Significationis species sunt multae. Sunt enim quaedam temporis, ut heri, nuper[42]. Alia loci, quae quidem in quatuor species dividuntur: aut ad locum, ut huc, illuc; aut in loco, ut hic,

3. fin. — 22) *Visus* Pe. Putsch. atque ita in seqq. quotiescunque recurrit *iussus*. — 23) *Tantum* h. l. interponunt Pe. Putsch. *In decl.* Go. — 24) *Exit* male Pe. Putsch. *Syllaba exeunt* Go. — 25) *Et* additum e Cod. Go. Paullo ante *ut* ante *huic p.* deest in Go. — 26) Voculae *his et* additae ex Go. — 27) *In i littera exeunt* Cod. Go. *Litera* deest in Pe. Putsch. — 28) Verba: *Et ab hoc* addita ex Go. — 29) *Dativus et ablativus in bus.* Pe. Putsch. Pessime. *Dativum et ablativum in is* Go. Causam cur sic variatum in terminatione, male intellecta compendia praebuerunt. — 30) *Passis, iussis, cultis* recte Go. *passibus, cultibus, visibus* Pe. Putsch. — 31) *Cum sint verb. neutr.* Pe. Putsch. — 32) *Participio* addidi e Cod. Go., ubi tamen *passivo* omissum. — 33) *Agri quondam r.* Pe. Putsch. *Agricola regnata* Go. Locus est Virg. Aen. III, 14. — 34) Virg. Georg. I, 313. — 35) *Haec autem a poetis* hoc ordine Pe. Putsch. — 36) *Participia nominativa sive Participialia* Pe. Putsch. Veram lectionem praebuit Go. — 37) *Conatus, gal. astutus* Pe Putsch. pessime. *Astatus* Cod. Go. recte emendatum a Dübnero. — 38) Vulgo: *Quae adiecta verbo manifestior et plenior redditur*, perverse. Nam verbi significatio adiectione adverbii redditur plenior et manifestior, non ipsum adverbium. Nihil auxilii fert Cod. Go. Definitio petita est ex Donato II, 13, 1. *Adverbium est pars orationis, quae adiecta verbo significationem eius explanat atque implet.* Ex quibus intelligitur, apud Maximum verba: *significationem verbi* propter simile vocabulum bis positum excidisse, et tum reliqua consequenter a librariis immutata esse. Pro *plenior* Cod. Go. exhibet *blandior*, unde correxi *planiorem*. — 39) *Aut* addidi ex Go. — 40) Verba: *quidem trahuntur* adieci ex Go. — 41) *Accidunt tria* hoc ordine Pe. Putsch. Paullo ante *doctos* Putsch. ex errore typogr. — 42) *Et caetera* addit Cod. Go.

ibi; aut e loco, ut hinc, inde; aut per locum, ut hac, illac. Sunt quaedam temporis et loci, ut hactenus, protenus[1]. Alia terminationis, ut illic. Alia numeri, ut semel, bis, ter. Alia negantis, ut non, nequaquam. Alia affirmantis, ut prorsus, profecto, proculdubio[2]. Alia percunctantis, ut nunquid, anne. Alia demonstrantis, ut en, ecce. Alia optantis, ut utinam. [1951] Alia aestimantis, ut fere, ferme. Alia ordinis, ut deinceps, deinde. Alia interrogantis, ut cur, quid ita. Alia similitudinis, ut ceu, quasi, veluti. Alia dubitationis, ut fortasse. Alia vocationis, ut heus. Alia respondendi, ut hem[3]. Alia prohibendi, ut ne. Alia congregandi, ut pariter, una, simul. Alia comparandi, ut magis, satius, potius. Alia eventus, ut forte. Alia adnuentis, ut vero. Alia iurandi, ut edepol, mediusfidius, ekastor[4], mehercule. Alia personalia, ut mecum, tecum, secum. Alia animadvertendi[5], ut at. Alia interiectionis, ut item, rursus[6], saepius, itidem. Alia qualitatis, ut bene, male. Alia quantitatis, ut sat, nimium. Item[7] *dum*, *gentium*, *ad id locorum*, ornativa sunt adverbia, siquidem posita[8] orationem inluminant[9], ablata nihil sensui detrahunt; et cum dicimus *manedum*, *ubi gentium*, *ad id locorum*[10], loci et temporis habent significationem, id quod Salustius indicat in Iugurtha de Mario: *Tamen is ad id locorum talis vir*[11]. Adverbia nominativa, vel ut alii dicunt, nomina adverbialia[12] sunt, veluti cum dicimus: *fui Romae*, *Kapuae*, *Karthagine*[13]. Figurae adverbiorum sunt, ut in caeteris partibus orationis, duae: simplex, ut iuste; composita, ut iniuste. Comparationem possunt adverbia recipere, quoties appellationes, unde transeunt, comparantur, ut iuste, iustius, iustissime; quod[14] iustus, iustior, iustissimus. Adverbiis adiici praepositiones negant omnes technici oportere[15], quamvis veteres licenter usi sunt[16]. Terentius in Hecyra:

Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam[17].

Item Lucretius: *Desubito.*

De Coniunctione.

23. Coniunctio est pars orationis, nectens ordinansque sententiam. Tria accidunt coniunctioni: figura, ordo, potestas[18]. Figura est, quod aut simplices sunt, ut quoniam, [1952]

1) *Protinus* Pe. Putsch. — 2) *Et cetera* additum in Go. — 3) *Heu* exhibent Pe. Putsch. Go. Legendum *eu*, quod apparet ex inferioribus, ubi *eu* recurrit p. 1954. — 4) *Pol, med. ecastor* Pe. Putsch. *Edepol med. edea kastor* Go. Quid illud *edea* occultet, non habeo dicere. — 5) *Animadvertentis* Pe. Putsch. — 6) *Item* addidi ex Go. ubi *itidem* omissum. — 7) *Item* addendum fuit ex Go. — 8) *Posita enim* Pe. Putsch. *Siquidem et posita* Go. — 9) *Inluminant* Cod. Go. — 10) Verba: *Et cum dicimus manedum, ubi gentium, ad id iocorum*, accesserunt ex Cod. Go. ubi legitur: *manendum, ubi dum gentium.* Tum ibidem ita pergitur: *cuius rei habent significationem? Et loci et temporis significant enim cuiusque exemplum Salust.* cet. Quae manum interpolatoris aperte produnt. *Detrahunt: loci enim et temporis habent significationem, id quod Sallustius* cet. Pe. et Putsch. — 11) *Tamen is* desunt in Pe. et Putsch. Tum *talis venit vir* Go. Pe. Putsch. At *venit* sine dubio interpolatoris est, qui verbum desideraret ad formulam *ad id locorum.* Locus est Salust. Iug. c. 63. edd. Cort. Gerl. — 12) *Adverbialia nomina* Putsch. *Adverbialia nominativa* Pe. *nominativa adverbialia* Go. Scripsi igitur *nomina adverbialia*, quae vera est appellatio huius generis. — 13) *Romae, Cariae, Cappadociae* Pe. Putsch. pessime. Veram Grammatici manum servavit Go. Ex eodem adiecta sunt in supp. verba: *veluti cum dicimus*, quae in Pe. et Putsch. male desunt; legitur enim: *ut fui Romae* cet. — 14) *Quod facit iustus* Pe. Putsch. Recte omisit *facit* Go. Est enim *quod* eo quod, propterea quod. — 15) *Oportere* addidi ex Go. ubi est: *adieci praepositiones possunt e negant o. t. oportere.* Male interpositum esse *possunt*, facile apparet. — 16) *Licenter veteres* Pe. Putsch. *Usi sint* Pe. Putsch. — 17) Verba: *ita corripuit* in Pe.

quando; aut compositae, ut quoniamquidem, quandoquidem. Ordo coniunctionum est, quo appa-ret, quae in loquendo praeponi debeant, et quae subiungi, quae praeponi et subiungi. Igitur praeponuntur: quanquam, quamvis[19]. Subiunguntur: enim, autem, praesertim. Denique et prae-ponuntur et subiunguntur[20]: quoniam, quatenus. Potestas coniunctionum in quinque species dividitur[21]. Sunt enim copulativae, disiunctivae, expletivae, causales, rationales[22]. Copulativae sunt: que, atque, et, ac, ast, at. Disiunctivae: aut, ve, vel, ne[23], nec, neque. Sed si[24] disiungendi vim habent, quo modo recte coniunctiones dici possunt? Disiungunt quidem sensum verborum, caeterum verba copulant, veluti[25] cum dicimus: *aut hoc, aut illud; sive hoc, sive illud*, et caetera. Expletivae sunt: quidem, equidem, tamen, porro, saltim[26], prorsus, duntaxat, et caetera. Causales sunt: si, etsi, etiamsi, sin. Rationales sunt: ita, itaque, proin, proinde, denique; quae magis adverbia mihi videntur esse, praeter illas coniunctiones, quae accentu discernuntur ab adverbiis: nequaquam, nusquam, quamvis, quandoquidem, quinetiam, sin, seu, sive, namque, nisi, nisisi, setenim[27], propterea, interea, quatenus, quamobrem, sane, certe, nunc. Quando, non[28] magis adverbium temporis videtur esse; cum acuto accentu effertur, adverbium est[29] temporis: cum autem gravi, coniunctio causalis; significat enim quia vel quoniam, ut:

Quando haec te cura remordet[30].

Sunt revera quaedam, de quibus ambigi potest; unde merito quidam adverbia coniunctiva dicunt, vel coniunctiones adverbiales.

De Praepositione.

24. Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus oratio- [1953] nis significationem earum aut inmutat, aut minuit[31], aut auget, ut describo, praescribo, rescribo, facio, sufficio. Aliae vero[32] harum praeponuntur casibus, aliae verbis, quaedam casibus et verbis. Verum ex his quae casibus coniunguntur, aliae accusativum regunt, aliae ablativum, aliae in utroque communes sunt. Accusativis adiunguntur: per, apud,

et Putsch. ita scripta sunt, tanquam non ad Terentii locum, sed ad praeceptum Grammatici pertinerent. Quod iam correxit antiqua manus in margine Pe. Accedit Cod. Go. ubi est: *in echyra: Ita corr.* Locus est Hecy. IV, 1, 3. Apud Lucretium *Desubito* legitur II, 265. III, 643. — 18) *Potestas, Figura, Ordo* hoc ordine Pe. Putsch. — 19) *Quam, quamvis* Pe. Putsch. *Quam* deest in Go. Antiqua manus in margine Pe. recte correxisse videtur *quanquam*, quod dedi. Addit Go. *et cetera.* — 20) *Denique subiunguntur et praeponuntur* Pe. Putsch. Recte Go. *et praep. et sub.* — 21) *Dividitur in quinque species* Pe. Putsch. — 22) *Rationales, Causales* Pe. Putsch. *Causales et rationales* Go. — 23) *Ne, vel, ne* Pe. Putsch. — 24) *Si* addidi de coniectura, absorptum haud dubie a praecedente *sed.* — 25) *Ut cum dicimus* Pe. Putsch. — 26) *Saltim* scripsi ex Go. — 27) *Setenim* dedi cum Go. *Sedenim* Pe. Putsch. — 28) *Quando, tunc magis adv. t. v. esse, quando acuto* Pe. Putsch. *Non* diserte Cod. Go. Pro *cum* in Cod. Go. *quando* initio quidem scriptum fuit, sed eadem manus recte emendavit *cum*, quod dedi. — 29) *Adverbium est enim* Pe. Putsch. Sed *enim* recte deest in Go. Est enim apodosis ad superius *cum.* — 30) Virg. Aen. I, 265. *Te haec c.* Pe. — 31) *Significationem earum aut minuit aut auget.* Ita Pe. Putsch. Sed Cod. Go. *sign. eius inmutat aut auget*, omissis *aut minuit.* Locus ex Donato emendandus fuit, II, 16, 1. ubi est: *Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis significationem earum aut mutat, aut complet aut minuit.* — 32) *Aliquae vero* Go. Pe. Putsch. *Aliae* de mea coniectura dedi. Statim antea post *sufficio* in Cod. Go. additur: *Et cetera.*

adversum, citra, contra, et caetera. Harum quaedam mutato accentu fiunt[1] adverbia. Nam *ante*, cum gravi accentu pronunciatur, praepositio est, ut:

Ante focum si frigus erit[2].

Si autem acuto, fiet adverbium temporis, ut:

Ante equidem summa de re statuisse, Latini[3].

Item *post* praepositio, cum dicimus, *post tergum;* cum vero significat postea, fit adverbium temporis, ut:

Posthabui tamen illorum mea seria ludo[4].

Harum quaedam verbis adiunguntur, ut *per*, *ad*, *trans*, *ante*, *circum*, *inter*, *ob*, *post*. Dicimus enim perlege[5], adverte, transvehe, antefer, circumfer, interveni, obduc, postpone. Ablativis casibus adiunguntur: *a*, *abs*, *e*, *ex*, *de*, *pro*[6], *prae*. Harum quaedam aeque mutato accentu fiunt adverbia, veluti est *cum*. Nam quoties casui iungitur, praepositio est, ut *cum duce*, *cum amico*. Quoties[7] verbo, erit adverbium, ut:

Cum venit, aulaeis[8].

Et:

Cum subito Aeneas concursu ascendere magno[9].

Ex his quaedam etiam verbis adiunguntur, ut *a*, *ab*, *abs*, *e*, *ex*, *de*, *pro*, *prae*. Dicimus enim amove, abripe, abstrahe, emitte, expone, detrahe, produc, praefer. Quaedam accusativis et ablativis: *in*, *sub*, *super*, *subter*. Accusativo, cum in locum ire vel mittere significa- [1954] mus; quod quidem plenius supra docuimus. In praepositionibus casualibus haec quoque[10] etiam verbis adiunguntur. Dicimus enim infer, subtrahe, subterpone, superscribe. Quaedam verbis tantummodo praeponimus[11], ut *con*, *di*, *re*, *dis*, *se*, *am*, *o*. Dicimus enim conduco, dimitto, dis-

1) *Sunt adv.* Pe. Putsch. Recte *fiunt* Go. — 2) Virg. Ecl. V, 70. — 3) Virg. Aen. XI, 302. — 4) *Posthabuit non illorum etc.* Pe. Putsch. Emendandi viam ostendit Go., in quo est: *Posthabui t n illorum miserabido.* Scilicet *t n* est *tamen*, et monstrum illud *miserabido*, quid sit, nemo ignorabit, si cui in mentem venit illius versus Virgiliani Ecl. VII, 17. — 5) *Perlego*, *adfero*, *transveho*, *antefero*, *circumfero*, *intervenio*, *obduco*, *postpono*. Pe. Putsch. Cur imperativos maluerit Grammaticus, non habeo dicere; hoc solum video, paullo post imperativos in simili causa recurrere. Ceterum Cod. *advertans* pro *adverte*, a syllaba sequente simili. — 6) *Pro*, *de* Pe. Putsch. — 7) *Quoties cum verbo* Pe. Putsch. Ceterum Cod. Go. ubique *quotiens*, quod iam notavimus. — 8) *Aulis* Go. Pe. Locus est Virg. Aen I, 701. — 9) *Cum subit Aen. c. ascendere* Go. Pe. Putsch. Sed antiqua manus in Pe. correxit *subito* et *accedere.* Retinui tamen *ascendere*, quippe satis accommodatum, ut pro lectionis varietate apud Virgilium haberi possit. Virg. Aen. I, 513. — 10) *Quoque* addidi e Cod. Go. — 11) *Praeponuntur* Pe. Putsch. — 12) *Sepono* addendum fuit ex Go. — 13) *S* vel *f* Pe. Putsch. — 14) *Et talia* additur in Go. — 15) *Sunt autem aut laet.* Pe. Putsch. Tum *laetantis ut va* Go. — 16) *Ut heu* Pe. Putsch. *Ut he* Go. *Ut eu* sic corr. ab antiqua manu in Pe. — — 17) *Ut eu* Pe. Putsch. Recte *heu* Go. atque ita corr. ab antiqua manu in Pe. — 18) *Aut iurantis* Pe. Putsch.

traho, relego, amputo, sepono [12], omitto. *In* et *con* praepositiones aliquando corripiuntur; sequentibus *f* vel *s* [13] literis producuntur, ut instans, infidus: et caeteris omnibus corripiuntur, ut inconstans, imprudens[14]. *In* augendi vim habet, aut minuendi, ut instans, indoctus.

De Interiectione.

25. Interiectio est pars orationis animi affectum significans. Nam [15] aut laetantis sunt, ut *eia*. Aut laudantis, ut *eu*[16]. Aut timentis, ut *hei*. Aut dolentis, ut *heu*[17]. Aut exultantis, ut *euax*. Aut admirantis [18], ut *papae*. Aut respuentis, ut *phei*[19]. Aut animadvertentis, ut *atat*[20]. Aut ridentis, ut *ha ha ha*. Sunt praeterea partes orationis pro interiectionibus positae, ut fas, nefas [21].

Nefas! Aegyptia coiux[22].

Et:

Pecudesque locutae
Infandum![23]

In utroque enim interiectio est exclamantis. Item *pro*, ut cum dicimus: *pro Iuppiter*, et si qua sunt alia. *Hem* quoque interdum coercentis est, ut Terentius in Heautontimorumeno:

Hem tibi ne diutius licere speras facere?[24]

Aliquando etiam admirantis, ut in Andria: *Hem quid est? Scies*[25]. Ex his deinde caeteri animorum motus colligi possunt[26].

Tum *pape* Go. Pe. Putsch. — 19) *Phei* sic omnes. Legendum, nisi fallor, *phui*. — 20) *Attat* Go. *At at* divisim Pe. Putsch. — 21) *Ut fas, nefas Item pro Iuppiter.* Pe. Putsch. Interposita omnia recens accesserunt e Go. — 22) Locus est Virg. Aen. VIII, 688. *Coiux.* De hac scriptura cf. Apulei. de orthogr. pag. 7, 17. ed. Osann. — 23) Virg. Georg. I, 478. — 24) *Hem tibi pedentius liquere sp. f.* Go. Locus est Heaut. I, 1, 50. seq. — 25) *Scies* addidi ex Go. Locus est Andr. I, 1, 89. — 26) *Ex his caeteros animorum motus intelligere possumus* Pe. Putsch. *Ex hisdem de ceteri animorum motus colligi possunt.* Go. Hoc est: *Ex his deinde*, ut dedimus. Iam in eodem Go. sequuntur haec plane aliena: *Coniunctio simplex, ut si; et composita ita etsi; sed simplex producitur, composita cum particula quidem corripitur, ut siquidem.* Tum legitur subscriptio: *Explicit liber Victorini.*

MAXIMUS VICTORINUS [1955]

DE CARMINE HEROICO.

1. Metrum est rei cuiuscunque[1] mensura. Metrum vero poeticum est versificandi disciplina, certa syllabarum ac temporum ratione in pedibus observata. Inde autem[2] dictum est, quod veluti mensuram quandam praestituat, a qua si plus minusve erit, pes sive versus minime constabit. Cui rhythmus est consimilis, qui sic definitur: est verborum modulatio et compositio, non metrica ratione, sed numeri sanctione ad iudicium aurium examinata, veluti sunt cantica poetarum vulgarium. Ergo is metrum[3] non est, nec potest ullo pacto idem esse, sed hoc distat a metro, quia rhythmus per se[4] sine metro esse potest, sine rhythmo metrum non potest, quod liquidius ita definitur: metrum est ratio cum modulatione; rhythmus sine ratione metrica modulatio[5]. Plerumque tamen casu quodam invenias etiam rationem metricam in rhythmo, non artificii ratione[6] observata, sed tono et ipsa modulatione ducente.

2. Pes est compositio duarum vel trium, aut aeque[7] quatuor syllabarum, secundum rationem sui cuiusque metri. Pedum genera sunt duo, aut enim simplices sunt, aut duplices. Simplicium species iterum sunt duae; dissyllabi et trisyllabi.

Dissyllabi sunt quatuor: spondeus, pyrrhichius, trochaeus, iambus. Ex his quidam sunt inter se contrarii, pyrrhichius spondeo; trochaeo iambus. Idem autem est pariambus[8], qui et pyrrhichius; idem etiam tribrachus, qui et chorius idemque trochaeus. Spondeus duabus constat longis, ut *heros*[9]. Trochaeus longa et brevi, ut, *vita*, *Roma*. Pyrrhichius, ambabus brevibus[10], ut *Maro*, *Cato*. Iambus, ex brevi et longa, ut *nepos*, *honos*.

3. Pedes trisyllabi sunt octo: dactylus, anapaestus, molossus, tribrachus, item- [1956]
que brachysyllabus sive[11] epignomus, amphimacrus, qui et creticus, amphibrachus, sive mesites,

1) *Cuiusque* Putsch. *Cuiuscunque*, ut dedimus, Pe. Go. — 2) *Sic dictum* Pe. Putsch. Paullo post: *a qua si quis plus* Go. — 3) *Ergo is in metro non est* Pe. Putsch. Go. contra sententiam Grammatici, qui paullo post: *sine rhythmo metrum non potest.* Tum *ullo pacto inesse* Pe. Putsch. Scripsi *idem esse*, consequenter superioribus. *Ullo pacto* absunt a Cod. Go. — 4) *Per se* addidi e Cod. Go. — 5) Vv. *metrica modulatio* addidi e Cod. Go. Cf. Diomedes III. pag. 470. *Rhythmus est versus imago modulata, servans numerum syllabarum* cet. — 6) *Artificii observatione servata* Go. — 7) *Aeque* Pe. Putsch. *Aequa* Go. Delendum videtur hoc verbum, ortum ex prava iteratione syllabae proximae in *quatuor.* — 8) *Idem est quippe Iambus* Pe. Putsch. Go. male. Consentio Dübnero, qui in vv. *quippe iambus* latere putabat *pariambus*, provocans ad Diomed. II. pag. 460. et III. pag. 471. *Autem* de meo addidi. Cf. etiam Schol. ad Hephaestion. pag. 158. ed. Gaisf. ubi sic: *τῶν δὲ τρισυλλάβων πρῶτος μὲν ὁ χορεῖος ὁ καὶ τρίβραχυς, ἐκ τριῶν βραχειῶν. Ἐκλήθη δὲ χορεῖος, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν χορευόντων ᾀδόμενοι ἐν ταῖς χορείαις ὕμνοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοιούτων συνίσταντο μέτρων· Ὁ καὶ τροχαῖος καὶ βραχυσύλλαβος.* — 9) *Ut pleni* Pe. Putsch. — 10) *Quatuor brevibus* mendose Go. — 11) Verba *brachysyllabus sive* accesserunt ex Go. — 12) Pessime Pe. et Putsch. *Bacchius sive Amphibacchius*, *Paeon. Constat autem Datylus* cet. In Cod. Go. hic locus ita comparatus habetur: *bachius sive amphibachius peon phycus. Singuli quique horum quot aut cuiusmodi syllabis constant?* Nihili est voc. *amphibacchius*; et *palimbacchius* ad *bacchium* adiungi et copulari non potest particula *sive.* Excidit igitur ali-

bacchius sive[12] hypobacchius, palimbacchius sive pompeuticus. Singuli autem quique horum constant: dactylus ex longa et duabus brevibus, ut *copia*, *Lydia*[13]. Anapaestus ex duabus brevibus et longa, ut *sapiens*, *Erato*[14]. Molossus ex tribus longis, ut *Maecenas*, *haeredes*. Tribrachus ex tribus brevibus, ut *Lepidus*, *Catulus*. Amphimacrus ex longa et brevi et longa, ut *caritas*, *veritas*. Amphibrachus ex brevi et longa et brevi, ut *corona*, *marina*. Bacchius ex brevi et duabus longis, ut *Athenae*, *Camoenae*. Palimbacchius ex duabus longis et brevi, ut *Latona*, *Lucina*[15].

4. Pedes duplices sive tetrasyllabi sunt sedecim: dispondeus, proceleusmaticus, Ionicus *ἀπὸ μείζονος*, Ionicus *ἀπ' ἐλάσσονος*[16], ditrochaeus, diiambus, choriambus, antispastus, paeon primus, secundus, tertius, quartus[17]. Item epitritus sive hippius primus, secundus, tertius, quartus. Horum autem contrarii sunt: proceleusmaticus dispondeo; Ionicus *ἀπ' ἐλάσσονος* Ionico *ἀπὸ μείζονος*[18]; diiambus ditrochaeo; antispastus choriambo; epitritus primus paeoni primo; secundus secundo; tertius tertio; quartus quarto. Singuli vero quique constant: dispondeus quatuor syllabis longis, ut *oratores*, *saltatores*. Proceleusmaticus quatuor brevibus, ut *animula*[19], *memoria*: Ionicus *ἀπὸ μείζονος* ex duabus longis et duabus brevibus, ut *penuria*, *vicinia*. Ionicus *ἀπὸ ἐλάσσονος* ex duabus brevibus et duabus longis, ut *Diomedes*, *Palamedes*[20]. Ditrochaeus ex longa et brevi, et longa et brevi, ut *aegritudo*, *cantilena*. Diiambus ex brevi et longa, et brevi et longa, ut *benignitas*, *malignitas*. Choriambus ex longa et duabus [1957] brevibus et longa, ut *divitiae*, *simplicitas*. Antispastus ex brevi et duabus longis et brevi, ut *valetudo*, *amaturus*. Paeon primus ex longa et tribus brevibus, ut *Oceanus*, *ruricola*. Paeon secundus ex brevi et longa et duabus brevibus, ut *facetius*[21], *colonia*. Paeon tertius ex duabus brevibus et longa et brevi, ut *Titianus*, *Marianus*[22]. Paeon quartus ex tribus brevibus et longa, ut *cupiditas*[23], *facilitas*. Epitritus primus ex brevi et tribus longis, ut *Palatini*, *Numantini*. Epitritus secundus ex longa et brevi et duabus longis, ut *conditores*, *funditores*. Epitritus tertius ex duabus longis et[24] brevi et longa, ut *vivacitas*, *induciae*. Epitritus quartus ex tribus longis et brevi, ut *Libertinus*, *Florentinus*.

4. Genera versuum sunt in dactylico metro quinque. Est autem dactylicum metrum[25], quod constat dactylo et spondeo. Non dico, ultimo[26] interdum trochaeo, eo quia[27] bono iudicio metrici

quid, in cuius locum *hypobacchius* substitui. Deinde *palimbacchius* inferendus erat; et in monstro illo *peon phycus* haud dubie latet *pompeuticus*. Cf. Schol. ad Hephaestion. p. 159. ed. Gaisford. *Ἕβδομος ὁ Βακχεῖος ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν. — ὁ καὶ ὑποβακχεῖος. Ὄγδοος ὁ παλιμβακχεῖος, τούτῳ ἀντικείμενος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας. — ὁ καὶ προσοδιακὸς καὶ πομπευτικὸς, διὰ τὸ ἐν προσοδίοις ὕμνοις οὕτω καλουμένοις καὶ ἐν ταῖς Διονυσιακαῖς πομπαῖς ἐπιτήδειος εἶναι.* Reliqua emendavi ex iis, quae infra leguntur: *Singuli vere quique constant dispondeus* cet. — 13) *Lydia* addidi ex Go. — 14) *Erato* addidi ex Go. ubi *Eratho*. — 15) *Lucerna*, *lacuna* Pe. Putsch. — 16) *Ionicus Apomizonus I. Apelazonus* Pe. *I. apomisonus*, *i. apelasonus* Cod. Go. In eodem Go. sequuntur litterae inextricabiles, quae Graecam illorum nominum scripturam referre videntur. — 17) *Paeon primus*, *Paeon sec. Paeon tert. Paeon quartus* Pe. Putsch. — 18) *Apelazonus — Apomizono* Pe. *apelasonus — apomisono* Go. In margine Pe. Graeca scripta sunt ab antiqua manu. — 19) *Animola* Go. — 20) *Palinurus* male Pe. Putsch. — 21) *Ut facinora*, *colonia* Pe. Putsch. At in Cod. est: *Ut făcĭnŭs* (a prima manu, unde factum *colonius* a rec. m.) *calunia*, ex quo Dübnerus coniiciebat *calumnia*. Sed cf. Donat. I, 4, 3. et Diomed. III, 477. Ceterum emendavi *facetius*. — 22) *Ut marianus* Pe. Putsch. In Cod. a pr. manu est *Tĭtănēŭs* (sic) unde recentior manus correxit *Titianus*, quod recepimus. — 23) *Facilitas* addidi e Cod. Go. — 24) *Et* interponit Go. — 25) *Carmen* pro v. *metrum* exhibent Pe. Putsch. — 26) *Ultimo loco nonnunquam troch.* Pe. Putsch. — 27) *Eo quod quidam* Pe. Putsch.

complures[1] hunc pedem de versu hexametro excludendum censuerunt. Quippe omnis syllaba in versu ultima ἀδιάφορος[2] est, id est, indifferenter accipitur, nec interest, utrum producta sit an correpta; siquidem positione longa fiat, cum partem orationis in exitu finit, quo accedit, quod vitiosus eiusmodi versus est, qui trochaeum admittit[3]. Nam cum ita ratio exposcat, ut pleno versu viginti quatuor tempora insint, admisso utique trochaeo curtabitur numerus temporum, et erunt tempora viginti tria, qui est versus colobus[4]. Illa sunt ergo quinque genera in dactylico metro: hexameter, pentameter, tetrameter, trimeter, dimeter.

5. Hexameter dicitur, aut hexametrus[5], utrumque ut Evander, Evandrus, quorum unum venit ex Graeca enunciatione, alterum ex Latina. Quippe Cornelius Epicadus[6] in eo libro, quem de metris scripsit, *Hexameter*, inquit, *versus.* Contra quem item Caesius Bassus, vir doctus atque eruditus, in libro de metris, *Iambicus trimetrus*, ait. Nostra quoque memoria Lactantius de metris, *Pentameter*, inquit, *et tetrameter.* Hexameter ergo sive Hexametrus versus est, quod pedibus sex constet[7], dactylo et spondeo circum se positis, aut alterna interpositione varia- [1958]
tis[8]. Hexametri versus genera sunt tria: Est hexameter[9], ubi dactylus tantum est, dactylicus[10] herous. Est hexameter iambicus, qui et senarius, cum constat ex simplicibus. Est item ex[11] duplicibus, trimeter. Si vero versus hexameter sex spondeis constiterit, erit quidem versus[12] spondiazon, metrum tamen dactylicum; quippe eiusmodi compositio non nisi in dactylicum metrum cadit. Hexametri dactylici tantum sunt, qui constant sex pedibus dactylicis, praeter bella et facta[13] heroum quidlibet aliud continentes, veluti sunt Bucolica, Georgica, caeteraque eiusmodi. Hexametri vero dactylici heroici sunt, qui bella heroum et res gestas complectuntur, veluti est Aeneis Virgilii, Ilias Homeri. Quintus ibi pes semper erit dactylus, eo quia semper in versu exceptis[14] aliis locis, in quibus varie ponitur, quintam regionem proprie obtinet; minusque lenis est versus, qui quinto loco magis spondeum[15] quam dactylum habuerit, et vocabitur Spondiazon[16], veluti est illud:

Aut levis ocreas lento ducunt argento[17].

Sic ut spondeus quoque[18] a quibusdam imus pes cognominatur, quod regionem sextam semper obtineat, nec unquam dactylus in fine ponatur. Modus autem syllabarum in versu Hexametro dactylico sive heroico, duodecim syllabis crescit usque ad decem et septem[19]. Nam qui minimus

1) *Metrici complures* addita ex Go. — 2) *In ultimo versus diaphorus* Go. *iu versu ultima διάφορος* Pe. — 3) Omnia haec vv. *siquidem — qui trochaeum admittit* et interposita desunt in Pe. et Putsch. quibus demum admissis, quae sequuntur, commodam praebent sententiam, id quod iam vidit Dübnerus. — 4) Verba: *qui est versus colobus* accesserunt ex Go. — 5) *Utrumque* addidi ex Go. — 6) *Epidagus* Pe. Go. — 7) *Cedit* Cod. Go. — 8) *Varietatis* Go. — 9) *Est* deest in Pe. Putsch. — 10) *Dactylicus vocatur herous* Pe. Putsch. — 11) *Est. Itemque ex dup.* Pe. Putsch. — 12) Verba: *quidem versus* accesserunt ex Go. — 13) *Facta et bella* Pe. Putsch. — 14) *Eo quod exceptis* Pe. Putsch. omissis verbis: *semper in versu*, quae accesserunt ex Go. — 15) *Spondeum magis* Pe. Putsch. — 16) *Spondiazon* Go. Pe. Putsch. Sed in margine Pe. correctum ab antiqua manu *spondaizon*, male quidem. — 17) *Lenis ocr.* Pe. Locus est Virg. Aen. VII, 634. — 18) *Quoque* additum ex Go. Paullo post pro *cognominatur* Pe. et Putsch. exhibent *dicatur.* — 19) *Crescita duodecim syllabis usque ad XVII.* Pe. Putsch. Contra usum melioris aetatis *decem et septem* Grammaticus scripsit, quae eadem ratio saepissime apud Priscianum invenitur. — 20) *Non plures quam XVII.* Pe. et Putsch. *Plures* pro *plus* correctoris male seduli. Statim post pro verbis: *Quamvis non negaverim* cet. in Cod. Go. haec leguntur: *Quid ergo non plerumque invenias in versum septimum decimum ac viginti syllabarum, ut sunt hi*; quae sunt mendosissima. — 21) Virg. Aen. IV, 315. *Misere nihil* Pe. — 22) Virg. Georg. IV, 168. *Venientibus agmine* Go. et Pe. — 23) Virg. Aen. IV, 547. — 24) Virg. Aen. XI, 537. — 25)

est, habet syllabas non minus quam duodecim. Qui maximus, non plus quam decem et septem[20]. Quamvis non negaverim esse versus etiam plurium syllabarum, ut sunt hi:

Quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui[21].

Et:

Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto[22].

Et:

Quin morere, ut merita es, ferroque averte dolorem[23].

Et:

Cara mihi ante alias, neque enim novus iste Dianae[24].

6. Sunt quidem plerumque syllabarum decem et octo, et ille, qui ultimo loco positus est, viginti, cui nequaquam invenies parem cum adhuc nullus inveniatur, qui decem et novem syllabis constet[25]. Verum sciendum est in metrica ratione nunquam computari eas syllabas, quas synaloepha intercipit. Quo fit, ut omnes illi versus, qui supradictum numerum syllaba- [1959] rum videntur excedere, detractis synaloephis ad decem et octo aut ad sedecim[26] ac nonnulli etiam ad quindecim syllabas redigantur[27], veluti sunt illi, quos supra exempli causa posuimus[28]. Unde sciendum est, nullum versum dactylicum hexametrum inveniri posse, qui numerum syllabarum decem et septem[29] excedat. Itaque omnis versus Hexameter, si solis spondeis constiterit, duodecim syllabarum; si unum dactylum habuerit, tredecim; si duos, quatuordecim; si tres, quindecim; si quatuor, sedecim; si quinque, decem et septem. Ita quoties dactylus accesserit, toties una syllaba[30] accrescit. Hexameter versus dactylicus variatur per triginta duas species. Nam in versu duodecasyllabo[31] species una est, quippe is sine ulla varietate omnes in se spondeos habet, et vocatur Spondiazon, ut est:

Fortes ducuntur legati[32] *Minturnenses.*

Quod genus versificationis usque adeo durum est, ut Albinus in libro, quem de Metris scripsit, ita posuerit:

Vilem spondeo totum concludere versum[33].
Posse quidem fieri; sed iunges dactylum apte.

In versu tredecim syllabarum species sunt quinque, quippe[34] in eo unus dactylus inter spondeos admissus, quinque locis intervertitur. In versu vero quatuordecim syllabarum species decem sunt[35].

Verba: *cui nequaquam — constet* cum interpositis desunt in Pe. et Putsch. Tum *Sed sciendum est* Pe. Putsch. — 26) *Ad XVII. aut XIII.* Pe. Putsch. — 27) *Rediguntur* Pe. Putsch. — 28) *Posuisti* Go. — 29) *Syllabarum XVII.* Sic semper numerorum signis Pe. et Putsch. Tum pro *excedat* Go. *videatur excedere.* — 30) *Monosyllaba accrescit* pessime Pe. Putsch. Recte *una syllaba adcrescit* Cod. Go. — 31) *Duodecasyllabo* Go. Pe. Putsch. fortasse recte. Dicitur enim Graecis δυώδεκα et δώδεκα. — 32) *Forte duc. ligati M.* Pe. et Putsch. Sed in margine Pe. correctum est *privati M.* Verissime *legati M.* Cod. Go. *Fortes* de coniectura dedi. *Fortitudo* Go. — 33) Post hunc versum sequuntur haec in Pe. et Putsch. tanquam Grammatici verba: *Sed iunges dactylum apte in versu. Tredecim.* Ac primum quidem sponte patet, verba: *in versu tredecim syllabarum* cohaerere et post v. *apte* distinctionem collocandam esse. Tum non intelligitur, quomodo enunciatum istud huc pertineat, quod sententiam plane alienam infert. Verba sunt haud dubie *Albini*, ad quae constituenda facit Cod. Go. qui locum sic exhibet: *posse fieri sed iunges d. a.* Ex quibus facile conficias versum: *Posse quidem fieri; sed iunges dactylum apte.* Credibile enim est, Albinum, si vellet v. *dactylum* versui inferre, hoc non elisa ultima posuisse, nisi forte totus locus sic est scribendus: *Vilem spondeo totum concludere versum, Posse quidem fieri; sed iungi dactylus apte*; ut tum sequi debeat *potest* vel *videtur* vel *dicitur.* — 34) *Quippe* additum e Cod. Go — 35) *Sunt X.* Pe. Putsch.

Aut enim primo et secundo loco dactylus ponitur; aut primo et tertio; aut primo et quarto; aut primo et quinto; aut secundo et tertio; aut secundo et quarto; aut secundo[1] et quinto; aut tertio et quarto; aut tertio et quinto; aut quarto et quinto. In versu quindecim syllabarum species sunt similiter decem[2]. Nam ut in illo qui est quatuordecim syllabarum dactylus decies variatur, ita in hoc toties spondeus invertitur. In versu sedecim syllabarum species sunt totidem, quot in tredecim syllabarum, id est, quinque. Nam ut in illo dactylus quinque locis invertitur, ita in hoc spondeus isdem[3] locis, totiesque variatur. In versu syllabarum decem et septem similiter ut in duodecasyllabo[4] species una est; quippe is[5] quinque dactylis constat, excepto ultimo pede, quem necesse est dissyllabum esse, ne contra rationem supradictam syllabarum amplior nume- [1960]
rus accrescat. Quid ergo[6]? Numquid dactylus in fine ponitur? Potest quidem, verum non in eo versu, qui ceteros omnes dactylos habet, veluti est illud[7] in Georgicis:

Et spumas miscent argenti, vivaque sulphura.

Quem quidam invertentes, sic legunt:

Et sulphura viva.

Item:

Bis patriae cecidere manus; quin protenus omnia[8].

Quem quidam per synaloepham[9] excludunt, ut sit in scandendo, *omna.* Nec intelligunt synaloepham tunc inter se esse, cum vocales confligunt seu solae, ut:

Multa quoque et bello passus;

seu interposita consonante; ut:

Multum ille et terris iactatus[10].

Quod nequaquam hoc loco adseri potest, quippe absolutus pes est, *omnia*, velut in illo versu:

Omnia fert aetas[11].

Et:

Omnia vincit amor[12].

Possit itaque esse etiam versus ex dactylis sex, si modo metrici admitterent, veluti:

Dicitur in tenero mihi bucula pascere gramine.

Et:

At tuba terribilem sonitum procul excitat horrida.

In supra dictis speciebus triginta duabus in carmine Virgiliano deprehenduntur decem et septem species. Nam ex versu tredecim[13] syllabarum duae species sumptae, secundae aut quintae positionis sunt. Nam aut secundo loco unus dactylus tantum invenitur, ut[14]:

Aut levis ocreas lento ducunt argento[15].

1) Tres species omissae in Pe. et Putsch. Legitur enim: *aut primo et quarto aut secundo et quinto.* Veram praestat lectionem Go. — 2) *Similiter decem.* Sic recte Go. Male pro his *multae* exhibent Pe. Putsch. — 3) *Isdem* Go. *iisdem* Pe. Putsch. — 4) *Duodecasyllabarum* pessime Go. Pe. Putsch. Emendavi de coniectura. — 5) *Hiis* Pe. *hic* Putsch. Recte *is* Go. — 6) Haec et sequentia ita leguntur in Pe. et Putsch. *Ergo dactylus, cum aliis locis, tum etiam in fine aliquando ponitur, sed in his versibus, qui non habeant in caeteris omnibus dactylos, veluti* cet. Quae plane non cohaerent cum prioribus, ubi dixerat Grammaticus, ultimum pedem necesse esse, dissyllabum esse. Igitur ambabus manibus amplexi sumus lectionem, quam praestat Cod. Go. — 7) *Ille* Pe. Putsch. Locus est Virg. Georg. III, 449. — 8) Virg. Aen. VI, 33. *Qui a protinus* Pe. Putsch. Sed in Pe. corr. *quin.* — 9) *Synaloephen* Pe. Putsch. atque ita paullo post. — 10) Verba: *Seu so-*

Aut[16] quinto, ut:

Cum Iuno aeternum servans sub pectore vulnus[17].

Item ex versu syllabarum quatuordecim quatuor species assumuntur[18]. Aut enim primo et quinto loco dactylus invenitur, ut:

Quippe vetor fatis; Pallasne exurere[19] *classem.*

Aut secundo et quinto, ut:

Felix qui potuit rerum cognoscere causas[20].

Aut tertio et quinto, ut:

Arcebat longe Latio; multosque per annos[21].

Aut quarto et quinto, ut:

Quarum, quae forma pulcherrima, Deiopeam[22].

Ex versu quindecim syllabarum sex species assumptae. Nam aut primo et secundo loco spondeus invenitur, ut: [1961]

Infandum regina iubes renovare dolorem[23].

Aut primo et tertio, ut:

Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse[24].

Aut primo et quarto, ut:

Aeneas scopulum interea conscendit, et omnem[25].

Aut secundo et tertio, ut:

Aut capiunt celsis in puppibus arma Caici[26].

Aut secundo et quarto[27], ut:

Vi superum, saevae memorem Iunonis ob iram[28].

Aut tertio et quarto, ut:

Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor[29].

Ex versu sedecim syllabarum quatuor species assumptae. Nam aut primo loco spondeus invenitur, ut:

Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni[30].

Aut secundo, ut:

Nulla tuarum audita mihi, neque visa sororum[31].

Aut tertio, ut:

Servitio premet, ac victis dominabitur Argis[32].

Aut quarto, ut:

lae, ut: Multa quoque et bello passus seu interposita consonante accesserunt e Cod. Go. ubi *seu solere.* Virg. Aen. I, 3. et 5. — 11) Virg. Ecl. IX, 51. — 12) Virg. Ecl. X, 69. — 13) *Deprehenduntur decim et septem quae tredecim* Cod. Go. — 14) *Nam aut secundo loco dactylus est, et unus tantum ut* Pe. et Putsch. — 15) Virg. Aen. VII, 634. *Lenis* Pe. ibidem *lento* deest, sed add. ab a. m. — 16) *Et quinto* Pe. Putsch. — 17) Virg. Aen. I, 36. — 18) *Assumtae* Go. — 19) Virg. Aen. I, 39. — 20) Virg. Georg. II, 490. *Felix* deest in Pe. — 21) Virg. Aen. I, 31. *Longe latae* Go. *Longe late* Pe. sed corr. — 22) Virg. Aen. I, 72. *Deiopoeam* Putsch. *Diopoeam* Pe. — 23) Virg. Aen. II, 3. — 24) Virg. Aen. I, 17. — 25) Virg. Aen. I, 180. *Conscindit* Go. — 26) Virg. Aen. I, 183. — 27) *Secunda et quarta* typothetae errore Putsch. — 28) Virg. Aen. I, 4. — 29) Virg. Aen. I, 67. — 30) Virg. Aen. I, 12. — 31) Virg. Aen. I, 326. — 32) Virg. Aen. I, 285.

Imperium sine fine dedi; quin aspera Iuno[1].

Ex versu syllabarum decem et septem una species assumpta, quae sola in eo est, cum praeter ultimum pedem caeteri omnes dactylici inveniantur, ut:

Quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui[2].

Quatuor sunt species in caesura[3] hexametri versus: coniunctus, districtus, mixtus, divisus.

Coniunctus est, quando scandendo ita concatenatus sibi est versus, ut[4] nusquam finito sensu divisa praeter se[5] verba ponantur. Quod genus versificationis laudabile habetur, [1961] ac melius, veluti est[6]:

Infandum regina iubes renovare dolorem[7].

Districtus[8], qui in scandendo sensum seu partes orationis separatas in se habet, ut:

Dic mihi Clio, quinam primus fingere versus[9].

Mixtus, qui utrumque in se habet, ut in quibusdam coniunctus, in quibusdam separatus, ut:

Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse[10].

Divisus, qui in Priapeio deprehenditur metro. Metrum vero Priapeium est, cum in hexametro versu primi tres pedes concatenati inter se, a reliquis[11] tribus sequentibus divisi separatique sunt, veluti in Bucolicis:

Aut Ararem Parthus bibet, aut Germania Tigrim[12].

Et:

Utque viro Phoebi chorus adsurrexerit omnis[13].

Et:

Est mihi namque domi pater, est iniusta noverca[14].

Inde dictum Priapeium, quod pleraque eiusmodi[15] in honorem Priapi ita conscripta sunt. Propter quod multi volunt hoc genus compositionis bucolico carmini magis convenire.

Pythium autem metrum est idem quod hexametrum. Dictum quidam volunt[16] ob id, quod hoc genere metri oracula primum ab Apolline sint edita, qui interfecto Pythone Pythius dictus est. Aliis tamen videtur Pythium metrum esse, quod continet duodecim syllabas, spondiaca[17] videlicet ratione, quod cum in Parnasso Apollo[18] Pythona serpentem in vindictam matris sagittis insequeretur, accolae Delphici hoc illum versu[19] hortati sint[20]: *Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν.* Hactenus de hexametro dactylico; de caeteris vero suo loco exsequemur[21].

1) Virg. Aen. I, 279. *Dei* pro *dedi* Go. — 2) Virg. Aen. IV, 315. — 3) *Censura* Go. Pe. Putsch. *Caesura* scripsi e coni. — 4) *Continuatus est sibi, ut.* Pe. Putsch. — 5) Verba *praeter se* accesserunt ex Go. — 6) *Utpote est* Pe. Putsch. *Utpote veluti est* Go. 7) Virg. Aen. II, 3. — 8) *Strictus* Pe. Putsch. Vide paullo ante recensionem nominum horum. — 9) Versus est a Grammatico confictus. — 10) Virg. Aen. I, 17. — 11) *Supremi inter se pedes concatenati a reliquis* Pe. Putsch. — 12) *Ararim* Putsch. Virg. Ecl. I. 63. — 13) Accessit hic versus ex Go. ubi est: *Et ut quae Phoebi.* Locus est Virg. Ecl. VI, 66. — 14) Virg. Ecl. III, 33. — 15) *Huiusmodi* et paullo post *sint* Pe. Putsch. — 16) *Pythium autem dictum quidam volunt* Pe. Putsch. *Pitheum itemque metrum est idem quam hexametrum. Unde dictum? Quidam volunt* Go. In quibus interpolatoris manus facile dignoscitur. — 17) *Spondiazonica*, foedo errore, Go. Pe. Putsch. — 18) *Apollo* accessit e Go.; ibidem pro *Pythona* legitur *Pithon*, in Pe. *Pythea.* — 19) *Hunc ipsum versu isto* Pe. Putsch. — 20) *Ortati sunt* Go. Tum in eodem Cod. sequuntur haec *iepa iam tertio actenus.* Haec nimirum sunt ista: *ἰὴ παιάν*, quae tertio loco etiam repetenda esse, illud *tertio* ostendit. Rescripsi igitur Graeca *ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν.* Cf. Terentian. Maurus v. 1591. ubi cf. notas Santenii. — 21) *Exsequeremur* Cod. Go.

MAXIMI VICTORINI [1963]
DE RATIONE METRORUM
COMMENTARIUS [1].

SEGM. I.

1. Liquentes litterae sunt quatuor: *l*, *m*, *n*, *r*. Liquentes[2] ideo dicuntur, quod fluant, et quasi intereant, dum[3] consequuntur aliquam[4] brevem syllabam cum quavis alia[5] consonante. Sunt autem duplicis potentiae. Nam syllabam longam[6] positione facere possunt, si ita poeta voluerit, et brevem non producunt. Quod dico huiusmodi est exemplum, ut hic Lucreti versus[7]:

Nam fierent iuvenes subito ex infantibus parvis.

Sic habetur, quasi dixerit *subtracta s littera: infantibu parvis*[8]; hic enim *s* littera interit. Ennius quoque ait:

— vita illa dignus, locoque[9];

quasi *dignu*, *locoque* dixerit. Similiter Lucilius ait[10]:

Tum lateralis dolor certissimus nuntius mortis.

Pro:

Tum laterali dolor certissimu nuntiu mortis.

Sic habetur quasi subtractis *s* litteris; quia licentius antiqui et ipsa quasi pro liquenti utebantur, inerudita adhuc novitate, quod posteriores poetae non ferunt[11], non quod ista defensio rata[12] non esset, sed quod versus suos liquidius decurrere[13] nullis salebris voluerunt.

2. Liquentes autem cognoscere possumus in illo Virgilii versu[14]:

— Sed haec lento mos est aptare flagello;

quasi subtracta *l* littera *fagello* dixerit[15]. Sic et in illo:

Phoebe gravis Troiae semper miserate labores[16].

Quasi subtracta[17] *r* littera *gavis* dixerit, non gravis.

1) *Incipit commentum Maximi Victorini de ratione metrorum.* Cod. Bob. — 2) *Vero* interponunt Pe. et Putsch. — 3) *Tum cum cons.* Pe. et Putsch. *Consecuntur* Cod. Bob. — 4) *Aliam* Cod. B. — 5) *Aliqua* Cod. Bob. Pe. — 6) *Longam syllabam* Pe. Putsch. — 7) *Lucretii* Pe. Putsch. Tum *Nam fuerant* Pe. Putsch. Est locus Lucr. I, 187., ubi legitur, ut e Cod. edidimus. — 8) *Quasi dixerit: ex infantibu parvis, subtracta s litera* Pe. Putsch. — 9) Ennii versus apud Hessel. legitur pag. 147. Tum *quasi dixerit vita illa dignu, locoque* Pe. Putsch. *Ait* ante Ennii versum deest in Cod. Bob. — 10) *Lucillius* Pe. Putsch. *Una l* exhibet Cod. Bob. *Ait* additum e Cod. Bob. Paullo post *sic habebitur* omisso *quasi* Cod. Bob. — 11) Pro *ferunt* in Cod. est *gerunt*, sed *g* puncto supposito deleta et syllaba *la* sive *lu* supra scripta est. Voluit fortasse librarius *noluerunt* pro *non gerunt.* — 12) *Definitio recta* Pe. Putsch. *Defensio* dicitur usus antiquiorum, ad quem provocat Grammaticus. — 13) *Discurrere* Pe. et Putsch. — 14) *Cognoscere in illo Virg. versu possumus* Pe. Putsch. Tum verba: *Sed haec lento mos est* accesserunt e Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. VII, 731. — 15) Vv. *quasi subtracta littera l* (sic) *flagello* (sic) in Cod. supra scripta leguntur inter versus. — 16) *Gravis* Cod. Bob. *graves* Pe. Putsch. Locus est Virg. Aen. VI, 56. — 17) *Subtracta s* errore typothetarum Pe. et Putsch. Tum *gaves* — *graves* Pe. Putsch. Sed *gravis* — *gravis* Cod. Bob. littera *r* in priori voce puncto supposito deleta.

3. Mihi autem de his magis videtur illud, quod liquentes litterae, de quibus dixHimus, tunc detrahantur, cum brevem syllabam duae consonantes[1], quarum altera liquens erit, ita sequuntur[2], ut in duas syllabas se dividant. Quod dico huiusmodi est[3]: *Infantibus parvis*, *s* et *p* litterae in duas syllabas[4] se diviserunt; nam *s* ad *bus* syllabam pertinet, *p* ad *parvis*. Quoties ergo se ita dividunt, tunc liquentes erunt[5]. Alioqui[6] cum duae consonantes ita aliquam brevem syllabam consequuntur, ut eae[7] ipsae consonantes alterius syllabae sint, nec se dividant, tunc illa syllaba, ut poetae voluerint, longa aut brevis erit, hoc exemplo: [1964]

Atridas Priamumque[8].

A littera positione longa est, quod[9] eam excipiunt duae consonantes *t* et *r*. Sed quoniam eae consonantes[10] ad alteram syllabam pertinent[11], non semper positione longam faciunt syllabam[12], quam excipiunt, ut est:

— *geminosque in limine Atridas*[13].

Hic *A* brevis est, quoniam consonantes ambas syllaba[14] sibi posterior vindicat, eaeque[15], ut poetae voluntas est, proinde auxiliantur aut cedunt; ut illi Virgilii versus, quos supra posuimus[16], tales syllabas habeant[17] consonantium coitu, non liquentium fluxu.

Segm. II. *De syllabis coniunctis*[18].

1. Coniunctas quoque syllabas animadvertere nobis intentio[19] est. Nam coniunctae syllabae dicuntur, cum longa syllaba in vocali finitur, et a[20] vocali excipitur; atque ideo longa syllaba illa brevis est, quod eam vocalis et terminaverit et exceperit[21], hoc exemplo:

Te Corydon o Alexi; [1965]

sic enim scanditur: *Te Cory*, dactylus; *don o A*, dactylus[22], cuius media syllaba *o* natura longa est. Sed quia et ipsa vocali[23] constat, et excipitur a vocali, coniunctione syllabarum et quasi cognatione vocalium, idcirco[24] veluti gratificatur, et est huic similis ille versus, ut:

Credimus an qui amant[25];

Credimus dactylus est; *an qui a*, alius dactylus. Sed *qui* media syllaba dactyli[26], natura longa

1) *Consequentes* mendose Cod. Bob. — 2) *Ita secuntur* Cod. Bob. atque ita semper. — 3) *Huiusmodi est exemplum ut* Pe. Putsch. — 4) *Syllabas* addidi e Cod. Bob. — 5) Post v. *erunt* in Cod. additur, sed supra versum scriptum: *ipsae consonantes*. — 6) *Alioquin* Cod. Bob. — 7) *Hae ipsae* Pe. Putsch. — 8) *Conspiciunt Atridas Priamumque* Pe. Putsch. *Atridas Priamumque quae*, omisso v. *conspiciunt* Cod. Bob. Locus intelligitur Virg. Aen. I, 458. — 9) *Eo quod* Pe. Putsch. — 10) *Quoniam consonantes hae duae* Pe. Putsch. — 11) *Non pertinent* Pe. Putsch. Contra sententiam Grammatici. — 12) *Longam syllabam faciunt* Pe. Putsch. — 13) Verba *in limine* accesserunt e Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. II, 500. — 14) *Ambas sibi syllaba* Pe. Putsch. fortasse rectius. — 15) *Vendicat. Aeque ut* Pe. Putsch. Praeclaram emendationem praestitit Cod. Bob. — 16) *Praeposuimus* Pe. Putsch. Cod. a pr. m. Recte correctum in Cod. *supra posuimus*. — 17) *Habent* Pe. Putsch. — 18) *De coniunctis syllabis* Pe. Putsch. Verum ordinem recepimus ex Cod. Bob. — 19) *Nobilis intentio* Cod. Bob. — 20) Praepositio deest in Cod. — 21) *Longa syllaba illa natura brevis est, quod eam vocalis terminaverit, et excipitur a vocalibus* Pe. Putsch. Longe concinnius Cod. Bob. ubi tamen etiam voc. *syllaba*, omissum est, quod recte fieri non putavimus. — 22) *Alius dactylus* Pe. Putsch. Locus Virg. est Ecl. II, 65. — 23) *Vocali constat* scripsi de coniectura. *Vocalis* c. Bob. Pe. Putsch. — 24) *Idcirco brevis est veluti* Pe. Putsch. In Cod. verba *brevis est* serius inter versus ascripta. — 25) *Credimus antiqui amant* mendose Cod. Bob. Virg. Ecl. VIII, 108. — 26) *Media dactyli* om. v. *syllaba* Pe. Putsch. — 27) *Natura longa syllaba* Pe. Putsch. — 28) *Sed quia et haec* Cod. Bob. *Sed haec a*

est[27]; sed quia et haec[28] ut superior terminatur, et excipitur a vocali, brevis est. Non enim in hoc, aut in superiori versu synaloepham[29] facere potes sine vitio, versus enim erit ex trochaeo, si feceris[30]; qui nisi novissimus in heroo[31] versu esse non potest.

2. Si tamen in huiuscemodi coniunctis talis[32] synaloepha fieri potest, quae a dactylo spondeum faciat, profecto spondeus usitatior inusitato dactylo anteponendus[33] est, ut est illud[34]:

Nec tota tamen ille prior praeeunte carina[35].

Scanditur enim sic: *Nec to*, spondeus; *ta tamen*, dactylus; *ille pri*, dactylus; *or prae*, spondeus[36]. Hic[37] vides posse alios dicere dactylum esse ratione coniunctarum syllabarum, quae *prae* syllaba vocali finitur, et excipitur a vocali *e*[38]; sed cum synaloepha fieri possit, faciatque spondeum, cur non eam viam sequamur, quam nobis consuetudo frequentior tritam reliquit ante[39]? Novissimus pes est huius versus: *unte ca*[40], quam ideo propono[41], cum synaloephae haec sit consuetudo, ut anterior vocalis[42] excludatur. Tunc tamen non excludi scias, cum sola[43] syllabam facere potest anterior[44], quae excludi non potest. Quod dico, huiuscemodi[45] est exemplum: *praeeunte*, per duas *e* scribitur; est ergo spondeus, *or prae;* sequunturque circa se duae vocales[46], *praeeunte carina.* Sed quoniam[47] *e* littera eadem et syllaba est, *u* autem syllaba ut sit[48], adhibet sibi consonantes, *n* et *t*; idcirco rectius, *ente carina*, quam, *unte carina*, per synaloepham scandimus.

Segm. III. *De dichronis*[49]. [1966]

1. Vocales quinque cum novissimam syllabam verbi, aut nominis tenent[50], tametsi natura breves sint, longe tamen, si ita poeta voluerit, habentur, hoc modo:

Hic amor, hoc studium[51];

mor syllaba brevis est, sed quia vocalis ibi est, produci etiam potest, ut:

Omnia vincit amor, et nos cedamus amori[52].

Scanditur autem[53] sic: *Omnia*, dactylus; *vincit a*, dactylus; *mor et*, spondeus. Vides superius correptam, hic esse productam.

vocali Pe. Putsch. — 29) *Synaloepham* scripsi e Cod. ubi *synalipham. Synaloephen* Putsch. — 30) *Si feceris synaloephen* Pe. Putsch. — 31) *In heroico versu* Pe. Putsch. *In heroo* om. *versu* Cod. Bob. — 32) *Talis* addidi e Cod. Bob. — 33) Ioculari errore Cod. Bob. *antespondeus est.* — 34) *Ut illud* Pe. Putsch. *Illud* in Cod. inter versus script. — 35) Virg. Aen. V, 186. — 36) *Spondeus est*, — *dactylus est*, — *spondeus est* Pe. Putsch. — 37) *Autem* interponitur a Pe. et Putsch. — 38) *A vocali quae est e* Pe. Putsch. — 39) *Ante* in Cod. a pr. m. sed corr. *unte.* Male. — 40) *Ente ca* Pe. Putsch. Idem in Cod. a pr. manu; sed correctum *onte ca*, quod verum est. — 41) *Quam idcirco praepono* Pe. Putsch. *Quam ideo propono* Cod. Bob. Legendum vel *quod* vel *quam rem. Propono* praetuli; non enim, ut ex seqq. patet, praefert illam pronunciandi rationem, sed praeceptum aliquod proponit. Paullo post Cod. a pr. manu: *cum in synalipha haec sit;* sed corr. — 42) *Interior syllaba vocalis* Pe. Putsch. *Interior vocalis* Cod. Bob. sed legendum *anterior voc.* et res ipsa clamat et ostendunt sequentia. — 43) *Solam* Cod. Bob. sed inter vers. script. — 44) *Interior* Pe. Putsch. Optime Cod. *anterior.* — 45) *Huiusmodi* Pe. Putsch. — 46) *Ut* h. l. interponitur a Pe et Putsch. — 47) *Quomodo* Pe. Putsch. Error ortus ex male intellecto scribendi compendio. Paullo post *e littera* — *e autem syllaba* Cod. Bob. male. — 48) *Ut fit* Pe. Putsch. Iidem *adhibeat.* — 49) *De dichronis vocalibus vel syllabis* Pe. Putsch. — 50) *Teneant* Pe. Putsch. — 51) Virg. Aen. XI, 739. — 52) Vv. *et nos cedamus amori* in Cod. desunt. Locus est Virg. Ecl. X, 69. — 53) *Enim* Pe. Putsch.

2. Item:

Ostentans[1] *artemque pater, arcumque sonantem.*

Scanditur enim sic: *Osten*, spondeus, *tans ar*[2], spondeus, *temque pa*, dactylus, *ter ar*, spondeus. Vides hic *ter* syllabam longam esse, alio loco brevem.

3. Item:

Sanguis hebet[3].

Hic *guis* syllaba brevis est; in Lucano autem longa est:

Dum sanguis inerat[4].

Vides, *i* literam fecisse[5] hanc potestatem. Item:

Tum sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat[6].

Tur syllaba natura brevis[7], sed quia habet vocalem, producitur. Quicquid enim in *tur* syllabam[8] finitur, breve est, ut postea dicemus. Nec interest vocales illae cum novissima[9] syllaba[10] sint solae, an cum consonantibus sint, utroque enim modo dichronae sunt. Video[11] tamen dichronas etiam hoc compendio posse tradi[12], ut in heroo versu cuiuscunque pedis syllaba prima[13], cum a superiore verbo remanserit promiscue longa fuerit an brevis[14], ut poeta voluerit, quoniam[15] in ea pars orationis impletur, quodque[16] ut in versu, sic in verbo vox attendatur.

Segm. IV. *De Graecis nominibus.*

Quaecunque sunt[17] Graeca nomina, id est, quae in Latinis eadem sunt, ea cum in *es* syllabam, aut in *as* exeunt, brevia sunt contra naturam et consuetudinem Latinorum[18], hu- [1967] iusmodi enim nomina Latina, quae plurali numero in *es* syllabam exeunt, aut in *as*, longa natura sunt, ut principes, arbores, milites, optumas[19], feminas, sarcinas[20], idcirco, quae[21] in versu esse possunt Graeca, et in isdem syllabis sunt[22], brevia sunt, ut:

Gorgones, Harpyiasque[23].

Et alibi:

1) *Ostentas* male Pe. Putsch. Virg. Aen. V, 521. — 2) *Tas ar* Pe. Putsch. — 3) *Habet* Cod. Bob. Virg. Aen. V, 396. — 4) Lucan. Phars. II, 338. — 5) *Vides enim i literam fec.* Pe. Putsch. *Vides litteram fecisse* Cod. Bob. — 6) Verba *ac talia mandat* desunt in Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. IV, 222. — 7) *Brevis natura* Pe. Putsch. — 8) *Syllaba* Pe. Putsch. — 9) *Cum in novissima* Cod. Bob. — 10) Male h. l. *vel* interponunt Pe. et Putsch. — 11) *Vides* Pe. Putsch. Paullo post *hoc etiam* Pe. Pusch. — 12) *Trahi* Pe. Putsch. pessime. Paullo post *heroico* Pe. Putsch. — 13) *Prior* Pe. Putsch. — 14) *Promiscua fiat, longa erit aut brevis*, male cohaerente oratione, Pe. Putsch. *Promiscue longa erit an brevis* Cod. Bob. Scripsi *fuerit*, quandoquidem *ut* praecessit. — 15) *Quomodo* Pe. Putsch. quemadmodum saepe peccatum in his. — 16) *Quoque ut in versu, sic in verbo non attendatur* Pe. Putsch., quae nullam praebent sententiam. *Quod quoque* Cod. Bob. ex quo faciendum *quodque*, atque ita rescripsi. Pro *non attendatur* de meo scripsi *vox attendatur*, quod fere idem sit, atque *vox acuatur*, aut *inhibeatur*. Sententia enim est haec: et quia simul in versu simul etiam in verbo, quippe terminato, vox paullum inhibeatur, aut attollatur. — 17) *Sunt* addidi e Cod. Bob. — 18) *Latinarum* Cod. Bob. — 19) *Optumas* e Cod. Bob. — 20) Pro *sarcinas* est in Cod.

— *fuso crateres olivo*[24].

Et Lucretius:

Lampadas igniferas manibus retinentia dextris[25].

Vides hic *es* vel *as*[26] syllabas breves esse, ideo quia Graeca sunt nomina.

Segm. V. *De propriis nominibus.*

1. Nomina[27] propria, quae primam syllabam natura longam non habent, id est, quae non ex[28] duabus vocalibus iunctis constant, ut: *Aeolus*, *Aeneas*[29], et alia; quae ergo primam syllabam natura longam non habent, tales erunt syllabae, ut eas ponere volueris sive longas, sive breves, hoc exemplo:

Exercet Diana choros[30].

Hic *Di*, longa est; alio loco brevis[31]:

— *tune etiam telis moriere Dianae*[32].

Item[33]:

Armatumque auro circumspicit Oriona.

Hic longa est *Or*, alibi[34] brevis:

— *aquosus Orion*[35].

2. Nomina item, quae genitivum in *es* syllabam mittunt, eadem ipsa[36] syllaba brevia sunt, ut: *Lingones*, *Mygdones*, *Teutones*[37], *Vascones;* et accusativo, ut: *Vasconas armipotentes.* Item Graeca nomina quae in *i* litteram finiunt[38], eadem ipsa syllaba brevia sunt, ut:

Quo te Moeri pedes[39].

Scanditur enim sic: *Quo te*, spondeus, *Moeri pe*, dactylus. Videndum etiam hoc[40] est in his nominibus, quae ante novissimam syllabam *i* littera terminantur, ut est, radius, gladius. Haec enim genitivo casu per duo *i* scribuntur, huius radii, gladii; et pluraliter per duo *i*, gladii[41], ut

Bob. *runcidas*, lege: *runcinas.* — 21) *Quia* Pe. Putsch. — 22) *Sunt* addidi e Cod. Bob. — 23) Virg. Aen. VI, 289. ubi legitur: *Harpyiaeque.* — 24) Virg. Aen. VI, 225. — 25) Lucret. II, 25. — 26) *Breves esse syllabas* Pe. Putsch. — 27) *Nomina sunt propria* Pe. Putsch. — 28) *Ex* addidi e Cod. Bob. — 29) *Ut Eulus*, *Aeneas* Pe. Putsch. Sed in margine Pe. corr. *Aeolus*, *Aen.* Cod. Bob. *Aeuolus.* Ceterum in Pe. et Putsch. oratio sic est distincta, ut post *Aeneas* semicolo, post *et alia* plene interpungatur, contra mentem Grammatici. — 30) Virg. Aen. I, 449. — 31) *Brevis est* Pe. Putsch. — 32) *Tunc etiam* Cod. Pe. Putsch. *Tune* ex Virgilio scripsi. Locus est Virg. Aen. XI, 857. — 33) *Item* ascripsi e Cod. Bob. Virg. Aen. III, 517. — 34) *Hic longa est on* (sic) *alio loco br.* Pe. Putsch. Etiam Putschiana *on*, repetito errore typographico. *Hic longa est alibi brevis*, omissa syllaba *or*, Cod. Bob. — 35) Virg. Aen. IV, 52. — 36) *Eadem in ipsa syll.* Cod. Bob. *In* abest in Pe. Putsch. recte. — 37) *Theutones* Pe. Putsch. *Teutones* Cod. Bob. Tum *Bascones* — *Basconas* Pe. Putsch. sed iam correctum in margine Pe. *Vascones* — *Vasconas*, quam correctionem confirmat Cod. Bob. ubi est *Uasc.* utrobique. — 38) *In i litera finiuntur*, *in eadem* Pe. Pusch. — 39) Virg. Ecl. IX, 1. — 40) *Est* additum ex Cod. Bob. — 41) *Haec enim per duo i proferuntur in genitivo, huius radii. et pluraliter per duo*

cum poeta voluerit, in[1] hac eadem novissima syllaba, ubi duo *i* esse diximus, synaloepha[2] non fiat[3]; quo modo est versus ille Lucretii: [1968]

Non radii solis, neque lucida tela diei[4].

Scanditur enim sic: *i so*, spondeus. Vide quomodo neque *i* littera[5] interior synaloepha subtracta est, et exterior pedis partem cepit. Sed rursus cum poeta voluerit[6], synaloepham in eodem nomine facit, ut est ille Virgilii[7] versus:

Diversi rumpent radii[8].

Scanditur enim sic[9]: *Diver*, spondeus, *si rum*, spondeus, *pent radi*, dactylus. Hic enim novissima excluditur, quae longa est.

Segm. VI. *De ectasi*[10].

Interdum in nominibus appellativis prima syllaba contra naturam producitur, quia[11] aliter in versu poni non potest, ut:

Italiam contra[12].

Hic enim *I* syllaba contra naturam[13] producta est, ut esse in versu potuisset. Hoc autem modo brevem intelligimus. Necesse enim est[14], ut qualis est prima syllaba in aliquo nomine provinciali, eadem sit natura in[15] ipsa provincia, ut: *Afer* prima longa est; in *Africa*[16] eadem natura est prima littera. Ergo videamus *Italus* prima syllaba qualis sit; dabit Virgilius exemplum, ut:

Antiqua e cedro Italusque, paterque Sabinus[17].

Hic in *Italo* prima syllaba brevis est, quae nos docet, eandem in[18] *Italia* servari oportere.

Segm. VII. *De brevibus syllabis.*

Quatuor syllabae breves pro spondeo poni possunt, ut: *Genua labant.* Hic enim *Genua la*[19], scanditur, in quo pede priores duae breves iunguntur, ut unam longam faciant poetica licentia, quae magis in Iambicis versibus est permissa et[20] celebris.

i, hi gladii. Pe. Putsch. — 1) Praepositio accessit ex Cod. Bob. Ceterum hic turbae in Cod. Bob. *in hanc eandem novissimam syllabam duo .i. est diximus*, omisso *ubi*. Scripsi igitur: *in hac eadem novissima syllaba, ubi* cet. — 2) *Hic synaloepha.* Pe. Putsch. Cod. Aut scribendum *haec s.* aut prior vox omittenda. — 3) *Sit* Pe. Putsch. *Fit* Cod. Bob. scripsi ergo *fiat.* — 4) Lucret. II, 59. — 5) *Quomodo i litera neque int.* Pe. Putsch. — 6) *Voluit;* ita semper in hac formula prima manus in Cod. atque etiam in supp. Sed ubique corr. *voluerit*, quod verum est. — 7) *Ut est Virgilii* omisso pronomine. Pe. Putsch. — 8) Virg. Georg. I, 446. — 9) Verba: *Scanditur enim sic* omissa in Cod. Bob. — 10) *De iectasi* Cod. Bob. Deest inscriptio in Pe. Putsch. — 11) *Qui aliter* Putsch. *Quia* Pe. Cod. Bob. — 12) *Italiam contra* Cod. Bob. recte. *Contra* omm. Pe. Putsch. Virg. Aen. I, 13. — 13) *Hic enim contra naturam syllaba* Pe. Putsch. — 14) *Necesse est enim* Pe. Putsch. — 15) Praepositio accessit e Cod. Bob. — 16) *In Africa enim* Pe. Putsch. — 17) Verba: *Antiqua e cedro* addidi e Cod. Bob. Locus est Virg. Aen. VII, 177. — 18) *Eadem et in* Putsch. *Eandem et in* Pe. — 19) Hic iterum *Genua labant* Cod. Bob. — 20) *Et* desideratur in Pe. Putsch. — 21) *Heroico* Pe. Putsch. — 22) Verba: *superest, quam* accesserunt e Cod. Bob. — 23) *Synaloephen*

SEGM. VIII. *De concatenatis syllabis.*

Interdum in heroo[21] versu novissima syllaba superest, quam sequenti versui adiungi necesse est per synaloepham[23], ut est ille versus in Virgilio: [1969]

Iamque iter emensi, turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant[24].

Scanditur enim sic: *Iamquiter*[25], dactylus; *emen*, spondeus; *si tur*, spondeus; *res ac*, spondeus; *tecta La*, dactylus; *tino*, spondeus. Novissima versus syllaba[26] quae superest *rum*, revocatur ad sequentem versum per synaloepham, ut dicatur[27]: *Rardua cernebant*, et cetera. Huic similis et ille versus est[28]:

Inseritur vero ex foetu nucis arbutus horrida[29].

Syllaba enim novissima, quae est *da*, ad sequentem versum refertur, quare necesse fuerit in re istiusmodi[30] sequentem versum a vocali incipere, ut synaloepha fieri possit illa, quam diximus.

SEGM. IX. *De casibus.*

1. Nominativus omnis numero singulari, qui *us* syllaba terminatur, eadem ipsa syllaba natura brevis est, ut doctus, carus, sanctus, et alia. Genitivus omnis, qui *i* littera terminatur, natura longus est, ut docti, cari, sancti. Dativus omnis in *o*[31] littera terminatus longus est, ut caro, sancto, docto. Accusativus omnis, qui *m* littera terminatur, positionem exspectat, aut synaloepham, quia nulla syllaba in *m* literam exit, quae non alterutrum quaerat[32]. Vocativus omnis *e* littera terminatus natura brevis est, ut[33] docte, care, sancte. Ablativus omnis *o* littera terminatus natura longus est, ut ab hoc docto, caro, sancto. Nam pluralis nominativus omnis in *i* cum finiet, longus[34] est natura, ut hi docti, cari, sancti. Dativus omnis pluralis in *is* terminatus longus est, ut doctis, caris, sanctis. Accusativus pluralis in his, qui[35] in *os* syllabam finiuntur[36], longus est, ut doctos, caros, sanctos. Vocativus[37] pluralis in *i* litteram finitus, longus est, ut docti, cari, sancti. Ablativus aeque longus qui in *is* finitur[38], ut ab his doctis, caris, sanctis.

Putsch. *Synalipham* Cod. Bob. ut semper. — 24) Virg. Aen. VII, 160. seq. Verbum *cernebant* deest in Cod. Bob. *ardua* inter versus ascriptum. — 25) *Iamquitur* una voce Bob. *Iamque iter* Putsch. *Iamque ter* Pe. — 26) *Novissimus cuns syllaba* Cod. Bob. sed corr. *cuius*, ut igitur scribendum videatur: *spondeus novissimus, cuius syllaba, quae superest* cet. Sed magis placet lectio Pe. et Putsch. quam retinuimus. — 27) *Ut si dicas* Pe. Putsch. *Ut dicatur* Cod. Bob. a prima manu, corr. *ut dicas*; nos primam manum secuti sumus. — 28) *Cernebant etc. Est huic similis ille versus* Pe. Putsch. — 29) Virg. Georg. II, 69. Cf. quae ad hunc locum disputavit Iahn. V. Cl. in ed. Virg. Teubn. Ceterum apud hunc Gramm. legendum est *et foetu* pro *ex foetu*. — 30) *In re istiusmodi*. Ita recte Cod. Bob. *In re* desunt in Pe. et Putsch. — 31) *Dativus semper qui o* Pe. Putsch. — 32) *Utrumque quaerat* Pe. Putsch. — 33) *Brevis est natura ut* Pe. Putsch. — 34) *Omnis in i cum fiet*, *longus* Bob. fortasse recte. Sed quia huic scriptori usitatius est in similibus v. *finire*, scripsi *finiet*. — *Omnis cum i finitur*, *longus* Pe. Putsch. — 35) *Accusativus omnis pluralis qui* Pe. Putsch. — 36) *Finitur* Pe. Putsch. Tum *natura longus est* Pe. Putsch. *natura* abest in Cod. Bob. — 37) *Omnis* h. l. interponitur in Pe. Putsch. — 38) *Ablativus omnis qui in is finitur aeque longus est* Pe. Putsch. fortasse melius.

2. Item quicquid in *is* syllabam nominativo et genitivo singulari exit, breve est, [1970] ut lapis, apis. Quicquid in *r* finitur, in genere masculino breve est, ut doctor, cantor, pater, frater. Nam quicquid in *es* syllabam pluraliter finitur longum est, ut doctores, homines, arbores, et quicquid sic terminatur. Item quod exit[1] in *bus* syllabam, breve est, ut cantoribus, doctoribus.

Segm. X. *De genere feminino*[2].

1. In genere feminino casus nominativus solus sic variatur[3]: haec tabula; brevis est nominativo, ablativo longa[4]. Omnia nomina generis feminini[5], quae[6] *a* littera terminantur, novissima syllaba in nominativo brevia sunt[7], ablativo longa[8].

2. Omnis autem casus[9], cuiuscunque generis, *m* littera terminatus[10], novissimam syllabam longam natura habere non potest[11], sed aut positionem, aut synaloepham exspectat.

3. Nomina generis feminini, quae in *es* syllabam finiunt[12], si eadem ipsa syllaba in genitivo non producitur, tam in nominativo, quam in ablativo brevia sunt. Si autem eadem syllaba in genitivo producitur, tam in nominativo, quam in ablativo longa syllaba novissima est[13]. Quod dico exemplum, huiusmodi est[14]: haec lues; *es* syllaba brevis est, quia genitivus[15] *luis* facit: haec fides; *des* syllaba longa est propterea, quia genitivus producit illam[16]; facit enim huius fidei. Quo modo est haec facies; *es* syllaba longa est, quoniam[17] in genitivo producitur, huius faciei. Ergo quas syllabas genitivus producit, hae in nominativo et ablativo longae sunt, ut haec fides, fidei, a fide; facies, faciei[18], a facie. Quas syllabas genitivus corripit, aut mutat, breves sunt nominativo, genitivo et ablativo[19]: lues, luis, lue. Quicquid in genitivo *is* syllaba terminatur, breve est in ablativo, sed hic est genitivus, quo cognoscuntur plerumque novissimae syllabae nominum, quales esse debeant[20], ut est paupertas et palus[21]. *Tas* enim ideo longa est, quia genitivus eam producit; dicimus enim paupertatis, *ta* producta; et paludis[22] media syllaba producta: quomodo est

1) *Quod in bus syllabam exit* Pe. Putsch. — 2) Inscriptio deest in Putsch. Sed in Pe. inscribitur: *In genere Foeminino.* — 3) *Ut* interponitur a Pe. Putsch. — 4) *Brevis est, ablativus longus est* Pe. Putsch. — 5) *Feminini generis* Pe. Putsch. — 6) *In* addunt Pe. Putsch. — 7) *Brevia sunt in nominativo* Pe. Putsch. — 8) *Vero longa* Pe. Putsch. — 9) *Accusativus casus* Pe. Putsch. — 10) *Qui m litera terminatur* Pe. Putsch. — 11) *Habere potest natura* Pe. Putsch. — 12) *Finiuntur* Pe. Putsch. — 13) *Longa est novissima syllaba* Pe Putsch. — 14) *Huiusmodi est exemplum, ut* Pe. Putsch. — 15) *Genitivus* Pe. Putsch. — 16) *Eam* Pe. Putsch. — 17) *Quoniam* recte Cod. Bob. *Quomodo* Pe. Putsch. — 18) *Huius fidei a fide, faciei* Putsch. Nominativum *facies* interponunt Pe. Cod. Bob. *Huius* abest a Cod. — 19) *Breves sunt: In nominativo et ablativo* Pe. *Br. sunt in nominativo et ablativo* Putsch. Statim *ut* addunt Pe. Putsch. — 20) *Sed hic genitivus, quo cognoscuntur novissimae syllabae plerumque, nominativum qualis esse debeat, ostendit* Pe. Putsch. absurde. — 21) *Et palus* desunt in Pe. Putsch. Paulo post *producit eam* Pe. Putsch. — 22) *Palus, paludis* Pe. Putsch. Paullo ante *enim* post v. *dicimus* deest in Pe. Putsch — 23) *Est* addidi e Cod. Bob. Ceterum notandum est, omitti h. l. segmentum de verbo in Cod. Bob. quod infra sequitur, ceteris absolutis. — 24) *Quomodo* Pe. Putsch. errore saepe obvio. — 25) *Et tempora* Pe. Putsch. — 26) *Similis est prima coniugatio novissima syllaba in o.* Pe. Putsch. — 27) *Finiuntur* Pe. Putsch. — 28) *Ut* addidi e Cod. Bob. Tum *clamas manes sedes.* Cod. Bob. — 29) Praepositio deest in Pe. Putsch. — 30) *Clamare, sedere*

hic Samnis; longa est *nis*, facit enim genitivo huius Samnitis, media producta: item [1971]
amnis brevis est[23], quoniam[24] syllabam *nis* non producit genitivus.

SEGM. XI. *De verbis.*

1. In verbis vel coniugationibus attendendae sunt positiones[25], tempora, et syllabae novissimae, quae his fere regulis colliguntur. Primae coniugationis novissima syllaba[26] similis est in omnibus coniugationibus. Omnes enim coniugationes, quae in *o* litteram finiunt[27], dichronae sunt, ut canto, moneo, dico, sed positionibus discrepant. Nam secunda positio primae et secundae coniugationis longa ut sit necesse est, ut[28] cantas, clamas, mones; hae enim novissimae producuntur in[29] infinitivo modo; dicimus enim cantare, monere[30]. Imperativus quoque modus coniugationum supradictarum syllaba novissima longa[31] est; propterea, quia syllaba ipsa producitur in infinitivo[32]. In tertia[33] coniugatione correpta secundae positiones breves sunt; quia in infinitivo[34] produci non possunt. Dicimus enim: legis legere, ducis ducere. In imperativo[35] quoque eaedem syllabae[36] novissimae breves sunt, quia non producuntur in infinitivo, lege[37], scribe, et omnino quae syllabae mutantur breves sunt; mutantur autem sic[38]: legis, lege, legere: dicis, dice, dicere: scribis, scribe, scribere.

2. Tertia longa, quae dicitur, similis est coniugationis primae et[39] secundae; propterea quod quemadmodum infinitivus producit in illis[40] medias syllabas, sic et[41] in hac. Quapropter *finis*[42], tertia coniugatio est, et ideo longa[43], quia finire dicimus in infinitivo[44] *i* producta; sicut audis audire. Rursus[45] *faxis*, *adsis*, *velis*[46]; nam *is* novissima syllaba ideo longa est, quia pluralis numerus eam producit. Dicimus enim producta media syllaba: *faxitis*[47], *adsitis*, *velitis*. Quae autem produci media in plurali numero non possunt, brevia sunt, ut dicis dicitis, legis legitis. Nam illa longa sunt ut[48] audis, finis, quia producuntur in plurali[49] ut[50] auditis, finitis. Omnes in verbis[51] syllabae novissimae, quae sunt huiusmodi, ut res aut ses[52], longae sunt; quia produ- [1972]
cit eas numerus[53] pluralis, ut audires, audiretis, clamasses, clamassetis[54]. Omnes infinitivi, qui

addunt Pe. Putsch. — 31) *Longus est* Pe. Putsch. Paullo ante pro *supradictarum* in Cod. est: *s̄s̄tarum*, quod fortasse notat: *suprascriptarum.* — 32) *Modo* addunt Pe. Putsch. — 33) *Autem* interponunt Pe. Putsch. Paullo post *correpta* deest in Cod. Bob. non recte. — 34) *Modo* adiicitur in Pe. Putsch. — 35) *Modo* addunt Pe. Putsch. — 36) *Eaedem syllabae* Cod. Bob. *Eaedem* deest in Pe. Putsch. — 37) *Modo, ut lege, duce, scribe* Putsch. *Modo, ut legere, ducere, scribere* Pe. *Modo, ut,* desunt in Cod. Bob. ubi tum legitur: *legere, scribere.* Sed recte imperativum se habere puto, quem recepit Putschius. Omisi tamen *duce.* — 38) Pro vv. *mutantur autem sic* in Pe. et Putsch. legitur *sicut.* Tum voces *lege* et *dice* in Cod. inter versus ascriptae leguntur. — 39) *Tertia longa est quae dicitur similis primae coni.*, absurde, Pe. Putsch. — 40) *Producitur illis* male Cod. Bob. — 41) *Sic producit et* Pe. Putsch. — 42) *Quapropter finire dicimus* Pe. *Quapropter dicimus finis* Putsch. — 43) *Tertia coniugatione longa* Putsch. *Tertia coniugatio est et ideo longa* Pe. Cod. Bob. — 44) *Quia in infinitivo finire dicimus* Pe. Putsch. — 45) *Rursum* Pe. Putsch. — 46) *Velis* om. Cod. Bob. — 47) *Faxitis* om. in Cod. sed post *velitis* ascriptum inter versus. — 48) *Ut* additum e Cod. Bob. — 49) *Plurali numero* Pe. Putsch. — 50) *Ut* additum e Cod. Bob. — 51) *Omnes verbi novissimae syllabae* Pe. Putsch. nisi quod *ubi* pro *verbi* Pe. — 52) *Ut res aut ses.* Ita scripsi e Cod. Bob. Particulas *ut* et *aut* omiserunt Pe. et Putsch. — — 53) *Pluralis numerus* Pe. Putsch. — 54) *Clamares, clamaretis* Cod. Bob. sed corr.

syllaba *re*[1] terminantur, breves sunt, ut clamare, monere, dicere, finire. Omnes in verbis syllabae quae huiusmodi sunt, ut in *tis* exeant, breves sunt, ut clamastis, dixistis, fecistis. Infinitivi[2] omnes passivorum, communium deponentiumque[3] verborum quoniam[4] in *i* exeunt, longi sunt, ut clamari, moneri, dici, finiri. Et quicquid in[5] verborum declinatione in *i* exierit, longum est, ut clamavi, monui, dixi, finivi. Haec[6] de novissimis syllabis dicta sunto[7].

3. De primis autem inveniendis hoc erit videndum. Omnes igitur[8] coniugationes excepta tertia simplici[9], hoc est, longa, in aliquibus verbis primas syllabas temporum ratio permutavit[10]. Nam quae[11] in praesenti tempore breves sunt[12], in omni praeterito perfecto, vel in omni praeterito plusquamperfecto vel in uno futuro modi tantum coniunctivi producuntur, in reliquis autem modis et temporibus breviantur. Ergo prima coniugatio[13] tempore praesenti corripitur, ut lavo; praeterito, ut lavi; et coniunctivo futuri[14] producitur, ut lavero. Secunda similiter praesenti tempore corripitur, ut moneo[15]: praeterito et coniunctivo futuri[16] producitur, ut monui, monuero[17]. Tertia correpta similiter[18] corripitur, ut *odio:* praeterito et coniunctivo futuri[19] producitur, ut odi[20], odero. Infinitivus autem modus similiter in aliquibus verbis tempore praesenti corripitur, ut[21] legere; tempore praeterito et[22] futuro producitur ut movisse, motum ire; legisse, lectum ire. Sed[23] sunt plurima verba, quae nunquam temporum varietate mutantur hoc modo. Est igitur coniugatio prima semper correpta, ut voco; item[24] semper producta, ut numero. Est similiter et secunda semper correpta, ut doleo. Item semper producta, ut debeo[25]. Est aeque tertia semper correpta, ut *tero.* Item semper producta, ut *munio.* Sunt etiam ali- [1973] qua similiter[26] participia, quae in primis syllabis temporum varietate mutantur, ut quae in praesenti tempore brevia sunt, in praeterito et futuro non quidem natura, sed positione producta sunt, ut legens, lectus, lecturus.

3. Nunc de trisyllabis, quae sic variantur, quomodo et disyllaba[27]; hoc uno distant[28], quod indicativo modo, specie imperfecta, in primis syllabis brevia sunt, ut legebam, veniebam; nam in disyllabis hac ipsa imperfecta specie longa sunt[29], ut ibam, nabam. Sed ex hac[30] ratione primas syllabas rite cognoscimus, ut praepositionem verbo illi[31] addamus, cuius prima syllaba[32] cu-

1) *Rem* vitiose Cod. Bob. — 2) *Autem* interponunt Pe. et Putsch. — 3) *Et communium et deponentium verb.* Pe. Putsch. — 4) *Quando* Pe. Putsch. — 5) *Et quidquid in i in verb.* Pe. Putsch. — 6) *Autem* male addunt Pe. Putsch. — 7) *Sunto* dedi de coniectura. *Sunt* Cod. Bob. Pe. Putsch. — 8) Sic Cod. Bob. Pe. Putsch. sed *igitur* delendum videtur. — 9) *Simplici tertia* Pe. Putsch. — 10) *Ratione permutant* Pe. Putsch. — 11) *Nam illa quae* Pe. Putsch. — 12) *Brevia sunt* Pe. Putsch. *Brevis est* Cod. Bob. Scripsi ergo *breves sunt*, relatum ad *coniugationes.* — 13) *Coniugatio prima* Pe. Putsch. — 14) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro producitur, ut lavi, laveram, lavero.* Pe. Putsch. *Coniunctativo* Cod. — 15) *Moveo* Pe. Putsch. — 16) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro* Pe. Putsch. *Vel* h. l. etiam Cod. Bob. quod corrigendum erat. — 17) *Movi, moveram, movero* Pe. Putsch. — 18) *Praesenti tempore* addunt Pe. Putsch. — 19) *Praeterito perfecto vel coniunctivo futuro* Pe. Putsch. *Vel* etiam Cod. quod correxi. — 20) *Oderam* male interponunt Pe. Putsch. — 21) *Movere, legere* Pe. Putsch. Cod. Correxi. — 22) *Et* dedi e coni. *Vel* Pe. Putsch. Cod. — 23) *Sed* addidi e Cod. Bob. — 24) *Item* addidi e Cod. Bob. — 25) *Debeo* scripsi e Cod.; *soleo* Pe. Putsch. — 26) *Aliqua participia similiter* Pe. Putsch. — 27) *De trisyllabis nunc item dicendum est, quae* Pe. Putsch. — 28) *Hoc modo distant* Pe. Putsch. — 29) *Nam in dissyllabis in hac ipsa specie longa sunt* Pe. Putsch. *Nam i. d. hac i. sp. perfecta l. s.* Cod. Bob. Sine dubio intelligitur imperfectum tempus, qua de caussa rescripsi *imperfecta sp.* — 30) Praepositio deest in Pe. et Putsch. — 31) *Ut si praepositionem illi verbo add.* Pe. Putsch. Interpretamentum cum genuina lectione coniunctum. — 32)

ius naturae sit, quaerimus. Cum ergo addiderimus verbo praepositionem, sciamus, quomodo id[33] consuetudo pronunciet, cuius rei exemplum hoc est: dico, dicas, dicat, ab eo quod est dicare. Addamus illi praepositionem *de*, et faciamus dedico. Videamus, quomodo pronunciet consuetudo[34], producta media an correpta; utique correpta, ut *dedico*. Sic invenimus et longas, ut clamo. Addamus[35] praepositionem *in*, ut fiat *inclamo;* producta media dicimus, non correpta.

4. Item sunt nomina, quibus praepositio addi non potest, ut *halitus*. Faciamus ex hoc verbum; erit *halo*[36]. Huic addamus praepositionem; fiet *exhalo*[37]; media syllaba producta pronunciamus. Ibi apparebit, qualis etiam sit *halitus* in prima syllaba[38]. Medias ergo syllabas coniugationes docent, extremas verbi ipsius declinationes. Primas autem docent exempla, vel illae, quas dixi, praepositiones. Haec prudenti satis sunt, isque[39] exemplis omnia in promptu habebit.

5. Rhetoricam autem eloquentiam, id est *veram*[40], nosse non poterit, nisi qui ad eam hoc vestigio venerit. Primum ut discat, quot sint metrorum[41]; deinde quae sit natura syllabarum in verbis, quod[42] hic docuimus. Tum quid sit colon[43], quid comma; deinde quid sit periodus, quid numerus[44], quid orationes solutae[45], quid sit[46] numerosum; quae sint praeterea tres primae figurae dicendi, temperamento magnopere subtili[47]. Postremo quae sint figurae verborum, quae[48] sententiarum. His impletis[49] Ciceronis rhetoricam omniaque eius incipiat legere[50], id est totam rhetoricam[51] seque cotidie exerceat.

SEGM. XII. *De participiis.*

Omnia participia, quae in *ans* syllabam aut[52] in *ens* mittunt, positione sua[53] longa sunt. Nam quae in *i* aut in *o*[54] mittunt, quasi nomina existimantur, de quibus iam dictum est.

Primam syllabam Pe. Putsch. — 33) *Quomodo eam c.* Putsch. *Quomodo cum c.* Pe. *Quomodo eam* Cod. Bob. sed ab eadem manu corr *id*, quod verum est. — 34) *Quomodo consuetudo pronuntiat* Pe. Putsch. Statim *si producta med.* Pe. Putsch. Recte *si* abest in Cod. Bob. — 35) *Illi* addunt Pe. Putsch. — 36) *Faciamus verbum halo* Pe. Putsch. Fortasse recte. — 37) *Ut fiat exhalo* Pe. Putsch. — 38) *Etiam halitus quale sit in pr.* Pe. Putsch. Fortasse rectius. — 39) *Hisque exemplis* Pe. Cod. Bob. Non recte. Nam regulas dedit Grammaticus. Vult vero, ut prudentes inter lectionem attendant atque inde consuetudinem discant. — 40) *Verum* Pe. Putsch. — 41) *Discat qui sint pedes metrorum* Pe. Putsch. — 42) *Iam* h. l. interponunt Pe. Putsch. — 43) *Tum quid sit periodos; deinde quid sit colon* Pe. Putsch. — 44) *Quid comma, quid sit numerus* Pe. Putsch. — 45) Fortasse legendum: *Quid oratio soluta.* — 46) *Sit* deest in Pe. et Putsch. — 47) *Dicendi, magnopere subtile est* Pe. Putsch. *Temperamento magno subtili* Cod. Bob. Ergo emendatio facilis. — 48) *Atque sent.* Pe. Putsch. — 49) *Completis* Pe. Putsch. — 50) *Ciceronis sententias rhetoricas debet nosse omniaque legere incipiat* Pe. Putsch. manifesta interpolatione. Post v. *omniaque* in Cod. sigla est, quae denotat *eius*, quam haud dubie alii librarii non intellexerunt. — 51) *Nosse* h. l. iterum inculcant Pe. Putsch. Ceterum revera videtur hoc loco finis esse totius libelli, quapropter etiam in Cod. Bob. ascriptum *finit.* Nam ut supra indicavi, transpositum est in Cod. segmentum de *verbis*, et librum absolvit. — 52) *Et* Pe. Putsch. — 53) *Sua* interponit Cod. Bob.; deest in Pe. Putsch. — 54) *Syllabam* intrudunt Pe. Putsch.

Segm. XIII. *De adverbiis.*

Omnia adverbia, quae in *e* mittunt, exceptis *bene* et *male* et *fere*, *prope* et *pone*, *pene* et *saepe*[1]; his ergo exceptis, illa quae de nominibus manant, longa sunt, ut pulchre, sancte, docte[2]. Illa autem brevia sunt, quae[3] nomina nulla habent, unde deriventur[4], quomodo illa: docte, quia doctus; sancte, quia sanctus[4]. Rursum quae a nominibus derivantur, si in *er* syllabam finiunt[6], brevia sint necesse est, ut duriter, turpiter, misericorditer. Quae autem in *m* litteram finiunt[7], positionem aut synaloepham exspectant. Item illa, quae in *a* litteram exeunt, longa sunt, ut ultra, una[8].

1) *Et fere, et prope, et pone, et pene* Pe. Putsch. — 2) *Iuste* interponunt Pe. Putsch. — 3) *Quia nom.* Putsch. *Quae n.* Pe. Cod. Bob. — 4) *Derivantur* Pe. Putsch. *Diriventur* Cod. Bob. — 5) *Iuste quia iustus* addunt Pe. Putsch. — 6) *Exeunt* Pe. Putsch. — 7) *Fiunt* Cod. Bob. ex neglecto compendio. Recte *finiunt* Pe. Putsch. Simile exemplum neglecti in hoc verbo compendio supra legimus, ubi *fiet* in Cod. pro *finiet.* — 8) *Una* deest in Cod. Bob.

ASPERI IUNIORIS

ARS GRAMMATICA.

PRAEFATIO EDITORIS.

Ex quo codice manu exarato Putschius Asperi artem emendaverit, haud indicavit, quare credibile est, nullum ab illo librum praeter eos, qui tunc editi erant, ad usum esse vocatum. Mihi quidem praeter Ascensianam, quae cum Veneta ad singulas fere litteras conspirare solet, quemadmodum in aliis Grammaticis satis sum edoctus, nulla ad manum fuit editio. Codice autem MS. usus sum Gothano, chartaceo quidem, sed quem ex optimo et antiquissimo exemplari esse descriptum satis apparet; cuius conferendi beneficium praestitit mihi Dübnerus, Vir Clarissimus, cui gratiae a me actae sunto, quantae excogitari possunt maximae. Etiam hic *Asper*, cui cognomen Iunioris additum esse puto a recentioribus, ut eum ab prisco illo Grammatico discernerent, qui commentarios in Salustium et Virgilium conscripsit, et quem toties in testimonium vocant Charisius, Priscianus, Servius in commentariis ad Virgilium, et Pompeius, is quando et

ubi vixerit, quid hominis fuerit, haud facile alicubi scriptum legitur, neque in ipso eius libello, quem nunc emendatiorem damus, vestigium aliquod temporis invenitur, si excipias, quod omne orationis genus aetatem non plane extremam prodere et vix infra Prisciani aetatem descendere videatur. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Non. Novembr. cIↄIↄcccxxx.

ASPERI IUNIORIS [1725]

GRAMMATICI ARS[1].

Segm. I.

1. **A**rs est comprehensio praeceptorum ad utilitatem usui accommodata per artificis sui exercitationem: medendi, ut medici; declamandi, ut rhetoris; legendi, ut grammatici.

2. Grammatica est scientia recte scribendi, enunciandi, interpretandique; poemata[2] per historiam, formata[3] ad usum rationemque verborum. Quam Terentius etiam Varro primum, ut adhuc rudem, appellatam esse dicit *litteraturam*[4].

Segm. II. *De Littera.*

Littera est minima pars vocis explanatae[5]. Sunt autem, ut etiam ratiocinatorum[6] usu receptum est, litterae Latino sermoni accommodatae una et viginti; quibus Graecorum accedunt duae *z* et *y*. Nam *Mezentium* et *Hylam* et alia nobis peregrina nomina scribere et enunciare proprio sono non possumus. Litterarum aliae vocales sunt, aliae consonantes. Vocales quinque: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Consonantium aliae semivocales septem: *f*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, *x*. Mutae octo[7]: *b*, *c*, *d*, *g*, *k*, *p*, *q*, *t*. Item *h* in earum numerum redigitur[8], quando non aspirationis, sed litterae loco ponitur. Littera tribus modis intelligitur: nomine, quo enunciatur; potestate, qua valet; figura, qua scribitur[9].

Segm. III. *De Syllaba*[10].

Syllaba est litterarum inter se coeuntium una iunctura, vel enunciatio litterae vocalis cum adiunctione[11] temporis. Syllaba autem sine vocali littera, vel litteris non potest fieri. Syllaba-

1) *Incipit Ars Aspri grammatici* Cod. Go. *Ars Aspri iunioris Grammatici.* Asc. — 2) *Poetas* Asc. P. *poematae* Go. — 3) Verba *per historiam* trahuntur ad sequentia apud P.; sed spectant proxime ad v. *interpretandi*, quare commate distinguendum post v. *historiam.* Tum *formatam* Asc. P. Go. pessime. *Scientia* enim dicitur *formata* ad usum rationemque verborum, quae ipsa est Grammatica. Igitur scripsi *formata.* — 4) *Terentius et Varro Go.* Scripserat illud Varro in libro, quem *de Grammatica* edidit, cuius paucula tantum supersunt fragmenta, quibus accedit hic Asperi locus, ex quo emendandus est Isidori locus Origg. lib. I. c. 3., ubi vulgo legitur: *Eam Varro litterationem vocat;* legendum enim *litteraturam.* Cf. Varron. Ed. Bip. tom. I. pag. 203. — 5) *Explinatae* Go. — 6) *Ratiocinatore usu* Putsch. Asc. ex non intellecto compendio finalis syllabae. Sunt enim *ratiocinatores* qui rationes computant vel computare docent, die Rechner, Rechnenmeister. — 7) *Mutae VIIII* Go. Sed *h* in seqq. omissa, quam male addunt Asc. P. — 8) *Regitur* Go. — 9) His addita in Go. *ut alii et ordine constat*, quae sunt insulsi librarii, qui alicubi legere se meminerat de ordine litterarum. — 10) *De Syllaba.* Haec inscriptio deest apud Asc. et P. — 11) *Vocalis adiunctione* omissa praep. Asc.

rum aliae longae, aliae breves. Longae aut[1] natura sunt, aut positione, et habent bina tempora. Natura duobus modis intelligitur: aut[2] cum vocalis per se longa est, aut cum [1726] vocalis vocalesque inter se iunctae producuntur[3], ut *ae.* Positione longae syllabae fiunt modis octo. Primo modo, quotiens desinit in consonantem et excipitur ab altera consonante, ut: [*Arma virumque cano.*][4] *Ar* enim syllaba cum brevis est, tamen[5] positione fit longa, quia desinit in consonantem *r*, et excipitur a consonante *m.* Ita et *Arma vi*, dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus. Secundo modo fit longa syllaba, quotiens desinit in duas consonantes, ut: [*Ast ego, quae divum incedo.*[6]] *Ast* enim positione longa est, quia desinit in *s* et *t* ambas consonantes. Tertio modo longa syllaba est positione, quotiens excipitur a duabus consonantibus[7], ut: [*Atrides Protei.*[8]] Nam etsi *A* correpta est, tamen positione fit longa, quia sequuntur[9] *t* et *r.* Quarto modo, quotiens desinit syllaba in duplicem litteram, ut: [*Ex illo celebratus honos.*[10]] Quinto, quotiens syllaba excipitur a duplice[11] littera, ut: [*Exulibusne datur ducenda Lavinia Teucris.*[12]] Sexto, quotiens excipitur a vocali consonantis loco posita, ut: [*At vero ingentem quatiens Mezentius hastam.*[13]] Septimo, quotiens desinit syllaba in vocalem loco consonantis positam et excipitur a consonante, ut: [*Audieras et fama fuit.*[14]] Octavo, quotiens syllaba a vocali excipitur consonantis[15] loco posita, ut: [*Troiaque nunc stares, Priamique arx alta maneres.*[16]] Breves sunt syllabae, quae vocali correpta efferuntur et habent tempora singula.

Segm. IV. *De Pedibus.*

Pedes simplices sunt duodecim. Bisyllabi, hoc est, binarum syllabarum, quatuor: [1727] pariambus[17], spondeus, iambus, trochaeus. Trisyllabi, hoc est trinarum[18] syllabarum, octo: anapaestus, dactylus, brachysyllabus, molossus, amphibrachus, creticus, bacchius, palimbacchius. Pariambus[19] constat ex duabus brevibus, et est minimus, solusque duo tempora habet, ut est *homo.* Huic contrarius est spondeus, qui constat ex duabus longis, et habet tempora quatuor, ut *moles*[20]. Iambus constat ex brevi et longa temporum trium, ut *apes.* Huic contrarius est trochaeus, qui constat ex longa et brevi temporum trium, ut *acer*[21]. Anapaestus constat ex duabus brevibus et longa temporum quatuor, ut *aries.* Huic contrarius est dactylus, qui constat ex longa et duabus brevibus temporum quatuor[22], ut *caelifer.* Brachysyllabus, quem quidam tribrachum vocant, qui constat ex tribus brevibus temporum trium, ut *iaculum.* Huic contrarius est molossus, qui constat ex tribus longis, et est de simplicibus pedibus maximus, temporum sex, ut *Aeneas.* Amphibrachus constat ex brevi et longa et brevi, temporum quatuor[23], ut *amicus.* Huic contrarius est creticus, quem et amphimacrum appellant, qui constat ex longa et brevi et longa, temporum quinque, ut *alipes*[24]. Bacchius constat ex duabus longis et brevi,

P. *Voc. tum adi.* Go., quod correxi *cum adi.* — 1) *Longe autem* P.; recte *aut* Go, Asc. Tum *natura fiunt* male Go. — 2) *Intelligitur cuius vocalis* Go. mendose. — 3) *Vocalis vocali inter se iuncta producitur* P. *Vocalis vocali inter se iunctae producunt* Asc. Veram lectionem servavit Go., nisi quod *vocalis vocalesve*, pro quibus putavi rescribendum *vocalis vocalesque.* — 4) Initium Aeneidos. — 5) Verba: *cum brevis est tamen* accesserunt ex Go. desunt in Asc. et P. — 6) Virg. Aen. I, 46. — 7) *A conson. duabus* Asc. P. — 8) *Protei* deest in Asc. P. *Proti* Cod. Go., quod fortasse scribendum fuit. Virg. Aen. XI, 262. — 9) *Sequitur* Asc. P. *secuntur* Go. — 10) *Honor* Go. Virg. Aen. VIII, 268. — 11) *Duplici* Asc. P. — 12) Virg. Aen. VII, 359. *Teucris* deest in Go. — 13) Virg. Aen. X. 762. — 14) Virg. Ecl. IX, 11. — 15) Verba *excip, cons.* male desunt in Go. — 16) Virg. Aen. II, 56. — 17) Male *Pyrrhichius* P. Asc. — 18) *Ternarum* Asc. P. — 19) *Pyrrhichius* Asc. P. — 20) *Ut est moles* Asc. P. — 21) *Ut venter* Asc. P. — 22) Verba *temp. qua-*

temporum quinque, ut *saetosus*[25]. Huic contrarius est palimbacchius, qui constat[26] ex brevi et duabus longis, temporum quinque, ut *Achates*[27].

SEGM. V. *De Partibus Orationis*[28].

1. Partes orationis sunt octo: nomen, pronomen, verbum, adverbium, participium, coniunctio, praepositio, interiectio.

De Nomine.

2. Nomen est pars orationis, qua res quaeque appellatur, sive est animalis, ut homo, Cato; sive inanimalis, ut arbor, lapis; sive etiam incorporalis, ut perfidia, clementia. [1728] Nomini accidunt[29] quinque: qualitas, genus, numerus, figura, casus[30].

3. Qualitas nominum[31] bipartita est. Aut enim propria sunt nomina, aut appellativa. Propriorum alia praenomina[32] dicuntur, ut Caius, Marcus[33]. Alia gentilia, ut Iulius, Portius. Alia cognomina, ut Caesar, Cato. Alia agnomina, ut Numidicus, Germanicus. Sunt et unica, ut Romulus; et bina, ut Paris Alexander; et quae omnia unius sunt, ut Publius Cornelius Scipio Africanus. Appellativorum alia animalia dicuntur, ut homo, bos. Alia inanimalia, ut arbor, lapis. Alia incorporalia, ut sapientia, prudentia. Alia gentem significant, ut Gallus, Graecus. Alia numerum, ut duo, tres. Alia ordinem, ut secundus, tertius. Alia sunt primae positionis, ut ager, capra. Alia derivativa, ut agrarius, caprarius. Alia diminutiva, ut catulus, catellus[34]. Alia ad aliquid, ut pater, mater. Alia qualitatis, ut sapiens, doctus. Alia quantitatis, ut longus, latus. In quibus duobus frequentissime[35] comparatio et superlatio exspectatur. Est enim absolutum, ut doctus, longus; comparativum, ut longior, doctior; superlativum, ut doctissimus, longissimus[36].

4. Genera nominum sunt quinque. Masculinum, ut hic Cato. Femininum, ut haec porta[37]. Neutrum, ut hoc scamnum. Commune aut duobus generibus, ut hic et haec sacerdos; aut tribus generibus, ut hic et haec et hoc elegans. Promiscuum, in quo aut masculina sunt semper, ut corvus, turdus; aut semper feminina, ut aquila, cornix[38].

5. Numeri accidunt[39] duo: singularis, ut hic Cato; pluralis, ut hi Catones. Com- [1729] munis, ut dies, nubes. Sunt quaedam nomina semper singularia, ut aurum, oleum. Quaedam semper pluralia, ut Puteoli, Saturnalia. Alia forma singularia, sed vi pluralia, ut populus, exercitus. Alia contra forma pluralia[40], vi singularia, ut Idus, Nonae[41].

6. Figura nominum duplex est. Aut enim simplicia sunt nomina, ut probus; aut composita, ut improbus. Componuntur autem nomina modis quatuor. Aut enim integra corruptis

tuor desunt in Go. — 23) Vr. *temp. quatuor* desunt in Go. — 24) *Ut insulae* Asc. P. — 25) *Ut Romanus* Asc. P. — 26) Vr. *qui constat* desunt in Asc. P. — 27) *Achates FINIT.* Cod. Go. — 28) Inscriptio deest in Go. — 29) *Nomina accedunt* male Go. — 30) Hoc loco sequitur inscriptio *De Qualitate* in Asc. P. — 31) *Nominis* Asc. P. In Go. est syllabae finalis compendium, quod *um* significat, ex cuius ignoratione ortus error in Asc. et P. — 32) *Pronomina* Go. — 33) *Ut C. Caius, M. Marcus* Asc. P. *Ut C. Marcus* Go. — 34) *Catillus* Asc. P. — 35) *In quibus duo frequentissima — expectatur* Asc. P. Go., ita ut ante ista vr. commate interpungatur. Emendatio sponte se offert. — 36) Iam sequitur inscriptio *De Genere* in Asc. P., quae abest a Go. — 37) *Ut haec Portia* P. *U. haec Porcia* Asc. *Ut haec porta* Go. — 38) Sequitur inscriptio: *De Numero* in Asc. P. *Numerus* in Go. — 39) *Accedunt* Go. — 40) *Aut contra forma pl. sed vi s.* Go. — 41) Sequitur inscriptio *De Figura* in Asc. P.

iunguntur, ut insulsus; aut corrupta corruptis, ut armiger; aut integra integris, ut impotens; aut corrupta integris, ut armipotens[1].

7. Casus nominum sunt sex. Nominativus, ut hic Cato. Genitivus, huius Catonis. Dativus, huic Catoni. Accusativus hunc Catonem. Vocativus, o Cato. Ablativus, ab hoc Catone. Addunt et septimum casum, veluti cum dicimus: *nos terra vel mari vectos*[2], qui speciem ablativi habet, nec tamen est. Ipse enim aliquotiens per accusativum liquidius[3] explicatur; non utique: *terra vel mari*[4] *vectos*, sed: *per terram vel*[5] *mare vectos.* Ex hoc sensu est: [*Multum ille et terris iactatus et alto.*][6] Sunt quaedam nomina, quae non flectuntur[7] in varios casus declinata, sed una appellatione per omnes articulos efferuntur, ut frugi, nequam; quae Graeci monoptota appellant. Sunt quae declinationem omnino in quosdam casus non recipiunt, ut fas, nefas, tantum per nominativum; et sponte, tantum per ablativum in usu habentur[8].

Segm. VI. *De Pronomine.*

1. Pronomen est pars orationis, quae idem quod nomen, sed minus plene signi- [1730]
ficat. Pronomini accidunt[9] qualitas, significatio, positio, genus, numerus, ordo, figura, persona, casus. Qualitas est, qua sunt aut[10] infinita pronomina, ut quis; aut finita, ut ipse. Significatio pronominum in octo partes divisa est. Aut enim personam significant, ut quis, quae; aut rem, ut hoc, istud; aut gentem, ut cuias, nostras; aut numerum, ut quot, tot; aut ordinem, ut quotus, totus; aut qualitatem[11], ut qualis, talis; aut quantitatem, ut quantus, tantus; aut ad aliquid, ut quoius, a, um[12]; aut utraque singularia sunt, ut meus, tuus; aut utraque pluralia, ut nostri, vestri; aut extrinsecus singularia, ut noster, vester; aut intrinsecus pluralia, ut mei, tui.

2. Positio est, qua spectatur utrum interrogativa sint[13] pronomina, ut quis, uter; aut responsiva, ut hic, iste; aut segregativa, ut quisquis, uterque; aut privativa, ut[14] nequis, neuter, nemo, nihil. Numerus pronomini accidit: singularis, ut ego, quis; pluralis, ut nos, quanti; communis, ut quae, quanta. Numerus apud Graecos propter dualem numerum motus[15] habet novem; in sermone nostro quatuor. Aut enim unius numerum significamus, ut meus, tuus; aut multos multorum, ut nostri, vestri; aut unum multorum, ut noster, vester; aut multos unius, ut mei, tui, sui. Ordo accidit[16] pronominibus: nam aut praepositiva sunt pronomina, ut quis, quantus; aut subiunctiva[17], ut is, tantus. Figura pronominum duplex est: aut simplicia sunt pronomina, ut ego, tu; aut composita, ut egomet, tumet. Persona prima, ut mei, mihi; secunda, ut te, tibi; tertia, ut se, sibi. Persona finitis tantum pronominibus accidit; infinitis nunquam. Ca-

1) Sequitur inscriptio *De Casu* in Asc. P. — 2) *Nos terram vel mare vectus* Go. *N. terra vel mare vectos* P. Recte *mari* Asc. — 3) *Per acc. aliquid ιus* (sic) *explicat* Go. — 4) *Mare* Go. — 5) *Vel* deest in Go. — 6) Virg. Aen. I, 3. — 7) *Que confl.* Go. — 8) *In usu habent* Go. *In usu habetur* Asc. P. — 9) *Accedunt* Go. — 10) *Quia aut sunt* Asc. P. — 11) *Aut qualitatis ut* Go. — 12) *Aut ad aliquid, ut quidam quaedam; aut* Asc. P. *Aut aliquid ut quorum quidam, aut* Go. Facilem emendandi rationem monstrat Donatus II, 11, 2. *Alia ad aliquid infinita, quae nec personam, nec locum, nec tempus designant, ut cuius, cuia, cuium.* Quare rescribendum putavi apud Asperum: *ut quoius, a, um.* — 13) *Sunt* Go. — 14) *Ut* additum ex Go. — 15) *Modos* pessime Asc. P. — 16) *Accedit* Go. atque ita semper, id quod etiam de superioribus valet, ubi fortasse notare omiserimus. — 17) *Subiectiva* male P. solus. — 18) Non enotatus a veteribus Grammaticis iste vocativus. Saepius legitur apud Plautum Asin. III, 3, 74. *Meus ocellus, mea rosa, mi anime.* Cistell. I, 1, 55. *Meus oculus, mea Silenium.* Mostell. I, 3, 153. *Euge, oculus meus.* Stich. V, 4, 3. *Meus oculus, da mihi savium.* Reliqui omnes Grammatici vocativum constanter *o mi* indicant. Veluti Pri-

sus sunt sex: nominativus, ut quantus; genitivus, ut quanti; dativus, ut quanto; accusativus, ut quantum; ablativus, ut quanto. Vocativus rarus est; sed tamen invenitur ab eo quod est meus, o meus[18].

SEGM. VII. *De Verbo.*

1. Verbum est pars orationis actum, et[19] passivitatem cum tempore et persona [1731] significans. Verbo accidunt: qualitas, significatio, numerus, figura, tempus, persona, coniugatio. Qualitates sunt quinque. Finita, ut lego. Imperativa, ut lege. Optativa, ut[20] utinam legerem. Adiunctiva, cum legam. Infinitiva[21], ut legere. Significationes sunt quinque. Activa, ut lego. Passiva, ut legor. Neutra, quae habet speciem activae, sed non habet vim, quia non habet passivitatem, ut curro. Deponens, quae habet speciem passivae, sed non habet vim, quia non habet activitatem, ut suspicor. Communis, quae et agendi et patiendi pariter obtinet interpretationem, ut consolor[22] illum, et consolor[23] ab illo. Numeri duo: singularis, ut lego; pluralis, ut legimus. Figurae sunt septem. Simplex, ut lego; composita, ut relego; inchoativa, ut calesco; frequentativa, ut lectito; desiderativa, ut dormito; impersonalis, ut piget, taedet; et alterius formae, ut statur; paragoga, ut facesso, lacesso, capesso.

2. Tempora sunt tria: praesens, ut lego; praeteritum, ut legi; futurum, ut legam. Praeteriti gradus sunt tres[24]: imperfectum, ut legebam; perfectum, ut legi[25]; plusquamperfectum, ut legeram. Futuri gradus sunt duo: perfectum, ut legam; plusquamperfectum, ut legero[26]. Personae sunt tres: prima, ut lego, secunda, ut legis, tertia, ut legit. Coniugationes sunt quatuor. Prima, si quando verbum finitiva qualitate, singulari numero, praesenti tempore[27], secunda persona, per *a* et *s* litteras enunciatur, ut laudas. Secunda, cum per eadem[28] verbum in *e* et *s* litteras terminatur, ut sedes. Tertia, cum idem verbum in *i* et *s* litteris[29] exit, ut curris; aut[30] producta, ut venis. Quarta[31], cum alioquolibet[32] modo verbum effertur, ut odisti, meministi.

SEGM. VIII. *De Adverbio.*

1. Adverbium est pars orationis, quae verbi vim explicat, ut *scribo bene.* Adverbio accidit significatio, positio, figura, qualitas, quantitas. Significatio est in adverbiis, cum spectamus[33] quid significetur. Nam aut locum ostendunt, aut tempus, aut numerum, aut ordi- [1732] nem. Locum significantia adverbia, aut in loco sunt, ut intus; aut ad locum, ut intro; aut per locum, ut hac; aut e loco, ut hinc. Tempora, quae significant adverbia, aut infinita sunt, ut

scian. XIII, 1. Diomed. I, pag. 319., qui sic: *Veteres mius dicebant, ut sit vocativus secundum regulam mi.* Quicum conferatur Velius Longus de orthogr. pag. 2236., qui testatur antiquos *miis* pro *meis* dat. et ablat. plur. scripsisse. — 19) *Aut* Asc. P. — 20) *Ut* deest in Go. — 21) *Infinita* Go. — 22) *Consulor* Go. — 23) *Consulor* Go. Sed *consolo* a Priscian. lib. VIII, 5, 25. inter ea verba recensetur, quae apud vetustissimos contra consuetudinem activam pro passiva habeant terminationem, h. e. tanquam activa et tanquam deponentia in usu fuerint. — 24) *Praeteritum rursus dividitur in Praeteritum imperfectum* Asc. P. *Praeteriti gradus sunt tres: imperfectum* Go. idque rescripsi. — 25) Vr. *Perfectum, ut legi* accesserunt e Cod. Go. — 26) Totus hic locus: *Futuri gradus sunt — legero* accessit e Cod. Go. Non memini, usquam alibi sic appellari *futurum simplex et exactum.* — 27) *Praesentis temporis* Go. — 28) *Per eundem* Go. Asc. P., quod sensu cassum. Rescripsi *per eadem*, h. e. per supra dicta, eadem forma, *finitiva qualitate, singulari numero* cet. — 29) *Et i et s litteris* Asc. P. — 30) *Et* Asc. P. — 31) *Quarto* P. ex errore typ. — 32) *Cum aliquolibet* Asc. P. *Cum alio quolibet* Go. recte. — 33) *Expectamus* Asc. P.

aliquando, nuper, iam, alias[1], iampridem, quondam; aut finita, ut hodie[2], cras, perendie; aut in confuso finita, ut olim, mox, tandem, saepe[3], subito, repente; aut perfecta in confuso, ut cotidie[4], semper, interea; aut sunt praesentia, ut cum maxime, nunc. Numerum significant[5] adverbia, ut semel, bis, ter. Aut ordinem, ut iterum, tertio, quarto.

2. Sunt adverbia etiam negandi, ut non, haut; prohibendi[6], ut ne. Aut promittendi, ut etiam, quidni. Aut demonstrandi, ut, en, ecce. Aut optandi, ut utinam. Aut interrogandi, ut cur, quid, quare, nempe. Aut similitudinis[7], ut ita, perinde, veluti, ceu, itidem, quasi, qualiter, aliter[8]. Aut[9] dubitandi, ut fortasse. Aut personaliter fiunt, ut mecum, tecum. Aut elective, ut potius. Aut discretive, ut seorsum. Aut[10] congregative, ut una, pariter, simul. Aut declinative, ut funditus; et quae his[11] proxima sunt, ut meatim, tuatim, raptim, sensim, tornatim[12], tractim. Aut sunt hortandi, ut eia[13]. Aut vocandi, ut heus. Aut respondendi, ut eu[14]. Aut eventum[15] significant, ut forte, fortuitu. Aut ab animo sumuntur[16], ut sapienter, docte. Aut a corpore, ut valenter. Aut extrinsecus, ut bene, fortunate, nobiliter. Aut modum significant, ut satis, largiter, nimis, parumper, plene[17], vaste. Positio accidit adverbiis[18], cum quaedam praepositiva sunt, ut qualiter; quaedam subiunctiva, ut aliter[19]. Figura adverbiorum duplex est. Aut enim simplicia sunt adverbia, ut probe; aut composita, ut improbe[20]. Qualitas et quantitas accidunt[21] adverbio, cum[22] aut absoluta sunt adverbia, ut bene, alte; aut comparativa, ut melius, altius, superlativa, ut optime, altissime.

Segm. IX. *De Participio.*

1. Participium est pars orationis, partem a nomine, partem a verbo capiens: a [1733] nomine genus et casum; a verbo tempora et significationem; ab utroque numerum et figuram. Participio accidunt sex: significatio, tempus, figura, genus, numerus, casus. Significationes sunt quinque: activa, quae habet duo tempora, praesens et futurum, ut legens[23], lecturus; nam semper caret praeterito. Passiva, quae habet duo tempora, praeteritum et futurum, ut lectus[24], legendus; nam praesens[25] non habet. Neutra, quae habet praesens et futurum, ut veniens, venturus. Deponens, quae habet tria tempora, praesens, praeteritum et futurum; ut suspicans, suspicatus,[26] suspicaturus. Communis, quae habet tempora quatuor, praesens, praeteritum et duplex futurum, ut consolans, consolatus[27], consolaturus, consolandus.

2. Tempora participiis accidunt tria: praesens, ut legens; praeteritum, ut lectus; futurum, ut lecturus, legendus. Animadvertendum[28] autem de temporibus[29] et significationibus participiorum, quod neque activa praeterita, neque neutra, nec passiva praesentia reperiuntur[30]. Figurae sunt duae: simplex, ut legens; composita, ut relegens. Genera sunt quatuor: masculinum,

1) *Aliis* Go. — 2) *Hodie, nunc, cras* Asc. P. *Nunc* abest recte a Go. — 3) *Saepi* Go. — 4) *Cottidie* P. sola. *Cotidie* Go. Asc. — 5) *Aut numerum significantia adv.* Asc. P. *Aut* abest a Go. Propterea scripsi *Numerum significant adv.* omisso *aut.* — 6) *Sunt adverbia aut negandi, ut non; aut prohibendi* Go. haud scio an rectius. — 7) *Aut similitudinem* Go. — 8) *Et, aliter* Asc. P. *Et* abest a Go. — 9) *Et* Asc. P. Recte *Aut* Go. — 10) *Et* Asc. P. Recte *Aut* Go. Praeterea haud dubie scribendum *electiva — discretiva — congregativa — declinativa.* — 11) *Iis* Asc. P. — 12) *Sensim, corneliatim tr.* Go. — 13) *Heia Go.* — 14) *Heu* Go. Asc. P. Rescripsi *eu.* — 15) *Aut enim eventum* Go. Tum *utut forte* Go. — 16) *Sumitur* Go. Asc. P. *Sumuntur* scripsi de coni. — 17) *Parum. perplene vaste* Go. — 18) *In adverbiis* Go. Asc. P. Sustuli praepositionem. — 19) *Ut taliter* Asc. P. — 20) *Inprobe* Go. — 21) *Accedunt* h. l. Go. Asc. P. — 22) *Quia* Go. haud scio an rectius. — 23) *Et lecturus* Asc. P. — 24) *Et legendus* Asc. P. — 25) *Praesenti* Go. — 26) *Et suspicaturus* Asc. P. — 27) *Consulans, consulatus* Go. sed statim *consolandus* idem. — 28) *Advertendum* Go.

ut lectus; femininum, ut lecta; neutrum, ut lectum; commune, ut legens. Numeri sunt duo: singularis, ut legens; pluralis, ut legentes. Casus sunt sex: nominativus, ut legens; genitivus, ut legentis; dativus, ut legenti; accusativus, ut legentem; vocativus, ut o legens; ablativus, ut a legente.

SEGM. X. *De Coniunctione.*

Coniunctio est pars orationis, copulans ordinansque sententiam. Coniunctioni accidunt vis, figura, ordo. Vis est, cum aut complectendi sunt coniunctiones, ut et, que, atque; aut disiungendi, ut vel, nec, aut, ve, ne[31], caetera; aut dubitandi, ut sive, seu, siquidem; aut repetendi, ut sed; aut ad aliquid[32], ut magis. Aut rationales sunt, ut quia, ideo, propterea, enim. Aut vincunt, ut immo. Aut consentiunt, ut etiam. Aut comparant, ut tam. Aut subiiciunt[33] [1734] sententiam, ut equidem, enimvero. Aut compellunt, ut saltem, tamen, videlicet. Aut concludunt, quarum tres sunt species[34]: relativae, ut quamquam, quamvis, etsi[35]; praelativae, ut si, sin[36]. Sunt et mediae, hoc est, quae et inchoant[37] sententiam, et includunt, ut et, atque; quas generaliter complecti[38] diximus. Aut connexivae sunt coniunctiones, ut igitur, ergo, proinde, itaque, praesertim, quatenus. Aut rationativae, ut quoniam quidem, quandoquidem. Aut supernexivae, ut similiter. Nam omnes nominibus[39] suis designari non possunt propter multitudinem generum, aut subtilitatem discriminum; quibus aliae ab aliis differunt[40]. Sed ex his omnibus has, quas enumeravimus[41], maxime usurpant. Figura coniunctionum duplex est; nam aut simplices sunt, ut uti, si; aut compositae, ut utinam, siquidem. Ordo coniunctionibus accidit, cum quasdam[42] in principio ponere possumus, ut quamquam; quasdam non possumus, et semper subiicimus[43], ut que, ve.

SEGM. XI. *De Praepositione.*

Praepositio est pars orationis, quae praeposita aliis partibus orationis vim et significationem eius adiuvat. Praepositiones sunt propemodum hae[44]: *a*, *ab*, *cum*, *con*, *de*[45], *di*, *dis*, *per*, *prae*, *in*, *ex*, *inter*, *praeter*, *propter*, *apud*, *penes*, *trans*, *ante*, *sine*, *erga*, *ob*, *subter*, *am*,[46] *e*, *pro*, *post*, *circum*. Certus vero numerus, propter difficultatem discriminandorum ab adverbiis et coniunctionibus significatuum, non potest comprehendi. Indubitatae tamen praepositiones existimantur ablativi casus septem: *a*, *ab*, *de*, *pro*, *ex*, *cum*, *prae*. Accusativo autem adnexae[47] plerumque adverbiorum vim habent; suntque omnino undecim: *ad*, *per*, *ob*, *post*, *trans*, *apud*, *penes*, *ante*, *propter*[48], *praeter*, *inter*[49]. Utriusque casus sunt duae: *in* et *sub*. Aliae praepositiones nunquam ab aliis partibus separantur, et non nisi verbis participiisque et adverbiis participiorum iunguntur. Verbis sic: concurrit, recurrit. Participiis sic: concurrens. Adverbiis [1735]

— 29) *Est* h. l. interponunt Asc. P. — 30) *Recipiunt* Asc. P. Usitata quidem formula Grammaticis est *recipere*, *recipi* de iis formis, quas usus admittit. Sed Codici tamen obtemperandum duxi. — 31) *Ne*, *ve*, *cet.* (sic) Go. *Ve*, *ne*, *caeterum* male Asc. P. — 32) *Aut aliquid* om. *ad* Go. — 33) *Subiciunt* Go. — 34) *Species sunt* Asc. P. — 35) Pro *etsi* exhibet *sed* Go. — 36) *Sin* deest in Go. — 37) *Quae et incoant* Go. *Et* deest in Asc. et P. — 38) *Complectendi* P. sola. — 39) *Suis nominibus* Asc. P. — 40) *Differuntur* male Go. — 41) *Enarravimus* Asc. P. — 42) *Quasdem* P. ex errore typ. — 43) *Subicimus* Go. — 44) *Hae* additum ex Go. — 45) *De* deest in Go. *con* h. l. deest in Asc. P., sed infra habetur. — 46) *Con* h. l. interponitur ab Asc. P. Ceterum in Cod. Go. h. l. omnia quae leguntur inter superius *apud* et inferius *apud*, quod inter praepp. accusativi casus habetur, desunt, librarii oculis aberrantibus a superiori ad inferius *apud*. In Cod. est *aput*. — 47) *Adnixae* Asc. P. Cod. h. l. deficit, ut dixi. Igitur *adnexae* de coniectura dedi. — 48) *Prope* Asc. P. Recte *propter* Go. — 49) *Intra* Asc. P. *Inter* Go., quod dedi.

sic: composite, requisite, disiecte, constricte. Aliae omnino aliis partibus orationis carere non possunt, ut *cum*, *apud*[1], *penes;* neque aliis quam casibus iunguntur, id est, nomini, pronomini, participio, ut: *cum Cicerone*, *cum illo*, *cum delecto*[2]*; apud Ciceronem*, *apud illum*, *apud delectum*[3]*; penes Ciceronem*, *penes illum*, *penes delectum*[4]. Conveniunt autem hae aut accusativis[5], aut ablativis casibus. Aliae separari, aut iungi possunt, ut *sub*, *in*, *ex*. Separantur[6] hoc modo: *sub monte*, *ex monte*, *in monte.* Adiunguntur sic: *subscribit*, *inrepit*[7], *excurrit.*

De Interiectione.

Interiectio est pars orationis affectum animi significans, aut indignantis, ut *he*[8]*;* aut timentis, ut *hui;* aut recordantis, ut *hem;* aut silentium iniungentis, ut *st*[9]*;* aut inmutantis[10], ut *at at;* aut admirantis, ut *papae;* aut prohibentis, ut *ah*[11]*;* aut conquerentis[12], ut *ha;* aut gementis, ut *oi*, *uae*[13]*;* aut refectionis, ut *evax;* aut ridentis[14], ut *bombax*[15], *babo*[16], *va.*

1) *Aput* Go. — 2) *Cum electa* Go. *Cum delecto* Asc. P. — 3) *Aput dilectum* Go. *Apud delectum* Asc. P. — 4) *Penes electum* Go. *Penes delectum* Asc. P. — 5) *Accusativo* Asc. P. Statim *aut ablativo* Asc. P. — 6) *Separant* P. solus. *Separantur* Go. Asc. — 7) *Inrepit* Go. *irrepit* Asc. P. — 8) *Hae* Asc. P. *He* Go. Neque *he* neque *hae* indignantis interiectionem quisquam Grammaticorum agnoscit, quapropter scribendum censuerim *vae.* — 9) *Ut ist* Go. — 10) *Inmutantis* ita Go. *Tum attat* Go. — 11) *Ah ah* Asc. P. Alterum *ah* abest in Go. Sed fortasse *ha* scribendum. — 12) *Conquerentis* recte Asc. sola. *Conquirentis* Go. P. Interiectio fortasse scribenda *ah.* — 13) Scribendum *oiei* pro *oi*, *uae.* Cf. quae notavi ad Donat. II, 17. not. 36. Ceterum Cod. Go. P. Asc. *voi*, *vae.* *Vae* autem nusquam est gementis, sed indignantis et mala imprecantis. — 14) *Irridentis* Asc. P. — 15) *Bom*, *bax* Asc. P. Haud dubie una voce scribendum, quod feci. — 16) *Ba*, *bo*, *vua* Go. Asc. P. Scribendum est *babae*, *vah.* — Iam statim sequitur in Cod. Go. tractatus brevis cum hac inscriptione *Declinacio verbi*, nulla ante finiti Asperi nota significata. Quo tractatu quae continentur ita prorsus sunt futilia ac nullius pretii, ut ab Aspero Grammatico profecta esse nequeant, imo vix sani hominis esse videantur. Quapropter omittenda censui.

PHOCAE GRAMMATICI

ARS DE NOMINE ET VERBO.

EIUSDEM

DE ASPIRATIONE LIBELLUS.

PRAEFATIO EDITORIS.

Phocam Constantinopoli post Priscianum Grammaticam docuisse tradunt, quemadmodum Fabricius in bibliotheca Latina refert tom. III, pag. 406. Libellum eius de nomine et verbo Putschius emendaverat e codice MS. Puteani, cuius variantes lectiones acceperat a Bongarsio et Ioanne a Wouwer. Nos in usum vocavimus Editiones Venetam et Ascensianam; codices MSS. habuimus tres, Guelpherbytanum membraneum, Guelpherbytanum chartaceum, Gothanum chartaceum; quorum primus integro segmento tertio caret, ceterum bonus est et aetatis venerandae; liber magni voluminis, qui Isidori Etymologias etiam complectitur. Cf. Ebert. Biblioth. Guelph. Codd. pag. 129. no. 664. Alter Guelpherbytanus duo priora segmenta non exhibet, sed incipit a verbis tertii segmenti primis, quae ita leguntur: *Foeliciter expositis Latinorum* etc. Libellus autem de aspiratione superiori praecedit, inscriptus: *Phocae de orthographia*, qui ab his verbis incipit: *De aspiratione dicturi sumus. Omnia nomina Graeca.* Est is idem codex, quo usus est Osannus, V. Cl., in edendis *Apuleii* de aspiratione et orthographia libellis. Continet enim Apuleii de nota aspirationis et de diphthongis libellos, Servii Honorati Centimetrum, eundem de Orthographia et de ultimis syllabis, Georgii Mediolanensis pedes metricos et inedita quaedam de ac-

centibus. Cf. Ebert. Biblioth. Guelph. Codd. MSS. pag. 129. no. 665. 666. 667. 668. Gothani Codicis lectiones, qui pariter est chartaceus, debemus industriae Dübneri, Viri Clarissimi, qui etiam hunc codicem in usum nostrum contulit diligentissime, quique hac sua diligentia optime meruit de Grammaticis nostris. Codex ignorat duo priora segmenta, tertium autem haud procul ab initio incipit ab his verbis: *declinationis, ut Antas antae* cet. Libellum *de aspiratione,* quem primus ediderat Parrhasius cum Probi Grammaticis institutionibus, exhibent tres nostri codices omnes, quo factum est, ut haud paullo emendatior nunc edatur, quam habetur apud Putschium. Scripsimus in Gymnasio Zittaviensi Non. Novbr. cIɔIɔcccxxx.

PHOCAE GRAMMATICI [1688]

ARS DE NOMINE ET VERBO[1].

I.

Prooemium.

Ars mea multorum es, quos saecula prisca tulerunt[2];
Sed nova te brevitas asserit esse meam.
Omnia cum veterum sint explorata libellis,
Multa loqui breviter sit novitatis opus.
Te relegat iuvenis, quem garrula pagina lassat[3],
Aut si quem paucis seria nosse iuvat.
Te longinqua petens comitem sibi ferre[4] viator
Ne dubitet; parvo pondere multa vehis.
Te si quis scripsisse volet, non ulla queretur[5]
Damna, nec ingrati triste laboris onus.
Est[6] quod quisque petat; nunquam censura diserti
Hoc contemnat[7] opus, si modo livor abest.

Praefatio[8].

Credo nonnullos hoc meum miraturos opusculum, quod in tanta doctissimorum hominum[9] copia, qui varie diligenterque emendati sermonis praecepta tradiderunt, ego potissimum ausus sim temerario ac paene sacrilego conatu libellum de arte[10] comminisci. De quo prius excusandum puto, quam de titulo operis disseram, cum sciam, plurimos quidem regulas artium[11] per ordinem digessisse, quibus ad[12] praerogativam solertiam antiquitas ipsa suffragata [1689]

1) Inscriptio deest in Cod. Gu. *Vetustissimi ac perspicacissimi Phocae Grammatici de Nomine et Verbo liber incipit.* Asc. — 2) *Tulere* Ascen. — 3) *Terret* Asc. Putsch. Ven. Paullo ante *relegant iuvenes*, *quos* Asc. *Gavula* pro *garrula* Cod. Gu. — 4) *Esse* Cod. Gu. Proximo versu *Nec dub.* pro *Ne dub.* Gu. — 5) *Velet nonnulla querentur* Gu. — 6) *Es* pro *Est* Asc. — 7) *Contemnet* Asc. — 8) Post verba: *Credo nonnullos hoc meum* in Cod. Gu. in medio contextu usque ad finem lineae interposita legitur rubrica *Explicit prologus*, *incipit praefatio.* — 9) *Hominum* deest in Gu. — 10) Vv. *de arte* desunt in Gu. — 11) Ordo in Gu. est: *per ordinem regulas* omisso genitivo *artium.* — 12) Praepositio in Asc. deest, sed exhibent Ven. et Cod. Gu. No-

est[1]; sed eorum alios late copioseque scripsisse, ita ut superflua interdum ubertate narrationis memoria[2] confundatur; alios, dum brevitati student, admodum diffusam coartasse materiam, ut sterili compendio nihil ad integram scientiam lectoribus conferant; adolescentes vero nostri seculi non desiderio litterarum, nec amore virtutis ad studia se applicare[3], sed aut necessitate compulsos, aut odore voluptatum per aetatem imbutos[4] exsecrari magistros, quorum ut quisque est diligentior, eo maiori[5] odio premitur; et gymnasium sapientiae, quo ad beatam vitam semita demonstratur, velut teterrimum carcerem detestari; alios autem, quamvis scire cupiant, omne tamen fructuosi laboris onus detrectare, nec assiduis inhaerere lectionibus, nec curiosa perscrutatione veterum eruere commentarios: qui dum numquam esse assidui, semper fieri volunt, docti esse non possunt[6]. Idcirco fateor me hoc negotium[7] suscepisse pluribus profuturum, nisi his[8] qui novellam artis expositionem tractare fastidiunt[9]; praecipueque[10] discipulis nostris, quibus adversus oblivionis iacturam et percunctantium tentamenta consultum esse desidero. In hoc namque nostrae professionis summa versatur, ut in aliorum scientia[11] tui periculum facias; nec, cum ipse scias, sed[12] alios docueris, eruditus esse[13] videaris. Nominum igitur regulas et verborum in unum congessi[14], quoniam hae fere principatum in partibus orationis obtinent, multumque difficultatis habent, et super caeteris abunde dictum a summis doctoribus[15] existimo[16]. Quo in opere nihil mihi sumam, nec a me novi quicquam repertum affirmabo[17]. Multa namque ex multorum libris decerpta[18] concinna brevitate conclusi, ut nec ieiuna parum instruat compensatio, nec verbosa prolixitas fastidium legentibus moveat. Si quid autem a nobis in suscepto negotio commode tractatum est, malo id lectoris iudicio laudari, quam nostra praedicatione iactari. Tu tamen industria vel[19] petulantiae nostrae crimen excusabis, vel laudis si quid merebimur[20], applicabis. [1690]

tavit ad hunc locum Collega meus, Langius: „*Ad* praep. retinenda est. Sic Cic. Off. I, 39. *Domus suffragata domino ad consulatum putabatur.* Grammaticus antiquitatem comparat cum centuria praerogativa in comitiis. Sed adi. *praerogat.* constructione ad subst. *solertiam* relatum simul idem valet, quod *praecipuam*, ut sensus sit: quibus ad laudem praecipuae solertiae antiquitas ipsa, tanquam praerogativa centuria, suffragata est.“ — 1) *Solertia vel antiquitas suffragata est* P. *Solertia vel antiquitas suff.* Ven. Asc. *Solertiam antiquitas ipsa suff.* Gu., quod dedimus. — 2) *Legentium* h.l. intrudunt Ven. Asc. P. om. Gu. — 3) *Applicant* male Ven. — 4) *Afflatos* Ven. Asc. P. *Imbutos* dedimus e Gu. — 5) *Maiore* Gu. — 6) *Dum semper esse assidui, nunquam fieri volunt, d. e. n. p.* omisso *qui* P. Ven. *Qui dum semper assidui volunt fieri d. e. n. p.* Asc. *Qui dum numquam semper assidui fieri volunt* Cod. Gu. Sponte patet, scribendum esse: *qui dum numquam esse assidui, semper fieri volunt* cet., quod dedimus. Sententia est: semper sibi proponunt, ut assidui fiant, nunquam revera sunt. — 7) *Negotium hoc* Ven. Asc. P. — 8) *His* accessit e Cod. Gu. — 9) *Fastidiant* Ven. P. — 10) *Praecipue quae discipulis nostris proderit* Asc. *Proderitque praecipue dis. n.* Gu. — 11) *Scientiam* Ven. Asc. P. — 12) *Ne, si ipse scias, sed si alios* P., cui consentit Ven., nisi quod alterum *si* om. *Nec ipse scias sed alios* Asc. *Nec tu ipse scias sed alios* Cod. Gu. *Si* alterum omittunt omnes. Putabam scribendum esse: *nec cum ipse scias, sed alios doc.*, hoc sensu: *neque enim cum ipse scias solus, sed cum alios doctos feceris, videbere eruditus.* — 13) *Esse* om. Cod. Gu. — 14) *Digessi* Cod. Gu. — 15) *Auctoribus* Ven. Asc. P. — 16) *Aestimo* Asc. Gu. — 17) *Deputabo* Gu. — 18) *Discepta* Gu. Librarius volebat haud dubie *discerpta*, male. Tum idem Cod. *continua* pro *concinna.* — 19) *Tua vel petulantiae n.* *Tua* om. Gu. *vel* om. Asc. „*Tua* ferri non potest. Si opus esset pronomine, sensus requireret *mea.* Hoc enim dicit: *propter industriam, quam attuli, etiam arrogantiae indulgebis.*“ Lang. — 20) *Merebitur, ampliabis* Ven. Asc. P. sine sensu. *Applicabis* est *nobis contribues.* — 21) *Aggressus ergo sum* Gu. Ven. P. *Ergo* recte om. Asc. „Verba *Aggressus sum* in Cod. Gu. a littera maiuscula et picta incipiunt. Quod reliquum est lineae spacium minio scripta continet haec: *explicit praefatio – inci–;* quae post verba secundae lineae *ergo nominum regulas*, ita absolvuntur: *-pit libellus.*“ Lang. Videlicet a verbis *Aggressus sum* libellus Phocae incipit. In Edd. omnia usque ad vv. *et sunt fere*

Segm. I.

1. Aggressus sum[21] nominum regulas breviter explanare, et scrupulosam difficilemque materiam adolescentibus perviam facere. Quoniam omnis ambiguitas in genere nominis et in[22] declinatione consistit, primum[23] Latina a Graecis discrevi, ne confusione varietatis perturbaretur memoria. Deinde monosyllaba congesta composui[24], quae diversi quidem sunt generis, tertii autem ordinis formulam, tribus exceptis, sequuntur: et sunt fere haec.

2. Masculini generis: as[25], dens, grex, flos, fons, lar, mons, mos, mas, mus, praes, pons, pes, ros, rex, sal, sol, vir, vas, vadis. Ex his unum est secundae declinationis, vir.

3. Feminini generis: arx, ars, calx, crux, cos, dos, frons, gens, falx, fax, fraus[26], fex, glis, lux, lex, lis, lens, glans, lanx, mors, merx, mens, nux, nix, nex, nox, pix, ops, prex, pars, pax, spes, res, sors, stirps, trabs, vis, grus, urbs, vox, nas, naris. Ex his duo sunt quintae declinationis[27], spes, res.

4. Neutri generis sunt haec: aes, crus, cor, fas, far, git, ir, ius, mel, os, ossis, os, oris[28], par, pus, thus, fel, lac, rus, ver, vas, vasis. Ex his quatuor minime declinantur: fas, git, pus, ir. Tria[29] in plurali numero deficiunt; nam tres tantum casus habent, far, ius, rus[30].

5. Communis generis: bos, dux, sus, fur, grus. — Omnis generis haec duo sola, par, trux.

6. Expositis monosyllabis cuiuscunque[31] generis, de caeteris quotlibet[32] syllabarum nominibus disseremus; quae his clausulis terminantur: quatuor vocalibus, praeter i; et semivocalibus, praeter f; et una muta t; de quibus ordinate[33] subiectas notabimus regulas; exceptis illis videlicet[34], quae minime declinantur, fas[35], nefas, nihili, nugas, gummi, frugi, sinapi[36], pedum, nequam. Ex his[37] neutri generis sunt: fas, nefas, gummi, sinapi[38], pedum. Alia omnis generis[39].

haec ad praefationem referuntur. — 22) Praepositionem recte interponit Gu. in ceteris deest. — 23) *Primum ergo* Gu. Paullo post *decrevi* et *perturbetur* Gu. — 24) *Congesta praeposui* Ven. Asc. P. — 25) In Cod. Gu. hoc ordine leguntur: *as, dens, grex, flos, fons, mos, mons, mas, maus* (sic), *praes, pons, pes, lar, ros ros* (bis), *rex, sol, sal, vir, vas.* In Ven. *as, dens, g. fl. f. las, mons, mos, mus, mas, praes, mars, pons, lar, pes, ros, rex, sal, sol, vir, vas;* atque ita in Asc., nisi quod sexto loco legitur *sal.* Retinuimus P. ordinem, nisi quod *Mars* post *praes* et *Nar* post *pons* sustulimus, et *mas, mus* scripsimus, pro quibus P. inverso ordine *mus, mas.* — 26) *Fraus* addidi e Cod. Gu. Post v. *fax* hoc ordine leguntur in Cod. Gu. *fraus, fex, lens, glis, lux, lex, mens* (fortasse *merx*) *nux, nix, nex, nox, vox, pix, prex, lis, lans* (lege *lanx*) *glans, mors, mens, ops, pars, spes, res, sors, tips* (lege *stirps*) *trabs, vis, grus, urbs, nas.* Post v. *glans* in sola P. legitur *vel glandis*, quae omisimus; *merx* om. Ven. Asc. *nex* om. Ven. Asc. Pro *nas, naris* Ven. *nar, narris;* Asc. *nar, naris.* Praeterea legendum videtur *glans, laus, lanx*, et postea *stips, stirps.* Ceterum ordinem P. retinui, nisi quod P. *res, spes* exhibet. — 27) H. l. *contra regulam* add. P. Ven. Asc. Tum *res et spes* Ven. A. P. — 28) Vr. *ossis, os, oris* addidi e Gu. Praeterea in Cod. Gu. ordo hic est: *aes, crus, cor, far, fas, git, ir, ius, os, ossis, os, oris, pus, mel, thus, fel, par, lac, rus, ver, vas.* Ceterum *ir* om. Asc. *par* om. Ven. Asc. *ir* est idem v., quod vulgo *hir* scribitur. Cf. Priscian. V, 3, 18. et VI, 9, 45., ubi haec: *Et unum neutrum ir, quod est indeclinabile, quamvis quidam, ut Charisius, ir, iris, declinaverunt.* — 29) *Quatuor* Ven. Asc. P. — 30) His addunt *et aes similiter* Ven. Asc. *et aes*, P., quae absunt a Cod. Gu. — 31) *Sint generis* Ven. Asc. P. *generis sint* Gu. Eieci *sint.* — 32) *Quorumlibet* Ven. *Quarumlibet* Asc. *quot* Gu. *Quotquot* probabiliter coniecit Lang., provocans ad Varr. IV, 8., ubi pariter inter *quot* et *quotquot* fluctuat lectio. Ego Putschii tamen lectionem *quotlibet* veram habeo. — 33) Pro *ordinate* in P. est *ex ordine has*, nescio qua autoritate. Tum *regulas subiectas notabimus* hoc ordine Ven. Asc. P. Meliorem ordinem praestitit Gu. Deinde legendum puto *notavimus.* — 34) *Videlicet* addidi e Cod. Gu. — 35) *Ut fas* Gu. P. Recte omittunt *ut* Ven. Asc. — 36) *Sinapis* Gu. — 37) *Ex istis* Gu. — 38) *Sinapis* Gu. Ceterum Ven. Asc. h. l. *fas, nefas, nihil,* (*nihili* Ven.) *nugas, gummi, nequam.* — 39) *Sunt* addit Gu.

2. Quaecunque nomina *as*, vel *es*[1], syllabis terminantur, si apud Graecos ge- [1702] nitivum in *ου* mittunt, apud nos primae[2] sunt declinationis, ut ὁ *Αἰνείας*, τοῦ *Αἰνείου*, Aeneas, Aeneae[3]; ὁ *Λυσίας*, τοῦ *Λυσίου*, Lysias, Lysiae; ὁ *Ἀμύντας*, τοῦ *Ἀμύντου*, Amyntas, Amyntae; ὁ *Δαμοίτης*, τοῦ *Δαμοίτου*, Damoetas, Damoetae; ὁ *Κλοάντης*, τοῦ *Κλοάντου*[4], Cloantes, Cloantae. Exceptis his: ὁ *Ἰωάννης*[5], τοῦ *Ἰωάννου*, Ioannes, Ioannis; ὁ *Ὀρόντης*, τοῦ *Ὀρόντου*, Orontes, Orontis; ὁ *Ὀρέστης*, τοῦ *Ὀρέστου*, Orestes, Orestis; ὁ *Ἡρώδης*, τοῦ *Ἡρώδου*, Herodes, Herodis; ὁ *Πυλάδης*, τοῦ *Πυλάδου*, Pylades, Pyladis[6]. Atque haec quidem omnia[7] masculini generis sunt. Item illa flexa, quae *s* littera adempta faciunt apud illos genitivum, similiter apud nos eiusdem sunt[8] declinationis, ut Antas, Antae; Menas, Menae. Quae et accusativum singularem in *n* potius quam in *m* syllabam terminant[9], ut Aenean, Anchisen, Lysian. Simili ratione patronymica nomina declinantur, ut hic Priamides, Priamidae; Pelides, Pelidae; hunc Priamiden, Peliden. Graeca autem feminina, quae *a* littera finiuntur, primae sunt declinationis, ut Medea, Medeae; Phaedra, Phaedrae; Andromeda, Andromedae. Et quae in *e* productam[10] apud illos desinunt, apud nos *e* in *a* conversa, sunt eiusdem declinationis, ut haec Circa, Circae; Andromacha, Andromachae. Aut secundum Graecam declinationem inflectuntur per[11] nominativum casum, ut haec Libye, Libyes. Sic Lucanus libro IX.[12] [*Finibus extremis Libyes, ubi fervida tellus.*]

3. Secundae declinationis sunt Graeca masculina vel feminina, quae *os* syllaba brevi terminantur, *o* littera in *u* mutata apud Latinos secundi ordinis declinationem sequuntur, ut hic Homerus, ri; Hyginus, Hygini[13]; Tyrus, Tyri; Berytus, ti[14]; Cyprus, Cypri; Pontus, ti[15].

4. Item quae apud illos in *eus* syllabam desinunt, sunt[16] masculina propria eiusdem declinationis, ut hic Peleus, Pelei; Tydeus, Tydei; Oeneus, Oenei[17]; Orpheus, Orphei. [1703] Haec dativum singularem duplicem habent; nam et Pelei et Peleo dicimus, Orphei et Orpheo, ut Virgilius[18]: [*Orphei Calliopea, Lino;*] hoc Graeca, illud Latina declinatione[19]. Accusativum tamen habent Graecum, ut Pelea, Tydea.

5. Item illa, quae apud Graecos in *gros* et in *dros* et in *cros* et in *tros*[20] syllabam

1) *Quaecunque nomina in as vel es vel a syllaba* P. Ven. Asc. Recte Gu. *Q. n. as vel es syllabis*, quod dedimus. — 2) *Sunt primae* Ven. Asc. P. — 3) Graecae formae constanter omissae sunt in Cod. Gu. *Hic Aeneas, huius Aeneae* et sic porro P. Nunquam pronomina addita in Gu. Ven. Asc. — 4) Ὁ *Κλοάντης*. Articulum addidi e Ven. Asc. — 5) Articulus adiectus e Ven. Asc. — 6) *Orontes, horondes, Orestes, Pyllades* Gu. — 7) Verba: *Atque haec quidem* om. Gu. Ven. Asc. — 8) *Sunt* interposui ex Ven. Asc. — 9) *Terminant* om. Gu. Goth. Hic paullo ante a voce *declinationis* incipit Cod. Goth. — 10) *Producta* Ven. Asc. — 11) *In nominativum casum* Ven. Asc. *Inter* (sive *intra* non enim manifesto intelligitur) *nom. c.* Gu. *Inter* etiam Goth. Paullo post *huius Libyes* P. *Haec libiae libies* Goth. — 12) *Libro IX* desunt in Ven. Asc. Gu. Goth. Locus est Lib. IX, 624. — 13) *Iginus, Igini* Ven. Asc. P. Recte *Hyginus, ini* Gu. *Yginus, Ygini* Goth. — 14) *Lyritus, ti* Gu. *Beritus, ti* P. Goth. — 15) *Pontus, ti* addita e Gu. Goth. — 16) *Sunt autem masc.* Gu. Goth. — 17) *Aeneus, Aenei* Ven. Asc. P. Peius etiam Goth. *Aeneas aeneae.* Rescripsi *Oeneus, Oenei* de coni. — 18) Virg. Ecl. IV, 57. *Orfi Calliopea* Goth., in quo etiam est: *Peli et Pelio.* De dativo *Orphei* et *Orphi* cf. Conr. Leop. Schneider. Lat. Formenl. pag. 289. — 19) *Hoc graecum est, illud latinae declinationis* Ven. Asc. P. *Sed hoc Graecum est, illud Latinae declinationi* Goth. Tum *Pelia teria* Goth. — 20) *Et in tros* om. Gu. *In dros et in gros*, omissa quarta term. Goth. — 21) Genitivos Graecos addidi ex Gu., qui desunt in Ven. Asc. P. Goth. — 22) *In gros, in bros, in dros, in tros* P. — 23) *Syllabas* Ven. Asc. P. Goth. — 24) Singulis his substantivis Graecas formas praemittit P. *Scrobrus* mendose Goth. — 25) *Masculina nomina* P. *Propria* deest in Goth. — 26) *Et sunt tertiae* P. — 27) *Desinentia* hic interponunt Ven. Asc. P. Goth. — 28) *Applicamus* Gu. *adplicamus* Goth. — 29) *Ἀκάμας* — *Acamantis* accesserunt ex Gu. et Goth. — 30) Ita Cod.

mittunt, postrema syllaba in *er* conversa, eiusdem sunt declinationis, ut *Μελέαγρος, Μελεάγρου*[21], Meleager, gri; *Μένανδρος, Μενάνδρου*, Menander, dri; *Τεῦκρος, Τεύκρου*, Teucer, Teucri; *Ἀντίπατρος, Ἀντιπάτρου*, Antipater, Antipatri. Excipiuntur quaedam in *grus*, in *brus*, in *drus*, et in *trus*[22] syllabam[23] desinentia, quae nominativum non mutant, nihil tamen a declinatione dissentiunt, scombros[24], Andrus, congrus, Petrus.

6. In *or* nomina[25] masculina propria desinunt, et tertiae[26] sunt declinationis, ut Hector, ctoris; Nestor, Nestoris; Mentor, Mentoris; Actor, Actoris. In his omnibus *o* in omni casu corripitur.

7. In *as* masculini generis[27], si apud illos genitivum in *os* mittunt, nos tertiae declinationi applicabimus[28], ut *Θόας, Θόαντος*, Thoas, Thoantis; *Ἀκάμας, Ἀκάμαντος*, Acamas, Acamantis[29]; *Ἄτλας, Ἄτλαντος*, Atlas, Atlantis; *Μένας, Μέναντος*, Menas, Menantis[30]; *Γίγας, Γίγαντος*, Gigas, Gigantis[31]. Et feminina similiter eadem syllaba terminata tertiae sunt declinationis, ut haec Pallas, Palladis; Thyas, Thyadis; Oreas, Oreadis[32].

8. In *es* propria masculini generis desinunt. Quorum si Graeci genitivum in *os* efferunt, simili modo Latini tertii ordinis exemplo declinant[33], *Δημοσθένης, Δημοσθένεος*, Demosthenes, nis; *Πολυνείκης, εος*, Polynices, cis; *Διογένης, εος*, Diogenes, Diogenis. Et quae circumflexo accentu pronunciantur, in suo haec statu[34] remanent, et Graecam declinationem sequuntur, ut hic Eumenes, Eumenus; Euprepes, Euprepus[35]; quanquam quidam sic declinare voluerunt[36]: Eumenes, Eumenis; Euprepes, Euprepis; Eutyches, Eutychis[37]. Et quae in *tis* genitivum mittunt, similiter declinationis sunt tertiae[38], ut Dares, Daretis; Chremes, Chremetis; dicimus autem et Chremis, Diores, Dioris; Antores, Antoris[39].

9. In *is* tam masculini quam feminini generis[40], eiusdem declinationis sunt, ut hic Daphnis, dis; Tigris[41], dis; feminina haec: Thais, dis; Lais, Laidis; Isis, Isidis; Hesperis, Hesperidis. Et omnia genitivum in *dis* syllabam mittunt, excepto uno Simois, quod Simoentis facit genitivum.

10. In *us*[42] masculini generis propria, figurae compositae[43], tertiae sunt declinationis, ut Melampus, Melampodis[44]; Oedipus, dis.

Gu. et Goth., qui posterior Graeca om. Simile quid in aliis quoque Codd. inventum esse, ostendunt Ven. Asc., in quibus h. l. est: *Μαίνας μαίναδος*, *menas menadis*, quod huc non pertinet, et a P. infra post *Palladis* ponitur. Non invenio nomen proprium *Μένας*, neque apud Graecos, neque apud Latinos; nolui tamen Codices deserere. — 31) In Cod. Gu. Graeca forma hic deest, proque ea scriptum *Acas*, *Acantis*, quod nihil est aliud, nisi Graecum *ΓΙΓΑΣ*. Cod. Goth. pro Graecis exhibet *cicas*, *cicantis*. — 32) *Orchas*, *Orchadis* Gu. *Orcas*, *orcadis* Goth. — 33) *Ut* h. l. interponunt Ven. Asc. P. Tum pro Graecis, quae seqq., nominibus lacunae relictae sunt in Asc. — 34) *In suo statu haec* Ven. Asc. P. Tum *permanent* P. — 35) *Eumenus* — *Euprepus* ita recte Gu. Goth. *Eumeneos* — *Euprepeos* Ven. Asc. P., nisi quod *Euprepetis* Ven. — 36) *Quamquam si declinare voluero* Gu. male. *quamquam sic declinare voluerimus* Goth. — 37) *Euprepetis* — *Eutychetis* P. *Eumeneis* — *Euprepeis* — *Eutychetis* Ven. Asc. *Eumenos* — *Euprepos* (sic) — *Eutycheos* Cod. Gu., quod fortasse verum ostendit. *Eyprepetis*, *eyticae tis* Goth. — 38) *Declinationis sunt tertiae.* Ita Codd. Gu. Goth., nisi quod Goth. *simili terciae sunt declinationis ut.* Sed Ven. Asc. P. *similiter declinantur ut.* — 39) *Antor*, *Antoris* Gu. Goth. — 40) *Generis desinentia*, *eiusdem* P. Pro v. *desinentia* exhibent *desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Ego omittendum censui, ut supra aliquoties omissum est idem v. in Codd. Nisi forte legendum *Quae in is* — *desinunt.* — 41) *Tybris*, *dis* Ven. Asc. P. Cod. Goth. Sed in Cod. Gu. in contextu scriptum est *tigris*, *tigridis*, correctum in margine *tybris*, *dis*. — 42) *In ους* (Graeca terminatione) P. *In os* Ven. Asc. *In us* recte Codd. Gu. Goth. — 43) Male *desinentia* hic rursum intrudit P. *Desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Cf. quae paullo ante dixi. — 44) *Melampus*, *Melampodis* Gu. *Melampos*, *Melampodis* Goth. Uterque Cod. om. *Oedipus*, *dis.* Sed Ven. Asc. *Melampos*, *dis*, *Oedipos*, *dis*. *P. hic Melampus*, *dis*, *Oedipus*, *dis.*

tunt, genu, cornu, veru, specu, tonitru; caetera semper singularia, ut hoc seru, gelu, pecu[1], testu. Dicimus tamen haec testa et pecua[2].

5. *Al* syllaba finita neutri generis sunt et[3] tertiae declinationis[4], ut hoc animal, animalis, hoc vectigal, hoc tribunal, hoc lupercal. Unum est masculini generis monosyl- [1693] labum, hic sal, salis, et barbara propria[5], ut Annibal[6], Adherbal, Asdrubal, Hiemsal. *El* neutri generis sunt, ut mel et fel[7]. *Il* syllaba terminata[8] masculini generis sunt, ut hic pugil, mugil[9]; sed Iuvenalis *hic mugilis*[10] nominativum dixit. Unum communis, hic et haec vigil; unum feminini generis, ut haec Tanaquil. Et omnia exemplo tertiae declinationis inflectuntur. *Ol* terminatum unum invenitur masculini generis, hic sol[11]. *Ul* syllaba finita duo sunt masculini generis, hic consul, praesul[12]; unum commune[13], hic et haec exsul. Lucanus libro VIII. [*Exsul adhuc iacet umbra ducis.*][14] Et sunt tertiae declinationis, consulis, praesulis, exsulis[15].

6. *Um* syllaba terminata sunt neutri generis et secundi ordinis[16], ut hoc telum, coelum, bellum, imperium, regnum, fatum[17]. In hac extremitate nulla sibi locum ambiguitas[18] vindicat.

En syllaba quae finiuntur[19], *i* vocali praeposita, duo tantummodo masculini generis sunt, ut hic rien, rienis[20]; lien, lienis; quae in obliquis casibus *e* litteram productam servant. Et septem alia eiusdem generis antepositis consonantibus, hic flamen, sacerdos Iovis[21], pecten, tibicen, fidicen, liticen, tubicen, cornicen. Caetera neutri generis sunt procul dubio et tertiae[22] similiter declinationis, ut hoc carmen, nomen, certamen, limen[23], numen, omen, crimen, examen, gluten et his similia.

7. *Ar* syllaba terminata generis sunt neutri omnia[24], ut hoc lucar[25], torcular, pulvinar, laquear, lacunar, calcar; praeter unum proprium masculini generis, hic Caesar. Haec quoque tertiae declinationis formulam sequuntur, sed neutra in obliquis casibus *a* productam habent[26]; notatur iubar, quod solum correptam *a* habet, ut Virgilius: *iubare exorto*[27].

adm. Gu. — 1) Librarius in Cod. Gu. a superiori *specu* ad *pecu* delapsus verba media et ipsum *pecu* praetermisit. Ceterum *seru* idem est quod *serum*, ὀῤῥὸς, de qua forma cf. Charis. I, pag. 23. — 2) *Dicimus tamen et haec testa et haec specua* Asc. Ven. P. — 3) *Et* addidi ex Ven. Asc. Gu. — 4) *Tertii ordinis* Gu. Idem Cod. om. in seqq. vv. *animal, animalis* et *hoc tribunal, hoc.* — 5) *Ut hic sal salis et propria barbara* Gu. — 6) *Ut hic Annibal.* Ven. Asc. P. *Hiemsal* om. Gu. — 7) Verba: *El neutri gen. sunt, ut mel et fel* om. Gu. — 8) *I. l. finita syllaba* Gu. — 9) *Hic pugil hic mugil* om. *ut* Ven. P. *hic pugil mugil* om. *ut* Asc., adieci *ut* ex Gu. — 10) Iuvenal. Sat. X, 317. — 11) *Ol terminatum unum invenitur, hic sol* Gu. *In ol unum invenitur masculini generis ut h. s.* Ven. Asc. P. Vv. *masculini generis* non videbantur omitti posse. — 12) *Ut hic consul et hic praesul* Ven. Asc. P. *hic praesul, consul* om. *ut* Gu. — 13) *Unum communis generis* P. *generis* om. Ven. Asc. *unum commune* edidi e Cod. Gu. *Ut* addunt Ven. Asc. P. — 14) *Exul adhuc iacet umbra ducis. Lucanus* (om. libri nota) Gu. Asc. Ven. Retinui lectionem, quae est apud P. Locus est Phars. VIII, 837. — 15) *Exsulis* deest in Cod. Gu. — 16) *Secundae declinationis* Gu. — 17) Omnibus his nominibus genitivi additi sunt in P., quos non agnoscunt Ven. Asc. Gu. *Imperium* deest in Gu. Ceterum post v. *fatum* haec leguntur in Gu. *Excipiuntur duo barbara feminini glicerium silorcium* (lege *Glycerium, Philotium*), quibus quum proxime sequentia manifeste repugnent, haud dubie a seriori manu inserta sunt. — 18) *Nullum sibi locum amb.* P. *nulla sibi locum amb.* Ven. Asc. *sibi locum amb. nulla* Gu. — 19) *En syllaba terminata* Gu. — 20) *Ren renis hic l.* Asc. *rien nis hic l.* Ven. P. *rien rienis, lien* Gu. De forma *rien* cf. Charis. p. 24. — 21) *Ut hic flamen id est sac. Iov.* Gu. In seqq. singulis nominibus *hic* pronomen praeponitur in Ven. Asc. P. *Lyricen* pro *liticen* Asc. Ven. — 22) *Caetera sunt neutri generis et procul dubio tert. decl.* Gu. — 23) *Lumen limen* Gu., qui hunc ordinem tuetur: *Carmen* (bis positum), *lumen, limen, certamen, omen, crimen, numen, examen, gluten.* — 24) *Omnia sunt neutri gen.* Gu. — 25) *Hoc iubar, hoc torcular* Asc. Ven. *ut lucanatorcular* (sic) Gu. *Hoc* singulis nominibus praemissum est in Ven. Asc. P. — 26) *Servant* Gu. — 27) Virg. Aen. IV, 130. — 28) *Et haec*

8. *Er* syllaba finita, exceptis duobus feminini generis, haec mater, haec mulier, et neutris his[28]: hoc uber, suber, papaver, cadaver, laser, tuber, siler, siser, cicer[29], iter, quae [1694] omnia tertiae sunt declinationis[30], caetera masculini sunt generis, alia secundae, alia tertiae declinationis. Masculina igitur in *er* syllabam desinentia, si faciunt ex se feminina, *a* littera terminata, secundi sunt ordinis, ut hic pulcher[31], ater, niger; quorum feminina sunt, pulchra, atra, nigra. Notatur sequester, quod sequestra facit femininum, et est tertiae declinationis[32]. Quae[33] ex se aut nulla faciunt feminina, aut in *is* syllabam mittunt[34], tertiae sunt declinationis[35], hic pater, frater, passer, passeris[36], anser, carcer, agger, acer; nam femininum facit haec acris, ut Horatius: [*Solvitur acris hiems;*][37] hic alacer, alacris, volucer, mediocer, celer, equester, pedester, pedestris[38]. Excipiuntur pauca[39], quae quamvis in femininum genus *a* terminatum[40] minime transeant, secundae tamen sunt declinationis, ut hic puer, gener, socer, liber, Auster, aper, cancer, oleaster, caper, culter, raster[41], faber. Unum invenitur communis generis, quod iuxta rationem communium[42] tertii est ordinis, ut hic et haec pauper[43]. Quidam adiiciunt hic et haec uber, uberis.

9. *Ir* syllaba terminatur[44] unum monosyllabum generis masculini secundae declinationis, hic vir, et quae[45] ex illo componuntur, ut hic semivir, duumvir[46], triumvir, septemvir, decemvir, levir; quae eiusdem sunt declinationis. Unum praeterea neutri generis repertum est,[47] monosyllabis insertum, hoc *ir* indeclinabile.

10. *Or* syllaba finita masculini sunt generis et tertiae declinationis, ut hic odor, olor, amor, liquor[48]. Exceptis tribus, quae sexus in feminino genere[49] defendit, eiusdem tamen declinationis[50], ut haec uxor, soror, arbor[51]. Et neutris his, ador, marmor, aequor[52], cor. [1695] Quidam et hoc ebur vel ebor, robur vel robor, femur vel femor, rationabiliter annumerant. Unum est communis generis, hic et haec autor[53]. Unum omnis generis, hic et haec et hoc memor, et compositum ex eo[54], immemor. Et omnia in hanc syllabam desinentia, *o* in obliquis

mulier neutra sunt P. signis parentheticis ante v. *exceptis* et post v. *mulier* admotis. *Haec mater, haec mulier neutris his hoc urber* (corr. *uber*) *suber* cet. Gu. *Haec mater, haec mulier et neutris his hoc uber, hoc suber.* Ven. Asc. *Hoc* singulis nominibus in seqq. praepositum in Ven. Asc. P. — 29) *Siler hoc cicer* P. *Siser hoc cicer hoc citer* (sic) Ven. Asc. Et *siler* et *siser* desunt in Gu., absorpta a simili *cicer.* — 30) Hoc loco plene distinguitur in P. — 31) Genitivos *pulchri, atri, nigri* addunt Ven. Asc. P. — 32) Verba: *Et est tertiae declin.* om. Gu. — 33) *Et quae ex se* P. *et* om. Ven. Asc. Gu. — 34) *Mittunt* male om. Gu. — 35) Recte sic Gu., nisi quod ordine inverso *decl. sunt tert.* *Sunt* deest in Ven. Asc. P. — 36) Integras genitivorum formas singulis nominibus subiicit P. *stris* et *ris* usque repetunt Ven. Asc. Semel tantum terminationem gen. adiectam habet voci *passer, ris* Gu. Idem Cod. *frater* omittit et *ager* pro *agger* scriptum habet. — 37) Horat. Odar. Lib. I, 4, 1. Paullo ante *hic acer, huius acris* Asc. Ven. P. — 38) Genitivi terminationes etiam h. l. singulis nominibus subiiciunt Ven. Asc. P., quas om. Gu. nisi ultimo loco in v. *pedester, destris.* — 39) *Excipiuntur vel pauca nomina* Cod. Gu. — 40) *In feminino genere terminata* male Cod. Gu. — 41) *Aster, astri, faber, bri* Ven. Asc. male. Recte *raster* Gu. P. Ceterum genitivi formae vel terminationes singulis additae sunt in Ven. Asc. P. — 42) *Iuxta communem rationem* Gu. — 43) *Pauper, pauperis* Ven. Asc. P. — 44) *Ir syllaba terminata est* Gu. — 45) *Vir, viri, et si qua* Ven. Asc. P. — 46) *Duumvir* om. Gu. — 47) *Et monos.* Ven. Asc. P. — 48) Genitivorum formas singulis nom. subiiciunt et pronomen *hic* praeponunt Ven. Asc. P. *Ut hic odor, amor, liquor, odior* (sic) Gu. Postremum fortasse *achor* vel *ichor* legendum. — 49) *Quae sexus feminini generis def.* Gu. — 50) *Id est tertiae* interponit Gu. — 51) *Haec uxor, haec soror, haec arbor.* Gu. — 52) *Hoc ador, hoc marmor, hoc aequor, hoc ebor, hoc robor, quidam et hoc femor* cet. Ven. Asc. P. Quae edidi, leguntur in Gud. hoc tamen ordine: *ador, equor, ris, mar. mor.* (sic), *cor.* *Quidam hoc ebur vel ebor vel robur, femor vel femur r. ann.* — 53) *Autor* scripsi analogiam verbi *autumare* secutus. In P. est *author*, in Gu. Ven. Asc. *auctor.* Statim post *Omnis generis*, om. *unum* Gu. — 54) *Ex eo* desunt in Gu.

casibus productam habent, si sunt appellativa et Latina; excepto[1] arbor, et supradictis[2] neutris, et memor, et immemor. Propria Latina sive Graeca, *o* correptam habent in obliquis[3] casibus, ut Actor, Hector[4]. Quae in *or* similiter desinunt, *i* littera[5] praeposita, communis sunt generis, eiusdem declinationis, tertiae scilicet, et omnia comparativi sunt gradus, hic et haec melior, doctior.

11. *Ur* syllaba finita generis masculini haec sunt, hic fur, satur: sed fur quidem[6] iuxta rationem monosyllaborum tertiae est declinationis; quod alii communis generis esse dixerunt. Satur autem secundae, quia[7] satura facit femininum. Praeterea turtur, vultur, masculini generis et epicoeni[8], eiusdem declinationis, tertiae scilicet[9]. Caetera neutri sunt generis, eiusdem declinationis[10], ut hoc guttur, sulfur, fulgur, murmur, iecur, coris, vel iecinoris[11]. Unum communis generis, hic et haec augur[12].

12. *As* syllaba terminata feminini sunt[13] generis, tertiae declinationis, ut haec dignitas, pietas, facultas, civitas, potestas, *a* littera in omni casu producta. Pauca inveniuntur masculini generis, partim a propriis civitatum nominibus[14] derivata, ut hic Latinas, Maecenas, hic Arpinas, hic Capenas.

13. *Es* syllaba quatuor modis nomina terminantur, in *es* productam[15], praeposita consonante, et in *es* correptam[16], similiter praeposita qualibet consonante; in *es* puram[17] productam, vocali *i* praeposita; in eandem *es* puram[18] correptam. Nomina igitur, quae in *Es* productam desinunt consonante praeposita, generis sunt feminini et tertiae declinationis, quae totidem[19] [1696] syllabis in genitivo et in caeteris casibus, quot in nominativo proferuntur, ut haec nubes, caedes, proles, moles, strages, labes, tabes, pubes, plebes vel plebs[20]. Excepto uno, quod eiusdem generis est, sed quintae declinationis, fides[21], fidei; et Ceres, quod in genitivo contra morem[22] omnium plus una syllaba profertur, nam Cereris facit; et merces[23], mercedis. In eadem extremitate quatuor reperiuntur propria masculini generis, eiusdem declinationis, hic Hercules, Cocles, Verres, Ulixes[24]. Et quae componuntur a pede, nihil a declinatione simplicis[25] discrepantia, ut

1) *Exceptis* P. — 2) *Suprascriptis* Ven. Asc. P. — 3) *In omnibus cas.* Ven. Asc. P. — 4) *Actor, ris, Hector, ris* Ven. Asc. P. *auctor, Hector* Gu. — 5) *Littera vocali* Asc. Ven. P. — 6) *Fur iuxta quidem* pravo ordine Ven. Asc. P. — 7) *Quoniam femininum satura facit* Ven. Asc. P. — 8) *Epichenon* Ven. *epicoenon* Asc. *epichenum* Gu. — 9) *Scilicet* om. Ven. Asc. *tertiae scilicet* om. Gu. — 10) Vv. *Caetera neutri sunt gen. eiusd. decl.* om. Gu. — 11) Ita Gu. et P., nisi quod in P. singulis nominibus pronomen *hoc* praeponitur. *Vel* deest in Asc. — 12) *Generis scilicet augur* Gu. Genitivi terminationem subiungunt Ven. Asc. P. — 13) *As syllaba finita feminini gen. sunt et t. decl.* Gu. — 14) *Partim propria, partim a propriis civitatum nominibus translata* Ven. Asc. P. Vv. *partim propria* et *civitatum* non leguntur in Cod. Gu. Voc. *civitatum* retinendum censui. In seqq. genitivorum formae singulis nominibus subiectae in Asc. Ven. P. — 15) *Id est in productam* P. *i. in es prod.* Ven. Asc. — 16) *Ante es; in correptam* Ven. Asc. P., nisi quod *in es corr.* Ven. Asc. — 17) *Ante es: in es puram* Ven. Asc. P. Vv. *ante es* iterum om. Gu. recte. Idem tamen *in eandem es puram* exhibet, sed pron. *eandem* aptius infra legitur. — 18) *Ante es; in eandem puram* P. *ante es in eadem pura* Ven. Asc. *Et in es correptam i praecedente* Gu. omissis vv. *ante es.* — 19) Post vv. *i praecedente*, quae, ut statim vidimus in Gu. leguntur, omissis nonnullis sequuntur haec: *feminini generis sunt tertiae declinationis et totidem syllabarum in gen.* cet. Gu. — 20) Exempla sic variant: In Asc. Ven. nominativis *caedes* et *moles* genitivi plene scripti adduntur; ceteris terminationes gen. subiectae sunt; pro *plebes* ibidem *plebs* solum exhibetur. Apud P. est: *nubes, bis; caedes, dis; proles, prolis; moles, lis; strages, stragis; labes, labis; pubes, bis; plebes, plebis.* Genitivos ignorat Gu.; idem pro *pubes* exhibet *tabes*, quod interposui, facile absorptum a superiori *labes* et disyllabo *plebes* additum *vel plebs*, quod rescripsi. — 21) *Ut haec fides* Ven. Asc. P. — 22) *Extra morem* Ven. Asc. P.; vitium ortum ex non intellecto compendio *ɔtra*. — 23) *Ut et merces* P. *ut* ignorant Ven. Asc. Gu. — 24) Genitivos *Herculis, Coclis, Verris, Ulyssis* (sic) addunt Ven. Asc. P., nisi quod Asc. *Coclitis*; recte ignorat genitivos Gu. *Ulixes* Cod. Gu. recte. — 25) V. *simplicis* om. Gu. — 26) *Esse* om.

bipes, tripes, quadrupes; haec etiam communis esse[26] generis multi affirmant; sonipes, alipes. Duo praeterea sunt communis generis, quae in genitivo una syllaba crescunt[27], ut hic et haec haeres, locuples[28]. Quae *es* correpta[29] terminantur praeposita consonante, masculini sunt generis, tertiae similiter declinationis[30], et una syllaba in genitivo crescunt, ut hic poples, hic fomes, miles, gurges, stipes, hic cespes, hospes[31]; nam femininum *hospita* facit. Exceptis his, feminini quidem generis, haec seges, teges; et accidentibus communis generis[32], hic et haec teres, praepes, dives, hebes, comes, sospes, superstes. Et omnia genitivum in *tis* syllabam mittunt. Notantur haec sola, quae in *dis* non in *tis* faciunt genitivum, hic et haec praeses, deses, obses, reses[33]. Quae in *es* productam et puram[34] desinunt, feminini sunt generis et declinationis quintae, ut haec facies, acies, effigies[35]. Excepto uno incerti generis, quod nunc masculinum, nunc femininum est, ut hic et haec dies[36], diei; et quod ex eo figuratur masculini generis, hic meridies[37]. Unum praeterea notatur eadem clausula[38] terminatum generis feminini, tertiae declinationis, haec quies, quietis. Quae in *es* correptam *i* praecedente vocali desinunt, duo sunt [1697] masculini generis, hic aries, paries[39]; unum femininum, haec abies; et faciunt genitivum in *tis*[40]. *Es* productam aut correptam nomina habere dignoscuntur per penultimam genitivi. Sic miles *es* correptam habere dignoscitur; quia penultimam genitivi correptam habeat, ut miles, huius militis: sic heres *es* productam; quod penultimam genitivi productam habeat, ut heres, huius heredis. Atque id ita in omnibus fere observandum est, ubi de ultimae syllabae quantitate dubitatur, ut in nominibus, ita et in verbis[41].

14. *Is* syllaba finita, praepositis *n* et *c* consonantibus masculini sunt generis, ut hic panis, funis[42], finis, amnis, ignis, clunis, piscis, fascis[43]. Unum est feminini[44] generis, haec bipennis. Unum communis, hic et haec canis. Omnia tamen sunt tertiae declinationis. Et illa generis[45] sunt masculini, quae in genitivo una syllaba adcrescunt, ut hic lapis, pulvis, sanguis, vomis, cinis, pollis[46], pubis[47]. Sic Tullius: [*Filiumque eius impuberem*[48].] Ex his unum

Gu. — 27) *Adcrescunt* Ven. Asc. P. — 28) *Haeredis* et *locupletis* genitivos subiungunt nominativis suis Asc. Ven. P. — 29) *Correptam* Gu. — 30) *Tertiae declinationis. similiter et* Gu. — 31) Vel genitivos forma integra, vel terminationes addunt Ven. Asc. P. *Miles* h. l. omittit, infra post v. *comes* intrudens Gu.; male. — 32) Post *teges* (in Ven. Asc. P. *seges, segetis, teges, tegetis*) in Ven. Asc. P. oratio ita continuatur, plena distinctione praemissa: *Communis vero accidentibus licet, hic et haec teres*, quae a sententia laborant. Sed in Cod. Gu. sine distinctione continuatur oratio sic: *teges, et accidentibus communis generis*, ubi aut scribendum: *et adiectivis c. gen.*, aut *accidentibus* pro *adiectivis* positum atque ita intelligendum est. In exemplis Ven. et A. *hic et haec dives* omittunt, ceteris cum P. pronomina addunt et exemplis his *comes, sospes, superstes* genitivos apponunt. Nos Cod. Gu. secuti sumus, excepto quod *miles* falso post *comes* intulisse iudicantes hoc ipsum omisimus. Cf. notam superiorem. — 33) Genitivos singulis subiungunt Ven. Asc. P.; *reses* ignoratur a Ven. Asc. — 34) Vv. *et puram* om. Gu., sed post *desinunt* infert: *i praecedente.* — 35) Genitivos singulis exemplis subiungunt Ven. Asc. P. — 36) *Femininum ut hic vel haec dies* Ven. Asc. P. In proxime supp. pro *nunc — nunc* in Cod. Gu. *nec-nec* ex non intellecto compendio. — 37) *Meridiei* subiungunt Ven. Asc. P. — 38) *Finitum* Ven. Asc. P. — 39) *Hic paries* Gu. — 40) *Et tertiae declinationis, faciunt enim genitivum arietis, parietis, abietis* Ven. Asc. *Et tertiae sunt declinationis, faciunt genitivum enim ar. par. ab.* P. *Et faciunt genitivum in tis* Gu. atque ita edidi. — 41) Omnia ista: *Es productam — — ita et in verbis*, et interposita, desunt in Gu. Asc. Ven. Addidit ea P. haud dubie e Codice Puteani, quo se usum esse profitetur in praefatione. Non sustuli, quia et apta esse et nostro hoc Grammatico non indigna videbam. — 42) *Hic panis, hic funis* omisso *ut* Ven. Asc. P. — 43) *Hic fascis* Ven. Asc. P. — 44) *Unum fem. est gen.* Ven. Asc. *Est* om. Gu. — 45) *Sunt generis* P. — 46) His ac superioribus exemplis genitivi formas adiicit et pronomen *hic* praeponit singulis Ven. cum Asc. et P. — 47) *Hic impubis, impuberis* sola P. — 48) Verba: *Sic Tullius — impuberem* plane desunt in Ven. Asc. Gu. Sane quidem raro exempla e scriptoribus subiungit Grammaticus, sed credibilius est, talia omissa

tamen[1] feminini generis est, haec cuspis. Caetera qualibet consonante *is* syllabam praecedente, feminini sunt generis et eiusdem[2] declinationis, nominativum et genitivum parem habentia, ut haec avis, classis[3], turris, puppis, cutis, pellis, securis, messis, navis, scrobis, bilis. Sed si sunt[4] accidentia, id est ad corpus vel ad animam pertinentia, universa communis sunt generis[5], et tertiae declinationis, et neutra[6] ex se faciunt *e* littera terminata, nihil a declinatione communium[7] discrepantia, ut hic et haec fortis et hoc forte, huius fortis; hic et haec dulcis et hoc dulce, huius dulcis; hic et haec suavis, et hoc suave, huius suavis[8]. Et quae derivantur a principalibus[9], *is* syllaba finita, eandem regulam sequuntur, ut a populo, hic et haec popularis, [1698] et hoc populare; et a specie specialis, speciale[10], et quae similia sunt. Sunt praeterea pauca nomina eadem clausula finita[11], quae neque *n*, neque *c*, ante *is* syllabam habent[12], neque in genitivo plus una syllaba proferuntur, ut hic fustis, ensis[13], postis, anguis, unguis[14], follis, collis, corbis, axis[15], mensis, vectis, torris[16], torquis, orbis. Praeterea quae superius nominavimus omnia aut feminini sunt generis, aut communis. Nam secundum declinationem[17] nulla est ambiguitas.

15. *Os* finita monosyllaba[18] tria sunt generis masculini, hic mos, flos, ros. Duo feminini, haec cos, dos. Unum neutri, hoc os, oris; os, ossis[19]. Unum communis, hic et haec bos[20]. Et omnia, secundum definitam superius regulam monosyllaborum, tertiae sunt declinationis. Dissyllaba sunt[21] tria, quorum duo sunt masculini generis, unum communis, eiusdem declinationis, ut[22] hic lepos, leporis; hic nepos, nepotis; hic et haec custos, dis; similiter hic et haec sacerdos, tis.

16. *Us* syllaba terminata nomina masculini sunt generis, aut feminini, aut neutri. Tantum unum est omnis generis tertiae declinationis, hic et haec et hoc vetus, veteris. Sed masculini generis nomina, aut secundae sunt declinationis, aut quartae; exceptis duobus, quae sunt[23] tertiae declinationis, hic Ligus, Liguris, et hic lepus, leporis. Sed illa[24] secundae declinationis

esse a scribis, quam adiecta. Locus est Cic. in Cat. IV, 6. — 1) *Tamen* om. Gu. — 2) *Et tertiae decl.* Gu. *Et eiusdem decl. tertiae s.* (scilicet) Ven. Asc. — 3) *Ut haec avis, huius avis; classis, huius classis* et sic porro P. *Ut haec avis, classis, clavis, turris, puppis, haec cutis, haec pellis, haec securis, messis, navis, scrobis, scobis, haec bilis* Ven. Asc. Et pronomina omittit Gu. praeterquam quod primo loco *haec avis* ponit, et genitivos. *Scobis* autem et P. et Gu. omittunt. De voce *Scobs* et *scobis* cf. Priscian. VII, 8, 40. Kr. — 4) *Sed sunt accidentia idem ad c.* Gu. *Accidentia* fere idem significare atque adiectiva, supra iam vidimus. — 5) *Sunt generis* Ven. Asc. Gu. *Sunt* om. P. — 6) *Et tertii ordinis similiter et neutra* Gu. — 7) Vv. *Terminata* et *communium* om. Gu. male. — 8) *Ut hic et haec fortis et hoc forte, dulcis, suavis* Gu. nihil amplius. — 9) *Principibus* Gu. — 10) *Et hoc populare, huius ris; specialis, speciale* Ven. Asc. P. Verba *et a specie* accesserunt e Cod. Gu. — 11) *Terminata* Gu. — 12) Inculcantur h. l. verba *masculini generis*, a Ven. Asc. P., quae male interturbant orationem. Omisi cum Cod. Gu. — 13) *Ut hic fustis, hic ensis* et sic porro, addito singulis pronomine, Ven. Asc. P. — 14) *Ungis* Cod. Gu. — 15) *Axis* add. e Gu. — 16) *Torris* additum e Gu. — 17) *Super declinatione* Ven. Asc. P. Nulla esse potest ambiguitas *super* aliqua re, sed inesse potest *in re*, quapropter libenter secutus sum Cod. Gu. — 18) Sic Ven. Asc. rectissime. *Os finita syllaba* P., peius adeo Cod. Gu. *Syllaba finita os.* — 19) *Unum neutrum os ossis, os oris* Gu. *Unum neutri, hoc os, oris. Quidam et hoc os, ossis adiiciunt.* Ven. Asc. P. Absona sunt haec: *Quidam — adiiciunt* et a scribis addita videntur, quapropter omisi. — 20) Vv. *Unum comm. — bos* omissa in Gu., qui reliqua sic exhibet: *Omnia supra dictam regulam monosyllaborum tertiae decl. servant;* quae aperte sunt iusto breviora. — 21) *Sunt* om. Gu. Ven. Asc. — 22) *Ut* additum e Cod. Gu. Statim post idem: *hic lepos, nepos, hic et haec custos sacerdos.* In Asc. est: *hic lepos, leporis; nepos, nepotis; hic et haec custos. dissimiliter.* — 23) Vv. *Quae sunt* om. Gu. — 24) *Sed illa masculina* Ven. Asc. P. *Masculina* om. Gu. — 25) Vv. *Quae aut sunt propria aut* addita sunt e Cod. Gu. Tum legitur in G. *aut in generibus femininis transeunt.* — 26) *Aut in generibus femininis non transeunt* Gu. — 27)

accipiunt formulam, quae aut sunt propria, aut[25] in femininum genus transeunt; illa quartae, quae aut a verbis veniunt, aut in femininum genus[26] non transeunt, ut hic ascensus, huius ascensus, a verbo ascendo; hic motus, huius motus; hic nisus, huius nisus[27]; hic portus, huius portus; hic arcus, huius arcus; quoniam in femininum non transeunt. Sed quoniam in *us*[28] plurima inveniuntur, quae nec a verbis veniunt, nec nihilominus[29] quartae sunt declinationis, neque femininum ex se faciunt, et tamen secundae sunt declinationis: discernendae ambiguitatis causa, diligenti inquisitione subiectas notavimus regulas, quo facilius declinationis diversitas deprehendi possit. [1699] Ergo[30] *Us* syllaba terminata nomina, masculini generis, propria vel appellativa, sive feminina[31] ex se faciunt, sive in aliud genus minime transformantur, secundae sunt declinationis, ut Terentius, *tii*[32]; Marcus, *ci;* bonus, *ni;* campus, *pi;* hortus, *ti;* fumus, *mi;* nidus, *di;* fungus, *gi;* mergus, *gi;* somnus, *ni;* lucus, *ci.* Duo tamen excipiuntur[33], quae superius notavimus tertiae declinationis, *us* syllaba terminata eiusdem generis, hic Ligus, lepus[34]. Quae a verbis, aut nominibus veniunt principalibus, quartae sunt declinationis, ut hic status, huius status; hic ductus, huius ductus; hic motus, huius motus; hic consulatus[35], tribunatus, magistratus, equitatus, sequestratus[36], principatus, raptus, receptus, visus, nisus[37]. Notantur haec, quae nec a verbis veniunt, nec a nominibus derivantur, et tamen quartae sunt declinationis, generis masculini, ut hic artus, gradus[38], sexus, caestus, aestus, portus, lacus, sinus[39], vultus, luxus, senatus, fastus, astus, victus, rictus, ritus[40], foetus, situs. Feminini generis eadem extremitate finita secundae sunt[41] declinationis tria tantum: haec colus, huius coli; haec alvus, alvi; haec humus, humi; et omnia nomina arborum, quae in eandem syllabam desinunt, feminini generis sunt, haec pirus, piri[42]; prunus, pinus, fagus, taxus, fraxinus, ulmus, alnus. Tertiae pauca haec[43] tantum: salus, salutis[44]; palus, paludis; iuventus, iuventutis; senectus, senectutis; servitus, servitutis; tellus, telluris; virtus, virtutis; Venus, Veneris. Quartae haec[45] tantum: haec manus[46], anus, porticus, domus, nurus,

Hic risus, huius risus Asc. V. Omnia ista ita exhibet Gu. *ut hic ascensus, motus, cursus, arcus.* — 28) *In us* addita e Cod. Gu. et Asc. — 29) *Nec minus* Ven. Asc. P. contra sententiam loci. *Nec nihilominus* dedimus e Cod. Gu., qui ista omnia sic exhibet: *Sed quoniam plurima inveniuntur, quae nec a verbis, nec nihilominus sunt quartae declinationis diligenti inquisitione subiectas notavimus regulas, quo facilius diversas deprehendendi possint.* Sed Ven. et Asc. a P. non recedunt, nisi quod *declinationis* omittunt. — 30) *Ergo* deest in Gu. — 31) *Femininum* Ven. Asc. P. — 32) Genitivi integri ascripti sunt in Ven. Asc. praeterquam in voce *lucus*, ubi Ven. ascriptam habet syllabam *ci*, Asc. gen. plane omittit. Exempla sic proferuntur in Gu.: *ut Terentius, Marcius, Geraldus, capus* (sic), *orcus, fungus, nidus, sompnus, sonus, lucus.* — 33) *Duo notantur, quae superius posuimus* Ven. Asc. P. — 34) *Ut hic Ligus, ris; hic lepus, ris* Putsch. *Hic ligus, liguris; lepus, ris.* Ven. Asc. *Ut* om. Ven. Asc. Gu. — 35) Terminationes genitivi et pronomen *hic* singulis seqq. vocc. addit P., pronomen tantum Ven. Asc. Utrumque om. Gu. — 36) Vocem *sequestratus* addidi e Gu. Ceterum pro *raptus* in Ven. et Asc. legitur *reptus*, et *raptus* pariter atque *receptus* desunt in Gu. — 37) *Nisus* addidi e Gu. — 38) *Hic artus, hic status, gradus* P. *Hic arcus, huius arcus; hic gradus, fructus, caestus* Ven. Asc. *Status* etiam a Gu. omittitur, recte. *Ut* adieci e Cod. Gu. — 39) *Currus* recte omittitur in Gu. Pro *vultus* male *cultus* in Ven. Asc. — 40) *Rictus vel ritus* P. *Rictus, ritus* Ven. Asc. *rictus* om. Gu. — 41) *Et secundae declinationis* Ven. Asc. P. In prioribus *eadem sunt extr.* Ven. Asc. Paullo post *sunt tria tantum* P. — 42) *Haec pirus, piri; haec prunus, pruni; fagus, fagi* P. A. V. *Pinus* addidi e Cod. Gu. Ceterum genitivorum terminationes etiam post reliquas vocc. addunt Ven. P. A. — 43) *Tertiae pauca sunt haec* Ven. A. — 44) Praeter v. *salus, salutis* non integros genitivos, sed terminationes tantum addunt Ven. Asc. Genitivos plane ignorat Gu., qui hoc loco videbantur desiderari non posse. — 45) *Quartae declinationis haec* P. Voc. *decl.* om. Gu. — 46) *Haec manus, huius manus, haec anus, huius anus* et sic porro P. *Haec manus, huius manus* om. Ven. Asc. Genitivos pariter atque pronomina omittit Gu. Ultima exempla sic exhibentur in Ven.

socrus, quercus. Neutralia illa sunt, quae in genitivo una syllaba crescunt[1] et in *ris*[2] desinunt, ut hoc decus[3], decoris; hoc sidus, sideris; pondus, ponderis; hoc pecus, pecoris. Exceptis tribus, quae secundae sunt declinationis, correpta *us* syllaba; hoc vulgus[4], vulgi; hoc virus, [1700] viri; hoc pelagus, pelagi. Alia omnia masculini sunt generis, et declinantur[5] exemplo secundae declinationis, aut quartae, iuxta definitas superius regulas[6].

17. *Ax* syllaba terminatur unum[7] masculini generis proprium, Aiax[8]. Unum femininum, haec fornax. Alia omnia sunt accidentia, et trium generum, hic et haec et hoc audax, rapax, fallax, loquax[9], pertinax, minax, procax, contumax, pervicax; et omnia adinstar tertii ordinis declinantur, et *a* in obliquis casibus productam servant[10].

18. *Ex* syllaba finita masculini sunt generis, declinationis tertiae, ut hic vertex, verticis; culex[11], codex, latex, sorex, pollex, cortex, apex[12], murex. Feminini generis haec sola: haec silex, ut Virgilius: [*Ah silice in nuda;*] haec ilex, carex[13], et haec supellex, supellectilis[14]. Si sint accidentia, quae in *ex* desinunt, omnis generis sunt, nihil a declinatione discrepantia; nam tertiae declinationis sunt, ut hic et haec et hoc simplex, duplex, artifex, opifex, aurifex; et omnia in genitivo et in caeteris casibus *e* litteram in *i* convertunt[15]. Unum reperitur masculini generis, quod *e* producit[16] in obliquis casibus, ut hic vervex, vervecis[17].

19. *Ix* syllaba quae terminantur[18], masculini generis sunt, ut hic calix, calicis[19]; fornix, varix. Feminina sunt haec sola[20]: salix, filix, radix, cervix, matrix, cornix[21], lodix. Ex his posteriora quinque[22] *i* producunt in obliquis casibus. Accidentia[23] trium generum sunt, ut[24] hic et haec et hoc felix, felicis; hic et haec et hoc pernix. In eandem syllabam[25] praepositis consonantibus, quarum prior muta, altera liquida est, nomina feminini generis desinunt[26], quae a masculinis *tor* syllaba finitis, et a verbo venientibus figurantur, ut hic genitor, haec genitrix; venator, venatrix[27]; bellator, bellatrix; victor, victrix. Unum eadem clausula terminatum[28] masculini generis, nomen serpentis apud Lucanum libro VIII.[29] lectum est: [*Et natrix violator aquae.*] Et duo[3] feminini, quae a masculinis non veniunt, haec meretrix, haec[31] cicatrix. Omnia ta- [1701] men[32] procul dubio tertiae declinationis sunt.

Asc. P. *haec domus, haec nurus, haec socrus, haec quercus.* — 1) *Quae in genitivo tantum unam syllabam accrescunt* Gu. — 2) *Et literis des.* Asc. — 3) *Ut hoc decus, pondus, pectus* Gu. Nihil amplius. — 4) *Hoc vulgus, pelagus, virus* Gu. Nihil amplius. — 5) *Declinantur* om. Gu. — 6) *Iuxta superiores regulas definitas.* Gu. — 7) *Ax syll. terminatum unum est* Gu. — 8) *Ut hic Aiax* Ven. Asc. P. — 9) Inter *loquax* et *pertinax* Gu. exhibet *micax*, quod vix alibi legatur. — 10) *Habent* Ven. Asc. P. — 11) His nominibus singulis pronomen *hic* et integras genitivorum formas adiicit P. Pronomen ante v. *culex* et seqq. om. Ven. Asc., quae eaedem terminationes genitivi nunc addunt, nunc omittunt. — 12) *Apex* addidi e Cod. Gu. — 13) Omisso Virgilii loco Gu. simpliciter: *haec ilex, carex, silex.* Virg. Eclog. I, 15. — 14) *Et haec supellex, supellectilis* desunt in Ven. Asc. — 15) *Et omnia e in genitivo et in ceteris casibus in i convertunt.* Gu. — 16) *Quod producit e* Gu. — 17) *Ut* om. Ven. Asc. *hic* om. Gu. — 18) *Ix syllaba terminata* Gu. — 19) *Hic fornix, fornicis; varix, varicis* P. Terminationes genitivi add. Ven. Asc. — 20) *Sola* additum e Gud. Tum singulis vocc. pronomen *haec* praeponunt Ven. Asc. P. — 21) *Cornix* om. Gu. — 22) *Posteriora quatuor* Ven. Asc. *Ex his superiora IIII i productam in obliquis habent.* Gu. Error ortus ex numeri signo. — 23) *Haec nomina subscripta accidentia* Gu. — 24) *Ut* om. Ven. Asc. — 25) *In eadem syllaba* Ven. Asc. P. commate ante *In* posito et plena distinctione post v. *liquida est* reiecta P. Recte punctum ponitur post v. *pernix* in Ven. Asc. Gu. — 26) *Desinentia* Gu. *Desinunt in ix* Ven. Asc. P. — 27) *Hic venator, haec venatrix* Ven. Asc. P. — 28) *Terminatur* P. Gu. — 29) *Libro VIII* desunt in Ven. Asc. Gu. Legitur locus libro nono v. 720. — 30) *Et* om. Ven. Asc. P. *masculino* Gu. — 31) *Haec* ante v. *cicatrix* om. Gu. — 32) *Tamen* om. Gu. — 33) *Quam superius demonstra-*

20. *Ox* syllaba finita, exceptis monosyllabis, omnia accidentia sunt, generis omnis, sed iuxta rationem superius demonstratam[33], ut hic et haec et hoc ferox, atrox, velox; haec quoque, eiusdem[34] declinationis legibus subiacent. Unum feminini generis hac extremitate apud Plautum lectum est[35], *haec celox*, quod scapham[36] significat.

21. *Ux* syllaba terminatur unum masculini generis proprium, Pollux[37]. Monosyllaba cuiuscunque sint[38] generis, definivimus. Feminini monosyllaba, lux, nux, crux[39]. Quidam communis generis hac syllaba finitum asserunt[40], hic et haec coniux; qui nominativum sine *n* littera[41] proferri volunt, quia in genitivo et aliis casibus eadem littera non servatur[42].

22. *T* littera muta unum nomen terminatur, generis neutri, hoc caput[43], capitis; et quae ex eo componuntur, occiput, tis; sinciput, tis. Persius satira sexta: [*Et fissa fumosum sinciput aure*][44].

23. Quae in duas desinunt consonantes, exceptis, ut saepius dictum est[45], monosyllabis, si sint[46] accidentia, trium generum sunt, et tertii ordinis, remota ambiguitate declinationis, ut hic et haec et hoc ingens, tis. Similiter[47] caelebs, bis; inops, solers, consors, potens. Pauca sunt masculini generis propria, Mavors, Mavortis[48]; Aruns, Aruntis. Pauca sunt[49] appellativa, quorum alia masculini generis, alia feminini; hic adeps, adipis; haec cohors, cohortis; haec hiems, hiemis[50]; et similia[51].

Segm. III.

1. Expositis[52] Latinorum nominum[53] regulis, Graecorum quoque tractanda est declinatio; quoniam[54] his plerumque utimur in sermone, et maxime propriis, quae in[55] usum Latinae linguae admissa sunt, ut etiam certis definienda sint regulis. Memineris autem[56] omnia Graeca nomina propria, vel appellativa, aut primae esse declinationis, aut secundae, aut tertiae; generis masculini, feminini, neutri[57]. Sed primae quidem et secundae declinationis masculina et feminina reperiuntur; tertiae autem masculina, feminina, neutra.

vimus Gu. — 34) *Eisdem legibus* Gu. — 35) *Unum femininum lectum est apud Plautum* Gu. Legitur aliquoties apud Plautum, veluti Captiv. IV, 2, 94. Mil. IV, 1, 40. — 36) *Scapham navis* Gu. — 37) *Proprium, hic Pollux, cis.* Ven. P. *proprium* om. Gu. — 38) *Sunt* P. Respicit Grammaticus ad locum supra lectum Segm. I, 2. 3., ubi de monosyllabis expositum est. — 39) Verba: *Feminini monosyllaba lux, nux, crux* absunt a Gu. — 40) *Afferunt* Asc. — 41) *Sine n proferre* Gu. — 42) *Quia in obliquis illa littera non servatur* Gu. — 43) *Capud* Gu. — 44) Omnia ista vv. *Et quae ex eo componuntur* — — *sinciput aure* desunt in Gu. Locus est Pers. VI, 70. Vv. *satira sexta* desunt in Ven. Asc. — 45) *Ut iam saepe d. e.* Gu. — 46) *Si sunt* P. Coniunctivus praeferendus videtur. — 47) *Hic et haec et hoc celebs*, omisso *Similiter* Ven. Asc. P. In seqq. *hic et haec et hoc inops, pis*, et sic porro Ven. Asc. P. Post *inops* P. interponit *expers, tis*, quod ignorant Gu. Ven. Asc. Pro *consors* in Gu. est *concors*, et *potens* plane abest. — 48) *Hic Mavors — hic Ar.* P. Genitivos om. Gu. — 49) *Sunt* additum e Gu. — 50) *Hyemps, mis* Gu. *Et similia* desunt ibidem. — 51) Post v. *similia* in Ven. Asc. inscriptio legitur: *Explicit regula latinorum, incipit graecorum.* In Gu. rubrica est haec: *Explicit regula latinorum nominum.* Sed in eodem tamen omne hoc segmentum de Graecis nominibus desideratur, et continuo annectuntur verba, quae infra leguntur Segm. IV. *Quoniam genera* cet. — 52) *Feliciter expositis* Ven. Asc. Gu. Qui hic et in seqq. citatur Cod. Gu. alius est, papyraceus, de quo vide praefationem. — 53) *Nominum* deest in Ven. Asc. — 54) *Declinatio, qua plerumque utimur* Ven. Asc. *Decl. quoniam plerumque his utimur* Gu. — 55) *In* deest in Ven. Asc. *In usu* P. in *usum* recte Gu. — 56) *Memineris haec omnia* Gu. — 57) *Vel neutri* Gu.

2. Quaecunque nomina *as*, vel *es*[1], syllabis terminantur, si apud Graecos genitivum in *ου* mittunt, apud nos primae[2] sunt declinationis, ut *ὁ Αἰνείας, τοῦ Αἰνείου*, Aeneas, Aeneae[3]; *ὁ Λυσίας, τοῦ Λυσίου*, Lysias, Lysiae; *ὁ Ἀμύντας, τοῦ Ἀμύντου*, Amyntas, Amyntae; *ὁ Δαμοίτης, τοῦ Δαμοίτου*, Damoetas, Damoetae; *ὁ Κλοάντης, τοῦ Κλοάντου*[4], Cloantes, Cloantae. Exceptis his: *ὁ Ἰωάννης*[5], *τοῦ Ἰωάννου*, Ioannes, Ioannis; *ὁ Ὀρόντης, τοῦ Ὀρόντου*, Orontes, Orontis; *ὁ Ὀρέστης, τοῦ Ὀρέστου*, Orestes, Orestis; *ὁ Ἡρώδης, τοῦ Ἡρώδου*, Herodes, Herodis; *ὁ Πυλάδης, τοῦ Πυλάδου*, Pylades, Pyladis[6]. Atque haec quidem omnia[7] masculini generis sunt. Item illa flexa, quae *s* littera adempta faciunt apud illos genitivum, similiter apud nos eiusdem sunt[8] declinationis, ut Antas, Antae; Menas, Menae. Quae et accusativum singularem in *n* potius quam in *m* syllabam terminant[9], ut Aenean, Anchisen, Lysian. Simili ratione patronymica nomina declinantur, ut hic Priamides, Priamidae; Pelides, Pelidae; hunc Priamiden, Peliden. Graeca autem feminina, quae *a* littera finiuntur, primae sunt declinationis, ut Medea, Medeae; Phaedra, Phaedrae; Andromeda, Andromedae. Et quae in *e* productam[10] apud illos desinunt, apud nos *e* in *a* conversa, sunt eiusdem declinationis, ut haec Circa, Circae; Andromacha, Andromachae. Aut secundum Graecam declinationem inflectuntur per[11] nominativum casum, ut haec Libye, Libyes. Sic Lucanus libro IX.[12] [*Finibus extremis Libyes, ubi fervida tellus.*] [1702]

3. Secundae declinationis sunt Graeca masculina vel feminina, quae *os* syllaba brevi terminantur, *o* littera in *u* mutata apud Latinos secundi ordinis declinationem sequuntur, ut hic Homerus, ri; Hyginus, Hygini[13]; Tyrus, Tyri; Berytus, ti[14]; Cyprus, Cypri; Pontus, ti[15].

4. Item quae apud illos in *eus* syllabam desinunt, sunt[16] masculina propria eiusdem declinationis, ut hic Peleus, Pelei; Tydeus, Tydei; Oeneus, Oenei[17]; Orpheus, Orphei. [1703] Haec dativum singularem duplicem habent; nam et Pelei et Peleo dicimus, Orphei et Orpheo, ut Virgilius[18]: [*Orphei Calliopea, Lino;*] hoc Graeca, illud Latina declinatione[19]. Accusativum tamen habent Graecum, ut Pelea, Tydea.

5. Item illa, quae apud Graecos in *gros* et in *dros* et in *cros* et in *tros*[20] syllabam

1) *Quaecunque nomina in as vel es vel a syllaba* P. Ven. Asc. Recte Gu. *Q. n. as vel es syllabis*, quod dedimus. — 2) *Sunt primae* Ven. Asc. P. — 3) Graecae formae constanter omissae sunt in Cod. Gu. *Hic Aeneas, huius Aeneae* et sic porro P. Nunquam pronomina addita in Gu. Ven. Asc. — 4) *Ὁ Κλοάντης*. Articulum addidi e Ven. Asc. — 5) Articulus adiectus e Ven. Asc. — 6) *Orontes, horondes, Orestes, Pyllades* Gu. — 7) Verba: *Atque haec quidem* om. Gu. Ven. Asc. — 8) *Sunt* interposui ex Ven. Asc. — 9) *Terminant* om. Gu. Goth. Hic paullo ante a voce *declinationis* incipit Cod. Goth. — 10) *Producta* Ven. Asc. — 11) *In nominativum casum* Ven. Asc. *Inter* (sive *intra* non enim manifesto intelligitur) *nom. c.* Gu. *Inter* etiam Goth. Paullo post *huius Libyes* P. *Haec libiae libies* Goth. — 12) *Libro IX* desunt in Ven. Asc. Gu. Goth. Locus est Lib. IX, 624. — 13) *Iginus, Igini* Ven. Asc. P. Recte *Hyginus, ini* Gu. *Yginus, Ygini* Goth. — 14) *Lyritus, ti* Gu. *Beritus, ti* P. Goth. — 15) *Pontus, ti* addita e Gu. Goth. — 16) *Sunt autem masc.* Gu. Goth. — 17) *Aeneus, Aenei* Ven. Asc. P. Peius etiam Goth. *Aeneas aeneae.* Rescripsi *Oeneus, Oenei* de coni. — 18) Virg. Ecl. IV, 57. *Orfi Calliopea* Goth., in quo etiam est: *Peli et Pelio.* De dativo *Orphei* et *Orphi* cf. Conr. Leop. Schneider. Lat. Formenl. pag. 289. — 19) *Hoc graecum est, illud latinae declinationis* Ven. Asc. P. *Sed hoc Graecum est, illud Latinae declinationi* Goth. Tum *Pelia teria* Goth. — 20) *Et in tros* om. Gu. *In dros et in gros*, omissa quarta term. Goth. — 21) Genitivos Graecos addidi ex Gu., qui desunt in Ven. Asc. P. Goth. — 22) *In gros, in bros, in dros, in tros* P. — 23) *Syllabas* Ven. Asc. P. Goth. — 24) Singulis his substantivis Graecas formas praemittit P. *Scrobrus* mendose Goth. — 25) *Masculina nomina* P. *Propria* deest in Goth. — 26) *Et sunt tertiae* P. — 27) *Desinentia* hic interponunt Ven. Asc. P. Goth. — 28) *Applicamus* Gu. *adplicamus* Goth. — 29) *Ἀκάμας — Acamantis* accesserunt ex Gu. et Goth. — 30) Ita Cod.

mittunt, postrema syllaba in *er* conversa, eiusdem sunt declinationis, ut *Μελέαγρος, Μελεάγρου*[21], Meleager, gri; *Μένανδρος, Μενάνδρου*, Menander, dri; *Τεῦκρος, Τεύκρου*, Teucer, Teucri; *Ἀντίπατρος, Ἀντιπάτρου*, Antipater, Antipatri. Excipiuntur quaedam in *grus*, in *brus*, in *drus*, et in *trus*[22] syllabam[23] desinentia, quae nominativum non mutant, nihil tamen a declinatione dissentiunt, scombros[24], Andrus, congrus, Petrus.

6. In *or* nomina[25] masculina propria desinunt, et tertiae[26] sunt declinationis, ut Hector, ctoris; Nestor, Nestoris; Mentor, Mentoris; Actor, Actoris. In his omnibus *o* in omni casu corripitur.

7. In *as* masculini generis[27], si apud illos genitivum in *os* mittunt, nos tertiae declinationi applicabimus[28], ut *Θόας, Θόαντος*, Thoas, Thoantis; *Ἀκάμας, Ἀκάμαντος*, Acamas, Acamantis[29]; *Ἄτλας, Ἄτλαντος*, Atlas, Atlantis; *Μένας, Μέναντος*, Menas, Menantis[30]; *Γίγας, Γίγαντος*, Gigas, Gigantis[31]. Et feminina similiter eadem syllaba terminata tertiae sunt declinationis, ut haec Pallas, Palladis; Thyas, Thyadis; Oreas, Oreadis[32].

8. In *es* propria masculini generis desinunt. Quorum si Graeci genitivum in *os* efferunt, simili modo Latini tertii ordinis exemplo declinant[33], *Δημοσθένης, Δημοσθένεος*, Demosthenes, nis; *Πολυνείκης, εος*, Polynices, cis; *Διογένης, εος*, Diogenes, Diogenis. Et quae circumflexo accentu pronunciantur, in suo haec statu[34] remanent, et Graecam declinationem sequuntur, ut hic Eumenes, Eumenus; Euprepes, Euprepus[35]; quanquam quidam sic declinare voluerunt[36]: Eumenes, Eumenis; Euprepes, Euprepis; Eutyches, Eutychis[37]. Et quae in *tis* genitivum mittunt, similiter declinationis sunt tertiae[38], ut Dares, Daretis; Chremes, Chremetis; dicimus autem et Chremis, Diores, Dioris; Antores, Antoris[39].

9. In *is* tam masculini quam feminini generis[40], eiusdem declinationis sunt, ut hic Daphnis, dis; Tigris[41], dis; feminina haec: Thais, dis; Lais, Laidis; Isis, Isidis; Hesperis, Hesperidis. Et omnia genitivum in *dis* syllabam mittunt, excepto uno Simois, quod Simoentis facit genitivum.

10. In *us*[42] masculini generis propria, figurae compositae[43], tertiae sunt declinationis, ut Melampus, Melampodis[44]; Oedipus, dis.

Gu. et Goth., qui posterior Graeca om. Simile quid in aliis quoque Codd. inventum esse, ostendunt Ven. Asc., in quibus h. l. est: *Μαίνας μαίναδος*, *menas menadis*, quod huc non pertinet, et a P. infra post *Palladis* ponitur. Non invenio nomen proprium *Μένας*, neque apud Graecos, neque apud Latinos; nolui tamen Codices deserere. — 31) In Cod. Gu. Graeca forma hic deest, proque ea scriptum *Acas, Acantis*, quod nihil est aliud, nisi Graecum *ΓΙΓΑΣ*. Cod. Goth. pro Graecis exhibet *cicas, cicantis*. — 32) *Orchas, Orchadis* Gu. *Orcas, orcadis* Goth. — 33) *Ut* h. l. interponunt Ven. Asc. P. Tum pro Graecis, quae seqq., nominibus lacunae relictae sunt in Asc. — 34) *In suo statu haec* Ven. Asc. P. Tum *permanent* P. — 35) *Eumenus — Euprepus* ita recte Gu. Goth. *Eumeneos — Euprepeos* Ven. Asc. P., nisi quod *Euprepetis* Ven. — 36) *Quamquam si declinare voluero* Gu. male. *quamquam sic declinare voluerimus* Goth. — 37) *Euprepetis — Eutychetis* P. *Eumeneis — Euprepeis — Eutychetis* Ven. Asc. *Eumenos — Eupre*ᵉ*pos* (sic) — *Eutycheos* Cod. Gu., quod fortasse verum ostendit. *Eyprepetis. eyticae tis* Goth. — 38) *Declinationis sunt tertiae.* Ita Codd. Gu. Goth., nisi quod Goth. *simili terciae sunt declinationis ut.* Sed Ven. Asc. P. *similiter declinantur ut.* — 39) *Antor, Antoris* Gu. Goth. — 40) *Generis desinentia, eiusdem* P. Pro v. *desinentia* exhibent *desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Ego omittendum censui, ut supra aliquoties omissum est idem v. in Codd. Nisi forte legendum *Quae in is — desinunt.* — 41) *Tybris, dis* Ven. Asc. P. Cod. Goth. Sed in Cod. Gu. in contextu scriptum est *tigris, tigridis*, correctum in margine *tybris, dis.* — 42) *In ους* (Graeca terminatione) P. *In os* Ven. Asc. *In us* recte Codd. Gu. Goth. — 43) Male *desinentia* hic rursum intrudit P. *Desinunt* Gu. Goth. Ven. Asc. Cf. quae paullo ante dixi. — 44) *Melampus, Melampodis* Gu. *Melampos, Melampodis* Goth. Uterque Cod. om. *Oedipus, dis.* Sed Ven. Asc. *Melampos, dis, Oedipos, dis. P. hic Melampus, dis, Oedipus, dis.*

In *ys* propria masculini generis et[1] tertiae sunt declinationis, ut hic Capys, Capyis; Panthys, Panthyis[2].

11. *O* littera finita propria sunt generis feminini, quae translata in Latinam linguam nihilominus graecam declinationem obtinent, ut Dido, Manto, Erato, Calypso, Themisto[3]. Declinantur enim hoc modo, haec Dido, Didus, Didoi, Didoa, Dido, ab hac Dido[4]. Errant enim qui Didonis aut Mantonis genitivum dicunt; et vocis asperitas et veterum autoritas eiusmodi declinationem repudiant.

12. In *on* masculini generis propria[5], quae genitivum aut in *os*, aut in *tos* mittunt, apud Graecos, ea nos[6] tertiae declinationis esse asserimus, ut Sinon, Sinonis[7]; Damon, Damonis[8]. Haec interdum apud Latinos mutata novissima littera[9] proferuntur, ut Laocoon, Laocoontis; Hippocoon, Hippocoontis. Et[10] quae in *os* genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus; quae in *tos* genitivum, productam habent penultimam in reliquis, ut quae genitivum in *os* efferunt; exceptis duobus, quae in *is* genitivum extollunt, *o* autem corripiunt, ut Memnon, nis; Agamemnon, nis.

13. In *an* masculini generis desinentia nomina[11], ea quoque tertiae declinationis sunt[12], ut Titan, nis; Paean, Paeanis. Horum accusativum tam numeri singularis, quam pluralis, secundum Graecos[13] proferimus, ut Titana, Paeana; hos Titanas, hos Paeanas. Unum etiam genitivum singularem, propter differentiam, in *os* iuxta Graecam declinationem mittit, hic [1705] Pan, huius Panos[14]. Virgilius: [*Panos de more Lycaei.*]

In *in* masculini generis[15], eiusdem declinationis, ut hic delphin, delphinis. Accusativum utriusque numeri, delphina et delphinas, sicut Graeci, proferimus. — In *os* productam generis[16] masculini, tertii ordinis, ut Minos, Minois; heros, herois; Tros, Trois.

1) *Generis sunt et tertiae* Ven. Asc. P. — 2) Pro *Panthys*, *Panthyis* P. exhibet *Phorcys*, *Phorcyis*, renitentibus ceteris libris omnibus. Ven. Asc. *Capis*, *Capis*; *Pantis*, *Pantis*. In Gu. est: *ut hic Capys*, *Capyis*; *Panthys*, *Panthyis*; atque ita plane Cod. Goth. *Hic* om. Ven. Asc. P. — 3) *Themisto* om Gu., contra supra post *Dido*, interponit *Iuno* Goth. — 4) Male Ven. Asc. P. *haec Dido*, *Didois*, *Didoi*, *Didoem*, *ab hac Didoe*, quam declinationem nulla unquam aetas admisit. Verum ostendunt Codd. Et Gu. quidem: *haec Dido*, *didus* (sic) *didoi*, *dido*, *ab hac dido*. Goth. vero: *haec dido*, *didoys*, *didoae*, *dido a dido*, *ab hac dido*; duplicem igitur agnoscit Cod. Goth. accusativum: *Didoa*, *Dido*, quem exhibuimus. Dativum *Didoi* nondum agnoscit Conr. Leop. Schneider. Lat. Formenl. pag. 290., quem tamen in usu fuisse, non est dubium, quum *Minoi* quoque dixerint Latini. Cf. idem Schneider. pag. 288. — 5) *Desinentia* interponunt P. Ven. Asc. *Desinunt* Gu. Goth. Nos omisimus, ut supra. Tum *quae et gen.* Goth. — 6) *Ea apud nos* Ven. Asc. Gu. Tum *asserunt* Ven. Asc. — 7) *Simon*, *simonis* Gu. — 8) *demon*, *demonis* Goth. — 9) *Mutata novissima n littera* Gu. *mutata n littera* Goth. — 10) In seqq. multum turbant libri. In P. ita exhibetur: *Et quae in os genitivum mittunt*, *penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus*, *exceptis duobus*, *quae in genitivo o corripiunt*, *ut Memnon*, *nis*; *Agamemnon*, *nis*. Asc. vero sic: *Et quae in os genitivum — in obliquis casibus. Quae in tos genitivum productam habent penultimam in reliquis. Et quae genitivum in os efferunt*, *exceptis duobus*, *quae in is genitivum extollunt os*, *corripiuntur: ut Memnon*, *nis*, *Agamemnon*, *nis*. Ita etiam Ven., nisi quod in extremis discedit: *quae in is genitivum extollunt*, *os corripiunt: ut Memnon* cet. Cod. Gu. sic: *Et quae in os genitivum mittunt*, *penultimam syllabam productam habent in obliquis casibus. quae in tos genitivum extollunt*, *hos autem corripiunt quanquam* (fortasse *quoque*) *Memnon*, *Memnonis*; *Agamemnon*, *Agamemnonis*. Cod. denique Goth. ita scripta habet: *Et quae — syllabam producunt habent in obl. cas. quae in tos genitivum extollunt, os autem corripiunt, ut memnon*, *memnonis*; *agamemnon*, *agamemnonis*. Proxime ad veritatem accedit Ven., cuius lectionem paucis mutatis restitui sic: *Et quae in os genitivum mittunt, penultimam syllabam productam habent in obliquis ca-*

14. *A* finita Graeca neutri sunt generis, nam super declinatione nulla est ambiguitas; nam eiusdem sunt ordinis, ut poema, poematis; toreuma, toreumatis; emblema, emblematis. Quae quamvis tertiae sunt[17] declinationis, dativum et ablativum pluralem non in *ibus* sed in *is* mittunt, ratione nominum secundae declinationis; nam his poematis, emblematis[18], toreumatis dicendum est.

15. In *ax* vel in *ix*, masculini generis nomina[19] desinunt, et[20] genitivum *is* syllaba finiunt, ut thorax, thoracis; Phoenix, Phoenicis. Et quae in duas desinunt consonantes, tertiae declinationi similiter applicantur, ut hic Cyclops, Cyclopis; chalybs, chalybis.

16. Universa nomina Graeca cuiuscunque sunt[21] generis, genitivum apud illos in has syllabas mittunt: in *ης*, ut *Κίρκη*[22], *Κίρκης;* in *ας*, ut *Φαῖδρα*, *Φαίδρας;* in *ου*, ut *Αἰνείας*, *Αἰνείου;* in *α*, ut *Ἄντας*, *Ἄντα;* in *ω*, ut *Γύγης*, *Γύγεω;* in *ος*[23], ut *Αἴας*, *Αἴαντος;* in *ους*, ut *Δημοσθένης*, *Δημοσθένους;* in *ως*, ut *Θησεύς*, *Θησέως*[24]. Igitur quaecunque[25] nomina apud Graecos genitivum in *ης* vel in *ας*[26] mittunt, apud nos primae sunt declinationis, ut *ἡ*[27] *Κίρκη*, *τῆς Κίρκης*, Circa, Circae; *ἡ Φαῖδρα*, *τῆς Φαίδρας*, Phaedra, Phaedrae. Quae in *α* vel in *ου* genitivum mittunt, et in nominativo *ας* vel *ης*[28] syllabis terminantur, simili modo primae sunt declinationis, ut Antas, Antae; Aeneas, Aeneae; Orestes, Orestae[29]. Quae in *ου* syllabam exeunt in genitivo, a nominativo *ος*[30] terminato venientia, secundae sunt declinationis, ut *Ὅμηρος*, *Ὁμήρου;* *Μένανδρος*, *Μενάνδρου*[31]. Item quae in *ος* exeunt in genitivo a nominativo *ευς* terminato venientia, secundae sunt, ut *Τυδεύς*, *Τυδέος*, Tydeus, Tydei; *Πηλεύς*, *Πηλέος*, Peleus, Pelei[32]. Quae in *ους* vel in *ος* syllabas[33] genitivum singularem mittunt, omnia tertiae sunt decli- [1706]
nationis, remoto dubitationis errore, ut *Δημοσθένης*, *Δημοσθένους*, Demosthenes, Demosthenis; *ὁ Πάρις*, *Πάριδος*, Paris, Paridis; *ὁ Μίμας*, *Μίμαντος*, Mimas, Mimantis[34]; *Παλλάς*, *δος*, Pallas, Palladis; *ἡ Θαΐς*, *δος*, Thais, Thaidis; *τὸ ποίημα*, *τος*, poema, poematis.

sibus; quae in tos genitivum, productam habent penultimam in reliquis, ut quae genitivum in os efferunt; exceptis duobus, quae in is genitivum extollunt, o autem corripiunt, ut Memnon, Memnonis; Agamemnon, Agamemnonis. In quibus nihil mutavi, nisi quod *ut* pro *et* scripsi, *autem* vero e Codd. ascivi. — 11) *Nomina* deest in Goth. — 12) *Sunt* deest in Gu. — 13) *Graecam* Goth. *Graecum* Gu. — 14) *Hic Pan Panos. Virgilius* Goth. Gu. *Hic Pan, huius Panos; ut Virg.* V. Asc. P. Locus Virg. est Aen. VIII, 344. — 15) *Masculini generis exeuntia eiusdem* V. Asc. *masc. g. exeunt. ei.* Gu. Goth. — 16) *Producta gen. desinunt m.* Goth. Gu. — 17) *Sint* P. Gu. *sunt* Goth. V. Asc. — 18) *Emblematisque dic. est.* Sic Goth. V. Asc. P., nisi quod in Goth. *est* desideratur. Recte Gu. *emblematis, toreumatis dicendum est*, quod dedi. — 19) *Nomina* om. Gu. — 20) *Et genitivos* Goth. Paullo post *thorax, thoracis; chorax, choracis* Goth. — 21) *Cuiuscunque sint* Goth. V. Asc. — 22) *Ut ἡ Κίρκη τῆς Κίρκης* V. *In is vel in as syllabam mittunt, in is ut KYPKYC* (i. e. *Κίρκης*) Goth. *Ut Κίρκη τῆς Κιρκῆς* Asc. *Ut Κίρκη τῆς Κίρκης* P. Exempla plane desunt in Gu. — 23) *In ου ἄντης, ἀντοῦ; in ω, ut λαας, λαω; in ος, ut Αἴας.* V. Asc. *In ου, ut aeneas, aeneoy; in a, ut antas, anta* Goth. Verba *in ω, ut Γύγης, Γύγεω* e Cod. Goth. recepi. Tum verba: *in ος, ut Αἴας, Αἴαντος* in Cod. Goth. desiderantur, sed idem post *Δημοσθένους* exhibet: *in ος ut toantes, toantos, Γιγας, Γιγαντος.* — 24) *Ut θέσις, θέσεως* V. Asc., quae desunt in Goth. — 25) *Quaecunque* Goth. V. Asc. *quae* P. — 26) *Vel in ης aut in ας* P. *In ης vel ας* Ven. *in ης vel in ας* Asc. Goth. — 27) Articulus accessit ex Ven. Asc. — 28) *In ας vel in ης* V. Gu. *in ος vel in εις* Asc. *in as vel in es* Goth. — 29) Graeca singulis exemplis praemittit Gu. sic: *ἄνθης, ἄνθου, Antas, Antae; Αἰνείας, Αἰνείου, Aeneas, Aeneae; Ὀρέστης, Ὀρέστου, Orestes, Orestae.* — 30) *A nominativo ος syllaba terminato* P. Voc. *syllaba* om. Gu. Goth. V. Asc. *in ος term.* Gu. — 31) Nomina propria etiam Latine ascripta sunt in Gu. — 32) Graeca accesserunt e Gu. Paullo ante verba: *in genitivo a nominativo ευς terminato venientia* recepta sunt e Cod. Gu. — 33) *Syllabis* Asc. V. *syllaba* Goth. *syllabam* Gu. — 34) Sic dedi de coniectura. *Μοίνας, Μοίναντος; Menas, Menantis* Gu. *minans, minantis* Goth. *ὁ μίνας, τος; minas, minantis* V. *minas, tis* Asc. *Μήνας, Μήναδος, Menas,*

Segm. IV.

1. Quoniam genera et declinationes[1] tam Latinorum quam Graecorum nominum dilucide breviterque explanavimus; de caeteris, quae praepositis regularum legibus refragantur[2], disseremus, ut discussa penitus ignorationis[3] caligine, inoffensa luce scientiae, mentes adolescentium[4] illustrentur.

2. Sunt quaedam nomina in utroque numero non eiusdem generis[5]; alia non eiusdem declinationis; alia non in utroque numero declinantur; alia certis casibus deficiunt. De his[6] dicemus, et primum de illis, quae generibus discrepant.

3. In singulari numero generis masculini, in plurali neutri, ut hic locus et haec loca; dicimus tamen[7] et hi loci; hic iocus et haec ioca; dicimus et hi ioci; hic Maenalus, haec Maenala; hic Tartarus, haec Tartara; hic Gargarus, haec Gargara; hic carbasus, haec carbasa; hic Ismarus, haec Ismara; hic sibilus, haec sibila.

4. In singulari numero generis feminini, in plurali neutri, haec Pergamus[8], haec Pergama; haec intibus, haec intiba[9]; haec arbutus, haec arbuta. — In singulari numero generis neutri, in plurali feminini, hoc epulum, hae epulae[10]. Sic Iuvenalis: [*Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.*[11]] Alii *hae epulae* semper pluraliter declinant[12]. Hoc balneum, hae balneae; dicimus et haec balnea[13], ut Tullius: [*ad balneas Palatinas*[14].] Iuvenalis: [*Et crudum pavonem in balnea portas.*[15]] Hoc caepe, quod in singulari numero est aptotum; in plurali[16] femininum, hae caepae, et ordine declinatur.

5. In numero singulari generis neutri, in plurali masculini, hoc porrum, hi porri[17]; hoc frenum, hi freni; ut Lucanus: [*Frenosque momordit.*][18] Dicimus tamen et haec frena. [1707]

Menadis P., quae omnia eodem ducunt. In caeteris Graeca non exhibent Goth. et Asc., in qua editione loco Graecorum lacunae sunt significatae. Articulos ἡ et τὸ ante duo postrema Graeca ignorat Gu. idemque post vocem *poematis* exhibet: *Deo Gratias Amen*, sequiturque statim inscriptio: *De impersonalibus*, post quam segmentum incipit: *Quae aut secundae sunt coniugationis aut tertiae*, quae leguntur infra pag. 1717. antiquae edit. in medio segmento. Ab hoc autem loco rursum incipit Cod. Gu. I. membraneus, ut supra significavimus. — 1) *Genera et declinationis* P. *Genera declinationis* Gu. Recte Goth. V. Asc. exhibent, quod dedi. — 2) *Refrangatur* Gu. *refraguntur* Goth. — 3) *Ignorancionis* Goth. *ignoratis* Gu. — 4) *Adolescentum* P. V. A. *adolescentium* Gu. Goth. *inlustrentur* Goth. — 5) Hunc locum sic exhibet Goth.: *Sunt quaedam nomina in utroque numero nec eiusdem generis nec declinationis. Alia nomina in utroque numero declinantur, alia certis* etc. Aperte vitiose. Sed V. A. P. verbositate laborant hoc loco: *S. q. n. i. u. numero non eiusdem generis. Alia sunt non eiusdem declinationis. Alia nomina sunt, quae non in utroque numero* cet. Recte vv. *sunt* et *nomina sunt quae* in Gu. omittuntur. — 6) *De eis* Goth. Statim post: *et primō* (sic) Goth. — 7) Vv. *dicimus tamen* om. Gu.; et paulo post *dicimus* om. Goth. Sed omnia ista: *hic iocus et haec ioca, dicimus et hi ioci* male om. Gu. — 8) *Ut h. P. et h. P.* V. A. P. Omissae particulae in Gu. Goth. — 9) Vv. *haec intibus, haec intiba* om. Gu. — 10) *Haec epulae* Goth. *hoc epulum epulae* A. Omnis locus in Gu. sic legitur: *In sing. n. gen. neutri hoc epulum in pl. feminini haec epulae et haec epula.* — 11) Iuvenal. Sat. III, 226. *Posset centum dare. Pitagoras et alii hae haepulae* Goth. — 12) *Declinabant* Goth. Voc. *pluraliter* om. Gu. Idem pergit: *similiter hoc balneum* cet. — 13) *Hae balneae dicuntur et as balneas* Goth. *et haec balneae et haec balnea satis dicuntur* (ita videtur) Gu. Apertum est, Grammaticum sic voluisse: *Hoc balneum, hae balneae; dicimus et haec balnea, ut* cet. quemadmodum supra dixerat: *dicimus et hi ioci.* — 14) Cic. Orat. pro Sex. Rosc. Amerin. c. 7. Cf. Pompei. Comm. A. D. pag. 150., ubi in simili re eundem Cic. locum excitatum reperimus. Adde quae ibi notavimus. *pallacinus* Goth. — 15) Iuvenal. Sat. I, 143. — 16) *In plurali numero* Gu. Paullo post idem: *ordine primo decl.* — 17) *Generis neutri, hoc porrum, in plurali, hi porri* V. Asc. P. Goth. — 18) Lucan. Phars. VI, 398. — 19) *Hi fili et haec fila.* Ita Cod. Goth. omisso pron. *Idem*, quod

Hoc filum, hi fili et haec fila[19]. Idem: [*Traxerunt torti magica vertigine fili.*] Hoc coelum, hi coeli[20]; hoc Argos, hi Argi.

6. In plurali numero mutant declinationem haec. Hoc iugerum in singulari numero secundae declinationis est, in plurali tertiae, nam genitivum horum iugerum, dativum et ablativum[21] his et ab his iugeribus facit. Et vas, quod tertiae est declinationis[22] in singulari numero, in plurali secundae, nam genitivum horum vasorum, dativum et ablativum his et ab his vasis dicimus[23]. Pauca sunt primae declinationis nomina, quae contra regulam dativum et ablativum numeri pluralis in *bus* syllabam mittunt, discernendae ambiguitatis sexus[24] causa, his et ab his deabus, filiabus, mulabus, equabus, libertabus, natabus, dominabus[25], asinabus; quae a viris peritis usurpata sunt. —

7. Haec sunt, quae in utroque numero non admittunt declinationem, quorum alia singulariter, alia pluraliter tantum[26] declinantur. Deorum propria nomina, heroum[27], elementorum, fluminum, montium, singulariter duntaxat declinantur. Item urbium, nisi quae natura pluraliter[28] efferuntur, ut Athenae, Thebae, Cumae, Mycenae, Atellanae, Graviscae, Crustumeri[29], Cosae, Arpi, Puteoli, Ostia. Item metallica, quae omnia sunt secundae declinationis et generis neutri, ut hoc aurum, argentum, ferrum, plumbum, stannum[30]; excepto uno *aes*, quod eiusdem generis est, sed iuxta rationem tertii ordinis monosyllaborum[31] tres casus in plurali numero admittit, nominativum, accusativum et vocativum: hoc aes et haec aera. Item arida vel liquida, quae ad mensuram pondusve referuntur[32], ut triticum, hordeum, frumentum, far, lens, cicer, milium, ervum, faba[33], oleum, vinum, mel, lac, mulsum, defrutum, muria. Ex his multa veteres[34], autoritate licentiae largientes, pluraliter extulerunt, *haec hordea*, *farra*, *mella*, *defruta*, *vina*. Haec etiam usus recipit; nam *vina Chia* dicimus[35] et *mella Attica*. Prae- [1708]

sola P. exhibet. *Hoc filum*, *fili et fila*; *hoc coelum*, *hi coeli* omisso exemplo Gud. *Hoc filum*, *hi fili*: *traxerunt in arte magica v. f. et haec fila dicuntur* V. Asc. *In arte magica* etiam Goth. Verba: *et haec fila dicuntur* etiam in Goth. repetita inveniuntur, quae vereor ne sint ad similitudinem priorum regularum huc a librariis inserta. Locus est Lucan. Phars. VI, 460. — 20) *Hoc coelum*, *hic coeli*; accesserunt haec ex Gu. — 21) *Ablativum in bus* Gu. — 22) *Declinationis* insertum ex Gu. — 23) *Declinant* pro v. *dicimus* exhibet Gu. — 24) *Ambiguitatis .i. sexus causa* V. Asc. P. *Ambiguitatis causa sexus* Gu. *Ambiguitatis sexus causa* Go., quod dedimus. — 25) *Dominabus* inserui ex Gu., ubi hoc ordine: *duabus*, *filiabus*, *nathabus*, *dominabus*, *mulabus*, *equabus*, *asinabus*, *libertabus*. In Go. desunt *natabus*, *asinabus*. — 26) *Alia singulariter tantum alia plur. decl.* Gu. V. Asc. *Alia sing. tantum alia plur. tantum* Go., sed expuncto altero *tantum*. — 27) *Heroum* post v. *fluminum* alieno loco inserunt V. Asc. P. recte suo loco legitur in Gu. Go., in quo posteriori est: *eorum*. — 28) *Naturaliter pluraliter* V. Asc. P. *Naturaliter talie eff.* om. in supp. *quae* Go. Veram lectionem praestitit Gu. — 29) *Grauissae* Asc. *Graiussae* V. — *Crustumiae* V. Asc. P., quod nomen om. Gu., ubi ista omnia turbato ordine sic leguntur post v. *declinantur*: *Item metallica*, *quae omnia sunt secundae declinationis et gen. neutri*, *ut hoc aurum*, *ferrum*, *plumbum*, *stagnum. quae natura pluraliter efferuntur*, *ut Athenae*, *Cumae*, *Thebae*, *Mycenae. Excepto uno aes* cet. Clare scriptum *Crustumeri* exhibet Go., quod Grammatico reddendum fuit. Cf. Virg. Aen. VII, 631. Forma *Crustumiae* non in usu fuit, sed *Crustumerium* et *Crustumeria*. Ex Livio I, 9. affertur *Crustumium*, quod ipsum vereor, ne ortum sit ex scripturae compendio. Tum *Carpi* male in V. Asc. P. Verum ostendit Go., ubi sic: *Cosae*, *Arpiae*, *Potheoliae*. — 30) *Stagnum* Gu. Go. — 31) *Monosyllabarum* Gu. V. Asc. Paullo ante pro *sed* exhibet *et si* Go. — 32) *Pondus ve feruntur* Gu. — 33) Voc. *faba* om. V. Asc., in fine adiecit Gu. post v. *muria*, quam idem scriptam habet *murina*, Go. *moria*. Post v. *mel* ignorant *lac* Go. V. Asc. P. addidi ex Gu. V. *defrutum* et infra *defruta* Gu. non exhibet; infra *frumenta* adiicit hoc ordine: *farra*, *ordea*, *frumenta*, *mella*, *vina*. — 34) *Ex his multa auctoritate licentiae largienter pl.* Gu. om. *veteres*. Tum *extulerunt ut hordea* Go. *e. ut farra ordea* Gu. — 35) *Nam vina Coa dicimus et Massica.* V. Asc. P. *Nam vinatia dicimus et mustatia. Praeter* Go. *Nam vina et*

ter[1] haec alia sunt, quae[2] in plurali numero deficiunt. Generis quidem masculini[3]: hic fumus, fimus, limus, pulvis, sanguis, genius. Generis feminini: haec fames, lux, labes, pix[4], pax, sitis, tabes, humus. Generis neutri: hoc coenum, foenum[5], ius, lutum, vulgus, pelagus, virus, viscum, aevum, penum.

8. In plurali numero tantum declinantur nomina numeri[6], praeter *unum*, quod plurali numero deficit tantum[7], ut *duo*, *tres*. Memineris autem omnia numeri nomina[8] ab *uno* usque ad *tres* declinari, a *quatuor* usque ad *centum* minime; a *ducentis* usque ad *nongentos* per omnia genera pluraliter[9] declinari. Est etiam unum aptotum neutri generis, semper eiusdem numeri, hoc pondo. Praeterea[10] alia sunt, quae in singulari numero non[11] declinantur. Generis quidem masculini: hi antes, hi carceres, cani, casses, furfures, fori, liberi, manes, optimates, primores, proceres, pugillares, Quirites, sentes, vepres. Generis feminini: argutiae, blanditiae, cunae, exsequiae[12], inferiae, insidiae, inimicitiae, exuviae, manubiae, excubiae, primitiae, bigae, trigae, quadrigae, compedes, deliciae[13], divitiae, dapes, feriae, falerae, genae, facetiae, induciae[14], Kalendae, Idus, Nonae, latebrae, nuptiae, nundinae, quisquiliae, reliquiae, scalae, tenebrae, antiae. Generis neutri: arma, moenia[15], castra, magalia, crepundia, exta, spolia, serta, praesepia, pascua, sponsalia, praecordia, mapalia, cunabula. Item festorum dierum[16] nomina, ut Saturnalia, Neptunalia, Bacchanalia.

9. Certis casibus deficiunt: haec *satias*[17], quod praeter nominativum singularem nullum casum admittit. Hanc *ditionem*[18] et ab hac *ditione*, hoc quoque in omni casu[19] utriusque numeri deficit, praeter accusativum et ablativum singularem. *Laterem*, similiter accusativum tantum lectio usurpavit. *Sponte* et *tabo*, ablativum singularem tantum habent[20]. *Dicam* et *dicas*[21]

mustacia et messica dicimus. Pr. Gu. Scripsi igitur *vina Chia* et *mella Attica*. Nisi quis forte malit simplicius: *nam vina dicimus et mella et muriatica*. Credibile enim est, Grammaticum voluisse pluralem ad v. *muria* ostendere ac proinde scripsisse *muriatia*, ex quo monstrum illud ortum est *mustacia*. Nam *panis mustaceus*, sive *mustaceum*, huc plane non pertinet. Ceterum de omni hoc genere cf. Charisius lib. I, pag. 21. seq. — 1) *Praeterea haec* Gu. — 2) *Quae plur.* om. *in* V. A. P. — 3) *Masculini haec h.* V. A. P. — 4) *Pix* addidi ex Gu. — 5) *Hocceanum fenum* Go. *Letum* pro v. *lutum* Gu. — 6) *Nomina numerorum* V. Asc. P. — 7) *Quod plurali numero def. tantum* desunt in Gu. *quod pluraliter neutro def. numero tantum* Goth. — 8) *Nomina numerorum* om. *omnia* P. *nomina numeri* om. *omnia* V. Asc. — 9) *Pluraliter tantum* Gu. V. Asc. P. Paullo ante *noningentos* Gu. — 10) *Praeter haec* V. Asc. P. *Praeterea haec* Gu. Recte *Praeterea* Go. — 11) Male desideratur *non* in Go. Paullo post *primates* pro v. *primores* V. Asc. — 12) *Exequiae* Gu. V. A. P. *exsequiae* interposita *s* Go. Paullo post *excubiae* add. ex Gu. — 13) *Delitiae* V. A. P. *Deliciae* recte Gu. Go. Ante hoc ipsum voc. in Gu. legitur *decimae*. — 14) *Indutiae* V. A. P. *Induciae* Gu. Go. — 15) Vv. *moenia*, *castra*, *magalia*, *crep.*, *exta* desunt in Go. Post v. *sponsalia* insertum in eodem *altaria*. Omnia ista hoc ordine exhibet Gu.: *arma*, *moenia*, *castra*, *liba*, *crepundia*, *exta*, *spolia*, *serta*, *pascua*, *sponsalia*, *praecordia*, *mapalia*, *cunabula*, *magnalia*. — 16) *Festorum deorum* V. Asc. P. propagato per editiones operarum errore. Recte *dierum* Gu. Go. — 17) *Quae ceteris casibus deficiunt haec fames pr. n. — admittunt* Gu. *Certis casibus d. häec satias quod — — admittunt* Go. *Saties* V. Asc. P. Unice verum est *satias*, quod dedi. In V. et Asc. superiora segmenti 8. verba usque ad *deficiunt* continuantur, ubi maxima demum ponitur distinctio. — 18) *Ditionem — ditione*. Sic nostri libri omnes, quod retinuimus. Scribendum esse ex etymi ratione *dicionem*, nemo adhuc dubitat. Non enim a *dare* – *dere*, sed a *dicare* deductum est nomen. Nominativo carere idem voc. auctores sunt Serv. ad Virg. Aen. I, 744. Diom. I, pag. 288. 316. Prisc. XI, c. 6. Ed. Kr. — 19) *Hoc quoque nominativo casu* V. Asc. P. *Hoc quoque nomen casu* Go. Verum praebet Cod. Gu. — 20) *Habent tantum* Go. V. Asc. P. — 21) *Dicam — invenimus tantum*. Haec omnia desunt in Gu. V. Asc. — 22) *A genitivo singulari casus* Gu. Praepositio *a* deest in Goth. — 23) *Ut remex remigis* Go. V. Asc. *Ut remigis a Tullio dictum frondis* cet. Gu. Recte nominativum om. P. Quomodo verba: *a Tullio dictum*

utriusque numeri accusativum invenimus tantum. *Tabes* nominativum et accusativum et ablativum numeri singularis habet duntaxat. Sunt alia, quae a genitivo[22] casu singulari declinatio- [1709] nis sumunt exordium, et in utroque numero recte declinantur, ut[23] remigis, frondis, verberis, ut Lucanus: [*At*[24] *saxum quotiens ingenti verberis ictu.*] Alia duos[25] aut tres tantum casus habent in singulari numero, sed in plurali per omnes[26] declinantur, ut huius opis, hanc opem, ab hac ope; et hanc vicem, ab hac vice[27]. Alia ablativum tantum habent in singulari numero, ut ab hoc frugi, ab hoc obice[28], ab hac prece, ab hoc viscere. Haec quoque in plurali numero[29] declinantur. Pauca sunt, quae cum[30] in singulari numero non deficiant, in plurali tres tantum casus habent, de quibus paulo superius diximus: haec iura, haec rura, haec aera, haec maria[31].

SEGM. V[32].

1. Universa nomina primae, secundae et quartae[33] declinationis totidem syllabis in genitivo, quot in nominativo proferuntur[4], praeter unum *vir*, et quae ex eo componuntur; et his quae[35] in *er* syllabam desinunt. Tertiae aut pares[36] habent syllabas in obliquis casibus, aut unam adsumunt. Quintae[37] procul dubio plus una syllaba proferri solent. Pauca inveniuntur tertiae declinationis, quae in genitivo duabus syllabis crescunt[38], iter, itineris; anceps, ancipitis; biceps, tis[39]; triceps, tis; praeceps, tis; iecur, iecinoris, quod et iecoris[40] lectum est; supellex, supellectilis.

2[41]. Omnium nominum cuiuscunque sint declinationis, vocativus similis est nominativo eiusdem numeri; neque hoc in dubium venit. Exceptis nominibus secundae declinationis, quorum vocativus diversis modis exprimitur[43]. Propria igitur nomina, quae in nominativo casu singulari *us* syllaba terminantur, *i* vocali praeposita[44], novissima syllaba ademta, faciunt vocativum, ut hic

irrepserint, non dixerim. *Remigem* dixit Cicero Orat. II, 10. — 24) *Ad saxum* Go. V. Asc. *Vero saxum* Gu. *Quotiens* Gu. Go. *quoties* P. *Ictu* omnes; sed apud Lucanum III, 469. variatur *actu*. *Excutitur* ex v. seq. addit sola P. — 25) *Alia nomina sunt, quae duos aut tres casus habent.* Gu. *Alia sunt duo tantum qui tres casus hab.* Go. — 26) *Casus* interponit Gu. — 27) *Ut huius opis opem ab h. o.* Go. V. Asc. *Ut huius opis opem et hanc vicem et ab hac vice* Gu. *Ut h. o. opem ab hac ope et hanc vicem* Go. Igitur genitivum *huius vicis*, qui est in editt., omittit uterque Cod., quod pariter nos fecimus. Ceterum exemplis istis h. l. addit Gu. *dapis, dapem, et ab hac dape, precis, precem, a prece.* — 28) *Hoc opifice et ab h. pr. et* Go. *opice* Asc. Paullo ante *tantum* post v. *ablativum* om. V. Asc. *Ablativum tantum habent singularem* Gu. *Ut hac fruge et ab hoc viscere* Gu. omissis mediis. In vv. *ab hoc frugi* consentiunt Go. V. Asc. — 29) *Numero* abest a Gu. — 30) *Cum* om. Gu. Go. *Deficiunt* exhibet Gu., sed ex Go. nihil varietatis in h. v. enotatum. — 31) *Haec iura, rura, aera, maria* Gu. — 32) Huic segmento in P. praefigitur titulus: *De Genitivo casu singulari*, quae inscriptio abest a Gu. Asc. V. Ex Go. nihil diserte enotatum est, quare adesse videtur. — 33) *Secundae quartaeve* Go. *Et secundae et quartae* Gu. — 34) Hoc loco post v. *proferuntur* Gu. et Go. interponunt haec: *exceptis quibusdam secundae declinationis*, nisi quod Go. *declinationis sec.* mutato ordine. Quae tamen insiticia esse, sequentia satis docent. — 35) *Et his quae in ir* unus Go. *His* abest a ceteris, quod recepi. — 36) *Desinunt aut pares* omissa interpunctione et sine voc. *Tertiae* Gu. — 37) *Quintae declinationis* Gu. — 38) *Duabus syllabis crescant* V. A. P. *Duas syllabas accrescunt* Gu. *Duas syllabas crescunt* Go. Fortasse legendum: *duabus syllabis accrescunt*, quae quum compendiis scripta essent sic *duab. syllab.*, syllaba *ac* effecit, ut *syllabas* scriberetur. — 39) *Triceps — biceps —*. Hoc ordine P. Reliqui verum praestant ordinem. *Praeceps, tis* desunt in Gu. et Go. — 40) *Lectum est et iecoris* P. V. Asc. *Sed et iecoris lectum est* Gu. *Quod et iecoris lectum est* Go., quae dedi. Statim post: *subpellex, subpell.* Go. — 41) Hic praemittitur inscriptio: *De vocativo* in P. *De vocativis* in V. Asc. *De vocativo singulari* in Gu. *De vocativo casu singulari* in Go. — 42) *Vocativus singularis sim.* Go. — 43) *Diversis modis expr.* Sic Codd. Gu. Go. *Div. expr. modis* V. Asc. P. — 44) Vv. *i vocali praeposita* om. V. Asc. *i praeposita vocali adempta novissima syllaba* Go. *Dempta novissima syllaba* Gu. *Adempta us faciunt voc.* V. Asc. *Faciunt ut hic* om. v. *vocativum* Go.

Virgilius, Virgili; Terentius, Terenti; hic Domitius, Domiti[1]. Praeposita vero[2] qualibet [1710] consonante, vocativum[3] in *e* correptam mittunt, ut hic Turnus, o Turne[4]; hic Marcus, o Marce; hic Lentulus, o Lentule. Appellativa, quae in *ius* desinunt, vocativum in *e* mittunt, ut fluvius, o fluvie; socius, o socie. Quem veteres iuxta nominativum proferebant[5], ut Virgilius: [*Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.*][6] Quae consonante praelata[7] in eandem syllabam desinunt, si quidem sunt accidentia vel derivativa, vocativum in *e* mittunt, ut doctus, docte; sanctus, sancte[8]; Romanus, Romane; Hispanus, Hispane. Caetera in *us* potius quam in *e* exeunt[9], ut hic populus, o populus[10] lectum est. Sic Lucanus: [*Degener o populus.*] Lucus, o lucus[11]. Quae[12] a veteribus propter asperitatem vocis minime usitata sunt, adeo ut raro[13] huiusmodi declinationis reperiantur exempla: haec myrtus, o myrte. Virgilius[14]: [*Et te proxima myrte.*]

S e g m. VI[15].

Tertiae quoque declinationis nominum ablativus casus singularis duobus modis proferri solet, aut in *e* aut in *i*[16]. Sed illa, quae in *i* exeunt, communis sunt generis, et in nominativo *is*[17] syllaba terminantur, ut hic et haec suavis[18], ab hoc et ab hac suavi; hic et haec gravis, ab hoc et ab hac gravi[19]. Item neutra, quae in nominativo *e*, vel *r*, vel *l* litteris[20] terminantur, ut hoc sedile, ab hoc sedili; hoc laquear, ab hoc laqueari; hoc animal, ab hoc animali. Excepto cum *e* ante *l* habetur, tunc *e* littera, non *i* terminatur ablativus, ut hoc mel, ab hoc melle; hoc fel, ab hoc felle[21]. Item quae in duas desinunt consonantes in *ns*[22] vel in *x* duplicem, et sunt accidentia, et trium generum[23], ut hic et haec et hoc ingens, et ab hoc et ab hac et ab hoc ingenti; hic et haec et hoc audax, ab hoc et ab hac et ab hoc audaci. Et quae in *r* desinunt masculin vel feminin vel trium generum[24], ut hic et haec acer[25], ab hoc et ab hac acri; hic et haec et hoc par, ab hoc et ab hac et ab hoc pari. Et quae in *im* mittunt accusati- [1711]

1) *Virgilii — Terentii — Domitii* Go. — 2) *Vero* om. V. Asc. — 3) *Vocativum* om. Gu. *Vocalem correptam mittunt* pro vv. *vocativum in e corr. mitt.* Go. — 4) *Hic tronus, o trone* Gu. Idem om. exemplum: *hic Marcus, o Marce.* — 5) *Proferebant vocativum* V. Asc. P. V. *vocativum* om. Gu. Go. — 6) Virg. Aen. VIII, 77. De his vocativis cf. Pomp. Comm. A. D. XVII, 14. pag. 204. et quae notavi ad Prisc. opp. min. pag. 338. — 7) *Prolata* male propagato typothetae errore V. A. P. — 8) *Sanctus sancte, bonus bone* nihil amplius Gu. — 9) *Quam in e syllabam ex.* Go. V. A. P. — 10) *Hic populus, o populus et o popule lectum est* P. *H. p. le et o populus lectum est* Gu., quod corruptionis fontem ostendit. *Exeunt, sic Lucanus: Degener o populus et o popule lectum est.* In Go. Lucani exemplum om. Recte ostendit Pomp. Comm. A. D. pag. 205. Vocativum *o popule* non inveniri, nisi apud Quinctilianum in controversiis. Lucan. Phars. II, 116. — 11) *Locus, o locus* Go. — 12) *Quae tamen* una Putschiana. — 13) *Rara* Gu. V. A. P. Tum *huiuscemodi* Gu. — 14) Nomen om. V. A. *Virgilius declinavit* Go. *Ut Virgilius declinavit* Gu. Locus est Virg. Ecl. II, 54. *O tu pr. m.* Gu. *Et tu pr. m.* Go. — 15) Praefigitur huic segm. inscriptio talis in P. *De Ablativo casu singulari nominum tertiae declinationis.* In Gu. *De ablativo tertiae decl.* In Go., quae in P., nisi quod *casu* om. In V. Asc.: *De ablativo*, nihil amplius. — 16) *Aut in e in i* om. altero *aut* Gu. *Aut in e aut in i exeunt* Go. — 17) *Sed illa in i ex., quae com. sunt gen. et in nom. in es syllabam term.* Gu. — 18) *Ablativo* interponunt h. l. V. Asc. P. ignorant Codd. Gu. Go. — 19) Vv. *Hic et haec — — gravi* et interposita accesserunt ex Gu. Go. V. Asc. Ea desunt in P. — 20) *E vel ar vel ar syllabis* V. Asc. *E vel er litteris term.* Gu. *E vel l vel R litteris term.* Go. *E vel r vel l syllabis term.* P. — 21) Vv. *Excepto cum — — felle* omnia desunt in Cod. Go. Totum locum sic exhibent Gu. V. Asc.: *Excepto cum e ante l habetur* (*habeatur* Gu.). *Sed cum a ante l invenitur ut hoc tribunal ab hoc tribunali, hoc lupercal ab hoc lupercali* (*et caetera* addunt V. Asc.). *Cum e antecedat* (*antecesserit* V. Asc.) *non in i* (*non i* V. Asc.) *terminatur ablativus, sed in e, ut hoc mel* (*et* Gu.) *ab hoc melle, hoc fel* (*et* Gu.) *ab hoc felle.* Lectio Putschiana undecunque sit vera videtur, quapropter a nobis servata est. — 22) *In ns* desunt apud P. *in s vel in x* Go. *in is vel in x* V. Asc. *in us vel in x* Gu. — 23) H. l. interponit Gu.

vum singularem. Sunt autem haec: haec turris[26], hanc turrim, ab hac turri; haec sitis, hanc sitim, ab hac siti; haec[27] puppis, hanc puppim, ab hac puppi; haec securis, hanc securim, ab hac securi; febris, torquis, vectis[28], restis, febrim, torquim, vectim, hanc restim, ab hac resti. Praeterea haec navis, bipennis, hic ignis; similiter[29] ablativum in *i* mittunt, quae s epe poetae per *e* solent efferre[30]. Caetera omnia tertiae declinationis nomina ablativum singularem in *e* mittunt[31].

Segm. VII. *De Verbo.*

1. Quoniam, ut opinor, de nomine convenienter tractatum est; nunc de verbo, sicut praefatio pollicetur, disseremus. Cuius omnis ambiguitas[32] in discernenda coniugatione et cognoscendo praeterito perfecto versatur. De eis[33] nos pro ingenii viribus diligenter docebimus. Nam[34] caetera multorum expositio declaravit.

2. Igitur coniugationes sunt tres, ut alii, quatuor; quas in secunda persona praesentis temporis, indicativi modi[35] noscimus[36]. Formae vero quatuor[37]: perfecta, meditativa, inchoativa, frequentativa. Sed perfectae formae verba[38] omnium sunt coniugationum. Frequentativae tantum primae coniugationis; excepto lacesso, quod venit a lacero. Inchoativae tertiae[39] duntaxat correptae. Meditativae tertiae productae vel quartae.

3. Genera verborum facili ratione dignoscuntur[40]. Aut enim activa sunt, et *o* littera terminantur, et assumpta *r* littera transeunt in passiva. Aut passiva, et adempta *r* novissima[41] littera redeunt in activa. Aut neutra[42], quae actum significant, et activam habent declinationem[43] et in passiva minime transeunt. Aut supina, quae ut activa quidem declinantur, sed significationem habent passivam, ut vapulo, veneo, pendeo[44]. Aut deponentia, superioribus[45] contraria, quae passivorum declinantur exemplo, sed significationem habent activam, neque *r* litte- [1712]
ram possunt amittere[46]. Aut communia similia deponentibus et passivis, sed agentis et patientis

haec vv. *in i mittunt ablativum.* — 24) *Et masculini vel feminini vel trium sunt generum* P., quicum faciunt V. Asc., nisi quod istae *Et* initio om. *masculina et feminina vel trium generum sunt* Go. Veram lectionem praestitit Gu. — 25) *Ut hic et haec acer. Ut* om. V. Asc. Go. *Hic et haec acer et hoc acre* Go. *Hic et haec et hoc acer* Gu. Tum ante v. *acri* interponunt *et ab hoc* ad significandum neutrum Gu. Go. De feminino *acer* cf. Priscian. lib. V, 3. pag. 178 seq. (Kr.) Servius A. G. a me cum Pompeio primum edita pag. 489. Servius ad Virg. Aen. VI, 685. — 26) *Sunt autem, haec turris* Gu. V. Asc. P. Addidi alterum *haec* ex Go., ubi *autem* om. Paullo ante v. *singularem* om. V. Asc. — 27) *Haec satis, hanc satim, haec puppis* Gu. — 28) *Febris torquis, vectis, haec restis, hanc r.* P. A. V. *Haec febris, haec restis, haec torquis, vectis, praeter haec navis* Gu. Ego secutus sum Go. — 29) *Quae similiter et abl.* P. *Similiter et abl.* om. *quae* V. A. Gu. Utrumque et *et* et *quae* absunt a Go., quem secutus sum. — 30) *Quae saepe per e poetae solebant proferre.* Gu. — 31) His subscriptionem addunt A. V. talem: *Explicit nominum tractatus de verbo incipit.* — 32) *Omnes ambiguitates* Go. Paullo post *disserenda* pro *discern.* Gu. — 33) *De his* Gu. V. Asc. Tum *pro ingenii nostri viribus vos docebimus.* Gu. — 34) *Nam et caet.* V. Asc. P. *Declarabit* Gu. Tum *Verborum coni.* om. *Igitur* Gu. — 35) *Temporis praesentis modi indicativi* Goth. *praesentis* om. Gu. *modi indicativi* V. Asc. — 36) *Dinoscimus* V. A. P. Infra *dignoscuntur* recte scribitur. — 37) *Formae sunt quatuor* P. *Sunt* om. V. A. *Formae vero IIII* Gu. — 38) *Verborum* V. A. *Sunt* om. Gu. — 39) Vv. *Excepto lacesso q. v. a. l. Inch. tertiae* om. Gu. Vv. *quod venit* om. Go. *Lacesco* pro *lacesso* scriptum in Go. — 40) *Cognoscuntur* Go. P. *Dignoscuntur* recte Gu. V. A. — 41) *Et adempta nov. litt.* P. A. V. *Ut ad nov. lit.* Go. *Et dempta r litera nov.* Gu. — 42) *Aut neutra sunt* V. A. P. *Sunt* om. Go. Gu. Tum *quae aut consignificant* Go. *quae accusativum significant* Gu. — 43) *Significationem* V. Asc. — 44) *Vaeneo pendeo* P. *Veneo pandeo* Go. *Veneno pendeo* Gu. — 45) *Superiori* Go. V. A. *superioribus* Gu. P. Tum *quae modo passiv.* Gu. *Et signif.* Go. V. A. P. *Sed sign.* dedi ex Gu. — 46) *Admittere* Gu. *ammittere* Go.

formam amplectuntur[1]. Unde constat universa verba duobus modis[2] declinari. Nam neutra et supina activorum, deponentia et communia passivorum regulam sequuntur. Sunt praeterea neutropassiva[3], quae in praeterito perfecto et plusquamperfecto passivam declinationem habent; in aliis neutram. Et sunt haec sola, secundae quidem coniugationis[4], ut audeo, gaudeo, soleo; tertiae autem[5]: fido, fio, et si qua ex his componuntur. Praeter haec nulla sunt[6] huiusmodi declinationis verba. Sunt alia passivoneutra[7] superioribus contraria; haec sola: comperior, mereor, devertor[8]; nam in praeterito, comperi, merui, deverti, sicut activa vel neutra proferuntur.

S e g m. VIII[9].

1. Universa verba primae coniugationis, quae in secunda persona *as* syllaba terminantur, sive activa sunt, sive neutra[10], praeteritum perfectum in *avi* syllabas[11] mittunt, ut amo, amavi; aro, aravi; armo, armavi; narro, narravi; canto, cantavi; navigo, navigavi; paro, paravi; servo, servavi. Exceptis novem, quae in *ui*[12] mittunt praeteritum, ut seco, secui; veto, vetui[13]; sono, sonui; tono, tonui; mico, micui; crepo, crepui; plico, plicui; domo, domui; frico, fricui; et si qua[14] annexis praepositionibus componuntur. Explico[15] tamen utramque formam servat in praeterito; nam explicui et explicavi dictum est. Quatuor huic regulae refragantur; nam neque in *ui*, neque in *avi*[16] exeunt: sto, steti; do, dedi; lavo, lavi; iuvo, iuvi; sed duo posteriora quidam superioribus applicant errantes[17]. Nam illa in praeterito una syllaba crescunt; haec totidem quot in praesenti[18] proferuntur[19].

2. Secunda coniugatio — quam non tantum[20] secunda persona, sed etiam prima [1713] facile[21] declarat, quoniam omnia verba, quae *eo* syllabis[22] in prima persona finiuntur, secundae sunt coniugationis, exceptis quatuor, uno tertiae coniugationis productae[23], *eo*, *is;* et si qua ex

1) *Forma inflectuntur* P. Asc. *formam flectuntur* V. *forma plectuntur* Go. *formam amplectuntur* Gu., quod dedi. — 2) *Modis* om. Go. *Verba* om. V. Asc. — 3) *Neutrapassiva* Go. *neutra passiva* Gu. — 4) *Secondae quidem coniug. et si qua ex his* Go. omissis mediis. *Sola quidem secundae coni. audeo, soleo, gaudeo, mereo* Gu. om. *ut.* — 5) *Autem* om. Asc. *Tertiae au fido* V. — 6) *Sunt* om. Gu. — 7) *Passiva neutra* Gu. V. A. P. Vestigium verae lectionis servavit Go., ubi est *passivorum neutra.* Tum *superiori* Go. V. Asc. — 8) *Divertor* et paullo post *diverti* Gu. Go. P. *Devertor — deverti* V. Asc. *Nam* deest in Go. — 9) Inscriptio praemittitur huic segmento talis: *De praeterito perfecto primae coniugationis* in P. *De prima coniugatione* in Gu. Nulla enotata est ex Go. Nulla praemittitur in V. Asc. — 10) *Sive activa sunt, sive neutra.* Sic haud dubie vere emendavit P. Prius *sive* om. Gu. Go. V. Asc. *Sunt* om. Go. Post v. *activa* sic pergit Gu.: *activa sive praeterito perfecto amavi syllabas mittunt, ut amo vi, paro vi, servo vavi.* — 11) *In vi syllabam* P. V. Asc. *perfectum a. vi. syllabis* Go. Exempla hoc ordine exhibet Go.: *paro paravi, servo servavi, aro aravi, armo armavi, narro narravi, canto cantavi, navigo navigavi.* — 12) *In ui divisas syllabas* P. Vv. *divisas syllabas* om. Gu. Go. V. Asc. — 13) *Ut seco secui, neco necui, veto vetui* P. V. Asc. *Neco necui* om. Gu. Go., quod necessarium est propter numerum ante indicatum. Ordinem sic refert Gu.: *veto tui, sono nui, tono nui, mico cui, crepo pui, domo mui, frico cui, plico cui.* — 14) *Si qua* om. Gu., qui exhibet: *et anexibus praepositionibus comp.* — 15) *Plico tamen* Go. — 16) Vv. *Neque in avi* desunt in Go. — 17) *Errantes applicant* Gu. — 18) *Totidem in praesenti* V. Asc. P. *Tot quot in pr.* Go. *Totidem quot in pr.* Gu., quod dedi. — 19) Hoc loco sequitur inscriptio: *De coniugatione secunda* in P. *De secunda coni.* in Gu. V. Asc. Abest inscriptio a Goth., quem secutus sum. — 20) *Non tamen* V. Asc. — 21) *Prima* deest in Go. *facile* abest a Gu. Tum *omnia* om. Gu. — 22) *Quae eo syllaba* P. V. Asc. *quae eo syllabas* Gu. *quae in eo syllabis* Go. — 23) Vv. *Exceptis quatuor uno tertiae coni. productae* om. V. Asc. *Excepto uno tertiae coni. productae* Gu. *Exceptis tribus uno t. c. pr.* Go. — 24) *Et si composita ex eo fig.* P. *et si qua ex eo componuntur* Gu. — 25) *Et duobus primae* Go. V. Asc. — 26) *Beo as* om. V. Asc. *Et* ante *beo* om. Go. — 27) Vv. *in has syllabas* accesserunt ex Gu. *Perfectum in as mittunt* Go. *mittunt* etiam in Gu. Tum *vel in ui divisas syllabas cons. praep.* P. *Videlicet in ui*

eo composita figurantur[24], et tribus primae[25], creo creas, meo meas, et beo, as[26] — praeteritum perfectum mittit in has syllabas[27]: vel in *ui* consonante praeposita, vel in *vi* praeeunte vocali, ut doceo docui, paveo pavi, caveo cavi; pauca in[28] *si* et *xi*, quae inter excepta notavimus[29].

3. Ergo omnia verba secundae coniugationis, qualibet consonante praeposita *eo* syllabis[30], praeteritum perfectum in *ui* mittunt[31], ut habeo habui, debeo debui, rubeo rubui, doceo docui, taceo tacui, misceo miscui, iaceo iacui, noceo nocui, arceo arcui[32], egeo egui, splendeo splendui, candeo candui, madeo madui[33], langueo langui, rigeo rigui, caleo calui, doleo dolui, oleo olui, palleo pallui, timeo timui, tepeo tepui, torpeo torpui, careo carui, pareo parui, vireo virui, floreo florui, horreo horrui, censeo censui, niteo nitui, pateo patui, teneo tenui, caneo canui. Excipiuntur pauca, quae in *si* syllabam mittunt praeteritum[34], ut iubeo iussi, mulgeo mulsi, algeo alsi, fulgeo fulsi, ardeo arsi, suadeo suasi, maneo mansi, haereo haesi, rideo risi, torqueo torsi, indulgeo indulsi. De[35] urgeo et turgeo ambigitur. Alia in *xi*, ut lugeo luxi, frigeo frixi. Illa in *vi*[36] praeteritum mittunt, quae in prima persona, modi indicativi, temporis praesentis, *v* ante *eo* habent, et primam syllabam, quam in praesenti tempore brevem, in praeterito longam habent[37], ut faveo favi, paveo pavi, foveo fovi, moveo movi, caveo cavi, voveo vovi, et quae ex his componuntur. Quaedam, quamvis[38] in praesenti non sint similia superioribus[39], praeteritum tamen[40] in *vi* mittunt producta penultima syllaba, ut neo nevi, fleo flevi, cieo civi[41], impleo implevi, compleo complevi, expleo explevi, deleo delevi. Non multum ab his discrepare videntur[42] etiam haec, quorum prima syllaba in praeterito ex correpta cadit [1714] in productam, ut sedeo sedi, video vidi. Contra omnium[43] regulam est prandeo prandi. Quaedam sunt in secunda coniugatione, quorum praeteritum perfectum iteratur per primam; haec sola[44]: pendeo pependi, spondeo spopondi, tondeo totondi, mordeo momordi. Quae assumptis

praeposita cons. Gu. *Mittit in ui cons. praep.* V. Asc. Go., nisi quod Go. *miltunt.* — 28) *Praeeunte vocali* (om. *vel in vi*) *paveo pavi*, *caveo cavi*, *in xi et in si quae* V. Asc. *Praeeunte vocali* (om. *vel in vi*) *pavi pacui*, *in si et xi quae* Go. *Vel in vi syllabam praeeunte vocali*, *ut doceo docui*, *paveo pavi*, *caveo cavi; vel in di; pauca in xi vel in si quae.* P. *In vi* (om. *vel*) *praeeunte vocali pauca.* *Tu si et exi quae* Gu. — 29) *Quae intercepta notavimus* Gu. *Notavimus* etiam Go. *Quae inter excepta notabimus* V. Asc. P. — 30) *Eo syllaba* Go. Gu. V. A. *Eo syllabae* P. *syllabis* scripsi de coniectura, ut paullo ante scribendum fuit. — 31) *In ui mittunt* Go. Gu. V. Asc. *In ui divisas syllabas mitt.* P. — 32) Post v. *arcui* interponunt V. A. P. *areo arui*, quod exemplum abest in Gu. et Go. In Go. desideratur etiam *egeo egui*, quod infra post *madui* legitur. — 33) Hic interponunt *aegreo aegrui* V. Asc. P., quod exemplum om. Gu. et Go. In Go. h. l. est *egeo egui.* Omnia autem ista hoc ordine exhibet Gu.: *habeo habui*, *rubeo*, *doceo*, *taceo*, *misceo*, *iaceo*, *arceo*, *noceo*, *madeo*, *splendeo*, *candeo*, *egeo*, *langueo*, *rigeo*, *caleo*, *doleo*, *oleo*, *palleo*, *teneo* (leg. *timeo*), *tepeo*, *torpeo*, *torreo*, *horreo*, *pareo*, *careo*, *vireo*, *floreo*, *censeo*, *niteo*, *teneo*, *caneo*; in quo ordine, si excipias duo postrema, omnia secundum litterarum seriem terminationi *eo* praecedentium, procedunt. Pro *caneo ui* in Go. est *ganeo ganui.* — 34) *Ut* additum ex Gu. et Go. Tum *mulceo mulsi* ante *mulgeo* exhibent V. Asc. P. — 35) Praep. *De* desideratur in Gu. *Ut* ante *lugeo* interpositum ex eodem Cod. Pro *ambigitur* in eodem *ambigunt.* — 36) *Illa in vi syllabam pr.* P. Voc. *syllabam* om. Gu. Go. V. Asc. — 37) *Habent longam* Gu. — 38) *Quaedam etiam quanquam* P. *Etiam* om. Gu. V. Asc. *Etiam*, *quanquam* om. Go. *Quamvis* dedi ex Gu. — 39) *Superioribus sim.* Gu. — 40) *Praeteritum perfectum tamen in i mittunt* Gu. *Praeteritum tamen in ui mittunt productam syllabam* (om. vv. *prod. pen.*) Go. *Praeteritum in vi mittunt producta syllaba* V. Asc. *Producta penultima syllaba* Gu. *Praeteritum in vi syllabam mittunt producta penultima praeteriti* P. — 41) Pro *cieo civi* in Gu. est: *cleo ui;* in Go. *ereo erui.* — 42) *Extirpare videntur* Gu. — 43) *Contra regulam omnium* Gu. — 44) *Quorum praesentis prima syllaba literarum in principio praeteriti: sunt autem haec sola* P., in quibus haud dubie pro *literarum*, quod ex errore typothetae profectum, scribendum est *iteratur.* Reliqui libri sic: *quorum praeteritum perfectum iteratur per primam*, nisi quod Gu. *per primam syllabam iteratur.* Iidem om. vv.

praepositionibus non eodem modo proferenda sunt; nam despondi, et dispendi, et rependi, et detondi, et praemordi[1] dicimus. De neutropassivis abunde[2] dictum est[3].

4. Tertia coniugatio correpta, quae secundam personam in *is* syllabam[4] mittit[5], imperativo modo in *e* solitam[6] converti, praeteritum per has syllabas effert: in *ui*, praeposita consonante; in *vi*[7], praeposita vocali; in *i* consonante qualibet praeposita; in *si;* et in *xi.*

5. Sed illa praeteritum in *ui* mittunt[8], quae in praesenti tempore indicativi modi *u* ante novissimam litteram[9] habent, ut tribuo tribui, statuo statui, minuo minui, imbuo imbui, obruo obrui[10]. Ex his duo notantur[11] tantum, quae in *xi* mittunt praeteritum, fluo fluxi, struo struxi. Et quae in *lo* syllabam exeunt in praesenti, nihilominus praeteritum in *ui*[12] mittunt, ut volo volui, nolo nolui, colo colui, consulo consului, alo alui. Pauca praeterea[13] in eandem extremitatem mittunt praeteritum, quanquam praesens dissimile superioribus habeant[14]: tremo tremui, gemo gemui, fremo fremui[15], compesco compescui, pono posui, necto nexui, sterto stertui[16], pecto pexui, texo texui, senesco senui, gigno genui[17], et si qua ex his componuntur. *Vi* syllaba terminantur in praeterito haec sola: sperno sprevi, sterno stravi, cerno crevi[18], sero sevi, tero trivi, pasco pavi, quaero quaesivi, lino levi[19], quiesco quievi, cupio cupivi, consuesco consuevi, [1715] peto petivi, sapio sapivi[20].

6. In *i*[21] praeposita consonante in praeterito desinunt, quae in praesenti *do* syllaba terminantur praecedente *n* littera, ut scando scandi, accendo accendi[22], descendo descendi, offendo offendi, pando pandi, prendo prendi, mando mandi. Tria *n* in praeterito amittunt[23], fundo fudi, linquo liqui, scindo scidi. Sic Lucan. in III. [*Aut scidit, et medias fecit sibi litora terras.*][24] Et quae minus una syllaba proferuntur, producta prima syllaba in praeterito, quae in praesenti corripitur; ut capio cepi, iacio ieci, facio feci, fugio fugi, fodio fodi[25]. Pauca praeterea ean-

sunt autem. Verba *praeteritum iteratur* ex grammatica breviloquentia accipienda sunt *accipit reduplicationem*, ut nunc loquimur, ἀναδιπλοῦται, quod Graeci dicunt. — 1) *Et praemordi* desiderantur in Go. — 2) *De neutris passivis* Gu. V. Asc. Tum *aliunde* V. Asc. P., pro quo in Gu. *habunde*, in Go. recte *abunde.* — 3) Sequitur inscriptio talis: *De tertia coniugatione* in P. V. Asc. *De tertia coniugatione correpta* in Gu. Recte om inscriptio in Go. — 4) *In is correptam* P. *Correptam* om. Go. V. A. *In is syllabam* Gu., quod dedi. — 5) *Et in imperativo* P. *In imp.* om. *et* V. A. *Et in* om. Gu. Go. — 6) *In e correptam convertit* P. *In e solidam convertit* Go. V. Asc., nisi quod Go. *converti.* Veram lectionem fontemque erroris monstrat Gu., ubi est: *in e solita est converti.* — 7) *In ui divisas syllabas, pr.* P. Locum sic efferunt V. Asc. *effert: in di praeposita consonante, in ui praeposita vocali in i consonante qualibet praeposita in si et in xi.* In Gu. ita habetur: *in ui praeposita consonante. In ui praeposita vocali. In una consonante praeposita qualibet in si et exi.* Veram lectionem servavit Go., quem secutus sum. Vv. *in i consonante qualibet praeposita* desunt apud P. — 8) *In ui divisas syllabas mittunt* P. Paullo ante: *Sed illa tamen* V. Asc. — 9) *Syllabam* pr. v. *litteram* Gu. — 10) Perfecta om. Gu. et exempla addit haec: *annuo, diluo, induo.* — 11) *In his duobus mutantur* Go. *mutantur* etiam Gu. — 12) *In ui divisas syllabas m.* P. — 13) *Praeterea pauca* Gu. — 14) *Praesens simile sup. non habeant* P. *praesens similis sup. habeant* Go. *Non* ignorant etiam V. Asc. Veram lectionem praestitit Gu. — 15) *Pareo parui* male h. l. intrudit Go. — 16) *Sterno sternui* pro *sterto ui* male in Go. — 17) H. l. interponuntur in P. Asc. V. *increbresco increbui; nam increbro non invenitur*, nisi quod V. A. *increbesco — increbo* exhibent. Recte ista omittuntur in Gu. et Go. Paullo post *In vi syllaba* Gu. *Disyllaba* V. Asc. — 18) *Cresco crevi* h. l. interposita in Gu. — 19) *Lino livi* P. V. Asc. *Lino levi vel linivi* Gu. *Leno levi* Go. Fortasse legendum: *Lino levi vel livi.* — 20) Post v. *quievi* cetera sic exhibet Gu.: *peto tii vel tivi, sapio sapui, sepio sepui, cupio cupivi, consuesco consuevi.* — 21) *In Di praep.* Go. V. Asc. P. contra mentem Grammatici, qui paullo ante: *in i praeposita qualibet consonante.* Recte Gu. *In i praep.* — 22) *Accendo accendi* dedi ex Goth. *ascendo ascendi* V. Asc. P. Exemplorum ordo in Gu. talis: *ut scando scandi, offendo di, pando di,*

dem clausulam habent novissima littera[26] praesentis temporis in *i* conversa, emo emi[27], vinco vici, rumpo rupi, solvo solvi, cudo cudi, volvo volvi.

7. In *si* syllabam praeteritum[28] mittunt verba, quae in praesenti *do* vel *mo* syllabis terminantur, si sit natura longa penultima, ut ludo lusi, laedo laesi, cedo cessi, plaudo plausi, trudo trusi, rado rasi[29], illido illisi, allido allisi, promo prompsi, sumo sumpsi, demo dempsi, resumo resumpsi. Et premo[30], quamvis correpta sit penultima, in eandem syllabam exit, et quicquid ex eo componitur, ut premo pressi, exprimo expressi, comprimo compressi. Et quae[31] in *bo*, vel in *po* syllabas desinunt, praeteritum similiter in *si* syllabam mittunt, ut scribo scripsi, nubo nupsi, scalpo scalpsi, repo repsi, serpo serpsi, sculpo sculpsi[32]. Praeter haec pauca sunt, quae non eadem[33] extremitate finiuntur in praesenti, praeteritum tamen in *si* syllabam mittunt, spargo sparsi, mergo mersi, tergo tersi[34], mitto misi, uro ussi[35], contemno contempsi, concutio concussi, gero gessi; et si qua ex eis[36] in compositam figuram transeunt.

8. In *xi* syllabam in praeterito desinunt verba, quae in praesenti *go* syllaba terminantur, ut cingo cinxi, pingo pinxi, sugo suxi[37], affligo afflixi[38], pergo perrexi, rego rexi, diligo dilexi, intelligo intellexi, negligo neglexi, fingo finxi[39], tego texi. Excipiuntur tria in *si* [1716] desinentia[40], quae in superioribus notavimus[41]. Et alia quatuor, quae non in *xi*, sed in *gi* syllabam[42] mittunt praeteritum: tango tetigi, frango fregi, lego legi, ago egi. Et si qua ex his componuntur, simplicium formam sequuntur[43]. His simile est impingo, quod impegi facit praeteritum. Praeter haec in *xi* praeteritum mittunt[44], vivo vixi, coquo coxi[45], mingo minxi, illicio illexi, aspicio aspexi, flecto flexi, duco duxi, dico dixi[46], veho vexi, traho traxi.

9. Sunt tertiae coniugationis verba, quae primam syllabam in praeterito duplicant[47], quae omnia subiecta sunt: pello[48] pepuli, tango tetigi, fallo fefelli, pendo pependi, tendo tetendi, pungo pupugi, sed et punxi dicimus[49]; tundo tutudi, caedo cecidi, cado cecidi[50], pario peperi,

prendo di, mando di. — 23) *Tria enim in pr.* V. *Tria n. in praeterito admittunt n.* Gu. — 24) *Sicut Lucas ait Scidit et in medias* nihil amplius Gu. *Sic Lucan. ait Scidit et in medias fecit sibi littora terras* V. Asc. P. Goth., nisi quod in V. *sibi lator aterras*; et in Go. *scidit et med.* — *sive litt.* Locus Lucani est Phars. III, 61. — 25) His addit Go. *emo emi*, male, quia perfecta una syllaba breviora voluit significare Grammaticus. Ceterum *facio feci* om. Go. — 26) *Eadem clausula habent novissimam litteram* — *conversam* Gu. Male. Sententia est: *eandem cum superioribus clausulam*, h. e. *disyllaba ut sint, habent verba haec* cet. — 27) *Emo emi* addita ex Gu. — 28) *In Si praeteritum mittunt syllabam* V. Asc. P. Goth., nisi quod in Goth. *syllaba*. Veram lectionem praestitit Gu. — 29) *Rado rasi* om. Go. *Sumsi* — *demsi* — *resumsi* Go. In Gu. est: *promo si, demo dempsi, sumo sumpsi* omisso *res.* — 30) *Et premo pressi quamvis* — *ut exprimo expressi* nihil amplius Gu. — 31) *Quae* desideratur in Gu. — 32) Exempla hoc ordine exhibet Gu. *ut scribo si, nubo scalpo si, repo si, serpo si, sculpo si.* — 33) *Quae minime in eadem* Gu. *Quae non eandem extremitatem fin.* Goth. — 34) *Tergo tersi* abest a Go. — 35) *Temno tempsi* interponunt h. l. V. Asc. P. — 36) *Ex his* Go. V. Asc. P. Tum *in comp. fugerunt in compositam figuram* Gu. — 37) *Sugo suxi* addita ex Gu. V. Asc. — 38) *Adfligo adfl.* Go. Tum *Negligo neglexi* om. Gu. V. Asc. — 39) *Figo fixi* Gu. V. *Fingo finxi, tego texi* desunt in Go. — 40) *Tria in go desinentia* V. Asc. — 41) *Quae superius notav.* Gu. — 42) *Syllabam* om. Go. V. Asc. — 43) *Secuntur* Go. Tum *His etiam simile est* Gu. — 44) *Mittunt praeteritum* Go. *In xi quaedam praet. m.* Gu. — 45) *Quoquo coxi, mingo minxi* Go. *Coquo c. meio minxi* V. P. *Mingo minxi* desunt in Gu. *Inlicio inlixi* Go. *Illeceo* Gu. — 46) *Dico dixi* om. Gu. Go. Asc. *Contraho traxi* Gu. — 47) *Quae prima syllaba in p. dupliciter* Go. — 48) *Ut pello pep. tango tet.* V. Asc. P. *Ut tango tet. pello pep.* Goth. *Tango tetigi, pello puli* om. *ut* Gu. — 49) *Sed punxi dicimus* om. *et* Asc. *Pupugi vel punxi* Gu. Mihi hoc omne insiticium esse videtur et a seriori manu additum. — 50) *Tondo totondi, caedo caecidi* Go. Reliquorum ordinem sic praestat Gu.: *tundo tutudi, cedo di, cado cecidi, cano cecini, pario peperi, disco didici, posco poposci, curro cucurri, pedo pepedi, parco peperci.* Recepi ergo *caedo cecidi*, quod a reliquis libris abest. *Pedo pepedi* desunt in Go.

cano cecini, disco didici, posco poposci, parco peperci, facit et parsi[1]; curro cucurri, pedo pepedi. Haec adiunctis[2] praepositionibus non eodem modo proferenda sunt; nam duplicatam[3] in simplici figura syllabam in compositione amittunt[4]. Dicimus enim sic: expendo expendi, decurro decurri, refello refelli, compello compuli, concido concidi[5]. Sed ex his duo sola praepositionibus annexis in suo statu manent[6], dedisco, et deposco; nam dedidici et depoposci faciunt praeteritum. Cano autem neutram regulam sequitur[7], quia occino occinui, succino succinui, concino concinui dicimus[8]. Et si qua composita sunt[9] in eadem coniugatione, quae novissimam syllabam geminant in praeterito; illa videlicet, quae a *do*[10] verbo primae coniugationis componuntur, condo condidi, reddo reddidi, trado tradidi, subdo subdidi, prodo prodidi, addo addidi, abdo abdidi[11]. Similiter proferuntur[12]: credo credidi, vendo vendidi. Excepto circumdo circumdedi, quod secundam personam facit circumdas, et est primae coniugationis[13].

10. Quarta coniugatio, vel tertia[14] producta, quam imperativus modus prodit[15], litteram *i* in fine conservans, praeteritum perfectum in *vi* syllabam mittit, vel in duplicem *i*[16], [1717] ut audio audivi, vel audii; munio munivi, vel munii; saevio saevivi, vel saevii; lenio lenivi, vel lenii[17]; mollio mollivi, vel mollii; finio finivi, vel finii; punio punivi, vel punii; sopio sopivi, vel sopii; accio accivi, vel accii; scio scivi, vel scii; hinnio hinnivi, vel hinnii; exeo exivi, vel exii; ineo inivi, vel inii, et caetera his similia. Pauca in *si* exeunt, et sunt fere haec[18]: sarcio sarsi[19], farcio farsi, haurio hausi, sepio sepsi, sentio sensi. Alia in *xi*, haec[20] sola: sancio sanxi, fulcio fulxi[21], vincio vinxi. Unum invenitur, quod primam syllabam in praesenti corripit, in praeterito producit venio veni; et composita ex eo in hunc modum proferuntur. A pario composita dissentiunt in praeterito. Aperio enim aperui facit, operio operui. reperio autem reperi, et com-

1) Vv. *facit et parsi*, quae absunt a Gu., additamentum a seriori manu esse iudico. — 2) *Annexis* Gu. — 3) *Duplicam* Go. — 4) *Syllaba in composita admittunt* Gu. — 5) *Concido concidi* om. Gu., qui exempla sic exhibet: *Expendo pendi, decurro ri, refello li, compello li vel compuli.* In Go. est: *compello compulsi, concedo concedi.* — 6) *Permanent* Gu. Tum *disco et posco et dedidici et depoposci fac. praet.* Go. *Disco et posco nam ded. et dep. fac. pr.* V. Asc. *Nam et ded. et dep.* Gu. *Dedisco et deposco* cum P. diserte exhibet Gu. — 7) *A cano autem composita neutram regulam sequuntur.* P. *Cano autem neutram regulam sequitur* Gu. Go. V. Asc. Putschiana lectio ex interpretatione orta videtur. — 8) *Concino nui, succino nui dicimus* Gu. om. *quia.* Breviora etiam exhibent V. Asc. Go., in quibus post *sequitur* est: *concinui facit;* in Go. etiam *facit* desideratur. Apertum est, integrum versum excidisse. — 9) *Sunt* additum ex Gu. Go. — 10) Verba: *Quae novissimam syll. gem. in prael.; illa videlicet, quae a do* in P. desiderantur, ubi totus locus ita exhibetur: *Et si qua composita in eadem coni. a verbo primae coniug. componuntur, ut condo* cet. In Asc. et V. post vv. *in eadem coni.* plene interpungitur et pro *quae* sigla legitur *Qm̄.* In Gu. autem postr. *dicimus* haec sequuntur: *Composita sunt in eadem coniugatione quae* cet. In Go. *quae* desideratur. — 11) *Abdo abdidi* desunt in Go. Exempla sic exhibet Gu. *condo didi, reddo didi, trado, subdo, obdo, prodo, abdo, edo, addo, perdo, dedo, didici* (sic). — 12) *Proferuntur* om. Gu. — 13) *Excepto — coniugationis.* Haec omnia desunt in Go. Sequitur inscriptio talis: *De Quarta coniugatione* in V. Asc. P. *De producta IIII.* Gu. Non habet inscriptionem Go. — 14) *Sive tertia* P. Omnem locum sic praestat Gu.: *Quarta coniugatio producta quam.* In Goth. legitur: *Quarta coniugatio vel tertia producta est, cuius imperativus modus i litteram in fine conservat.* — 15) *Producit* Gu. *Prodit* recte V. Asc. Tum *conservat* male V. Asc. P. Veram lectionem *conservans* exhibet unus Gu. — 16) *In duplicem ii* Go. *In ii duplicem* Gu. — 17) *Linio linivi, vel linii* P. *Inio inivi, vel inii* V. Veram lectionem praebent Go. Asc. Totum locum sic exhibet Gu.: *ut audio divi vel dii, munio nivi vel nii, sevio sevi vel sevii et cetera hiis similia.* — 18) *Haec fere* Asc. V. P. — 19) *Sarsi vel sarcivi* Gu. — 20) *Sola haec* V. Asc. P. — 21) *Vel si melius* interponit Gu. — 22) Multo breviora h. l. exhibent libri: *Proferuntur. Aperio aperui compositum dissentit reperio repperi* Gu. *Prof. Aperio aperui et huic compositum desentit reperio reperi.* Go. *Aperio aperui, cuius compositum dissentit reperio repperi.* V. Asc. Unde sua hauserit P. incertum

perio comperi[22]. In has fere syllabas omnia verba, quae quartae coniugationis norma complectitur, in praeterito desinunt.

Segm. IX.

1. Sed ne quid ambiguitatis esse[23] possit lectoribus, non dissimulabimus[24] de illis dicere, quae rationi refragantur[25]. Sunt enim verba, quae personis[26] deficiunt, et impersonalia dicuntur; alia modis; alia temporibus; alia coniugationibus; alia participiis. De his exponemus, et primum de impersonalibus; quae aut secundae[27] sunt coniugationis, aut tertiae, quantum ex tertia persona contemplari licet. Quae secundae coniugationis sunt[28], eorum alia accusativum casum trahunt, ut pudet, taedet, piget, poenitet, miseret, decet; alia dativum, ut licet, liquet, libet. Unum est, quod casu non eget[29], oportet. Et omnia praeteritum in *uil* syllabas[30] mittunt, ut puduit, piguit, poenituit, licuit, libuit, decuit; praeter tria[31], quorum duo deficiunt praeterito, liquet et taedet; unum quasi passivam habet declinationem, miseret, nam misertum est[32] dicimus. Licet tamen[33] et libet ad hanc similitudinem proferri possunt, licitum est, libitum est. Et taedet in composita figura[34], pertaesum est. Tertiae coniugationis impersonalia dativum ca- [1718]
sum assumunt, ut contingit[35], evenit, accidit, expedit. Quaedam primae coniugationis impersonalia reperiuntur, ut iuvat, praestat; quae[36] etiam aliter declinari possunt. Sed omnia tam in futuro[37] imperativi modi, quam infinitivi, nec non etiam gerundivis, participialibus[38] et participiis utriusque temporis[39] deficiunt[40].

2. Defectiva[41] in modis sunt haec. Quaeso, quaesumus[42], quod primam personam habet in singulari et plurali indicativi modi duntaxat, licet *quaesere* lectum[43] sit apud Sallustium

est; mutare tamen nolui, quia probabile est, sic Grammaticum scripsisse. Post v. *repperi* in Gu. statim haec sequuntur: *Omnibus syllabis desinuntur* (sic) *omnia verba, quae tertiae coniugationis norma complectitur. Sed neque ambiguitas esse possit* cet. A quibus verbis novum segmentum incipit. — 23) *Possit esse* V. Asc. P. — 24) *Dissimulamus* Go. — 25) *Refragant* Go. — 26) *In personis* Gu Go. V. Asc. Sed sequentia ostendunt, recte in P. omissam esse praepositionem. — 27) *Aut sunt secundae* V. Asc. P. *Quae aut secundae coniugationis aut etiam tertiae* om. *sunt* Gu. Inde ab his verbis: *Quae aut secundae sunt coniugationis aut* cet. incipit rursum Cod. Gu. papyraceus, quem alterum dicimus; praefixaque est inscriptio talis: *Focae de impersonalibus.* — 28) *Quae secundae coni. sunt.* Desunt haec verba in omnibus praeter P., qui unde habeat, nescimus. Necessaria tamen videntur. — 29) *Quod casibus non indiget* Go. *Quod casu non indiget* V. Asc. P. — 30) *In uit divisas syllabas* P. *In uit syllabam* Gu. 2. Go. V. Asc. *In uit* om. v. *syllabam* Gu. 1. Rescripsi *syllabas.* — 31) *Praeterea quorum* Go. *Praeter haec tria q.* Gu. 1. — 32) *Nam misertus sum* Gu. 1. — 33) *Et tamen libet licet* Gu. 1. *Et licet tamen et* Go. Tum *ut hanc sim.* Gu. 1. — 34) *In composita figura format pert.* Gu. 1. — 35) *Contigit* Gu. 1. — 36) *Quae et aliter* Go. V. Asc. P. *Et quae etiam aliter* Gu. 1. *Quae et alliquid declarari possunt* Gu. 2. — 37) *Sed omnia futuro tam imp.* P. Tum *imperativi quam infinitivi modi* P. *Quam infiniti* Go. — 38) *Gerundivis* dedi ex Gu. 1. *Gerundii vel participialia* Go. *Gerundia participalia* Gu. 2. *Gerundiis participialis* V. *ger. participalibus* Asc. Verbum *participialibus* deest in Gu. 1. — 39) *Participiis praeteriti et futuri temporis* P. *participiis utriusque def.* om. *temporis* Gu. 1. *participia utriusque temp.* Gu. 2. *participiis utriusque temporibus* Go. *participiis utriusque temporis* V. Asc. — 40) Sequitur in Gu. 2. *Finis.* Tum: *Focae de verbis in modis deffectiva* — 41) *Defectiva verba in* Gu. 1. — 42) *Quaesumus* additum ex Gu. 1. Ex eodem adiicienda fuerunt vv. *in singulari et plurali.* Nam *quaesumus* scriptum *qs*, ex ignoratione compendii omissum, reliqua secum traxit. — 43) *Licet quaesi relictum sit* Go. Gu. 2., nisi quod Gu. 2. *quasi.* Pro *quaesere* in Gu. 1. *quaerere.* Tum vv. *et Tullium* om. Gu. 1. Caeterum cf. Cic. in Arat. 18., ubi alii *quaesere* alii *quaerere* infinitivum posuerunt. Ex hoc loco *quaesere* inter fragmenta Sallustii posuit Gerlach. pag. 247. Cf. praeterea etiam Festus s. v. *Quaeso.*

et Tullium. Ovat, infit[1]; haec quoque tertiam personam habent solam, sed ovat participium facit praesentis temporis, ovans; cum in[2] declinatione verbi deficiat. Similiter ausim et duim[3]. Inquam prima persona[4] contra morem omnium profertur; et utrumque numerum modi indicativi praesentis temporis habet tantum[5]; imperativi numerum singularem habet tantum; nam *inque* apud Terentium lectum est. Aio praesens et praeteritum imperfectum habet tantum. Faxo futurum tempus tantum, vel, ut alii, promissivum modum ostendit. Salve, salvete[6], imperativi modi, secunda persona, utroque numero lectum est; et infinitivi[7] modi praesentis temporis, salvere. Cedo et ave similiter et imperativi secundam[8] personam habent numeri singularis. Cedo etiam numeri pluralis lectum est apud Plautum: *cette*[9].

3. Et coniugationibus et praeterito[10] deficiunt haec: Fero fers, praeteritum facit: tuli[11]. Sum, es, est; fui[12]. Ferio, feris; percussi. Tollo tollis[13], sustuli facit. Edo, es, est; edi. Hoc infinitivum[14] praesentis temporis non in *re* syllabam, sed in *se* contra morem omnium mittit; *esse* enim[15] dicendum est. Volo, vis; volui. Hoc quoque incertae est coniugationis, et futuro imperativi et infinitivi modi deficit, et gerundivis vel[16] participialibus; quae supina alii dicunt. Meto messui facit[17]; nam aliter proferri non potest. *Polleo*, *furo*[18], similiter et *glisco* et *quatio*, nullum habent praeteritum. Memineris tamen[19] inchoativae formae verba, quae praeterito perfecto deficiunt. Participiis carent verba alia praesentis[20] temporis, alia futuri, alia utriusque. [1719] In praesenti[21] itaque deficit *sum*, et quae ex eo adiectis praepositionibus componuntur; praeter duo: absens et praesens; quae a verbis absum et praesum veniunt. Et *eo* verbum in participio[22] nominativi casus, numeri singularis deficit, in caeteris recte declinatur. Composita[23] quaedam etiam nominativum habent, ut praeteriens, abiens. Futuri temporis participia[24] in primis verba formae inchoativae non habent, ut horresco, calesco, et his similia[25]. Deinde omnia secundae coniugationis, quae sunt generis neutri, et in formam transeunt inchoativam, ut horreo, caleo, tepeo, niteo[26], pateo, stupeo[27], splendeo, vigeo, vireo[28], rigeo, floreo, paveo, rubeo, tabeo[29],

1) Vv. *Ovat*, *infit* desunt in Gu. 1. — 2) Praep. *in* deest in Gu. 1. *In diffinitione v.* V. Asc. — 3) *Ausim et Perduim* P. *Ausim et perduint pro perdunt dicunt* V. Asc. *Ausim edunt* Gu. 2. Recte igitur *ausim et duim* Go. *Et duim* om. Gu. 1. — 4) Post v. persona in P. sequuntur haec: *modi indicativi praesentis temporis numeri singularis contra* cet., quorum nihil, praeter ultimum v., in reliquis libris omnibus. Igitur eieci. — 5) Omnia ista: *utrumque* — — *habet tantum* accesserunt ex Gu. utroque, Go. V. Asc., qui tamen sic variant: *Inquam in prima persona contra morem omnium profertur et utrumque numerum modi indicativi praesentis temporis et et* (sic bis) *praeteritum habent tantum. Faxo* cet. Gu. 1. *Inquam primam personam contra morem omnium profert utrumque numerum modi ind. temporis praes. inquam imperativum numeri singularis habet.* Gu. 2. *Inquam prima persona contra morem omnium proferuntur utrumque numerum indicativi temp. praes. imperativi numerum singularem habet. nam inquam aput Therent imperfectum tantum* (om. *habet*). Go. *Inquam in prima persona contra morem omnium profert utrumque numerum modi ind. praes. temp. inquam: imperativum numeri singularis habet tantum. nam inque apud Ter. lectum est. Aio praes. et praeteritum imp. habet tantum.* V. Asc. Apparet, has omnes varietates ortas esse ex omissionibus, quae clausulis similibus originem debent. Ceterum *inque* apud Terent. legitur in Heaut. IV, 7, 1. Cf. Prisc. X, 1. — 6) *Salvete* hic om. Gu. 1., sed infra post *lectum est* exhibet *salve*, *salvete*. Vv. *imperativi modi secunda persona utroque numero lectum est* desunt in Gu. 2. Goth. — 7) *Infiniti modi* Gu. 2. Go. Tum *praesens tempus* P. V. Asc. *tempus praesens* Gu. 2. — 8) *Semper* h. l. interponit sola P. *Secundam semper* utrumque om. V. Asc. — 9) *Apud Plautum cedite* Gu. 1. *Ap. Plautum cete* Gu. 2. *Apud Plautum cedite mihi pro dicite* V. Asc. *Est dictum apud Plautum.* *Cetera coni.* Goth. Cod. Gu. 2. h. l. explicit, ascriptumque habet *Finis.* Plauti Merc. V, 4, 4. *Cette dextras nunc iam.* — 10) *Sunt quae in coniugationibus et in praet. def.* Gu. — 11) *Fero fers tuli praet. facit* Gu. — 12) *Est* om. Go. *fui* om. Gu. — 13) *Tollis* om. Gu. — 14) *Hoc infiniti modi* Go. *Hoc in finitivum modum* Gu. Tum *non in rem s. sed in sem* Go. — 15) *Esse enim* om. Gu. — 16) *Gerundiis et part.* P.

madeo, tumeo, sileo, palleo, ferveo, timeo[30], lateo; nam et haec assumptis praepositionibus faciunt inchoativa, ut pertimesco, delitesco[31]. Valeo tamen cum faciat[32] convalesco, in[33] participio futuri temporis minime deficit; nam valiturus[34] dicendum est. Sunt alia praeterea, quae non transeunt in formam inchoativam eiusdem coniugationis et generis, et nihilominus in[35] participiis temporis futuri deficiunt, ut egeo, mereo, polleo[36], calleo, studeo. Praeter haec et[37] volo caret participio futuri temporis, et nolo; et quae ex illis componuntur. Similiter et metuo, fluo, sitio, tremo, saevio, sero, algeo[38], disco, posco, furo[39]; quae verba primitiva utriusque temporis participiis carent. Similiter[40] impersonalia omnia, de quibus superius docuimus, et defectiva illa, videlicet quae ordine declinari non possunt, ut aio, quaeso, inquam[41], faxo, salve, ave[42], cedo, possum[43]; similiter et soleo.

4. Sunt verba, quae in[44] prima persona confusa habentur, quorum significationem secunda persona coniugationis discernit: dico dicas, correpta priore syllaba, dico dicis, producta; fundo fundas, fundo fundis; volo volas, volo vis; appello appellas, appello appellis; compello compellas, compello compellis; mando mandas, mando mandis. Sunt alia, quae ex diversa [1720] forma praesentis[45] temporis in praeterito confunduntur: paveo pavi, pasco pavi; cerno crevi, cresco crevi; acuo acui, aceo acui; lugeo luxi, luceo luxi; pendeo pependi, pendo pependi; frigeo frixi, frigo[46] frixi. Sunt quae idem habent praesens et praeteritum perfectum[47], haec sola: odi, novi, coepi, memini, pepigi. Haec enim[48] in imperativo, praeter memini, quod memento facit, deficiunt et in[49] futuro infinitivi modi, et in supinis, nec non et in participiis[50] utriusque temporis. Unum ex his odi duo participia facit praeteriti temporis[51] figurae compositae, exosus et perosus. Sunt alia, quae in omni declinatione secundae sunt coniugationis, et infinitivo[52] modo quasi tertiae correptae proferuntur: fulgeo infinitivum fulgere facit, ferveo fervere, obsideo obsidere. Lectum est et strido[53], quod tertiae est; alii ut secundae proferunt, ac maxime Lucanus huiusmodi declinationem usurpavit.

Gerundi vel participalibus Go. — 17) *Meto messui* om. *facit* P. V. Asc. *Meto messem facit* Go. Verum exhibet Cod. Gu., ubi tamen verba: *nam aliter proferri non potest*, omittuntur. — 18) *Pelleo furio similiter et glisco et gratio* Gu. *Polleo sitio similiter glisco et quatio* Go. *Polleo Sisto s. e. g. e. q.* V. Asc. P. — 19) *Mem. tantum* Go. Tum *quia praet.* V. Asc. P. *quod in praet.* Go. *Quae* recte exhibet Gu. Errores orti ex non intellecto compendio. — 20) Vv. haec: *Participiis carent verba alia praesentis* apud Putsch. errore typographi exciderunt. — 21) *In praes.* Gu. Go. V. A. Praepos. om. P. — 22) Praep. om. P. — 23) *Composita etiam q.* Go. — 24) *Participia non habent in pr.* V. Asc. Go. P. Vv. *non habent* in Cod. Gu. recte ad finem enunciati reiiciuntur. — 25) Vv. *Et his similia* desunt in Go. — 26) *Nateo* om. *pateo* Go. — 27) *Stupeo* h. l. om. Gu. et post v. *tumeo* interponit. — 28) *Vireo* deest in Go., sed infra post v. *madeo* interp. — 29) *Iubeo* pro *tabeo* in Gu. — 30) *Timeo* deest in Gu. Ibidem paullo post om. *haec.* — 31) *Et delitesco* P. *ut pertimesco*, *del.* Gu. *ut pert. dilucesco* V. A. — 32) *Facit* Gu. — 33) Praepos. om. P. — 34) *Nam raro valiturus* Gu. — 35) Praepos. om. P. — 36) *Palleo* Gu. Go. V. Asc. male. *Calleo* deest in Go. — 37) *Praeter et haec et.* Gu. — 38) *Algeo* deest in Go. — 39) *Furio* male Gu. Go. V. Asc. Tum *quod verba prima* Go. — 40) In V. A. sic pergitur: Similiter carent participiis impersonalia, quae vv. praeter extremum in reliquis desunt. Ex quibus servavi *Similiter*, quod mihi necessarium videbatur. — 41) *Inquit* Go. — 42) *Ave* adiectum ex Gu. Go. V. A. — 43) *Cedo ausim* Gu. omissis vv. *similiter et soleo.* *Cedo et possum* Go. V. Asc. — 44) Praepos. om. V. Asc. — 45) *In praesente conf.* Go. — 46) *Frico frixi* V. A. *Frico frixi vel fricui* Gu. *Pendeo pep.* et *frigeo frixi* desunt in Go. — 47) *Perfectum* om. Gu. — 48) *Enim* accessit ex Gu. Praepositio deest in Go. Tum *modo* addit Go. — 49) Praepositio deest in P. — 50) *In sup.* — *in part.* Praeposs. om. P. *Nec non etiam in part.* Go. *Etiam* exhibent V. A. — 51) *Facit praeteritum a compositae figurae* Gu. — 52) *Et in infinitivo quasi* V. Asc. P. *Et infinito q.* Go. *Et infinitivo modo* Gu., quod dedi. Paullo ante *in omni coniugatione* pro *i. o. decl.* exhibet Go. — 53) *Et tribuo* Go.

5. Verba tam passiva quam deponentia, nec non etiam communia, cuiuscunque sunt[1] coniugationis, praeteritum perfectum in has syllabas mittunt: in *tus*, in *ctus*[2], in *sus*, in *xus;* adiuncto in omnibus *sum* verbo, ut amor, amatus sum; doceor, doctus sum; patior, passus sum; nitor, nisus[3] sum. Notantur pauca, quae in[4] praeterito deficiunt. Passiva quidem haec: feror, ferior, tollor. Faciunt enim[5] praeteritum, latus sum, ictus sum, sublatus sum. Poscor; namque[6] hoc quoque deficit in praeterito, postulatus sum; arguor, convictus sum; similiter et metuor et timeor nullum habent praeteritum[7] perfectum. Deponentia vero haec[8]: vescor, fruor, medeor, liquor, reminiscor; quae in praeterito sic proferuntur: pastus sum, potitus sum, medicatus sum[9], liquefactus sum, recordatus sum; quae ab alio praesenti veniunt, sed ad supplementum declinationis defectivis accommodantur. Sunt quaedam deponentia incertae coniugationis[10], haec sola: orior, potior[11]. Nam in secunda persona numeri singularis tertiae productae sunt, hoc [1721] est[12], quartae coniugationis, et in praesenti tempore[13] infinitivi modi[14]. Oriris enim et potiris; item[15] oriri et potiri dicimus. Reliqua ad exemplum tertiae correptae declinantur. Sunt alia, quae a diverso[16] veniunt praesenti, sed[17] in praeterito confunduntur, ut patior passus sum[18], pandor passus sum; ut apud Virgilium: [*Crinibus Iliades passis.*][19] Item vertor versus sum[20] et verror versus sum, ut apud eundem[21]: [*Et versa pulvis inscribitur hasta.*] Sunt alia impersonalia, quae assumptis pronominibus[22] ablativi casus declinantur, et a verbis neutri generis figurantur, vel ab activis[23]; quae dativum casum in serie orationis[24] admittunt, ut sedetur, ambulatur, statur, pugnatur, itur, studetur; veniunt enim, ut dictum est, a neutris[25]: sedeo, ambulo, sto, [1722] pugno, eo[26], studeo. His etiam Graecorum iactantiam, si quam de copia sermonis exercent, refutamus[27]; quod haec propria nequeunt[28] explanare. Similiter nocetur[29], et suadetur, et datur proferimus, quae in activa specie dativo casui iunguntur. Sunt quae in[30] participiis deficiunt, ut fruor, medeor, et reor; quod de praeterito tamen habet[31] participium, et in praesenti et in futuro[32] deficit. Item nascor[33] futuri temporis[34] participio caret. Et impersonalia, sicut in activa declinatione, participia nulla habent, nisi quae poetica usurpavit licentia praeteriti temporis[35], ut *regnata*, *vigilata*, *pugnata*[36]; futuri, ut: [*vigilanda viris.*[37]] Et quae his similia[38].

1) *Sint* Go. Ante vv. *Verba tam p.*, a quibus novum segm. incipit in libris, inscriptio legitur: *De verbo passivo* P. Go. *De passivis* V. A. Inscriptio nulla est in Gu., sed nova linea incipit. — 2) *In gus* Go. *In tus, in sus, in rus* Gu. — 3) *Nixus sum* P. *Passus sum et caetera* ceteris omissis Gu. — 4) Praepos. deest in P. — 5) *Tollor. Faciunt enim* desunt in Go. — 6) *Namque* om. Gu. — 7) *Praeteritum* om. Go. *Perfectum* om. Gu. — 8) *Deponentia verba haec* Go. — 9) *Medicatus sum* deest in Go. — 10) *Incertis coniugationibus* P. V. Asc. — 11) *Potior orior* P. V. Asc. — 12) *Id est* Gu. — 13) *Et praesentis temporis* Asc. — 14) *Infiniti modi* Go. — 15) *Etiam* V. Asc. P. *Item* Gu. Deest v. in Go. — 16) *Ex diverso* V. Asc. P. *A div.* Gu. *q. adverso* Go. — 17) *Et in pr.* V. Asc. *Et pr.* om. praep. Gu. — 18) *Patior passus sum* desunt in Go. *Patior pandor pass. sum* Gu. — 19) *Crinibus ilia depassis* Go. *Crinibus iliades sparsis* Gu. Locus est Virg. Aen. I, 480. — 20) *Vereor veritus sum, veror versus s.* Go. om. *et.* Vv. *et verror versus sum* om. V. Asc. *Item vertor et verror versus sum* Gu. — 21) *Apud Virgilium eundem* Go. Locus Virg. est Aen. I, 478. — 22) *Praepositionibus* V. Asc. P. *praenominibus* Go. *pronominibus* recte Gu. — 23) *Ab activis* Gu. Omittunt praep. Go. V. Asc. P. — 24) *Rationis* Gu. — 25) *A neutris ut dictum est* Gu. — 26) *Eo* abest a Go. *Sto, pugno et caetera* Gu. — 27) *Refutavimus* P. V. Asc. Omnia ista *His etiam — iunguntur.* desunt in Gu. *His enim* V. Asc. Tum *quod nec* V. Asc. — 28) *Nequeant* P. *Nequeunt* Go. V. Asc. — 29) *Noceatur* P. *nocetur* V. *vocetur* Asc. — 30) *Sunt quae part.* P. *Sunt verba quae in p.* Gu. — 31) *Tantum habere p.* Go. — 32) *In pr. — in fut.* praepositiones desunt in P. — 33) *Noscor* Gu. — 34) *Temporis* deest in Go. — 35) *Praeteriti temporis* om. V. Asc. *temporis* om. Gu. — 36) *Regnata pugnata percussa* Go. *regnata percussa pugnata* V. Asc. *regnata* nihil amplius Gu. — 37) Virg. Georg. I, 313. — 38) *Et his similia* Go. V. Asc. P. *Et quae his similia st.* Gu. *Explicit ars Phocae grammatici de nomine et verbo* Go. *Explicit* Gu. *Finis* Asc. V.

PHOCAE GRAMMATICI

DE ASPIRATIONE[1].

SEGM. I.

1. Omnia nomina Graeca in capite suo φ litteram habentia, in medio loco cum p et aspiratione adiuncta[2] scribuntur[3] apud Latinos, ut Phoebus, ephebus.

Omnia nomina Graeca similiter υ litteram in principio suo habentia, praeposita aspiratione scribuntur[4], ut ὑάκινθος, hyacinthus; ὕδρα, hydra; Ὑπάτιος, Hypatius[5].

Omnia nomina Graeca in prima syllaba[6] ρ litteram habentia vocali[7] post ipsam ρ, aspirantur[8], ut Ῥῆνος, Rhenus; exceptis duobus: Remus et Romulus.

Omnia nomina Latina, quae *ir* syllabam in principio suo habent, praeposita aspiratione scribi significamus, ut hirsutus, hircus, Hirpinus[9].

Omnia nomina Graeca ab eo, quod est ἵππος graece, dicta[10], aspirationem praepositam[11] similiter habent in scriptura, ut Ἱππόλυτος, Hippolytus; Ἱπποτάδης, Hippotades. Si hoc in medio nominis[12] fuerit, ista syllaba tum caret[13] aspiratione, ut Φίλιππος, Philippus; Ἀρίστιππος, Aristippus.

2. Omne pronomen articulare praeposita aspiratione scribi notamus, ut hic et haec et hoc, excepto vocativo. Si autem composita fuerint, dasian amittunt, ut istic, istac, istuc. Similiter enim et[14] omne adverbium ex articulari pronomine deductum aspiratur, ut hic ἐνταῦθα[15], huc ὧδε, hinc ἔνθεν, hac ᾗ. In compositione haec dasian amittunt, ut illic, illac, illuc; solum vero adhuc et adhoc, simplicium suorum scripturam servarunt[16], id est, dasian habent in compositione.

3. Omnia nomina Latina[17] vel Graeca e vocalem productam in principio suo habentia praeposita aspiratione scribentur; Graecum, ut Ἡρακλῆς, Heracles; Latinum, ut *heres; heri*[18], unde hesternus dictum est.

Omnia nomina Graeca initiata[19] syllaba ις et tau littera statim subsecuta[20], dasia praeposita proferuntur, ut Hister[21], historia. Latina similiter haec proferuntur, ut histrio, ὁ μιμολόγος[22]. Designatum est[23] pronomen iste.

1) Cod. Gu. hanc habet inscriptionem: *Focae orthographia. Christus.* Libellus autem sic incipit: *De aspiratione dicturi sumus. Omnia nomina* cet. — 2) *Iuncta* Gu. — 3) *Scribitur* Gu. — 4) *Scribentur* P. — 5) Ὕπανις, *Hypanis* P. Diserte Gu. quod dedimus, idque in margine repetitum legitur. — 6) Vv. *in prima syllaba* desunt in Gu. — 7) Legendum videtur: *vocali posita post ipsam* ρ. Nam facile absorberi potuit participium ante v. *post.* — 8) *Aspiratur* P. ex errore. — 9) *Hiripinus* Gu. — 10) *Dictum* male P. — 11) *Praepositam* abest a Cod. Gu. — 12) *In medio nominis loco* P. — 13) *Ista syllabarum caret* P. — 14) *Similiter enim et.* Ita etiam Gu. Puto scribendum esse: *Similiter etiam.* — 15) Graeca haec quatuor ex Gu. ascita sunt. Ignorat ea P. — 16) *Servaverunt* P. *servarent* Gu. — 17) *Graeca vel latina* P. — 18) *Ut here, heri* P. *Ut herus, heri* Gu. sed prius correctum *heres*, quod verum. — 19) *Initata syllaba ης in ις et ταῦ tau litera* Gu. — 20) *Subsequta* (sic) Gu. — 21) *Proferuntur, ut Histrio* P. nihil amplius, omisso integro versiculo. Nimirum aberravit librarii oculus a v. *proferuntur* ad idem v. infra positum. — 22) Sic putavi emendandam esse scripturam Codicis: *ωμυθολοτος*, quod esset: ὁ μυθολόγος, quod ipsum tamen non plane spreverim. — 23) *Designatum est* i. e. inter excepta notatum. Quare nihil mutandum.

I. INDEX SCRIPTORUM I. VOL. CITATORUM.

EXPLICATIO SIGNORUM.

† Crucis signum locum e scriptore aliquo citatum nondum in Editionibus operum eius reperiri denotat; qui loci maximam partem sunt inediti.

* Asteriscus significat locum esse apud scriptorem, sed a nobis nondum inventum.

? Interrogationis nota significat dubitationem, an revera apud eum scriptorem locus inveniatur, ex quo laudetur.

I. INDEX SCRIPTORUM I. VOL. CITATORUM.

EXPLICATIO SIGNORUM.

† Crucis signum locum e scriptore aliquo citatum nondum in Editionibus operum eius reperiri denotat; qui loci maximam partem sunt inediti.
* Asteriscus significat locum esse apud scriptorem, sed a nobis nondum inventum.
? Interrogationis nota significat dubitationem, an revera apud eum scriptorem locus inveniatur, ex quo laudetur.

T.

V.

II. INDEX RERUM ET VERBORUM.

A.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

APPENDIX LOCORUM INDICE I. OMISSORUM.

III. INDEX NOTARUM.